GÜNEŞ & GÜNEŞ HUKUK BÜROSU

2022

AYM Bireysel Başvuru Kararları

Bölüm 12 / 16 | 100 karar

Kararlar Bilgi Bankasındaki yayımlanmış kararların resmî tam metinlerinden hazırlanmış bağımsız okuma derlemesi.

Bu dosya, AYM'nin yıllık "Bireysel Başvuru Seçme Kararlar" kitabının kopyası değildir. Kararların sözcükleri ve kaynak künyeleri aktarılmış; sayfa düzeni yeniden oluşturulmuştur.

Sıralama: karar tarihi, ardından başvuru numarası. İçindekiler ve PDF yer imleri kararların başlangıcına bağlanır. Kitap yılı ile karar yılı farklı kavramlardır.

Arşiv kesiti: 12 Ekim 2026. Anonimleştirilmiş başvuru adları resmî kaynakta olduğu gibi korunmuştur.

İçindekiler

001 2019/2332 22.11.2022
ERHAN ÇAHA

002 2019/2842 22.11.2022
EMRAH CÖNDEK

003 2019/8132 22.11.2022
TANER GÜNDÜZ

004 2019/9727 22.11.2022
DEHMAN GÖÇER

005 2019/14907 22.11.2022
ERCAN ÇAMOĞLU

006 2019/15001 22.11.2022
MURAT URHAN

007 2019/15028 22.11.2022
ÖZLEM AYDIN

008 2019/15656 22.11.2022
E.K.

009 2019/16063 22.11.2022
FATİH AYTUĞ

010 2019/16320 22.11.2022
ARİF SEZGİN

011 2019/16567 22.11.2022
AHMET ALTUN

012 2019/16583 22.11.2022
ABDURRAHMAN SERBEST

013 2019/17206 22.11.2022
METİN DERELİ

014 2019/21140 22.11.2022
HAŞİM TÜRKER

015 2019/21277 22.11.2022
Y.P.

016 2019/24420 22.11.2022
YUSUF CAN YURT

017 2019/30064 22.11.2022
DURSUN SARI (2)

İçindekiler - devam

018 2019/37055 22.11.2022
ŞERİFE YAKICI

019 2019/41596 22.11.2022
OSMAN KILAVUZ

020 2019/41772 22.11.2022
GÜNEŞ AYŞE ÖZKESKİN

021 2020/15539 22.11.2022
M.L.

022 2020/15593 22.11.2022
HÜSEYİN KOCABIYIK

023 2020/22265 22.11.2022
BEKİR YALIM

024 2016/8582 23.11.2022
EREN FİTOZOĞLU

025 2018/1058 23.11.2022
HASAN TURĞUT

026 2018/25985 23.11.2022
MEHMET KEÇECİ (2)

027 2018/30774 23.11.2022
F.E.

028 2018/33023 23.11.2022
RAMAZAN DANİŞ VE DİĞERLERİ

029 2018/36513 23.11.2022
R.E.

030 2019/721 23.11.2022
RESUL AYDIN

031 2019/3119 23.11.2022
HÜSEYİN ERPOLAT

032 2019/6933 23.11.2022
KADİR ÇAM

033 2019/7012 23.11.2022
RAMAZAN GEZGİN

034 2019/7244 23.11.2022
ARZU ÖZCANOĞLU

İçindekiler - devam

035 2019/9093 23.11.2022
İLHAN ÇELİK

036 2019/9769 23.11.2022
ADEM ATEŞ

037 2019/10039 23.11.2022
DİLEK KARAÇAY VE DİĞERLERİ

038 2019/14248 23.11.2022
NADİR MERT

039 2019/18481 23.11.2022
HATİCE DENİZ AKTAŞ VE EĞİTİM VE BİLİM EMEKÇİLERİ SENDİKASI

040 2019/24604 23.11.2022
HASANKORAY ŞEN

041 2019/31489 23.11.2022
MUSTAFA GÜNDEM

042 2019/32003 23.11.2022
AFFAN AKİF TEZEROĞLU

043 2019/32069 23.11.2022
R.K.

044 2019/35631 23.11.2022
FERDİ TOKAR

045 2019/36051 23.11.2022
D.A.G.

046 2019/36211 23.11.2022
SALİM KEREM EŞİYOK

047 2019/36453 23.11.2022
ÖMER ÇETİNKAYA

048 2019/36858 23.11.2022
İLKER ARSLAN

049 2019/37012 23.11.2022
ERTAN ENGİNYURT

050 2019/37577 23.11.2022
AHMET BAYANMELEK

051 2017/17428 01.12.2022
HULUSİ YILMAZ

İçindekiler - devam

052 2018/2540 01.12.2022
NARİN KURT

053 2018/15851 01.12.2022
ASYA GÖRES VE DİĞERLERİ

054 2019/12998 01.12.2022
DEMET DEMİREL VE DİĞERLERİ

055 2018/32913 07.12.2022
DİLAN ALP

056 2018/35986 07.12.2022
ALİ DUMAN VE DİĞERLERİ

057 2018/36833 07.12.2022
YUSUF DEMİR

058 2018/37987 07.12.2022
SEYFULLAH ÇELİK

059 2018/38151 07.12.2022
NİLGÜN YÜKSEL

060 2019/1280 07.12.2022
HASAN ÖZCAN (2)

061 2019/2554 07.12.2022
EMEL DAYANAN VE DİĞERLERİ

062 2019/3109 07.12.2022
NAYİF MAGİ

063 2019/4610 07.12.2022
B.A. VE DİĞERLERİ

064 2019/4673 07.12.2022
MEHMET SEVER

065 2019/5850 07.12.2022
GÜLHİZAR KARTAL VE DİĞERLERİ

066 2019/9545 07.12.2022
BAHİRE GÜL GÖKTEPE

067 2019/10547 07.12.2022
HASAN VELİOĞLU

068 2019/10802 07.12.2022
İBRAHİM YILDIRIM

İçindekiler - devam

069 2019/10945 07.12.2022
SIRACETTİN GÖZÜTOK

070 2019/11079 07.12.2022
ZÜLFÜKAR ERGİN

071 2019/11737 07.12.2022
MEHMET GÖKTAŞ

072 2019/12149 07.12.2022
KEMAL BABAL VE DİĞERLERİ

073 2019/12807 07.12.2022
KALECİK BAĞCILIK YATIRIM İNŞAAT TİCARET VE SANAYİ LTD. ŞTİ.

074 2019/14183 07.12.2022
SAVAŞ ÖZULUCAK

075 2019/14483 07.12.2022
SEVAL BAŞARAN

076 2019/15144 07.12.2022
AYNUR ÇETİNTÜRK VE DİĞERLERİ

077 2019/15188 07.12.2022
AHMET UTLU

078 2019/15203 07.12.2022
LEVENT OKKALI

079 2019/18505 07.12.2022
ÖMER EVSEN VE DİĞERLERİ

080 2019/23304 07.12.2022
İLKER MURAT AYDIN

081 2019/27789 07.12.2022
FATMA DAYAN VE DİĞERLERİ

082 2019/32042 07.12.2022
GÖKHAN ŞENEL

083 2019/36658 07.12.2022
NAZAN BOZKURT (2)

084 2019/37023 07.12.2022
ALİ KALENDER VE DİĞERLERİ

085 2020/19145 07.12.2022
MURAT TETİK

İçindekiler - devam

086 2021/2633 07.12.2022
MURAT UZUN VE DİĞERLERİ

087 2021/7890 07.12.2022
MECİT KOTLUK VE DİĞERLERİ

088 2021/8019 07.12.2022
ERDAL SEYİTOĞLU VE DİĞERLERİ

089 2021/8820 07.12.2022
HAYDAR ULUDAŞDEMİR VE DİĞERLERİ

090 2021/12872 07.12.2022
SUAT PİRAL VE DİĞERLERİ

091 2021/13674 07.12.2022
CEMAL ÇINAR

092 2021/20286 07.12.2022
ŞERİFE ÜLKER VE DİĞERLERİ

093 2021/22724 07.12.2022
REŞAT ERSAN VE DİĞERLERİ

094 2021/27578 07.12.2022
ERCAN GAYA VE DİĞERLERİ

095 2021/29077 07.12.2022
BÜLENT KELEŞ VE DİĞERLERİ

096 2021/32751 07.12.2022
MUSTAFA KILICI VE DİĞERLERİ

097 2021/33330 07.12.2022
ENGİN TÜRK VE DİĞERLERİ

098 2021/33886 07.12.2022
MAHMUT BELET VE DİĞERLERİ

099 2021/34959 07.12.2022
HAKAN ZÖNGÜR VE DİĞERLERİ

100 2021/35019 07.12.2022
CAHİT TEKİN VE DİĞERLERİ

ERHAN ÇAHA

B. No: 2019/2332 | Karar tarihi: 22.11.2022

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/2332

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ERHAN ÇAHA BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/2332)

Karar Tarihi: 22/11/2022

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Muammer TOPAL

Recai AKYEL

Selahaddin MENTEŞ

Muhterem İNCE

Raportör : Fatma Burcu NACAR YÜCE

Başvurucu : Erhan ÇAHA

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, başvurucu duruşmada hazır bulunmasını talep ettiği hâlde infaz hâkimliğince başvurucunun yokluğunda yargılama yapılması nedeniyle duruşmada hazır bulunma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 9/1/2019 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü bildirmiştir.

7. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmuştur.

III. OLAY VE OLGULAR

8. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

9. 1967 doğumlu olan başvurucu, silahlı terör örgütüne üye olma suçu ile başka suçlardan aldığı cezaların infazı kapsamında Sincan 2 No.lu F Tipi Yüksek Güvenlikli Ceza İnfaz Kurumunda (İnfaz Kurumu) hükümözlü olarak bulunmaktadır.

10. İnfaz Kurumunda 19/7/2018 tarihinde bilgisayar atölyesinde başvurucunun kendisine ait flash belleği A.B.K. isimli tutukluya vererek kullandırttığının kamera görüntülerinden tespit edildiği iddia edilmiştir.

11. Başvurucunun flash bellek vererek bilgisayar ortamında haberleşme sağladığına, bu eylemiyle suç örgütünün faaliyetlerini gerçekleştirdiğine dair iddialar nedeniyle hakkında disiplin soruşturması başlatılmıştır.

12. 19/7/2018 tarihli Olay Tutanağı'na göre anılan tarihte başvurucu, kendisine ait bir adet flash belleği sol tarafta bulunan A.B.K.ya yerden atmış; A.B.K.nın da kendi flash belleğini söküp yerdeki flash belleği alarak bilgisayarına taktığını görevli memur görmüş, flash belleğin kime ait olduğunu sorduğunda A.B.K. başvurucuya ait olduğunu teyit etmiş, iki tutuklu da eylemleri inkâr etmiştir.

13. 19/7/2018 tarihli Görüntü İzleme Tutanağı'nda; anılan tarihte başvurucunun A.B.K.nın sağ tarafında oturduğu, aralarında alçak sesle bir şeyler konuştukları, flash belleğini bilgisayarından söktüğü, başvurucuya flash belleği bıraktığı, görevli memurları kontrol ettikleri, A.B.K.nın yazıcıdan gidip çıktıları aldıktan sonra yerine oturduğu belirtilmiştir. Başvurucu ve A.B.K.nın kendi aralarında tekrar konuştukları, başvurucunun masasından kalkarak yazıcının bulunduğu yere yürüdüğü, A.B.K.nın da başvurucuyu seyrettiği, başvurucunun bölmenin altından elini uzatarak flash belleği A.B.K.ya geri vermeye çalıştığı, saat 14.10.39'da flash belleği yere attığı, A.B.K.nın da eğilerek flash belleği yerden aldığı ve bilgisayarına taktığı ifade edilmiştir. Memurlar yaklaşınca A.B.K.nın bilgisayarla uğraşmaya başladığı ve görevli memurun bilgisayarda bulunan flash belleği söktüğü, A.B.K.nın el kol hareketi ile flash belleği başvurucunun gönderdiğini ima ettiği ve görevli memurun diğer görevlileri çağırdığı belirtilmiştir.

14. Başvurucu 23/7/2018 tarihli yazılı savunmasında ve 24/7/2018 tarihli ifadesinde; olayın olduğu gün flash belleğini kimseye vermediğini, görevli memurların yanındaki bilgisayarda çalışan kişiyi de dışarı çıkarttıklarını, çıkartmadan önce de hem kendisinin flash belleğini hem de yanındaki kişinin flash belleğini kontrol ettiklerini, atölyenin A.B.K. ile irtibat kuramayacak şekilde dizayn edildiğini, diğer çalışanların ifadelerinden ve kamera kayıtlarından da söylediklerinin doğru olduğunun tespit edilebileceğini, suçlamaları kabul etmediğini ileri sürmüştür.

15. 25/7/2018 tarihli muhakkik raporunda özetle kamera görüntülerinden başvurucu ve A.B.K.nın kendilerine ait flash bellekleri birbirlerine vererek bilgisayar ortamında haberleşme sağladıkları belirtilmiş, böylelikle 13/12/2004 tarihli ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un 44. maddesinin (3) numaralı fıkrasının (l) numaralı bendi uyarınca suç örgütlerinin eğitim ve propaganda faaliyetlerini yapmak veya yaptırma eylemi nedeniyle 11 günden 20 güne kadar hücreye koyma disiplin cezası ile cezalandırılmalarının uygun olacağı bildirilmiştir.

16. 26/7/2018 tarihli ve 2018/280 karar sayılı İnfaz Kurumu Müdürlüğü Disiplin Kurulu Başkanlığı (Disiplin Kurulu) kararında, başvurucunun bilgisayar dershanesinde bulunan diğer hükümlü/tutuklulara kötü örnek teşkil ettiği ve ceza infaz kurumunun huzur ve güvenliğini tehlikeye düşürebilecek davranışta bulunduğu belirtilerek suç örgütlerinin eğitim ve propaganda faaliyetlerini yapma veya yaptırma eylemi gereğince 12 gün süre ile hücreye koyma disiplin cezası ile cezalandırılmasına karar verilmiştir.

17. Başvurucu, anılan karara karşı Ankara Batı İnfaz Hâkimliğine (Hâkimlik) şikâyet başvurusunda bulunmuştur. Şikâyet dilekçesinde başvurucu; isnat edilen suçun söz konusu olmadığını, kamera kayıtları ile olayı tespit etmenin mümkün olduğunu, ceza infaz kurumu görevlilerinin tuttuğu tutanak ile Kamera İnceleme Tutanağı'ndaki olaya ilişkin hususların birbiriyle çeliştiğini, olayın kendi anlattığı şekilde gerçekleştiğinin A.B.K.nın beyanlarıyla da örtüştüğünü belirterek cezalandırma kararının kaldırılmasını talep etmiştir.

18. Hâkimlikçe 9/8/2018 tarihli Tensip Tutanağı'na göre başvurucunun 2/10/2018 tarihinde duruşma salonunda bulundurulması için İnfaz Kurumuna müzekkere yazıldığı anlaşılmıştır. Hâkimlik 2/10/2018 tarihli celsede, İnfaz Kurumu Müdürlüğünün 18/9/2018 tarihli yazısı ve başvurucunun dilekçesini değerlendirerek başvurucunun başka bir mahkemede duruşmasının bulunması nedeniyle 13/11/2018 tarihine yeni duruşma günü vermiştir.

19. Hâkimlik yeni duruşma gününde başvurucunun hazır edilmesi için İnfaz Kurumuna müzekkere yazmıştır. Başvurucu; Mahkemeye hitaben yazdığı 17/10/2018 tarihli dilekçesinde, sanığı olduğu ceza dosyasında 6/11/2018-30/11/2018 tarihleri arasında 17. Ağır Ceza Mahkemesinde duruşmasının olduğunu belirtmiştir. Ayrıca başka bir dosyada 19. Ağır Ceza Mahkemesinde de yargılamasının olduğunu ifade etmiş, bu nedenle İnfaz Hâkimliğinde yapılacak duruşmanın sonraki bir tarihe ertelenmesini talep etmiştir.

20. Hâkimlik 13/11/2018 tarihli duruşmada başvurucunun Ankara 17. Ağır Ceza Mahkemesinde duruşmada olduğunu, Ankara 17. Ağır Ceza Mahkemesinden duruşmada hazır edilmesinin istendiğini ancak başvurucunun duruşmaya katılmak istemediğini belirttiği ifade edilerek yargılamaya son vermiştir.

21. Hâkimlik 22/11/2018 tarihli gerekçeli kararında, başvurucu hakkında yapılan uygulamanın İnfaz Kurumu kurallarına ve mevzuata uygun olduğunu belirterek başvurucunun itirazını reddetmiştir.

22. Başvurucu, karara karşı yapmış olduğu itirazında, 17/10/2018 tarihinde Batı İnfaz Hâkimliğine verdiği dilekçede duruşmanın tehirini talep ettiğini, ancak duruşma yapılmasını istemediğinin Duruşma Tutanağı'nda belirtilerek savunma hakkının kısıtladığını belirtmiştir. Başvurucu ayrıca flash bellek alışverişinin söz konusu olmadığını ve kanunda böyle bir suç olmadığını, ceza infaz kurumu personelinin tuttuğu tutanağın diğer delil ve tutanaklar ile çeliştiğini, Hâkimlikçe teknik olarak bir inceleme yapılmadan delilsiz ve duruşmasız olarak suç örgütlerinin eğitim ve propagandasını yapmak suçundan kendisine hücre cezası verildiğini belirtmiş; bu nedenle hükmün kaldırılmasını talep etmiştir.

23. Ankara Batı 1. Ağır Ceza Mahkemesi 17/12/2018 tarihli kararında, Hâkimliğin kararının usul ve yasaya uygun olduğunu belirterek itirazı oyçokluğu ile reddetmiştir. Karşıoy açıklamasında, hükümlülerin birbirlerine verdikleri iddia edilen flash bellekte ne olduğunun araştırılıp denetime imkân verecek şekilde tutanağa bağlandıktan sonra suç örgütlerinin eğitim ve propaganda faaliyetlerini yapıp yapmadıklarının değerlendirilmesi gerektiğinden çoğunluğun görüşüne iştirak edilmediği belirtilmiştir.

24. Nihai karar 24/12/2018 tarihinde tebliğ edilmiştir. Başvurucu 7/1/2019 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. Ulusal Hukuk

25. 16/5/2001 tarihli ve 4675 sayılı İnfaz Hâkimliği Kanunu'nun "İnfaz hâkimliklerinin görevleri" kenar başlıklı 4. maddesinin birinci fıkrasının (3) numaralı bendi şöyledir:

"Hükümlü ve tutuklular hakkında alınan disiplin tedbirleri ve verilen disiplin cezalarının kanun, veya diğer mevzuat hükümlerine aykırı olduğu iddiasıyla yapılan şikâyetleri incelemek ve karara bağlamak."

26. 4675 sayılı Kanun'un "İnfaz hâkimliğince şikâyet üzerine verilen kararlar" kenar başlıklı 6. maddesi şöyledir:

"Şikayet başvurusu, 5 inci maddede yazılı sürenin geçmesinden sonra veya infaz hâkimliğinin görev ve yetki alanı dışında kalan bir işlem veya faaliyete karşı ya da başvuru hakkı olmayan kimselerce yapılmışsa infaz hâkimi, başvuru dilekçesini esasa girmeden reddeder; şikayet başvurusu başka bir yargı merciinin görevi içerisinde ise o mercie gönderir.

Şikâyet başvurusu üzerine infaz hâkimi, duruşma yapmaksızın dosya üzerinden bir hafta içinde karar verir; ancak, gerek gördüğünde karar vermeden önce şikâyet konusu işlem veya faaliyet hakkında resen araştırma yapabilir ve ilgililerden bilgi ve belge isteyebilir; ayrıca ceza infaz kurumu ve tutukevi ile ilgili Cumhuriyet savcısının da yazılı görüşünü alır. (Ek cümle: 22/7/2010-6008 S.K/5.md.) Disiplin cezasına karşı yapılan şikâyet üzerine infaz hâkimi, hükümlü veya tutuklunun savunmasını aldıktan ve talep edilen diğer delilleri toplayıp değerlendirdikten sonra kararını verir. (Ek cümle: 22/7/2010-6008 S.K/5.md.) Hükümlü veya tutuklu, savunmasını, hazır bulunmak ve vekaletnamesini ibraz etmek koşuluyla avukatıyla birlikte veya avukatı aracılığıyla yapabilir. (Ek cümle: 22/7/2010-6008 S.K/5.md.) İnfaz hâkimi gerekli görmesi durumunda hükümlü veya tutuklunun savunmasını ceza infaz kurumunda da alabilir.

İnfaz hâkimi, inceleme sonunda şikâyeti yerinde görmezse reddine; yerinde görürse, yapılan işlemin iptaline ya da faaliyetin durdurulmasına veya ertelenmesine karar verir.

İnfaz hâkimi, bu Kanunda hüküm bulunmayan hallerde 4/4/1929 tarihli ve 1412 sayılı Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu hükümlerine göre inceleme ve işlemlerini yürütür ve kararını verir.

İnfaz hâkiminin kararlarına karşı şikayetçi veya ilgili Cumhuriyet savcısı tarafından, tebliğden itibaren bir hafta içinde Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu hükümlerine göre acele itiraz yoluna gidilebilir.

İtiraz, infaz hâkimliğinin kurulduğu yer ağır ceza mahkemesine ... yapılır. İnfaz hâkimi aynı zamanda bu mahkemenin üyesi olduğu takdirde itirazla ilgili karara katılamaz."

27. 5275 sayılı Kanun'un 44. maddesinin (3) numaralı fıkrasının (l) numaralı bendi şöyledir:

"Onbir günden yirmi güne kadar hücreye koyma cezasını gerektiren eylemler şunlardır:

...

l) Suç örgütlerinin eğitim ve propaganda faaliyetlerini yapmak veya yaptırmak."

B. Uluslararası Hukuk

28. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) 6. maddesinin (3) numaralı fıkrasının (d) bendi şöyledir:

"(3) Bir suç ile itham edilen herkes aşağıdaki asgari haklara sahiptir:

...

d) İddia tanıklarını sorguya çekmek veya çektirmek, savunma tanıklarının da iddia tanıklarıyla aynı koşullar altında davet edilmelerinin ve dinlenmelerinin sağlanmasını istemek;"

29. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine (AİHM) göre duruşma yapmamayı haklı gösteren istisnai durumlar olmadığı sürece ilk derece mahkemesinin huzurundaki yargılamalarda, Sözleşme'nin 6. maddesinin (1) numaralı fıkrası uyarınca açık duruşma hakkı, beraberinde duruşma isteme hakkını da getirir (Hakansson ve Sturesson/İsveç, B. No: 11855/85, 21/2/1990, § 64).

V. İNCELEME VE GEREKÇE

30. Anayasa Mahkemesinin 22/11/2022 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Adli Yardım Talebi Yönünden

31. Başvurucu, bireysel başvuru harç ve masraflarını karşılayacak geliri olmadığını beyan ederek adli yardım talebinde bulunmuştur.

32. Anayasa Mahkemesinin Mehmet Şerif Ay (B. No: 2012/1181, 17/9/2013) kararında belirtilen ilkeler dikkate alınarak geçimini önemli ölçüde güçleştirmeksizin yargılama giderlerini ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun açıkça dayanaktan yoksun olmayan adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

B. Duruşmada Hazır Bulunma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

33. Başvurucu, meramını daha iyi anlatmak için duruşma açılmasını talep ettiği hâlde talebinin hukuka aykırı bir şekilde reddedildiğini belirterek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

34. Bakanlık görüşünde özetle başvurucu hakkında uygulanan disiplin cezasının kanuni dayanağının bulunduğu, İnfaz Kurumu Disiplin Kurulu ile derece mahkemelerinin verdiği kararların kamu düzeninin korunması ve suç işlenmesinin önlenmesi için ihtiyaç duyulan demokratik toplum düzeninin gereklerine aykırı olmadığı ve müdahalenin ulaşılmak istenen amaçla orantılı olduğu belirtilerek bu kapsamda İnfaz Hâkimliğinin ve Ağır Ceza Mahkemesinin kararlarının ilgili ve yeterli gerekçeler içerdiği vurgulanmıştır.

35. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı daha önceki beyanlarını yinelemiştir.

2. Değerlendirme

36. Anayasa'nın "Hak arama hürriyeti" kenar başlıklı 36. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir."

37. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Başvurucunun iddiaları itiraz ve beyanlarını duruşma sırasında dile getirme imkânının kendisine tanınmadığına ilişkin olduğundan başvuru adil yargılanma hakkı kapsamındaki duruşmada hazır bulunma hakkı yönünden incelenmiştir.

a. Kabul Edilebilirlik Yönünden

38. Anayasa Mahkemesi daha önce vermiş olduğu birçok kararda, adil yargılanmaya ilişkin hak ve ilkelerin medeni hak ve yükümlülükler ile ilgili uyuşmazlıkların ve bir suç isnadının esasının karara bağlanması esnasında geçerli olduğunu belirterek hakkın kapsamının bu konularla sınırlandırıldığını kabul etmiştir (Onurhan Solmaz, B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 23; Nihat Akbulak [GK], B. No: 2015/10131, 7/6/2018, § 35; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, § 44). Öte yandan Anayasa Mahkemesi; ceza infaz kurumunda bulunan tutuklu ya da hükümlüler hakkında uygulanan disiplin cezalarının infazının kişiler üzerinde yaratacağı etkiyi değerlendirmek suretiyle bazı disiplin cezalarının kişisel hak ve bu bağlamda medeni hak niteliğinde olduğunu, söz konusu disiplin cezalarına karşı yapılan şikâyetlerin infaz hâkimliği tarafından incelenmesinin de medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlık kapsamında kaldığını ifade etmiştir (örnek olarak bkz. Giyasettin Aydın, B. No: 2013/1852, 25/3/2015, § 37; Cihan Yeşil, B. No: 2013/8635, 6/5/2015, § 35; Metin Yamalak (2), B. No: 2013/9450, 13/4/2016, § 59).

39. Somut olayda başvurucu, aldığı disiplin cezasının infazı sırasında ve sonrasında ziyaretçi kabulü, açık görüş ve telefon görüşü gibi haklardan yoksun bırakılacağından anılan içtihatlardan hareketle söz konusu cezanın da medeni hak niteliğinde olduğu kabul edilmelidir. Dolayısıyla hakkında uygulanan disiplin cezası nedeniyle başvurucunun yaptığı şikâyetin infaz hâkimliği tarafından incelenmesinin medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlık kapsamında kaldığının ve somut olayda Anayasa’nın 36. maddesinin uygulanmasının mümkün olduğunun kabul edilmesi gerekir.

40. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığından ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de görülmediğinden duruşmada hazır bulunma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Esas Yönünden

41. Anayasa'nın 36. maddesi uyarınca herkes iddiada bulunma, savunma ve adil yargılanma hakkına sahiptir. Anayasa'nın anılan maddesinde adil yargılanma hakkından ayrı olarak iddia ve savunma hakkına birlikte yer verilmesi, taraflara iddia ve savunmalarını mahkeme önünde dile getirme fırsatı tanınması gerektiği anlamını da içermektedir (Mehmet Fidan, B. No: 2014/14673, 20/9/2017, § 37).

42. Anayasa'nın 36. maddesine "...ile adil yargılanma" ibaresinin eklenmesine ilişkin gerekçede, Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası sözleşmelerce de güvence altına alınan adil yargılama hakkının madde metnine dâhil edildiği vurgulanmıştır. AİHM, Sözleşme'nin 6. maddesinin (1) numaralı fıkrasındaki hakkaniyete uygun yargılama kavramından hareket ederek adil yargılama hakkının gereklerini saptamıştır. AİHM, Sözleşme'nin 6. maddesinin (1) numaralı fıkrası kapsamında adil yargılanma hakkının gereklerinden birinin de duruşmada hazır bulunma hakkı olduğunu birçok kararında vurgulamıştır. Dolayısıyla Anayasa’nın 36. maddesinde düzenlenen adil yargılanma hakkının duruşmada hazır bulunma hakkını da kapsadığının kabul edilmesi gerekir (Emrah Yayla [GK], B. No:

2017/38732, 6/2/2020, § 59; Şehrivan Çoban [GK], B. No: 2017/22672, 6/2/2020, § 73).

43. Tarafların duruşmada hazır bulunma hakkı hem savunma hakkının etkin bir şekilde kullanılmasını sağlamakta hem de silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerine işlerlik kazandırmaktadır. Anılan hak, sadece duruşmada hazır bulunmayı değil duruşma sürecini dinlemeyi, takip etmeyi, iddia/savunmaları destekleyecek şeyleri ileri sürmeyi de içerir. Dolayısıyla duruşmada hazır bulunma hakkının tarafların yargılamaya etkili katılmaları ile doğrudan ilişkisi vardır. Medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıklar da dâhil olmak üzere tarafların duruşmada hazır bulunmasının sağlanması çelişki ortaya çıkarmaktadır. Böylelikle taraflar gösterdikleri kanıtlardan ve sundukları görüşlerden bilgi sahibi olmakta ve bunlarla ilgili görüşlerini bildirebilme imkânını elde etmektedir (Emrah Yayla, § 60; suç isnadı altındaki kişiler yönünden benzer bir değerlendirme için bkz. Şehrivan Çoban, § 77).

44. Diğer taraftan medeni hak ve yükümlüklere ilişkin uyuşmazlıklar açısından tarafların duruşmada hazır bulunması, onların iddia ve savunma imkânlarını doğrudan kullanmalarına ve uyuşmazlıkla ilgili olan taleplerini huzurda açıklamalarına olanak tanımaktadır. Taraflar duruşmada bizzat hazır bulunmak suretiyle teknik ve fiziksel engeller bulunmaksızın delillerini ileri sürebilmekte ve diğer tarafça gösterilen delillere itiraz etmek ve davasını bizzat savunmak suretiyle kararı etkileme imkânını elde etmektedir (Emrah Yayla, § 61).

45. Yargılamanın açıklığı ilkesinin amacı, adli mekanizmanın işleyişini kamu denetimine açarak yargılama faaliyetinin saydamlığını güvence altına almak ve yargılamada keyfîliği önlemektir. Yargılama ilkesi bu yönüyle hukuk devletinin en önemli gerçekleştirme araçlarından birini oluşturur. Özellikle ceza davalarında yargılamanın duruşmalı ve aleni yapılması silahların eşitliği ilkesinin ve savunma hakkının güvencesini oluşturur. Ancak bu, her türlü yargılamanın mutlaka duruşmalı yapılmasının zorunlu olduğu anlamına gelmez. Adil yargılama ilkelerine uyulmak şartıyla usul ekonomisi ve iş yükünün azaltılması gibi amaçlarla bazı yargılamaların duruşmadan istisna tutulması ve duruşma yapılmaksızın karara bağlanması anayasal hakların ihlalini oluşturmaz (Musa Yılmaz Acar, B. No: 2013/664, 17/9/2013, § 32).

46. Yargılamada, tarafların şüpheye yer vermeyecek şekilde bu haklarından vazgeçmesi ve kamu yararının sözlü yargılama yapılmasını gerekli kıldığı bir durumun bulunmaması hâlinde, duruşma yapılmayabilir. Vazgeçmenin açıkça veya zımnen yapılması mümkündür. Duruşma yapılmasına ilişkin talebin sürdürülmemesi ya da hiç ileri sürülmemesi, zımnen vazgeçmeye örnek gösterilebilir. Bunun yanında dava dosyası ve tarafların yazılı görüşleri temelinde yeterince çözülemeyen hukuki ve olgusal herhangi bir sorunla karşılaşılmaması örneğinde olduğu gibi yargılamanın istisnai koşulları da duruşma yapılmasını gerektirmeyebilir (benzer yöndeki AİHM kararı için bkz. Eksert Turizm Taşımacılık Tekstil Gıda San. ve Tic. Ltd. Şti ve diğer 7 başvuru/Türkiye [k.k.], B. No: 40988/06, 2/7/2013).

47. Yargılamaya taraf olan kişilerin hakkaniyetli yargılama temelinde beyanlarını sözlü vermesinin gerektiği durumlarda sözlü yargılama yapılmaması yargılamanın bir bütün olarak adil olmasını engelleyebilir (Göç/Türkiye, B. No: 36590/97, 11/7/2002, § 51). Dolayısıyla sadece dosyaya dayanılarak tatmin edici bir çözümün sağlanamayacağı olaylarda, sözlü yargılamanın yapılması gerekir. Sözlü yargılamaya karar vermede, davaya konu meselelerin çokluğu değil niteliği önem kazanacaktır (Durmaz Oto. Petrol Ürünleri İnş. San. ve Tic. Ltd. Şti. (3), B. No: 2014/929, 10/6/2015, § 26).

48. Başvuru konusu somut olayda Mahkemenin disiplin cezasına esas olayın koşullarını dikkate alarak şikâyet incelemesini duruşmalı olarak yapmaya karar verdiği anlaşılmaktadır.

Nitekim Mahkemenin başvurucunun duruşmada hazır edilmesi için İnfaz Kurumuna müzekkere yazdığı, İnfaz Kurumundan gelen yazı ve başvurucunun dilekçesi doğrultusunda savunmasını almak üzere duruşmayı başka bir güne ertelediği görülmektedir. Yani Mahkemenin şikâyetin esasının sadece dosyaya sunulan belgeler temelinde bir çözüme kavuşturulamayacağı kanaati ile hareket ettiği, bu yönüyle sözlü yargılama yapmaya ihtiyaç duyduğu anlaşılmaktadır. Bu aşamada değerlendirilmesi gereken mesele Mahkemenin sözlü yargılamadan vazgeçerek dosya üzerinden değerlendirme yapmak suretiyle karar vermesini gerektiren olguların varlığını objektif ve kabul edilebilir gerekçelerle ortaya koyup koymadığıdır.

49. Somut olayda başvurucunun 13/11/2018 tarihli duruşmadan önce mahkemeye gönderdiği dilekçeden, duruşma tarihini kapsayacak şekilde başka bir dava nedeniyle duruşmaya katılamayacağını belirterek yargılamanın başka bir güne bırakılmasını istediği anlaşılmıştır. Mahkeme ise başvurucudan kaynaklanan ve dosyaya yansıyan herhangi bir bilgi ve beyan ortaya koymaksızın başvurucunun belirtilen tarihte duruşmaya katılmak istemediğini ifade ederek yokluğunda yargılamayı sona erdirmiştir.

50. Hükümözlü olan başvurucunun şikâyetlerini sözlü olarak dile getirmeyi talep etmesine rağmen duruşmada hazır edilmeden Mahkeme tarafından şikâyetin esası hakkında karar verilmesini gerektiren makul, objektif gerekçelerin ortaya konmadığı anlaşılmıştır. Buna göre yargılamanın bütünü gözönüne alındığında başvurucuya sözlü beyanda bulunma hakkının kullandırılmaması nedeniyle Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki duruşmada hazır bulunma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

C. Diğer İhlal İddiaları

51. Başvurucu, işlendiği zaman yürürlükte bulunan kanunun suç saymadığı bir eylemden dolayı cezalandırıldığını belirterek suç ve cezaların kanuniliği ilkesinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Bunun yanında başvurucu; hükümlü olarak tutulduğu İnfaz Kurumu idaresince verilen hücre disiplin cezasının sonucu olarak telefon ve açık görüş hakkının kullandırılmayarak kısıtlandığını, bu hususun haberleşme hürriyetini ihlal ettiğini ileri sürmüştür.

52. Başvurucunun duruşmada hazır bulunma hakkının ihlal edildiğine karar verildiğinden disiplin cezalarına karşı yaptığı şikâyetin değerlendirilmesi sürecine ilişkin diğer şikâyetleri hakkında kabul edilebilirlik ve esas yönünden ayrıca bir inceleme yapılmasına gerek görülmemiştir.

D. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

53. Başvurucu, ihlalin tespitine ve yeniden yargılama yapılmasına karar verilmesi talebinde bulunmuştur.

54. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Adil yargılanma hakkı kapsamındaki duruşmada hazır bulunma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki duruşmada hazır bulunma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Diğer ihlal iddialarının İNCELENMESİNE GEREK BULUNMADIĞINA,

E. Kararın bir örneğinin duruşmada hazır bulunma hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Ankara Batı İnfaz Hâkimliğine (E.2018/4709, K.2018/6554) GÖNDERİLMESİNE,

F. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 22/11/2022 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

EMRAH CÖNDEK

B. No: 2019/2842 | Karar tarihi: 22.11.2022

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/2842

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

EMRAH CÖNDEK BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/2842)

Karar Tarihi: 22/11/2022

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Muammer TOPAL

Recai AKYEL

Selahaddin MENTEŞ

Muhterem İNCE

Raportör : Muhammed Cemil KANDEMİR

Başvurucu : Emrah CÖNDEK

Vekili : Av. Ünal Utku TOKSÖZ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, baro levhasına yazılma işlemine ilişkin iptal davasında hukuk kurallarının öngörülemez biçimde yorumlanması nedeniyle adil yargılanma hakkı kapsamındaki hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, adli yargı hâkim adayı olarak görev yapmakta iken 29/4/2017 tarihli ve 30052 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 689 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Tedbirler Alınması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname ile kamu görevinden çıkarılmıştır. Başvurucu, baro levhasına avukat olarak yazılma talebiyle İstanbul Barosuna (Baro) başvurmuştur. Baro, başvurucunun talebini kabul etmemiştir. Başvurucunun bu karara yaptığı itiraz Türkiye Barolar Birliğinin (TBB) 13/7/2017 tarihli kararıyla kabul edilmiş ve başvurucu baro levhasına yazılmıştır.

3. Söz konusu TBB kararı, Adalet Bakanlığı (Bakanlık) tarafından uygun bulunmayarak 21/9/2017 tarihli kararla bir daha görüşülmek üzere TBB'ye gönderilmiştir.

4. TBB Yönetim Kurulu 20/10/2017 tarihli kararıyla önceki kararında ısrar ederek

başvurucunun baro levhasına yazılmasına karar vermiştir.

5. Bakanlık, başvurucunun baro levhasına yazılmasına ilişkin TBB kararının kesinleşmesi üzerine 20/10/2017 tarihli TBB kararının iptali talebiyle dava açmıştır. Başvurucu, Ankara İdare 3. Mahkemesinde (Mahkeme) görülen davada davalı TBB yanında müdahil olarak yer almıştır.

6. Mahkeme, dava konusu işlemin iptaline karar vermiştir. Kararının gerekçesinde, yürütülecek kamu hizmetinin önemi ve özelliği dikkate alınarak başvurucu hakkında Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanmasına (FETÖ/PDY) üye olmak suçundan İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığınca yürütülen 2017/70000 sayılı ceza soruşturmasının sonucunun beklenmesinin yerinde olacağı belirtilmiştir.

7. Ankara Bölge İdare Mahkemesi 12. İdari Dava Dairesi (Bölge İdare Mahkemesi) bu karara karşı yapılan istinaf başvurusunu gerekçeli olarak reddetmiştir. Kararda, olgu olarak başvurucu hakkında FETÖ üyeliği iddiasıyla İstanbul 32. Ağır Ceza Mahkemesinin (Ağır Ceza Mahkemesi) 2018/67 ve 2018/74 esas numaralı davaların devam ettiği ifade edilmiş, karar gerekçesinde ise başvurucunun kamu görevinden çıkarılmış olmasının da levhaya yazılmaya engel olduğu belirtilmiştir.

8. Başvurucu nihai kararı 24/12/2018 tarihinde öğrendikten sonra 23/1/2019 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

9. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

10. Başvurucu ve diğer bazı kişiler hakkında silahlı terör örgütüne üye olmak suçundan İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığınca yürütülen 2017/70000 sayılı soruşturmada hazırlanan 9/5/2018 tarih ve 2018/19533 esas numaralı iddianame kabul edilerek Ağır Ceza Mahkemesinin 2018/67 esasına kayıtlı dava açılmıştır. Bu dosyada başvurucu hakkında tefrik kararı verilerek dosya Ağır Ceza Mahkemesinin 2018/74 esasına kaydedilmiştir.

11. Ağır Ceza Mahkemesi 20/3/2019 tarihli kararıyla başvurucunun 6 yıl 3 ay hapis cezasıyla cezalandırılmasına karar vermiştir. İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 2. Ceza Dava Dairesi 7/7/2020 tarihli kararıyla başvurucunun istinaf talebini reddetmiştir. Başvurucunun bu kararı temyiz ettiği ve kararın kesinleşmediği anlaşılmıştır.

II. DEĞERLENDİRME

A. Hakkaniyete Uygun Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

12. Başvurucu; mahkemenin iptal kararı nedeniyle mağdur olduğunu, derece mahkemelerinin kararlarının hukuka aykırı olduğunu, 19/3/1969 tarihli ve 1136 sayılı Avukatlık Kanunu'nda tahdidi olarak sayılan sınırlayıcı durumların kıyas yoluyla genişletilemeyeceğini ileri sürmüştür. Bakanlık, başvurucu hakkında FETÖ/PDY'ye üye olma suçundan açılan ceza davası sonunda 6 yıl 3 ay hapis cezası verildiğini, kararın temyiz aşamasında olduğunu belirtmiş ve yapılacak incelemede Anayasanın 15. maddesinin de dikkate alınmasının yararlı olacağı görüşünü bildirmiştir. Başvurucu Bakanlığın görüşüne karşı, derece mahkemelerinin kararlarının gerekçesinin hakkında soruşturma bulunması olduğunu, 1136 sayılı Kanun'daki kovuşturma kavramının soruşturmayı kapsayacak şekilde yorumlanamayacağını, hakkında verilen mahkûmiyet kararının kesinleşmediğini beyan etmiştir.

13. Başvurucunun bu iddialarının hakkaniyete uygun yargılanma hakkı kapsamında değerlendirilmesi uygun görülmüştür.

14. Somut olayda mahkeme başvurucu hakkında FETÖ/PDY üyeliği suçlamasıyla soruşturma yürütüldüğü gerekçesiyle başvurucunun baro levhasına yazılmasına ilişkin işlemi hukuka aykırı bularak iptal etmiştir. Bölge İdare Mahkemesi bu gerekçeye başvurucunun kamu görevinden çıkarılmış olmasını ekleyerek istinaf başvurusunun gerekçeli olarak reddetmiştir. Her ne kadar Bölge İdare Mahkemesi kararının gerekçesinde yer almasa da kararın içeriğinde başvurucu hakkında silahlı terör örgütüne üyelik iddiasıyla açılan ceza davalarının devam ettiğinin tespitine olgusal olarak yer verildiği görüldüğünden incelemenin her üç gerekçe yönünden yapılması uygun görülmüştür.

15. Anayasa Mahkemesi, kamu görevinden çıkarılanların avukatlık mesleğinde istihdam edilemeyeceğine ilişkin gerekçe yönünden ilkeleri M.B. ([GK], B. No: 2018/37392, 23/7/2020) kararında belirlemiş ve hakkaniyete uygun yargılanma hakkı yönünden ihlal sonucuna varmıştır (M.B., §§ 92-104). Somut olayda başvurucunun kamu görevinden çıkarıldığına ilişkin gerekçe yönünden anılan karardan ayrılmayı gerektiren bir husus bulunmamaktadır.

16. Anayasa Mahkemesi, önceki kararlarında hakkında ceza soruşturması bulunduğu gerekçesiyle başvuruculların avukatlık mesleğine kabul edilme şartlarını taşımadığı yolunda derece mahkemelerince ulaşılan kanaatin kanun hükmünün öngörülebilir olmayan genişletici yorumuna dayandığı ve dolayısıyla başvuruculların hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşmıştır (İ.K. [GK], B. No: 2019/20904, 15/4/2021, § 59-63). Somut olayda başvurucu hakkında soruşturma olduğu gerekçesi yönünden anılan karardan ayrılmayı gerektiren bir husus bulunmamaktadır.

17. Başvurucu hakkında kovuşturma bulunması hususuna gelince, kovuşturma bulunmasına dayalı baro levhasına yazılma isteminin reddine veya yazılma işleminin iptaline ilişkin ihlal iddiaları Anayasa Mahkemesi tarafından daha önce incelenmiştir (diğer kararlar arasından bkz. B.A.Y. [GK], B. No: 2019/19788, 5/7/2022).

18. Anayasa Mahkemesi anılan kararında iddianamenin kabulüyle başlayan kovuşturma tarihi ile TBB'nin en son karar tarihlerine vurgu yapmıştır. Anayasa Mahkemesi, B.A.Y. kararında başvurucunun baro kaydının yapılması talebinin ilgili baro ve TBB tarafından kabul edildiği ve TBB'nin Bakanlığın yeniden inceleme talebini reddettiği tarihlerde başvurucu hakkında kovuşturma bulunmadığına dikkat çekmiştir. Kararda, TBB'nin ısrar kararı tarihi itibarıyla başvurucu hakkında avukatlık yapmasına engel suçlardan kesinleşmiş mahkûmiyet kararının veya ceza kovuşturmasının mevcut olmadığı hâlde TBB işleminin tesisinden sonra idare mahkemesinin kovuşturma başlatılmış olmasına dayanarak idari işlemin iptaline karar vermesinin kanuni dayanağının bulunmadığı belirtilerek ihlal sonucuna ulaşılmıştır.

19. Somut olayda da başvurucu hakkındaki kovuşturmanın işlem tarihinden sonra başladığı görüldüğünden anılan kararda ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir husus bulunmamaktadır.

20. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşılmıştır.

B. Diğer İhlal İddiaları

21. Başvurucu; davaya müdahil olarak katıldığı için asıl tarafın yanında yardımcı olarak yer aldığını, hakkını ancak sınırlı bir şekilde koruyabildiğini ileri sürerek mahkemeye erişim hakkının ve yapılan müdahale sebebiyle edinmesi yüksek ihtimal olan mal varlığı değerinden yoksun kaldığını, avukatlık ruhsatı alamaması nedeniyle gelirinde azalma meydana geldiğini ileri sürerek mülkiyet hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Hakkaniyete uygun yargılanma hakkı şikâyeti yönünden ulaşılan sonuç gözetildiğinde başvurucunun bu iddialarının ayrıca incelenmesine gerek görülmemiştir.

III. GİDERİM

22. Başvurucu; ihlalin tespitine, yeniden yargılama yapılmasına ve manevi tazminata karar verilmesi taleplerinde bulunmuştur.

23. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasında düzenlenen bireysel başvuruya özgü yeniden yargılama kurumunun özelliklerine ilişkin kapsamlı açıklamalar için bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

24. Öte yandan ihlalin niteliğine göre yeniden yargılamanın yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından başvurucunun tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki hakkaniyete uygun yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Diğer ihlal iddialarının İNCELENMESİNE GEREK BULUNMADIĞINA,

D. Kararın bir örneğinin hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Ankara 3. İdare Mahkemesine (E.2017/3148, K.2018/1338) GÖNDERİLMESİNE,

E. Başvurucunun tazminat taleplerinin REDDİNE,

F. 364,60 TL harç ve 9.900 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 10.264,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

G. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 22/11/2022 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

TANER GÜNDÜZ

B. No: 2019/8132 | Karar tarihi: 22.11.2022

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/8132

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

TANER GÜNDÜZ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/8132)

Karar Tarihi: 22/11/2022

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Muammer TOPAL

Recai AKYEL

Selahaddin MENTEŞ

Muhterem İNCE

Raportör : Tuğba YILDIZ

Başvurucu : Taner GÜNDÜZ

Vekili : Av. Hakan DENİZ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, işçilik alacaklarına ilişkin açılan davada ıslah talebi dikkate alınmadan karar verilmesi nedeniyle mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, emekli olması üzerine Bakırköy 5. İş Mahkemesinde (Mahkeme) 500 TL işçilik alacağının tahsili istemine ilişkin dava açmıştır.

3. Mahkeme, bilirkişi incelemesi yaptırmış ve alınan bilirkişi raporunda başvurucunun 4.222,30 TL alacağının olduğu tespit edilmiştir.

4. Mahkeme 25/2/2019 tarihinde başvurucuya 500 TL işçilik alacağının ödenmesine kesin olarak karar vermiştir. Karar gerekçesinde de; bilirkişi raporuna yönelik itirazlarını sunması ve harç ikmali yaparak ıslah talebinde bulunması için başvurucuya iki haftalık süre tanındığını ancak başvurucu vekilinin belirtilen süreden sonra 22/2/2019 tarihli dilekçesiyle ıslah talebinde bulunduğunu ve süresinde olmayan ıslah dilekçesinin dikkate alınmayacağını belirtmiştir.

5. Başvurucu kesin olarak verilen mahkeme kararından sonra 15/3/2019 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

II. DEĞERLENDİRME

6. Başvurucu vekili, mazereti nedeniyle katılamadığı duruşmada bilirkişi raporuna itiraz ve ıslah talebinde bulunmak için kesin süre tanındığını ancak bu durumdan kendilerinin haberdar edilmediğini, herhangi bir tebliğ de yapılmadığını, 22/2/2019 tarihinde ıslah talebinde bulunmuşlarsa da dilekçelerinin dikkate alınmadığını belirterek başvurucunun mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğini iddia etmektedir.

7. Başvurucunun ileri sürdüğü ihlal iddialarının niteliği nazara alınarak başvurunun anayasal ve kişisel önemden yoksun olma kriteri yönünden incelenmesi gerekir.

8. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrasında anayasal açıdan önem taşımayan ve başvurucunun önemli bir zarara uğramadığı başvuruların esastan incelenmeksizin reddedilebileceği hüküm altına alınmıştır.

9. Anılan hükümle anayasal ve kişisel önemden yoksun başvuruların esastan incelenmemesine imkân tanıyan ek bir kabul edilebilirlik kriteri getirilmiştir. Dolayısıyla diğer tüm kabul edilebilirlik kriterlerini taşısa hatta esas hakkında incelemeye geçildiğinde ihlal kararı verilebilecek nitelikte olsa bile Kanun'da belirtilen nitelikteki bir başvuru kabul edilemez bulunabilecektir (K.V. [GK], B. No: 2014/2293, 1/12/2016, § 55).

10. Kanun'da anayasal ve kişisel önemden yoksun başvuruların kabul edilemez bulunabilmesi için iki koşul öngörülmüştür. Anayasal önem olarak adlandırılabilecek olan birinci koşul başvurunun Anayasa'nın uygulanması ve yorumlanması veya temel hakların kapsamının ve sınırlarının belirlenmesi açısından önem taşımaması, kişisel önem olarak adlandırılabilecek olan ikinci koşul ise başvurucunun önemli bir zarara uğramamasıdır (K.V., § 57).

11. Anayasa hükümlerinin yorumlanması açısından önem taşıma unsurunun başta Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuru yoluyla daha önce yorumlamadığı meseleleri kapsadığında kuşku bulunmamaktadır. Bununla birlikte Anayasa Mahkemesi, bir meseleyle ilgili olarak daha önce Anayasa'nın ilgili hükümlerini yorumlamış olsa bile değişen durumları dikkate alarak yeniden yorumlama ihtiyacı duyabilir. Bu durumda da o meseleye ilişkin başvurunun anayasal öneminin bulunduğunu kabul etmek gerekir (K.V., § 63). Anayasa'nın uygulanması açısından önem taşıma unsurunda ise Anayasa hükümlerinin uygulanması açısından başvurunun önem taşıdığının söylenebilmesi için kamu makamları ve derece mahkemelerinin belli bir meseleye ilişkin uygulamalarının Anayasa Mahkemesi yorumlarından farklı olması ve bu farklılığın da önemli olması gerekir (K.V., § 64).

12. Kişisel önemin bulunması koşulu ise -başvurucunun içinde bulunduğu koşullar da dâhil olmak üzere- her olayın kendine özgü koşulları dikkate alınarak ve objektif verilerden hareket edilerek Anayasa Mahkemesi tarafından değerlendirilir (K.V., §§ 66, 67).

13. Somut olayda Anayasa Mahkemesinin sıklıkla uygulanmış açık bir içtihadının bulunduğu mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin başvurunun genel bir soruna işaret etmediği gibi Anayasa'nın uygulanması ve yorumlanması veya temel hakların kapsamının ve sınırlarının belirlenmesi açısından da önem taşımadığı sonucuna varılmıştır.

14. Diğer taraftan somut olayda başvurucu lehine 500 TL işçilik alacağına hükmedilmiştir.

Başvurucu, ıslah talebinin dikkate alınmayarak az miktarda alacağa hükmedilmesi sebebiyle mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğinden şikâyet etmiştir.

15. Başvurucunun işçilik alacağına ilişkin sunduğu ıslah dilekçesinde de toplam talebinin bilirkişi raporunda belirtilen 4.222,30 TL olduğu, hükme bağlanmayan kısmın 3.722,30 TL'den ibaret olduğu anlaşılmaktadır. Başvurucu, içinde bulunduğu kişisel koşullara göre söz konusu tutarın kendisine ciddi anlamda zarar verdiği ve kendisi için ne denli önemli olduğu hususunda herhangi bir açıklama yapmamıştır. Bu tutarın nispeten düşük olduğu gözetildiğinde başvurunun başvurucu açısından kişisel öneminin bulunduğu kanaatine ulaşılamamıştır.

16. Açıklanan gerekçelerle anayasal ve kişisel önemden yoksun olduğu anlaşılan başvurunun diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın anayasal ve kişisel önemden yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 22/11/2022 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

DEHMAN GÖÇER

B. No: 2019/9727 | Karar tarihi: 22.11.2022

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/9727

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

DEHMAN GÖÇER BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/9727)

Karar Tarihi: 22/11/2022

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Muammer TOPAL

Recai AKYEL

Selahaddin MENTEŞ

Muhterem İNCE

Raportör : Fatma Burcu NACAR YÜCE

Başvurucu : Dehman GÖÇER

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, infaz hâkimliğine yapılan şikâyette başvurucunun duruşmada hazır edilmeksizin ses ve görüntü aktarımı suretiyle duruşmanın yapılması nedeniyle duruşmada hazır bulunma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 24/7/2018 tarihinde yapılmıştır.

3. Komisyonca başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne ve duruşmada hazır bulunma hakkı dışındaki şikâyetlerin kabul edilemez olduğuna karar verilmiştir.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık görüşünü bildirmiştir.

7. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

III. OLAY VE OLGULAR

8. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

A. Bireysel Başvuruya İlişkin Süreç

9. 1993 doğumlu olan başvurucu, silahlı terör örgütüne üye olma suçundan olay tarihinde Kırıkkale F Tipi Yüksek Güvenlikli Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda (İnfaz Kurumu) tutuklu olarak bulunmaktadır.

10. Olayların geçtiği tarihte başvurucu, İnfaz Kurumunun A Blok 1 numaralı odasında kalmaktadır. Başvurucunun 11/3/2018 tarihinde, oda arkadaşı M.U. ile birlikte İnfaz Kurumunda kaldıkları odada bulunan yatakları ve battaniyeleri yaktığı iddiasıyla başvurucu hakkında İnfaz Kurumu Disiplin Kurulu Başkanlığı (Disiplin Kurulu) tarafından disiplin soruşturması başlatılmıştır. Yapılan disiplin soruşturması neticesinde Disiplin Kurulu 16/3/2018 tarihinde, başvurucunun 13/12/2004 tarihli ve 5275 sayılı Kanun'un 44. maddesinin 3. fıkrasının (c) bendinde yer alan "Kuruma ağır zarar vermek" kenar başlıklı hüküm uyarınca 20 gün hücreye koyma disiplin cezasıyla cezalandırılmasına karar vermiştir.

11. Başvurucu, anılan karara karşı Kırıkkale İnfaz Hâkimliğine (Hâkimlik) şikâyet başvurusunda bulunmuştur. Hâkimlik tarafından yazılan 23/5/2018 tarihli müzekkereyle; şikâyetin duruşmalı olarak inceleneceği, başvurucunun duruşma tarihi olan 6/6/2018 günü saat 10.25'te Ses ve Görüntü Bilişim Sistemi (SEGBİS) odasında hazır bulundurularak Disiplin Kurulu kararıyla ilgili savunmasını vekâletnamesini ibraz etmek suretiyle avukatıyla birlikte veya avukatı aracılığıyla yapabileceği başvurucuya bildirilmiştir.

12. Başvuru dosyasında anılan müzekkerenin İnfaz Kurumu idaresince başvurucuya tebliğ edildiğine dair herhangi bir bilgi veya belgeye rastlanmamıştır.

13. 6/6/2018 tarihli duruşmada SEGBİS odasında hazır bulundurulan başvurucu; SEGBİS koşullarında kendisini tam olarak ifade edemediğini, bu sebeple yüz yüze savunma yapmak istediğini beyan etmiştir. Hâkimlik, Anayasa Mahkemesinin 20/1/2017 tarihli ve 2016/12905 numaralı başvuruya ilişkin kararında SEGBİS yoluyla alınan beyanların yüz yüzelik ilkesini sağladığı yönündeki değerlendirmesini okuyarak başvurucunun talebini reddetmiştir.

14. Hâkimlikçe başvurucunun itiraz dilekçesi okunmuş; başvurucu, dilekçesini aynen tekrar ettiğini ve disiplin cezasının kaldırılmasını istediğini ifade etmiştir.

15. Hâkimliğin 6/6/2018 tarihli kararı ile başvurucunun Disiplin Kurulu kararına yaptığı itiraz reddedilmiştir. Hâkimlik, başvurucuya uygulanan disiplin cezasının hukuka uygun olduğu sonucuna ulaşmıştır.

16. Başvurucu 21/6/2018 tarihli dilekçesi ile duruşma salonunda bizzat hazır bulunarak ifade vermek istediği hâlde SEGBİS ile duruşmaya katılmaya zorlandığını, duruşma salonunda savunma yapma hakkının kullandırılmadığını belirterek karara itiraz etmiştir.

17. Kırıkkale 1. Ağır Ceza Mahkemesinin 12/7/2018 tarihli kararıyla başvurucuya uygulanan disiplin cezalarının hukuka uygun olduğu ifade edilerek başvurucunun itirazı reddedilmiştir.

18. Nihai karar 18/7/2018 tarihinde tebliğ edilmiştir. Başvurucu 24/7/2018 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

B. Bireysel Başvuruda Bulunduktan Sonraki Süreç

19. Bakanlıktan gelen 31/5/2021 tarihli yazıda; başvurucunun 10/10/2018 tarihinde İnfaz Kurumundan tahliye edildiği, dolayısıyla Disiplin Kurulunun 16/3/2018 tarihli ve 2018/192 sayılı kararıyla verilen 20 gün hücreye koyma disiplin cezasını infaz etmediği bildirilmiştir. Başvurucu 22/10/2021 tarihinde Marmara Kapalı Ceza İnfaz Kurumuna tutuklu olarak girmiştir, hâlen burada tutuklu olarak bulunmaktadır. Kırıkkale İnfaz Kurumu ve Marmara Kapalı Ceza İnfaz Kurumundan gelen yazı cevaplarında da disiplin cezasının infaz edilmediği belirtilmiştir.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

20. Anayasa Mahkemesinin 22/11/2022 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

21. Başvurucu, yargılama sürecinin başından itibaren bizzat katılma yönünde talepte bulunmasına rağmen duruşmalarda hazır edilmediğini ve adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

22. Bakanlık görüşünde; SEGBİS ile ifadesi alınan başvurucunun duruşma salonundakileri görebilme ve söylenenleri duyabilme imkânının olduğu, yargılama makamının ve duruşmada hazır bulunan diğer kişilerin de aynı şekilde ifade alma, beyanda bulunma ve soru yöneltme gibi yargısal işlemleri karşılıklı olarak gerçekleştirebilme imkânına sahip oldukları, başka bir ifadeyle SEGBİS'in içerdiği bu özellikler sayesinde yargılamanın unsurlarından biri olan yüz yüzelik ilkesinin gerçekleştiği belirtilmiştir.

B. Değerlendirme

23. Anayasa Mahkemesi 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un "Bireysel başvuru hakkına sahip olanlar" kenar başlıklı 46. maddesine ilişkin değerlendirmesinde bir kişinin Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunabilmesi için iki temel ön koşul bulunduğunu, bu kapsamda ilkinin başvuruya konu edilen ve ihlale yol açtığı ileri sürülen kamu gücü eylem veya işleminden ya da ihmalinden dolayı başvurucunun güncel bir hakkının ihlal edilmesi ve bunun sonucunda kendisinin mağdur olduğunu ileri sürmesi, ikincisinin ise bu ihlalden dolayı kişisel olarak ve doğrudan etkilenmesi olduğunu ifade etmiştir. Ayrıca 6216 sayılı Kanun'un 45. maddesi çerçevesinde bir hakkı doğrudan etkilenmeyen kişi mağdur statüsü kazanamaz (bazı farklılıklarla birlikte bkz. Onur Doğanay, B. No: 2013/1977, 9/1/2014, §§ 42, 43).

24. Diğer taraftan bireysel başvuruda mağdur kavramı, davada menfaat veya dava ehliyeti kuralları gibi kurallardan bağımsız bir şekilde yorumlanır. Ayrıca mağdur kavramı, günümüzde toplumun koşulları ışığında değişime tabi olup bu kavram aşırı biçimcilikten uzak bir şekilde yorumlanmalı ve uygulanmalıdır (Onur Doğanay, § 44).

25. Öte yandan bir başvurunun kabul edilebilmesi için başvurucunun sadece mağdur olduğunu ileri sürmesi yeterli olmayıp ihlalden doğrudan etkilendiğini yani mağdur olduğunu göstermesi veya mağdur olduğu konusunda Anayasa Mahkemesini ikna etmesi gerekir. Bu itibarla mağdur olduğu zannı veya şüphesi de mağdurluk statüsünün varlığı için yeterli değildir (Onur Doğanay, § 45; Ayşe Hülya Potur, B. No: 2013/8479, 6/2/2014, § 24).

26. Bireysel başvuru yolunu işletebilecekler esas itibarıyla doğrudan mağdur sıfatını taşıyan

kişiler olmakla birlikte somut olayın koşullarına ve ihlal edilen hakkın niteliğine göre mağdur ile arasında doğrudan kişisel ve özel bir bağ bulunan, dolayısıyla da Anayasa'nın ihlalinden olumsuz olarak etkilenmiş veya ihlalin sona ermesinden meşru ve kişisel bir menfaati bulunan kimseler de dolaylı mağdur sıfatıyla bireysel başvuruda bulunabileceklerdir (Engin Gök ve diğerleri, B. No: 2013/3955, 14/4/2016, § 53).

27. Somut olayda başvurucu 6/6/2018 tarihli İnfaz Hâkimliği kararı ile bu karara yönelik yaptığı itirazın reddedilmesini esas almak suretiyle 24/7/2018 tarihli dilekçesiyle Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvurucunun bireysel başvuru tarihinden sonra 10/10/2018 tarihinde anılan İnfaz Kurumdan tahliye edildiği, 16/3/2018 tarihli ve 2018/192 sayılı Disiplin Kurulu kararıyla hakkında verilen 20 gün hücreye koyma disiplin cezasını infaz etmediği anlaşılmıştır.

28. Başvurunun ihlal iddialarının temelinde hakkında verilen 20 günlük hücre hapsi cezası olduğu açıktır. Başvurucu, adil yargılama hakkı kapsamındaki şikâyetlerini İnfaz Hâkimliğinin anılan kararı çerçevesinde dile getirmektedir. Yukarıda bahsedildiği gibi ihlal iddialarına konu 20 günlük hücre hapsi disiplin cezasının başvurucunun tahliye edilmesi nedeniyle bu süreçte infaz edilmediği anlaşılmıştır. Başvurucunun ihlal iddiasına konu disiplin cezasının infaz kabiliyetinin ortadan kalkması nedeniyle mağdur sıfatının sona erdiği anlaşılmıştır.

29. Açıklanan gerekçelerle başvurunun diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin kişi bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurunun kişi yönünden yetkisizlik nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nun 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca tahsil edilmesi mağduriyetine neden olacağından adli yardım talebi kabul edilen başvurucunun yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMASINA 22/11/2022 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ERCAN ÇAMOĞLU

B. No: 2019/14907 | Karar tarihi: 22.11.2022

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/14907

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ERCAN ÇAMOĞLU BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/14907)

Karar Tarihi: 22/11/2022

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Muammer TOPAL

Recai AKYEL

Selahaddin MENTEŞ

Muhterem İNCE

Raportör : Ayşe Didem ÖZDEMİR AKCA

Başvurucu : Ercan ÇAMOĞLU

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, hasta olunmasına karşın ceza infaz kurumunda gerekli ilaç temin edilemediği için sağlık hizmetine erişimin sağlanmaması nedeniyle maddi ve manevi varlığın korunması hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 9/5/2019 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvurucu, Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün (İçtüzük) 73. maddesi uyarınca tedbirlerin alınmasını talep etmiştir.

4. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

5. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

6. Bölüm tarafından 14/6/2019 tarihli tedbir talebi hakkında ara kararı ile tedbir talebinin kabulüne, başvurucuya reçete edilen ilacın derhâl temin edilmesi ve tedavisinin sağlanması

için gerekli tedbirlerin alınmasına karar verilmiştir.

7. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

8. Başvuru formunda ifade edildiği şekliyle ve ilgili kamu makamlarından alınan bilgilere göre olaylar özetle şöyledir:

9. Başvurucu, uyarıcı ve uyuşturucu madde ticareti yapma ve sağlama suçundan Ankara Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından yürütülen soruşturma kapsamında 16/7/2018 tarihinde tutuklanarak Sincan 2 No.lu L Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumuna yerleştirilmiştir.

10. Başvurucu, paroksismal noktürnal hemoglobinüri (PNH) hastası olması sebebiyle farklı tarihlerde Ankara Numune Hastanesi Hematoloji bölümünde yatarak tedavi altına alınmıştır. Başvurucunun hastalığı sürekli hastalık niteliğinde olup Eculizumap adlı ilacın sürekli kullanımını gerektirmektedir.

11. Ankara Numune Hastanesi, ceza tehirinin altı ay süreyle uygun olduğu şeklinde rapor düzenlemiştir. İstanbul Adli Tıp Kurumu tarafından düzenlenen raporda ise tedavisi ve düzenli kontrolleri sağlanarak doktoru ve reviri bulunan ceza infaz kurumu şartlarında infazına devam edilebileceği belirtilmiştir.

12. Adli Tıp Kurumu Üst Kurulundan alınan 4/4/2019 tarihli raporda, başvurucunun tedavisinin ve düzenli kontrollerinin sağlanarak doktoru ve reviri bulunan ceza infaz kurumunda, kalabalık olmayan bir koğuşta, tam teşekküllü devlet hastanesi olan bir ilde infazına devam edilebileceğine karar verilmiştir.

13. Başvurucu, düzenli olarak kullanması gereken Eculizumap adlı ilacın temin edilmediğini ileri sürerek tedbir talebi ile 9/5/2019 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

14. Sağlık Bakanlığından konuya ilişkin bilgi istenmesi üzerine verilen 11/6/2019 tarihli cevap yazısında söz konusu ilacın yatarak tedavilerde kullanımının geri ödeme kapsamında olduğu, ruhsat sahibi firma tarafından hastane bünyesindeki eczanelere dağıtımın yapıldığı, ayrıca ruhsat sahibi firmadan ilacın temininin mümkün olduğu, eş değeri olmayan ilacın "ruhsatlı tanılarda kullanımının hayati önemi haiz" olduğu belirtilmiştir.

15. Anayasa Mahkemesi Birinci Bölüm tarafından verilen 14/6/2019 tarihli ve 2019/14907 başvuru numaralı tedbir talebi hakkında ara kararı ile başvurucuya reçete edilen ilacın derhâl temin edilmesinin ve tedavisinin sağlanması için gerekli tedbirlerin alınmasına karar verilmiştir. Kararda, Sağlık Bakanlığının ilgili ilacın yurt içinde temin edilebildiğine ve ilacın hayati önemi olduğuna ilişkin yazısı da gözetildiğinde ilacın temin edilmemesi, başvurucunun tedavisinin yapılmaması veya tedavisinin gecikmesinin başvurucunun yaşamı ile maddi ve manevi bütünlüğü üzerinde ciddi sonuçlar doğurabileceği sonucuna ulaşıldığı belirtilmiştir.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

16. Anayasa Mahkemesinin 22/11/2022 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

17. Başvurucu, ceza infaz kurumunda gerekli ilacın temin edilememesi nedeniyle maddi ve

manevi varlığın korunması hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

18. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 47. maddesinin (6) ve Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 66. maddesinin (3) numaralı fıkralarında, başvuru evrakında herhangi bir eksiklik bulunması hâlinde bu eksikliğin giderilmesi için başvurucu veya varsa vekiline on beş günü geçmemek üzere bir süre verileceği ve geçerli bir mazeret olmaksızın bu sürede eksikliğin tamamlanmaması hâlinde başvurunun reddine karar verileceği öngörülmüştür. Ayrıca İçtüzük'ün 66. maddesinin (2) numaralı fıkrasında da eksikliklerin tamamlattırılmasına dair yazıda başvurucuya, verilen kesin sürede eksiklikleri geçerli bir mazereti olmaksızın tamamlamadığı takdirde başvurusunun reddine karar verileceğinin bildirileceği ifade edilmiştir (Mehmet Encu ve diğerleri, B. No: 2014/11864, 24/2/2016, §§ 26-30).

19. Somut olayda başvurucunun bireysel başvuru formu, başvuru harcı ve ihlal iddiasına ilişkin olarak tükettiği başvuru yollarına dair kararlar, tebliğ belgeleri ile varsa dayanak belgelerin eklenmesi ve en geç on beş gün içinde mahkemeye sunulması gerektiğine dair eksiklik bildiriminin 28/5/2019 tarihinde tebliğ edildiği fakat başvurucunun belirlenen eksikliği tamamlamadığı anlaşılmıştır.

20. Eksiklik bildiriminin süresinde tamamlanmaması hâlinde bu husus, başvurunun usulüne uygun yapılıp yapılmadığı yönünden bireysel başvurunun her aşamasında resen gözetilmelidir. Bu bağlamda eksikliklerin gideriminin süresinde yapılması başvurunun esastan incelenebilmesi için ön koşuldur.

21. Açıklanan gerekçelerle başvurucunun eksiklik bildiriminin tebliğ edildiği tarihten itibaren on beş günlük kesin sürede geçerli bir mazeret olmaksızın başvurunun incelenmesi için gerekli ve temel nitelikteki eksik belgeleri sunmadığı anlaşıldığından başvurunun reddine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

Başvurunun geçerli mazeret olmaksızın eksikliğin süresinde giderilmemesi nedeniyle REDDİNE 22/11/2022 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

MURAT URHAN

B. No: 2019/15001 | Karar tarihi: 22.11.2022

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/15001

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

MURAT URHAN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/15001)

Karar Tarihi: 22/11/2022

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Muammer TOPAL

Recai AKYEL

Selahaddin MENTEŞ

Muhterem İNCE

Raportör : Hüseyin Özgür SEVİMLİ

Başvurucu : Murat URHAN

Vekili : Av. Savaş BAYTOK

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, temyiz yolu açık olduğu hâlde kararın kesin olarak verilmesinden dolayı kanun yoluna başvuru imkânının ortadan kaldırılması nedeniyle mahkemeye erişim hakkının ve bazı anayasal hakların ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Şikâyetçi vekili tarafından Dinar İcra Ceza Mahkemesine (Mahkeme) hitaben hazırlanan 13/11/2018 tarihli şikâyet dilekçesi ile başvurucunun şirket yetkilisi olarak keşide ettiği iddia edilen çekin karşılığını bankada bulundurmadığı ve "karşılıksızdır" işlemi yapılmasına sebebiyet verdiğinden bahisle 14/12/2009 tarihli ve 5941 sayılı Çek Kanunu'nun 5. maddesinin (1) numaralı fıkrası gereğince cezalandırılması talep edilmiştir.

3. Yapılan yargılama sonucunda Mahkeme, çekin bankaya ibraz edildiği tarihte başvurucunun çek hesabının tanımlı olduğu şirketin yetkilisi olmadığı, bu nedenle atılı suçu işlemediğinin sabit olduğu gerekçesiyle 5/2/2019 tarihinde başvurucunun beraatine karar vermiştir.

4. Şikâyetçi vekili tarafından bu karara karşı istinaf başvurusunda bulunulmuştur. Konya

Bölge Adliye Mahkemesi 5. Ceza Dairesi (Daire), dosya üzerinden yaptığı inceleme sonucunda başvurucunun üzerine atılı suçun sabit olduğunu değerlendirmiştir. Ancak tespit edilen bu hukuka aykırılığın yeniden duruşma açılmaksızın düzeltilmesini mümkün gören Daire, Mahkemece verilen hükme ilişkin fıkradan başvurucunun beraatine ilişkin ifadenin kaldırılmasına, bu ifade yerine başvurucunun 5941 sayılı Kanun'un 5. maddesinin (1) numaralı fıkrası gereğince 118.400 TL adli para cezasıyla cezalandırılmasına dair ifadenin eklenmesi suretiyle 12/3/2019 tarihinde istinaf başvurusunun esastan reddine karar vermiştir. Gerekçeli kararda, kararın 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 286. maddesi uyarınca kesin olmak üzere verildiği ifade edilmiş ancak kararın kesin olduğuna dair değerlendirmenin 5271 sayılı Kanun'un anılan maddesinin hangi fıkrasına ve bendine dayandığı açıklanmamıştır.

5. Başvurucu, Daire kararına karşı 5271 sayılı Kanun'un 308. maddesi uyarınca itirazda bulunulmasını Konya Bölge Adliye Mahkemesi Cumhuriyet Başsavcılığından talep etmişse de bu talep 10/4/2019 tarihinde reddedilmiştir.

6. Başvurucu Daire kararına karşı başka herhangi bir kanun yoluna başvurmaksızın 26/4/2019 tarihinde doğrudan bireysel başvuruda bulunmuştur.

II. DEĞERLENDİRME

A. Mahkemeye Erişim Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

7. Başvurucu, Anayasa Mahkemesinin iptal ettiği kanun hükmüne dayalı olarak Daire kararının kesin olarak verilmesinden dolayı kanun yoluna başvuru imkânının ortadan kaldırılması nedeniyle hükmün denetlenmesini talep etme hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

8. Bakanlık görüşünde;

i. Anayasa Mahkemesinin 5271 sayılı Kanun'un 286. maddesinin 20/7/2017 tarihli ve 7035 sayılı Kanun’un 20. maddesiyle değişiklik yapılan (2) numaralı fıkrasının 18/6/2014 tarihli ve 6545 sayılı Kanun’un 78. maddesiyle değiştirilen (d) bendinin iptali istemiyle açılan davada verdiği 27/12/2018 tarihli ve E.2018/71, K.2018/118 sayılı kararında değerlendirilen ilke ve değerlendirmelere yer verilmiştir. Bu kararda, bölge adliye mahkemesince ilk defa verilen ve hürriyeti bağlayıcı ceza içeren mahkûmiyet hükümlerine karşı denetim imkânının bulunmamasının hükmün denetlenmesini talep etme hakkına yönelik orantısız bir sınırlama getirdiği belirtilmiştir.

ii. Diğer yandan, yine Anayasa Mahkemesinin Mahir Şahap Bostan (B. No: 2017/19906, 2/6/2020) kararına değinilmiş ve anılan kararda başvurucu aleyhine hükmedilen adli para cezasına karşı istinaf yoluna başvuru imkânı tanınmaması suretiyle hükmün denetlenmesini talep etme hakkına yapılan müdahalenin ölçülü olduğu sonucuna ulaşıldığı vurgulanmıştır.

iii. Sonuç olarak, yapılacak incelemede Anayasa Mahkemesi içtihatlarının, ilgili mevzuatın ve somut olayın kendine özgü koşullarının dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir.

9. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanında bireysel başvuru formundaki iddialarını yinelemiştir.

10. Başvuru adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkı kapsamında incelenmiştir.

11. Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü fıkrası ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa

Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 45. maddesinin (2) numaralı fıkrasında bireysel başvuruda bulunulmadan önce ihlal iddiasının dayanağı olan işlem, eylem ya da ihmal için kanunda öngörülmüş olan idari ve yargısal başvuru yollarının tamamının tüketilmiş olması gerektiği belirtilmiştir. Temel hak ihlallerini öncelikle derece mahkemelerinin gidermekle yükümlü olması, kanun yollarının tüketilmesi koşulunu zorunlu kılar (Necati Gündüz ve Recep Gündüz, B. No: 2012/1027, 12/2/2013, §§ 19, 20; Güher Ergun ve diğerleri, B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 26).

12. İlk derece veya bölge adliye mahkemesince kesin olduğu belirtilerek verilen kararlara karşı kanun yolunun açık olduğu iddia edilerek yapılan şikâyetlerin öncelikli olarak kanun yolu nezdinde (istinaf/temyiz) dile getirilmesi gerekmektedir. Kesin olarak verilen kararlara karşı kanun yoluna başvuru hakkının engellendiği iddiasıyla doğrudan Anayasa Mahkemesine başvurulamaz. Başvurucunun kararın kesin olmadığı iddiasının öncelikle istinaf/temyiz merciinde tartışılması gerekmektedir. İlk derece/istinaf mahkemesinin kesin kararlarına karşı -kararın kesin olduğu belirtilsin veya belirtilmesin- kanun yoluna başvurulması kural olarak bireysel başvuru süresini etkilemez. Bununla birlikte karara karşı üst kanun yollarına başvurmada tartışmalı durumların söz konusu olduğu hâllerde yani başvurucunun üst kanun yoluna başvurmasının kabul edilebilir nedenlerinin bulunması durumunda başvuru süresi kanun yolu merciinin kararının öğrenilmesinden itibaren başlayacaktır (Umut Öztürk [GK], B. No: 2017/37079, 29/9/2021, § 36).

13. Yargıtay kararlarında, 5271 sayılı Kanun'un 286. maddesinin (2) numaralı fıkrasının (d) bendine ilişkin olarak Anayasa Mahkemesinin iptal kararından sonra bu bentte 20/2/2019 tarihli ve 7165 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un 7. maddesiyle yapılan değişiklikten sonraki tarihlerde bölge adliye mahkemelerince verilen kararlardan hangilerinin kesin olup olmadığı hususunda açıklamalarda bulunulmuştur. Anılan kararlarda, 7165 sayılı Kanun'la, ilk kez bölge adliye mahkemelerince kurulacak mahkûmiyet hükümlerinin 5271 sayılı Kanun'un 272. maddesinin (3) numaralı fıkrası kapsamı dışında kalması durumunda bu kararlara karşı 5271 sayılı Kanun'un 286. maddesinin (2) numaralı fıkrasının (d) bendi uyarınca temyiz kanun yoluna başvurulabileceği değerlendirilmiştir (birçok karar arasından bkz. [Kapatılan] Yargıtay 19. Ceza Dairesinin 3/2/2020 tarihli ve E.2020/165, K.2020/794; 17/2/2020 tarihli ve E.2019/35328, K.2020/1492; 17/2/2020 tarihli ve E.2020/994, K.2020/1493 ile 10/2/2021 tarihli ve E.2020/2961, K.2021/1369 sayılı kararları).

14. Somut olayda başvurucu, kesin olduğu belirtilen bölge adliye mahkemesi kararına dayanak olduğunu ileri sürdüğü kanun maddesinin ilgili fıkrasının Anayasa Mahkemesince iptal edildiğini ve kararın temyiz yolu açık olmak üzere verilmesi gerektiğini belirtmiştir. Böylelikle, anılan karara karşı 5271 sayılı Kanun'un 286. maddesinin (2) numaralı fıkrasının (d) bendinin iptaline ilişkin kararın 15/2/2019 tarihinde yürürlüğe girmesinden sonra verilen 12/3/2019 tarihli Daire kararına karşı, iptal edilen hüküm yerine 28/2/2019 tarihinde yürürlüğe giren 7165 sayılı Kanun'un 7. maddesi uyarınca temyiz yolunun açık olduğunu vurgulamıştır. Daire kararında hükmün kesin olduğuna dair değerlendirmenin kanuni dayanağı net olarak belirtilmemiş olmakla birlikte, bu durumda Anayasa Mahkemesinin Umut Öztürk kararında ortaya koyduğu ilkeler çerçevesinde, başvurucunun Dairece kesin olarak verildiği belirtilen karara karşı temyiz yolunun açık olduğu iddiasıyla söz konusu kanun yoluna başvurma imkânı olmasına rağmen bu yola başvurmadan ihlal iddialarını doğrudan bireysel başvuruda dile getirdiği, dolayısıyla hukuk sisteminde mevcut ve etkili yargı yolunu tüketmeksizin bireysel başvuruda bulunduğu anlaşılmıştır.

15. Açıklanan gerekçelerle başvurunun diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Diğer İhlal İddiaları

16. Başvurucunun, suça konu çekin bankaya ibraz edildiği tarihte başka bir kişinin şirket yetkilisi olduğuna ve çek üzerindeki imzanın kendisine ait olmadığına dair esasa etkili itirazlarının gerekçeli kararda karşılanmaması nedeniyle adil yargılanma hakkının, adli para cezasına hükmedilmesi nedeniyle de mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddialarının İsmail Buğra İşlek (B. No: 2013/1177, 26/3/2013, § 17) kararı doğrultusunda başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle; adli para cezasının ödenmemesi durumunda bu cezanın hapse çevrilecek olması karşısında ceza infaz kurumuna girme riski bulunması nedeniyle kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkının ihlal edildiği iddiasının da Galip Öğüt ([GK], B. No: 2014/5863, 1/3/2017) kararı doğrultusunda açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Diğer ihlal iddialarının başvuru yollarının tüketilmemesi ve açıkça dayanaktan yoksun olması nedenleriyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 22/11/2022 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ÖZLEM AYDIN

B. No: 2019/15028 | Karar tarihi: 22.11.2022

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/15028

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ÖZLEM AYDIN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/15028)

Karar Tarihi: 22/11/2022

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Muammer TOPAL

Recai AKYEL

Selahaddin MENTEŞ

Muhterem İNCE

Raportör : Ayşe Didem ÖZDEMİR AKCA

Başvurucu : Özlem AYDIN

Vekili : Av. Rıdvan GÜNEY

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, akciğer tüberkülozu hastası olunmasına karşın hastane yerine ceza infaz kurumunda tedavi işlemlerinin gerçekleştirilmesi ve bulaşıcı hastalık dolayısıyla tek kişilik odaya alınma sebepleriyle kötü muamele yasağının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, 16/10/2018 tarihinde Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanması (FETÖ/PDY) soruşturması kapsamında gözaltına alınarak 19/10/2018 tarihinde tutuklanmış ve İzmir Kadın Kapalı Ceza İnfaz Kurumuna (Ceza İnfaz Kurumu) yerleştirilmiştir.

3. Başvurucunun İzmir 19. Ağır Ceza Mahkemesince 22/3/2019 tarihinde silahlı terör örgütüne üye olma suçundan 6 yıl 5 ay 15 gün hapis cezası ile cezalandırılmasına, tutukluluk hâlinin devamına karar verilmiştir.

4. Başvurucunun Ceza İnfaz Kurumunda 4/2/2019 tarihinde yapılan tüberküloz taramasında kültür sonucu pozitif çıktığından 21/3/2019 tarihinde İzmir Çiğli Verem Savaş Dispanserine sevki gerçekleştirilmiş ve tetkikleri yapılmıştır.

5. Başvurucunun tetkik işlemleri kapsamında Sağlık Bilimleri Üniversitesi Dr. Suat Seren Göğüs Hastalıkları ve Cerrahisi Eğitim Araştırma Hastanesi Tüberküloz Polikliniğinde 29/3/2019 tarihinde yapılan muayenesi sonucunda tüm tetkikler tamamlanıncaya kadar izole edilmesi gerektiğine ilişkin rapor düzenlenmiştir. Başvurucu, anılan rapor üzerine Ceza İnfaz Kurumu İdare ve Gözlem Kurulunun aynı gün verdiği karar ile izole edilerek tek kişilik odaya yerleştirilmiştir.

6. Başvurucu 8/4/2019 tarihinde, tutukluluk hâlinin devamına ilişkin 22/3/2019 tarihli karara akciğer tüberkülozu şüphesi bulunduğu gerekçesiyle İzmir 20. Ağır Ceza Mahkemesinde itiraz etmiştir. 18/4/2019 tarihinde itirazın reddine karar verilmiştir.

7. Hastanenin 18/4/2019 tarihli raporunda tetkik amaçlı bronkoskopi yapıldığı, sonucu çıkıncaya kadar izole odada kalmasının uygun olacağı belirtilmiştir.

8. Hastanenin 30/4/2019 tarihli raporunda bronskopik kültürün 45 gün sonra çıkacağı, takibinin gerektiği, mahkûm servisinde yer olmadığı, tedavisine ceza infaz kurumunda başlanmasının önerildiği, yer açıldığında naklinin yapılabileceği, tedavinin Ceza İnfaz Kurumu ve verem savaş dispanseri denetiminde sürdürülebileceği, izole edilerek 1 ay sonra kontrole gelmesi gerektiği belirtilmiştir.

9. Başvurucu, tahliye talebinin İzmir 20. Ağır Ceza Mahkemesince 18/4/2019 tarihinde reddi üzerine 7/5/2019 tarihinde sağlık durumunun özel olarak müşahede altına alınmasını gerektirdiğini, Ceza İnfaz Kurumunda kilo kaybı yaşadığını belirterek tedbiren tahliye talepli olarak bireysel başvuruda bulunmuştur.

10. Anayasa Mahkemesi Birinci Bölüm tarafından 20/5/2019 tarihli tedbir talebi hakkında ara kararı ile tedbir talebinin kabulüne, başvurucunun tedavisine başlanması için gerekli tedbirlerin derhâl alınmasına karar verilmiştir. Kararda başvurucunun tedavisinin yapılmamasının veya gecikmesinin yaşamı ile maddi ve manevi bütünlüğü üzerinde ciddi sonuçlar doğurabileceği sonucuna ulaşıldığı belirtilmiştir.

11. İzmir Bölge Adliye Mahkemesinin 17/7/2019 tarihli kararıyla başvurucu hakkında verilen mahkûmiyet hükmüne yönelik istinaf istemi esastan reddedilmiş ve başvurucunun tutukluluk hâlinin devamına karar verilmiştir.

12. Başsavcılık tarafından 15/11/2019 tarihli yazı ile Hastanece 8/11/2019 tarihinde yapılan muayenede başvurucunun tedavi sürecinde altıncı ayını doldurmuş olması sebebiyle uygulanan tedavi sonucu ilaçlarının kesilmesi yönünde rapor düzenlendiği ve tedavisinin tamamlandığı bildirilmiştir.

13. Adli yardım talebinin kabulüne Komisyonca karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

14. Başvurucu; akciğer tüberkülozu hastası olduğu hâlde Ceza İnfaz Kurumunda tutulması ve tek kişilik odaya alınması nedeniyle kötü muamele yasağının, kaçma ve delilleri karartma şüphesi bulunmamasına rağmen tutukluluk hâlinin devam ettirilmesi nedeniyle deadil yargılanma hakkının ihlal edildiğinden şikâyet etmiştir.

A. Kötü Muamele Yasağının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

15. Anayasa’nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasındaki “Kimse insan haysiyetiyle bağdaşmayan bir cezaya veya muameleye tabi tutulamaz.” şeklindeki kural, hükümlü ve tutuklulara yönelik uygulamalar için de geçerlidir. Bu husus 13/12/2004 ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik

Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un "İnfazda temel ilke" kenar başlıklı 2. maddesinin (2) numaralı fıkrasında "Ceza ve güvenlik tedbirlerinin infazında zalimane, insanlık dışı, aşağılayıcı ve onur kırıcı davranışlarda bulunulamaz." ve yine Kanun'un 6. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (b) bendinde "Hürriyeti bağlayıcı cezanın zorunlu kıldığı hürriyetten yoksunluk, insan onuruna saygının korunmasını sağlayan maddi ve manevi koşullar altında çektirilir." şeklinde düzenleme ile açıkça ifade edilmiştir. Dolayısıyla tutuklamaya veya hapis cezasına mahkûmiyete ilişkin bir kararın yerine getirilmesi için sağlanacak şartlar, insan onuruna saygıyı koruyacak nitelikte olmalıdır (Turan Günana, B. No: 2013/3550, 19/11/2014, § 36).

16. İnfazın yöntemi ve infaz sürecindeki davranışların mahkûmları özgürlükten mahrum kalmanın doğal sonucu olan kaçınılmaz elem seviyesinden daha fazla sıkıntılı veya eziyetli bir duruma sokmaması gerekir. Ceza infaz kurumunda tutulmanın pratik gerekleri çerçevesinde mahkûmların sağlık ve esenlikleri gibi hususların yeterli bir şekilde güvence altına alınması ve mahkûmlara gerekli tıbbi yardımın sağlanması da insan onuruna yakışır koşulların sağlanması için gereklidir (Turan Günana, § 39). Bu çerçevede hasta bir kişinin uygun olmayan fiziki ve tıbbi koşullarda tutulması da Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasına aykırı bir muamele olarak kabul edilebilir (Murat Karabulut, B. No: 2013/2754, 18/2/2016, § 65).

17. Hukuka uygun olarak özgürlüğü kısıtlanan herkesin insan onuruna uygun tutma koşullarına sahip olma hakkı bulunduğunu, alınan tedbirlerin uygulanma koşullarının kişiyi tutukluluğa bağlı kaçınılmaz üzüntü seviyesini aşacak yoğunlukta bir ümitsizliğe sokmaması gerektiğini kabul etmek gerekir (Fatih Hilmioğlu, B. No: 2014/648, 18/9/2014, § 65). Ayrıca Anayasa'nın tutuklu bir kimsenin sağlık gerekçesiyle serbest bırakılması için hiçbir genel zorunluluk getirmediğini ancak doğal olarak ortaya çıkan fiziksel ya da ruhsal rahatsızlıklardan kaynaklanan acının yetkililerin sorumlu tutulabileceği tutukluluk koşullarından dolayı artması ya da artma riski bulunması hâlinde bu durumun Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrası kapsamına girebileceği belirtilmelidir (Fatih Hilmioğlu, § 66).

18. Özgürlüğünden yoksun bırakılan kişilerin hasta olmaları durumunda devletin kontrolü altında tuttuğu bu kişilere gerekli tıbbi yardımı sağlama yükümlülüğü bulunmaktadır. Bu yükümlülüğün hiç veya gerektiği gibi yerine getirilmemesi sonucunda kişinin yaşamı veya vücut bütünlüğü bakımından tehlike arz eden acil bir duruma, ağır veya uzun süreli bir acı çekmesine sebebiyet verilmiş olması, belirtilen sonuçlar ortaya çıkmamakla birlikte kişinin tıbbi yardımdan mahrum kalmış olması nedeniyle yaşadığı stres, huzursuzluk veya aşağılanma hissinin -olayın kendine has koşulları çerçevesinde- insan haysiyeti ile bağdaşmayan muamele düzeyine ulaşacak ciddiyette olması hâlinde Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasının ihlal edildiği kabul edilebilir. Bu kapsamdaki değerlendirmede kişinin özgürlüğünden yoksun bırakılmasına bağlı dezavantajlı konumunun da dikkate alınması gerekir (Hayati Kaytan, B. No: 2014/19527, 16/11/2016, § 44).

19. Başvurucu, ceza infaz kurumunda yapılan sağlık taraması neticesinde akciğer tüberkülozu şüphesiyle 21/3/2019 tarihinde sağlık kuruluşuna sevk edilmiş; hastalığın bulaşıcı olması sebebiyle 29/3/2019 tarihinde yapılan muayenesi sonucunda tetkik sonuçları çıkıncaya kadar izole edilmesi gerektiğine ilişkin rapor doğrultusunda tek kişilik odaya yerleştirilmiştir. Başvurucuya Ceza İnfaz Kurumunda tutulduğu süre içinde gerekli muayene, tahlil, tetkik ve tedavi hizmetlerinin verildiği ve tedavisinin Ceza İnfaz Kurumunda 8/11/2019 tarihinde tamamlandığı anlaşılmıştır. Başvurucu, rahatsızlığının Ceza İnfaz Kurumunun şartları veya yetkililerin uygulamalarından kaynaklanan nedenlerle ilerlediği ve

doğal olarak özgürlükten yoksun bırakılması nedeniyle ortaya çıkan ızdırap ve acının ötesinde bir ızdırap ve acıya maruz kaldığı yönünde bir delil ortaya koymamıştır. Başvurucunun tedavi veya kontrollerinin ihmal edilmesi nedeniyle sağlık durumunun kötüleştiği yönünde bir tespit de yapılmamıştır. Bununla birlikte başvurucunun tedbir talebi kabul edilmiş ve başvurucunun tedavisine derhâl başlanması için gerekli tedbirlerin alınması yönünde tedbir kararı verilmiştir. Başvurucunun Anayasa Mahkemesinin tedbir kararının uygulanmadığına ilişkin bir iddiası bulunmamaktadır. Diğer taraftan bulaşıcı hastalık geçirmekte olan başvurucunun Ceza İnfaz Kurumunda hastalığın yayılmasının önlenmesi amacıyla tek kişilik odaya alınarak izole edilmesinde kötü muamele yasağı yönünden herhangi bir sorun görülmemiştir.

20. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Diğer İhlal İddiaları

21. Başvurucunun kaçma ve delilleri karartma şüphesi bulunmadığı hâlde tutukluluğunun devam ettirilmesi sebebiyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddialarının kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı kapsamında incelenmesi sonucunda Ç.Ö. ([GK], B. No: 2014/5927, 19/7/2018) kararı doğrultusunda açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Diğer ihlal iddialarının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

C. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nun 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca tahsil edilmesi mağduriyetine neden olacağından adli yardım talebi kabul edilen başvurucunun yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMASINA 22/11/2022 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

E.K.

B. No: 2019/15656 | Karar tarihi: 22.11.2022

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/15656

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

E.K. BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/15656)

Karar Tarihi: 22/11/2022

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

GİZLİLİK TALEBİ KABUL

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Muammer TOPAL

Recai AKYEL

Selahaddin MENTEŞ

Muhterem İNCE

Raportör : Muhammed Cemil KANDEMİR

Başvurucu : E.K.

Vekili : Av. Cebrail Eren KAYNAR

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, Hâkimler ve Savcılar Kurulu Genel Sekreterliği tarafından tesis edilen işleme karşı açılan davanın incelenmeksizin reddedilmesi nedeniyle mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 25/4/2019 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte

yapılmasına karar verilmiştir.

6. 2019/15799 numaralı bireysel başvuru dosyasının mükerrer kayıt olduğu anlaşıldığından 2019/15656 numaralı bireysel başvuru dosyası ile birleştirilmesine karar verilmiştir.

7. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık görüşünü bildirmiştir.

8. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı süresinde beyanda bulunmuştur.

III. OLAY VE OLGULAR

9. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

10. Başvurucu hâkim olarak görev yapmaktayken Hâkimler ve Savcılar Kurulunun (HSK/Kurul) 13/2/2017 tarihli ve 2017/35 sayılı kararıyla meslekten çıkarılmıştır.

11. Başvurucu 24/5/2017 tarihli dilekçesi ile meslekten çıkarılmasına dayanak teşkil eden soruşturma dosyasının kendisine gönderilmesini talep etmiştir. Başvurucunun talebi Hâkimler ve Savcılar Kurulu Genel Sekreterliğinin (HSK Genel Sekreterliği) 29/5/2017 tarihli ve 18853 sayılı işlemi ile reddedilmiştir. Söz konusu işlemde başvurucuya altmış gün içinde idari yargıya başvurabileceği de hatırlatılmıştır.

12. Başvurucu 29/5/2017 tarihli HSK Genel Sekreterliği işleminin iptali talebiyle dava açmıştır.

13. Ankara 13. İdare Mahkemesi (Mahkeme) 16/10/2018 tarihli kararı ile davayı incelemeksizin reddetmiştir. Mahkeme kararda, HSK Genel Sekreterliğinin Kurulun idari ve mali işleri ile sekretarya hizmetlerini yerine getirmek üzere kurulmuş bir birim olduğu, başvurucunun meslekten çıkarılmasına ilişkin işlemin dayanağı bilgi ve belgelerin 9/10/2003 tarihli ve 4982 sayılı Bilgi Edinme Hakkı Kanunu kapsamında istenilmesinin reddine dair HSK Genel Sekreterliği işleminin Kurulun bir işlemi olduğu belirtilmiştir. Kararının gerekçesinde, Anayasa'nın 159. maddesinin onuncu fıkrası uyarınca HSK'nın hâkim ve savcılara ilişkin olarak vermiş olduğu meslekten çıkarma cezasına ilişkin olanlar dışındaki kararlarına karşı yargı yolunun kapalı olması nedeniyle bu davanın esasının incelenmesinin mümkün olmadığı belirtilmiştir.

14. Mahkeme kararının gerekçesinde ayrıca HSK Genel Sekreterliği işlemine karşı açılan bir davada itiraz yoluyla Anayasa Mahkemesine başvuru yapıldığı, Anayasa Mahkemesi Genel Kurulunun 13/3/2014 tarihli ve E.2014/54, K.2014/53 sayılı kararı ile başvuruyu reddettiği, kararın gerekçesinde Anayasa'nın 159. maddesinin onuncu fıkrası uyarınca dava konusu işleme karşı yargı yoluna başvurulamayacağı, dolayısıyla mahkemenin yetkisiz olduğu belirtilmiştir.

15. Başvurucu Mahkeme kararına karşı istinaf başvurusunda bulunmuştur. Ankara Bölge İdare Mahkemesi 12. İdari Dava Dairesi 7/2/2019 tarihli kararıyla istinaf başvurusunun reddine kesin olarak karar vermiştir.

16. Başvurucu nihai kararı 8/4/2019 tarihinde öğrenmesinin ardından 25/4/2019 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

17. İlgili hukuk için bkz. Kasım İlimoğlu (3), B. No: 2018/17191, 24/2/2021, §§ 22-29.

V. İNCELEME VE GEREKÇE

18. Anayasa Mahkemesinin 22/11/2022 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Adli Yardım Talebi Yönünden

19. Başvurucu, kamu görevinden çıkarılmış olması ve başka bir işte çalışmaması nedeniyle bireysel başvuru harç ve masraflarını karşılayacak gelirinin olmadığını belirterek adli yardım talebinde bulunmuştur.

20. Anayasa Mahkemesinin Mehmet Şerif Ay (B. No: 2012/1181, 17/9/2013) kararında belirtilen ilkeler dikkate alınarak geçimini önemli ölçüde güçleştirmeksizin yargılama giderlerini ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun açıkça dayanaktan yoksun olmayan adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

B. Mahkemeye Erişim Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

21. Başvurucu, HSK Genel Sekreterliği işlemine karşı açılan davanın esasının incelenmemesi nedeniyle etkili başvuru hakkının ve adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir. Başvurucu, ayrıca kamuya açık belgelerde kimliğinin gizli tutulmasını talep etmiştir.

22. Bakanlık görüşünde, başvurucunun Kurulun yargı denetimi dışında bırakılan işlemine ilişkin olmasının ve başvurunun konu bakımından Anayasa Mahkemesinin yetki alanı içinde bulunup bulunmadığının dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir. Öte yandan başvurucunun talebi hakkında verilen ret kararının olağanüstü hâl (OHAL) döneminde alınması nedeniyle, yapılacak incelemede Anayasanın 15. maddesinin de dikkate alınması gerektiği ileri sürülmüştür.

23. Bakanlık görüşünün ekinde yer alan 9/5/2022 tarihli HSK Genel Sekreterliği yazısında, başvuruya konu uyuşmazlığın temelinde bilgi edinme hakkının kullanımı kapsamında tesis edilen HSK Genel Sekreterliği işleminin bulunduğu vurgulanmıştır. Yazıda, Anayasa Mahkemesinin Kasım İlimoğlu (3) kararından, HSK Genel Sekreterliğinin yalnızca HSK Genel Kurulu veya Dairelerinin kararına dayalı olarak tesis ettiği işlemler ile Genel Kurul veya Dairelerin kararlarına hazırlık mahiyetinde olan işlemlerinin yargı denetimine kapalı olduğunun anlaşıldığı belirtilmiştir. Bu doğrultuda Anayasa Mahkemesinin uyuşmazlığın esas yönünden incelenmesi gerektiği yönünde karar verebileceği değerlendirmesine yer verilmiştir.

24. Başvurucu Bakanlık görüşüne karşı beyanında, başvurusuna ilişkin konuda HSK Dairelerinin yahut Genel Kurulunun aldığı bir karar bulunmadığını belirtmiştir.

2. Değerlendirme

25. Anayasa’nın 36. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir."

26. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Başvurucu, etkili başvuru hakkının ve adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini öne sürmüştür. Başvurucunun temel şikâyetinin açtığı davanın esasının

incelenmemesi olduğu dikkate alındığında başvurucunun belirttiği ihlal iddialarının mahkemeye erişim hakkı kapsamında incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

27. Anayasa'nın 125. maddesinin ilk cümlesi şöyledir:

"İdarenin her türlü eylem ve işlemlerine karşı yargı yolu açıktır."

28. Anayasa'nın "Hâkimler ve Savcılar Kurulu" kenar başlıklı 159. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"...Kurul, adlî ve idarî yargı hâkim ve savcılarını mesleğe kabul etme, atama ve nakletme, geçici yetki verme, yükselme ve birinci sınıfa ayırma, kadro dağıtma, meslekte kalmaları uygun görülmeyenler hakkında karar verme, disiplin cezası verme, görevden uzaklaştırma işlemlerini yapar; Adalet Bakanlığının, bir mahkemenin kaldırılması veya yargı çevresinin değiştirilmesi konusundaki tekliflerini karara bağlar; ayrıca, Anayasa ve kanunlarla verilen diğer görevleri yerine getirir.

...

Kurulun meslekten çıkarma cezasına ilişkin olanlar dışındaki kararlarına karşı yargı mercilerine başvurulamaz.

Kurula bağlı Genel Sekreterlik kurulur. Genel Sekreter, birinci sınıf hâkim ve savcılardan Kurulun teklif ettiği üç aday arasından Kurul Başkanı tarafından atanır. Kurul müfettişleri ile Kurulda geçici veya sürekli olarak çalıştırılacak hâkim ve savcıları, muvafakatlerini alarak atama yetkisi Kurula aittir.

...

Kurul üyelerinin seçimi, dairelerin oluşumu ve işbölümü, Kurulun ve dairelerin görevleri, toplantı ve karar yeter sayıları, çalışma usul ve esasları, dairelerin karar ve işlemlerine karşı yapılacak itirazlar ve bunların incelenmesi usulü ile Genel Sekreterliğin kuruluş ve görevleri kanunla düzenlenir. "

29. 7/5/2010 tarihli ve 5982 sayılı Kanun'un Anayasa'nın 159. maddesine ilişkin değişiklik getiren ve bu değişikliklerle HSK tarafından verilen meslekten çıkarma kararlarına karşı yargı yolunu açan, HSK Genel Sekreterliğinin de kurulmasını öngören 22. maddesinin gerekçesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Yürürlükteki düzenlemede, Kurul kararları tamamen yargı denetimine kapalı iken, yapılan değişiklikle meslekten çıkarma cezalarına ilişkin kararlar yargı denetimine açılmaktadır. Kurulun diğer kararları için ise etkili iç itiraz sistemi öngörülmektedir.

Mevcut düzenlemede, Kurulun kendi sekreteryasının olmaması, bu işlemlerin Adalet Bakanlığı tarafından yapılması, yine bina ve bağımsız bütçesinin bulunmaması eleştiri konusu yapılmaktaydı. Getirilen düzenlemeyle Kurula bağlı bir Genel Sekreterlik kurulmaktadır. Genel Sekreterlik, Kurulun tüm sekreterya işlemlerini yürütecektir. Yine Anayasa hükmü olarak yazılmamışsa da ilgili kanunlarda yapılması düşünülen değişikliklerle, Kurulun binasının ve bütçesinin olmasının sağlanması öngörülmektedir. Kurul Genel Sekreterinin birinci sınıf hâkim ve savcılar arasından, Kurulun teklif ettiği üç aday arasından Kurul Başkanı tarafından atanması hükme bağlanmaktadır. Yukarıda da değinildiği gibi Kurul müfettişleri ile Kurulda çalışacak hâkim ve savcıların atanması, muvafakatleri alınmak koşuluyla, Kurul tarafından yapılacaktır."

30. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un "Bireysel başvuru hakkı" kenar başlıklı 45. maddesinin (3) numaralı fıkrası şöyledir:

"Yasama işlemleri ile düzenleyici idari işlemler aleyhine doğrudan bireysel başvuru yapılamayacağı gibi Anayasa Mahkemesi kararları ile Anayasanın yargı denetimi dışında bıraktığı işlemler de bireysel başvurunun konusu olamaz."

a. Kabul Edilebilirlik Yönünden

31. 6216 sayılı Kanun'un 45. maddesinin (3) numaralı fıkrası gereğince Anayasa'nın yargı denetimi dışında bıraktığı işlemler bireysel başvuru konusu olamaz. Anayasa'nın 159. maddesinin onuncu fıkrası ile de HSK'nın meslekten çıkarma cezası dışındaki kararları yargı denetimi dışında bırakılmıştır. Anayasa Mahkemesi Genel Kurulu, Ankara 6. İdare Mahkemesinin HSK Genel Sekreterliğinin işlemine karşı açılan bir davayı temel alarak 4/2/1983 tarihli ve 2797 sayılı Yargıtay Kanunu'nun Yargıtay üyesi seçilmek için gereken kıdem yılını belirleyen 29. maddesinin Anayasa'ya aykırı olduğu iddiasıyla yaptığı itiraz başvurusunu mahkemenin yetkisizliği nedeniyle reddetmiştir. 13/3/2014 tarihli ve E.2014/54, K.2014/53 sayılı kararın gerekçesinde "Kurul Genel Sekreterliğinin, Kurulun idarî ve malî işleri ile sekreterya hizmetlerini yerine getirmek üzere kurulmuş olan ve Kurul bünyesinde yer alan bir birim olduğu; bu bağlamda bakılmakta olan davada iptali istenilen Kurul Genel Sekreterliği işleminin Kurulun bir işlemi olduğu ve bu işleme karşı Anayasa'nın 159. maddesinin onuncu fıkrası uyarınca yargı yoluna başvurulamayacağı, dolayısıyla bakılmakta olan davanın, itiraz başvurusunda bulunan Mahkemenin görev alanına girmediği" ifade edilmiştir. Söz konusu karara temel olan uyuşmazlık HSK Genel Sekreterliğinin Yargıtay üyeliği için aday listesini yayımlamasına ilişkindir. Yargıtay üyelerinin seçimi 11/12/2010 tarihli ve 6087 sayılı Hâkimler ve Savcılar Kurulu Kanunu'nun 7. maddesi uyarınca HSK Genel Kuruluna verilmiş bir görevdir. Dolayısıyla HSK Genel Sekreterliğinin söz konusu işlemi Genel Kurulun görev alanı içinde bulunan bir tasarrufa yönelik hazırlık işlemi niteliğindedir. Bir başka ifadeyle Yargıtay üyelerinin seçim sürecine ilişkin bulunan işlemin, salt HSK Genel Sekreterliğinin tek başına idari hizmet birimi olarak gerçekleştirdiği bir tasarruf olarak kabul edilemeyeceği açıktır. Bu bağlamda anılan norm denetimi kararının sahip olduğu arka planın, HSK Genel Sekreterliğinin bir hizmet birimi olarak HSK daireleri ya da Genel Kurulunun görev alanına girmeyen bir alanda tesis ettiği işlemi konu edinen somut başvurudaki arka plan ile farklılık arz ettiğinin altı çizilmelidir (Kasım İlimoğlu (3), § 38).

32. Başvuruda başka bir kabul edilemezlik nedeni bulunmamakla birlikte, uyuşmazlık konusu HSK Genel Sekreterliğinin işleminin Anayasa ile yargı denetimi dışında tutulup tutulmadığının bir başka ifadeyle başvurunun konu bakımından Anayasa Mahkemesinin yetki alanı içinde bulunup bulunmadığının -konu bakımından yetki kriterinin- değerlendirilmesi gerekir. Ne var ki yapılacak bu değerlendirme, Kurulun sekretarya hizmetlerini yürüten Genel Sekreterliğin işlemlerine karşı yargı yolunun açık olup olmadığının tespitine bağlıdır. Anılan tespit de işin esasını incelemeyi gerektirmektedir. Bu nedenle konu bakımından yetki meselesinin esas incelemesi dâhilinde değerlendirilmesi uygun bulunmuştur.

b. Esas Yönünden

i. Hakkın Kapsamı ve Müdahalenin Varlığı

33. Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrasında, herkesin yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddiada bulunma ve savunma hakkına sahip olduğu belirtilmiştir. Dolayısıyla mahkemeye erişim hakkı, Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan hak arama özgürlüğünün bir unsurudur. Diğer yandan Anayasa'nın 36. maddesine adil yargılanma ibaresinin eklenmesine ilişkin gerekçede, Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası sözleşmelerce de güvence altına alınan adil yargılanma hakkının madde metnine dâhil edildiği vurgulanmıştır. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ni (Sözleşme) yorumlayan Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, Sözleşme'nin 6. maddesinin (1) numaralı fıkrasının mahkemeye erişim hakkını içerdiğini belirtmektedir (Özbakım Özel Sağlık Hiz. İnş. Tur. San. ve Tic. Ltd. Şti., B. No: 2014/13156, 20/4/2017, § 34).

34. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan hak arama özgürlüğü, bir temel hak olmanın yanında diğer temel hak ve özgürlüklerden gereken şekilde yararlanılmayı ve bunların korunmasını sağlayan en etkili güvencelerden biridir. Bu bakımdan davanın bir mahkeme tarafından görülebilmesi ve kişinin adil yargılanma hakkı kapsamına giren güvencelerden faydalanabilmesi için ilk olarak kişiye iddialarını ortaya koyma imkânının tanınması gerekir. Diğer bir ifadeyle dava yoksa adil yargılanma hakkının sağladığı güvencelerden yararlanmak mümkün olmaz (Mohammed Aynosah, B. No: 2013/8896, 23/2/2016, § 33).

35. Anayasa Mahkemesi bireysel başvuru kapsamında yaptığı değerlendirmelerde mahkemeye erişim hakkının bir uyuşmazlığı mahkeme önüne taşıyabilmek ve uyuşmazlığın etkili bir şekilde karara bağlanmasını isteyebilmek anlamına geldiğini ifade etmiştir (Özkan Şen, B. No: 2012/791, 7/11/2013, § 52).

36. Somut olayda bir idari işleme karşı açılan davanın incelenmeksizin reddedilmesi nedeniyle başvurucunun mahkemeye erişim hakkına yönelik bir müdahalenin bulunduğu görülmektedir.

ii. Müdahalenin İhlal Oluşturup Oluşturmadığı

37. Adil yargılanma hakkının görünümlerinden biri olan mahkemeye erişim hakkı, mutlak bir hak olmayıp bu hakkın sınırlandırılması mümkündür. Ancak mahkemeye erişim hakkına müdahalede bulunulurken Anayasa'nın temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılmasına ilişkin genel ilkeleri düzenleyen 13. maddesinin gözönünde bulundurulması gerekmektedir. Somut olayda başvurucunun meslekten çıkarılmasına dayanak teşkil eden soruşturma dosyasının kendisine gönderilmesi talebinin reddine ilişkin işlemin iptali istemiyle açılan davanın incelenmeksizin reddi şeklindeki müdahale ile olağanüstü yönetim usulü arasında doğrudan bir bağlantı bulunduğu gösterilemediğinden başvuruda ayrıca Anayasa'nın 15. maddesi yönünden bir inceleme yapılmayacaktır.

38. Anayasa'nın 13. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Temel hak ve hürriyetler, ... yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, ... ölçülülük ilkesine aykırı olamaz."

39. Yukarıda anılan müdahale, Anayasa'nın 13. maddesinde belirtilen koşullara uygun olmadığı takdirde Anayasa'nın 36. maddesinin ihlalini teşkil edecektir.

40. Bu sebeple müdahalenin Anayasa'nın 13. maddesinde öngörülen ve somut başvuruya uygun düşen, kanun tarafından öngörülme, haklı bir sebebe dayanma, ölçülülük ilkesine

aykırı olmama koşullarına uygun olup olmadığının belirlenmesi gerekir.

41. Bu bakımdan öncelikle başvurucunun mahkemeye erişim hakkına yapılan müdahalenin kanuni dayanağının bulunup bulunmadığının incelenmesi gerekir.

42. Hak ve özgürlüklerin, bunlara yapılacak müdahalelerin ve sınırlandırmaların kanunla düzenlenmesi bu haklara ve özgürlüklere keyfî müdahaleyi engelleyen, hukuk güvenliğini sağlayan demokratik hukuk devletinin en önemli unsurlarından biridir (Tahsin Erdoğan, B. No: 2012/1246, 6/2/2014, § 60).

43. Müdahalenin kanuna dayalı olması öncelikle şeklî manada bir kanunun varlığını zorunlu kılar. Şeklî manada kanun, Türkiye Büyük Millet Meclisi (TBMM) tarafından Anayasa'da belirtilen usule uygun olarak kanun adı altında çıkarılan düzenleyici yasama işlemidir. Hak ve özgürlüklere müdahale edilmesi ancak yasama organınca kanun adı altında çıkarılan düzenleyici işlemlerde müdahaleye imkân tanıyan bir hükmün bulunması şartına bağlıdır. TBMM tarafından çıkarılan şeklî anlamda bir kanun hükmünün bulunmaması hakka yapılan müdahaleyi anayasal temelden yoksun bırakır (Ali Hıdır Akyol ve diğerleri [GK], B. No: 2015/17510, 18/10/2017, § 56).

44. Kanunun varlığı kadar kanun metninin ve uygulamasının da bireylerin davranışlarının sonucunu öngörebileceği kadar hukuki belirlilik taşıması gerekir. Bir diğer ifadeyle kanunun kalitesi de kanunilik koşulunun sağlanıp sağlanmadığının tespitinde önem arz etmektedir (Necmiye Çiftçi ve diğerleri, B. No: 2013/1301, 30/12/2014, § 55). Müdahalenin kanuna dayalı olması, iç hukukta müdahaleye ilişkin yeterince ulaşılabilir ve öngörülebilir kuralların bulunmasını gerektirmektedir (Türkiye İş Bankası A.Ş. [GK], B. No: 2014/6192, 12/11/2014, § 44).

45. Bir uyuşmazlıkta uygulanacak hukuk kurallarının ve özellikle müdahalenin kanuni dayanağını oluşturan kanun hükümlerinin yorumlanması derece mahkemelerinin takdirindedir. Derece mahkemelerince mahkemeye erişim hakkına yapılan müdahalenin kanuni dayanağını oluşturduğu ifade edilen hükümlerle ilgili olarak geliştirilen yorumların isabetli olup olmadığını denetlemek Anayasa Mahkemesinin görevi değildir. Bununla birlikte derece mahkemelerinin yorumlarının kanunun açık lafzıyla çelişki içinde olduğu veya kanun metni dikkate alındığında bireyler tarafından öngörülmesinin mümkün olmadığı sonucuna ulaşıldığı hâllerde mahkemeye erişim hakkına yapılan müdahalenin kanuni dayanağının bulunmadığı kanaatine varılması mümkündür (Ziya Özden, B. No: 2016/67737, 19/11/2019, § 59).

46. Başvurucunun meslekten çıkarılmasına dayanak teşkil eden soruşturma dosyasının kendisine gönderilmesi talebiyle yaptığı başvuru HSK Genel Sekreterliği tarafından reddedilmiştir. Açılan iptal davası ise Anayasa ve 6087 sayılı Kanun temel alınarak işlemin yargı denetimine tabi olmadığı gerekçesiyle incelenmeksizin reddedilmiştir.

47. Yukarıda atıf yapılan normatif düzenlemelerden (bkz. § 17) anlaşıldığı üzere HSK; mesleğe kabullerinden görevden uzaklaştırılmalarına, terfilerine ve yüksek yargı üyesi seçilmelerine kadar meslek mensuplarına ve mesleğin yürütümüne ilişkin karar alan bir anayasal kurumdur. HSK Genel Sekreterliği ise 2010 yılında yapılan anayasa değişikliği ile ihdas edilen ve (Anayasa'nın 159. maddesi hükmü, 6087 sayılı Kanun ve 5982 sayılı Kanun'un gerekçesinden anlaşıldığı üzere) Kurulun idari ve mali işleri ile sekretarya hizmetlerini yürüten bir hizmet birimidir (Benzer değerlendirmeler için bkz. Kasım İlimoğlu (3), § 55; Seyfullah Çakmak, B. No: 2018/14529, 15/12/2020, § 51).

48. Kurul kararlarına karşı yargı yolunun (meslekten çıkarma kararları dışında) kapalı olduğunu belirleyen Anayasa'nın 159. madde hükmünü yasal düzeyde somutlaştıran 6087 sayılı Kanun'un 33. maddesinde, meslekten çıkarma dışında kararlarına karşı yargı yolunun kapalı olduğu belirtilen birimler Genel Kurul ve Daireler olarak ifade edilmiştir. Kurul kararlarına karşı yargı yolunun bir istisna dışında kapalı olduğunu belirleyen bu hükümde Genel Sekreterlik zikredilmemiştir. Bu bağlamda gerek Kurula ilişkin görev, yetki ve teşkilatı düzenleyen hükümler gerekse de Kurul kararlarına dair yargı yoluna ilişkin istisnayı belirleyen kurallar dikkate alındığında (Kurul tarafından alınan bir kararın söz konusu olmadığı) salt Genel Sekreterlik tarafından tesis edilen işlemlere karşı yargı yolunun kapalı olduğunu ifade eden açık bir yasa hükmü olduğu söylenemez (Kasım İlimoğlu (3), § 55; Seyfullah Çakmak, § 51).

49. Başvuru konusu olayda dava konusu işlem, başvurucunun meslekten çıkarılmasına dayanak teşkil eden soruşturma dosyasının kendisine gönderilmesi talebinin HSK Genel Sekreterliği tarafından reddine ilişkin bir tasarruftur. Genel Sekreterlik makamı tarafından talebin reddine dair işlem başvurucuya bildirilirken işleme karşı idari yargı yoluna başvurabileceği ifade edilmiştir. Bu süreçte başvurucunun evrak talebine dair karar organları olan Genel Kurul veya Daireler tarafından bir karar alınmadığı görülmüştür. Ancak Mahkeme, ortada Kurul tarafından alınmış bir karar olmamasına ve Genel Sekreterlik tarafından yapılan idari işlemlerin yargı denetimine kapalı olduğunu belirleyen açık bir kanun hükmü bulunmamasına karşın davayı incelemeksizin reddetmiştir.

50. Bu bağlamda mahkemenin verdiği incelenmeksizin ret kararı ile mahkemeye erişim hakkına yaptığı müdahalenin kanunilik unsurunu taşımadığı sonucuna ulaşılmıştır.

51. Açıklanan gerekçelerle başvurucunun Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

C. Diğer İhlal İddiaları

52. Başvurucu, özel hayat saygı hakkının ve bilgi edinme hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği şikâyeti yönünden ulaşılan sonuç gözetildiğinde bu iddialarının ayrıca incelenmesine gerek görülmemiştir.

D. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

53. Başvurucu ihlalin tespiti ile maddi ve manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

54. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasında düzenlenen bireysel başvuruya özgü yeniden yargılama kurumunun özelliklerine ilişkin kapsamlı açıklamalar için bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

55. Öte yandan ihlalin niteliğine göre yeniden yargılamanın yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından başvurucunun tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Kamuya açık belgelerde başvurucunun kimliğinin gizli tutulması talebinin KABULÜNE,

B. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

C. Mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

D. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

E. Diğer ihlal iddialarının incelenmesine GEREK BULUNMADIĞINA,

F. Kararın bir örneğinin mahkemeye erişim hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Ankara 13. İdare Mahkemesine (E.2017/2353, K.2018/1864) GÖNDERİLMESİNE,

G. Başvurucunun tazminat taleplerinin REDDİNE,

H. 9.900 TL vekâlet ücretinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

İ. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

J. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 22/11/2022 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

FATİH AYTUĞ

B. No: 2019/16063 | Karar tarihi: 22.11.2022

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/16063

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

FATİH AYTUĞ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/16063)

Karar Tarihi: 22/11/2022

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Muammer TOPAL

Recai AKYEL

Selahaddin MENTEŞ

Muhterem İNCE

Raportör : Ayhan KILIÇ

Başvurucu : Fatih AYTUĞ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, ceza soruşturması kapsamında el konulan paranın suçta kullanıldığı gerekçesiyle müsaderesine karar verilmesi nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, bireysel başvurunun inceleme tarihi itibarıyla Gemlik Açık Ceza İnfaz Kurumunda hükümlü olarak bulunmaktadır.

3. İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığınca A.K.A. hakkında yürütülen soruşturma kapsamında şahsın yakalanmasına ve kaldığı muhtemel olan Gaziantep'teki bir evde arama yapılmasına karar verilmiştir. A.K.A. ile başvurucu, Gaziantep Karataş Mahallesi'ndeki bir sitede A.K.A.ya ait aracın içindeyken kolluk görevlilerince araç durdurulmuş ve aranmıştır. Akabinde söz konusu sitede bulunan ve başvurucu ile A.K.A.nın birlikte kaldığı ancak kira kontratının A.K.A. tarafından yapıldığının anlaşıldığı evde arama yapılmış, aramada bulunan 238.843 Amerikan doları (dolar) ile 48.910 TL'ye el konulmuştur. Elkoyma işlemi, kira kontratının A.K.A. tarafından yapılmış olduğu da gözetilerek A.K.A. hakkında yürütülen soruşturma kapsamında gerçekleştirilmiştir.

4. Başvurucu hakkında yürütülen ceza yargılaması Bursa 2. Ağır Ceza Mahkemesinde görülmüştür. Anılan Mahkeme 5/4/2018 tarihli duruşmada "Sanık Fatih Aytuğ müdafiinin ibraz ettiği, mahkememizin 05/01/2017 tarihli celsesinin 14 ve 15. sayfalarında belirtilen paralar hakkında el koyma işlemi yapılıp yapılmadığı, yapılmış ise söz konusu paraların sanığa veya yetkili kıldığı kişilere verilmesi için Bursa İl Emniyet Müdürlüğüne yazı yazılmasına" şeklinde karar vermiştir.

5. Bursa 2. Ağır Ceza Mahkemesi tarafından 4/10/2018 tarihinde başvurucunun Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanması (FETÖ/PDY) üyeliği suçundan neticeden 8 yıl 9 ay hapis cezasıyla mahkûmiyetine karar verilmiştir. İstinaf istemi Bursa Bölge Adliye Mahkemesi 2. Ceza Dairesinin 7/2/2019 tarihli kararıyla esastan reddedilmiştir. Bölge Adliye Mahkemesi kararı Yargıtay 16. Ceza Dairesinin (Daire) 2/2/2021 tarihli kararıyla onanmıştır.

6. A.K.A. hakkındaki ceza yargılaması İstanbul 27. Ağır Ceza Mahkemesince yürütülmüştür. A.K.A. FETÖ/PDY yöneticiliğiyle suçlanmıştır.

7. Başvurucu anılan yargılamada tanık olarak dinlenmiş ve el konulan 238.843 dolar ile 48.910 TL'nin kendisine ait olduğunu iddia etmiştir. Ancak başvurucu, yargılamaya katılma talebinde bulunmamıştır.

8. İstanbul 27. Ağır Ceza Mahkemesi 24/4/2018 tarihinde A.K.A.nın FETÖ/PDY örgütü üyeliği suçundan neticeten 10 yıl hapis cezasıyla mahkûmiyetine karar vermiştir. İstanbul 27. Ağır Ceza Mahkemesi ayrıca el konulan 238.843 dolar ile 48.910 TL'nin müsaderesine hükmetmiştir.

9. Başvurucu bu karara karşı istinaf yoluna müracaat etmiştir. İstinaf dilekçesinde; el konulan paranın başvurucuya ait olduğu ileri sürülmüş, nitekim Bursa 2. Ağır Ceza Mahkemesince 5/4/2018 tarihli duruşmada paranın başvurucuya iadesine hükmedildiği ancak maddi hata sonucu başka dosyayla ilişkilendirilerek müsaderesine karar verildiği iddia edilmiş, koşulları oluşmadan verilen müsadere kararının hukuka aykırı olduğu belirtilmiştir.

10. İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 3. Ceza Dairesi 18/2/2019 tarihinde başvurucunun istinaf istemini 4/12/2012 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 279. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (b) bendi uyarınca reddetmiştir.

11. Başvurucu bu karara karşı İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 4. Ceza Dairesinde itiraz yoluna müracaat etmiştir. İtiraz 25/3/2019 tarihinde reddedilmiştir. Kararın gerekçesinde, başvurucunun tanık sıfatıyla dinlendiği hâlde 5271 sayılı Kanun'un 237. maddesinin (2) numaralı fıkrasında belirtilen süresi içinde katılma talebinde bulunmadığı vurgulanmış; bu nedenle İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 3. Ceza Dairesi kararının sonucu itibarıyla yerinde olduğu açıklanmıştır.

12. Nihai karar 2/4/2019 tarihinde başvurucuya tebliğ edilmiştir. Başvurucu 2/5/2019 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Adli Yardım Yönünden

13. Anayasa Mahkemesinin Mehmet Şerif Ay (B. No: 2012/1181, 17/9/2013) kararında

belirtilen ilkeler dikkate alınarak geçimini önemli ölçüde zor duruma düşürmeksizin yargılama giderlerini ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun açıkça dayanaktan yoksun olmayan adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir (Mehmet Şerif Ay, §§ 22-27).

B. Mülkiyet Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

14. Başvurucu, koşulları oluşmadan müsadere kararı verilmesi sebebiyle mülkiyet hakkının ve adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

15. Bakanlık görüşünde, mülkiyet hakkına yönelik müdahalenin kanuni dayanağının ve meşru amacının bulunduğu ve ölçülü olduğu belirtilmiştir.

16. Anayasa'nın iddianın değerlendirilmesinde dayanak alınacak "Mülkiyet hakkı" kenar başlıklı 35. maddesi şöyledir:

"Herkes, mülkiyet ve miras haklarına sahiptir.

Bu haklar, ancak kamu yararı amacıyla, kanunla sınırlanabilir.

Mülkiyet hakkının kullanılması toplum yararına aykırı olamaz."

17. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Başvurucunun şikâyetinin özü, mülkiyetinde bulunduğunu öne sürdüğü paraların müsaderesine yöneliktir. Dolayısıyla başvurucunun bütün şikâyetlerinin mülkiyet hakkı kapsamında incelenmesi uygun görülmüştür.

18. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğinden şikâyet eden bir kimse, önce böyle bir hakkının var olduğunu kanıtlamak zorundadır (Mustafa Ateşoğlu ve diğerleri, B. No: 2013/1178, 5/11/2015, §§ 49-54). Bu nedenle öncelikle başvuruculaın Anayasa'nın 35. maddesi uyarınca korunmayı gerektiren mülkiyete ilişkin bir menfaati olup olmadığı noktasındaki hukuki durumunun değerlendirilmesi gerekir (Cemile Ünlü, B. No: 2013/382, 16/4/2013, § 26; İhsan Vurucuoğlu, B. No: 2013/539, 16/5/2013, § 31).

19. Anayasa'nın 35. maddesiyle güvenceye bağlanan mülkiyet hakkı, ekonomik değer ifade eden ve parayla değerlendirilebilen her türlü mal varlığı hakkını kapsamaktadır (AYM, E.2015/39, K.2015/62, 1/7/2015, § 20). Mülkiyet hakkı, maddi varlığı bulunan taşınır ve taşınmaz mal varlığını kapsadığı gibi maddi olmayan hakları da içermektedir (AYM, E.2014/177, K.2015/49, 14/5/2015).

20. Somut olayda A.K.A. hakkında yürütülen soruşturma kapsamında başvurucu ile A.K.A.nın birlikte kaldıkları evde yapılan aramada ele geçirilen 238.843 dolar ile 48.910 TL'ye el konulmuştur. Soruşturma makamlarınca ele geçirilen paraların, -arama yapılan eve ilişkin kira kontratının A.K.A. tarafından yapıldığı da gözetilerek- A.K.A.ya ait olduğu değerlendirilmiştir. Başvurucu, tanık olarak dinlendiği A.K.A.ya ilişkin yargılamada paraların kendisine ait olduğunu belirtmiş ise de davaya katılma talebinde bulunmamıştır. Başvurucu, neden katılma talebinde bulunmadığına dair bir açıklama da yapmamıştır.

21. 5271 sayılı Kanun'un 237. maddesinin (1) numaralı fıkrasında, suçtan zarar görenler ile malen sorumluların ilk derece mahkemesindeki kovuşturma evresinin her aşamasında hüküm verilinceye kadar şikâyetçi olduklarını bildirerek kamu davasına katılabilecekleri belirtilmiştir. Ancak başvurucunun davaya katılma talebinde bulunarak paraların mülkiyetinin kendisine ait olduğunu ileri sürme imkânından yararlanmadığı görülmektedir.

Başvurucu hüküm verildikten sonra itiraz yoluna müracaat etmek suretiyle katılma talebinde bulunmuş ise de başvurucunun katılma talebi, süresinde yapılmadığı gerekçesiyle kabul edilmemiştir. 5271 sayılı Kanun'un 237. maddesinin (2) numaralı fıkrasının, kanun yolu muhakemesinde davaya katılma isteğinde bulunulamayacağına ilişkin açık hükmü ve başvurucunun elkoyma işlemi ile A.K.A. hakkındaki yargılamadan baştan beri haberdar olduğu da gözetildiğinde İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 4. Ceza Dairesinin değerlendirmesinin temelsiz olmadığı anlaşılmıştır.

22. Ayrıca başvurucu hakkında yürütülen ceza yargılamasında, Bursa 2. Ağır Ceza Mahkemesi 5/4/2018 tarihli duruşmada "Sanık Fatih Aytuğ müdafiinin ibraz ettiği, mahkememizin 05/01/2017 tarihli celsesinin 14 ve 15. sayfalarında belirtilen paralar hakkında el koyma işlemi yapılıp yapılmadığı, yapılmış ise söz konusu paraların sanığa veya yetkili kıldığı kişilere verilmesi için Bursa İl Emniyet Müdürlüğüne yazı yazılmasına" şeklinde karar vermiş ise de 238.843 dolar ile 48.910 TL'ye el konulmasına ilişkin işlemin A.K.A. hakkındaki yargılama kapsamında gerçekleştiğini dikkate almak gerekir. Ayrıca belirtilen ara kararında dahi başvurucu ile ilgili soruşturma kapsamında elkoyma işlemi gerçekleştirilip gerçekleştirilmediğinin netleştirilmesi gerektiği ifade edilmiş, Bursa İl Emniyet Müdürlüğüne şartlı talimat verildiği görülmüştür. Dolayısıyla söz konusu ara kararından hareketle 238.843 dolar ile 48.910 TL'nin başvurucuya ait olduğunun ispatlandığı neticesine varılamaz.

23. Bu durumda başvurucunun kendisine sunulan imkânlara rağmen paranın mülkiyetinin kendisine ait olduğunu ispatlayamadığı, dolayısıyla başvurucunun mülkünün mevcut olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

24. Açıklanan gerekçelerle mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın konu bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın konu bakımından yetkisizlik nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

C. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nun 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca tahsil edilmesi mağduriyetine neden olacağından adli yardım talebi kabul edilen başvurucunun yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMASINA 22/11/2022 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ARİF SEZGİN

B. No: 2019/16320 | Karar tarihi: 22.11.2022

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/16320

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ARİF SEZGİN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/16320)

Karar Tarihi: 22/11/2022

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Muammer TOPAL

Recai AKYEL

Selahaddin MENTEŞ

Muhterem İNCE

Raportör : Fatma Burcu NACAR YÜCE

Başvurucu : Arif SEZGİN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, ceza infaz kurumu disiplin kurulu kararına karşı yapılan şikâyetin infaz hâkimliği tarafından kabul edilmesi üzerine ilgili Cumhuriyet başsavcılığınca yapılan itirazın başvurucuya bildirilmemesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 6/5/2019 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca, başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne karar verilmiştir.

5. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

6. Bölüm Başkanı tarafından, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

7. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık görüşünü bildirmiştir.

8. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı süresinde beyanda bulunmamıştır.

III. OLAY VE OLGULAR

9. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği ve Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) üzerinde tespit edilen şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

10. UYAP'tan temin edilen bilgilere göre başvurucu, silahlı terör örgütüne üye olma suçundan dolayı 3 yıl 1 ay 15 gün hapis cezasıyla cezalandırılmıştır. Başvurucu, olay tarihinde Manisa T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda (Ceza İnfaz Kurumu) hükümlü olarak tutulmaktayken 26/7/2021 tarihinde hakederek tahliye edilmiştir.

11. Ceza İnfaz Kurumunda 21/11/2018 tarihinde gerçekleştirilen sayım sırasında aralarında başvurucunun da olduğu tutuklu ve hükümlülerin barındırılmış oldukları odadan, diğer oda ve koğuşların duyabileceği şekilde yüksek sesle “İnsanlık onuru işkenceyi yenecek” diyerek bir dakika boyunca slogan attıkları gerekçesiyle Ceza İnfaz Kurumu Disiplin Kurulu Başkanlığının (Disiplin Kurulu) 21/11/2018 tarihli kararıyla başvurucu hakkında tutanak tanzim edilerek bu sebeple disiplin soruşturması yapılmıştır.

12. Başvurucu hakkında yürütülen disiplin soruşturması sonucunda Disiplin Kurulu 26/11/2018 tarihinde başvurucunun 13/12/2004 tarihli ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un 42. maddesinin (2) numaralı fıkrasının (e) bendinde düzenlenen "gereksiz olarak marş söylemek veya slogan atmak" eylemini gerçekleştirdiği gerekçesiyle başvurucu hakkında üç ay haberleşme veya iletişim araçlarından yoksun bırakma veya kısıtlama cezası verilmesine karar vermiştir.

13. Anılan karara karşı başvurucu Manisa İnfaz Hâkimliğine (İnfaz Hâkimliği) şikâyet dilekçesi vermiştir. Manisa Cumhuriyet savcısı, Disiplin Kurulu kararının usul ve yasaya uygun olduğunu belirterek itirazın reddine karar verilmesi yönünde mütalaada bulunmuştur. İnfaz Hâkimliğinin 27/3/2019 tarihli kararıyla Cumhuriyet savcısının mütalaasına aykırı olarak şikâyet kabul edilmiş ve Disiplin Kurulu kararı kaldırılmıştır. Gerekçeli kararda, itiraz edenin üzerine atılı eylemi işlediğine dair her türlü şüpheden uzak, kesin ve inandırıcı delil bulunamadığı, suçun işlendiğinin sabit olmadığı belirtilmiştir.

14. Cumhuriyet savcısı Disiplin Kurulu kararının hukuka uygun olduğunu belirterek Manisa İnfaz Hâkimliğinin kararına karşı itiraz yoluna başvurmuştur. İtiraz dilekçesi başvurucuya tebliğ edilmemiştir.

15. İtirazda özetle başvurucunun söz konusu tarihte yüksek sesle "insanlık onuru işkenceyi yenecek" şeklinde slogan attığı, bu durumun tutanaklarla ispatlandığı, mahkemece sadece itiraz edenlerin dinlendiği, tutanak mümzilerinin dinlenmediği gibi resmî görevlilerce tutulan tutanaklara hangi sebeple itibar edilmediğinin ve tutanakların hangi sebeple soyut iddia kapsamında kaldığının açıkça belirtilmediği vurgulanmıştır. Ayrıca eylemin idari tedbirlere açıkça aykırı olduğu ve disiplin cezasını gerektirdiği, İnfaz Hâkimliği kararının eksik araştırma ve gerekçeye dayandığı ifade edilmiştir.

16. İtirazı değerlendiren Manisa 1. Ağır Ceza Mahkemesi 9/4/2019 tarihli kararıyla Cumhuriyet savcısının itirazının usul ve yasaya uygun olduğunu belirterek kabulüne ve Disiplin Kurulu kararının onanmasına karar vermiştir.

17. İtiraz merciinin kesin nitelikteki kararı başvurucuya 25/4/2019 tarihinde tebliğ edilmiştir.

18. Başvurucu 6/5/2019 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

19. İlgili hukuk için bkz. İnan Gök, B. No: 2018/1936, 28/1/2021, §§ 20-31.

V. İNCELEME VE GEREKÇE

20. Anayasa Mahkemesinin 22/11/2022 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Silahların Eşitliği ve Çelişmeli Yargılama İlkelerinin İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

21. Başvurucu disiplin cezasına karşı şikâyeti üzerine İnfaz Hâkimliğinin şikâyetin kabulüne ve disiplin cezasının iptaline karar verdiğini, bu karara karşı Cumhuriyet savcısının itiraz ettiğini, anılan itiraz kendisine tebliğ edilmeden İnfaz Hâkimliğince verilen iptal kararı kaldırılarak disiplin cezasının onandığını ve kararın bu şekilde kesinleştiğini belirterek silahların eşitliği ilkesinin ihlal edildiğini iddia etmiştir.

22. Bakanlık görüşünde; başvurucunun İnfaz Hâkimliği huzurunda vermiş olduğu savunmasının ardından Cumhuriyet savcısının "usul ve yasaya uygun olan disiplin cezasına karşı yapılan itirazların ayrı ayrı reddine karar verilmesi..." yönündeki mütalaasının kendisine okunmasıyla mütalaanın içeriği hakkında bilgi sahibi olduğu ve mütalaayı kabul etmediğini beyan ettiği belirtilmiştir. Bakanlık görüşünde, İnfaz Hâkimliğinin başvurucunun itirazının kabulü yönündeki kararına da aynı Cumhuriyet savcısı tarafından itiraz edildiği itirazın içeriğinin ise "başvurucu ve diğer hükümlülerin eylemlerinin idari tedbirlere açıkça aykırı olduğu ve disiplin cezasını gerektirdiği" şeklinde olduğu ifade edilmiştir. Cumhuriyet savcısının İnfaz Hâkimliğinin kararına karşı yaptığı itiraz ile duruşma esnasında dosyaya sunduğu mütalaanın aynı içerikte olması nedeniyle Cumhuriyet savcısının itirazının başvurucuya bildirilmemiş olmasının başvurucuyu yargı mekanizmaları önünde dezavantajlı bir duruma düşürmediği, iddia ve savunmalarını makul bir şekilde mahkeme önünde dile getirme fırsatına sahip olduğu, bu itibarla başvurucunun adil yargılanma hakkı kapsamında silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin ihlal edilmediği vurgulanmıştır.

2. Değerlendirme

23. Anayasa’nın “Hak arama hürriyeti” kenar başlıklı 36. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

“Herkes, meşrû vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir.”

24. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder(Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Başvurucunun iddiaları adil yargılanma hakkı kapsamındaki silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkeleri yönünden incelenmiştir.

25. Mevcut başvuru kapsamında başvurucu hakkında başlatılan disiplin soruşturmasına istinaden haberleşme veya iletişim araçlarından yoksun bırakma veya kısıtlama cezası verildiği ve bu cezaya karşı yapılan şikâyet sonucunda İnfaz Hâkimliğinin başvurucu hakkında tesis edilen bu cezayı hukuka uygun bulmayarak kaldırdığı anlaşılmıştır. Bununla

birlikte Cumhuriyet savcısının itirazı üzerine Ağır Ceza Mahkemesi şikâyetleri kesin olarak reddetmiştir. Başvurucu, itirazın ne olduğunu bilmediğinden ve itiraz dilekçesinin kendisine gönderilmediğinden yakınmaktadır.

26. Anayasa Mahkemesi, Disiplin Kurulu kararına karşı yapılan şikâyet ile ilgili benzer iddiaları İnan Gök kararında değerlendirmiştir. Söz konusu kararda; başvurucu lehine verilen infaz hâkimliği kararına karşı Cumhuriyet savcısı tarafından yapılan itirazda savcının itiraz dilekçesinin hükümlüye tebliğ edilmeyip hükümlünün itiraza karşı beyanları alınmadan disiplin cezasının iptaline ilişkin infaz hâkimliği kararının kaldırılması nedeniyle başvurucunun iddia makamına karşı önemli ölçüde dezavantajlı duruma düşürüldüğü, bu durumun yargılamayı bir bütün hâlinde adil olmaktan çıkardığı belirtilerek silahların eşitliği ilkesinin ihlal edildiği sonucuna ulaşılmıştır (İnan Gök, §§ 49-53). Somut olayda da anılan kararda belirtilen ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

27. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Diğer İhlal İddiaları Yönünden

28. Başvurucu; verilen disiplin cezaları nedeniyle suç ve cezaların kanuniliği ilkesinin, işkence yasağının, eşitlik ilkesinin, ifade özgürlüğü ve haberleşme hürriyeti hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin ihlal edildiğine karar verildiğinden başvurucunun diğer şikâyetleri hakkında kabul edilebilirlik ve esas yönünden ayrıca bir inceleme yapılmasına gerek görülmemiştir.

C. Giderim Yönünden

29. Başvurucu, ihlalin tespitine ve yeniden yargılama yapılması ile 20.000 TL tazminata karar verilmesi talebinde bulunmuştur.

30. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasında düzenlenen bireysel başvuruya özgü yeniden yargılama kurumunun özelliklerine ilişkin kapsamlı açıklamalar için bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

31. Öte yandan ihlalin niteliğine göre yeniden yargılamanın yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından başvurucunun tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki

silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Manisa İnfaz Hâkimliğine (E.2019/69, K.2019/686) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucunun tazminat talebinin REDDİNE,

E. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 22/11/2022 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

AHMET ALTUN

B. No: 2019/16567 | Karar tarihi: 22.11.2022

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/16567

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

AHMET ALTUN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/16567)

Karar Tarihi: 22/11/2022

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Muammer TOPAL

Recai AKYEL

Selahaddin MENTEŞ

Muhterem İNCE

Raportör : Berrak YILMAZ

Başvurucu : Ahmet ALTUN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, ceza infaz kurumunda bulunan başvurucunun kardeşinin cenaze törenine katılması ve taziyeleri kabul etmesi için izin verilmemesi nedeniyle özel hayata ve aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, kasten öldürme suçundan Şanlıurfa 1 No.lu T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda (İnfaz Kurumu) hükümözlü olarak bulunmaktadır. Başvurucu 15/2/2019 tarihinde kardeşinin vefatı nedeniyle cenaze törenine katılma talebiyle Şanlıurfa Cumhuriyet Başsavcılığına (Başsavcılık) başvurmuştur. Başsavcılık başvurucunun müebbet hapis cezası ile hükümözlü olması nedeniyle uygun görülmediğinden talebi reddetmiştir.

3. Başvurucu karara itiraz etmiştir. Şanlıurfa İnfaz Hâkimliği (İnfaz Hâkimliği) 13/3/2019 tarihinde itirazın reddine karar vermiştir. Mahkeme kararında başvurucu hakkında müebbet hapis cezasına hükmedildiği, kararın henüz kesinleşmediği, Hükümlü ve Tutuklulara Yakınlarının Ölümü veya Hastalığı Nedeniyle Verilebilecek Mazeret İzinlerine Dair Yönetmeliğin 5. maddesi hükümleri dikkate alındığında itiraza konu mazeret izin talebi hakkında güvenlik bakımından sakınca oluşturmaması koşuluyla tehlikeli olmayan hükümlülere izin verilebileceği yönündeki düzenleme doğrultusunda Başsavcılık kararında

usul ve yasaya aykırılık bulunmadığı belirtilmiştir.

4. Başvurucu karara itiraz etmiş, itirazı inceleyen Şanlıurfa 1. Ağır Ceza Mahkemesi 2/4/2019 tarihinde kararın usul ve yasaya uygun olduğu gerekçesiyle itirazı reddetmiştir.

5. Başvurucu nihai kararı 8/4/2019 tarihinde tebliğ ettikten sonra 9/5/2019 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

6. Ödeme gücünden yoksun olduğunu belirten başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir (Mehmet Şerif Ay, B. No: 2012/1181, 17/9/2013).

II. DEĞERLENDİRME

7. Başvurucu, haklı bir gerekçe olmadan cenaze defin işlemlerine katılması ve taziyeleri kabul etmesi için izin verilmediğinden ailesine karşı son görevini yerine getiremediğini ve bu durumun ağır bir manevi üzüntü ve travmaya neden olduğundan özel hayata ve aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

8. Bakanlık görüşünde, mevcut başvuruda başvurunun bireysel başvuru süresi içinde yapılıp yapılmadığının öncelikle değerlendirilmesi gerektiği, başvurucunun özel hayata ve aile hayatına saygı hakkının ihlal edilip edilmediği konusunda inceleme yapılırken Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri, Anayasa Mahkemesi içtihadı ve somut olayın kendine özgü koşullarının da dikkate alınması gerektiği ifade edilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

9. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun’un 47. maddesinin (5) numaralı fıkrası ile Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün (İçtüzük) 64. maddesinin (1) numaralı fıkrası gereği bireysel başvurunun başvuru yollarının tüketildiği, başvuru yolu öngörülmemiş ise ihlalin öğrenildiği tarihten itibaren otuz gün içinde yapılması gerekir.

10. Kesin nitelikteki kararların öğrenilmesinden itibaren bireysel başvuru süresi başlar. Bu nitelikteki kararlara karşı kanun yoluna başvurulmasının bireysel başvuru süresine bir etkisi bulunmamaktadır (benzer bir değerlendirme için bkz. Nesin Kayserilioğlu, B. No: 2012/613, 13/6/2013, § 17).

11. Somut olayda başvurucunun ağır ceza mahkemesi kararını tebliğ ettiği 8/4/2019tarihinden itibaren otuz gün içinde bireysel başvuru yapması gerekirken bu süre geçtikten sonra 9/5/2019 tarihinde bireysel başvuruda bulunduğu anlaşılmaktadır.

12. Açıklanan gerekçelerle başvurunun süre aşımı nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Özel hayata ve aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın süre aşımı nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

C. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca tahsil edilmesi mağduriyetine neden olacağından adli yardım talebi kabul edilen başvurucunun yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF

TUTULMASINA 22/11/2022 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ABDURRAHMAN SERBEST

B. No: 2019/16583 | Karar tarihi: 22.11.2022

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/16583

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ABDURRAHMAN SERBEST BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/16583)

Karar Tarihi: 22/11/2022

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Muammer TOPAL

Recai AKYEL

Selahaddin MENTEŞ

Muhterem İNCE

Raportör : Berrak YILMAZ

Başvurucu : Abdurrahman SERBEST

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, ceza infaz kurumunda bulunan başvurucunun kardeşinin cenaze törenine katılması ve taziyeleri kabul etmesi için izin verilmemesi nedeniyle özel hayata ve aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu 15/4/2019 tarihinde kardeşinin cenaze törenine katılma talebiyle Anamur Cumhuriyet Başsavcılığına (Başsavcılığa) başvurmuştur. Başsavcılık aynı gün yeterli kolluk görevlisinin bulunmaması ve personelin teçhizat durumunun yetersiz olması nedeniyle talebi reddetmiştir.

3. Başvurucu 18/4/2019 tarihinde taziye kabulüne katılmayı talep etmiştir. Başsavcılık 18/4/2019 tarihinde daha önce kolluk tarafından yapılan güvenlik araştırması ile 28/6/2013 tarihli ve 28691 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Hükümlü ve Tutuklulara Yakınlarının Ölümü veya Hastalığı Nedeniyle Verilebilecek Mazeret İzinlerine Dair Yönetmelik hükümlerini gerekçe göstererek talebin reddine karar vermiştir.

4. Başvurucu, bu kararları 16/4/2019 ve 19/4/2019 tarihlerinde tebellüğ ettikten sonra 8/5/2019 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

5. Başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

6. Başvurucu, kanunun açık hükmüne rağmen Başsavcılıkça cenazeye katılma ve taziye izni verilmediğinden kardeşine karşı son görevini yerine getiremediğini ve ailesinin acısını paylaşamadığını, özel hayata ve aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir. Bakanlık görüşünde; somut olaya, mevzuat hükümlerine ve Anayasa Mahkemesi kararlarına yönelik açıklamalar yapıldıktan sonra inceleme yapılırken Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri, Anayasa Mahkemesi içtihadı ve somut olayın kendine özgü koşullarının da dikkate alınması gerektiği ifade edilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

7. Başvuru, özel hayata ve aile hayatına saygı hakkı kapsamında incelenmiştir.

8. Benzer koşulları içeren Anayasa Mahkemesinin Rasul Kocatürk ([GK], B. No: 2016/8080, 16/12/2019, §§ 32-39) kararında cenaze törenine katılma yönünden İnfaz Hâkimliğine şikâyet yolunun tüketilmesinin zorunlu olmadığı sonucuna ulaşıldığından somut başvuru açısından da bu yaklaşımdan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

9. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan özel hayata ve aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

10. Başvurucunun özel hayata ve aile hayatına saygı hakkına yönelik müdahalenin 13/12/2004 tarihli ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un 94. maddesinin (1) ve (2) numaralı fıkralarında yer alan düzenlemeler gereğince kanuni temelinin bulunduğu ve infaz kurumunun güvenliğinin sağlanması şeklinde meşru amacının bulunduğu açıktır (Rasul Kocatürk, §§ 45-50).

11. Temel hak ve özgürlüklere yönelik bir müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun kabul edilebilmesi için zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşılaması ve orantılı olması gerekir (Ferhat Üstündağ, B. No: 2014/15428, 17/7/2018, § 45; Abuzer Uzun, B. No: 2016/61250, 13/6/2019, § 38).

12. Anayasa'nın 19. maddesi gereği hükümlü ve tutukluların özel hayata ve aile hayatına birtakım sınırlamaların getirilmiş olması, hukuka uygun olarak ceza infaz kurumunda tutulmanın kaçınılmaz ve doğal bir sonucudur. Bu bağlamda idarenin tutuklu ve hükümlülerin özel hayata ve aile hayatına müdahale konusunda takdir yetkisinin daha geniş olduğu gözetilmelidir. Burada mühim olan ceza infaz kurumunun güvenliğinin sağlanması amacı ile hükümlünün özel hayata ve aile hayatına saygı gösterilmesi hakkı arasında adil bir dengenin sağlanmış olmasıdır (Rasul Kocatürk, § 56). Ayrıca Rasul Kocatürk kararında belirtildiği üzere yakını ölen hükümlünün izin talebinin, kamu makamlarınca süratle harekete geçilerek koşullar da dikkate alındığında mümkün olan en kısa sürede sonuçlandırılması önem arz etmektedir. Ayrıca talebin karşılanmasında kamu makamlarının kendilerinden beklenen özeni göstermeleri gerekmektedir. Şayet talebin karşılanması imkân dâhilinde görülmezse bu duruma ilişkin zorunluluk hâllerinin ve güvenlik risklerinin, somut olgu ve olaylara dayalı olarak açıklanması gerekir (Rasul Kocatürk, §§ 61, 62).

13. Somut olayda başvurucu Anamur T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda hükümlü olarak bulunmaktadır. Başvurucunun katılmayı talep ettiği defin ve taziye, Ceza İnfaz Kurumunun

bulunduğu Anamur ilçe sınırları içinde bulunmaktadır. Başvurucuya Başsavcılık tarafından verilen yanıtta yeterli kolluk görevlisinin olmaması ve teçhizat durumu yetersizliği nedeniyle talebin reddedildiğinden söz edilmiştir. Başsavcılık, başvurucunun cenaze törenine katılabilmesini sağlamaya yönelik durumun gerektirdiği özeni gösterdiğini, ilgili personelin görevlendirilmesi için alternatif çözümler denediğini ortaya koyabilmiş değildir. Gerekçe olarak gösterilen cenazenin defnedileceği yerde güvenliğin sağlanamayacağına dair edinilen bilgiler somut olgu ve olaylara dayandırılmamıştır. Dolayısıyla Başsavcılık kararında gösterilen gerekçe, başvurucunun çıkarları ile toplumun çıkarları arasında adil denge kurulmasına yönelik ikna edici, ilgili ve yeterli unsurlara sahip değildir. Bu durumda, başvurucunun cenaze törenine katılma ve ailesine destek olma imkânından yoksun kalmasında kamu makamlarının talebin reddedilmesi şeklindeki müdahalenin özel hayata ve aile hayatına saygı hakkını ihlal ettiği sonucuna ulaşılmıştır.

14. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 20. maddesinde güvence altına alınan özel hayata ve aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

15. Başvurucu; ihlalin tespiti ve 1.000.000.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

16. Başvurucunun kardeşinin cenaze törenine ve taziye kabulüne katılmasının artık mümkün olmadığı dikkate alındığında tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmamaktadır.

17. Öte yandan tazminat talebi ve ihlalin niteliği dikkate alınarak başvurucuya net 13.500 TL manevi tazminat ödenmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Özel hayata ve aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Anayasa'nın 20. maddesinde güvence altına alınan özel hayata ve aile hayatına saygı hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Başvurucuya net 13.500 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

E. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin bilgi için Anamur Cumhuriyet Başsavcılığına (Sor. No: 2019/1371) GÖNDERİLMESİNE,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 22/11/2022 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

METİN DERELİ

B. No: 2019/17206 | Karar tarihi: 22.11.2022

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/17206

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

METİN DERELİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/17206)

Karar Tarihi: 22/11/2022

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Muammer TOPAL

Recai AKYEL

Selahaddin MENTEŞ

Muhterem İNCE

Raportör : Tuğba YILDIZ

Başvurucu : Metin DERELİ

Vekili : Av. Nihat GÜNAYDIN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, temyiz taleplerinin istinaf başvurusunda süre aşımı olduğu gerekçesiyle esastan inceleme yapılmadan reddedilmesinin mahkemeye erişim hakkını ihlal ettiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 15/5/2019 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ve Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) aracılığıyla erişilen bilgi ve belgeler çerçevesinde olaylar özetle şöyledir:

8. Mesken olarak kullandığı taşınmazın üzerinde bankaya olan borcu nedeniyle ipotek olan başvurucu, usul ve yasaya aykırı olarak icra müdürlüğünce taşınmazının açık artırma ile satıldığını belirterek Kütahya İcra Hukuk Mahkemesinde (Mahkeme) ihalenin feshi davası açmıştır.

9. Mahkeme 19/1/2017 tarihli kararla ihaleye ilişkin herhangi bir usulsüzlük olmadığı, ihalenin feshini gerektiren bir sebep bulunmadığı gerekçesiyle davanın reddine karar vermiştir. Tefhim edilen karara karşı başvurucu istinaf istemli süre tutum dilekçesini30/1/2017 tarihinde sunmuştur.

10. Gerekçeli karar başvurucu vekiline 13/2/2017 tarihinde tebliğ edilmiştir. Başvurucu vekili 23/2/2017 tarihinde UYAP üzerinden elektronik ortama aktardığı dilekçesi ile istinaf talebinde bulunmuştur.

11. Başvurucunun istinaf talebi İzmir Bölge Adliye Mahkemesi 12. Hukuk Dairesi tarafından 10/7/2018 tarihinde esastan reddedilmiştir.

12. Başvurucunun temyiz istemi ise Yargıtay 12. Hukuk Dairesi tarafından 5/3/2019 tarihinde reddedilmiştir. Yargıtay karar gerekçesinde; Mahkeme kararının tefhim edildiğini, başvurucunun da süresinde istinaf istemi için süre tutum dilekçesi verdiğini belirtmiştir. Süresinde istinaf için süre tutum dilekçesi verilmişse de gerekçeli kararın 13/2/2017 tarihinde başvurucu vekiline tebliğ edilmesine karşın başvurucunun gerekçeli istinaf nedenlerini tebliğden on gün sonra 24/2/2017 tarihinde bildirdiği, kararda ifade edilmiştir. Bu durumda gerekçeli istinaf dilekçesi süresinde verilmediğinden Bölge Adliye Mahkemesince yalnızca kamu düzeni ile sınırlı inceleme yapılarak istemin reddine karar verilmesi gerekirken -süresi geçmiş istinaf dilekçesinde ileri sürülen hususlar incelenmek suretiyle istinaf başvurusunun esastan reddine karar verilmesi doğru değil ise de neticede istem reddedildiğinden sonucu itibarıyla- kararın onanması gerektiği sonucuna varılmıştır.

13. Temyiz kararı 16/4/2019 tarihinde başvurucuya tebliğ edilmiş, 15/5/2019 tarihinde bireysel başvuruda bulunulmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

14. İlgili hukuk için bkz. Süleyman Yaprak, B. No: 2014/12996, 1/2/2017, §§ 13-21; Nebi Karataş ve diğerleri, B. No: 2014/13001, 8/3/2017, §§ 17-31; Hüseyin Ünal ve Mehmet Ünal, B. No: 2016/14222, 29/5/2019, §§ 14-25; Binali Boran, B. No: 2016/1235, 24/10/2019, §§ 15-25; Inspektorate Uluslararası Gözetim Servisleri A.Ş., B. No: 2017/29088, 10/6/2020, §§ 13-23.

V. İNCELEME VE GEREKÇE

15. Anayasa Mahkemesinin 22/11/2022 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

16. Başvurucu; başvuru konusu davada ilk derece mahkemesi kararının tebliğinden sonra

istinaf dilekçesini 23/2/2017 tarihinde saat 22.37'de avukatı aracılığı ile UYAP'tan Mahkemeye sunduğunu ancak Mahkemenin dilekçeyi 24/2/2017 tarihinde onayladığını ileri sürmüştür. Yargıtayın da temyiz incelemesinde istinaf başvuru tarihini 24/2/2017 olarak dikkate alıp süresinde gerekçeli istinaf talebinde bulunulmadığı şeklindeki değerlendirmesinin mahkemeye erişim hakkını ihlal ettiğini iddia etmiştir.

B. Değerlendirme

17. Anayasa’nın 36. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

“Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir.”

18. Başvurucunun şikâyetinin özü, temyiz talebinin esasının Yargıtayca incelenmemesine yönelik olduğundan iddia adil yargılanma hakkının güvenceleri arasında yer alan mahkemeye erişim hakkı kapsamında incelenmiştir.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

19. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

a. Müdahalenin Varlığı ve Hakkın Kapsamı

20. Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrasında, herkesin yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddiada bulunma ve savunma hakkına sahip olduğu belirtilmiştir. Dolayısıyla mahkemeye erişim hakkı, Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan hak arama özgürlüğünün bir unsurudur. Diğer yandan Anayasa'nın 36. maddesine adil yargılanma ibaresinin eklenmesine ilişkin gerekçede, Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası sözleşmelerce de güvence altına alınan adil yargılanma hakkının madde metnine dâhil edildiği vurgulanmıştır. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ni (Sözleşme) yorumlayan Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, Sözleşme'nin 6. maddesinin (1) numaralı fıkrasının mahkemeye erişim hakkını içerdiğini belirtmektedir (Özbakım Özel Sağlık Hiz. İnş. Tur. San. ve Tic. Ltd. Şti., B. No: 2014/13156, 20/4/2017, § 34).

21. Mahkemeye erişim hakkı bir uyuşmazlığı mahkeme önüne taşıyabilmek ve uyuşmazlığın etkili bir şekilde karara bağlanmasını isteyebilmek anlamına gelmektedir (Özkan Şen, B. No: 2012/791, 7/11/2013, § 52).

22. Mahkeme kararlarının hukuka uygun olup olmadığına yönelik uyuşmazlığın çözümlenmek üzere bir yargı makamı önüne taşınması kanun yoluna başvurma olarak nitelendirilmektedir. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan hak arama özgürlüğü, bir temel hak olmanın yanında diğer temel hak ve özgürlüklerden gereken şekilde yararlanılmayı ve bunların korunmasını sağlayan en etkili güvencelerden biridir. Adil yargılanma hakkı bir mahkeme kararına karşı üst yargı yollarına başvurabilmeyi güvence altına almamakla birlikte gerek suç isnadına bağlı yargılamalarda gerekse medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin yargılamalarda istinaf veya temyiz gibi kanun yollarına başvurma imkânı tanınmış ise bu kanun yolları yönünden de adil yargılanma hakkı kapsamındaki güvencelerin sağlanması gerekir (Hasan İşten, B. No: 2015/1950, 22/2/2018, § 37).

23. Süre yönünden değerlendirme yapılarak temyiz talebinin reddedilmesinin mahkemeye

erişim hakkına bir müdahale teşkil ettiği açıktır.

b. Müdahalenin İhlal Oluşturup Oluşturmadığı

24. Anayasa’nın 13. maddesi şöyledir:

“Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz.”

25. Yukarıda anılan müdahale, Anayasa’nın 13. maddesinde belirtilen koşulları yerine getirmediği müddetçe Anayasa’nın 36. maddesinin ihlalini teşkil edecektir.

26. Bu sebeple müdahalenin Anayasa’nın 13. maddesinde öngörülen ve somut başvuruya uygun düşen, kanun tarafından öngörülme, haklı bir sebebe dayanma, ölçülülük ilkesine aykırı olmama koşullarına uygun olup olmadığının belirlenmesi gerekir.

i. Kanunilik

27. Başvurucunun temyiz talebinin istinaf başvurusunun süresinde yapılmadığına ilişkin değerlendirmeyle incelenmemesinin 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 345. maddesi atfıyla 9/6/1932 tarihli ve 2004 sayılı İcra ve İflas Kanunu'nun 363. maddesine dayalı olduğu görülmektedir. Bu kapsamda somut olayda başvurucunun mahkemeye erişim hakkına yönelik müdahalenin kanuni dayanağının mevcut olduğu anlaşılmıştır.

ii. Meşru Amaç

28. Yargı kararlarının tabi kılınacakları bir kanun yolu incelemesi neticesinde ortadan kaldırılma ihtimalinin hukuk düzeni içinde sürekli olarak gündemde tutulması hukuki güvenlik ve istikrar ilkeleriyle bağdaşmaz. Yargılamaların sürüncemede kalmasını engellemek, uyuşmazlıkların mümkün olan en kısa süre içinde nihai çözüme kavuşturulmasını ve hukuk aleminde etki ve sonuçlarını doğurması beklenen kesin hükmün bir an önce teminini sağlamak düşüncesiyle yargı kararlarına karşı üst mahkemeler nezdinde yapılması öngörülen kanun yolu başvuruları kanunlarla belli sürelere bağlanmıştır. Bu itibarla kanun yoluna başvurma hakkının belli bir süre koşuluna bağlanması, yukarıda belirtilen sakıncaları bertaraf ederek hukuki güvenlik ve istikrarın sağlanması gibi önemli ve meşru bir amaca hizmet eder (Ertuğrul Dalbaş, B. No: 2014/7805, 25/10/2017, § 59).

iii. Ölçülülük

29. Temyiz incelemesinde istinaf başvurusunun süresinde yapılmadığına ilişkin değerlendirmeyle başvurucunun mahkemeye erişimine getirilen sınırlamanın ölçülü olup olmadığı ve başvurucuya ağır bir yük getirip getirmediği hususlarının incelenmesi gerekir.

(1) Genel İlkeler

30. Ölçülülük ilkesi elverişlilik, gereklilik ve orantılılık olmak üzere üç alt ilkeden oluşmaktadır. Elverişlilik öngörülen müdahalenin ulaşılmak istenen amacı gerçekleştirmeye elverişli olmasını, gereklilik ulaşılmak istenen amaç bakımından müdahalenin zorunlu olmasını yani aynı amaca daha hafif bir müdahale ile ulaşılmasının mümkün olmamasını, orantılılık ise bireyin hakkına yapılan müdahale ile ulaşılmak istenen amaç arasında makul bir dengenin gözetilmesi gerekliliğini ifade etmektedir (AYM, E.2011/111, K.2012/56,

11/4/2012; E.2014/176, K.2015/53, 27/5/2015; E.2016/13, K.2016/127, 22/6/2016; Mehmet Akdoğan ve diğerleri, B. No: 2013/817, 19/12/2013, § 38).

31. Somut olayda elverişlilik ve gereklilik ilkeleri yönünden tartışılmayı gerektirecek bir yön bulunmamaktadır. Asıl üzerinde durulması gereken, müdahalenin orantılı olup olmadığıdır.

32. Yargısal başvuruların birtakım usul kurallarına tabi kılınması tek başına mahkemeye erişim hakkını zedelemez. Bununla birlikte yargısal başvuru usullerinin belirli ve öngörülebilir olması gerekir. Dava açılmasına veya diğer kanun yollarına başvurulmasına ilişkin dilekçelerin yetkili mahkemelere sunulma yöntemine dair kanuni veya fiilî belirsizliklerin bulunması, kişilerin mahkemeye erişim hakkını ihlal edebilir (Hasan İşten, § 45).

33. Öte yandan mahkemelerin dilekçelerin sunulması yöntemine ilişkin usul kurallarını uygularken kişilerin mahkemeye erişimlerini engelleyecek veya aşırı derecede zorlaştıracak ölçüde şekilcilikten kaçınmaları gerekir. Ayrıca mahkemelerin iç işleyişlerine ilişkin süreçlerdeki aksama ve hatalardan kaynaklanan sorumluluk, yargısal koruma talep eden bireylere yüklenmemelidir. Bu bakımdan yargısal başvurulara dair dilekçelerini ilgili mevzuatta öngörülen usule uygun olarak yetkili yargı merciine sunan kişilerin kendilerine atfedilemeyen ve tamamen mahkemelerin iç işleyişinden kaynaklanan hata ve aksamalardan sorumlu tutularak mahkemeye erişimlerinin engellenmesi bu hakka yapılan müdahaleyi ölçüsüz kılabilir. Özellikle kanun yoluna başvurma yönündeki istek ve iradesini ortaya koymuş olan (süre tutum dilekçesi veren) başvurucular yönünden bu tür müdahaleler, Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan mahkemeye erişim hakkının ihlaline sebep olabilir (Hasan İşten, § 46).

34. Anayasa Mahkemesinin önüne gelen benzer bir başvuruda, başvurucular Yargıtay onama kararına karşı UYAP üzerinden süresinde karar düzeltme talebinde bulunmuşlar ancak dilekçe mahkeme görevlileri tarafından yasal süre dolduktan bir gün sonra işleme konulmuştur. Yargıtay, dilekçenin işleme alınma tarihini esas alarak başvuruculaın karar düzeltme talebini süre yönünden reddetmiştir. Anayasa Mahkemesi; mahkeme yazı işlerinin gecikmesinden kaynaklanan uygulamanın yanlış bir olguya dayanılarak açık bir hata ile gerçekleştirildiğini, başvuruculaın kanun yolunu kullanması imkânını ortadan kaldırdığını ve başvurucular üzerinde ağır bir yüke sebep olduğunu, başvuruculaın katlanmak zorunda kaldığı külfetin hedeflenen meşru amaçlarla orantısız olduğunu belirterek mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine karar vermiştir (Nebi Karataş ve diğerleri, § 60).

(2) İlkelerin Olaya Uygulanması

35. Somut olayda değerlendirilmesi gereken mesele, başvurucunun temyiz talebinin istinaf başvurusunun süresinde olmadığı şeklindeki değerlendirmeyle diğer iddialar yönünden esastan inceleme yapılmadan reddedilmesinin mahkemeye erişim hakkına orantısız bir müdahale oluşturup oluşturmadığıdır.

36. 2004 sayılı Kanun'un 363. maddesinde, icra mahkemesi kararlarına karşı tefhim veya tebliğden itibaren on gün içinde istinaf talebinde bulunulabileceği belirtilmiştir. Bunun yanında 6100 sayılı Kanun'un 445. maddesinde; elektronik ortamda güvenli elektronik imza kullanılarak dava açılabileceği, harç ve avansın ödenebileceği, dava dosyalarının incelenebileceği, Kanun kapsamında fiziki olarak hazırlanması öngörülen tutanak ve belgelerin güvenli elektronik imzayla elektronik ortamda hazırlanarak gönderilebileceği belirtilmiştir (Inspektorate Uluslararası Gözetim Servisleri A.Ş., § 44).

37. 6/8/2015 tarihli ve 29437 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Bölge Adliye ve Adlî Yargı İlk Derece Mahkemeleri ile Cumhuriyet Başsavcılıkları İdarî ve Yazı İşleri Hizmetlerinin Yürütülmesine Dair Yönetmelik'in (Yönetmelik) 5. ve 208. maddelerinde; taraf ve vekilleri ile diğer ilgililerin güvenli elektronik imza ile imzalamak suretiyle UYAP vasıtasıyla mahkemeler veya hukuk dairelerine elektronik ortamda bilgi ve belge gönderebilecekleri, taraf vekillerince UYAP üzerinden güvenli elektronik imza ile kanun yolu başvuru dilekçesinin gönderilebileceği, bu işler için ayrıca elle atılmış imzalı belge istenmeyeceği, avukatların UYAP Avukat Bilgi Sistemi üzerinden kanun yolu başvuru dilekçesi gönderebilmeleri için elektronik imza sahibi olmalarının gerekli olduğu, kanun yolu harçlarının avukat tarafından elektronik ortamda mahkeme veznesi hesabına aktarılacağı, kanun yolu başvurusunun dilekçenin sisteme kaydedildiği tarihte yapılmış sayılacağı, elektronik ortamda kanun yolu başvurusunun saat 00.00’a kadar yapılabileceği belirtilmiştir. (Inspektorate Uluslararası Gözetim Servisleri A.Ş., § 45).

38. Başvuru formuna ekli belgeler ve UYAP'tan yapılan incelemede mahkeme kararının 13/2/2017 tarihinde başvurucuya tebliğ edildiği, başvurucu vekilinin UYAP'tan 23/2/2017 tarihinde saat 22.37 de istinaf talebinde bulunduğu, Mahkeme personelince dilekçenin 24/2/2017 tarihinde işleme alındığı anlaşılmıştır.

39. Yukarıda belirtilen tespitler ışığında 13/2/2017 tarihinde mahkeme kararını tebellüğ eden başvurucu UYAP üzerinden 23/2/2017 tarihinde istinaf talebinde bulunmuş, mahkeme görevlileri tarafından bir gün sonra yani 24/2/2017 tarihinde anılan dilekçe işleme konulmuştur. Yargıtay 12. Hukuk Dairesinin temyiz incelemesinde; istinaf dilekçenin sisteme kaydedildiği tarih yerine, dilekçenin işleme konulma tarihini esas alarak istinaf başvurusunun süre yönünden reddedilmesi gerektiğine ilişkin değerlendirmesinin öngörülebilirlik sınırları içinde olduğu söylenemeyecektir. Ayrıca 6100 sayılı Kanun'un 92. maddesinde tebligata ilişkin sürenin son gününün tatil saatinde biteceği hüküm altına alınmış ise de aynı Kanun'un 445. maddesi ve olay tarihinde yürürlükte olan mülga Yönetmelik hükümlerinde, elektronik ortamda başvurunun aynı gün gece saat 00.00'a kadar yapılabileceği belirtilmiştir. Bu açıdan başvurucunun sürenin son günü mesai bitiminden sonra saat 22.37'de kanun yoluna başvurmasının da makul görülmesi gerekir. Nitekim Bölge Adliye Mahkemesi de istinaf incelemesinde süre yönüyle bir sıkıntı görmeyip esastan incelemesini yapmıştır.

40. Ayrıca şu hususu da açıklamak gerekir; her ne kadar Yargıtay 12. Hukuk Dairesi tarafından Bölge Adliye Mahkemesi kararı süre aşımından bozulmadan onama kararı verilmişse de neticede temyiz dilekçesinde ileri sürülen hususlar esas yönüyle değerlendirilmeden verilen bir karardır. Başka bir ifadeyle, temyiz incelemesi yapılırken istinaf kararının süre aşımı olduğu değerlendirilerek esas yönüyle inceleme yapılmadan karar verilmiştir.

41. Buna göre Yargıtayın süreye ilişkin değerlendirmesinin başvurucunun kanun yolunu kullanma imkânını ortadan kaldırarak başvurucu üzerinde ağır bir yüke sebep olduğu, başvurucunun katlanmak zorunda kaldığı külfetin hedeflenen meşru amaçlarla orantısız olduğu, dolayısıyla müdahalenin ölçülü olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

42. Yukarıda açıklanan gerekçelerle başvurucunun Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

43. Başvurucu, yeniden yargılama yapılmasına hükmedilerek ihlalin giderilmesini ve tazminat ödenmesini talep etmiştir.

44. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği mahkemece yapılması gereken iş yenidenyargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

45. İhlalin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan mahkemeye erişim hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin mahkemeye erişim hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak amacıyla Yargıtay 12. Hukuk Dairesine (E.2018/13833, K.2019/3534) iletilmek üzere Kütahya İcra Hukuk Mahkemesine (E.2016/368, K.2017/33) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucunun tazminat taleplerinin REDDİNE,

E. 364,60 TL harç ve 9.900 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 10.264,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 22/11/2022 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

HAŞİM TÜRKER

B. No: 2019/21140 | Karar tarihi: 22.11.2022

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/21140

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

HAŞİM TÜRKER BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/21140)

Karar Tarihi: 22/11/2022

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Muammer TOPAL

Recai AKYEL

Selahaddin MENTEŞ

Muhterem İNCE

Raportör : Mustafa Erdem ATLIHAN

Başvurucu : Haşim TÜRKER

Vekili : Av. Senem DOĞANOĞLU

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, gözaltı sürecinde darba maruz kalınması ve bu olaya ilişkin olarak etkili soruşturma yapılmaması nedeniyle kötü muamele yasağının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 21/6/2019 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir.

Bakanlık görüşünü bildirmiştir.

7. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı süresinde beyanda bulunmuştur.

III. OLAY VE OLGULAR

8. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ve Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) aracılığıyla erişilen bilgi ve belgeler çerçevesinde ilgili olaylar özetle şöyledir:

9. 1982 doğumlu olan ve Ankara'da yaşayan başvurucu, beyanına göre Emniyet Genel Müdürlüğü İstihbarat Daire Başkanlığında (İDB) bilgisayar mühendisi olarak görev yapmaktayken Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanmasının üyesi olduğu şüphesiyle 16/7/2016 tarihinde saat 03.00 sıralarında kolluk görevlileri tarafından gözaltına alınmıştır.

10. Başvurucunun ilk ifadesi 19/7/2016 tarihinde saat 21.25'te müdafii eşliğinde alınmıştır. Dosyada bulunan Avukat Görüşme Tutanağı'na göre bu ifade alınmadan evvel başvurucu saat 21.13'te avukatı ile görüştürülmüştür. Gerek başvurucunun gerekse müdafiinin başvurucunun uğramış olduğunu iddia ettiği işkence ve kötü muameleye ilişkin bir beyan ya da şerhi bu ifadede yoktur.

11. Başvurucu 20/7/2016 tarihinde tutuklamaya sevk edilmiş ve aynı tarihte sorgusu yapılarak tutuklanmıştır. Ankara 7. Sulh Ceza Hâkimliği tarafından avukatı eşliğinde yapılan sorgusunda başvurucu, ifadesinde olduğu gibi işkence ve kötü muamele iddiasına ilişkin bir beyanda bulunmamıştır. Tutuklanmasına karar verilen başvurucu 21/7/2016 tarihinde Sincan T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumuna (Ceza İnfaz Kurumu) yerleştirilmiş, daha sonra 29/11/2016 tarihinde Keskin T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumuna nakledilmiştir.

12. Başvuru formundaki anlatımına göre başvurucu 16/7/2016 tarihinde saat 03.00 sıralarında İDB civarında otomobil içinde gözaltına alınmıştır. Yıldızevler Polis Merkezi Amirliğine götürülen başvurucu, burada dar bir koridorda 30-40 kadar üniformalı polis memurunun linç girişimine maruz kalmış; daha sonra nezarethanede ters şekilde metal kelepçe takılmak suretiyle sabaha kadar su, yiyecek ve tuvalet ihtiyacı karşılanmadan bekletilmiştir. Sabah saatlerinde İDB Koruma Şubesi personeli tarafından Polis Merkezinden alınan başvurucu, gözaltı süresi boyunca İDB'de tutulduğunu iddia etmektedir. Burada önce üst rütbeli amirler tarafından burun, yüz, diz kapağının yukarısına ve karnına tekme, yumruk ve tokat atılmış; soyularak hayaları burulmuş, hortumla dövülmüştür. Gün kavramını yitirdiğini iddia eden başvurucu; on beş kişinin fiziksel şiddetine, fiziksel şiddet olmayan her an ise hakaret, tehdit ve psikolojik şiddetine maruz kalmıştır. Başvurucu; gözaltı boyunca usulüne uygun bir muayeneden geçirilmediğini, işkence bulgularının rapora işlenmesine kolluk görevlilerinin engel olduğunu iddia etmiştir.

13. Başvurucunun gözaltında ve tutukluluk sürecinde hakkında genel adli muayene/sağlık raporları düzenlenmiştir. 16/7/2016 ve 17/7/2016 tarihlerinde Ankara Ulus Devlet Hastanesi hekimi A.Ö. tarafından düzenlenen, rapor numarası belirtilmeyen ancak üzerine yapıştırılan barkod sayesinde takip numaraları bulunan iki adli muayene raporunda başvurucu hakkında "Fiziki muayene sonucu darp ve cebir izine rastlanmadı, hayati tehlikesi mevcut değildir." tespiti yer almaktadır.

14. Başvurucu hakkında hekim Ş.A. tarafından düzenlenen ancak numara ya da takip numarası bulunmayan 18/7/2016 tarihli adli muayene raporuna "Darp cebir izine rastlanmadı. Hayati tehlike yoktur." kaydı düşülmüştür.

15. Ankara Ulus Kemal Devlet Hastanesi hekimi A.U. tarafından 19/7/2016 ve 20/7/2016 tarihlerinde düzenlenen 56 ve 65 numaralı genel adli muayene raporlarında önceki tarihli raporlarda olduğu gibi "Fiziki muayenesinde darp ve cebir izine rastlanmadı. Hayati tehlikesi yoktur." ifadesine yer verilmiş; Ankara Gazi Mustafa Kemal Devlet Hastanesi hekimi B.A. tarafından düzenlenen 10262 numaralı ve 21/7/2016 tarihli genel adli muayene raporunda ise "Daha önceki bulgular ile farklılık saptanmadı." tespiti yapılmıştır.

16. Başvurucunun Ceza İnfaz Kurumuna kabulünde Kurum Hekimliğince 21/7/2016 tarihinde düzenlenen sağlık fişinin ilk muayene bölümüne başvurucu için "Sağ el bileğinde yüzeysel sıyrık mevcut. Başkaca travmatik lezyon saptanmadı. Durum bildirir hekim raporudur." kaydı düşülmüştür.

17. Başvurucu, gözaltı boyunca kendisine yapılan tüm bu işkence ve kötü muamelelere ilişkin olarak 27/7/2016 tarihinde Ceza İnfaz Kurumundayken yazdığı şikâyet dilekçesinin Ceza İnfaz Kurumu idaresi tarafından işleme alınmadığını iddia etmiştir.

18. Başvurucunun gözaltında darbedildiği iddiasını içeren 4/1/2019 tarihli şikâyet dilekçesine istinaden Ankara Cumhuriyet Başsavcılığı (Başsavcılık) kolluk görevlileri hakkında soruşturma başlatmıştır.

19. Başsavcılık; bu soruşturma kapsamında Ankara Emniyet Müdürlüğü Terörle Mücadele Şube Müdürlüğüne müzekkere yazarak başvurucunun gözaltına alınması olayına ilişkin tüm bilgi, belge, kamera kayıtları ve doktor raporları ile gözaltı işlemi sırasında görevli polis memurlarının açık kimlik bilgilerinin bildirilmesini talep etmiştir.

20. Başsavcılık 11/3/2019 tarihinde, gözaltındaki süre boyunca alınan doktor raporlarında başvurucunun herhangi bir şikâyetinin olmadığı, fiziki muayenesinde darp ve cebir izine rastlanmadığı, işkence ve kötü muameleye maruz kaldığına dair soyut iddia dışında delil bulunmadığı gerekçesiyle kovuşturma yapılmasına yer olmadığına karar vermiştir.

21. Başvurucu, Başsavcılık kararına itiraz etmiş; başvurucunun itirazı Ankara 1. Sulh Ceza Hâkimliğinin 7/5/2019 tarihli kararıyla reddedilmiş, anılan karar başvurucuya 28/5/2019 tarihinde tebliğ edilmiştir.

22. Başvurucu 21/6/2019 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

23. Anayasa Mahkemesinin 22/11/2022 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

24. Başvurucu; gözaltında bulunduğu süre içinde kolluk görevlileri tarafından darbedildiğini, çıplak bırakıldığını, hortumla dövüldüğünü, tazyikli soğuk su sıkıldığını, cinsel organının sıkıştırıldığını, su tahtası (waterboarding) işkence yönteminin uygulandığını, bu olayları gerek ifade gerekse sorgu aşamasında yanında sürekli kolluk görevlilerinin bulunması ve bu nedenle korku duyması nedeniyle dile getiremediğini, kendisini muayene eden doktorların kötü muamele izlerini görmelerine rağmen gerçeğe ve usulüne aykırı rapor düzenlediklerini, Ceza İnfaz Kurumuna girdikten sonra 27/7/2016 tarihinde bu şikâyetlerini içeren dilekçe yazdığını, Ceza İnfaz Kurumu idarecilerinin dilekçesini işleme almadığını iddia etmiş; kötü muamele yasağı ile etkili başvuru hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

25. Bakanlık görüşünde, soruşturma kapsamında başvurucunun gözaltında bulunduğu tarihlerdeki tüm genel adli muayene raporlarının temin edildiği, muayene raporlarında başvurucunun iddia ettiği şekilde bir muamele gördüğüne dair bir tespitin bulunmadığı, gözaltında kaldığı süre içinde işkence ve kötü muameleye maruz kaldığına dair soyut iddiası dışında iddianame düzenlemeye yetecek derecede delil bulunmadığı belirtilerek şikâyetin açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle başvurunun reddedilmesi gerektiği yönünde görüş bildirilmiştir.

26. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanında başvuru formunda dile getirdiği hususları yinelemiş; sağlık raporlarının usulüne uygun olmadığını ve gerçeği yansıtmadığını ve etkili soruşturma yapılmadığını ifade etmiştir.

B. Değerlendirme

27. Anayasa’nın "Kişinin dokunulmazlığı, maddî ve manevî varlığı" kenar başlıklı 17. maddesinin üçüncü fıkrası şöyledir:

"Kimseye işkence ve eziyet yapılamaz; kimse insan haysiyetiyle bağdaşmayan bir cezaya veya muameleye tabi tutulamaz."

28. Anayasa’nın "Devletin temel amaç ve görevleri" kenar başlıklı 5. maddesi şöyledir:

“Devletin temel amaç ve görevleri, …Cumhuriyeti ve demokrasiyi korumak, kişilerin ve toplumun refah, huzur ve mutluluğunu sağlamak; kişinin temel hak ve hürriyetlerini, sosyal hukuk devleti ve adalet ilkeleriyle bağdaşmayacak surette sınırlayan siyasal, ekonomik ve sosyal engelleri kaldırmaya, insanın maddî ve manevî varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlamaya çalışmaktır.”

29. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Başvurucunun iddialarının kötü muamele yasağı kapsamında incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

30. Herkesin maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkı, Anayasa’nın 17. maddesinde güvence altına alınmıştır. Anılan maddenin birinci fıkrasında insan onurunun korunması amaçlanmış; üçüncü fıkrasında da kimseye işkence ve eziyet yapılamayacağı, kimsenin insan haysiyetiyle bağdaşmayan ceza veya muameleye tabi tutulamayacağı hüküm altına alınmıştır (Cezmi Demir ve diğerleri, B. No: 2013/293, 17/7/2014, § 80).

31. Devletin bireyin maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına saygı gösterme yükümlülüğü, öncelikle kamu otoritelerinin bu hakka müdahale etmemelerini yani anılan maddenin üçüncü fıkrasında belirtilen şekillerde kişilerin fiziksel ve ruhsal zarar görmelerine neden olmamalarını gerektirir. Bu, devletin bireyin vücut ve ruh bütünlüğüne saygı gösterme yükümlülüğünden kaynaklanan negatif ödevidir (Cezmi Demir ve diğerleri, § 81).

32. Devletin kişinin maddi ve manevi varlığını koruma hakkı kapsamında sahip olduğu pozitif yükümlülüğün usule ilişkin boyutu çerçevesinde bireyin bir devlet görevlisi tarafından hukuka aykırı olarak ve Anayasa’nın 17. maddesini ihlal eder biçimde bir muameleye tabi tutulduğuna ilişkin savunulabilir bir iddiasının bulunması hâlinde olay hakkında etkili bir resmî soruşturmanın yürütülmesi gerekmektedir (Cezmi Demir ve diğerleri, § 110; Tahir Canan, § 25).

33. Ancak bir soruşturmanın başlatılabilmesi için öncelikle işkence ve kötü muamele konusundaki iddialar uygun delillerle desteklenmelidir. İddia edilen olayların gerçekliğinin tespit edilebilmesi için her türlü makul şüpheden uzak kanıtların varlığı gerekir. Bu nitelikteki bir kanıt yeterince ciddi, açık ve tutarlı emarelerden ya da aksi ispat edilemeyen birtakım karinelerden de oluşabilir. Ancak bu uygun koşulların tespiti hâlinde bir soruşturma yükümlülüğünün bulunduğundan bahsedilebilir (C.D., B. No: 2013/394, 6/3/2014, § 28). Öte yandan bir şikâyet yapılmadığında bile kötü muameleyi gösteren yeterli belirtiler olduğunda soruşturma açılması sağlanmalıdır (Cezmi Demir ve diğerleri, § 116).

34. Bu noktada kişinin sağlıklı hâldeyken gözaltına alındığı ancak salıverildiği anda ya da salıverilmeden önce vücudunda yaralanma tespit edildiği durumlarda söz konusu yaralanmanın nasıl oluştuğu hususunda makul bir açıklama getirme ve mağdurun bu yöndeki iddialarını şüphede bırakacak kanıtları sunma yükümlülüğünün devlete ait olduğunu, özellikle ilgili iddiaların doktor raporları ile doğrulandığı hâllerde kötü muamele yasağı bağlamında açık sorunların ortaya çıkacağını ifade etmek gerekir (Cezmi Demir ve diğerleri, § 94).

35. Kötü muameleye maruz kalması nedeniyle mağdur olduğunu ileri süren kişilerin kötü muamele yasağı kapsamına giren ağırlıkta bir muamele görmüş olabileceklerini gösteren emareleri ve delilleri sunmaları gerektiğini belirtmek gerekir. Bu kapsamda mağdur olduğunu ileri süren kişilerin olgulara dayanmayan yetersiz açıklamaları, iddialarının delillerle desteklenmemesi hatta kimi zaman delillerin uyumsuzluğu, kötü muamelenin yapıldığı yer, zaman ve diğer konulardaki çelişkili ifadeleri gibi hususlar kötü muamelenin gerçekliğini şüpheye düşürür. Bu durumda iddiaların savunabilir olduğundan ve dolayısıyla bu iddialara ilişkin derhâl resmî bir soruşturma başlatılması gerekliliğinden söz edilemeyecektir. Bu gibi durumlar -iddiaların güçlü bir dayanak ile birlikte yetkili merciler nezdinde dile getirilmemesi- söz konusu olduğunda mağdur olduğunu ileri süren kişilerin etkili bir soruşturma yürütülmesine ilişkin meşru (haklı) bir beklentiye girebileceklerini söyleyebilmek de mümkün değildir (Beyza Metin, B. No: 2014/19426, 12/12/2018, §§ 45, 46).

36. Bununla birlikte kişilerin iddialarını desteklemek için yetkili makamlara zamanında başvurmaları gibi bir özen yükümlülükleri de bulunmaktadır. Anayasa Mahkemesi, bu tür şikâyetleri esastan inceleyebilmek için bu konuda haklı bir neden ileri sürülmediğinde kişilerin iddialarını desteklemek için kendilerinden makul olarak beklenen her şeyi yerine getirdiğine kanaat getirmek durumundadır. Aksine kanaat getirildiğinde söz konusu iddialar savunabilir düzeye ulaşmadığı için kötü muamele yasağının ihlal edildiğinin incelenebilmesi mümkün olmamaktadır (Beyza Metin, § 47).

37. Kötü muamele yasağının ihlal edildiği iddialarına ilişkin başvurularda, başvurucunun delil elde etmesi konusundaki zorluklar dikkate alınmakta ve başvurucudan ihlal iddialarını kanıtlaması beklenmemektedir. Ancak başvurucudan ihlal iddialarının araştırılmasına, dosya kapsamında sahip olunan bilgi ve belgelerle karşılaştırılarak bir değerlendirme yapılmasına elverişli somut bir olay anlatımı yapması beklenmektedir (Mehmet Özkara, B. No: 2015/7415, 17/7/2019, § 31).

38. Somut olayda başvurucunun gözaltına alındığı 16/7/2016 tarihi ile tutuklu olarak ceza infaz kurumuna yerleştirildiği 21/7/2016 tarihi arasında her gün genel adli muayene raporları alınmıştır. Bu raporlar üç farklı hastanede beş farklı hekim tarafından düzenlenmiş olup tüm raporlarda başvurucunun fiziki muayenesi sonucu darp ve cebir izine

rastlanmadığı tespitine yer verilmiştir. Başvurucu, sağlık raporlarının gerçeği yansıtmadığını iddia etmiş ise de bu iddiayı destekleyen bir olgu ortaya koyamamıştır. Son olarak tutuklanmasına karar verilen başvurucu, Ceza İnfaz Kurumuna yerleştirilirken Ceza İnfaz Kurumu Hekimliğince 21/7/2016 tarihinde başvurucu hakkında düzenlenen sağlık fişinin ilk muayene bölümünde başvurucu için "Sağ el bileğinde yüzeysel sıyrık mevcut. Başkaca travmatik lezyon saptanmadı. Durum bildirir hekim raporudur." kaydı düşülmüştür ki ilgili sağlık fişinin başvurucunun darba maruz kaldığını kanıtlar nitelikte olduğunu kabul etmek mümkün değildir.

39. Bununla birlikte başvurucu, polis gözetiminde tutulduğu sürede ifade vermeden önce müdafii ile görüştürülmüştür. Başvurucunun bu görüşmede kötü muameleye maruz kaldığını müdafiine söylediğine ilişkin olarak bireysel başvuru dosyasında bir bilgi olmadığı gibi ifade ve sorgusu vekili eşliğinde yapılan başvurucunun ya da vekilinin bu aşamalarda da iddia ettiği kötü muameleyle ilgili beyanı kaydedilmemiş, başvurucunun vekili bu süreçte suç duyurusunda bulunmamıştır.

40. Diğer yandan başvuru konusu edilen kötü muamele iddiasına ilişkin olarak başvurucunun Başsavcılığa ilk başvuru tarihi 4/1/2019 olup Ceza İnfaz Kurumunda iken Başsavcılığa hitaben yazdığı ve Ceza İnfaz Kurumu idarecileri tarafından işleme konulmadığını iddia ettiği, bir sayfadan ibaret olan ve el yazısı ile dilekçe formatında yazdığı27/7/2016 tarihli yazıda iddiasını kanıtlayacak bir kayıt numarası ve tarih yoktur. Başvurucu, Ağır Ceza Mahkemesinde sözlü olarak verdiği savunmasında da söz konusu yazıya ilişkin olarak "...hatta daha idareye yollamadığım evrağı bile Cumhuriyet Başsavcılığının vermiş olduğu kısmi arama emrinde koğuş aramasında el koyup pusula diye el koymuşlar. Dosya da görünen Cumhuriyet Başsavcılığı ibareli pusula benim işkence başvurumdur. Aslında işkence başvurusu vermişim ve dosya da var acaba neden işleme alınmamış. Arama da cezaevi müdürü yazdığım dilekçeye bunları yazma başın belaya girer dedi. Suçum gördüğüm işkenceyi unutmamak için yazıya dökmek..." şeklinde beyanda bulunmak suretiyle bu yazının kendisine yazılmış bir not olduğuna ilişkin kısmi bir kabulde bulunmuştur.

41. Devletin kötü muamele iddialarını soruşturma yükümlülüğü, bireylerin savunulabilir iddialarının bulunmasına bağlıdır. İddianın savunulabilir olması ise ancak makul delillerle desteklenmesiyle mümkündür. Bu kapsamda başvuruya konu fiilî ve sözlü şiddet olayına ilişkin ileri sürülen iddialar oldukça ağır nitelikte olmasına karşın bu iddiaları desteklemeyen sağlık raporları ve yukarıda gösterilen olgular değerlendirildiğinde başvurucunun kötü muameleye maruz kaldığına ilişkin olarak savunulabilir bir iddiasının bulunmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Dolayısıyla başvurucunun savunabilir iddiasının bulunmaması nedeniyle soruşturma makamlarından etkili bir soruşturma yürütülmesi yönünde meşru bir beklentiye girmesi gerektiği söylenemeyecektir (Alper Can Aykaç ve diğerleri, B. No: 2015/16563, 23/6/2020, §76) .

42. Açıklanan gerekçelerle başvurunun diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Kolluk görevlilerinin kasıtlı eylemlerinden dolayı kötü muamele yasağının ihlal edildiğine

ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 22/11/2022 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

Y.P.

B. No: 2019/21277 | Karar tarihi: 22.11.2022

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/21277

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Y.P. BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/21277)

Karar Tarihi: 22/11/2022

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Muammer TOPAL

Recai AKYEL

Selahaddin MENTEŞ

Muhterem İNCE

Raportör : Hüseyin Özgür SEVİMLİ

Başvurucu : Y.P.

Vekili : Av. Şeyda ÇETİN SARIDAŞ

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, beyanı mahkûmiyet kararında belirleyici ölçüde delil olarak kullanılan tanığın duruşmada sorgulanmaması nedeniyle tanık sorgulama hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 25/6/2019 tarihinde yapılmıştır. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

3. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü bildirmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı süresinde beyanda bulunmuştur.

III. OLAY VE OLGULAR

4. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ve Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) aracılığıyla ulaşılan bilgi ve belgelere göre ilgili olaylar özetle şöyledir:

A. Başvurucu ve Eşi B. Hakkında Eğirdir Cumhuriyet Başsavcılığınca Yürütülen Soruşturma Süreci

5. Başvurucu 1987 doğumlu olup bireysel başvuru konusu olayların geçtiği tarihte Eğirdir ilçesinde bulunan askerî birlikte piyade üsteğmen olarak görev yapmaktadır.

6. İzmir İl Emniyet Müdürlüğü ihbar hattını 16/7/2016 tarihinde arayan R.A. adlı kişi, kimlik bilgilerini verdiği başvurucunun Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanması (FETÖ/PDY) sempatizanı olduğuna dair ihbarda bulunmuştur. Sonrasında Eğirdir İlçe Emniyet Müdürlüğü ihbar hattını 20/8/2016 tarihinde arayan M.Ş. adlı kişi, üç sene önce kiralık ev arama sürecinde başvurucu ile tanıştığını, birkaç kez bu kişi ve ailesiyle de görüştüğünü, başvurucunun eşi olan B.nin kendisine Samsun'da ev ablası olduğunu, başvurucu ile cemaat aracılığıyla evlendiklerini söylediğini beyan ederek ihbarda bulunmuştur.

7. M.Ş. Eğirdir İlçe Emniyet Müdürlüğünde Bilgi Alma Tutanağı adı altında alınan ifadesinde; ihbarda beyan ettiği iddialarına ek olarak B.nin kendisine ilahiyat mezunu olduğu hâlde bu durumu gizleyip sosyoloji mezunu olduğunu söylediğini, ailecek görüştükleri sırada başvurucu ve eşinin genelde sessiz ve tedirgin hâlde olduklarını, yine B.nin kimseyle görüşmemesi ve eşiyle vakit geçirmesi yönünde telkinde bulunulduğu için evde canının sıkıldığını söylediğini beyan etmiştir. Anılan ihbarlar ve M.Ş.nin beyanı üzerine Eğirdir Cumhuriyet Başsavcılığınca başvurucu ve eşi hakkında soruşturma başlatılmıştır. Her iki ihbarın başvurucunun görevli olduğu askerî birliğe bildirilmesi sonucunda başvurucu hakkında idari soruşturma da yürütülmüştür.

8. Başvurucu, idari soruşturma kapsamında askerî birlikte Bilgi Alma Tutanağı altında alınan ifadesinde; dayısı S.G. ile eşi B.nin babasının iş arkadaşı olduklarını ve dayısı aracılığıyla tanıştıklarını, görücü usulüyle tanıştıkları eşi ile bir yıl sonra 25/8/2013 tarihinde evlendiklerini, eşinin 19 Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi mezunu olduğunu ancak bir işte çalışmadığını, kendisi ve eşi hakkında ihbarda bulunan M.Ş.yi tanımadığını ve ev ararken bu kişi ile tanışmadığını ifade etmiştir.

9. Başvurucu hakkında düzenlenen 20/12/2016 tarihli disiplin soruşturma raporunda; disiplin soruşturma heyetinin başvurucuya eşi B. ile ilgili sorduğu sorular hakkında eşinden bilgi almasına müsaade edilmesi üzerine bilgi verdiği, buna göre başvurucunun eşi B.yi tanımadan evlendiği, başvurucunun FETÖ/PDY ile irtibatına dair araştırmalara devam edilmesi gerektiği kanaatine varılmıştır.

10. Eğirdir Cumhuriyet Başsavcılığınca başvurucu ve eşi B. hakkında yapılan araştırmalar kapsamında;

i. B.nin Samsun'da bulunduğu sırada ikamet ettiği tespit edilen adresin FETÖ/PDY ile irtibatlı bir ev olup olmadığı hususunda Samsun Cumhuriyet Başsavcılığından istinabe talebinde bulunulmuştur. Samsun Cumhuriyet Başsavcılığının talimatı üzerine Samsun İl Emniyet Müdürlüğünce yapılan araştırma sonucunda düzenlenen 7/4/2017 tarihli tutanakta; B.nin oturduğu tespit edilen bina sakinleriyle görüşüldüğü, bu kişilerin B.nin oturduğu dairede cemaate ait dershaneye giden kız öğrencilerin kalabalık bir grup olarak kaldığını ancak bu gruptaki kişileri tanımadıklarını beyan ettikleri belirtilmiştir.

ii. Başvurucunun, eşiyle tanışmasına aracı olduğunu söylediği S.G.nin tanık sıfatıyla ifadesinin alınması için İzmir Cumhuriyet Başsavcılığından istinabe talebinde bulunulmuştur. S.G. 7/7/2017 tarihinde kollukta bilgi alma tutanağı altında alınan ve

soruşturmanın tamamlanmasından sonra dosyaya sunulan ifadesinde; başvurucunun dayısı, B.nin babasıyla da arkadaş olduklarını, yıllar önce B.nin babası ile konuşurken bekâr yeğeni olduğunu söylediğinde onun da kızının evli olmadığını söylemesi üzerine başvurucu ile B.nin tanışmasına vesile olduklarını, ikisinin bu şekilde tanışıp evlendiklerini ve FETÖ/PDY ile irtibatları olup olmadığını bilmediğini söylemiştir.

11. Eğirdir Sulh Ceza Hâkimliğinin 22/5/2017 tarihli kararı doğrultusunda başvurucu ve eşi B.nin ikametinde yapılan arama işlemi sonucunda bu kişilere ait cep telefonlarına elkonulmuştur.

12. Başvurucu Eğirdir Cumhuriyet Başsavcılığında alınan 23/5/2017 tarihli ifadesinde; FETÖ/PDY ile irtibatının bulunmadığını savunmuş ve disiplin soruşturması sırasında alınan beyanını tekrar etmiştir.

13. Eğirdir Cumhuriyet Başsavcılığı, başvurucunun eşi B. yönünden soruşturmanın ayrılmasına karar vermiş, başvurucu hakkındaki soruşturmaya Isparta Cumhuriyet Başsavcılığınca (Başsavcılık) devam edilmek üzere fezleke düzenlemiştir.

B. Başvurucu Hakkında Isparta Cumhuriyet Başsavcılığınca Yürütülen Soruşturma Süreci

14. Isparta İl Emniyet Müdürlüğü ihbar hattını 21/2/2017 tarihinde arayan Z.Z. adlı kişinin, kimlik bilgilerini belirttiği başvurucunun FETÖ/PDY üyesi olduğu, örgüte ait evlerde kaldığı, örgütün yardımıyla subay olduğu ve 15 Temmuz 2016 tarihinde gerçekleşen darbe girişimini tiyatro olarak nitelediği yönünde ihbarda bulunması üzerine başvurucu hakkında soruşturma başlatılmıştır.

15. Diğer yandan, Başsavcılık tarafından Isparta'da FETÖ/PDY'nin subay mahrem yapılanmasına yönelik başlatılan soruşturma kapsamında şüpheli olarak ifadesi alınan M.Ş.N., kendisi ve örgütle irtibatlı olduğunu beyan ettiği diğer kişiler hakkında beyanlarda bulunmuştur. M.Ş.N.nin ifadesinde adı geçen E.B., kendisi hakkında yürütülen soruşturma sırasında kollukta müdafiinin de hazır bulunmasıyla alınan ve etkin pişmanlık hükümlerinden faydalanmak istediğini beyan ettiği 16/5/2017 tarihli ifadesinde;

i. Örgüt içi iletişim programı olan ByLock'u kullandığını ve farklı yerlerde öğretmen olarak görev yaptığı süreçte örgüt içerisinde gerçekleştirdiği faaliyetlere ve örgütle irtibatı olduğunu söylediği kişilere ilişkin anlatımlarda bulunmuştur. Bu bağlamda, Isparta'da faaliyet gösterirken Y. kod adını kullandığını ve kendisine bağlı askerlerin ismini bu şekilde bildiklerini ifade etmiştir. Örgütte yer alan askerlerin de tanınmamak için kod adı kullandıklarını ileri sürmüştür.

ii. İfade tutanağının "Isparta İlindeki Faaliyetlerim" başlıklı kısmında başvurucunun ismine yer vermiş, başvurucu Isparta'ya geldiğinde kendisinin sorumluluğuna verildiğini, başvurucunun evli olup hâlen Eğirdir'de üsteğmen olarak görev yaptığını, başvurucunun İzmirli, eşinin de ev hanımı olduğunu, askerlerin eşlerinden tesadüfen duyduğu kadarıyla başvurucunun Türkiye'nin doğusundaki illerden birinde ya da Suriye'de görevli olduğu yönünde bilgisi bulunduğunu, eşinin çalışmaması nedeniyle başvurucunun 100-200 TL civarında himmet verdiğini, başvurucuyla en son 2016 yılının Ağustos ayında görüştüğünü ve başvurucunun örgüt içerisindeki kod adının Mert olduğunu, başvurucu ve eşinin birbirleriyle tanışarak evlendiklerini söylemiştir.

iii. Kendisinin askerlerden himmet adı altında topladığı paraları örgüt içerisinde kod adı Müdür Yardımcısı olan örgüt mensubuna ilettiğini ifade etmiştir.

iv. E.B. 18/5/2017 tarihinde kolluk görevlileri tarafından yaptırılan fotoğraf teşhisinde de Mert kod adlı kişinin kendisine fotoğrafı gösterilen başvurucu olduğunu beyan etmiştir.

16. E.B. Başsavcılıkta müdafiinin hazır bulunmasıyla alınan ifadesinde de kollukta verdiği ifadenin doğru olduğunu ifade etmiş, örgüt içerisinde kendi sorumluluğunda bulunan askerlerin kimler olduğunu ismen beyan ederek bu kişiler arasında başvurucunun da bulunduğunu, hakkında etkin pişmanlık hükümlerinin uygulanması için kendisinin ve diğer kişilerin örgütle irtibatına dair tüm bildiklerini anlattığını söylemiştir.

17. E.B.nin ifadeleri üzerine Başsavcılık 5/6/2017 tarihinde başvurucunun yeniden ifadesini almıştır. Başvurucu müdafiinin de hazır bulunmasıyla alınan ifadesinde;

i. Babasının bir ara iş kazası geçirip patronuna dava açtığını, bu kişinin de babasını "senin çocukların FETÖ okullarında okudu" diyerek tehdit ettiğini ve sonradan kendisinin ihbar edildiğini, hakkındaki ilk ihbarı babasının patronunun yaptığını düşündüğünü söylemiştir.

ii. Kendisine Başsavcılık tarafından okunan E.B.nin beyanlarını ve teşhis işlemini kabul etmediğini, diğer yandan, hakkında yapılan diğer bir ihbarda eşiyle örgüt aracılığıyla evlendiği iddia edildiği hâlde E.B.nin bunun tersini söylediğini beyan etmiştir.

iii. Kendisinin aslında FETÖ örgütü tarafından askerlik hizmeti sırasında mağdur edildiğini, özel kuvvetler bünyesine geçmek ve muharebe arama kurtarma (MAK) timinde görev almak istediği hâlde örgüt tarafından engellendiğini, bunu yapan askerlerin sonradan FETÖ irtibatları nedeniyle ihraç edildiklerini, bu konudaki dilekçelerinin kişisel dosyasında bulunduğunu söylemiştir.

iv. Soruşturma sürecinde önceden alınan savunmalarının da doğru olduğunu vurgulamıştır.

v. Başvurucunun ifade işlemlerinin tamamlanması üzerine Eğirdir Cumhuriyet Başsavcılığından gönderilen fezlekenin de Başsavcılığa ulaşması ve her iki soruşturma dosyasının birleştirilmesi üzerine fezlekede delil olarak sunulan M.Ş.nin ifadesi başvurucuya yeniden okunmuştur. Bu beyana karşı başvurucu, eşinin kendisini eve kapatmadığını, sürekli dışarı çıkıp gezdiğini, kendisinin M.Ş.yi tanımadığını, eşiyle konuştuğunda eşinin de bu kişiyi tanımadığını ve mahalle muhtarına sorması sonucunda M.Ş.nin kendi mahallelerindeki cami imamının karısı olduğunu öğrendiğini savunmuştur.

18. Başvurucu hakkında ihbarda bulunan Z.Z. Başsavcılığa gönderdiği 20/6/2017 havale tarihli dilekçeyle, başvurucu hakkında şikâyetçi olduğu hâlde kendi iradesiyle bu şikâyetinden feragat ettiğine dair beyanda bulunmuştur.

19. Soruşturmanın tamamlanması üzerine Başsavcılık, başvurucunun FETÖ/PDY silahlı terör örgütüne üye olma suçunu işlediği kanaatine vararak iddianame düzenlemiştir. Anılan iddianamede, M.Ş.nin başvurucu ve eşi hakkındaki beyanlarına, bu beyan üzerine başvurucunun eşi B.nin üniversite döneminde oturduğu eve ilişkin Samsun İl Emniyet Müdürlüğünce yapılan araştırma sonucunda düzenlenen tutanağa ve E.B.nin kendi hakkında yürütülen soruşturma kapsamında başvurucu hakkında ileri sürdüğü iddialara yer verilmiş, bu deliller doğrultusunda başvurucunun anılan örgüte üye olduğu kanaatine varılmıştır. Isparta 3. Ağır Ceza Mahkemesince (Mahkeme) iddianamenin kabul edilmesi üzerine yargılamaya başlanılmıştır.

C. Başvurucu Hakkındaki Kovuşturma Süreci

20. Başvurucunun ikametinde yapılan arama işlemi sonucunda başvurucu ve eşine ait olup

elkonulan cep telefonları üzerinde yapılan inceleme üzerine Isparta İl Emniyet Müdürlüğü tarafından Mahkemeye sunulan 6/8/2017 tarihli analiz raporunda; başvurucunun telefonunda birçok asker şahsın fotoğraflarının olduğu, eşi B.nin telefonunda Line adlı programın bulunduğu ve her iki telefondaki verilerin darbe teşebbüsünün gerçekleştiği 15/7/2016 tarihinden sonrasına ilişkin olduğu, buna göre inceleme konusu telefonların bu tarihten sonra kullanılmaya başlandığı ya da cihazların format/fabrika ayarlarına döndürülmüş olabileceği kanaatine yer verilmiştir.

21. Soruşturma evresinde başvurucunun katılmayı talep ettiği askerî kurslara dair Başsavcılık tarafından yapılan araştırma üzerine ilgili askerî birimlerden gönderilen cevap yazıları duruşmada okunmuştur. Kara Kuvvetleri Komutanlığına bağlı Özel Kuvvetler Komutanlığınca düzenlenen cevap yazısında; başvurucunun herhangi bir başarı belgesi almadığı, kursa ataması yapılmaksızın kursiyer subay olarak katıldığı ve 18/12/2015 tarihinde disiplinsizlik nedeniyle kurstan ilişiğinin kesildiği belirtilmiştir.

22. Mahkemenin istinabe talebi üzerine M.Ş. Eğirdir Asliye Ceza Mahkemesinde tanık sıfatıyla alınan ifadesinde;

i. Önceki beyanlarının doğru olduğunu, başvurucu ile onun Eğirdir'e tayini çıktığında onun kiralık ev bulması sürecinde ilçe müftüsü A.K. aracılığıyla tanıştığını, ev bulmasına yardımcı olduklarını, bunun üzerine başvurucunun teşekkür etmek için evine misafir olarak geldiğini, sonrasında eşiyle birkaç kez daha geldiklerini, evlerine davet etmeleri üzerine kendisinin de başvurucu ve eşinin evine gittiğini söylemiştir.

ii. Başvurucunun eşi B. ile görüşmeleri sırasında B.nin kendisine Samsun'da ilahiyat fakültesinde okuduğunu, o dönemde başörtüsü taktığını, başvurucu ile tanıştıktan sonra ilahiyat fakültesinde okuduğunu diğer insanlardan gizlediğini ve sorulduğunda sosyoloji mezunu olduğunu söylediğini, Samsun'da okuduğu sırada cemaat ablalığı yaptığını ve başvurucu ile cemaat aracılığıyla evlendiğini, evlenmeden önce de cemaatin kendisine başını açmasını söylemesi üzerine başörtüsü takmayı bıraktığını anlattığını beyan etmiştir.

23. 16/7/2016 tarihli ihbarı yapan R.A. Mahkemeye gönderdiği 22/9/2017 tarihli dilekçede; aralarındaki husumet nedeniyle ve herhangi bir örgüte üye olmadığını bildiği hâlde bir anlık kızgınlık sonucunda başvurucu hakkında asılsız ihbarda bulunduğunu ve bundan pişman olduğunu beyan etmiştir.

24. Yargılamanın 5/10/2017 tarihli ilk celsesinde başvurucunun sorgusu yapılmıştır. Aynı celsede E.B. ile bu kişi hakkında beyanda bulunan M.Ş.N. de hazır edilmiştir. Başvurucu sorgusunda;

i. Hakkındaki ihbarları ve M.Ş.nin beyanlarını savunma yapacak kadar ciddiye almadığını, bunların tutarsız iddialar olduğunu ifade etmiştir.

ii. E.B.nin ifadelerini kabul etmediğini, darbe teşebbüsünden önce MAK kursuna gidip elendiğini, ondan 4-5 ay önce de özel kuvvetler kursuna katıldığını, ancak bu kurstan da elendiğini, FETÖ/PDY mensubu olsa bu kurslardan elenmeyeceğini ve darbe teşebbüsünde örgüt mensuplarınca görevlendirileceğini ileri sürmüştür.

iii. Mert ya da başka bir kod adı kullanmadığını, E.B.nin kendisi hakkında ayrıntılı bilgi veremediğini, bu kişiyi de tanımadığını ve E.B. ile görüşmediğini, E.B.nin beyanının aksine Türkiye'nin doğu illerinde ya da Suriye'de görev almadığını savunmuştur.

iv. Hakkında başlatılan disiplin soruşturma sonucu düzenlenen raporu kabul etmediğini,

raporun objektif olmadığını, disiplin soruşturması sırasında kendisine eşi B. ile ilgili sorulan sorulara cevap verdiğini, eşinin öğrenci olduğu döneme ilişkin soruları eşine sorup öğrenerek cevap verdiğini, eşiyle kendisinin tanışarak evlendiği hususunu dayısı S.G.nin de doğruladığını söylemiştir.

v. Darbe teşebbüsünden sonra telefonuna format atmadığını, ekranının kırılması sebebiyle telefonunu yenilediğini, bu nedenle darbe teşebbüsünden önceki tarihlere dair telefon verisi bulunmadığını, WhatsApp programından önce eşiyle Line programı üzerinden görüntülü görüştükleri için eşinin telefonunda Line programının bulunmuş olabileceğini, kendisiyle aynı tayin dönemine tabi olduğunu öğrendiği kişilerle görüşmek için onların askerî iletişim sisteminde kayıtlı fotoğraflarını çekip telefonuna yüklediğini ileri sürmüştür.

vi. Katıldığı kurslardaki başarısızlık gerekçelerinin kendisini kurslardan atmak için bahaneden ibaret olduğunu savunmuştur.

vii. İhbarcı Z.Z.nin teyzesinin kocası olduğunu, Z.Z.nin kendisini sevmediğini, onunla sürekli tartıştığını, aralarındaki husumet nedeniyle asılsız ihbarda bulunmuş olabileceğini beyan etmiştir.

25. Aynı celsede hazır bulunan M.Ş.N. tanık sıfatıyla alınan ifadesinde; başvurucuyu tanımadığını, E.B.yi Y. kod adıyla tanıdığını, gerçek ismini soruşturma sırasında öğrendiğini, E.B. ile örgütün aynı sohbet grubu içerisinde yer aldıklarını beyan etmiştir.

26. Bu oturumda ses ve görüntü aktarımı (SEGBİS) suretiyle duruşmada hazır bulunan ve tanık sıfatıyla ifadesi alınan E.B.;

i. Celsede kendisine gösterilen başvurucuyu tanımadığını, kollukta fotoğraf teşhisi yaptırıldığı sırada birçok kişiye ait fotoğrafların gösterildiğini, bu nedenle yanıldığını, o anki hâliyle sağlıklı bir değerlendirme yapamadığını beyan etmiştir.

ii. E.B.ye kollukta müdafiinin de hazır bulunmasıyla alınan ifadesi ve fotoğraflar üzerinden yaptırılan teşhis işlemine dair tutanak okunup başvurucu yönünden önceki ifadesi ve teşhisi ile arasında çelişki oluştuğu belirtildiğinde E.B.; tanık sıfatıyla alınan beyanında ifade ettiği üzere başvurucuyu tanımadığını ve onun hakkında bilgi sahibi olmadığını söylemiştir.

27. Tanık E.B.nin beyanlarına karşı başvurucudan sorulduğunda bir diyeceğinin olmadığını ifade etmiş ve tanığa herhangi bir konuda soru sormamıştır.

28. Mahkemenin istinabe talebi üzerine ihbarcı Z.Z. İzmir 17. Ağır Ceza Mahkemesince tanık sıfatıyla alınan ifadesinde;

i. Başvurucunun, bacanağının oğlu olduğunu, ihbarda ileri sürdüğü hususları tekrar ettiğini söylemiştir.

ii. Kardeşi olan Ö.Z.nin evinde başvurucu, onun annesi, babası ve eşiyle bir araya geldiklerini, başvurucuyu abi diye tabir edilen kişilerin orduya yerleştirdiğini bildiği için onun hâlen örgüte yakın olup olmadığını anlamak için darbe teşebbüsü ile ilgili düşüncelerini öğrenmeye çalıştığını, başvurucuya "FETÖ'nün yaptığını gördün mü ?" diye sorduğunda başvurucunun "FETÖ diyemezsin, ben ona saygı duyuyorum, benim saygı duyduğum kişi hakkında böyle konuşamazsın" dediğini, bu sözü üzerine örgüt hakkında sinkaflı sözler söylediğinde başvurucunun sinirlenip "Bu bir darbe değil, tiyatro" dediğini ileri sürmüştür.

iii. Konuşma sırasında başvurucuya kendisi hakkında ihbarda bulunacağını söylediğini ve

söz konusu ihbarı yaptığını ancak akraba oldukları için ve kendi eşiyle arasında devam eden boşanma davası olduğundan başvurucu hakkındaki şikâyetinden vazgeçtiğini, bununla birlikte ihbarında ve ifadesinde belirttiği olayların doğru olduğunu, hatta bir kez başvurucunun evinde onu orduya yerleştiren FETÖ abilerinden birini de gördüğünü beyan etmiştir.

29. Başvurucunun kullandığı GSM hattına ilişkin HTS kayıtlarının incelenmesi üzerine düzenlenen ve celse arasında dava dosyasına sunulan analiz raporunda, başvurucunun haklarında FETÖ/PDY ile irtibatlı oldukları nedeniyle adli işlem yapılan ve aralarında eşiyle kardeşinin de olduğu 145 kişi ile telefon görüşmeleri yaptığı tespit edilmiştir.

30. Yargılamanın 10/11/2017 tarihli ikinci celsesinde başvurucu, Z.Z.nin beyanlarını kabul etmediğini, onun da ifadesinde aralarında husumet olduğunu kabul ettiğini, HTS kayıtlarında adları geçen kişilerle yapılan görüşmelerin gündelik hayata ilişkin olduğunu savunmuştur.

31. Başvurucunun savunmasında tanık M.Ş.nin kocası olduğunu beyan ettiği A.K. Mahkemenin istinabe talebi üzerine Ilgın Asliye Ceza Mahkemesinde tanık sıfatıyla alınan ifadesinde; Eğirdir'de 2014 yılına kadar müftülük yaptığını, ancak başvurucuyu ve M.Ş.yi tanımadığını, olayla ilgili bilgi sahibi olmadığını ifade etmiştir. Diğer yandan, tanık Z.Z.nin ifadesinde kardeşi olduğunu beyan ettiği Ö.Z. de yine Mahkemenin istinabe talebi üzerine Kemalpaşa 1. Asliye Ceza Mahkemesinde tanık sıfatıyla ifade vermiş ve başvurucunun FETÖ/PDY ile irtibatlı olup olmadığını bilmediğini, tanık Z.Z.nin ifadesinde belirttiği şekilde bir gün hep birlikte bir araya geldiklerini ancak tanığın ifadesinde başvurucu ile arasında geçtiğini ileri sürdüğü konuşmayı duymadığını, bir ara sigara içmek için balkona çıktığında aralarında böyle bir konuşmanın geçmiş olabileceğini ancak herhangi bir tartışma yaşanmadığını söylemiştir.

32. Başvurucu celse arasında Mahkemeye savunmalarını içeren dilekçe sunmuştur. Anılan dilekçede; -diğer delillere dair itirazlarının yanı sıra- E.B.nin tanık sıfatıyla alınan ifadesinde önceki beyanlarını inkâr ettiğini, duruşma sırasında tanık E.B.ye kendisiyle kimin aracılığıyla tanıştığını, sonrasında da kendisini örgütte yer alan başka hangi kişilerle tanıştırdığını sormayı planladığını, E.B.nin isim vermesi hâlinde de bu kişilerin de dinlenmeleri yönünde talepte bulunmayı düşündüğünü ancak tanığın duruşmadaki beyanının içeriği itibarıyla artık soru sormasına gerek kalmadığı için tanığa soru sormadığını beyan etmiştir.

33. Yine başvurucunun tanık olarak ifadesinin alınmasını istemesi üzerine Mahkemenin istinabe talebi sonucunda İzmir 15. Ağır Ceza Mahkemesince tanık sıfatıyla ifadesi alınan H.Ç.; başvurucunun eşi B.yi tanıdığını, B. evlenmeden önce uzun süre komşusu olduğunu, Samsun'da okuduğu sırada B.nin kaldığı evi hiç görmediğini ancak B.den ve onun annesinden duyduğu kadarıyla B.nin fakülteye bağlı olan ve ilahiyat evi olarak tabir edilen evde kaldığını, başvurucu ile B.nin örgüt aracılığıyla evlenmediğini beyan etmiş ve evlilik sürecinin başvurucu ve tanık S.G.nin anlattığı şekilde gerçekleştiğini ileri sürmüştür.

34. Mahkeme, tanık E.B. hakkında FETÖ/PDY üyesi olma suçundan aynı Mahkemenin farklı dosyasında yapılmakta olan yargılamanın 6/2/2018 tarihli ilk celsesine dair tutanağı başvurucu hakkındaki dava dosyasına eklemiştir. Anılan tutanağa göre tanık E.B.nin kendi yargılandığı davada yapılan sorgusuna ilişkin savunması şu şekildedir:

i. E.B. kendi hakkında yürütülen soruşturma sırasında kollukta ve Başsavcılıkta verdiği

ifadelerde dile getirdiği olaylara ve kişilere ilişkin anlatımların varsayıma dayanmayıp gerçek olduğunu beyan etmiştir.

ii. İfadelerinde adları geçen kişiler hakkında ayrı soruşturmalar yürütüldüğünü ve bu kişilerin tutuklandıklarını, sonrasında kendisi hakkında iftiracı olduğundan bahisle dedikodular yapıldığını ve kendisine beddua edildiğini duyduğunu, bunların etkisiyle önceden haklarında beyanda bulunduğu kişiler hakkındaki davalarda tanık sıfatıyla ifade verirken bu kişileri tanımadığını söylediğini, aslında bu kişiler aleyhine verdiği ilk ifadelerinin doğru olduğunu söylemiştir.

iii. Önceki ifadelerinde dile getirdiği şekilde, 2012 yılında Isparta'ya tayin olduktan sonra örgütün mahrem asker yapılanmasında görev almaya devam ettiğini, öğretmen kod adıyla sohbet hocalığı yaptığını, kod adını Mert olarak belirttiği başvurucu da dâhil olmak üzere örgütün asker yapılanmasında bulunduğunu belirttiği kişiler hakkında ifadeler verip teşhiste bulunduğunu beyan etmiştir.

iv. Bu bağlamda, kollukta ve Başsavcılıkta adlarını söyleyip teşhis ettiği kişilerin örgütle irtibatlarına dair verdiği ifadelerin gerçek olduğunu ileri sürmüştür.

35. Başvurucu, son celse öncesinde Mahkemeye dilekçe sunmuş ve E.B.nin kendi yargılandığı davada verdiği ifadesinden haberdar olduğunu beyan ederek bu kişinin duruşmada hazır edilerek yeniden ifadesinin alınmasını talep etmiştir. Yargılamanın 9/3/2018 tarihli celsesinde başvurucuya E.B.nin kendi hakkındaki davada yapılan sorgusu okunmuş ve başvurucu, E.B.nin tanık sıfatıyla ve yeminli olarak alınan ifadesinde kendisini tanımadığını söylediğini, beyanlarının çelişkili olduğunu söylemiş ve E.B.nin duruşmada hazır edilmesine dair talebini yinelemiştir. Mahkeme; esasa etkisi bulunmadığı gerekçesiyle bu talebi reddetmiştir.

36. Yargılama sonucunda Mahkeme, başvurucuyu atılı suçtan 8 yıl 9 ay hapis cezasına mahkûm etmiştir. Anılan hükme dair gerekçe şöyledir:

"Her ne kadar tanık [E.B.] kovuşturma yani duruşma sırasında [Y.P.'yi] tanımadığını beyan etmiş ve önceki beyanlarından dönmüş ise de, tanık [E.B.nin] kolluk ve savcılık ifadelerinin müdafiisi [...] huzurunda alındığı, ayrıca [E.B.nin] kendi yargılandığı, Mahkememizin 2017/246 Esas sayılı dosyasının ilk duruşmasında müdafiisi huzurunda emniyette ve savcılıkta alınan ifadelerinin doğru olduğunu, bu beyanlarının varsayıma dayalı olmadığını, gerçek olaylar ve kişilere dair olduğunu, ifadesinden sonra bazı kişilerin tutuklandığını, kendisine olumsuz bazı tepkilerin ulaştığını, hakkında iftiracı diye dedikodu çıktığını, beddua yapıldığını, bunun etkisiyle tanık olarak ifadesi alınırken şahısları tanımadığını beyan ettiğini, yapı ile irtibatlı asker şahıslardan sanık Mert kod adlı [Y.P.'yi] de teşhis ettiğini belirttiği, bütün bu nedenlerle Mahkememizce [E.B.nin] müdafii huzurunda alınan kolluk ve savcılık ifadelerine ve kendi yargılandığı dosyanın duruşmasındaki bu beyanına itibar edildiği;

Yukarıda da belirtildiği gibi sanığın eşi olan, 19 Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi mezunu [B.] ile katalog evlilik diye nitelendirilen örgüt içi evlilik yaptığı hususunda da ihbarda bulunulması üzerine sanık hakkında idari tahkikat yapıldığı, idari tahkikat neticesi düzenlenen 20/12/2016 tarihli soruşturma raporuna göre sanığın eşini tanımadan evlendiği, halen tanımadığı, disiplin soruşturma heyetinin sorduğu sorulara eşinden bilgi alarak cevap verdiği şeklinde kanaat bildirildiği, soruşturma sırasında [B.] adına açılmış Bank Asya hesabına da rastlanıldığı, ayrıca ihbarcılardan biri olan ve sanıkla eşinin katalog evlilik

yaptıkları hususunda ihbarda bulunan tanık [M.Ş.nin] ifadesinde, sanığın eşinin kendisine, evlenmeden önce başının kapalı olduğunu, ilahiyat mezunu olduğunu, sosyoloji mezunu olduğunu söylediğini, Samsun ilinde cemaat ablalığı yaptığını, eşiyle kendisini cemaatin evlendirdiğini, evlenmeden önce başını açtığını, kendisine evde oturmasının, eşi [Y.] ile bol bol vakit geçirmesinin ve ona alışmaya çalışmasının söylendiğini söylediğini belirttiği, sanığın eşi [B.] öğrencilik döneminde Samsun ilinde [...] adresinde kaldığı, Samsun Emniyet Müdürlüğü tarafından yapılan araştırma neticesi düzenlenen 07/04/2017 tarihli tutanak içeriğine göre bu adresteki evin Fetullah Gülen Cemaati'ne mensup kız öğrencilerin kaldığı bir daire olduğu ve 2012-2013 yılına kadar öğrenciler tarafından kullanıldığının tespit edildiği, MERNİS kaydına göre de sanığın [eşinin] 04/04/2011 - 01/07/2013 tarihleri arasındaki MERNİS adresinin burası olduğu, her ne kadar savunma tanıkları aksini beyan etse de soruşturma ve kovuşturma sonucu elde edilen delillerin değerlendirilmesinden de anlaşılacağı üzere sanık ve eşinin FETÖ/PDY terör örgütü içinde yaygın bir uygulama olan ve katalog evlilik diye nitelendirilen usulle evlendikleri, bilindiği üzere örgüt içerisinde sırf bu işle görevlendirilen örgüt üyelerinin de bulunduğu;

İhbarcılardan birisi olan [R.A.ya] ait ihbar bant kaydının İzmir İl Emniyet Müdürlüğü tarafından Mahkememize gönderildiği, bu ihbarcının kimliğinin soruşturma dosyasına yansıması üzerine Mahkememize dilekçe göndererek ihbarın herhangi bir gerçekliğinin bulunmadığını, bir anlık kızgınlıkla böyle bir ihbarda bulunduğunu beyan ettiği, bu nedenle ifadesinin alınmasına gerek görülmediği, ancak bir diğer ihbarcı olan [Z.Z.nin] talimatla ifadesinin alındığı, bu şahsın sanığın teyzesinin kocası olduğu, bu nedenle sanığı ve ailesini tanıdığı, ifadesinde sanığı abi diye tabir edilen kişilerin Türk Silahlı Kuvvetleri'ne yerleştirdiğini bildiğini, bu nedenle hala bu yapıya yakın olup olmadığını anlamak için sanığa 'Fetönün yaptığını gördün mü?' diye sorduğunu, onun da kendisine 'Fetö diyemezsin, ben ona saygı duyuyorum, benim saygı duyduğum kişi hakkında böyle konuşamazsın, bu bir darbe değil tiyatro' dediğini, bunun üzerine ihbarda bulunduğunu, ayrıca bir seferinde sanığın evinde onu orduya yerleştiren FETÖ abilerinden birini gördüğünü beyan ettiği;

Soruşturma sırasında aramalarda elde edilen dijital materyallerin incelendiği, düzenlenen analiz raporlarına göre sanığın ve eşinin telefonlarındaki verilerin 15 Temmuz 2016 sonrasına ait olduğu, bu nedenle telefonların bu tarihten sonra kullanılmaya başlanmış olduğunun veya telefonlara format atıldığının değerlendirildiği, sanığın eşine ait telefonda line isimli programın tespit edildiği, sanığa ait telefonda ise diğer asker şahıslar hakkında bilgiler içeren çok sayıda fotoğraf bulunduğunun görüldüğü;

Sanığın telefonuna ait 01/01/2014 - 01/06/2017 tarihleri arasındaki HTS kayıtlarının incelenmek için bilirkişiye verildiği, HTS analiz raporuna göre sanığın çoğunluğu askeri personel olan çok sayıdaki başka FETÖ/PDY şüphelileri ile irtibatının tespit edildiği;

Yukarıda da izah edildiği üzere, sanığın FETÖ/PDY terör örgütü içerisinde yukarıdan aşağıya 'genel birimci', 'müdür', 'müdür yardımcısı', 'öğretmen' ve 'öğrenci' şeklinde kodlarla yapılanan Mahrem Asker Yapılanmasının Isparta bölümünde 'öğretmen' kod görevli [E.B.ye] bağlı 'öğrenci' kod görevle yer aldığı, bu yapıda yer alan bazı başka FETÖ/PDY terör örgütü üyeleri ve diğer terör örgütleri (PKK DHKP-C ve benzeri) üyeleri gibi kod adı kullandığı, kod adının 'Mert' olduğu, ayrıca asker içindeki bu yapılanmanın diğer terör örgütlerinde olduğu gibi hücre tipi gibi oluşturulduğu, örgüt yapısını topluma ve birbirlerine kabul ettirebilmek adına kod adına müstehar isim, hücre yapılanmasına da sohbet grubu dedikleri, sadece sohbet grubu yani hücresel yapı içindeki kişilerin birbirlerini tanıdıkları, bu tanımanın da ekseriyetle kod adıyla tanıma şeklinde olduğu, sanığın FETÖ/PDY terör

örgütünün kamuoyunda cemaat olarak bilindiği dönem olan 2013 yılından itibaren Isparta'da görev yaptığı, [E.B.nin] soruşturma safhasındaki ifadelerinden de anlaşılacağı üzere Isparta'ya gelir gelmez [E.B.nin] sorumluluğuna verildiği, yine [E.B.nin] avukatı huzurunda alınan emniyet ifadesinden de anlaşılacağı üzere 15 Temmuz darbe teşebbüsünden sonra 2016 yılı Aralık ayında örgütte bağlı olduğu üstü olan [E.B.] ile görüştüğü, bu nedenlerle sanığın örgüte bağlılığının geçmişten geldiği ve süreklilik arz ettiği, himmet adı altında bu örgüte maddi bağışta bulunduğu, sohbet adı altında yapılan örgütsel toplantılara katıldığı, bu surette eylemlerinin çeşitlilik de gösterdiği, açıklanan sebeplerle sanığın tespit edilen eylemlerinin silahlı terör örgütü üyeliği suçunu oluşturduğu ve sanığın silahlı terör örgütü (FETÖ/PDY) üyeliği suçundan cezalandırılması gerektiği anlaşılmıştır."

37. Başvurucu, -diğer itirazlarının yanı sıra- tanık E.B.nin Mahkemede yeniden hazır edilmemesi nedeniyle bu tanığı sorgulama imkânı tanınmadığını ileri sürerek anılan hükme karşı istinaf başvurusunda bulunmuştur. Antalya Bölge Adliye Mahkemesi 2. Ceza Dairesi (Daire) 5/7/2018 tarihinde istinaf başvurusunu esastan reddetmiştir.

38. Başvurucu istinaf başvurusunda ileri sürdüğü itirazlarını yineleyerek Daire kararını temyiz etmiş, Yargıtay 4/4/2019 tarihinde Daire kararını onamıştır.

D. Bireysel Başvuru Sonrası Süreç

39. UYAP sistemi üzerinde yapılan incelemede, başvurucunun eşi B. hakkında FETÖ/PDY silahlı terör örgütü üyesi olma suçundan Isparta 2. Ağır Ceza Mahkemesinde yapılan yargılama sonucunda 16/9/2020 tarihinde beraatine karar verildiği, Başsavcılık tarafından anılan karara karşı istinaf başvurusunda bulunulduğu, duruşma açılarak yapılan inceleme sonucunda Dairenin 8/3/2022 tarihinde beraat kararını kaldırarak B.yi atılı suçtan 6 yıl 3 ay hapis cezasına mahkûm ettiği ve B.nin bu kararı temyiz etmesi üzerine inceleme tarihi itibarıyla dosyanın Yargıtayda derdest olduğu anlaşılmıştır.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. Ulusal Hukuk

40. 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun "Silâhlı örgüt" kenar başlıklı 314. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"(1) Bu kısmın dördüncü ve beşinci bölümlerinde yer alan suçları işlemek amacıyla, silahlı örgüt kuran veya yöneten kişi, on yıldan onbeş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(2) Birinci fıkrada tanımlanan örgüte üye olanlara, beş yıldan on yıla kadar hapis cezası verilir."

41. 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun "Tanık ve bilirkişinin naiple veya istinabe yoluyla dinlenilmeleri" kenar başlıklı 180. maddesinin (5) numaralı fıkrası şöyledir:

"Yukarıdaki fıkralar içeriğine göre tanık veya bilirkişinin aynı anda görüntülü ve sesli iletişim tekniğinin kullanılması suretiyle dinlenebilmeleri olanağının varlığı hâlinde bu yöntem uygulanarak ifade alınır. Buna olanak verecek teknik donanımın kurulmasına ve kullanılmasına ilişkin esas ve usuller yönetmelikte gösterilir."

42. 5271 sayılı Kanun'un "Doğrudan soru yöneltme" kenar başlıklı 201. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

“Cumhuriyet savcısı, müdafi veya vekil sıfatıyla duruşmaya katılan avukat; sanığa, katılana, tanıklara, bilirkişilere ve duruşmaya çağrılmış diğer kişilere, duruşma disiplinine uygun olarak doğrudan soru yöneltebilirler. Sanık ve katılan da mahkeme başkanı veya hâkim aracılığı ile soru yöneltebilir. Yöneltilen soruya itiraz edildiğinde sorunun yöneltilmesinin gerekip gerekmediğine, mahkeme başkanı karar verir. Gerektiğinde ilgililer yeniden soru sorabilir.”

43. 5271 sayılı Kanun’un “Delillerin ortaya konulması ve reddi” kenar başlıklı 206. maddesinin (3) numaralı fıkrası şöyledir:

“Cumhuriyet savcısı ile sanık veya müdafii birlikte rıza gösterirlerse, tanığın dinlenmesinden veya başka herhangi bir delilin ortaya konulmasından vazgeçilebilir.”

44. 5271 sayılı Kanun’un “Duruşmada anlatılması zorunlu belge ve tutanaklar” kenar başlıklı 209. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

“Naip veya istinabe yoluyla sorgusu yapılan sanığa ait sorgu tutanakları, naip veya istinabe yoluyla dinlenen tanığın ifade tutanakları ile muayene ve keşif tutanakları gibi delil olarak kullanılacak belgeler ve diğer yazılar, adlî sicil özetleri ve sanığın kişisel ve ekonomik durumuna ilişkin bilgilerin yer aldığı belgeler, duruşmada anlatılır.”

45. 5271 sayılı Kanun’un “Delilleri takdir yetkisi” kenar başlıklı 217. maddesi şöyledir:

“(1) Hâkim, kararını ancak duruşmaya getirilmiş ve huzurunda tartışılmış delillere dayandırabilir. Bu deliller hâkimin vicdanî kanaatiyle serbestçe takdir edilir.

(2) Yüklenen suç, hukuka uygun bir şekilde elde edilmiş her türlü delille ispat edilebilir.”

B. Uluslararası Hukuk

46. AİHM'e göre daha öncesinde sanık tarafından sorgulanmamış bir tanığın suçlayıcı ifadesini geri çekmesi durumunda duruşmaya tekrar çağrılmamasının adil yargılanma hakkı kapsamındaki tanık sorgulama hakkı açısından bir sorun teşkil edebilecektir (Bondar/Ukrayna, B. No:18895/08, 16/4/2019, § 75; Faysal Pamuk/Türkiye, B. No: 430/13, 18/1/2022, § 49).

47. İlgili uluslararası hukuk için ayrıca bkz. Nurcan Gülabi, B. No: 2015/15355, 23/5/2018, §§ 24-27.

V. İNCELEME VE GEREKÇE

48. Anayasa Mahkemesinin 22/11/2022 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Tanık Sorgulama Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

49. Başvurucu; mahkûmiyet hükmünde tanık E.B.nin beyanlarının belirleyici delil olarak değerlendirildiğini, bu tanığın Mahkeme huzurunda önceki beyanlarını inkâr etmesi nedeniyle tanığa soru sorma gereği duymadığını ancak bu tanığın, kendisi hakkında açılan davadaki sorgusu sırasında yeniden önceki beyanları doğrultusunda ifade verdiği için tanığın yeniden Mahkemede hazır edilmesini talep ettiği hâlde bu talebin reddedilmesi nedeniyle tanığı sorgulama imkânı tanınmadığı gerekçesiyle tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

50. Bakanlık görüşünde; tanık sorgulama hakkına ilişkin değerlendirmeler içeren AİHM ve Anayasa Mahkemesi kararlarına atıfta bulunulmuş ve somut olayda ileri sürülen ihlal iddiasının da bu kararlarda yer verilen ilkeler dikkate alınarak değerlendirilmesi gerektiği belirtilmiştir.

51. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanında, başvuru formunda ileri sürdüğü iddiaları tekrar etmiştir.

2. Değerlendirme

a. Kabul Edilebilirlik Yönünden

52. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan adil yargılanma hakkı kapsamındaki tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Esas Yönünden

i. Genel İlkeler

53. Anayasa Mahkemesi, birçok kararında tanık kavramını sanığa isnat edilen fiil hakkında bilgi veren herhangi bir kişi şeklinde özerk olarak yorumlamış ve tanık sorgulama hakkı ile ilgili ilkeleri belirlemiştir (Atila Oğuz Boyalı, B. No: 2013/99, 20/3/2014; Selçuk Demir, B. No: 2014/9783, 22/1/2015; AZ. M., B. No: 2013/560, 16/4/2015; Baran Karadağ, B. No: 2014/12906, 7/5/2015; Orhan Güleryüz, B. No: 2019/30221, 28/12/2021). Buna göre bir ceza yargılamasında sanığın aleyhine olan tanıkları sorguya çekme veya çektirme hakkı vardır. Hakkında gerçekleştirilen ceza yargılaması sürecinde sanığın tanıklara soru yöneltebilmesi, onlarla yüzleşebilmesi ve tanıkların beyanlarının doğruluğunu sınama imkânına sahip olması adil bir yargılamanın yapılabilmesi bakımından gereklidir (AZ. M., § 55). Diğer yandan bir mahkûmiyet -sadece veya belirleyici ölçüde- sanığın soruşturma veya yargılama aşamasında sorgulama veya sorgulatma imkânı bulamadığı bir kimse tarafından verilen ifadelere dayandırılmış ve dengeleyici güvenceler sağlayan bir usul öngörülmemiş ise sanığın hakları Anayasa'nın 36. maddesindeki güvencelerle bağdaşmayacak ölçüde kısıtlanmış olur (Orhan Güleryüz, § 35).

54. Anayasa Mahkemesi tanık sorgulama hakkıyla ilgili olarak verdiği kararlarında somut bir yargılama öncesinde veya haricinde elde edilen tanık beyanlarının delil olarak kabulünün yargılamanın adilliğine zarar verip vermediğini değerlendirmek için üç aşamalı bir test uygulanması gerektiğini ifade etmektedir. Buna göre ilk olarak tanığın mahkemede hazır edilmemesi geçerli bir nedenin mevcudiyetine dayanmalıdır. İkinci olarak sanığın sorgulama veya sorgulatma imkânı bulamadığı tanık tarafından verilen beyanın mahkûmiyetin dayandığı tek veya belirleyici delil olup olmadığının değerlendirilmesi gerekir. Sorgulama veya sorgulatma imkânı tanınmayan tanığın beyanının tek veya belirleyici delil olduğunun tespit edilmesi durumunda ise üçüncü aşama olarak savunma tarafının maruz kaldığı bu zorlukların telafi edilmesi amacıyla yeterli düzeyde karşı dengeleyici güvenceler sağlayan bir usulün yürütülüp yürütülmediği ortaya konulmalıdır (bazı değişikliklerle birlikte bkz. Abdurrahim Balur, B. No: 2013/5467, 7/1/2016, § 80; Onur Urbay, B. No: 2014/6222, 6/3/2019, §§ 36, 40; Zekeriya Sevim, B. No: 2018/18989, 16/6/2021, §§ 44, 51). Bu kapsamda, hükme ulaşılırken sorgulanmamış tanık beyanını destekleyen başka doğrulayıcı delillere dayanılması telafi edici güvencelerden biri olarak kabul edilebilir (Orhan Güleryüz, § 39). Sorgulanmayan tanığın beyanının güvenilirliğinin ve doğruluğunun saptanması

amacıyla savunma tarafına sağlanabilecek bir diğer telafi edici güvence, sanığa olayın kendi versiyonunu anlatma ve delillerini sunma imkânının tanınmasıdır (Orhan Güleryüz, § 40).

ii. İlkelerin Olaya Uygulanması

55. Somut olayda başvurucu, FETÖ/PDY ile irtibatlı olduğuna dair ihbarlara, eşi B. ile örgüt aracılığıyla evlendiğine ve kendisi açısından tanık sıfatını haiz olan E.B. adlı kişinin kendisi hakkında verdiği beyanlara dayalı olarak yargılanmıştır. Mahkeme; başvurucunun örgütle irtibatlı oldukları gerekçesiyle haklarında ayrı soruşturma yürütülen kişilerle olan HTS kayıtlarını, ihbarcılardan Z.Z. adlı kişinin istinabe yoluyla ve tanık sıfatıyla alınan ifadesini, kendisinin ve eşinin telefonlarının darbe teşebbüsünden sonra formatlanmış olabileceğine dair görüş içeren analiz raporunu, başvurucunun eşi B.nin öğrencilik yıllarında örgüte ait evde kaldığına ve tanık M.Ş.nin beyanına göre başvurucunun eşi B. ile örgüt aracılığıyla evlendiğine dair değerlendirmeleri mahkûmiyet gerekçesinde dikkate almıştır. Ayrıca kendisi hakkında yürütülen soruşturma sırasında verdiği ifadelerde örgüt içerisinde kod adı kullanarak sohbet hocalığı yaptığını kabul eden tanık E.B.nin, Isparta'da örgütsel faaliyetlerde bulunduğu sırada Eğirdir'e atanan başvurucunun kendi sorumluluğuna verildiği, başvurucunun örgüt içerisinde Mert kod adını kullandığı ve katıldığı sohbet adı altındaki toplantılarda himmet verdiği yönündeki beyanlarını mahkûmiyete esas almıştır. Mahkeme yukarıda bahsedilen delilleri birlikte değerlendirmek suretiyle 5237 sayılı Kanun'un 314. maddesinin ikinci fıkrasında düzenlenen silahlı terör örgütüne üye olma suçunun oluştuğu sonucuna ulaşmıştır.

56. Mahkeme, başvurucu aleyhinde beyanda bulunan tanık E.B.yi duruşmada hazır etmiş, E.B. başvurucuyu tanımadığını ve onun hakkında bilgi sahibi olmadığını söyleyerek önceki beyanlarında başvurucu hakkında dile getirdiği suçlayıcı ifadelerden dönmüştür. Duruşma sırasında tanığı sorgulama imkânı tanınan başvurucu ise tanığın suçlayıcı beyanlarından dönmesi nedeniyle onun sonradan inkâr ettiği suçlayıcı beyanlarının hükme esas alınmayacağını düşünerek önceden tanığa sormayı planladığı soruları sormaktan vazgeçmiş ve tanık beyanlarına karşı diyeceği olmadığını beyan etmiştir. Bununla birlikte tanık E.B., FETÖ/PDY silahlı terör örgütü üyesi olmak suçundan aynı Mahkemede yargılandığı diğer dava dosyasında yapılan sorgusunda; kendisine yönelik soruşturma sürecinde diğer kişiler hakkında verdiği suçlayıcı beyanlardan, aleyhinde ifade verdiği kişilerin davalarında tanık olarak ifadesi alınırken dönmüşse de bu durumun hakkında yapılan dedikodular ve örgüt mensuplarınca kendisine beddua edilmesinin etkisinde kalmasından kaynaklandığını, dolayısıyla aralarında başvurucunun da olduğu diğer kişilerin FETÖ/PDY ile irtibatlarına dair soruşturma evresinde ileri sürdüğü aleyhe beyanların doğru olduğunu yeniden dile getirmiştir.

57. Tanık E.B. hakkında görülen davada yapılan sorguyu içeren Duruşma Tutanağı'nı dosya arasına alan Mahkeme, başvurucuya son celsede tanığın bu ifadesini okumuştur. Başvurucu bu kez E.B.nin Mahkemece yeminli olarak ve tanık sıfatıyla alınan beyanında önceki ifadesini inkâr ettiğini belirtmiş ve tanığın kendi hakkındaki davada yapılan sorgusunda dile getirdiği hususlar nedeniyle Mahkemede yeniden hazır edilerek tanığı sorgulama imkânı tanınmasını talep etmiştir. Başvurucunun bu talebi, davanın esasına etkisi bulunmadığı gerekçesiyle reddedilmiştir. Gerekçeli kararda tanık E.B.nin kendi hakkındaki muhakeme sürecinde ileri sürdüğü suçlayıcı beyanlarının birlikte ele alınarak hükme esas alındığı gözetildiğinde, bu tanığın yeniden duruşmada dinlenmemesinin geçerli bir nedeninin bulunup bulunmadığı Mahkemece belirtilmeyerek tanık sorgulama imkânından yararlandırılmamasının gerekçelendirilmesi yükümlülüğü somut olayda kamu makamları

tarafından yerine getirilmemiştir. Başvurucu, tanık E.B.nin suçlayıcı beyanlarının belirleyici delil olmasına rağmen dinlenmediğini belirterek mahkûmiyet kararına karşı kanun yoluna başvurmuş; Daire ve Yargıtay kararlarında, başvurucunun bildirdiği bu itirazla ilgili bir değerlendirme yapılmamıştır.

58. Öte yandan tanıkların duruşmada dinlenmemesi hususunda geçerli bir neden gösterilmemiş olması adil yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşılabilmesi bakımından tek başına yeterli değildir. Bu nedenle tanıkların duruşmada dinlenmemiş ve başvurucu tarafından sorgulanmamış olmasının genel olarak yargılamanın hakkaniyetini zedeleyip zedelemediği de belirlenmelidir. Bu bağlamda mahkûmiyet hükmünün tek veya belirleyici ölçüde sanığın sorgulama imkânına sahip olmadığı tanıklar tarafından verilen ifadelere dayalı olup olmadığı önem taşımaktadır. Ayrıca hükmün tek veya belirleyici ölçüde sanığın sorgulama imkânına sahip olmadığı bir tanık tarafından verilen ifadeye dayanması durumunda savunma tarafına dengeleyici güvenceler tanınıp tanınmadığı tespit edilmelidir.

59. Başvurucu hakkındaki gerekçeli karar incelendiğinde tanık E.B.nin suçlayıcı beyanları dışındaki diğer delillerin ağırlığı hususunda Mahkemece herhangi bir değerlendirme yapılmadığı görülmektedir. Diğer yandan, tanık E.B.nin suçlayıcı beyanlarından hareketle başvurucunun diğer örgüt mensupları gibi kod adı kullandığına, örgüt içerisinde E.B.nin sorumluluğu altında yer aldığına ve sohbet adı altında oluşturulan hücresel yapı içerisinde yer alıp örgüte himmet verdiğine, bu eylemleri itibarıyla FETÖ/PDY içerisindeki konumunun belirlenmesine dair Mahkemenin gerekçeli kararındaki değerlendirmeler nazara alındığında adı geçen tanığın başvurucu aleyhine verdiği ifadelerin tek olmamakla birlikte mahkûmiyet için belirleyici nitelikte delil olarak kabul edildiği görülmektedir.

60. Mahkeme, tanık E.B.nin başvurucu aleyhine beyanlarını hükme esas alırken bu tanığın başvurucunun hazır bulunduğu oturumda alınan ifadesinde suçlayıcı beyanlarından dönmesine karşın, bu ifadesiyle çelişki oluşturacak şekilde kendi yargılandığı davada yeniden başvurucu aleyhine beyanda bulunmasını dikkate almıştır. Başvurucu, aşamalarda tanık E.B.nin beyanlarını kabul etmediğini ifade etmiş ve tanığın kendisi hakkındaki muhakeme sürecinde ileri sürdüğü suçlayıcı beyanlarını kabul etmeyerek beyanlarının güvenilirliği konusundaki şüphelerini dile getirmiştir. Ancak gerekçeli kararda yer verilen deliller dikkate alındığında, mahkûmiyet hükmü açısından belirleyici delil niteliğinde olan tanık E.B.nin beyanlarını doğrulayıcı başka bir delilin bulunmadığı da anlaşılmaktadır. Bununla birlikte, tanık E.B.nin kendisi hakkında muhakeme işlemleri yürütülürken başvurucuya dair suçlayıcı ifadeler verdiği hiçbir işlem sırasında başvurucunun bu beyanlara karşı itirazlarını ileri sürme imkânı bulamadığına da dikkat çekmek gerekmektedir. Bu durumda, tanık E.B.nin suçlayıcı beyanlarından döndüğü oturumda, lehine ifade vermesi nedeniyle tanığa soru sorma gereği duymayan başvurucuya yalnızca o oturum itibarıyla tanığı sorgulama imkânı sağlanmış olmasının, ifadesi mahkûmiyette belirleyici olan bu tanığın talebe rağmen duruşmada bizzat hazır edilmesi yoluyla ya da 5271 sayılı Kanun'un "Tanık ve bilirkişinin naiple veya istinabe yoluyla dinlenmeleri" kenar başlıklı 180. maddesinin (5) numaralı fıkrası uyarınca video konferans yöntemi gibi alternatif yöntemler değerlendirilmeksizin yeniden dinlenilmemesini, böylece savunmanın maruz kaldığı zorlukları telafi etmeye yeterli olduğu söylenemez. Dolayısıyla somut olayda, güvenilirliği test edilmemiş tanık E.B.nin ifadesine dayanılmak suretiyle mahkûmiyet hükmü kurulmasının bir bütün olarak yargılamanın hakkaniyetini zedelediği sonucuna ulaşılmıştır.

61. Açıklanan gerekçelerle başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde düzenlenen adil yargılanma hakkı kapsamındaki tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi

gerekir.

62. Başvurucunun tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğine karar verildiğinden adil yargılanma hakkı kapsamında ileri sürdüğü diğer şikâyetleri hakkında kabul edilebilirlik ve esas yönünden ayrıca bir inceleme yapılmasına gerek görülmemiştir.

B. Diğer İhlal İddiaları

63. Başvurucunun tutuklama tedbirinin şartları oluşmadığı hâlde tutukluluk hâlinin devamına karar verilmesi nedeniyle de kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddiasının Mehmet Emin Kılıç (B. No: 2013/5267, 7/3/2014, §§ 19-32) kararı doğrultusunda süre aşımı nedeniyle; aynı suçtan yargılanan diğer kişiler hakkında salıverilme kararı verildiği hâlde kendisi hakkındaki yargılamanın tutuklu olarak yapılması nedeniyle ayrımcılık yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddiasının da Sabah Yıldızı Radyo ve Televizyon Yayın İletişim Reklam Sanayi ve Ticaret Anonim Şirketi ([GK], B. No: 2014/12727, 25/5/2017) ve Cemal Günsel ([GK], B. No: 2016/12900, 21/1/2021) kararları doğrultusunda açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

C. Giderim

64. Başvurucu, ihlalin tespiti, yeniden yargılama yapılması ile maddi ve manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

65. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan GK, B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) GK, B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

66. Belirli bir davaya ilişkin olarak delilleri değerlendirme ve gösterilen delilin davayla ilgili olup olmadığına karar verme yetkisi kural olarak yargılamayı yürüten derece mahkemelerine aittir (Orhan Kılıç [GK], B. No: 2014/4704, 1/2/2018, § 44). Bu bağlamda somut olayda başvurucunun silahlı terör örgütüne üye olup olmadığı yönünde karar vermek Anayasa Mahkemesinin görevi değildir. Anayasa Mahkemesince verilen ihlal kararı, sanığın beraat ettiği anlamına gelmediği gibi ihlal kararının gereklerinin yerine getirilmesi amacıyla yapılacak yeniden yargılama neticesinde sanık hakkında mutlaka beraat kararı verilmesi gerektiği anlamına da gelmemektedir. İhlalin sonuçlarını gidermek üzere gereken işlemler yerine getirildikten sonra yapılacak değerlendirmede mahkemenin delillerin takdir biçimine göre benzer veya farklı bir sonuca varması mümkündür.

67. Öte yandan ihlalin niteliğine göre yeniden yargılamanın yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından manevi tazminat; başvurucu uğradığını iddia ettiği maddi zararla ilgili bilgi ve belge sunmadığından da maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Diğer ihlal iddialarının süre aşımı ve açıkça dayanaktan yoksun olması nedenleriyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde düzenlenen adil yargılanma hakkı kapsamındaki tanık sorgulama hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin tanık sorgulama hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Isparta 3. Ağır Ceza Mahkemesine (E.2017/80, K.2018/88) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucunun tazminat talebinin REDDİNE,

E. 364,60 TL harç ve 9.900 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 10.264,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 22/11/2022 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

YUSUF CAN YURT

B. No: 2019/24420 | Karar tarihi: 22.11.2022

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/24420

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

YUSUF CAN YURT BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/24420)

Karar Tarihi: 22/11/2022

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Muammer TOPAL

Recai AKYEL

Selahaddin MENTEŞ

Muhterem İNCE

Raportör : Hasan SARAÇ

Başvurucu : Yusuf Can YURT

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, sözleşmeli personel statüsüne geçilmesi istemiyle yapılan idari başvurunun reddinin iptali istemine dayalı olarak açılan davanın reddedilmesi nedeniyle hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ve eşitlik ilkesinin ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu Samsun Gazi Devlet Hastanesinde devlet hizmet yükümlüsü olarak acil tıp uzmanı unvanıyla görev yaparken 10/7/2003 tarihli ve 4924 sayılı Eleman Temininde Güçlük Çekilen Yerlerde Sözleşmeli Sağlık Personeli Çalıştırılması İle Bazı Kanun Ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun kapsamında sözleşmeli personel statüsüne geçmek istemiyle başvuru yapmıştır. Başvurucunun talebi 2018/9 sayılı Genelge uyarınca branşına ihdas edilmiş boş pozisyon bulunmadığı gerekçesiyle reddedilmiştir. Başvurucu, anılan işlemin iptali için Samsun 1. İdare Mahkemesinde (İdare Mahkemesi) dava açmıştır. Başvurucu, kendisi ile benzer durumda olan bazı davacıların açmış olduğu davalar üzerine Danıştay Beşinci Dairesinin vermiş olduğu aynı tarihli iki kararı da dilekçesine eklemiştir.

3. İdare Mahkemesi; mevzuatta ilgililere devlet hizmeti yükümlülüğünü devlet memuru veya 4924 sayılı Kanun'a tabi sözleşmeli sağlık personeli olarak yapmak konusunda seçme hakkı

tanındığı ve bu tercihlerini kullanmaları için herhangi bir şart öngörülmediği, dolayısıyla 7/5/1987 tarihli ve 3359 sayılı Sağlık Hizmetleri Temel Kanunu'nun Ek 3. maddesine göre iradesini sözleşmeli olarak çalışma yönünde ortaya koyan başvurucunun bu talebinin branşına ihdas edilmiş boş ve vizeli sözleşmeli pozisyon bulunmadığı gerekçesiyle reddedilmesine ilişkin dava konusu işlemde hukuka uygunluk bulunmadığına ve başvurucunun yoksun kaldığı parasal haklarının idarece tazmin edilmesi gerektiğine oyçokluğuyla karar vermiştir.

4. İdarece kararın istinaf edilmesi üzerine Samsun Bölge İdare Mahkemesi 1. İdari Dava Dairesi (Dava Dairesi) İdare Mahkemesinin kararının ortadan kaldırılmasına ve davanın reddine kesin olarak karar vermiştir.

5. Dava Dairesi, gerekçesinde ilgili mevzuat hükümlerini sıraladıktan sonra özetle 2017/11115 sayılı Bakanlar Kurulu kararının ekindeki tabloda 2018 yılını kapsayan sözleşmeli sağlık personeli istihdam edilecek hizmet birimlerinin sayılarının tespit edildiği, idareler bazında personel dağılımlarına yer verildiği ve 16.000 adet sözleşmeli pozisyonunun belirlendiği, ayrıca Maliye Bakanlığının 1/1/2018 tarihinden geçerli olmak üzere 16.000 adet sözleşmeli personel pozisyonunun 4924 sayılı Kanun'un 3. maddesi uyarınca vize edildiği; vize edilen bu pozisyonlara yapılacak yerleştirmelere ilişkin usul ve esasları belirleyen Sağlık Bakanlığı Yönetim Hizmetleri Genel Müdürlüğünün 2018/9 sayılı Genelgesi'nin 2. maddesi uyarınca Gazi Devlet Hastanesinin de bulunduğu ek I sayılı cetvelde belirtilen uzman tabip pozisyonlarının sadece acil tıp uzmanları için kullanılacağı, anılan hastane için 4 adet uzman tabip kadrosunun vize edildiği ve dava konusu işlemin tesis edildiği tarih itibarıyla da boş uzman tabip pozisyonunun bulunmadığı, netice olarak devlet hizmet yükümlüsü olarak görev yapan ve acil tıp uzmanı olan başvurucunun görev yaptığı Gazi Devlet Hastanesinde boş uzman tabip pozisyonu olmadığı için 4924 sayılı Kanun kapsamında sözleşmeli statüde istihdam edilebilme imkânı bulunmadığı gerekçesiyle davanın reddine karar vermiştir.

6. Başvurucu, nihai hükmü 13/6/2019 tarihinde öğrendikten sonra 12/7/2019'da bireysel başvuruda bulunmuştur.

II. DEĞERLENDİRME

A. Hakkaniyete Uygun Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

7. Başvurucu, aynı hastanede aynı birimde çalışanlarla aynı statüde ve ortak şartlarda çalışması gerekirken sözleşmeli statüye kadro yokluğu nedeniyle geçirilmemesinin ve sonradan atanan hekimlere bu imkân verilirken kendisine verilmemesinin hukuka ve hakkaniyete aykırı olduğunu, talebinin kabul edilmesi hâlinde hastanede personel artışı ve mevcut çalışma yerinde değişiklik olmayacağını belirterek davanın reddedilmesi nedeniyle Anayasanın 2., 10. ve 49. maddelerinin ihlal edildiğini iddia etmiştir. Başvurucu, ilk derece mahkemesinin gerekçesi ile aynı yönde 2015 tarihli bir Danıştay kararı sunmuştur.

8. Başvuru, hakkaniyete uygun yargılanma hakkı kapsamında incelenmiştir.

9. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı; maddi adaleti değil, şeklî adaleti temin etmeye yönelik güvenceler içermektedir. Bu bakımdan adil yargılanma hakkı davanın taraflardan biri lehine sonuçlanmasını garanti etmemektedir. Adil yargılanma hakkı temel olarak yargılama sürecinin ve usulünün hakkaniyete uygun olarak yürütülmesini teminat altına almaktadır (M.B. [GK], B. No: 2018/37392, 23/7/2020, § 80). Anayasa'nın 148. maddesinin dördüncü fıkrasında kanun yolunda gözetilmesi gereken

hususlara ilişkin şikâyetlerin bireysel başvuruda incelenemeyeceği belirtilmiştir. Bu kapsamda ilke olarak mahkemeler önünde dava konusu yapılmış maddi olay ve olguların kanıtlanması, delillerin değerlendirilmesi, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması ile uyuşmazlık konusunda varılan sonucun adil olup olmaması bireysel başvuru konusu olamaz. Ancak bireysel başvuru kapsamındaki hak ve özgürlüklere müdahale teşkil eden, bariz takdir hatası veya açık bir keyfîlik içeren tespit ve sonuçlar bu kapsamda değildir (konuya ilişkin birçok karar arasından bkz. Ahmet Sağlam, B. No: 2013/3351, 18/9/2013).

10. Somut olayda başvurucunun ileri sürdüğü hususlarla ilgili olarak Dava Dairesi tarafından yapılan değerlendirmelerin bu ilkeler çerçevesinde incelenmesi gerekmektedir. Başvurucunun iddiaları karşısında Dava Dairesi yapmış olduğu değerlendirmesinde, konuya ilişkin olarak uygulanacak yasal düzenlemeleri ayrıntılı olarak belirtmiştir. Dava Dairesi, ilgili mevzuatın ardından başvurucunun durumuna ilişkin olarak ayrıca ve açıkça değerlendirmelerde de bulunmuştur. Dava Dairesine göre başvurucunun ilgili kadroya atanabilmesi için gerekli şartlar söz konu olayda bulunmamaktadır. Bunun yanında başvurucu tarafından sunulan ve kendisi ile aynı durumda olduğunu iddia ettiği yargısal farklılığın içtihat farklılığı oluşturacak boyutta olmadığı anlaşılmıştır. Sonuç olarak yargısal kararlardaki farklılığın hukuki güvenliği sarsacak nitelikte olmadığı, dolayısıyla başvurunun hukuk kurallarının yorumlanması ve delillerin değerlendirilmesi kapsamında kaldığı tespit edilmiştir. Tüm bu tespitler sonrasında Dava Dairesi kararında bariz takdir hatası veya açık bir keyfîlik oluşturan bir hususun bulunmadığı dikkate alınarak ihlal iddialarının kanun yolu şikâyeti niteliğinde olduğu değerlendirilmiştir.

11. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Eşitlik İlkesinin İhlal Edildiğine İlişkin İddia

12. Ayrımcılık iddiasının incelenebilmesi için başvurucunun kendisiyle benzer durumdaki kişilere yönelik farklı uygulamaların meşru bir temeli olmaksızın ırk, renk, cinsiyet, din, dil vb. ayrımcı bir nedene dayandığını makul delillerle ortaya koyması gerekir (Adnan Oktar (3), B. No: 2013/1123, 2/10/2013, § 50).

13. Somut olayda başvurucunun uğradığını iddia ettiği ayrımcılığa ilişkin delilleri ortaya koyamadığı anlaşılmıştır. Dolayısıyla başvurucu tarafından ileri sürülen iddiaların temellendirilemediği sonucuna ulaşılmıştır.

14. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Eşitlik ilkesinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 22/11/2022 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

DURSUN SARI (2)

B. No: 2019/30064 | Karar tarihi: 22.11.2022

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/30064

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

DURSUN SARI BAŞVURUSU (2)

(Başvuru Numarası: 2019/30064)

Karar Tarihi: 22/11/2022

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Muammer TOPAL

Recai AKYEL

Selahaddin MENTEŞ

Muhterem İNCE

Raportör : M. Emin ŞAHİNER

Başvurucu : Dursun SARI

Vekili : Av. Adil AKTAY

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, kamulaştırma bedelinin tespiti ve tescil davasında aleyhe vekâlet ücretine hükmedilmesi nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Başvuru 22/8/2019 tarihinde süresinde yapılmıştır. Komisyon başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. İNCELEME VE GEREKÇE

2. Anayasa Mahkemesi olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Sadettin Ekiz (B. No: 2016/9364, 9/5/2019) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede kamulaştırma bedelinin tespit ve tescili davasında başvurucu taşınmaz maliki aleyhine vekâlet ücretine hükmedilmesinin kamulaştırma bedelinde önemli ölçüde azalmaya yol açması nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşmıştır. Somut başvuruda, anılan kararda açıklanan ilkeler ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Bu doğrultuda başvurucunun Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

3. Başvurucu maddi ve manevi tazminat talebinde bulunmuştur. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100). İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin mülkiyet hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Hadim Asliye Hukuk Mahkemesine (E.2014/704, K.2015/934) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucunun tazminat taleplerinin REDDİNE,

E. 364,60 TL harç ve 9.900 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 10.264,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 22/11/2022 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ŞERİFE YAKICI

B. No: 2019/37055 | Karar tarihi: 22.11.2022

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/37055

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ŞERİFE YAKICI BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/37055)

Karar Tarihi: 22/11/2022

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Muammer TOPAL

Recai AKYEL

Selahaddin MENTEŞ

Muhterem İNCE

Raportör : Hasan SARAÇ

Başvurucu : Şerife YAKICI

Vekili : Av. Hasan Volkan AKYÜZ

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, başvurucunun murisinin askerlik görevini ifa ettiği dönemde ölmesi üzerine vazife malullüğü aylığı bağlanması talebiyle açılan davanın hakkaniyete aykırı şekilde reddedilmesi nedeniyle yaşam hakkının ve adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 14/11/2019 tarihinde yapılmıştır. Başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

3. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık görüşünü bildirmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanda bulunmuştur.

III. OLAY VE OLGULAR

4. Başvuru dilekçesi ve ekleri ile onaylı suretleri Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP)

aracılığıyla tespit edilen ilgili olaylar özetle şöyledir:

A. A.F.Y.nin Ölümü ve Olaya İlişkin Ceza Soruşturması Süreci

5. Başvurucunun oğlu A.F.Y., 19/8/2003 tarihinde Batman'da Beşiri İlçe Jandarma Komutanlığı emrinde jandarma er olarak görev yaparken tıraş olmak için gittiği banyoda saat 06.00 sıralarında başının dönmesi sonucunda yere düşmüş ve başını çarpmıştır. A.F.Y.nin bağırma sesi ile iniltileri üzerine olayın olduğu yere gidildiğinde, olay yerinde A.F.Y.den başka kimsenin olmadığı tespit edilmiştir. A.F.Y.nin yerde, gözleri ve bilinci kapalı olarak olduğu, zor nefes aldığı, kafasının arkasında kan birikintisinin bulunduğu tanık ifadelerinden anlaşılmıştır.

6. A.F.Y. bilincinin yerine gelmesinin ardından arkadaşlarına başının dönmesi sonucu düştüğünü, sonrasını hatırlayamadığını ifade etmiştir. A.F.Y. söz konusu askerî birlikte bulunan görevli doktorun başka bir operasyonda bulunması sebebiyle derhal Beşiri Sağlık Ocağına sevk edilmiştir. Burada yapılan muayene ve tedavisini müteakip sağlık ocağı tabibi tarafından önemli bir durumunun olmadığı belirtilen A.F.Y. istirahat etmesi için birliğine geri gönderilmiştir.

7. 19/8/2003 tarihinde saat 08.30 civarında koğuştaki yatağında istirahat ederken aniden fenalaşan A.F.Y., yeniden Beşiri Sağlık Ocağına ve müteakiben sağlık ocağı tabibi refakatinde ambulansla Batman Devlet Hastanesine sevk edilmiş ise de A.F.Y. yolda vefat etmiştir.

8. Kara Kuvvetleri Komutanlığı Diyarbakır 7'nci Kolordu Komutanlığı Askerî Savcılığınca (Askerî Savcılık) derhal bir soruşturma başlatılmıştır. Olaya ilişkin delillerin toplanmasının ardından A.F.Y.nin ölümünün sebebinin ve söz konusu süreçte ilgili kişilerin kusurunun bulunup bulunmadığının tespiti için Adli Tıp Kurumuna başvurulmuştur.

9. Adli Tıp Kurumu 3. Adli Tıp İhtisas Kurulunca (ATK) düzenlenen 24/9/2004 tarihli raporunun ilgili kısmı şöyledir:

''...1. Adli Tıp İhtisas Kurulunun raporunda Otopsi tutanağında tanımlanan kafa arka bölümdeki yara ve hematomun kafatasında kırık veya kafa içi değişime yol açmadığından öldürücü nitelikte olmadığı, kişinin düşmesi ile uygun zemine çarparak oluşabileceği, kişinin vücudunda başka bir travmatik değişimin tanımlanmamış olduğu, ...kişinin ölümünün klinik olarak ve otopside kesin tanı konulamamış kendisinde mevcut bir hastalığa bağlı solunum yetmezliğinden ileri geldiğinin kabulü gerektiği mütalaa olunduğuna göre...ölüm nedenin kendinde mevcut hastalığa bağlı solunum yetmezliğinden ileri geldiği, kafa sağ arka bölümünde meydana gelen cilt altı hematom içinde gerekli müdahalenin yapılmış olduğunun anlaşıldığı, bu nedenle uygulanan tedaviye atf-ı kabil kusur bulunmadığı oybirliği ile mütalaa olunur...''

10. Askerî Savcılık 8/11/2004 tarihinde yukarıda anlatılan sürece yer verdikten sonra A.F.Y.nin ölümüyle illiyet bağı kurulabilecek hiçbir davranış ile kişilerin sorumluluğunu gerektiren hiçbir eylemin ve işlemin bulunmadığı gerekçesiyle kovuşturmaya yer olmadığına dair karar verilmiştir. Başvurucunun söz konusu karara itiraz edip etmediği dosya içerisindeki belgelerden anlaşılamamıştır.

B. Vazife Malullüğü Talebine İlişkin Dava Süreci

11. Başvurucu, askerlik görevini ifa ettiği dönemde vefat eden A.F.Y.nin 8/6/1949 tarihli ve 5434 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanunu'na göre vazife malulü ve şehit

olarak kabul edilmesi için SGK'ya 10/9/2007 tarihinde talepte bulunmuştur. SGK bu başvuruya herhangi bir cevap vermemiştir.

12. Başvurucu, zımni ret işleminin iptali için Askerî Yüksek İdare Mahkemesi Üçüncü Daire Başkanlığında (AYİM) iptal davası açmıştır. Başvurucu dava dilekçesinde özetle şu hususları ileri sürmüştür:

- A.F.Y. askerlik görevine başlamadan önce sağlıklı olarak kabul edilmiş ve askerliğe alınmıştır. Kendisinde olay öncesinde herhangi bir sağlık sorunu yoktur. Askerler devletin hüküm ve gözetimi altında bulunmaktadır. Olay gününde birlik doktorunun başka bir yerde görevli olması nedeniyle zamanında ilk müdahale yapılamamıştır. A.F.Y. ayrıca zamanında hastaneye götürülmemiştir. A.F.Y. hemen hastaneye götürülseydi ilk müdahale ile kurtarılma imkânı bulunmaktaydı.

- A.F.Y. ölümünde araştırılması gereken hususlar bulunmaktadır. Aynı gün haberlerde teröristlerle girişilen çatışma sonucunda 8 er, 2 uzman ve 1 astsubay şehit olmuş, şehit olanların içerisinde A.F.Y.nin de ismi geçmiş ve şehit töreni ile defnedilmiştir. A.F.Y.nin cesedi kendisine hiç gösterilmemiştir. Acemi birliğinden usta birliğine gönderilen askerler için belirli bir süre olması gerekirken askerler doğrudan çatışma bölgelerine gönderilmiştir.

- Askerliğe sağlıklı bir şekilde alınan A.F.Y.nin askerlik hizmeti alanında görev yaparken yere düşme sonucunda şiddetli bir şekilde yaralanmış, A.F.Y. birlik doktorundan hizmet alamamış, götürüldüğü sağlık ocağında başına dikiş yapılmış fakat doğrudan hastaneye sevk edilerek beyin ultrasonu çekilerek beyin kanamasına zamanında müdahale edilmemiştir.

- Tüm bu hususlar nedeniyle A.F.Y. şehit ve vazife malulü sayılarak buna bağlı haklar verilmelidir.

13. AYİM; sürece yer verdikten sonra ATK raporuna atfen özetle, solunum yetmezliği şeklinde ortaya çıkan rahatsızlığın bünyesel kaynaklı bir hastalık olduğu, bu rahatsızlığın ve başvurucunun yakınının ölümünün görevin sebep ve tesiri ile meydana geldiğini kanıtlayacak hiçbir bilgi ve belgenin dava dosyasında mevcut bulunmadığı, dolayısı ile bünyesel kaynaklı rahatsızlığı nedeniyle vazife malulü sayılabilmesine imkân bulunmadığı gerekçesiyle 27/3/2008 tarihinde davanın reddine karar vermiştir. Başvurucunun karar düzeltme istemi de reddedilmiştir.

14. Başvurucu Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine (AİHM) yaşam hakkı ve adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasıyla 1/12/2008 tarihinde başvuruda bulunmuştur. Başvurucu, dostane çözüm için teklif edilen 1.500 avroluk teklifi kabul etmediğini bildirdiği cevabında, öncelikli taleplerinin sosyal güvenlik haklarının verilmesi olduğunu belirtmiş ve süreç içerisinde askerî mahkemelerin kaldırılması nedeniyle yeniden yargılanma hakkının kendilerine tanındığını ve bu yola başvuracaklarını 1/2/2018 tarihinde bildirmiştir. Başvurucu 21/3/2018 tarihli ve 7123 sayılı Kanun'un 23. maddesi ile 6/1/1982 tarihli ve 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'na eklenen geçici 9. madde gereğince Ankara 14. İdare Mahkemesine (İdare Mahkemesi) yeniden yargılama istemiyle başvurmuştur.

15. AİHM; yaşam hakkı şikâyetleri yönünden olayın kaza mahiyetinde olduğu, tazminat yoluna başvurulmadığı gerekçesiyle iç hukuk yollarının tüketilmemesi, adil yargılanma şikâyetleri yönünden ise getirilen yeni yasal düzenleme ile yeniden yargılanma başvurusunda bulunulması gerekçesiyle 3/7/2018 tarihinde kabul edilemezlik kararı vermiştir.

16. Başvurucu, yeniden yargılama talepli dilekçesinde yukarıda yer verilen iddialarını (bkz. § 12) tekrarlamıştır. Başvurucu, benzer olduğunu iddia ettiği Danıştay 11. Dava Dairesinin E.2012/8090 ve E.2011/5642 sayılı dosyalarından verilen kararları da (bkz. §§ 21-22) davasına örnek olarak sunmuştur. Başvurucu nihai olarak kendisinin vazife malullüğü kapsamına alınarak aylık bağlanmasını ve sosyal güvenlik haklarının verilmesini talep etmiş ve anılan idari işlemin ve AYİM'in ret kararının ortadan kaldırılmasını talep etmiştir.

17. İdare Mahkemesi 7/12/2018 tarihinde yeniden yargılanma talebinin kabulüne ve davanın esastan reddine karar vermiştir. Yukarıda anlatılan sürece yer verildikten sonra kararın ilgili kısmı şöyledir:

''...

Yukarıda anılan mevzuat hükümleri uyarınca; askerlik hizmetini er olarak yerine getiren davacının oğlunun vefatı nedeniyle vazife malullüğü hükümlerinin uygulanabilmesi için, vefat olayının askerlik hizmetinin neden ve etkisiyle meydana gelmesi gerekmektedir.

Uyuşmazlıkta; yukarıda yer verilen mevzuat hükümleri ve yapılan tespitler birlikte değerlendirildiğinde, davacının oğlu [A.F.Y.nin] ölüm sebebinin belirlenmesi amacıyla 3. Adli Tıp İhtisas Kurulunca düzenlenen 24 Eylül tarih ve 3574 sayılı raporda, [A.F.Y.nin] ölüm nedeninin kendisinde mevcut bir hastalığa bağlı solunum yetmezliğinden ileri geldiğinin, ilgili kişilerce gerekli müdahalenin yapıldığının ve uygulanan tedavi yönteminde atf-ı kabil kusurun bulunmadığının belirlendiği, solunum yetmezliği şeklinde ortaya çıkan rahatsızlığın ve davacının oğlunun ölümünün askerlik görevinin sebep ve tesiri ile meydana geldiğini kanıtlayacak hiçbir bilgi ve belgenin de mevcut olmadığı görülmektedir.

Bu durumda; davacının, askerlik görevini yapmakta iken 19.08.2003 tarihinde rahatsızlanması sonucu vefat eden oğlundan dolayı vazife malullüğü aylığı bağlanması istemiyle yapmış olduğu başvurunun reddine ilişkin dava konusu işlemde hukuka aykırılık bulunmamaktadır.

Açıklanan nedenlerle; davacının yargılamanın yenilenmesi isteminin kabulüne, davanın reddine...''

18. Anılan karara karşı yapılan istinaf başvurusu üzerine Ankara Bölge İdare Mahkemesi 11. İdari Dava Dairesi (Bölge İdare Mahkemesi) 3/10/2019 tarihinde istinaf başvurusunun reddine karar vermiştir.

19. Kesinleşen bu karar başvurucu vekiline 24/10/2019 tarihinde tebliğ edilmiştir.

IV. İLGİLİ HUKUK

20. İlgili ulusal ve uluslararası hukuk için bkz. Ege Can Çaylan ve diğerleri, B. No: 2018/24067, 3/2/2022, §§ 17-23).

21. Danıştay 11. İdari Dava Dairesinin 25/10/2013 tarihli ve E.2011/8090, K.2013/9118 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

''... İdare Mahkemesince, davacının oğlunun Konya İli Kulu İlçe Jandarma Komutanlığında jandarma er olarak bu görevi ifa etmekte iken rahatsızlanması nedeniyle sevk edildiği Konya 100 Yataklı Hava Hastanesince beyin tümörü teşhisi konularak 22.7.2002 tarihinde Selçuk Üniversitesi Tıp Fakültesi Hastanesine sevkedildiği, burada 24.7.2002 tarihinde yapılan ameliyatı sonrasında 27.7.2002 tarihinde vefat ettiği, aynı tarihli 'ölü muayene ve otopsi tutanağında' vefatın beyin tümöründen kaynaklandığının belirtildiği, davacının oğlunun

ölümü nedeniyle tarafına vazife malüllüğü aylığı bağlanması talepli başvurusunun, ölüm olayında görevin neden ve etkisinin bulunmadığı yolundaki raporu gerekçe gösterilerek reddedildiği, Mahkemelerinin 28.3.2012 tarihli ara kararı ile dava dosyasında yer alan sağlık raporları ve diğer belgeler esas alınarak, davacının oğlunun ölüm olayının, askerlik vazifesinden kaynaklanıp kaynaklanamayacağının sorulması üzerine, Ankara Numune Eğitim ve Araştırma Hastanesi Beyin ve Sinir Cerrahisi Bölümü Eğitim ve İdari Sorumlusu Prof. Dr. [A.D.B.] tarafından hazırlanan 25.4.2012 tarihli raporda, adı geçenin beyin tümörü nedeniyle vefat ettiğinin kesin olduğu ve bu durumunun askerlik hizmeti vazifesinden kaynaklanmadığının belirtildiği, bu durumda, davacı tarafından oğlunun ölüm olayının görevinin neden ve etkisiyle meydana geldiğini kanıtlayıcı bilgi ve belge sunulamaması ve sözü edilen rapordaki görüş dikkate alındığında, ölüm olayının beyin tümöründen kaynaklanıp, bünyesel olduğu ve askerlik vazifesinin neden ve etkisiyle meydana gelmediği sonucuna varıldığı, bu nedenle tesis edilen işlemde hukuka aykırılık görülmediği gerekçesiyle dava reddedilmiştir.

...davacının rahatsızlığının Konya 100 Yataklı Hava Hastanesine sevk edildiği tarihten çok önce başladığı, defalarca hastaneye sevk edildiği halde sinüzüt teşhisi ile tedavi gördüğü, daha sonra psikolojik tedaviye devam edildiği, beyin tümörü teşhisinin ise ilk kez, izinli iken kendi imkanlarıyla gittiği özel bir hastanede konulduğu, askerlik hizmeti süreci içerisinde hastalığının teşhis ve tedavi edilemediği, 13.3.2001 tarihinde başladığı askerlik hizmetine terhisine yaklaşık 1,5 ay kalmasına kadar devam ettiği dikkate alındığında rahatsızlığının bünyesel olması olanaklı olmakla beraber, ölüm olayının askerlik hizmeti görevinden kaynaklandığı sonucuna ulaşılmış ve davanın reddine ilişkin kararda hukuki isabet görülmemiştir...''

22. Danıştay 11. İdari Dava Dairesinin 8/4/2013 tarihli ve E.2011/5642, K.2013/3349 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

''... İdare Mahkemesince, vazife malullüğü aylığı bağlanabilmesi için, malullüğün vazife sırasında ve doğrudan vazifeden doğmuş olma şartlarının bir arada gerçekleşmesi gerektiği, olayda Genelkurmay Başkanlığı Kasımpaşa Askeri Hastanesince düzenlenen 10/06/2009 tarihli raporda; 'HBSAG Negatif Anti HBS Pozitif Anti HBC total pozitif olarak saptanan hastanın hastalık ve arızasının askerlik hizmetinin sebep ve tesiriyle meydana gelip gelmediği tespit edilemez' ifadesine yer verildiği, bu durumda dosyada bulunan bilgi ve belgeler ile davacı hakkında düzenlenen sağlık kurulu raporlarının birlikte incelenmesinden, davacının askerlik hizmetini yaparken askeri hekimler tarafından tüm askerlere aynı enjektörlerle aşı yapılması nedeniyle Hepatit B virüsü bulaştığı yönündeki soyut iddiası dışında, Hepatit B virüsünün askerlik görevini yapmakta iken enjektör ile bulaştığını ortaya koyan somut belge ve bilginin mevcut olmaması karşısında, davacı hakkında vazife malullüğü hükümlerinin uygulanmaması yolunda tesis olunan dava konusu işlemde hukuka aykırılık görülmediği gerekçesiyle davanın reddine karar verilmiştir.

... İdare Mahkemesince davacının askerlik hizmetini yaparken askeri hekimler tarafından tüm askerlere aynı enjektörle aşı yapılması nedeniyle Hepatit B virüsü bulaştığı yönündeki soyut iddiası dışında, bu hususu kanıtlayacak bir bilgi ve belge bulunmaması karşısında davacı hakkında vazife malullüğü hükümlerinin uygulanmaması yolunda tesis edilen işlemde hukuka aykırılık görülmediği belirtilmiş ise de bu hususun tek başına uyuşmazlığın çözümüne dayanak alınamayacağı, zira davalı İdarece de kabul edildiği üzere mevcut hastalığının askerdeki hastalığının devamı niteliğinde olduğu, uyuşmazlığın çözümü için davacının mevcut hastalığının askerlik görevinin neden ve etkisiyle meydana gelip

gelmediği yolunda bir irdeleme yapılması gerektiği, bu bağlamda Hepatit B virüsünün bulaşma yolları ve kuluçka süresi ile hastalığın başlama tarihi dikkate alındığında 'sağlam' olarak askere alınan davacının bu hastalığının askerlik hizmetinin neden ve etkisiyle meydana geldiğinin kabulünü gerektirdiğinden, İdare Mahkemesi kararının anılan gerekçesinde hukuki isabet görülmemiştir. ...''

V. İNCELEME VE GEREKÇE

23. Anayasa Mahkemesinin 22/11/2022 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Yaşam Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

24. Başvurucu dava dilekçesinde ileri sürdüğü hususları (bkz. § 12) bireysel başvuruda da tekrarlamıştır. Başvurucu özet olarak, A.F.Y.nin devletin hüküm ve gözetimi altında tehlikeli nitelikte bir kamu hizmeti olan askerlik görevini ifa ederken öldüğünü, olay gününde zamanında kendisine sağlık hizmeti sunulmadığını, teşhisin tam olarak yapılamadığını, derhal hastaneye götürülmeyip zaman geçirildiğini, arkadaşlarının uyarılarının dikkate alınmadığını beyan ederek yaşam hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

25. Bakanlık görüşünde, somut olayda başvurucunun Millî Savunma Bakanlığına karşı tam yargı davası açmak yerine vazife malüllüğü kapsamına alınması ve tarafına vazife malullüğü aylığı bağlanması isteminin reddedilmesi işlemine karşı SGK aleyhine dava açtığı, başvurucunun tam yargı davası açtığına ilişkin bir bilgi veya belge bulunmadığı belirtilmiştir.

26. Bakanlık görüşüne karşı beyanında başvurucu bireysel başvuru formunda ileri sürdüğü hususları yinelemiştir.

2. Değerlendirme

27. Bireysel başvuru yolunun ikincil niteliği gereği, Anayasa Mahkemesine başvuruda bulunulabilmesi için öncelikle olağan kanun yollarının tüketilmesi zorunludur. Başvurucunun bireysel başvuru konusu şikâyetini öncelikle ve süresinde yetkili idari ve yargısal mercilere usulüne uygun olarak iletmesi, bu konuda sahip olduğu bilgi ve delilleri zamanında bu makamlara sunması, bu süreçte dava ve başvurusunu takip etmek için gerekli özeni göstermiş olması gerekir (İsmail Buğra İşlek, B. No: 2013/1177, 26/3/2013, § 17).

28. Somut olayda başvurucunun vazife malullüğü aylığı bağlanması talebiyle SGK'ya müracaat ettiği ve talebinin kabul edilmemesi üzerine açtığı davanın reddedilmesi nedeniyle bireysel başvuruda bulunduğu görülmüştür. Dolayısıyla bireysel başvuruya konu edilen davanın meydana gelen ölüm olayında idarenin kusuru bulunduğu veya ölüm olayının yeterli soruşturulmadığı, bu nedenle yaşam hakkının ihlal edildiği iddia edilerek idare aleyhine açılmış hukuki ya da cezai nitelikte değil de olaydan dolayı SGK'nın vazife malullüğü aylığı bağlanmamasına ilişkin işleminin iptali talebiyle açılmış bir dava olduğu anlaşılmıştır. SGK aleyhine açılan bu davanın ölüm olayının sebebi ve varsa sorumluların tespiti için elverişli bir hukuki yol olmadığı zira anılan yargılamaya konu uyuşmazlığın aylık bağlanması için gerekli şartların bulunup bulunmadığının tespiti ile sınırlı olduğu görülmüştür. Bu sebeple yaşam hakkının ihlal edildiği iddiası yönünden hukuk sisteminde mevcut idari ve yargısal yollar tüketilmeden bireysel başvuru yapıldığı sonucuna varılmıştır (benzer bazı kararlar için bkz. Kadir Yılmazbaş, B. No: 2012/1199, 19/11/2014, § 31; Latif Hacıbekiroğlu, B. No:

2014/6011, 22/9/2016, § 21; Tanju Bozkurt, B. No: 2014/11917, 17/7/2018, § 38; Ege Can Çaylan ve diğerleri, B. No: 2018/24067, 3/2/2022).

29. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının, diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Adil Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

30. Başvurucu, yukarıdaki iddialarla (bkz. §§ 12, 24) aynı doğrultuda olmak üzere vazife malulü aylığı bağlanması talebiyle açılan benzer bazı davaların kabul edildiğini, kendilerinin açmış olduğu davanın ise hakkaniyete aykırı şekilde reddedildiğini belirterek adil yargılanma hakkı ile sosyal güvenlik hakkının ve eşitlik ilkesinin ihlal edildiğini öne sürmüştür.

31. Bakanlık görüşüne göre Bölge İdare Mahkemesi dava konusu maddi olay ve olguları, delillerin değerlendirmesini, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanmasını, uyuşmazlıkla ilgili vardığı sonucu ve dayandığı sebeplerini gerekçelendirmiş ve bu suretle hüküm kesinleşmiştir. Açıklanan nedenlerle mevcut başvurunun kabul edilebilirliğine dair yapılacak incelemede başvurucunun iddialarının kanun yolu şikâyeti niteliğinde olup olmadığı hususunun da dikkate alınması gerektiğinin düşünüldüğü belirtilmiştir.

32. Bakanlık görüşüne karşı beyanında başvurucu bireysel başvuru formunda ileri sürdüğü hususları yinelemiştir.

2. Değerlendirme

a. İnceleme Kapsamının Belirlenmesi Yönünden

33. Anayasa'nın iddiaların değerlendirilmesinde dayanak alınacak "Hak arama hürriyeti" kenar başlıklı 36. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir."

34. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16).

35. Başvurucu tarafından ileri sürülen iddiaların tamamı adil yargılanma hakkı kapsamında hakkaniyete uygun yargılanma hakkı yönünden incelenmiş olup sosyal güvenlik hakkının ve eşitlik ilkesinin ihlal edildiğine ilişkin iddia yönünden ayrıca bir inceleme yapılmasına gerek görülmemiştir.

b. Kabul Edilebilirlik Yönünden

i. Genel İlkeler

36. Anayasa Mahkemesi yargılamanın iadesi taleplerinin reddi çerçevesinde ileri sürülen ihlal iddiaları ile ilgili Metin Gümüş (B. No: 2016/14563, 28/11/2019) başvurusunda değerlendirmeler yapmıştır. Anayasa Mahkemesi anılan kararda, yargılamanın yenilenmesi talebinin değerlendirildiği ilk evrede uyuşmazlığın esasını çözümleyecek nitelikte bir karar verilmediğini vurgulayarak bu aşamada medeni hak ve yükümlülüklere dair bir değerlendirme yapılmadığını, uyuşmazlık konusu hakka ilişkin doğrudan belirleyici bir

hüküm verilmediğini tespiti sonrasında salt bu iddiaların konu bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar vermiştir. Bununla birlikte somut olayda, yargılamanın iadesi talebinin reddi yerine bu talebin kabul edilmesi durumu söz konusu olması nedeniyle bu karar neticesinde yapılan değerlendirme sonrasındaki yeni hükümle ilgili olarak yeniden bireysel başvuru incelemesi yapılabilmesinde hukuksal bir engel bulunmadığı değerlendirilmiştir. Bu tespitle aynı doğrultuda olmak üzere, somut olayda ayrıca AİHM tarafından verilen yargılamanın yenilenmesi kararı bulunduğunun bu aşamada yeniden vurgulanması gerekmektedir (ayrıntılar için bkz. §§ 11-19).

37. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı, maddi adaleti değil şeklî adaleti temin etmeye yönelik güvenceler içermektedir. Bu bakımdan adil yargılanma hakkı davanın taraflardan biri lehine sonuçlanmasını garanti etmemektedir. Adil yargılanma hakkı temel olarak yargılama sürecinin ve usulünün hakkaniyete uygun olarak yürütülmesini teminat altına almaktadır (M.B. [GK], B. No: 2018/37392, 23/7/2020, § 80).

38. Anayasa'nın 148. maddesinin dördüncü fıkrasında kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin şikâyetlerin bireysel başvuruda incelenemeyeceği belirtilmiştir. Bu kapsamda ilke olarak mahkemeler önünde dava konusu yapılmış maddi olay ve olguların kanıtlanması, delillerin değerlendirilmesi, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması ile uyuşmazlık konusunda varılan sonucun adil olup olmaması bireysel başvuru konusu olamaz. Ancak bireysel başvuru kapsamındaki hak ve özgürlüklere müdahale teşkil eden, bariz takdir hatası veya açık bir keyfîlik içeren tespit ve sonuçlar bu kapsamda değildir (konuya ilişkin birçok karar arasından bkz. Ahmet Sağlam, B. No: 2013/3351, 18/9/2013).

39. Ancak temel hak ve özgürlüklere müdahalenin söz konusu olduğu durumlarda derece mahkemelerinin takdir ve değerlendirmelerinin Anayasa'daki güvencelere etkisini nihai olarak değerlendirecek merci Anayasa Mahkemesidir. Bu itibarla Anayasa'da öngörülen güvenceler dikkate alınarak bireysel başvuru kapsamındaki temel hak ve özgürlüklerin ihlal edilip edilmediğine ilişkin herhangi bir inceleme kanun yolunda gözetilmesi gereken hususun incelenmesi olarak nitelendirilemez (Şahin Alpay (2) [GK], B. No: 2018/3007, 15/3/2018, § 53).

40. Diğer taraftan Anayasa Mahkemesi çok istisnai durumlarda temel hak ve özgürlüklerden biri ile doğrudan ilgili olmayan bir şikâyeti kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin yasak kapsamına girmeden inceleyebilir. Açık bir keyfîlik nedeniyle yargılamanın hakkaniyetinin temelden sarsıldığı ve adil yargılanma hakkı kapsamındaki usule ilişkin güvencelerin anlamsız hâle geldiği çok istisnai durumlarda aslında yargılamanın sonucuna ilişkin olan bu durumun bizatihi kendisi usule ilişkin bir güvenceye dönüşmüş olur. Dolayısıyla Anayasa Mahkemesinin derece mahkemelerinin değerlendirmelerinin usule ilişkin güvenceleri anlamsız hâle getirip getirmediğini ve açık bir keyfîlik nedeniyle yargılamanın hakkaniyetinin temelden sarsılıp sarsılmadığını incelemesi, yargılamanın sonucunu değerlendirdiği anlamına gelmez. Sonuç olarak Anayasa Mahkemesi derece mahkemelerinin delillerle ilgili değerlendirmelerine ancak açık bir keyfîlik ve adil yargılanma hakkı kapsamındaki usule ilişkin güvenceleri anlamsız hâle getiren bir uygulama varsa müdahale edebilecektir (Ferhat Kara [GK], B. No: 2018/15231, 4/6/2020, § 149; M.B., § 83).

ii. İlkelerin Olaya Uygulanması

41. Başvuru konusu olayda başvurucunun murisi A.F.Y.nin zorunlu askerlik görevini yaptığı sırada tıraş olmak için gittiği lavabo kısmında kimsenin bulunmadığı bir ortamda ayağı

kaymak suretiyle yere düştüğü ve başını çarptığı, arkadaşlarının ilk müdahalesi sonrasında askerî birlikte doktor bulunmaması nedeniyle Beşiri Sağlık Ocağına götürülerek dikiş işleminin yapılmasının ardından gönderildiği birliğinde aniden fenalaşması üzerine sevk edildiği hastaneye götürülmesi sırasında öldüğü sabittir. Başvurucu açtığı davada özetle ve temel olarak söz konusu ölüm olayının vazifeden kaynaklandığını, bu nedenle kendisine 5434 sayılı Kanun'dan kaynaklanan mali hakların verilmesi gerektiğini ileri sürmüştür.

42. İdare Mahkemesi, 5434 sayılı Kanun'un 44., 45., 48. ve 56. maddelerine yer verdikten sonra ölüm olayının ATK'dan alınan ayrıntılı rapor ile Askerî Savcılığın verdiği kovuşturmaya yer olmadığına dair kararlara atıfla bir değerlendirmede bulunmuştur. İdare Mahkemesi, başvurucunun SGK'ya müracaatları ile başlayan idari başvuru ve ardından da yargısal süreçte baştan beri ileri sürdükleri tüm iddiaları (bkz. § 12) ve davalı idarenin savunmalarını birlikte değerlendirerek bir neticeye varmıştır. İdare Mahkemesine göre bir kişinin vazife malulü kabul edilebilmesi için maluliyetin ilgilinin vazifesinin sebep ve tesiri ile ortaya çıkmış olması gerekmektedir. İdare Mahkemesine göre başvurucu tarafından sunulan bilgi ve belgelerden ayrıca ATK raporundan elde edilen bilgilerden A.F.Y.nin ölümü kendisinde mevcut bir hastalığa bağlı solunum yetmezliğinden ileri gelmiştir. Bunun yanında mesul olduğu düşünülen diğer ilgili kişilerce gerekli müdahaleler yapılmış ve uygulanan tedavi yönteminde de sorumlulara yüklenebilecek atfı kabil kusur bulunmamıştır. İdare Mahkemesi, ATK raporunda yer alan bilgilere göre solunum yetmezliği şeklinde ortaya çıkan rahatsızlığın ve ölümün, iddia edildiği gibi, askerlik görevinin sebep ve tesiri ile meydana geldiğini kanıtlayacak hiçbir bilgi ve belgenin de mevcut olmadığı değerlendirmesinde bulunmuştur.

43. İlke olarak -açıkça keyfi olmadığı veya bariz bir takdir hatası içermediği sürece- derece mahkemeleri önünde dava konusu yapılmış maddi olay ve olguların kanıtlanması, delillerin değerlendirilmesi, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması ile derece mahkemelerince uyuşmazlıkla ilgili varılan sonucun esas yönünden adil olup olmaması bireysel başvuru incelemesine konu olamaz. Bu kapsamda Anayasa Mahkemesinin görevi başvurucuya vazife malulü aylığı bağlanmasının gerekli olup olmadığını belirlemek değildir. Bununla birlikte Anayasa Mahkemesi, bireysel başvuruda -Anayasa'daki hakların etkili bir biçimde korunması için- davaya bakan mahkemelerin Anayasa'nın 36. maddesinde sağlanan usul güvencelerini yerine getirip getirmediklerini incelemektedir (Latif Hacıbekiroğlu, § 41).

44. Nitekim, askerlik hizmeti nedeniyle uğranılan zararın tazmini ve vazife malulü sayılma taleplerinin idare ve ilgili yargısal merciler tarafından reddedilmesi üzerine Anayasa Mahkemesine yapılan bazı başvurularda verilen kararların bu aşamada değerlendirilmesi gerekmektedir.

45. Anayasa Mahkemesi Aydın Davut (B. No: 2014/5641, 22/9/2016) başvurusunda askerlik hizmeti sırasında bulaşan hepatit B hastalığı nedeniyle uğranıldığı ileri sürülen zararın tazmini istemiyle açılan davada yeterli araştırma yapılmayarak davanın reddedilmesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine yönelik iddiaları incelemiştir. Anayasa Mahkemesinin incelemesine konu olayda, başvurucunun askerlik öncesinde sağlık muayenesi yapılmış, askerliğe elverişli olduğu kabul edilmiş ve başvurucu, askerlik hizmetine alınmıştır. Başvurucunun usta birliğinde aşçı olarak görevlendirilmesinin ardından hepatit hastalığının olup olmadığının tespiti için yapılan tetkiklerde mezkûr hastalığın bulunmadığı/hastalığı taşımadığı tespit edilmiştir. Başvurucunun daha sonra başka bir rahatsızlık geçirmesi üzerine yapılan tıbbi muayene ve kontrollerde hepatit hastalığına yakalandığı anlaşılmıştır. Sevk edildiği askerî hastane tarafından da başvurucu

hakkında aynı doğrultuda rapor verilmiştir. Başvurucu, yapılan bu kontroller sonrasında hepatit virüsü taşıdığından askerliğe elverişli olmadığı gerekçesiyle askerlikten terhis edilmiştir. Söz konusu olayda başvurucunun usta birliğine katıldığı tarihten hastalığının tespit edildiği tarihe kadar geçen beş aylık sürede izin kullanmadığı dikkat edilmesi gereken bir unsur olarak kabul edilmiştir. Başvurucu, her iki raporun sonucuna bakıldığında hastalığın askerlik hizmeti sırasında, idarenin zamanında gerekli hijyen ve sağlık tedbirlerini almaması sonucu bulaştığının sabit olduğunu, hâl böyle iken iddialarını ispatlayacak somut bilgi ve belge sunamadığından bahisle tazminat davasının reddedilerek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Anayasa Mahkemesi, yaptığı değerlendirmede başvurucunun hastalığının teknik ve özel bilgi gerektiren tıbbi bir inceleme çerçevesinde değerlendirilmesi ve başvurucunun içinde bulunduğu askerlik koşullarının anılan hastalığa yol açıp açmayacağının incelenmesi gerektiği, oysa ki başvurucunun temel iddiasının genel bir kabule dayanılarak reddedildiği, böylece davanın özünün gereği gibi incelenmediği sonucuna varmıştır. Anayasa Mahkemesince yargısal organlar tarafından yapılan genel kabullere dayalı kategorik yaklaşımın adil yargılanma hakkının ihlaline sebebiyet verebileceği, bununla birlikte somut olayda muhakkak başvurucunun vazife malulü sayılması gerektiğine dair bir yaklaşımda bulunulmadığı vurgulanmıştır.

46. Anayasa Mahkemesi, vazife malullüğü aylığı bağlanmasına ilişkin açılan davanın hakkaniyete uygun şekilde incelenmediği iddiasını bu kararından sonra ayrıca incelemiştir. Aydın Davut (2) (B. No: 2014/4681, 6/7/2017) başvurusunda Anayasa Mahkemesi, başvurucunun içinde bulunduğu özel askerlik koşullarının anılan hastalığa yol açıp açmayacağının ve buna göre vazife malulü sayılma koşullarının bulunup bulunmadığının incelenmesi gerektiği ancak somut olayda başvurucunun temel iddiasının genel bir kabule dayalı olarak reddedildiği ve böylece davanın özünün gereği gibi incelenmediği gerekçesiyle hakkaniyete uygun yargılanma hakkı yönünden ihlal kararı vermiştir.

47. Anayasa Mahkemesi Latif Hacıbekiroğlu kararında (B. No: 2014/6011, 22/9/2016) ise başvurucunun oğlunun terör olaylarının yaşandığı sınır birliğinde asteğmen olarak zorunlu askerlik görevini yapmaktayken nöbetçi subaylık görevini devrettikten sonra kaldığı tabur misafirhanesinin banyosunda şofbenden sızan gazdan zehirlenerek ölmesi nedeniyle vazife malulü aylığı bağlanması talebiyle açılan davanın gerekçesiz reddedildiği iddialarını incelemiştir. Bu karara konu olayda vefatın vazifeden kaynaklanıp kaynaklanmadığının tespiti uyuşmazlığın çözümünde temel mesele olduğu hâlde Askerî Yüksek İdare Mahkemesinin vefatın neden vazifeden kaynaklanmadığı hususunda bir gerekçeye yer vermediği tespitinde bulunulmuştur. Anayasa Mahkemesi; müteveffanın askerlik yaptığı sınır birliğinde personelin mesai saatleri dışında da birlik bünyesindeki misafirhanede kalmasının zorunlu olduğu, bu durumun jandarmanın sınır bölgesindeki güvenlik ve asayiş görevinin devamlılığını sağlamaya yönelik olduğu, personelin misafirhanede istirahat sırasındayken de vazife ile irtibatının devam ettiği ve tüm bu durumların ölüm olayının vazifenin sebep ve tesiri ile meydana geldiğini gösterdiği yönündeki uyuşmazlığın çözümünde önemli olduğu anlaşılan başvuruculların iddialarının incelenmediğini ve kararda karşılanmadığını tespit ederek gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine karar vermiştir.

48. Yine Anayasa Mahkemesi Fatma Çilali (B. No: 2018/26394, 30/6/2021) başvurusunda, vazife malullüğü aylığı bağlanmasına ilişkin açılan davanın emsal kararlara rağmen hakkaniyete aykırı olarak reddedilmesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasını incelemiştir. Anayasa Mahkemesinin incelemesine konu olayda, başvurucunun oğlu askerlik görevini ifa ederken nöbet sırasında zimmetli silahı ile intihar etmiştir. Başlatılan

ceza soruşturmasında askerî savcılık ölümün meydana gelmesinde herhangi bir kimsenin kusur ve ihmalinin bulunmadığı gerekçesiyle kovuşturmaya yer olmadığına dair karar vermiştir. Başvurucu, bu intihar olayından yaklaşık 19 yıl sonra oğlunun vazife malulü sayılması ve kendisine aylık bağlanması taleplerinin reddi üzerine dava açmıştır. Başvurucu dava dilekçesinde özetle; askerlik görevinin mahiyeti itibarı ile zor bir görev olduğunu, bu görevi icra edenler üzerinde olumsuz psikolojik sorunlar ve rahatsızlıklar meydana gelebileceğini, oğlunun askerlik süresinin bitimine az bir müddet kala intihar etmesinin nedeninin askerlik hizmeti veya bu hizmet nedeniyle maruz kaldığı psikolojik rahatsızlıklar olabileceğini -Danıştay Onbirinci Dairesinin bir ilamını da emsal göstererek- iddia etmiştir. İlk derece mahkemesinin davanın kabulüne yönelik kararına karşı yapılan kanun yolu başvurusu üzerine Ankara Bölge İdare Mahkemesi, müteveffanın kendi silahı ile kafasına ateş etmek suretiyle öldüğü ve ölümünde herhangi bir kimsenin kusur ve ihmalinin bulunmadığına dair askerî savcılık kabulüne atfen -ölüm olayının askerlik görevi sırasında meydana gelmiş olmakla birlikte- intihar olduğu ve olayın meydana gelmesinde askerlik vazifesinin sebep ve etkilerinin bulunmadığı gerekçesiyle idare mahkemesinin kararının kaldırılmasına ve davanın reddine karar vermiştir. Anayasa Mahkemesi yaptığı incelemede; başvurucunun gerek dava dilekçesinde gerekse de bireysel başvuru formunda oğlunun ölümünde askerlik görevinin ifasının getirdiği zorlukların doğrudan etkisinin olduğuna ve ölümünde askerî yetkililerin kasıt veya ihmalleri bulunduğuna dair somut bir iddiasının bulunmadığı, ihtimallere dayalı iddialarını dile getirdiği değerlendirmesinde bulunmuştur. Anayasa Mahkemesi, netice olarak ileri sürülen şikâyetlerin kanun yolu şikâyeti niteliğinde olduğunu belirterek kabul edilemezlik kararı vermiştir.

49. Anayasa Mahkemesi, Ege Can Çaylan ve diğerleri başvurusunda (bkz. § 20) bir ameliyat sonrasında gerçekleşen ölüm olayına ilişkin olarak vazife malullüğü aylığı bağlanması talebiyle açılan davanın hakkaniyete aykırı şekilde reddedilmesi iddialarını incelemiştir. Söz konusu olayda ATK'dan alınan iki raporda da ölende ölümüne yakın zamanda üst solunum yolu enfeksiyonu bulunduğunun kabulü gerektiği ve hemoroit ligasyonu sonrası kontrol muayenesinde patoloji saptanmadığı, otopsisinde de herhangi emboliye ait değişim gözlenmediğine göre ölümde, yapılan hemoroit ameliyatının etkisi olduğunun delilleri bulunmadığı ve rahatsızlığın vazifeden kaynaklamadığı kabul edilerek Bölge İdare Mahkemesince dava esastan reddedilmiştir. Anayasa Mahkemesi, bu başvuruda Bölge İdare Mahkemesinin ilgili kararının ATK raporuna dayandığını, ölümde şüpheli bir durumun olmadığına dair bulguların yer almasına ilişkin kabullerde adil yargılanma hakkının güvenceleri açısından yargılamanın sonucu itibarıyla herhangi bir ihlalin bulunmadığını değerlendirmiştir.

50. Somut olayda başvurucu, murisinin askerlik hizmetine sağlıklı olarak başladığını, dolayısıyla vefatının askerliğin sebep ve tesiri ile oluştuğunu iddia ederek vazife malullüğü hükümlerinden yararlanmak istemiştir. Başvurucuya göre, A.F.Y. ölümü askerliğin sebep ve tesiri ile gerçekleşmiş olduğundan müteveffa vazife malulü kabul edilmelidir. Bu iddialar karşısında İdare Mahkemesi, eldeki bilgi ve belgelere göre başvurucunun oğlunun rahatsızlığının askerliğin sebep ve tesiri ile meydana geldiğini ortaya koyacak kanıt bulunmadığı sonucuna vararak davayı reddetmiştir. İdare Mahkemesinin kararında, ceza soruşturmasına ve bu soruşturma sırasında alınan ATK raporlarına dayanıldığı anlaşılmıştır. Söz konusu raporda A.F.Y.nin kafasının arkasındaki yara ve hematomun kafatasında kırık veya kafa içi değişime yol açmadığı ve öldürücü nitelikte olmadığı belirtilmiştir. ATK, ayrıca A.F.Y.nin kafasından yaralanmasının bu kişinin düşmesine bağlı olarak zemine çarparak oluşabileceğini de değerlendirmiştir. ATK'ya göre A.F.Y.nin vücudunda başka bir travmatik

değişim de tespit edilememiştir. Tüm bu verilerden hareketle ATK'ya göre kişinin ölümünün klinik olarak ve otopside kesin tanı konulamamış kendisinde mevcut bir hastalığa bağlı solunum yetmezliğinden ileri geldiğinin kabul edilmesi gerekmektedir. İdare Mahkemesinin de ilgilinin rahatsızlığının vazifeden kaynaklamadığını kategorik olarak benimsemeyip ATK'nın bu uzman görüşüne itibar ederek sonuca vardığı görülmüştür.

51. Bunların yanında başvurucu, benzer maddi olay ve iddiaların yer aldığı davalara ilişkin bazı mahkeme kararlarını ibraz ederek meselenin özüne temas eden içtihatların olduğunu ileri sürmüştür.

52. Başvurucu tarafından sunulan Danıştay kararlarının incelenmesi gerekmektedir. İlk karara (bkz.§ 21) konu olan somut olayda ilk derece mahkemesi kararından davacıların murisinin jandarma er olarak görev yaparken rahatsızlanarak askerî hastaneye sevk edildiği anlaşılmaktadır. Bu hastanede kendisine beyin tümörü teşhisi konulan davacıların murisi sevk edildiği diğer bir hastanede teşhisten itibaren beş gün sonra vefat etmiştir. İlk derece mahkemesi özetle, ölüm olayının askerlik görevinin neden ve etkisiyle meydana geldiğini kanıtlayıcı bilgi ve belge sunulamaması ve sözü edilen rapordaki görüş dikkate alındığında, ölüm olayının beyin tümöründen kaynaklanıp, bünyesel olduğu ve askerlik vazifesinin neden ve etkisiyle meydana gelmediği sonucuna varıldığı gerekçesiyle davanın reddine karar vermiştir. Temyiz incelemesinde ise Danıştay, davacının beyin tümörü teşhisinin ilk kez izinli iken kendi imkânlarıyla gittiği özel bir hastanede konulduğu, askerlik hizmeti süreci içerisinde hastalığının teşhis ve tedavi edilemediği, 13/3/2001 tarihinde başladığı askerlik hizmetine terhisine yaklaşık 1,5 ay kalmasına kadar devam ettiği dikkate alınarak ölüme neden olan rahatsızlığının bünyesel kaynaklı olmakla birlikte ölüm olayının askerlik hizmeti görevi sırasında sağlıklı şekilde teşhis ve tedavi yapılamamasından kaynaklandığı sonucuna ulaşılmıştır.

53. Başvurucu tarafından sunulan Danıştayın diğer kararında ise (bkz. § 22) askerlik hizmetinin ifası sırasında askerî hekimler tarafından tüm askerlere aynı enjektörle aşı yapılması iddiaları incelenmiştir. Söz konusu davada, ilk derece mahkemesi, tüm askerlere aynı enjektörlerle aşı yapılması nedeniyle hepatit B virüsü bulaştığı yönündeki davacının soyut iddiası dışında delil bulunmadığı gerekçesiyle davanın reddine karar vermiştir. Danıştay ise dosyadaki diğer bulgulara da dayanarak mevcut hastalığının askerdeki hastalığının devamı niteliğinde olduğu, uyuşmazlığın çözümü için davacının mevcut hastalığının askerlik görevinin neden ve etkisiyle meydana gelip gelmediği yolunda bir irdeleme yapılması gerektiği, bu bağlamda hepatit B virüsünün bulaşma yolları ve kuluçka süresi ile hastalığın başlama tarihi dikkate alındığında sağlam olarak askere alınan davacının bu hastalığının askerlik hizmetinin neden ve etkisiyle meydana geldiğinin kabulünü gerektirdiği değerlendirmesinde bulunmuştur. Danıştay, bu kararında hastalığın başlangıç ve kuluçka süresini gözönünde bulundurarak sağlıklı şekilde askerlik hizmetine alınan kişinin bu süre içerisinde hepatit B hastalığına yakalanmasının askerlik hizmetinin neden ve etkisiyle meydana geldiğinin açık olduğu değerlendirmesinde bulunmuştur.

54. Somut başvurunun koşulları ile anılan kararlardaki koşulların birbirlerinden farklı olduğundan şüphe bulunmamaktadır. Bunun yanında başvurucunun iddialarında yer alan tüm hususlarla ilgili olarak önce ceza soruşturmasında verilen kovuşturmaya yer olmadığına dair karara karşı itiraz edip etmediği, böylece maddi olayın ortaya çıkarılmasına ilişkin olarak eksik gördükleri hususları yargısal merciler önünde inceletip inceletmediği kesin olarak anlaşılamamıştır. Başvurucunun iddialarına göre, söz konusu askerlik hizmetinde sunulan sağlık hizmetlerinin kusurlu olduğuna veya görevlilerin kusurlu olduklarına dair

ilgili yargısal merciler önünde kusura dayalı olarak tam yargı davası açmadığının bu aşamada vurgulanması gerekmektedir. Başvurucu sadece vazife malullüğüne yönelik olarak taleplerde bulunduktan sonra iddialarını çeşitlendirmişse de söz konusu davanın mahiyetinin yaşam hakkının güvencelerinin incelenmesine olanak verecek nitelikte olmadığı başka bir ifadeyle başvurucunun yaşam hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddialarının tüketilen somut dava yolunda değerlendirilmesinin mümkün olmadığı kabul edilmiştir (ayrıntılı değerlendirme için bkz. §§ 27-29). Son olarak kategorik olarak askerlikte gerçekleşen ve açıklanamayan tüm ölümlerin vazife malullüğü kapsamında değerlendirilmesi gerektiği gibi genel bir kabul ve yaklaşımın devlete başta yaşam hakkı güvenceleri olmak üzere tüm haklar açısından görev ve yetkileri ile bağdaşmayacak derecede ve oranda aşırı bir mükellefiyet yüklemek anlamına gelebilecektir. Bu tespitler sonrasında son olarak yaşam hakkının ihlaline sebebiyet verildiğine dair bir tespitin vazife malullüğüne otomatik olarak hak kazandırmadığının da vurgulanması gerekir.

55. Anayasa Mahkemesi Selahattin Bayri (B. No: 2018/32374, 15/9/2021, § 42) başvurusunda, mahkemelerin münferit bazı olaylarda farklı kararlar vermesinin kuralın öngörülebilir olma niteliğini yitirdiğinin söylenebilmesi için yeterli olmadığını, bunun olabilmesi için içtihat farklılığının derinleşmiş ve müzmin hâle gelmesi gerektiğini kabul etmiştir. Bunun yanında Anayasa Mahkemesine göre spesifik bazı olaylarda verilmiş farklı kararların bulunduğundan hareketle içtihat farklılığının derinleştiği ve süregelen bir boyut kazandığından bahsedilemez. Son olarak Anayasa Mahkemesi bu kararında kendisinin bir konuyla ilgili olarak verilmiş tüm mahkeme kararlarını yeknesak hâle getirmek gibi bir işlevinin ya da mahkeme kararlarındaki hukuka aykırılıkları giderme ödevinin bulunmadığını da özel olarak vurgulamıştır.

56. Bir kanunun yorumuna ilişkin olarak mahkemelerin değişen koşullara, toplumsal ihtiyaçlara, başvuruculların hukuksal durumlarındaki farklılıklara ve günün gereklerine uygun hareket edebilme yönünden mevcut olan yorumlarını terk ederek yeni bir yaklaşım benimsemesi her zaman mümkündür. Bunun yanında adil yargılanma hakkı, hukuk kuralının davanın başvurucu lehine sonuçlanmasını temin eden yorumunun esas alınmasını güvence altına almamaktadır. Uyuşmazlığa uygulanacak hukuk kurallarının yorumlanması derece mahkemelerinin takdirindedir (Fatma Çilali, § 43).

57. Yukarıda yapılan tüm bu açıklamalar ve değerlendirmeler sonrasında başvurucu tarafından ileri sürülen iddialar, delillerin değerlendirilmesi ve hukuk kurallarının yorumlanmasına ilişkin olup İdare Mahkemesi kararında bariz takdir hatası veya açık bir keyfîlik oluşturan bir durumun bulunmadığı, varılan sonucun öngörülemez olmadığı böylece yargılamanın hakkaniyetini zedelemediği sonucuna ulaşılmıştır.

58. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Yaşam hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Adil yargılanma hakkı kapsamındaki hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ

OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 22/11/2022 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

OSMAN KILAVUZ

B. No: 2019/41596 | Karar tarihi: 22.11.2022

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/41596

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

OSMAN KILAVUZ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/41596)

Karar Tarihi: 22/11/2022

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Muammer TOPAL

Recai AKYEL

Selahaddin MENTEŞ

Muhterem İNCE

Raportör : Hüseyin MECEK

Başvurucu : Osman KILAVUZ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, ceza infaz kurumunda bulunan başvurucunun ziyaretçi listesinde değişiklik yapılması talebinin reddedilmesi nedeniyle özel hayata saygı hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Devletin egemenliği altında bulunan topraklardan bir kısmını devlet idaresinden ayırmaya çalışma suçundan ceza infaz kurumunda müebbet hapis cezasıyla hükümlü olarak bulunan başvurucu, 1/8/2019 tarihli dilekçe ile ziyaretçi listesinde bulunan bir kişinin hiç ziyaretine gelmemesi nedeniyle değiştirilmesi için ceza infaz kurumu idare ve gözlem kurulu başkanlığına (kurul) müracaat etmiştir.

3. Kurul 7/8/2019 tarihli kararıyla başvurucunun talebini reddetmiştir. Kararın gerekçesinde; ziyaretçi listesinin değiştirilmesi için gerekli olan ölüm, ağır hastalık, doğal afet, hükümlü ve tutuklunun nakli ya da ziyaretçinin ziyaret olanağını ortadan kaldıracak yerleşim yeri değişikliği gibi zorunlu bir hâl bulunmadığı belirtilmiştir.

4. Başvurucu bu karara karşı Tekirdağ 1. İnfaz Hâkimliğine (İnfaz Hâkimliği) şikâyette bulunmuş, İnfaz Hâkimliği 16/9/2019 tarihli kararıyla başvurucunun talebini reddetmiştir.

Kararın gerekçesinde 17/6/2005 tarihli ve 25848 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Hükümlü ve Tutukluların Ziyaret Edilmelerine İlişkin Yönetmelik'in (Ziyaret Yönetmeliği) 9. maddesinde yer alan ölüm, ağır hastalık, doğal afet, hükümlü ve tutuklunun nakli ya da ziyaretçinin ziyaret olanağını ortadan kaldıracak yerleşim yeri değişikliği gibi zorunlu hâller dışında ziyaretçi listesinin değiştirilemeyeceği belirtilmiştir. İnfaz Hâkimliği, ziyaretçinin uzun süre ziyarete gelmemesinin zorunlu hâl kapsamında değerlendirilemeyeceğini kabul etmiştir.

5. Başvurucunun bu karara karşı yaptığı itiraz, Tekirdağ 1. Ağır Ceza Mahkemesince 1/10/2019 tarihinde İnfaz Hâkimliği kararının usul ve kanuna uygun olduğu gerekçesiyle reddedilmiştir.

6. Başvurucu, nihai kararı 31/10/2019 tarihinde tebellüğ ettikten sonra 27/11/2019 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

7. Komisyonca kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

8. Bireysel başvuru tarihinden sonra başvurucu 3/9/2021 tarihinde ziyaretçi listesinde değişiklik yapılması için yeniden talepte bulunmuştur. Başvurucunun bu talebi hakkında henüz bir karar verilmemişken 14/9/2021 tarihli ve 31598 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren düzenleme ile Ziyaret Yönetmeliği'nin 5. maddesinin (h) fıkrası değiştirilmiştir. Bu değişikliğe göre "Hükümlü ve tutuklular ... üç ziyaretçisinin açık kimlik ile bilmesi halinde adreslerini kuruma bildirir. İsimleri bildirilen ziyaretçiler ancak ölüm, ağır hastalık, doğal afet, hükümlü ve tutukluların nakli ya da ziyaretçinin ziyaret olanağını ortadan kaldıracak yerleşim yeri değişikliği gibi zorunlu hallerde veya ziyaretçinin en son ziyarette bulunduğu tarihten itibaren 6 ay içinde ziyarete gelmemesi halinde değiştirilebilir." hükümlü ve tutuklulara altı ay ziyarete gelmeyen kişilerle ilgili ziyaretçi listesi değiştirme imkânı tanınmıştır. Ziyaret Yönetmeliği'ndeki bu değişiklik dikkate alınarak başvurucunun talebi idare ve gözlem kurulu tarafından 5/10/2021 tarihinde kabul edilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

9. Başvurucu; 2017 yılında ceza infaz kurumuna verdiği üç kişilik ziyaretçi listesinde yer alan D.A.nın hiç ziyaretine gelmediğini, İsveç vatandaşı olması nedeniyle kendisinden uzun süredir haber alamadığını ifade etmiştir. Başvurucu, kurula yaptığı başvurunun 7/8/2019 tarihide reddedildiğini, bu karara karşı İnfaz Hâkimliğine yaptığı şikâyetin de reddedildiğini, ziyaretçi listesinde değişiklik talebinin zorunlu nedenlerden kaynaklandığını, ilgili mevzuat hükmünde yer alan "...gibi zorunlu nedenler" ifadesinin bu durumu da kapsadığını belirterek ziyaretçi listesinin değiştirilmesini talep etmiştir.

10. Bakanlık görüşünde, başvuru tarihinden sonra başvurucunun ziyaretçi listesinde değişiklik talebinin idare ve gözlem kurulu tarafından kabul edildiğini, başvurunun değerlendirilmesinde esaslı bir unsur olan bu konuda Anayasa Mahkemesinin bilgilendirilmemesinin başvuru hakkının kötüye kullanılması anlamına geldiği belirtilerek başvurunun reddine karar verilmesi gerektiği ifade edilmiştir. Öte yandan başvurucunun ziyaretçi listesinde değişiklik isteminin başvuru tarihinden sonra kabul edilmesi nedeniyle başvurucunun mağdur sıfatının ortadan kalkmasından ötürü kişi bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemezlik kararı verilmesi gerektiği belirtilmiştir. Bakanlık esas hakkında görüşünde ise süreçte verilen kararların gerekçelerine ve ilgili mevzuat ile içtihada yer

vermiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı sunduğu cevap dilekçesinde; başvuru tarihinden yaklaşık iki yıl sonra idare ve gözlem kuruluna ziyaretçi listesinin değiştirilmesi için yaptığı talebin kabul edilmesinin iki yıl boyunca yaşadığı mağduriyeti ortadan kaldırmayacağını, başvuru hakkını kötüye kullanmasının söz konusu olmadığını öne sürmüştür.

11. Başvurucunun talebinin iki yıl sonra yaptığı ikinci müracaat üzerine kabul edilmesinin başvurucunun iki yıl boyunca özel hayata saygı hakkına yapılan müdahaleyi geçmişe dönük olarak ortadan kaldırmayacağı açıktır. Bu nedenle anılan tarihler arasında başvurucunun mağdur sıfatının mevcut olduğu anlaşılmıştır. Başvurucunun talebinin sonradan idarece kabul edildiğine ilişkin kararı ibraz etmemesi, mağdur statüsünün devam etmesi ve Anayasa Mahkemesinin yapacağı değerlendirmeye bir etkisinin bulunmaması nedeniyle başvuru hakkının kötüye kullanılmadığı sonucuna varılmıştır.

12. Başvuru, özel hayata saygı hakkı kapsamında incelenmiştir.

13. Ceza infaz kurumlarında bulunan mahpusların ziyaretçi listesinde değişiklik yapılmasına ilişkin taleplerinin Ziyaret Yönetmeliği'nin 9. maddesinde belirtilen "...gibi zorunlu hâller" kapsamında olup olmadığı tartışılmadan reddedilmesi suretiyle özel hayata saygı hakkına yönelik müdahalelerin kanuniliği, meşru amacı, demokratik toplum düzeninin gereklerine uygunluğu ve ölçülülüğünün denetiminde gözetilmesi gereken genel ilkeler Anayasa Mahkemesince birçok kararda ayrıntılı olarak açıklanmıştır (Mehmet Zahit Şahin, B. No: 2013/4708, 20/4/2016, §§ 33-37; Hiyam Yolcu Akyol, B. No: 2016/207, 7/11/2019, §§ 27-34).

14. Somut olayda başvurucunun ziyaretçi listesinde değişiklik yapılmasına ilişkin talebinin reddedilmesi suretiyle ortaya çıkan müdahalenin dayanağı olan 13/12/2004 tarihli ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un 83. maddesinin kanunilik ölçütünü karşıladığı ve ceza infaz kurumunun güvenliğinin ve disiplinin sağlanmasına yönelik meşru amacın bulunduğu açıktır. Bu belirlemenin ardından müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun olup olmadığı yönünden inceleme yapılacaktır (ayrıntılı açıklama için Mehmet Zahit Şahin, §§ 47-57; Hiyam Yolcu Akyol, §§ 28, 29).

15. Kurulun ve derece mahkemelerinin somut olayın özelliklerini ve ziyaretçi görüşüyle ilgili değişen koşulları tamamen gözardı ederek Ziyaret Yönetmeliği hükümlerini katı bir yaklaşımla yorumladıkları gözetildiğinde başvurucunun özel hayatına saygı hakkı ile kurum güvenliğinin sağlanması arasında adil bir dengenin kurulduğu söylenemez. Bu durumda başvurucunun ziyaretçi listesinde değişiklik yapılmasına ilişkin talebinin reddedilmesi suretiyle özel hayata saygı hakkına yapılan müdahalenin ilgili ve yeterli gerekçelere dayandırılmadığı ve müdahalenin demokratik toplum düzeninde gerekli bir müdahale olmadığı sonucuna varılmıştır (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. Mehmet Zahit Şahin, §§ 65-68; Hiyam Yolcu Akyol, §§ 30-36).

16. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 20. maddesinde güvence altına alınan özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

17. Başvurucu; ihlalin tespiti, yeniden yargılama yapılması ve tazminat talebinde bulunmuştur.

18. Başvurucunun ziyaretçi listesinde değişiklik talebinin 5/10/2021 tarihinde idare ve gözlem kurulu tarafından kabul edildiği anlaşıldığından ihlalin sonuçlarının ortadan

kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar görülmemiştir.

19. Eski hâle getirme kuralı çerçevesinde ihlalin sonuçlarının bütünüyle ortadan kaldırılabilmesi için başvurucuya manevi zararları karşılığında net 5.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Anayasa'nın 20. maddesinde güvence altına alınan özel hayata saygı hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Başvurucuya net 5.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE,

E. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin bilgi için Tekirdağ 1. İnfaz Hâkimliği (E.2019/1541, K.2019/1817) ile Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 22/11/2022 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

GÜNEŞ AYŞE ÖZKESKİN

B. No: 2019/41772 | Karar tarihi: 22.11.2022

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/41772

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

GÜNEŞ AYŞE ÖZKESKİN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/41772)

Karar Tarihi: 22/11/2022

R.G. Tarih ve Sayı: 1/3/2023-32119

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Muammer TOPAL

Recai AKYEL

Selahaddin MENTEŞ

Muhterem İNCE

Raportör : Murat İlter DEVECİ

Başvurucu : Güneş Ayşe ÖZKESKİN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, polisin silahlı güç kullanımı sonucu meydana gelen ölüm ve bu olay hakkında yürütülen ceza soruşturmasının etkisizliği nedeniyle yaşam hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 13/12/2019 tarihinde yapılmıştır. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

3. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü bildirmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

4. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ve Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) aracılığıyla temin edilen belgelere göre ilgili olaylar özetle şöyledir:

5. İstanbul Emniyet Müdürlüğü, başvurucunun silahlı bir terör örgütü içinde faaliyet yürüttüğünü değerlendirdiği oğlu İ.Ö.nün İçişleri Bakanı'na yönelik eylem arayışı içinde olduğuna ve silahlı olabileceğine dair istihbarat bilgisi edinmiş, bu hususu 12/6/2017 tarihinde İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığına (İstanbul Başsavcılığı) bildirmiştir. Yazıda İ.Ö.nün yürüttüğü söylenen faaliyetlerinin neler olduğu belirtilmemiştir.

6. İstanbul Başsavcılığında görevli bir Cumhuriyet savcısı; şüphelinin kaçması, delillerin kaybolması, yok edilmesi veya başka yere nakledilmesi yönünde tehlike olduğu sonucuna vararak İ.Ö.nün yakalanabilmesi ve delillerin elde edilebilmesi amacıyla içinde İ.Ö.nün yaşadığı yönünde istihbarat bilgisi bulunan bir apartman dairesinde 13/6/2017 tarihinde saat 00.00'dan itibaren 24 saat süreyle arama yapılmasına, elde edilecek suç unsuru eşya ve delillere el konulmasına karar vermiştir. Bahsi geçen daire, İstanbul'un Kadıköy ilçesi Acıbadem Mahallesi'nde bulunan bir sitededir ve başvurucu, anılan dairede eşi N.Ö. ve oğlu İ.Ö. ile birlikte yaşamaktadır.

7. İstanbul Emniyet Müdürlüğü arama işlemi sırasında bir Olay Yeri İnceleme ekibi ile bir bomba imha ekibinin olay yerinde hazır olması için gerekli iç yazışmayı yapmıştır.

8. Altında sicil numaraları yazılı 42 polisten 38'i tarafından imzalanan Olay, Arama ve Elkoyma Tutanağı'na (Olay Tutanağı) göre polisler 13/6/2017 tarihinde saat 00.58 sıralarında başvurucunun ikamet ettiği dairenin kapısını çalmış ve daire sakinlerinin duyabileceği şekilde "Polis, açın kapıyı!" şeklinde uyarı yapmıştır. Daireden ayak sesleri gelmesine rağmen kapının açılmaması üzerine ve delillerin karartılması veya dairedeki kişilerin polislere saldırı düzenlemesi ihtimaline karşı daire kapısı koçbaşı yardımıyla açılmıştır. Daireye giren polisler antrede yaşlı bir kadın (başvurucu) ile orta yaşlı bir erkek (İ.Ö.) görmüştür. Polisi fark eden erkek şahıs sağ taraftaki koridora koşarak soldaki ilk odaya girmiştir. Yaşlı kadını salona alan polisler erkek şahsın bulunduğu odanın kapısına balistik kalkan ile kontrollü bir şekilde yaklaşınca erkek şahıs hedef gözeterek polislere ateş etmiştir. Erkek şahsın "Polis, at silahını, teslim ol!" şeklindeki uyarılara mukabil hedef gözeterek silahla ateş etmeye devam etmesi üzerine polisler silahla ateş ederek erkek şahsı etkisiz hâle getirmiştir. Dairede yapılan kontrolde, olayın meydana geldiği odanın yanındaki yatak odasında yaşlı bir erkek şahıs (N.Ö.) görülmüştür. 112 Acil 01.03'te aranmıştır. Cankurtaran gelmeyince polis birkaç kez daha 112 Acil'i aramıştır. Tuzaklanmaya karşı bomba imha ekibi daireyi kontrol etmiştir. Saat 01.21'de olay yerine gelen ve bomba imha ekibinin kontrolü sonrasında daireye alınan cankurtaran görevlileri vurulan erkek şahsın öldüğünü tespit etmiştir.

9. Olay yeri, arama kararını veren Cumhuriyet savcısı ile İstanbul Emniyet Müdürlüğü Kadıköy Olay Yeri İnceleme Büro Amirliğinde görevli iki uzman yardımcısı tarafından olay gecesi incelenmiştir. Bu inceleme öncesinde başvurucu ile eşi, bir hastaneye intikal ettirilmiştir. Uzman yardımcılarının olay yerini incelemeleri sonucunda düzenledikleri rapor ve bu raporun ekindeki belgelere göre;

Olay, kendilerine saat 01.20 sıralarında bildirilmiş ve saat 01.30'da olay yerine intikal etmişlerdir. Olay yeri çok katlı bir binanın 4. katındaki bir dairedir. Dairenin çelik olan giriş kapısı kırılmıştır ve yarı açık vaziyettedir. Dairenin girişine göre sağ tarafta mutfak, tam karşıda salon bulunmaktadır. İki bölme arasından geçen koridorun sağ tarafında banyo, banyonun bitişiğinde ise yatak odası vardır. Ayrıca koridorun sonunda bir yatak odası daha bulunmaktadır. Banyonun karşısındaki odada baş kısmı batıya, ayak kısmı ise doğuya bakan, sol kolu başının üzerinde duran ve göğüs bölgesinde yoğun kanlanma olan ölü bir şahıs sağ

tarafına dönük yatmaktadır. Bu şahsın üzerinde kısa kollu, beyaz bir atlet ile dize kadar uzanan hâkî renkli bir şort vardır. Atlette mermi giriş deliği olduğu değerlendirilen delikler mevcuttur. Anılan şahsın güneyinde bir tabanca vardır. Üçü 9 mm, üçü 7,65 mm çapında olmak üzere toplam altı mermi kovanı halı üzerinde, 9 mm çapında bir mermi kovanı balkon kapısının önünde, 7,65 mm çapındaki bir başka mermi kovanı ise odanın güney tarafındaki kanepenin üzerindedir. Odadaki halı üzerinde ve TV ünitesinin altında birer adet deforme mermi çekirdeği bulunmaktadır. Odanın girişine göre sağ taraftaki TV'nin üzerinde bir, TV'nin bulunduğu taraftaki duvarda ise üç mermi isabet izi mevcuttur. Odanın girişinde bulunan ve operasyon sırasında kullanıldığı öğrenilen balistik kalkan üzerinde iki mermi giriş deliği olduğu görülmüştür. Mermi çekirdekleri balistik kalkandan çıkarılmıştır. Odada bulunan tabanca kontrol edilmiş; horozunun kurulu, emniyet tertibatının açık olduğu, şarjöründe bir miktar -sayısı belirtilmemiştir- fişek olduğu, ayrıca mermi atım yatağında bir fişek bulunduğu tespit edilmiştir. Ölü şahsın parmak izleri, el svapları ve avuç içi izi, operasyona katılan timde görevli polislerin el svapları ile eldivenleri (üç polisin el svapı ile iki polisin eldiveni) alınmıştır (Svap alma formlarında el svapları alınan polislerin silahla temas edip etmediği ile ilgili bölüm işaretlenmemiştir.). Ölü şahıs hareket ettirilince sol ayağının altında 7,65 mm çapında bir mermi kovanı görülmüştür. Olay yerini ve delilleri fotoğraflamak için 341 poz kullanılmış, ayrıca olay yerinin kamera kaydı yapılıp basit bir krokisi çizilmiştir. Mesafe ölçümleriyle ilgili tabloda ölenin bulunduğu odanın kapısıyla ve polislerle olan mesafesi belirtilmemiştir. Arama işlemini icra etmek amacıyla düzenlenen operasyona katılanlar İstanbul Emniyet Müdürlüğü Terörle Mücadele Şube Müdürlüğü (TEM Şube) ile Özel Harekât Şube Müdürlüğünde (Harekât Şubesi) görevli polislerdir.

10. Olaydan saat 01.22'de haberdar olup saat 02.28'de olay yerine varan Cumhuriyet savcısının düzenlediği olay yeri incelemesine ilişkin tutanak, uzman yardımcılarının düzenlediği raporla uyumludur. Sözü edilen tutanakta ayrıca ölene ait olduğu değerlendirilen tabancaya ait şarjörde iki fişek bulunduğu, evde ölene ait çok sayıda örgütsel eşya olduğu, ölen hakkında bir arama kaydı bulunmadığı, ölenin 1984-1993 yılları arasında ceza infaz kurumunda kaldığı, iki açık suç (örgüt propagandası yapma, 6/10/1983 tarihli ve 2911 sayılı Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu'na muhalefet) kaydının bulunduğu belirtilmiştir. Yaptığı inceleme sonunda Cumhuriyet savcısı, kesin ölüm nedeni ile ölüm zamanının tespiti için cesedin Adli Tıp Kurumu Başkanlığına gönderilmesine karar vermiştir.

11. Saat 03.50 sıralarında başlayan detaylı arama işlemi sırasında bina yöneticisi N.Ç. ile yardımcısı S.B. hazır bulundurulmuştur. Arama işlemi saat 05.00'te sona ermiş, saat 05.30'da daire kapısı mühürlenmiştir.

12. Başvurucunun ve eşi N.Ö.nün ifadesi Olay Tutanağı'nda imzası bulunan ve TEM Şubede görevli olan polislerce olaydan birkaç saat sonra bilgi sahibi sıfatıyla alınmıştır. Başvurucu ifadesinde özetle evinin kapısından sesler gelmesi üzerine uyanıp koridordan "Ne oluyor?" diye seslendiğini, kapının arkasından "Polis, çekilin kapının arkasından!" dendiğini, sonrasında kapının açıldığını ve evine girildiğini, bu sırada oğlu ile koridorda olduğunu, polislerin kendisini salona aldığını ve silah sesleri duyduğunu söylemiştir. Başvurucunun eşi N.Ö. ise duyduğu sesler üzerine uyandığını, kendisine bulunduğu odada kalmasının söylendiğini, hiçbir şey bilmediğini ifade etmiştir.

13. İstanbul Başsavcılığının talebi üzerine 13/6/2017 tarihinde İstanbul 10. Sulh Ceza Hâkimliği soruşturmanın amacını tehlikeye düşüreceği gerekçesiyle şüpheli ve müdafiinin soruşturma dosyasını inceleme ve belgelerden örnek alma yetkilerinin kısıtlanmasına,

verilen elkoyma kararının onanmasına, el konulan dijital materyaller üzerinde gerekli inceleme, çözümleme ve yedekleme yapılmasına, ölenden alınan kan örneği ile elde edilen biyolojik deliller üzerinde Adli Tıp Kurumunca moleküler genetik inceleme yapılmasına karar vermiştir.

14. Ölü muayenesi ve otopsi işlemleri olay günü Bakırköy Cumhuriyet Başsavcılığında görevli bir Cumhuriyet savcısı nezaretinde Adli Tıp Kurumu Başkanlığı Morg İhtisas Dairesince (Morg Dairesi) yapılmıştır. Ölü muayenesi işlemi sonrasında düzenlenen tutanağa göre ölüm, inceleme anından 3 ila 24 saat öncesinde gerçekleşmiştir. Söz konusu işlemlerden sonra Bakırköy Cumhuriyet Başsavcılığı, yer bakımından görevsiz olduğu gerekçesiyle yetkisizlik kararı vererek anılan işlemlerle ilgili soruşturma evrakını İstanbul Anadolu Cumhuriyet Başsavcılığına (Anadolu Başsavcılığı) göndermiştir. Anadolu Başsavcılığı da yetkisizlik kararı verip soruşturma evrakını İstanbul Başsavcılığına göndermiştir. İstanbul Başsavcılığı yetkisizlik kararıyla gelen soruşturma evrakını devam eden soruşturmaya ilişkin evrakla birleştirmiştir.

15. Ölenin müdafii olduğu iddiasıyla bir avukat 14/6/2017 havale tarihli dilekçe ile yakalama kararının, arama kararının ve olayla ilgili tutanakların bir örneğini istemiştir. İstanbul Başsavcılığı kısıtlama kararını gerekçe göstererek bu talebi reddetmiştir. Ölenin müdafiinin itirazını İstanbul 14. Sulh Ceza Hâkimliği reddetmiştir.

16. Başvurucu, vekilleri aracılığıyla Anadolu Başsavcılığına sunduğu 23/6/2017 tarihli dilekçeyle oğlunun ölümüne neden olan polisler hakkında suç duyurusunda bulunmuştur. Sözü edilen dilekçesinde başvurucu özetle ve öz itibarıyla polisin “Teslim ol.” çağrısı yapmadığını, öldürme kastıyla hareket ettiğini ve oğlunu sağ ele geçirmek için gerekli tedbirleri almadığını iddia ederek soruşturmayla ilgili bazı taleplerde bulunmuştur. Başvurucuya göre;

- Soruşturma bizzat Cumhuriyet savcısı tarafından yürütülmelidir.

- Polisin delillerle teması önlenmelidir.

- Polisin çektiği kamera görüntülerinin ham hâli istenmeli, söz konusu görüntülerde montaj veya silme olup olmadığı konusunda bilirkişi incelemesine başvurulmalıdır.

- Şüpheli polislerin silahlarına el konulmalıdır.

- Kolluğun yapması gereken işlemler ve incelemeler polis dışındaki birimlere yaptırılmalıdır.

- Aramayla ilgili karar ve tutanaklar, olay yeri incelemesine ve kriminal incelemelere ait tutanaklar, polislerin el svapı örnekleri, balistik incelemeyle ilgili raporlar, ifadesine başvurulan kişilerin beyanlarını içerir tutanaklar ve suç eşyası esas defterine kaydedilen eşyalarla ilgili belgeler getirtilmelidir.

- İ.Ö.nün ölümüne neden olan polisler tutuklanmalıdır.

17. Başvurucunun yaptığı suç duyurusu sonrasında Anadolu Başsavcılığı konuyla ilgili bir ceza soruşturması başlatmıştır. İstanbul Başsavcılığı ile Anadolu Başsavcılığınca yürütülen soruşturmalarla ilgili süreçler aşağıda yer almaktadır.

A. İstanbul Başsavcılığınca Yürütülen Soruşturmayla İlgili Süreç

18. Başvurucunun evinden elde edilen dijital deliller kollukça incelenerek içerikleri tutanağa bağlanmıştır.

19. İstanbul Emniyet Müdürlüğü Olay Yeri İnceleme Şube Müdürlüğü Parmak İzi Geliştirme Laboratuvarı Büro Amirliğinin (Parmak İzi Şubesi) 27/6/2017 tarihli uzmanlık raporu olay yerinden elde edilen tabancanın şarjöründe iz tespit edilemediğini ancak tabanca üzerinde iz saptandığını ortaya koymuştur. Bu izin ölene ait olup olmadığı yönünde araştırma yapılıp yapılmadığı tespit edilememiştir.

20. Başvurucu; vekili aracılığıyla İstanbul Başsavcılığına verdiği 17/7/2017 havale tarihli dilekçe ile kolluğa verdiği ifadeye ait tutanağın, arama ve elkoyma kararları ile bu kararların icrasına ait tutanakların ve olay yeri incelemesi nedeniyle düzenlenen tutanağın bir örneğinin kendisine verilmesini istemiştir. Anılan dilekçeye göre başvurucunun İfade Tutanağı'nı okumasına izin verilmemiş ve tutanağın bir örneği başvurucuya teslim edilmemiştir. Başvurucunun talebinin yerine getirilip getirilmediği saptanamamıştır.

21. Adli Tıp Kurumu Başkanlığı Biyoloji İhtisas Dairesi (Biyoloji Dairesi) olay yerinde bulunan tabanca ve bu tabancaya ait boş şarjörden svap örnekleri almış, söz konusu svaplarda tespit ettiği kandan DNA profilleri elde ederek söz konusu profilleri ölenin DNA profili ile karşılaştırmıştır. Bu karşılaştırmanın sonucunu gösterir rapora göre DNA profilleri birbiriyle uyumludur.

22. Otopsi raporu Morg Dairesince 7/9/2017 tarihinde tamamlanmıştır. Bu raporun ilgili kısmı şöyledir:

“...

Yüz, gövde ve kollarda yaygın kan bulaşığı, avuç içlerinde siyah mürekkep bulaşığı ile birlikte;

1. Boyun sol yan sternokleidomastoit kas ortasında 1,2x0,5 cm’lik atipik ateşli silah mermi çekirdeği giriş yarası,

2. Boyun sağ yan ortada 1,5x1 cm’lik kenarları düzensiz ateşli silah çıkış yarası,

3. Göğüs ön yüz sol midskapular [Skapula kürek kemiği demektir.] 4. kot hizasında 0,6 cm çaplı ateşli silah mermi çekirdeği giriş yarası,

4. Sol kol üst dışyan arkada 0,5 cm çaplı ateşli silah mermi çekirdeği giriş yarası,

5. Göğüs sol dış yan orta aksiller [eksen, vücut ekseni] 8. kot hizasında 1cm çaplı ateşli silah mermi çekirdeği giriş yarası izlendi. Başka travmatik patoloji saptanmadı.

Radyolojik incelemede; dişlerde protez, boyun sağ alt bölgede metalik cisim, batın sağ üst kadranda deforme mermi çekirdeği, torakal 8. paravertebralda deforme metalik mermi çekirdeği, sol klavikula çevresinde deforme mermi çekirdeği ve sol humerus başı skapula bileşkesinde çok sayıda deforme metalik cisim ile uyumlu imajlar alındı.

...

...Diafragmanın karaciğer komşuluğuki kanamalı kısmından bir adet mermi çekirdeği elde edildi. 8. Torakal vertebradan mermi çekirdeği elde edildi.

...

...Boyun sağ önden bir adet 5x2mm’lik mermi çekirdeği gömlek parçası elde edildi. Hyoid kemik ve boyun omurları sağlam bulundu. Sol klavikula çevresinden bir adet mermi çekirdeği ve sol skapula humerus eklem çevresinden irili ufaklı metalik cisimler elde edildi...

...

9) SONUÇ:

...

1- Kişinin vücuduna 4 (dört) adet ateşli silah mermi çekirdeği isabet etmiş olup her birinin oluşturduğu yaralanmanın tek başına ölüm meydana getirir nitelikte olduğu,

2- Ateşli silah mermi çekirdeği giriş yarası cilt ve ciltaltı bulgularına göre; atışların bitişik atış mesafesi dışından yapılmış olduğu, ancak atışların elbiseli bölgeye isabet etmiş olduğundan kesin atış mesafesi tayini yapılamadığı, kesin atış mesafesi tayini isteniyorsa olay anında kişinin üzerinde bulunan ve delik ihtiva eden giysilerin yıkanmadan incelenmek üzere Adli Tıp Kurumu Fizik İhtisas Dairesi'ne gönderilmesi gerektiği,

3- Cesetten 3 (üç) adet, makroskobik görünümüne göre muhtemelen 9 mm çapında ileri deforme mermi çekirdeği parçaları ve 1(bir) adet 5x2 mm'lik mermi çekirdeği gömlek parçası elde edildiği,

4- Kişinin ölümünün ateşli silah mermi çekirdeği yaralanmasına bağlı humerus, skapula, sternum ve omur kırıklarıyla birlikte iç organ ve büyük damar yaralanmalarından gelişen iç kanama ve kan aspirasyonu sonucu meydana gelmiş olduğu kanaatini bildirir rapordur."

23. İstanbul Başsavcılığı 5/2/2018 tarihli yazıyla İstanbul Emniyet Müdürlüğünden arama ve elkoyma işlemine ait görüntüleri içeren DVD'nin gönderilmesini talep etmiştir. Talep 13/2/2018 tarihinde yerine getirilmiştir.

24. Polislerce düzenlenen 3/4/2018 tarihli Açık Kaynak Tespit Tutanağı'na göre ölenin mensubu olduğu iddia edilen terör örgütü adına faaliyet gösteren bazı genel ağ adreslerinde başvurucunun oğlunun ölümünü yücelten, onu sahiplenen ve meydana gelen ölüm nedeniyle kamu kurumlarına yönelik tehdit içeren haberler yapılmıştır.

25. İstanbul Başsavcılığının balistik inceleme sonucuyla ilgili 10/10/2017 ve 5/2/2018 tarihli yazılarına rağmen Adli Tıp Kurumu Başkanlığı Fizik İhtisas Dairesi Balistik Şube (Balistik Şube) inceleme sonucunu ancak 22/10/2018 tarihinde rapor hâline getirebilmiştir. Anılan rapora göre;

i. Olay yerinden elde edilen 7,65 mm çapındaki mermileri atan tabanca ile şarjörün atışa engel mekanik arızası yoktur.

ii. Anılan tabancadan yapılan atışlarda kullanılan kovanlar ile olay yerinden alınan 7,65 mm çapındaki beş kovan arasındaki uygunluk ve benzerlik gözetildiğinde sözü edilen beş kovan 7,65 mm çapındaki mermileri atan tabancadan atılmıştır.

iii. Olay yerinde saptanan 9 mm çapındaki dört kovan dört gruba ayrılabilir.

iv. İnceleme için gönderilen iki deforme mermi çekirdeği 7,65 mm'lik fişeklere aittir ancak çekirdekler üzerindeki izler tanıya elverişli değildir.

v. Kalkanın üzerinden elde edilen deforme mermi çekirdekleri üzerindeki izler -mermi çekirdeklerin mevcut durumları da dikkate alındığında- mermilerin hangi silahtan atıldığını tespite elverişli değildir.

vi. Ölenin üzerinden alınan fanilanın etek ucundan 38 cm yukarıda olup sol kol gövde dikişine 13 cm mesafedeki deliği, omuz dikişinden 5,5 cm aşağıda olup sol kol gövde dikişine 0,5 cm mesafedeki deliği ve sol kol gövde dikişinden 2,5 cm aşağıdaki deliği

meydana getiren atışlar yakın atış mesafesinden (kısa namlulu silahlarla yapılan atışta 40 cm, uzun namlulu silahlarla yapılan atışta ise 100 cm'lik mesafe) yapılmıştır. Fanilanın etek ucundan 22 cm yukarıdaki delik ve etrafında yanık, kavruk ve barut isi görülmemiş; barut artığı saptanmamıştır.

vii. Ölenin sağ el iç, sol el iç ve sol el dış bölgelerinden alınan svaplarda tespit edilen antimon (Sb), baryum (Ba) ve kurşun (Pb) değerlerinin anlamlı olarak kabul edilen değerlerin (Sb 35 'ng/svap', Ba 150 'ng/svap' ve Pb 800 'ng/svap') üzerinde olması, ölenin ateşli silahın fişek yatağı veya namlu ucu bölgesinden tuttuğu veya atış artıklarının bulunduğu yerlere temas ettiği ya da atış sırasında silaha çok yakın bir mesafede bulunduğu anlamına gelebilir. Antimon değerinin anlamlı olarak kabul edilen değerlere yakın olması ve baryum ile kurşun değerlerinin anlamlı olarak kabul edilen değerlerin üzerinde olması dikkate alındığında ölenin sağ elinin dışından alınan svaplarda atış artığı bulunduğu kabul edilebilir.

viii. İki polisten alınan el svaplarında yapılan analizler sonucunda tespit edilen antimon, baryum ve kurşun değerleri polislerin ateşli silahın fişek yatağı veya namlu ucu bölgesinden tuttukları, atış artıklarının bulunduğu yerlere temas ettikleri ya da atış sırasında silaha çok yakın bir mesafede bulundukları anlamına gelebilir. Bir polisin el svapı numunelerinde tespit edilen değerler atış artığı kabul edilen sınırlar içinde değildir. Bir polisin eldivenlerinden alınan svap örneklerinde saptanan antimon, baryum ve kurşun değerleri dikkate alındığında svap örneklerinde atış artığı bulunduğu kabul edilebilir (Raporda eldivenin dış ve iç bölgesinden alınan svaplarda atış artıklarının ateşli silah ile yakın atış mesafesinden yapılan bir atış sonucu oluşmuş olabileceği belirtilmiş ise de bu hususun konuyla ilgili olmayan bir yerde ve ilgisiz bir şekilde bahsedilmesi nedeniyle söz konusu eldivenin hangi polis memuruna ait olduğu anlaşılamamıştır. Bununla birlikte eldiveni alınan ikinci polisin eldiveninin sağ tekinden alınan svap örneklerinde tespit edilen antimon, baryum ve kurşun değerlerinin atış artığı olduğu açıkça belirtilmemiş olsa da söz konusu değerlerin raporda yazılı referans aralıklarının üzerinde olması nedeniyle atış artığı olarak değerlendirebileceği anlaşılmıştır.).

ix. Olay esnasında kullanılan kalkan üzerindeki deliklerden alınan svaplardaantimon, baryum ve kurşun tespit edilmiştir.

26. İstanbul Polis Kriminal Polis Laboratuvar Müdürlüğünce (Kriminal Laboratuvar) yapılan incelemelere ilişkin 4/12/2018 tarihli raporda şu hususlar ortaya konulmuştur:

- Olay yerinden elde edilen tabanca, 7.65 mm çapında mermileri atan yarı otomatik bir tabancadır ve tabancanın ateş etmeye engel arızası bulunmamaktadır.

- Delil poşetlerinde gönderilen 7,65 mm çapındaki beş mermi kovanı ile 7,65 mm çapındaki bir deforme mermi çekirdeğinin ve 7,65 mm çapındaki iki mermi çekirdeği parçası ile üç mermi çekirdeği gömlek parçası olay yerinden elde edilen tabancadan atılmıştır.

- 9 mm çapındaki dört kovan dört farklı ateşli silahtan atılmıştır.

- İnceleme için gönderilen nüvenin hangi silahtan atıldığı yönünde inceleme yapılması mümkün değildir zira nüveler teşhise elverişli karakteristik iz ihtiva etmemektedir.

27. Arama işlemi sırasında yapılan kamera kaydı bilirkişiye incelettirilmiştir. Bilirkişinin hazırladığı 10/12/2018 tarihli rapordan anlaşıldığına göre kayıtlar yalnızca İ.Ö.nün ölümünden sonra yapılan aramayla ilgilidir, video kaydından elde edilen fotoğraflara göre

İ.Ö. sağ eli ile sağ bacağının üzerinde, yan yatar bir vaziyettedir; olay yerindeki bulunan tabanca İ.Ö.nün sol eli ile sağ ayağının arasında ve halı üzerindedir.

28. İstanbul Başsavcılığı, ölenin yakınlarının şikâyeti üzerine başvurucunun oğlunun ölümü hakkında Anadolu Başsavcılığınca yürütülen bir ceza soruşturması olduğuna işaret ederek ölene isnat edilen suçlar yönünden 10/12/2018 tarihinde kovuşturmaya yer olmadığına dair karar vermiştir.

29. İstanbul Başsavcılığının talebi üzerine 9/1/2019 tarihinde İstanbul 12. Sulh Ceza Hâkimliği olay yerinden elde edilen tabanca ve şarjörünün, tabancadan çıkan üç fişek, beş kovan, iki mermi çekirdeği ve bir gömlekli mermi çekirdeğine ait gömlek parçasının müsaderesine karar vermiştir.

B. Anadolu Başsavcılığınca Yürütülen Soruşturmayla İlgili Süreç

30. Anadolu Başsavcılığı 23/6/2017 tarihinde başvurucunun ifadesini almıştır. Başvurucunun ifadesi şöyledir:

“Ben Alzermır hastası olan eşim [N.Ö.] ve oğlum [İ.Ö.] ile birlikte ... adresinde ikamet ederim. 12/06/2017 gecesini 13/06/2017 gününe bağlayan gece saat 00:30 sıralarında evde hep birlikte bulunduğumuz sırada kapımız şiddetli bir şekilde çaldı. Daha doğrusu kapı sanki çalmıyordu sert ve büyük bir cisimle kapıya vuruyorlardı. Bu sırada oğlum ve eşim uyuyordu. Ben uyanıktım. Kapıya doğru yöneldim. Kapıyı açacağımı söyledim. Hatta kapı kilitlerini çevirdim. Bu sırada ‘polis’ dediler. Benim açmama fırsat kalmadan kapıyı kırarak içeriye girdiler. İlk başta kamuflajlı yüzleri maskeli ellerinde uzun tüfekleri olan iki şahıs girdi. Elindeki kalkanı portmentonun önüne bıraktı. Beni karşı odaya salona ittirdiler. Ne olduğunu anlayamadım. Sadece üç el silah sesi duydum. Sonrasında bir sessizlik oldu... Daha sonra üç adet merminin oğlum [İ.Ö.nün] cesedinin üzerinden çıktığını öğrendim. Polisler bu şekilde her hangi bir uyarı yapmadan oğlumu evin içerisinde vurup öldürmüşlerdi. Evde kesinlikle çatışma olmadı. Zaten çatışma olsaydı. Polis elindeki kalkanını neden bıraksın. Sonrasında üzerimizi değiştirmeden ve ayakkabılarımızı bile giymeden hemen bizi apar topar Acıbadem karakoluna götürdüler. Oradan da numune hastanesine götürdüler. Çok bitkin ve yıpranmış bir haldeydik. O haldeyken hastane[de] ifadelerimizi aldılar. Ancak ben[im] yanımda gözlüğüm yoktu. Ne yazıldığını göremedim. Okuyamadım. Polisler bana okudu. Bana ve eşime imzalattılar. Hatta daha doğrusu ifadeyi bile bana okumadan imzalattılar. Ben yazılanları okuyamadım. Bir örneğini de bana vermediler. Yazılanlar eğer doğru eğer yanlış ne yazıldığını bilmiyorum. Dolayısı ile kolluğun aldığı ifadeyi kesinlikle kabul etmiyorum. Polisler oğlumu vurmak amacıyla eve girmişlerdir ve öldürmüşlerdir. İlgili polislerin tespit edilerek adam öldürmekten cezalandırılmalarını istiyorum...”

31. Anadolu Başsavcılığı 12/7/2017 tarihli yazıyla İstanbul Başsavcılığından kolluk evrakının, ev araması sonucu tutulan tutanakların ve aramaya katılan polislerin kimliğinin tespiti amacıyla olay yerine ait görüntülerin örneklerini istemiştir. İstanbul Başsavcılığı; arama ve elkoyma kararı ile dayanağı kolluk belgelerinin, uzman yardımcılarınca yapılan olay yeri incelemesi ile ilgili belgelerin ve İstanbul 10. Sulh Ceza Hâkimliğince verilen kısıtlama kararının birer örneğini göndermiştir.

32. 2/11/2017 tarihinde Anadolu Başsavcılığı görevli polislerin arama ve elkoyma kararını veren Cumhuriyet savcısının talimatları doğrultusunda hareket ettiği, başvurucunun ölümü hakkında yürütülmesi gereken soruşturmanın ölene isnat edilen suçlar nedeniyle yürütülen

soruşturmayla birlikte yürütülmesi gerektiği gerekçesiyle yetkisizlik kararı verip soruşturma evrakını İstanbul Başsavcılığına göndermiştir. İstanbul Başsavcılığı, soruşturma yetkisinin Anadolu Başsavcılığına ait olduğu gerekçesiyle 27/11/2017 tarihinde yetkisizlik kararı vermiştir. Somut olayda yetkili başsavcılığı tespit etmekle görevli olan Bakırköy 9. Ağır Ceza Mahkemesi 27/12/2017 tarihli kararla başvurucunun oğlunun ölümü ile ilgili soruşturmanın Anadolu Başsavcılığınca yürütülmesi gerektiğini saptayarak Anadolu Başsavcılığınca verilen yetkisizlik kararını kaldırmıştır.

33. Anadolu Başsavcılığı 17/1/2018 tarihli bir yazıyla İstanbul Başsavcılığından arama, ölü muayenesi ve otopsi işlemlerine ait tutanaklar ile kamera kayıtlarının birer örneğinin gönderilmesini talep etmiştir. İstanbul Başsavcılığı uzman yardımcılarınca düzenlenen olay yeri incelemesine ilişkin raporun, Cumhuriyet savcısınca yapılan olay yeri incelemesiyle ilgili tutanağın, otopsi işlemi yapıldığına dair tutanağın ve kısıtlama kararının birer örneğini göndermiş; kamera kayıtlarının temini için yazışma yapıldığı ve temin edildiğinde söz konusu kayıtların bir örneğinin gönderileceği konusunda Anadolu Başsavcılığını bilgilendirmiştir.

34. Anadolu Başsavcılığı 17/1/2018 tarihli bir başka yazıyla İstanbul Emniyet Müdürlüğünden arama kararının ve bu işlemin icrasıyla ilgili tutanağın, olayla ilgili tutanağın, otopsi ve olay yeri incelemesine ilişkin tutanakların, varsa olaya ilişkin kamera kayıtlarının ve aramada görevli polislerin görev belgelerinin birer örneğinin gönderilmesini, ayrıca arama işlemine katılan polislerin şüpheli sıfatıyla ifadelerinin alınmasını istemiştir. Bu yazıya cevap verilmemesi üzerine Anadolu Başsavcılığı 6/6/2018 tarihinde talebini yinelemiştir. Bunun üzerine Emniyet Genel Müdürlüğü 2/7/2018 tarihli yazıyla 10/5/2018 tarihli tahkik emriyle başmüfettiş görevlendirildiği ve incelemenin devam ettiği konusunda Anadolu Başsavcılığına bilgi vermiş, Polis Teftiş Kurulu İstanbul Bölge Başkanlığı da devam eden idari soruşturmaya ait belgeleri 26/7/2018 tarihinde Anadolu Başsavcılığına göndermiştir (UYAP aracılığıyla yapılan incelemede gizli kalması amacıyla karartılması ya da iyi taranmaması nedeniyle bazı belgelerin büsbütün siyah olduğu görülmüştür. Az sayıdaki bu belgelerin dışında kalanlar İstanbul Başsavcılığı ve Anadolu Başsavcılığınca yürütülen soruşturmalara ait belgeler ile tahkik kapsamında soruşturmacı görevlendirilmesi, ölenin gözaltı ve adli sicil kayıtlarının celbi gibi hususlarda yapılan yazışmalardan ibarettir.). Bu arada İstanbul Emniyet Müdürlüğünde görevli bazı polisler, soruşturmayı yürüten Cumhuriyet savcısıyla görüşmüş ve aldıkları talimat doğrultusunda soruşturmanın İstanbul Başsavcılığında terör suçlarıyla görevli Cumhuriyet savcısı ile İstanbul Emniyet Müdürlüğünün terör suçlarıyla ilgili birimi tarafından yürütüldüğü yönünde tutanak düzenlemiştir. Bu tutanak İstanbul Emniyet Müdürlüğünce 16/8/2018 tarihinde Anadolu Başsavcılığına gönderilmiştir.

35. 5/11/2018 tarihinde İstanbul Emniyet Müdürlüğünden arama sırasında kayıt yapılmış ise bu kaydın CD’ye kaydedilerek gönderilmesi istenmiştir. Talebin yerine getirilip getirilmediği saptanamamıştır.

36. Anadolu Başsavcılığı 28/12/2018 tarihli bir yazıyla İstanbul Başsavcılığından ölenin el svapları, olay yerinde bulunan tabanca ve tabancaya ait diğer materyaller ile elbiseler üzerinde yapılan incelemeler sonucu düzenlenen raporların ve otopsi raporunun birer örneğini istemiştir. İstanbul Başsavcılığı soruşturmanın sona erdiğini bildirerek istenen belgeler de dâhil bazı soruşturma belgelerini Anadolu Başsavcılığına 3/1/2019 tarihinde göndermiştir. UYAP’ta mevcut belgelere göre gönderilen belgeler arasında arama işlemi sırasında çekilen fotoğraflar ve video kaydı ile söz konusu video kaydının içeriği hakkında

bilirkişiden alınan rapor yer almamaktadır.

37. Anadolu Başsavcılığı, İ.Ö.nün polis memurlarına açtığı ateş sonrasında başlayan çatışma neticesinde ölümün meydana geldiği ve olayda meşru savunma hâlinin bulunduğu gerekçesiyle 23/9/2019 tarihinde kovuşturmaya yer olmadığına dair karar vermiştir. Kararın ilgili kısmı şöyledir:

"...

İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığı ... soruşturma dosyası içinde bulunan ifadeler, belgeler ve raporlar incelendiğinde; İstanbul İl Emniyet Müdürlüğünde görevli polis memurları İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından verilen arama kararını infaz etmek için Kadıköy ilçesi Acıbadem Mahallesi ... sayılı adrese girdiklerinde [İ.Ö.nün] silahla görevli polis memurlarına doğru ateş ettiği, görevli polis memurlarının da silahla karşılık vermesi sonucu çıkan silahlı çatışmada [İ.Ö.nün] eks olduğu, olay mahallinde yapılan incelemede ölen [İ.Ö.nün] yanında 7*65 mm çapında 1 adet tabanca bulunduğu, bu tabanca üzerinde ölen [İ.Ö.nün] svapları bulunduğu ve görevli polis memurlarının kendilerini korumak için kullandıkları balistik kalkana isabet eden mermi çekirdeklerinin [İ.Ö.nün] yanında bulunan tabancadan çıkan kurşuna ait olduğu tespit edilmiş olması nedeniyle müştekinin iddialarının soyut nitelikte olduğu anlaşıldığından,

Şikayet edilen şüpheli polis memurları olay tarihinde müştekinin oğlu [İ.Ö.nün] yakalamak için bulunduğu adrese gittiklerinde [İ.Ö.nün] görevli polis memurlarına doğru silahla ateş ettiği, görevli polis memurları da Türk Ceza Kanunu ve PVSK uyarınca müdahale ettikleri olaylarda kendilerine yönelik silahla ateş eden kişilere karşı silah kullanma yetkilerini kullanarak yaptıkları atış sonucu [İ.Ö.nün] ölümüne sebebiyet verme eylemleri ve ellerindeki arama kararında belirtilen evin kapısını zorla açmaları eylemleri meşru savunma ve zorunluluk halini oluşturduğundan haklarında kamu adına KOVUŞTURMAYA YER OLMADIĞINA... [karar verildi.]"

38. Başvurucu, vekili aracılığıyla Anadolu Başsavcılığınca verilen karara itiraz etmiştir. İtirazında başvurucu özetle oğlunun ölümüyle ilgili soruşturmanın etkin bir şekilde yürütülmediğini, delillerin toplanması yönünde gerekli adımların atılmadığını ve yaptığı suç duyurusuyla ilgili dilekçesindeki taleplerinin dikkate alınmadığını belirterek özellikle soruşturma evrakının kendisine verilmemesinden ve operasyon anına ait kamera görüntülerinin getirtilmemesinden yakınmıştır. Başvurucuya göre oğlunun ölümüne neden olan polislerin bağlı olduğu İstanbul Emniyet Müdürlüğü soruşturmada etkin rol almıştır, oğlunun yakınında silah bulunması çatışma yaşandığının göstergesi değildir, ceza sorumluluğunu ortadan kaldıran nedenlerinin bulunup bulunmadığı hususunda Cumhuriyet savcıları değerlendirme yapamaz ve Anadolu Başsavcılığınca verilen karardaki gerekçeler soyuttur.

39. Başvurucunun itirazı 14/11/2019 tarihine İstanbul Anadolu 1. Sulh Ceza Hâkimliğince (Hâkimlik) reddedilmiştir.

IV. İLGİLİ HUKUK

40. İlgili hukuk için bkz. Fatma Akın ve Mehmet Eren [GK], B. No: 2017/26636, 10/11/2021, §§ 63, 64, 67-74.

V. İNCELEME VE GEREKÇE

41. Anayasa Mahkemesinin 22/11/2022 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru

incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

42. Başvurucu, öz itibarıyla polisin mutlak zorunlu bir durumda ve karşılaşılan güce nazaran orantılı bir biçimde silah kullanmadığını, ayrıca oğlunun ölümü nedeniyle etkili bir ceza soruşturması yürütülmediğini belirterek yaşam hakkının öldürmeme yükümlülüğüne ilişkin maddi boyutu ile etkili soruşturma yükümlülüğüne ilişkin usul boyutunun ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

43. Başvurucu yaşam hakkının maddi boyutunun ihlal edildiği iddiası kapsamında şu iddiaları ortaya atmıştır:

- Polisin güç kullanmadan da oğlunu yakalama imkânı vardır zira olay yerinde çok sayıda polis bulunmaktadır. Ayrıca polis, oğlunun kurşunlarının bitmesini beklememiş ve uyarıda bulunmadan ateş açmıştır.

- Bir kişinin silahlı olması ve polise silahla karşılık vermesi bu kişinin sağ olarak yakalanmasının önünde engel teşkil etmemektedir. Çünkü benzer operasyonlarda görev alan ve eğitimli olan Harekât Şubesinde görevli polisler kendilerini korumak için çelik yelek, kask ve kalkan gibi araçlara sahiptir.

- Polis, karşısındaki kişi silahlı olsa bile kişinin teslim olmasını bekleyebilir.

- Güç kullanılmasının mutlak zorunlu olduğu durumlarda polis, karşısındaki kişinin silahla karşılık vermesini engelleyecek şekilde, ölümcül olmayan vücut bölgelerine ateş edip kişiyi yakalayarak yargılama makamları önüne çıkarabilir. Oysa oğlunun vücudundaki yaralanmalar şah damarında ve göğsündedir.

- Bir ailenin yaşadığı evde silahlı güce başvurulmuştur. Ölen, başvurucunun kendisi veya alzaymır hastası olan eşi de olabilir.

- Oğlunun vücudundaki yaralar, orantılı güç kullanıldığına yönelik savunmanın inandırıcılığını zedelemektedir.

44. Başvurucu, yaşam hakkının usul boyutunun ihlal edildiği savıyla ilgili olarak olayın aydınlatılması için gerekli çaba gösterilmediğini iddia etmiştir. Başvurucuya göre;

- Olay yerinde yapılan kamera kaydı ve çekilen fotoğraflar incelenmemiştir.

- Cumhuriyet savcısı olay yerine olayın bildirilmesinden bir saat sonra ulaşmıştır.

- Deliller operasyona katılan polislerce toplanmıştır.

- Operasyona 42 polis katılmasına rağmen sadece üç polisin el svapı alınmıştır. Üstelik el svapını alanlar bu polislerin çalışma arkadaşlarıdır. Ayrıca svap alma formunun silahla temas edilip edilmediğine dair bölümü boş bırakılmıştır.

- Cumhuriyet savcısı, ilgili polis ve amirlerinin şüpheli veya tanık olarak ifadelerini almamıştır. Bu durum soruşturmanın tarafsız yürütülmediği yönünde bir izlenim vermektedir.

- Olay yeri inceleme raporunda 341 poz fotoğraf ve video kaydından söz edilmesine karşın sözü edilen kayıtlar getirtilmemiş, olay anına ait polis telsiz konuşmalarına ait kayıtlar celbedilmemiştir.

- Arama kararının dayanağını oluşturan saldırı hazırlığıyla ilgili hiçbir delil ve emare

bulunamamıştır. Bu bakımdan operasyonun planlanmasında eksiklik olduğu ve polisin yanlış bilgilendirmeyle hareket ettiği açıktır.

- Kovuşturmaya yer olmadığına dair kararda ve Hâkimlik kararında, izin verilen zorunlu durumun ne olduğu irdelenmemiş; gerekçe gösterilmemiştir.

- Olay nedeniyle yürütülen idari soruşturmada soruşturmayı yapacak kişinin tespiti için altı ay harcanmıştır. Ayrıca bahse konu soruşturmada ölüm olayı değil ölenin hayatı araştırılmış, böylece polisin bir teröristi öldürdüğü yönünde oluşturulmak istenen algı güçlendirilmek istenmiştir. Sadece bu durum bile soruşturmacıların bağımsız ve tarafsız olmadığını göstermektedir.

45. Bakanlık görüşünde özetle Anadolu Başsavcılığının ulaştığı maddi vakıalara ilişkin tespitlerinden ayrılmak için kuvvetli bir neden bulunmadığı ve bir sonuç yükümlülüğü olan etkili soruşturma yükümlülüğünün somut olayda yerine getirildiği savunulmuştur.

B. Değerlendirme

46. Anayasa'nın iddianın değerlendirilmesinde dayanak alınacak "Kişinin dokunulmazlığı, maddi ve manevi varlığı" kenar başlıklı 17. maddesinin birinci ve dördüncü fıkralarının ilgili kısmı şöyledir:

"Herkes, yaşama... hakkına sahiptir.

...

(Değişik: 7/5/2004-5170/3 md.; 21/1/2017-6771/16 md) Meşru müdafaa hali ...sırasında silah kullanılmasına kanunun cevaz verdiği zorunlu durumlarda meydana gelen öldürme fiilleri, birinci fıkra hükmü dışındadır."

47. Anayasa'nın "Devletin temel amaç ve görevleri" kenar başlıklı 5. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Devletin temel amaç ve görevleri... kişinin temel hak ve hürriyetlerini, sosyal hukuk devleti ve adalet ilkeleriyle bağdaşmayacak surette sınırlayan siyasal, ekonomik ve sosyal engelleri kaldırmaya, insanın maddî ve manevî varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlamaya çalışmaktır."

1. İncelemenin Kapsamı Yönünden

48. Başvurucu, yaşam hakkının usul boyutu yanında öldürmeme yükümlülüğüne ilişkin maddi boyutunun da ihlal edildiğini öne sürmüştür. Bu nedenle yaşam hakkının maddi boyutu yönünden yapılacak incelemede polislerin mutlak zorunlu bir durumda ve karşılaştıkları güce nispeten orantılı biçimde silahlı güce başvurup başvurmadıkları değerlendirilmeli, bu değerlendirme yapılırken başka hususlar yanında polislerin eylemlerinin planlanması ve kontrolü dâhil olmak üzere olayın bütün aşamaları hesaba katılmalıdır (Anayasa Mahkemesinin yaşam hakkının öldürmeme yükümlülüğüne ilişkin maddi boyutunun incelenmesi konusunda benimsediği genel ilkeler için çok sayıda karar arasından bkz. Seyfullah Turan ve diğerleri, B. No: 2014/1982, 9/11/2017, §§ 143-148; Mahpulah Özarslan, B. No: 2016/12544, 15/9/2020, §§ 45-49). Ne var ki yaşam hakkının usul boyutunun ihlal edildiğine ilişkin iddia hakkında varılacak sonuçtan bağımsız olarak yaşam hakkının öldürmeme yükümlülüğünün ihlal edildiğine ilişkin iddia yönünden eksiksiz bir inceleme yapmak için gerekli olan makul şüphenin ötesinde kanıt, başvuru dosyasında mevcut değildir. Bu bakımdan başvurucunun ihlal iddiaları hakkında yapılacak inceleme

zorunlu olarak yaşam hakkının usul boyutu ile sınırlı olacaktır (yaşam hakkının öldürmeme yükümlülüğüne ilişkin maddi boyutu yönünden inceleme yapılamasa da yaşam hakkının usul boyutu kapsamında incelenen başvurular için birçok karar arasından bkz. Aisha Fares, B. No: 2015/18701, 31/10/2018; Mahin Parjani ve diğerleri, B. No: 2015/19219, 10/10/2019; Ahmet Kortak ve diğerleri, B. No: 2016/14603, 10/12/2019; Yılmaz Adlığ, B. No: 2017/16475, 8/7/2020). Ayrıca yaşam hakkının maddi boyutunun ihlal edilip edilmediği yönünden inceleme yapılması için gerekli kanıt unsurunun yokluğu ve başvuru dosyasında mevcut idari soruşturmayla ilgili belgelerin yetersizliği nedeniyle ölüm olayı hakkında yürütülen idari soruşturma ile idari soruşturmaya yönelik iddialar da bu başvuruda değerlendirilemeyecektir.

2. Kabul Edilebilirlik Yönünden

49. Başvurucunun ihlal iddiası açıkça dayanaktan yoksun olmadığı gibi başvuruda başka bir kabul edilemezlik nedeni de bulunmamaktadır. Bu nedenle yaşam hakkının usul boyutunun ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

3. Esas Yönünden

a. Genel İlkeler

50. Yaşam hakkını güvence altına alan Anayasa’nın 17. maddesi, devletin temel amaç ve görevlerini düzenleyen Anayasa'nın 5. maddesiyle birlikte değerlendirildiğinde devlete birtakım negatif ve pozitif yükümlülükler yükler (Fatma Akın ve Mehmet Eren [GK], B. No: 2017/26636, 10/11/2021, § 82).

51. Pozitif yükümlülüğü kapsamında devlet, başka gereklikler yanında yaşam hakkını korumak için oluşturulan yasal ve idari çerçevenin gereği gibi uygulanmasını ve bu hakka yönelik ihlallerin durdurulup cezalandırılmasını sağlayacak etkili bir yargısal sistem kurmakla da yükümlüdür. Bu usul yükümlülüğü şüpheli her ölüm olayının sorumlularının belirlenmesini ve gerekiyorsa cezalandırılmasını sağlayabilecek etkili bir soruşturma yürütülmesini gerektirir. Yürütülecek soruşturmanın temel amacı yaşam hakkını koruyan hukukun etkili bir şekilde uygulanmasını, kamu görevlilerinin müdahalesiyle veya onların sorumlulukları altında meydana gelen ya da diğer bireylerin fiilleriyle gerçekleşen ölümler nedeniyle ilgililerin hesap vermelerini sağlamaktır (Fatma Akın ve Mehmet Eren, § 97).

52. Polisin güç kullanımı sonucu meydana gelen ölüm olaylarında yürütülmesi gereken soruşturma şüphesiz ceza soruşturmasıdır (Okan Göçer, B. No: 2017/29596, 13/1/2021, § 58).

53. Öte yandan etkili soruşturma yükümlülüğü bir sonuç yükümlülüğü değil uygun araçların kullanılması yükümlülüğüdür. Anayasa’nın 17. maddesi başvuruculara üçüncü kişileri bir suç nedeniyle yargılatma ya da cezalandırma hakkı vermediği gibi devlete tüm yargılamaları mahkûmiyetle sonuçlandırma ödevi de yüklemez (Fatma Akın ve Mehmet Eren, § 98).

54. Etkili yargısal sistem kurma yönündeki usul yükümlülüğünün ceza soruşturmasını gerekli kıldığı durumlarda soruşturmanın Anayasa’nın 17. maddesinin gerektirdiği etkinlikte olduğunun kabul edilebilmesi için;

- Soruşturma makamlarının olaydan haberdar olur olmaz, resen harekete geçerek ölüm olayını aydınlatabilecek ve sorumluların belirlenmesini sağlayabilecek bütün delilleri tespit etmeleri,

- Kamu görevlilerinin güç kullanımı sonucu gerçekleşen ölümler yönünden soruşturma makamlarının olaya karışmış olabilecek kişilerden bağımsız olması,

- Soruşturma sürecinin kamu denetimine açık olması ve meşru menfaatlerini korumak için ölen kişinin yakınlarının soruşturma sürecine gerekli olduğu ölçüde katılabilmeleri,

- Soruşturmanın makul bir özen ve süratle yürütülmesi,

- Soruşturma makamlarınca olayın sebebinin objektif analizinin yapılması ve soruşturma sonucunda alınan kararın elde edilen tüm bulguların kapsamlı, nesnel ve tarafsız bir analizine dayalı olması, olayda güç kullanımı var ise kararın ayrıca yaşam hakkına yönelik müdahalenin Anayasa'nın aradığı zorunlu bir durumdan kaynaklanan ölçülü bir müdahale olup olmadığına yönelik bir değerlendirme içermesi şarttır (Fatma Akın ve Mehmet Eren, § 99).

b. İlkelerin Olaya Uygulanması

55. Soruşturma makamlarının resen ve derhâl harekete geçmesine ilişkin ilke yönünden başvurucunun herhangi bir iddiası bulunmadığı gibi bu konuda herhangi bir eksiklik de görülmemiştir. Anayasa Mahkemesine göre Anadolu Başsavcılığının başvurucunun yaptığı suç duyurusu üzerine polisler hakkında soruşturma başlatması, sonucu değiştirmemektedir. Zira ölüm olayından haberdar olması sonrasında İstanbul Başsavcılığı, ölüm olayını çevreleyen koşulların tespiti için derhâl harekete geçip bazı soruşturma işlemleri (olay yerinin incelenmesi, otopsi işlemi için ölenin Adli Tıp Kurumu Başkanlığına gönderilmesi) yapmış ve soruşturma süresince pek çok delil toplamıştır. Yürütülen soruşturma sonunda verilen kararda yalnızca İ.Ö.ye isnat edilen eylemler yönünden değerlendirme yapılsa da Anadolu Başsavcılığınca yürütülen soruşturmaya işaret edilmiştir (bkz. § 28). Bu bakımdan yaşam hakkının usul boyutu yönünden yapılacak değerlendirmede İstanbul Başsavcılığınca yapılan soruşturma da dikkate alınmalıdır.

56. Başvurucu, meşru menfaatlerini korumak için soruşturma sürecine gerekli olduğu ölçüde katılamadığını iddia etmemiş; bu konuda eksiklik de tespit edilmemiştir.

57. Başvurucu, Cumhuriyet savcısının ilgili polis ve amirlerin şüpheli veya tanık olarak ifadelerini almadığından şikâyet ederek soruşturmanın tarafsız yürütüldüğü yönünde bir görüntü vermediğini iddia etmiş; ayrıca delillerin operasyona katılan polislerce toplandığını ve üç polisin el svapını alanların bu polislerin çalışma arkadaşları olduğunu belirterek soruşturmanın bağımsız olmadığını ima etmiştir.

58. Kamu görevlilerinin karıştığı ölüm olaylarıyla ilgili soruşturmaların etkililiği için soruşturmadan sorumlu kişiler ile tetkikleri yapan kişilerin olaylara karışan kişilerden yalnızca hiyerarşik ya da kurumsal olarak bağımsız olması yeterli değildir. Aynı zamanda soruşturmanın uygulamadaki bağımsız ve tarafsızlığının da sağlanması gerekir. Başka bir ifadeyle anılan ilke, soruşturmanın hem hukuki hem de fiilî olarak tarafsız ve bağımsızlığının sağlanmış olmasını gerektirir (Aisha Fares, § 87). Ayrıca bir ceza soruşturmasının yeterince bağımsız olup olmadığı, soruşturmaya özel bütün koşullara ve soruşturmadaki unsurların ölümün koşullarını tespit etme ve sorumluları cezalandırma yeterliliğini riske atıp atmadığına, şayet riske atıyorsa ne ölçüde riske attığına bağlıdır (Mahpulah Özarslan, §65).

59. Somut olayda başvurucu ile eşi N.Ö.nün ifadesi operasyonda görev yapmış polislerce alınmıştır. Bununla birlikte olay yerindeki deliller (el svapları da dâhil) operasyonu icra etmekle görevli TEM Şube ile Harekât Şubesinde görevli olmayan iki uzman yardımcısı

tarafından toplanmıştır. Ayrıca olay yeri incelemesi sırasında Cumhuriyet savcısı hazır bulunmuştur. Soruşturma kapsamındaki kriminal incelemelerin tamamına yakını (Parmak İzi Şubesi ile Kriminal Laboratuvarca yapılan incelemeler hariç) operasyona katılan polislerle arasında hiyerarşik ya da kurumsal bağ bulunmayan Adli Tıp Kurumu Başkanlığına bağlı birimlerde çalışan kişilerce yapılmıştır. Parmak İzi Şubesi ile Kriminal Laboratuvardan rapor alınması ise -rapor içerikleri de dikkate alındığında- başvuruya konu soruşturmanın bağımsızlığına halel getirmemiştir. Soruşturma kapsamında yapılan işlemler gözetilerek somut olayda operasyona katılan polis ve amirlerinin ifadelerinin alınmaması soruşturma makamlarının tarafsızlığını zedeleyen bir husus olarak da görülmemiştir (Öte yandanoperasyona katılan polis ve amirlerinin ifadelerinin alınmaması, ölüm olayını aydınlatabilecek ve sorumluların belirlenmesini sağlayabilecek bütün delillerin toplanmasına ilişkin ilke (eksiksizlik) yönünden aşağıda ayrıca değerlendirilecektir.). Bu nedenle başvuruya konu ceza soruşturmasının bağımsız ve tarafsız bir şekilde yürütülmediğine yönelik iddiaya itibar edilmemiştir.

60. Soruşturmanın makul bir özen ve süratle yürütülmesine, ölüm olayını aydınlatabilecek ve sorumluların belirlenmesini sağlayabilecek bütün delillerin tespit edilmesine ilişkin gerekliliklere gelince soruşturma makul sayılabilecek bir sürede tamamlanmış, soruşturmada ölüm nedeni ile ölümün hangi koşullarda meydana geldiğinin tespiti için birçok adım (olay yeri incelemesi, ölenin ve üç polisin el svapları ile iki polisin eldiveninin alınması, ölü muayenesi ve otopsi işlemi, olay yerinde bulunan tabanca ve üzerinde vücut izi ve biyolojik örnek incelemesi, atış artığı ve atış mesafesinin tespitine yönelik inceleme, olay yerinde bulunan tabanca ve mermi kovanlarının incelenmesi) atılmıştır.

61. Cumhuriyet savcısının olay yerine olayın bildirilmesinden yaklaşık bir saat sonra ulaşması soruşturmanın etkiliğine zarar veren bir unsur olarak kabul edilmemiştir. Çünkü Cumhuriyet savcısının olay yerine intikali öncesinde deliller olayla ilgisi bulunmayan uzman yardımcıları tarafından muhafaza altına alınmıştır. Ayrıca meselenin soruşturmanın etkililiğini zedelediğine dair emare bulunmamaktadır.

62. Başvurucu, polis telsiz konuşmalarına ait kayıtların getirtilmediğinden yakınsa da başvurucunun dairesine girildiği andan İ.Ö.nün ölümüne kadar geçen sürede polislerin telsizle görüşme yaptığına dair bir bilgi bulunmamaktadır.

63. Başvurucu, operasyona 42 polis katılmasına rağmen sadece üç polisin el svapının alındığını ve svap alma formunun silahla temas edilip edilmediği ile ilgili bölümünün boş bırakıldığını ileri sürmüştür.

64. Uzman yardımcılarının olay yeri incelemesi nedeniyle düzenledikleri rapor ve bu raporun ekindeki belgelere göre üç polisin el svapı, iki polisin ise eldiveni muhafaza altına alınmıştır. Ölende tespit edilen ateşli silah giriş yarası dörttür ve olay yerinde -cesetten çıkan üç mermi çekirdeğinin 9 mm olduğu gözetildiğinde- polislerin kullandığı aşikâr olan 9 mm'lik silaha ait dört boş kovan bulunmuştur. Ayrıca Balistik Şubenin raporundan anılan kovanların dört ayrı silahtan atıldığı ve bu silahları el svapı alınan iki polis ile eldiveni alınan iki polisin kullandığı anlaşılmıştır (bkz. § 25/viii). Bu durumda başvurucunun eksiklik olarak belirttiği hususlar soruşturmanın etkililiğine zarar vermemiştir.

65. Öte yandan başvuruya konu soruşturmada soruşturmanın etkililiğine tesir eden önemli eksiklikler ve bazı özensizlikler söz konusudur.

66. Öncelikle operasyonda görev alan polisler ile başvurucunun silah seslerini duyabilecek

komşularının beyanlarına başvurulmamıştır. Anadolu Başsavcılığı 17/1/2018 tarihli bir yazıyla İstanbul Emniyet Müdürlüğünden arama işlemine katılan polislerin şüpheli sıfatıyla ifadelerinin alınmasını istemiş ve bu talebini 6/6/2018 tarihinde yinelemiş ise de İstanbul Emniyet Müdürlüğünde görevli bazı polisler, soruşturmayı yürüten Cumhuriyet savcısıyla görüşüp soruşturmanın İstanbul Başsavcılığında terör suçlarıyla görevli Cumhuriyet savcısı ile İstanbul Emniyet Müdürlüğünün terör suçlarıyla ilgili birimi tarafından yürütüldüğü yönünde tutanak düzenlemiştir. Oysa operasyonda görev alan polislerin ve silah sesini duyabilecek komşuların beyanlarının alınması olayın nasıl bir seyir izlediğinin belirlenmesini sağlayabilir.

67. Anadolu Başsavcılığı 17/1/2018 tarihinde İstanbul Başsavcılığından ve İstanbul Emniyet Müdürlüğünden kamera kayıtlarının birer örneğinin gönderilmesini talep etmiş ancak sözü edilen kayıtlar gönderilmemiştir. Buna rağmen Anadolu Başsavcılığı kamera kayıtlarının temini için yeni bir çaba içine girmemiş, olay yeri incelemesi sırasında çekilen fotoğrafları celbetmemiştir. Uzman yardımcılarının olay yeri incelemesi nedeniyle düzenledikleri rapor ve diğer belgelerde ölenin bulunduğu odanın kapısının polislerle olan mesafesinin belirtilmemesi bahse konu kamera kaydı ile fotoğrafları daha da kıymetli hâle getirmiştir.

68. Balistik Şubenin hazırladığı raporda eldivenin dış ve iç bölgesinden alınan svaplardaki atış artıklarının ateşli silahla yakın atış mesafesinden yapılan atış sonucu oluşabileceği belirtilse de söz konusu hususun konuyla ilgili olmayan bir yerde ve ilgisiz bir şekilde bahsedilmesi nedeniyle söz konusu eldivenin hangi polis memuruna ait olduğu anlaşılamadığı hâlde (bkz. § 25) Balistik Şubeden ek rapor alınmamıştır.

69. Parmak İzi Şubesince hazırlanan uzmanlık raporunda olay yerinde bulunan tabanca üzerinde iz saptandığı belirtilse de bu izin ölene ait olup olmadığı yönünde araştırma yapılıp yapılmadığı soruşturma dosyasından anlaşılamamıştır (bkz. § 19).

70. Olay Tutanağı'na göre polisler İ.Ö.nün odanın kapısına balistik kalkan ile kontrollü bir şekilde yaklaşmış, İ.Ö. ise hedef gözeterek polislere ateş etmiştir. İ.Ö. "Polis, at silahını, teslim ol!" şeklindeki uyarılara da silahla ateş ederek cevap verince polisler İ.Ö.ye ateş etmiştir (bkz. § 8). Bununla birlikte polislerin kullandığı 9 mm'lik silahlara ait dört boş kovandan birisi balkon kapısının önünde, diğerleri odadaki halı üzerinde bulunmuştur (bkz. § 9). Otopsi raporuna göre ölendeki ateşli silah giriş yaraları, boynunun sol yan tarafında, göğsünün ön yüz sol bölgesinde, sol kolunun üst dış yan arkasında ve göğsünün sol dış tarafındadır (bkz. § 22). Balistik Şubenin hazırladığı rapora göre ölenin atletindeki üç delik, polisler kısa namlulu silah kullanmış ise 40 cm'lik, uzun namlulu silah kullanmışsa 100 cm'lik mesafeden yapılan atışlar sonucu oluşmuş ve olay yerindeki 9 mm'lik dört kovan dört farklı silahtan atılmıştır (bkz. § 25). Bütün bunlara rağmen anılan dört kovanın hangi polise ait hangi silahtan atıldığı tespit edilmemiş, olay yerinde keşif yapılmak suretiyle olay canlandırması da yapılmamıştır. Hâlbuki gerek yukarıdaki paragraflarda gerekse bu paragrafta bahsedilen eksiliklerin tamamlanması suretiyle olay yerinde yapılacak keşif, başvuruya konu olayın nasıl bir seyir izlediğinin belirlenmesi için olmazsa olmaz niteliktedir.

71. Anadolu Başsavcılığı, İstanbul Başsavcılığının bazı soruşturma belgelerini 3/1/2019 tarihinde göndermesinden sonra yeni soruşturma işlemi yapmamasına rağmen soruşturmayı sonuçlandırmak için 23/9/2019 tarihine kadar beklemiştir.

72. Son olarak ifade etmek gerekir ki olayda meşru savunma hâlinin bulunduğu gerekçesiyle kovuşturmaya yer olmadığına dair karar verilse de bu kararda yaşam hakkına yönelik müdahalenin ölçülü olup olmadığına yönelik bir değerlendirme yer almamıştır. Anayasa'nın

17. maddesinin dördüncü fıkrasında belirtilenler (meşru müdafaa hâli, yakalama ve tutuklama kararlarının yerine getirilmesi, bir tutuklu veya hükümlünün kaçmasının önlenmesi, bir ayaklanma veya isyanın bastırılması veya olağanüstü hâllerde yetkili mercinin verdiği emirlerin uygulanması sırasında silah kullanılmasına kanunun cevaz verdiği zorunlu durumlar) öldürmeye izin verilen hâller değil istenmeyen bir sonuç olarak yaşam hakkından yoksun kalma sonucunun doğabileceği güç kullanılmasına izin veren durumlar olduğu için ölümle sonuçlanan bir silahlı güç kullanımı olayıyla ilgili soruşturma sonunda verilen kararda, yaşam hakkına yönelik müdahalenin Anayasa'nın aradığı zorunlu bir durumdan kaynaklanıp kaynaklanmadığı yanında zorunlu bir durumdan kaynaklanıyorsa müdahalenin ölçülü olup olmadığı da değerlendirilmelidir.

73. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan yaşam hakkının usul boyutunun ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

Muhterem İNCE bu görüşe katılmamıştır.

4. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

74. Başvurucu ihlalin tespitini ve manevi zararının karşılanmasını talep etmiştir.

75. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden soruşturma yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği soruşturma makamınca yapılması gereken iş yeniden soruşturma işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasında düzenlenen bireysel başvuruya özgü yeniden yargılama kurumunun özelliklerine ilişkin benzer yöndeki kapsamlı açıklamalar için bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

76. Öte yandan ihlalin niteliği dikkate alınarak başvurucuya net 90.000 TL manevi tazminat ödenmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

77. Bireysel başvurunun avukat yardımıyla yapıldığı ancak başvurucunun daha sonra avukatını vekillik görevinden azlettiği anlaşılmıştır. Azille birlikte başvurucu ile avukatı arasındaki vekâlet ilişkisi sona erse de bireysel başvurunun avukat aracılığıyla yapılmış olması sebebiyle başvurucu lehine vekâlet ücretine hükmedilmesi gerektiği sonucuna varılmıştır.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Yaşam hakkının usul boyutunun ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

B. Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan yaşam hakkının usul boyutunun İHLAL EDİLDİĞİNE Muhterem İNCE'nin karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

C. Kararın bir örneğinin yaşam hakkının usul boyutunun ihlalinden doğan sonuçların ortadan kaldırılması için yeniden soruşturma yapılmak üzere İstanbul Anadolu Cumhuriyet Başsavcılığına (Sor. No: 2018/692) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucuya net 90.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE,

E. 364,60 TL başvurucu harcından oluşan yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 22/11/2022 tarihinde karar verildi.

KARŞIOY GEREKÇESİ

1. Başvurucu, polisin silahlı güç kullanımı sonucu oğlu İ.Ö. nün meydana gelen ölümü ve bu olay hakkında yürütülen ceza soruşturmasının etkisizliği nedeniyle yaşam hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Mahkememiz çoğunluğu, silahlı güç kullanımı sonucunda meydana gelen ölüm olayında meşru savunma hakkının bulunduğu gerekçesiyle kovuşturmaya yer olmadığına dair karar verilmiş olsa bile, kararda, yaşam hakkına yönelik müdahalenin ölçülülüğüne yönelik bir değerlendirmeye yer verilmediğinden yaşam hakkının usul boyutunun ihlal edildiği sonucuna ulaşmıştır. Çoğunluğun bu yöndeki görüşüne katılmıyorum.

2. İstanbul Emniyet Müdürlüğü, başvurucunun oğlu müteveffa İ.Ö.nünsilahlı terör örgütü içinde faaliyet yürüttüğü, İçişleri Bakanı'na yönelik eylem arayışı içinde olduğu ve silahlı olabileceğine ilişkin istihbarat bilgisi edinmiş, bu hususu İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığına bildirmiş; Cumhuriyet savcısı; İ.Ö.nün kaçması ve delillerin kaybolması, yok edilmesi veya başka yere nakledilmesi yönünde tehlike bulunduğu sonucuna vararak yakalanabilmesi ve delillerin elde edilebilmesi amacıyla yaşadığı apartman dairesinde saat 00.00'dan itibaren 24 saat süreyle arama yapılmasına, elde edilecek suç unsuru eşya ve delillere el konulmasına karar vermiş; arma kararını icra eden polis ekiplerinin ikazlara (Polis, açın kapıyı! şeklinde) rağmen kapının açılmaması üzerine kırılmak suretiyle içeri giren kolluk mensupları, "Polis, at silahını, teslim ol!" uyarısını yaptıkları esnada İ.Ö.nün ateşle karşılık vermesi üzerine polisin karşı ateş etmesi sonucunda başvurucunun oğlu İ.Ö. hayatını kaybetmiştir.

3. Kişinin yaşam hakkı ile maddi ve manevi varlığını koruma hakkı, birbirleriyle sıkı bağlantıları olan, devredilmez ve vazgeçilmez haklarından olup devletin bu konuda pozitif ve negatif yükümlülükleri bulunmaktadır. Devletin, negatif bir yükümlülük olarak, yetki alanında bulunan hiçbir bireyin yaşamına kasıtlı ve hukuka aykırı olarak son vermeme, bunun yanı sıra, pozitif bir yükümlülük olarak, yine yetki alanında bulunan tüm bireylerin yaşam hakkını gerek kamusal makamların gerek diğer bireylerin gerekse kişinin kendisinin eylemlerinden kaynaklanabilecek risklere karşı koruma yükümlülüğü bulunmaktadır (Serpil Kerimoğlu ve diğerleri, B. No: 2012/752, 17/9/2013, §§ 50-51).

4. Anayasa'nın 17. maddesinin son fıkrasında "(1) meşru müdafaa hali, (2) yakalama ve tutuklama kararlarının yerine getirilmesi, (3) bir tutuklu veya hükümlünün kaçmasının önlenmesi, (4) bir ayaklanma veya isyanın bastırılması, (5) olağanüstü hallerde yetkili merciin verdiği emirlerin uygulanması sırasında silah kullanılmasına kanunun cevaz verdiği zorunlu durumlarda" yaşam hakkına yapılan müdahalenin hukuka uygun olacağı belirtilmiştir (Yılmaz Adlığ, B. No: 2017/16475, 8/7/2020, §. 31).

5. Başvuruya konu olayda Başsavclık, başvurucunun yaptığı suç duyurusu üzerine polisler hakkında hemen soruşturma başlatmış, ölüm olayından haberdar olunması sonrasında ölüm olayını çevreleyen koşulların tespiti için derhâl harekete geçip bazı soruşturma işlemleri (olay yerinin incelenmesi, otopsi işlemi için ölenin Adli Tıp Kurumu Başkanlığına gönderilmesi) yapmış ve soruşturma süresince pek çok delil toplamıştır. Yine, başvurucu ile eşi N.Ö. nün ifadesine başvurulmuş, olay yerindeki deliller (el svapları da dâhil) toplanmıştır. Olay yeri incelemesi sırasında Cumhuriyet savcısı bizzat hazır bulunmuş; soruşturma, makul sayılabilecek bir sürede tamamlanmıştır. Soruşturmada ölüm nedeni ile ölümün hangi koşullarda meydana geldiğinin tespiti için birçok işlem de (olay yeri incelemesi, ölenin ve üç polisin el svapları ile iki polisin eldiveninin alınması, ölü muayenesi ve otopsi işlemi, olay yerinde bulunan tabanca ve üzerinde vücut izi ve biyolojik örnek incelemesi, atış artığı ve atış mesafesinin tespitine yönelik inceleme, olay yerinde bulunan tabanca ve mermi kovanlarının incelenmesi) yapılmıştır. Ancak kamu davasının açılmasına yönelik yeterli bir delile ulaşılmadığından Cumhuriyet savcısı tarafından kovuşturmaya yer olmadığına dair karar verilmiştir.

6. Yürütülen soruşturma sonucunda kovuşturmaya yer olmadığına karar verilmiş ise de silahlı güç kullanımı sonucu meydana gelen ölüm olaylarında soruşturma yükümlülüğünün araç yükümlülüğü olduğu dikkate alınmalıdır. Cumhuriyet savcısının (§§ 30-36) olayı aydınlatmak adına gerekli soruşturma işlemlerini ifa ettiği görülmektedir. Kovuşturmaya yer olmadığı kararında, (§ 37) İ.Ö. nün ölümünün meşru müdafaa kapsamında kaldığı ve Anayasada öngörülen zorunluluk halini oluşturduğu sonucuna varılmıştır. Başvurucunun anılan karara itirazını inceleyen sulh ceza hâkimliği de kovuşturmaya yer olmadığına dair bu kararı usul ve yasaya uygun bulmuş, itirazın reddine karar vermiştir. Dolayısıyla, başvurucunun yaşam hakkının ihlal edildiği iddiası bakımından etkili bir soruşturmanın yürütülmediğinden bahsedilemeyecektir.

7. Açıklanan nedenlerle, başvurucunun Anayasa’nın 17.maddesinde güvence altına alınan yaşam hakkının usul boyutunun ihlal edilmediği kanaatini taşıdığımdan çoğunluğun aksi yöndeki kararına katılmıyorum.

Üye Muhterem İNCE

M.L.

B. No: 2020/15539 | Karar tarihi: 22.11.2022

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/15539

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

M.L. BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/15539)

Karar Tarihi: 22/11/2022

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

GİZLİLİK TALEBİ KABUL

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Muammer TOPAL

Recai AKYEL

Selahaddin MENTEŞ

Muhterem İNCE

Raportör : Yusuf Enes KAYA

Başvurucu : M.L.

Vekili : Av. Murat EKEN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru; iade tutuklamasının hukuka aykırı olması, iade sürecindeki tutukluluk incelemelerinin duruşmasız yapılması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının, iade yargılaması sürecindeki uygulamalar nedeniyle adil yargılanma hakkının, kötü muameleye maruz kalma riski bulunan ülkeye iade kararı verilmesi nedeniyle kötü muamele yasağının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvurular 2/6/2020 ve 11/6/2020 tarihlerinde yapılmıştır. Komisyon, başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne ve başvuruların kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

3. 2020/16203 ve 2020/16204 numaralı başvurular incelenen başvuruyla birleştirilmiştir.

4. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir.

Bakanlık görüşünü bildirmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

5. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ve ilgili kurumlardan temin edilen bilgilere göre olaylar özetle şöyledir:

6. Emniyet Genel Müdürlüğünün 24/10/2018 tarihli yazısı ile organize suç örgütü liderliği, yolsuzluk ve gazetecilere mukavemet suçlarından Gürcistan adli makamlarınca anılan ülkeye iadesi amacıyla kırmızı bültene istinaden uluslararası seviyede aranan başvurucunun 26/7/2018 tarihinde Edirne üzerinden Türkiye'ye giriş yaptığının anlaşıldığı, Trabzon İl Emniyet Müdürlüğü birimlerince yapılan ortak çalışma sonucunda, önceki tarihlerde Türkiye'ye iadesi gerçekleşen ve tutuklanan Ş.D. isimli şahıs ile irtibatlı olduğu ve Trabzon'da bir hastanede üzerinde silahla yakalandığı Bakanlığa bildirmiştir.

7. Kırmızı bültende; başvurucunun Gürcistan'da faaliyet gösteren suç örgütü kapsamında lider vasfını haiz olduğu, örgüt yöneticisi iken hakkında haber yapan gazeteciyi bu haber nedeniyle tehdit ettiği, "Hırsızlar Dünyası" isimli bir organize grup oluşturduğu, bu suç örgütü vasıtasıyla kişileri kendi mal varlıkları aleyhine işlem yapmaya zorladığı ve ortak fon oluşturduğu, kişiler arasındaki problemleri çözerek gelir elde ettiği, suç örgütü faaliyeti kapsamında yasa dışı faaliyetlerde bulunduğu iddiaları yer almıştır.

8. Akçaabat Sulh Ceza Hâkimliği, 25/10/2018 tarihinde başvurucunun 10/7/1953 tarihli ve 6136 sayılı Ateşli Silahlar ve Bıçaklar ile Diğer Aletler Hakkında Kanun'a muhalefet suçundan tutuklanmasına ve ayrıca kırmızı bülten ile arandığından Suçluların İadesine Dair Avrupa Sözleşmesi'nin (SİDAS) 16. maddesinin (4) ve (5) numaralı fıkraları gereğince iade edilmesine yönelik olmak üzere 18 gün süreyle geçici tutuklanmasına karar vermiştir.

9. Geçici tutuklama kararı üzerine Bakanlık tarafından 26/10/2018 tarihinde 23/4/2016 tarihli ve 6706 sayılı Cezai Konularda Uluslararası Adli İşbirliği Kanunu'nun 14. maddesi ile SİDAS'ın 16. maddesine göre başvurucu hakkında usulüne uygun olarak düzenlenmiş iade talepnamesi istenmiştir.

10. Akçaabat Cumhuriyet Başsavcılığının istemi üzerine Akçaabat Sulh Ceza Hâkimliği tarafından 10/11/2018 tarihinde SİDAS'ın 16. maddesinin (4) ve (5) numaralı fıkraları gereğince üzerine atılı suçların niteliği ve kaçma şüphesinin varlığı dikkate alınarak başvurucunun geçici tutukluluk süresinin 22 gün süreyle uzatılmasına karar verilmiştir.

11. 29/11/2018 tarihinde Dışişleri Bakanlığı ve İçişleri Bakanlığı tarafından Bakanlığa iletilen Gürcistan makamlarından alınan iade talebi evrakları Akçaabat Cumhuriyet Başsavcılığına gönderilmiştir. Bunun yanında diplomatik kanaldan Gürcistan tarafından gönderilen iade talepnamesi de Dışişleri Bakanlığı tarafından Bakanlığa gönderilmiş bu talepname de Akçaabat Cumhuriyet Başsavcılığına aynı tarihte iletilmiştir.

12. Başvurucunun iade edilip edilmeyeceğine ilişkin yargılama Trabzon 1. Ağır Ceza Mahkemesi önünde 3/12/2018 tarihinde yapılmıştır. Söz konusu duruşmaya başvurucu bulunduğu ceza infaz kurumu Ses ve Görüntü Bilişim Sistemi (SEGBİS) aracılığıyla katılmıştır. Ayrıca başvurucunun avukatı da duruşma salonunda hazır olmuştur. Mahkeme tarafından hazır edilen tercüman vasıtasıyla başvurucuya iade talebine ilişkin dosya kapsamındaki belgeler okunmuş ve suçlamanın hukuki nitelendirilmesi anlatılmıştır. Ayrıca başvurucuya 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'ndan kaynaklı haklar okunarak anlatılmıştır. Başvurucu tercümanı vasıtasıyla iade talebine ilişkin

açıklamasını sunmuştur. Başvurucudan sonra söz alan müdafii de başvurucunun iade edilmesine ilişkin talebe ve tutuklanmasına karşı beyanlarını Mahkemeye sunmuştur.

13. Trabzon 1. Ağır Ceza Mahkemesi aynı tarihte geçici tutuklama kararını kaldırarak başvurucu hakkında yurt dışına çıkış yasağı, konutu terk etmeme ve Trabzon şehrini terk etmeme şeklinde adli kontrol tedbirlerinin uygulanmasına karar vermiştir. Ağır Ceza Mahkemesi aynı kararında 6706 sayılı Kanun'un 18. maddesi gereği iade talebinin kabul edilebilir olduğuna da karar vermiştir. Kararın gerekçesinin ilgili kısmı şöyledir:

"M.L.nin atılı suçları kabul etmediği, gelen evrakların iade evrakı olarak düşünmediği, dolayısı ile rızaya dayalı iade olmadığı, fakat dosya kapsamında yapılan incelemede Adalet Bakanlığının M.L. ile ilgili interpol yazısının ve iade hususu ile ilgili diyeceklerini yetkili Gürcistan yerlerinden sorduğu, oradan gelen cevabi yazının dosyada olduğu, dosyada ayrıntılı olarak hangi suçlardan arandığı ve ayrıca 2018 yılının 23 Temmuzunda aramasının olduğu, 2018 yılının 16 Ekiminde interpol ile kırmızı alarm ile arama çıkarıldığı, yine cevap yazısının son kısmında iade hakkında Avrupa kongresinin 13. maddesine uygun olarak Gürcistan kurumlarının iade dosyasının incelenmesi için gereken ek bilgileri varsa göndermeye hazır olduğu şeklinde belirtildiği, gelen resmi yazı incelendiğinde, özetle iadesi talep edilen suçların Gürcistandaki hırsızlık alanı diye tabir edilen organize suç ve gasp ile ilgili suçlar olduğu, bunların örneklerinin verildiği, gasp organize etme işini yaptığı, yine 24/2/2015 tarihinde gazetecinin işini yapmasını engellemek suçundan hukuk hırsızı olarak dile getirilen suçu işlediği, ayrıca mağdurlara yönelik zorbalık ve tehdit eylemlerinde bulunduğu, 2018 yılının 20 Temmuzunda ceza hukuku kodunun 154. maddesi 2. bölümü ile 25.181 maddesinin 2. bölümünün (a) alt bölümüne göre ve 223/1 maddesinin 2. bölümüne göre suç işlemesinden dolayı 12 yıl vade ile tutuklanma cezası verildiği, anlaşıldığından, 6706 sayılı yasanın 18. maddesi gereği iade talebinin kabul edilebilir olduğuna... [karar verildi.]"

14. Başvurucunun hakkında tayin edilen adli kontrol tedbirlerine riayet etmediğinin tespit edilmesi üzerine Trabzon Cumhuriyet Başsavcılığının talebine istinaden Trabzon 1. Ağır Ceza Mahkemesi tarafından 4/12/2018 tarihinde başvurucunun tutuklanmasına karar verilmiştir.

15. Yine aynı tarihte başvurucu müdafiinin itirazı üzerine Trabzon 2. Ağır Ceza Mahkemesi tarafından başvurucunun tahliyesine ve sınır dışı edilecek olması nedeniyle konan yurt dışı çıkış yasağına ilişkin adli kontrol tedbirinin kaldırılmasına kesin olarak karar verilmiştir. Tahliye gerekçesinde başvurucunun 18/1/2018 ile 18/1/2021 tarihleri arasında verilen ikamet izninin Trabzon Valiliğinin 8/10/2018 tarihli kararı ile iptal edildiği, dolayısıyla başvurucunun Türkiye'de yasal olarak kalma hakkının bulunmadığı, yetkili makamlarca doğrudan sınır dışı edilme yolu ile Gürcistan'a teslim edilecek şekilde muameleye tabi tutulacağı ve bu şekilde Gürcistan adli ve idari makamlarının iade talebinin de yasal yollardan karşılanmış olacağının anlaşıldığı, tutuklama tedbirinin gayesinin sebep olarak da kalmadığı belirtilmiştir.

16. Salıverilmesinden sonra Trabzon Valiliği İl Göç İdaresi Müdürlüğünün 5/12/2018 tarihli kararıyla başvurucunun sınır dışı edilmesine ve idari gözetim altına alınmasına karar verilmiştir.

17. Kayseri 2. Sulh Ceza Hâkimliği 28/5/2019 tarihinde idari gözetimin sona erdirilmesine karar vermiştir. Başvurucu, salıverilmesinden 14 gün sonra 11/6/2019 tarihinde yakalanmış ve hakkında 13/6/2019 tarihinde tekrar idari gözetim kararı verilmiştir.

18. İstanbul 2. Sulh Ceza Hâkimliği 29/7/2019 tarihinde geri gönderme merkezinde tutmanın altı ayı geçemeyeceğini, bu sürenin, sınır dışı etme işlemlerinin yabancının iş birliği yapmaması veya ülkesiyle ilgili doğru bilgi ya da belgeleri vermemesi nedeniyle tamamlanamaması hâlinde en fazla altı ay daha uzatılabileceğini, idareden gelen cevapta idari gözetimin hangi sebeplerle zorunluluk nedeniyle uzatıldığının gerekçelendirilemediğini, Anayasa Mahkemesinin 2019/16765 sayılı başvuruda 29/6/2019 tarihine kadar sınır dışı işleminin yürütmesinin durdurulmasına karar verdiğini ancak bu tarih geçmesine rağmen sınır dışı etme işleminin gerçekleştirilmediğini, bu nedenlerle idari gözetimin devamının hak kaybına neden olabileceğini, alternatif tedbirle de idari gözetimden beklenen faydanın sağlanabileceğini belirterek idari gözetimin sona erdirilmesine karar vermiştir.

19. Başvurucunun iade talebinin kabul edilebilir olduğuna yönelik karara karşı temyiz yasa yoluna başvurması üzerine Yargıtay 6. Ceza Dairesi tarafından yapılan temyiz incelemesi sonucu 28/2/2019 tarihinde Ağır Ceza Mahkemesi kararı onanmış ve bu tarih itibarıyla anılan karar kesinleşmiştir.

20. Bakanlığın 10/5/2019 tarihli yazısı ile Dışişleri ve İçişleri Bakanlıklarından 6706 sayılı Kanun'un 19. maddesi hükmü gereği başvurucunun iadesiyle ilgili görüşlerinin iletilmesi istenmiştir.

21. Başvurucu, 20/5/2019 tarihinde Anayasa Mahkemesine yaptığı 2019/16765 sayılı başka bir bireysel başvuruda (idari gözetim ile ilgili) ülkesine iade edilmesi hâlinde yaşamına, maddi ve manevi varlığına yönelik telafisi güç zararların doğacağı iddiasıyla hakkında verilen iade kararının durdurulması için tedbir talebinde bulunmuştur. Anayasa Mahkemesi bilgi ve belgeler toplandıktan sonra yeniden değerlendirilmek üzere bu aşamada başvurucunun ülkesine sınır dışı edilmesine dair işlemin 29/6/2019 tarihine kadar geçici olarak durdurulmasına karar vermiştir. Anayasa Mahkemesi 28/6/2019 tarihli kararıyla da başvurucunun ülkesine iadesi hâlinde yaşamına, maddi ve manevi bütünlüğüne yönelik ciddi bir tehlike bulunduğuna dair dosya kapsamında herhangi bir bilgi veya belge olmadığı gerekçesiyle tedbir talebini reddetmiştir.

22. Dışişleri Bakanlığının, Bakanlığa gönderdiği 25/6/2019 tarihli yazı ile başvurucunun Gürcistan'a iadesinde bir sakınca bulunmadığı ifade edilmiştir. İçişleri Bakanlığının da Bakanlığa gönderdiği 25/6/2019 tarihli yazı ile başvurucunun Gürcistan'a iadesinde bir sakınca bulunmadığı ifade edilmiştir.

23. İçişleri ve Dışişleri Bakanlıklarının görüşleri ikmal edildikten sonra başvurucunun anılan ülkeye iadesi amacıyla Göç İdaresi Genel Müdürlüğünün 2/8/2019 tarihli ve İçişleri Bakanlığının 16/8/2019 tarihli görüş yazısında belirtildiği üzere tutuklanması hususunda gereğinin takdiri Trabzon Cumhuriyet Başsavcılığından istenmiştir.

24. Trabzon Cumhuriyet Başsavcılığının talebi üzerine Trabzon 1. Ağır Ceza Mahkemesi tarafından 17/8/2019 tarihinde başvurucunun üzerine atılı organize suç örgütü liderliği suçu kapsamında Gürcistan'a iadesi amacıyla 6706 sayılı Kanun'un 16. maddesi kapsamında tutuklanmasına karar verilmiştir.

25. Bu suretle tutuklanmasına karar verilen başvurucunun tutukluluk durumu 6706 sayılı Kanun'un 16. maddesinin ikinci fıkrası uyarınca iade sürecinde kişinin tutuklanması ile teslime kadar geçen süre içindeki tutukluluk durumu 13/9/2019, 9/10/2019, 7/11/2019, 5/12/2019, 2/1/2020 ile 30/1/2020 tarihlerinde olmak üzere otuzar günlük periyotlarla dosya

üzerinden ele alınarak incelenmiştir. Bu tutukluluğun devamı kararlarında atılı suça ilişkin aleyhine kuvvetli şüphe sebeplerini gösterir somut olguların bulunması, serbest bırakılma hâlinde kaçma şüphesinin bulunması, atılı suç için yasada öngörülen ceza miktarı itibarıyla tutuklulukta geçirilen sürede orantısızlık bulunmadığı, atılı suçun katalog suçlardan olması dikkate alındığında bu aşamada adli kontrol hükümlerinin yetersiz kalacağı, tutukluluk hâlinin kaldırılmasını gerektirir yasal bir neden bulunmadığı gerekçelerine dayanılmıştır.

26. Tutukluluğun devamına ilişkin yapılan itirazlar da itiraz mercii tarafından sırasıyla 20/9/2019, 22/10/2019, 20/11/2019, 11/12/2019, 10/1/2020 ile 3/2/2020 tarihlerinde reddedilmiştir.

27. Bakanlığın 16/12/2019 tarihli yazısı ile 6706 sayılı Kanun'un 19. maddesi uyarınca başvurucunun Gürcistan'a iadesine onay verilmesi hususu Cumhurbaşkanlığına arz edilmiştir.

28. 28/2/2020 tarihli yazı ile başvurucunun Gürcistan'a iadesinin Cumhurbaşkanı tarafından uygun bulunduğu bildirilmiştir. Böylece başvurucunun ülkesine iadesine ilişkin hukuki süreç tamamlanmış ve başvurucunun Gürcistan görevlilerine teslim edilmesi aşamasına gelinmiştir.

29. Trabzon 1. Ağır Ceza Mahkemesi 28/2/2020 tarihinde başvurucu hakkında verilen iade talebinin kabul edilebilir olduğuna dair kararının Yargıtay 6. Ceza Dairesinin 28/2/2019 tarihli ilamı ile onanarak kesinleştiğini, 6706 sayılı Kanun'un 16. maddesinin 3. fıkrasına göre iade kararının kesinleşmesinden itibaren 1 yıl içinde iadenin yapılamaması hâlinde kişi hakkında uygulanan tüm koruma tedbirlerinin kaldırılacağına dair amir hüküm bulunduğunu belirterek koruma tedbirinin yasal engel sebebiyle devam ettirilemeyeceğini değerlendirerek başvurucunun tahliyesine karar vermiştir.

30. Bakanlığın itirazı üzerine Trabzon 1. Ağır Ceza Mahkemesi aynı gün tahliye gerekçesinin iade kararının Kanun'un 19. maddesi uyarınca Cumhurbaşkanlığınca henüz onaylanmadığı ve 28/2/2020 tarihi itibarıyla kesinleşmeden itibaren 1 yıllık sürenin dolduğu gerekçesine dayandığını ancak tahliye kararı sonrası aynı gün mahkemeye ulaşan resmî yazı içeriklerinden iade kararının Cumhurbaşkanlığı makamınca iade kararının kesinleşmesinden itibaren 1 yıllık süre dolmadan 28/2/2020 tarihinde uygun bulunduğunun anlaşıldığını, evrakın Mahkemeye geç iletildiğini, başvurucunun tutuklanmaması hâlinde kaçma, gizlenme ihtimalinin bulunduğunu, adli kontrol tedbirlerinin yetersiz olacağını belirterek başvurucu hakkında tutuklanmasına yönelik yakalama emri çıkartılmasına karar vermiştir.

31. Başvurucu 29/2/2020 tarihinde yakalanmıştır. Başvurucu SEGBİS aracılığıyla ve müdafii katılımıyla Trabzon 1. Ağır Ceza Mahkemesi önünde yapılan sorgusunda öncelikle Gürcistan’a, bunun mümkün olmaması durumunda Ukrayna’ya sınır dışı edilmesini talep etmiştir. Başvurucu, Trabzon 1. Ağır Ceza Mahkemesinin aynı tarihli kararı ile tekrar tutuklanmıştır.

32. Trabzon 1. Ağır Ceza Mahkemesinin 29/2/2020 tarihli tutuklama kararına yapılan itiraz, Trabzon 2. Ağır Ceza Mahkemesince 6/3/2020 tarihinde reddedilmiş ve başvurucunun tutukluluk hâlinin devamına karar verilmiştir.

33. Bu şekilde tutuklanmasına karar verilen başvurucunun tutukluluk durumu 6706 sayılı Kanun'un 16. maddesinin ikinci fıkrası uyarınca 13/3/2020, 10/4/2020 ve 7/5/2020 tarihlerinde olmak üzere otuzar günlük periyotlarla ele alınarak incelenmiştir. Bu tutukluluğun devamı kararlarında atılı suça ilişkin aleyhine kuvvetli şüphe sebeplerini

gösterir somut olguların bulunması, serbest bırakılma hâlinde kaçma şüphesinin ve iade kararının sonuçsuz kalma ihtimalinin bulunması, iadeye konu Gürcistan Adli Kurumlarınca verilen mahkûmiyet hükmünün miktarı itibarıyla tutuklulukta geçirilen sürede orantısızlık bulunmaması, bu aşamada adli kontrol hükümlerinin yetersiz kalması, tutukluluk hâlinin kaldırılmasını gerektirir yasal bir neden bulunmaması gerekçelerine dayanılmıştır.

34. Tutukluluk durumuna yapılan itirazlar da itiraz mercii tarafından sırasıyla 18/3/2020, 17/4/2020 ve 21/5/2020 tarihlerinde reddedilmiştir.

35. İçişleri Bakanlığının 28/2/2020 tarihli yazısı ile seyahat programı için Gürcistan İnterpol birimi ile irtibata geçildiği, gerekli bilgilerin iade tarihinden 2 hafta önce iletilmesinin istendiği, iadenin İstanbul Havalimanı'ndan gerçekleştirileceği belirtilmiştir.

36. Bakanlık 12/3/2020 tarihli yazısı ile seyahat programına istinaden yapılan işlemlerin güncel durumu hakkında bilgi verilmesi amacıyla İçişleri ve Dışişleri Bakanlıklarından talepte bulunmuştur.

37. Trabzon 1. Ağır Ceza Mahkemesi 13/3/2020 tarihinde Bakanlığa yazdığı müzekkerede; 6706 sayılı Kanun'un 20. maddesi ve SİDAS'ın 18. maddesi uyarınca kararlaştırılan teslim tarihinden itibaren koruma tedbirinin otuz günlük sürenin hitamında kaldırılacağından bahisle iadesine karar verilen başvurucuyla ilgili olarak Gürcistan makamlarıyla kararlaştırılan teslim tarihinin ivedilikle bildirilmesini istemiştir.

38. Bakanlığın 19/3/2020 tarihinde Trabzon Cumhuriyet Başsavcılığına gönderdiği yazıda, 28/2/2020 ve 6/3/2020 tarihlerinde Gürcistan İnterpol birimi ile temasa geçilerek teslim için seyahat programı istenmesine rağmen Gürcistan makamlarından bir cevap alınamadığı belirtilmiş; bu aşamada konuyla ilgili olarak bir kez de diplomatik kanaldan iletişime geçildiğinin bildirildiği ifade edilmiştir.

39. Bakanlık 6/4/2020 tarihinde İçişleri ve Dışişleri Bakanlıklarına gönderdiği yazıda başvurucu hakkında Gürcistan yetkili makamlarının iade talebinin devam edip etmediği hususunda kesin bilgi edinilmesini ve eğer iade talepleri devam ediyor ise mevcut Koronavirüs tehdidi nedeniyle Gürcistan yetkili makamlarının seyahat programına dair görüşlerinin bildirilmesini istemiştir.

40. Trabzon 1. Ağır Ceza Mahkemesi 10/4/2020 tarihinde Bakanlığa müzekkere yazarak teslim tarihi kararlaştırılıp kararlaştırılmadığının, kararlaştırılmış ise kararlaştırılan teslim tarihinin ivedilikle bildirilmesini istemiştir.

41. Bakanlık 6/5/2020 tarihinde Gürcistan İnterpolü ile tekrar iletişime geçilerek başvurucu hakkında Gürcistan yetkili makamlarının iade talebinin devam edip etmediği hususunda kesin bilgi edinilmesini İçişleri ve Dışişleri Bakanlıklarından talep etmiştir.

42. Trabzon 1. Ağır Ceza Mahkemesi 7/5/2020 tarihinde bir kez daha teslime ilişkin tarihin kararlaştırılıp kararlaştırılmadığına dair bilgi talebiyle Bakanlığa müzekkere yazmıştır.

43. Bakanlığın 28/5/2020 tarihinde Trabzon Cumhuriyet Başsavcılığına gönderdiği yazıda teslime ilişkin tarihle ilgili olarak Dışişleri Bakanlığının 14/4/2020 tarihli ve İçişleri Bakanlığının 30/4/2020 tarihli yazılarıyla Gürcistan İnterpolü ve diplomatik kanaldan Gürcistan yetkili makamları nezdinde temasa geçildiği, teslim için seyahat programı istenmesine rağmen henüz bir cevap alınamadığı bildirilmiştir.

44. Trabzon 1. Ağır Ceza Mahkemesi 1/6/2020 tarihinde başvurucunun tutukluluk

durumunu incelemiştir. Başvurucu, bu tutukluluk incelemesinin duruşmalı yapılmasını talep etmiştir. Mahkeme bu talebi, tutukluluğun gözden geçirilmesi esnasında şüpheli veya müdafinin dinlenmesine yönelik 5271 sayılı Kanun'un 108. maddesinin (1) numaralı fıkrasının soruşturma aşamasına ilişkin olduğunu, 108. maddesinin (3) numaralı fıkrasına göre kovuşturma aşamasında tutukluluk durumunun dosya üzerinden değerlendirilmesi gerektiğini belirterek reddetmiş ve tutukluluğun devamına karar vermiştir. Mahkeme Bakanlığa müzekkere yazarak teslime ilişkin tarihin bildirilmesini bir kez daha talep etmiştir.

45. Başvurucu, bu tutukluluğun devamı kararı üzerine 2/6/2020 tarihinde 2020/15539 sayılı bireysel başvuruyu yapmıştır.

46. Başvurucunun bu karara yaptığı itiraz ilk önce Trabzon 1. Ağır Ceza Mahkemesince tekrar incelenmiştir. Mahkeme tutukluluk değerlendirilmesinde müdafi veya ilgilinin hazır bulundurulmasının soruşturma evresindeki tutukluluk değerlendirmelerine münhasır olduğunu, 5271 sayılı Kanun'un 108. maddesinin (3) numaralı fıkrasının açık lafzına göre kovuşturma aşamasında tutukluluk değerlendirmelerinin dosya üzerinden ve taraflar hazır edilmeksizin değerlendirileceğini, dosyanın suçluların iadesi dosyası olması nedeniyle 108. maddenin (3) numaralı fıkrasının bu dosyada da uygulama yeri olduğunu, tutukluluk incelemelerinin duruşmalı yapılacağına ilişkin 6706 sayılı Kanun'da bir hüküm bulunmadığını belirterek itirazı reddetmiştir.

47. Trabzon 2. Ağır Ceza Mahkemesi de bu karara yapılan itirazı kararın usul ve yasaya uygun olduğunu belirterek 9/6/2020 tarihinde reddetmiştir.

48. Başvurucu bu karar üzerine 2020/16203 ve 2020/16204 sayılı bireysel başvuruları yapmıştır.

49. Bakanlık 1/6/2020 ve 9/6/2020 tarihinde Gürcistan İnterpolü ile tekrar iletişime geçilerek başvurucu hakkında Gürcistan yetkili makamlarının iade talebinin devam edip etmediği hususunda kesin bilgi edinilmesini, Gürcistan yetkili makamlarının seyahat programına dair görüşlerinin bildirilmesini İçişleri ve Dışişleri Bakanlıklarından talep etmiştir.

50. İçişleri Bakanlığı 12/6/2020 tarihinde Bakanlığa gönderdiği yazıda 10/6/2020 tarihinde Gürcistan İnterpolu nezdinde girişimde bulunulduğunu ve cevap alındığında iletileceğini belirtmiştir. Gürcistan makamlarınca anılan taleplere cevap verilmemiştir.

51. Trabzon 1. Ağır Ceza Mahkemesi 19/6/2020 tarihinde başvurucunun tahliyesine karar vermiştir. Tahliye kararının gerekçesi şöyledir:

"Hakkında ülkesine iade kararı verilen M.L.nin iade sürecinde tutuklulukta geçirdiği yaklaşık 10 aylık süre dikkate alındığında bu sürenin uzun süre mahiyetinde olduğu, gerek Anayasa mahkemesinin gerekse Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin kararlarında vurgulandığı üzere tutuklamanın istisnai bir tedbir olduğu, en son başvurulacak kişi hürriyetini sınırlayacak tedbir olduğu, iadesine karar verilen hakkında Gürcistan Adli Makamlarınca verilen 5 yıllık hapis cezasının ülkemiz kanunlarına göre ülkemizde infaz edilmesi halinde ilgilinin Denetimli Serbestliğe ayrılacağı, Gürcistan adli makamlarının iade yazısına uzun süredir cevap vermemesinin ilgilinin mağduriyetine sebep olduğu gözetilerek iadesine karar verilen M.L.nin tahliyesine... [karar verildi.]"

52. Trabzon 1. Ağır Ceza Mahkemesi tarafından 19/6/2020 tarihinde tahliye edilen

başvurucu 20/6/2020 tarihinde Kocaeli Valiliğince İstanbul Havalimanı'ndan Minsk (Belarus) aktarmalı olarak Kiev'e (Ukrayna) sınır dışı edilmiştir.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. Ulusal Hukuk

53. 6706 sayılı Kanun'un "Usul hükümlerinin uygulanması" kenar başlıklı 5. maddesi şöyledir:

"Adlî iş birliği talepleri yerine getirilirken, bu Kanunda ve diğer kanunlarda hüküm bulunmayan hâllerde, 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu hükümleri uygulanır."

54. 6706 sayılı Kanun'un "Geçici tutuklama" kenar başlıklı 14. maddesi şöyledir:

"(1) İade talebine konu olabilecek bir suçun işlendiğinin kabulü için kuvvetli şüphe bulunması hâlinde, iade talebinin Merkezî Makama ulaşmasından önce, Türkiye'nin taraf olduğu milletlerarası andlaşma hükümleri veya mütekabiliyet ilkesi çerçevesinde, ilgili devletin talebi ve Merkezî Makamın uygun bulması üzerine kişi geçici olarak tutuklanabilir.

(2) İade talebine konu olabilecek ve 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 12 nci maddesinin üçüncü fıkrasının (a) bendi kapsamına giren bir suç işlediği yönünde kuvvetli şüphe bulunan kişi, ilgili devletin talebi aranmaksızın geçici olarak tutuklanabilir.

(3) İlgili devletin geçici tutuklama talebi, Merkezî Makam tarafından iade amacıyla yakalanması ve Cumhuriyet başsavcılığına sevki için İçişleri Bakanlığına gönderilir. Yakalanan kişi, geçici tutuklama hususunda karar verilmek üzere en geç yirmi dört saat içinde sulh ceza hâkimi önüne çıkarılır. Sulh ceza hâkimi geçici tutuklanması talep edilen kişiye, rızaya dayalı iade imkânı ile bunun hukukî sonuçları hakkında bilgi verdikten sonra talep hakkında karar verir.

(4) Geçici tutuklama süresi ilgili milletlerarası andlaşma hükümlerine göre belirlenir. Mütekabiliyet ilkesi çerçevesinde kişi, en fazla kırk gün geçici tutuklu kalabilir.

(5) Geçici tutuklama yerine kişinin kaçmasına engel olacak şekilde Ceza Muhakemesi Kanununun 109 uncu maddesi uyarınca adlî kontrol kararı verilebilir.

(6) İlgili devlet tarafından dördüncü fıkrada belirtilen süre içinde iade evrakının gönderilmemesi hâlinde geçici tutuklama veya adlî kontrol kararı kaldırılır. Bu durum, iade talebinin alınmasından sonra iade amacıyla koruma tedbirleri uygulanmasına engel teşkil etmez."

55. Aynı Kanun'un "İade amacıyla koruma tedbirlerinin uygulanması" kenar başlıklı 16. maddesi ise şöyledir:

"(1) Ağır ceza mahkemesi iade sürecinin her aşamasında iadesi talep edilen kişi hakkında Ceza Muhakemesi Kanunu hükümleri uyarınca koruma tedbirlerine karar verebilir.

(2) İade sürecinde kişinin tutuklanması durumunda teslime kadar geçen süre içindeki tutukluluk durumu, ağır ceza mahkemesince en geç otuzar günlük sürelerle incelenir.

(3) Ağır ceza mahkemesinin iade talebinin kabulüne ilişkin kararının kesinleşmesinden itibaren bir yıl içinde 19 uncu maddeye göre iade kararı verilmemesi hâlinde kişi hakkındaki koruma tedbirleri kaldırılır.

(4) Toplam tutukluluk süresi, kişinin iade talebine konu suçtan dolayı alabileceği veya mahkûm olduğu cezanın infaz süresini geçemez."

56. Aynı Kanun'un "İade yargılaması" kenar başlıklı 18. maddesi şöyledir:

"(1) Kişinin rızaya dayalı iade usulünü kabul etmemesi hâlinde mahkeme, iade şartlarını bu Kanun ve Türkiye'nin taraf olduğu milletlerarası andlaşma hükümlerine göre inceleyerek iade talebinin kabul edilebilir olup olmadığına karar verir.

(2) Talep eden devlet tarafından gönderilen belgelerin yeterli görülmemesi hâlinde mahkeme, uygun bir süre içinde ek bilgi ve belgelerin gönderilmesini isteyebilir.

(3) İade yargılamasında katılma talebinde bulunulamaz.

(4) Mahkemenin kararına karşı temyiz yoluna başvurulabilir. Yargıtay bu başvuruları üç ay içinde sonuçlandırır. Kararın kesinleşmesi hâlinde iade evrakı karar ile birlikte Merkezî Makama gönderilir."

57. Aynı Kanun'un "İade kararı" kenar başlıklı 19. maddesi şöyledir:

"(1) Ağır ceza mahkemesince iade talebinin kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi hâlinde, bu kararın yerine getirilmesi, Dışişleri ve İçişleri bakanlıklarının görüşü alınarak Adalet Bakanının teklifi ve Cumhurbaşkanının onayına bağlıdır.

(2) Merkezî Makam iade talebinin kabul veya ret edildiğini, talep eden devlete ve iadesi talep edilen kişiye bildirir."

58. Aynı Kanun'un "Teslim" kenar başlıklı 20. maddesi şöyledir:

"(1) İadesine karar verilen kişinin teslim işlemleri, ilgili bakanlıklarla iş birliği hâlinde yürütülür.

(2) İadesine karar verilen kişinin, talep eden devlet makamları ile kararlaştırılan tarihte haklı bir neden olmaksızın teslim alınmaması hâlinde, bu tarihten itibaren otuz gün sonra mahkemece kişi hakkında verilen koruma tedbirleri kaldırılır.

(3) İadesine karar verilen kişi hakkında, başka bir suç nedeniyle Türkiye'de ceza soruşturması veya kovuşturması ya da infazı gerekli bir hapis cezası bulunması veya kişinin seyahat edebilecek durumda olmaması hâlinde, Merkezî Makam tarafından teslimin ertelenmesine karar verilebilir. Bu karar, kişiye ve talep eden devlete bildirilir.

(4) İade talebine konu suç bakımından ispat aracı olarak yararlı görülen veya suçun işlenmesiyle elde edilen ve kişi yakalandığında üzerinde ele geçen ya da daha sonra ortaya çıkan eşya, talep eden devlete teslim edilebilir. İadesi talep edilen kişinin ölümü, kaçması veya benzer sebeplerle iade hakkında bir karar verilememesi hâlinde de eşyanın teslimi gerçekleştirilebilir.

(5) Türkiye'de yürütülmekte olan bir soruşturma veya kovuşturma bakımından zorunlu olduğu takdirde eşyanın teslimi ertelenebilir.

(6) İyiniyetli üçüncü kişilere ait eşyanın teslim talepleri yerine getirilmez."

59. 5271 sayılı Kanun'un "Şüpheli veya sanığın salıverilme istemleri" kenar başlıklı 104. maddesinin (1) ve (2) numaralı fıkraları şöyledir:

"(1) Soruşturma ve kovuşturma evrelerinin her aşamasında şüpheli veya sanık salıverilmesini isteyebilir.

(2) Şüpheli veya sanığın tutukluluk hâlinin devamına veya salıverilmesine hâkim veya mahkemece karar verilir. Ret kararına itiraz edilebilir."

60. 5271 sayılı Kanun'un "Usul" kenar başlıklı 105. maddesi şöyledir:

"103 ve 104 üncü maddeler uyarınca yapılan istem üzerine, merciince Cumhuriyet savcısı, şüpheli, sanık veya müdafiin görüşü alındıktan sonra, üç gün içinde istemin kabulüne, reddine veya adlî kontrol uygulanmasına karar verilir. (Ek cümle: 24/11/2016-6763/23 md.) 103 üncü maddenin birinci fıkrasının birinci cümlesi uyarınca yapılan istemler hariç olmak üzere örgüt faaliyeti çerçevesinde işlenen suçlar bakımından bu süre yedi gün olarak uygulanır. Duruşma dışında bu karar verilirken Cumhuriyet savcısı, şüpheli, sanık veya müdafiinin görüşü alınmaz. Bu kararlara itiraz edilebilir."

61. 5271 sayılı Kanun'un "Tutukluluğun incelenmesi" kenar başlıklı 108. maddesi şöyledir:

"(1) Soruşturma evresinde şüphelinin tutukevinde bulunduğu süre içinde ve en geç otuzar günlük süreler itibarıyla tutukluluk hâlinin devamının gerekip gerekmeyeceği hususunda, Cumhuriyet savcısının istemi üzerine sulh ceza hâkimi tarafından 100 üncü madde hükümleri göz önünde bulundurularak, şüpheli veya müdafii dinlenilmek suretiyle karar verilir.

(2) Tutukluluk durumunun incelenmesi, yukarıdaki fıkrada öngörülen süre içinde şüpheli tarafından da istenebilir.

(3) Hâkim veya mahkeme, tutukevinde bulunan sanığın tutukluluk hâlinin devamının gerekip gerekmeyeceğine her oturumda veya koşullar gerektirdiğinde oturumlar arasında ya da birinci fıkrada öngörülen süre içinde de re'sen karar verir."

62. 5271 sayılı Kanun'un "İtiraz olunabilecek kararlar" kenar başlıklı 267. maddesi şöyledir:

"Hâkim kararları ile kanunun gösterdiği hâllerde, mahkeme kararlarına karşı itiraz yoluna gidilebilir."

63. 5271 sayılı Kanun'un "Karar" kenar başlıklı 271. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"Kanunda yazılı olan hâller saklı kalmak üzere, itiraz hakkında duruşma yapılmaksızın karar verilir. Ancak, gerekli görüldüğünde Cumhuriyet savcısı ve sonra müdafi veya vekil dinlenir."

B. Uluslararası Hukuk

1. Uluslararası Sözleşmeler

64. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) 5. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

''1. Herkes özgürlük ve güvenlik hakkına sahiptir. Aşağıda belirtilen haller dışında ve yasanın öngördüğü usule uygun olmadan hiç kimse özgürlüğünden yoksun bırakılamaz:

...

f) Kişinin, usulüne aykırı surette ülke topraklarına girmekten alıkonması veya hakkında derdest bir sınır dışı ya da iade işleminin olması nedeniyle yasaya uygun olarak yakalanması veya tutulması; ...

..."

65. SİDAS'ın geçici tutuklamayı düzenleyen "Muvakkat tevkif" kenar başlıklı 16. maddesi şöyledir:

"1) Müstacel hallerde, iadeyi talep eden tarafın salâhiyetli makamları istenen şahsın muvakkat tevkifini talep edebilirler; kendisinden iade talep edilen tarafın salâhiyetli makamları ise bu talep hakkında işbu Tarafın kanunlarına tevfikan karar vereceklerdir.

2) Muvakkat tevkif talebinde 12 inci maddenin 2 inci fıkrasının (a) bendinde mezkûr belgelerden birinin mevcudiyeti zikredilecek ve bir iade talebi yapılmak hususundaki niyete işaret edilecektir. Bu talepte, yapılacak iade talebine esas teşkil eden fiil, bu fiilin ika edildiği yer ve tarih ve istenen şahsın eşkalî imkân nispetinde tarif edilecektir.

3) Muvakkat tevkif talebi, talep edilen tarafın salâhiyetli makamlarına diplomatik yoldan yapılabileceği gibi doğrudan doğruya posta veya telgraf yoluyla veya Milletlerarası Polis Teşkilâtı (İnterpol) vasıtasıyla yahut yazıya münkalip olacak veya istenen tarafça makbul görülecek herhangi bir vasıta ile yapılabilir.

4) Muvakkat tevkif, tevkifi takip eden 18 günlük müddet zarfında talep edilen tarafa iade talebinin ve 12 inci maddede mezkûr belgelerin tevdi edilmemesi halinde sona erer; muvakkat tevkif hiçbir suretle tevkiften sonra 40 günü tecavüz edemez. Bununla beraber, muvakkaten serbest bırakma her vakit mümkündür; ancak talep edilen taraf, istenen şahsın kaçmasına mâni olmak için lüzumlu addettiği tedbirleri alacaktır.

5) Serbest bırakma, iade talebinin ahiren vürudu halinde yeni bir tevkife veya iadeye mâni teşkil etmez. "

66. SİDAS'ın "İade edilen şahsın teslimi" kenar başlıklı 18. maddesi şöyledir:

"1) Kendisinden iade talep edilen Taraf, iade hakkındaki kararın 12 inci maddenin 1 inci paragrafında derpiş olunan yoldan talebeden Tarafa bildirir.

2) Tam veya kısmi ret halinde mucip sebep gösterilecektir.

3) Talebin kabul edilmesi halinde talebeden Tarafa teslim mahal ve tarihi ile istenen şahsın iade edilmek üzere ne kadar müddet mevkuf tutulduğu hakkında malûmat verilecektir.

4) Talep edilen şahıs, tespit olunan tarihte teslim alınmadığı takdirde, işbu maddenin 5 inci paragrafında derpiş olunan mahfuz kalmak kaydıyla, bu tarihten itibaren 15 günlük bir müddetin hitamında serbest bırakılabilir; her halükârda 30 günlük bir müddetin geçmesinden sonra serbest bırakılacaktır; kendisinden iade talep edilen Taraf bu şahsı aynı suçtan dolayı iade etmeyi reddedebilir.

5) Bir Taraf, iade edilecek şahsı mücbir sebepten dolayı teslim veya kabul edememesi halinde diğer Tarafı haberdar edecektir. İki Taraf yeni bir teslim tarihi üzerinde mutabık kalacaklar ve işbu maddenin 4 üncü paragrafı hükümleri tatbik olunacaktır."

67. SİDAS'ın "İşbu Sözleşme ile İki Taraflı Anlaşmalar Arasındaki Münasebet" kenar başlıklı 28. maddesi şöyledir:

"1) İşbu Sözleşme, tatbik olunduğu ülkeler bakımından, iki Akid Taraf arasındaki iki taraflı muahede sözleşme veya anlaşmaların suçluların iadesine mütedair hükümlerini ilga eder.

2) Âkid Taraflar aralarında sadece işbu Sözleşmenin hükümlerini itmam veya bunun ihtiva eylediği prensiplerin tatbikatını kolaylaştırmak üzere iki veya çok taraflı anlaşmalar akdedebilirler.

3) Suçluların iadesinin iki veya daha fazla Âkid Taraf arasında yeknesak bir mevzuat esnasına müsteniden cereyan etmekte olması halinde, Taraflar suçluların iadesi mevzuundaki karşılıklı münasebetlerini, işbu Sözleşme hükümlerine rağmen, münhasıran bu sisteme dayanarak tanzim etmekte serbest olacaklardır. Aynı prensip, diğer bir veya daha fazla Âkid Taraf ülkesinde verilen tevkif kararlarını kendi ülkesinde infazını derpiş eden kanuna sahip bulunan her iki veya daha fazla Âkid Taraf arasında dahi tatbik olunacaktır. Bu Sözleşmenin tatbikinden, işbu paragraf hükümlerine uygun olarak, aralarındaki münasebetlerde sarfınazar eden veya edecek olan Âkid Taraflar bu hususta Avrupa Konseyi Genel Sekreterine bir tebligatta bulunacaklardır. Mumaileyh işbu paragraf gereğince alacağı her tebligattan diğer Âkid Tarafları haberdar edecektir."

2. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi İçtihadı

68. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) içtihadı için bkz. S.K. [GK], B. No: 2018/24280, 17/3/2021, §§ 31-42.

V. İNCELEME VE GEREKÇE

69. Anayasa Mahkemesinin 22/11/2022 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Kişi Hürriyeti ve Güvenliği Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddialar

1. İade Tutuklamasının Hukuka Aykırı Olduğuna İlişkin İddia

a. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

70. Başvurucu; teslim gününün kararlaştırılmaması nedeniyle bir yılı aşkın süredir ceza infaz kurumunda olduğunu, iade kararından önceki evrede de tutuklu kaldığını, Gürcistan makamlarınca iade iradesini gösteren hiçbir unsurun dosyada bulunmadığını, yapılan yazışmalardan Gürcistan makamlarının cevap vermediğinin anlaşıldığını, tutuklamanın tedbir olmaktan çıkıp cezaya dönüştüğünü, iade yargılaması için öngörülen bir yıllık süreden fazla bir süre tutuklu bulunduğunu, tutukluluk süresinin kanunda ve uluslararası sözleşmelerde düzenlenen süreleri aştığını, iade sürecinin özensiz yürütüldüğünü belirterek kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Başvurucu ayrıca, isminin kamuya açık belgelerde gizlenmesi talebinde bulunmuştur.

71. Bakanlık başvurucunun tutuklu kaldığı süreçte Gürcistan yetkili makamları arasında yapılan iade yazışmalarının yoğunluğunun, niteliğinin ve iade sürecinin kanuna uygun yürütülmesi amacıyla yapılan işlemlerde muhatap Gürcistan makamlarından kaynaklanan gecikmelerin gözönüne alınması gerektiğini, bu süre zarfında başvurucunun tutuklu kalmasının SİDAS'ın 18. maddesinin dördüncü fıkrasının doğal sonucu olduğunu belirtmiştir.

b. Değerlendirme

72. Anayasa'nın "Temel hak ve hürriyetlerin sınırlanması" kenar başlıklı 13. maddesi şöyledir:

"Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz."

73. Anayasa'nın "Kişi hürriyeti ve güvenliği" kenar başlıklı 19. maddesinin birinci ve ikinci fıkrasının ilgili kısmı şöyledir:

"Herkes, kişi hürriyeti ve güvenliğine sahiptir.

Şekil ve şartları kanunda gösterilen:

... usulüne aykırı şekilde ülkeye girmek isteyen veya giren, ya da hakkında sınır dışı etme yahut geri verme kararı verilen bir kişinin yakalanması veya tutuklanması; halleri dışında kimse hürriyetinden yoksun bırakılamaz.

..."

i. Kabul Edilebilirlik Yönünden

74. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

ii. Esas Yönünden

(1) Genel İlkeler

75. Genel ilkeler için bkz. S.K., §§ 55-66.

(2) İlkelerin Olaya Uygulanması

76. Somut olayda öncelikle başvurucunun tutuklanmasının kanuni dayanağının olup olmadığının belirlenmesi gerekir.

77. Başvurucu iade amacıyla 25/10/2018-4/12/2018 tarihleri ile 17/8/2019-19/6/2020 tarihlerinde tutuklu kalmıştır. Tutukluluğun ilk periyoduna ilişkin kısım tutuklamanın sona erdiği 4/12/2018 tarihinden itibaren otuz gün içinde başvuru yapılmadığından inceleme dışı bırakılmıştır. Buna göre incelenecek tutukluluk periyodu (17/8/2019 tarihinden 19/6/2020 tarihine kadar) 10 aydır.

78. İncelemeye konu tutukluluk periyodu iade evrakının gelmesinden sonraki aşamaya ilişkindir. İade evrakının gelmesinden sonra başvurulabilecek koruma tedbirlerine ilişkin düzenlemeler ise 6706 sayılı Kanun'un "İade amacıyla koruma tedbirlerinin uygulanması" kenar başlıklı 16. maddesiyle ve 16. maddenin atfıyla 5271 sayılı Kanun'un koruma tedbirlerine ilişkin hükümlerinden oluşmaktadır. Buna göre Ağır Ceza Mahkemesi iade sürecinin her aşamasında iadesi talep edilen kişi hakkında 5271 sayılı Kanun hükümleri uyarınca koruma tedbirlerine karar verebilir. Bu hükümden iade evrakının ulaşmasından kişinin yabancı devlet makamlarına teslim edilmesine kadar koruma tedbirlerine karar verilebileceği anlaşılmaktadır. Kanun hükmüne göre iade evrakının alınmasından sonraki bu aşamada uygulanacak koruma tedbirleri açısından 5271 sayılı Kanun hükümlerinin tatbik edileceği görülmektedir. Başvurucunun tutulmasının kanuni olup olmadığının tespit edilebilmesi için tutmaya dayanak oluşturan düzenlemenin (5271 sayılı Kanun'un 100. maddesi) esasa ve usule ilişkin kurallarına riayet edilip edilmediğinin değerlendirilmesi gerekir.

79. Somut olayda başvurucu 17/8/2019 tarihinde bir suç işlediği şüphesiyle yürütülen ceza soruşturması veya yargılaması kapsamında tutuklanmamıştır. Başvurucunun tutuklanması bir başka ülkede işlediği iddia olunan suç dolayısıyla ülkenin talebi üzerine iadesine karar verilip verilmeyeceğine dair yürütülen yargılama sırasında başvurulan bir tedbirdir. Burada

suçluların iadesine dair sürecin sıhhatli bir biçimde yürütülmesinin sağlanmasına yönelik bir gaye söz konusudur. Dolayısıyla suç isnadına bağlı tutuklama ile iade yargılaması sırasında uygulanan tutuklama tedbiri arasında amaç ve nitelik bakımından önemli farklılıklar mevcuttur. Zira Mahkemenin iade talebine ilişkin yapacağı inceleme, delillerin değerlendirilmesi ve suçun sübutunun tespitini konu edinen bir yargılama niteliği taşımamaktadır.

80. Öte yandan özellikle yabancı ülkede işlenen bir suç bakımından kuvvetli suç şüphesinin varlığıyla ilgili tespit ve değerlendirmenin yapılmasının zorlukları ortadadır ve bu nedenle derece mahkemelerinin bu hususta ki takdir aralıklarının suç isnadına bağlı tutmaya göre oldukça geniş olduğunun kabulü gerekir. Bu itibarla Anayasa Mahkemesi tarafından bireysel başvuru incelemesinde bu takdir alanının denetimi ancak tutuklama şartlarına ilişkin olarak yargı mercilerince yapılan değerlendirmelerden farklı bir değerlendirme yapılmasını gerekli kılan istisnai koşulların varlığı hâlinde söz konusu olabilir. Bu noktada kuvvetli suç şüphesi şartı ve tutuklama sebepleri gönderilen iade evrakı çerçevesinde de değerlendirilebilecektir (S.K., § 72).

81. 17/8/2019 tarihinden sonra verilen tutukluluğun devamı kararlarında atılı suça ilişkin aleyhine kuvvetli şüphe sebeplerini gösterir somut olguların bulunması, serbest bırakılma hâlinde kaçma şüphesinin ve iade kararının sonuçsuz kalma ihtimalinin bulunması, suç şüphesinin bulunması, atılı suç için kanunda öngörülen ceza miktarı itibarıyla tutuklulukta geçirilen sürede orantısızlık bulunmadığı, atılı suçun katalog suçlardan olması dikkate alındığında adli kontrol hükümlerinin yetersiz kalacağı, tutukluluk hâlinin kaldırılmasını gerektirir yasal bir neden bulunmadığı gerekçelerine dayanılmıştır. 29/2/2020 tarihinde verilen tutuklama kararında ve daha sonra verilen tutukluluğun devamı kararlarında da benzer gerekçelere dayanılmıştır. Bu itibarla başvurucunun kanunda öngörülen tutuklama şartlarına riayet edilerek tutuklandığının ve tutukluluğunun devam ettirildiğinin kabul edilmesi gerekir. Bu yönüyle başvurucunun tutulmasının kanuni dayanağının olduğunun ve kanunda öngörülen usule uygun bir şekilde tutulduğunun söylenmesi mümkündür.

82. Öte yandan 6706 sayılı Kanun'un 16. maddesinin (3) numaralı fıkrasına göre Ağır Ceza Mahkemesinin iade talebinin kabulüne ilişkin kararının kesinleşmesinden itibaren bir yıl içinde 19. maddeye göre iade kararı verilmemesi hâlinde kişi hakkındaki koruma tedbirlerinin kaldırılması gerektiği belirtilmektedir. Bu hükme göre iade talebinin kabulüne ilişkin kararın kesinleşmesinden itibaren bir yıl içinde Cumhurbaşkanı'nın onayı ile kişinin iadesine karar verilmezse kişi hakkındaki koruma tedbiri kaldırılacaktır. Bu bağlamda Trabzon 1. Ağır Ceza Mahkemesi 28/2/2020 tarihinde yaptığı incelemede; iade talebinin kabul edilebilir olduğuna dair kararın kesinleşmesinden itibaren 1 yıl geçmiş olmasına rağmen kararın Cumhurbaşkanlığınca henüz onaylanmamış olması nedeniyle 6706 sayılı Kanun'un 19. maddesi uyarınca başvurucunun tahliyesine karar vermiştir. Ancak aynı Mahkeme iade kararının Cumhurbaşkanlığı makamınca kesinleşmeden itibaren 1 yıllık süre dolmadan 28/2/2020 tarihinde uygun bulunduğunun anlaşıldığını ancak bu hususta ki evrakın geç iletildiğini belirterek başvurucu hakkında yakalama emri çıkarmış ve başvurucu bu yakalama emri uyarınca 29/2/2020 tarihinde tutuklanmıştır. Bu yönüyle de başvurucunun tutuklanmasının kanuna aykırı olmadığı, kanunda öngörülen şartlara uygun olduğu görülmektedir.

83. SİDAS'ın 18. maddesinin (4) numaralı fıkrasına göre iadesi talep edilen kişi tespit olunan tarihte teslim alınmadığı takdirde bu tarihten itibaren on beş günlük bir müddetin sonunda serbest bırakılabilir, her halükârda otuz günlük bir müddetin geçmesinden sonra

kişi serbest bırakılacaktır. Yine 6706 sayılı Kanun'un 20. maddesinin (2) numaralı fıkrasına göre iadesine karar verilen kişinin talep eden devlet makamları ile kararlaştırılan tarihte haklı bir neden olmaksızın teslim alınmaması hâlinde bu tarihten itibaren otuz gün sonra kişi hakkında verilen koruma tedbirleri kaldırılacaktır. Bu maddelerde önem arz eden ifade "talep eden devlet makamları ile kararlaştırılan tarihte" ibaresidir. Bu maddelerde belirtilen otuz günlük sürelerin başlangıç tarihi teslim için devletler arasında kararlaştırılan tarihtir. Bir başka anlatımla belirtilen sürelerin başlayabilmesi için teslim hususunda iki ülke yetkili makamlarının tespit ettiği bir teslim tarihinin olması ve bu tarihten itibaren on beş günlük ve her halükârda otuz günlük sürenin geçmesi gerekmektedir. Ancak somut olayda bir teslim tarihi belirlenemediğinden bu hükümlere aykırı davranıldığı söylenemeyecektir. Bu yönüyle de başvurucunun tutukluluğunun devam ettirilmesinin kanuna aykırı olmadığı sonucuna varılmıştır.

84. İkinci olarak başvurucunun tutulmasının meşru bir amacının bulunup bulunmadığının tespit edilmesi gerekir. Anayasa'nın 19. maddesinde, hakkında geri verme kararı verilen bir kişinin tutulması kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının sınırlanabilmesi bakımından meşru bir sebep olarak öngörülmüştür. Başvurucu da iade sürecinin sağlıklı bir şekilde yürümesinin sağlanması amacıyla tutulmuştur. Dolayısıyla başvurucunun tutulmasının meşru bir amaç taşıdığı sonucuna varılmıştır.

85. Son olarak başvurucu hakkındaki tutuklama tedbirinin ölçülü olup olmadığının ve bu kapsamda iade sürecinin özenli yürütülüp yürütülmediğinin de belirlenmesi gerekir. Aynı zamanda prosedürün süresinden bağımsız olarak tutukluluk süresinin takip edilen amaca ulaşmak için gerekli olan makul süreyi geçip geçmediği de değerlendirilecektir. Bu kapsamda tutmaya dayanak oluşturan geri verme işlemlerinin süresinin makul olup olmadığının değerlendirilmesinde yetkililerin özen göstermeyerek hareketsiz kalıp kalmadığı ve başvurucunun tutum ve davranışlarının sürecin uzamasına sebep olup olmadığına bakılacaktır.

86. Somut olayda incelenecek tutukluluk süresi (17/8/2019 tarihinden 19/6/2020 tarihine kadar) 10 aydır. 3/12/2018 tarihinde iade talebinin kabul edilebilir olduğuna karar verilmiş ve bu karar 28/2/2019 tarihinde Yargıtay tarafından onanarak kesinleşmiştir. Ağır Ceza Mahkemesince iadeye engel bir durumun olmadığı tespit edilerek iade talebinin kabul edilebilir olduğuna karar verildikten sonra bu kararın yerine getirilip getirilmeyeceği Cumhurbaşkanı'nın onayına bağlıdır. Ayrıca 6706 sayılı Kanun'un 19. maddesine göre bu süreçte Dışişleri ve İçişleri Bakanlıklarının görüşünün alınması ve adalet bakanının teklifi gereklidir. Sürecin özgürlük hakkının gerektirdiği özene uygun yürütülmesi beklenmekle birlikte bu bürokratik işlemlerin gerçekleştirilmesinin belirli bir zaman alacağı kuşkusuzdur. Bu çerçevede somut olayda ağır ceza mahkemesinin kararının kesinleşmesinden sonraki süreçte Adalet Bakanlığınca 10/5/2019 tarihli yazı ile İçişleri ve Dışişleri bakanlıklarından görüş sorulduğu, ilgili Bakanlıklar tarafından 25/6/2019 tarihinde bu yazıya cevap verildiği, Adalet Bakanlığınca 16/12/2019 tarihinde başvurucunun iadesinin Cumhurbaşkanlığının onayına sunulduğu ve Cumhurbaşkanlığının 28/2/2020 tarihinde iadeyi uygun bulduğu/onayladığı anlaşılmaktadır. Öte yandan başvurucu bu süreçte 17/8/2019 tarihinde tutuklanmıştır. Dolayısıyla başvurucunun ağır ceza mahkemesinin kararının kesinleşmesinden sonraki sürecin önemli bir kısmında tutuklu olmadığı görülmektedir. Başvurucu bu süreçte 6 ay tutuklu kalmıştır. Başvurucunun üzerine atılı iadeye konu suçların niteliği ve iade sürecinin karmaşıklığı dikkate alındığında bu 6 aylık sürenin makul olduğu değerlendirilmiştir. Ayrıca bu süre zarfında başvurucunun tutukluluk durumu ağır

ceza mahkemesince otuzar günlük aralıklarla değerlendirilmiştir.

87. Başvurucunun teslime hazır hâle geldiği 28/2/2020 tarihinden tahliye edildiği 19/6/2020 tarihine kadar geçen 4 aylık sürede ise İçişleri ve Dışişleri Bakanlıkları Gürcistan makamlarından teslim konusunda seyahat programı düzenlenmesini ve iade talebinin geçerliliğini koruyup korumadığının bildirilmesini birçok kez talep etmiştir. Ancak bu talepler Gürcistan makamlarınca cevapsız bırakılmıştır. Yetkili makamların sürecin işlemesi için defalarca ilgililerle yazışma yaptığı, nihayetinde iadenin gerçekleşmeyeceği anlaşılınca ağır ceza mahkemesince başvurucunun tutukluluk durumunun sona erdirildiği ve bu süreç içerisinde de başvurucunun tutukluluk durumunun otuzar günlük aralıklarla değerlendirildiği görülmektedir. Dolayısıyla somut olayın özellikleri dikkate alındığında bu süreçte de yetkili makamların özensiz davrandığını söylemenin mümkün olmadığı sonucuna varılmıştır.

88. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 19. maddesinin ikinci fıkrasının ihlal edilmediğine karar verilmesi gerekir.

2. Tutukluluk İncelemelerinin Duruşmasız Yapıldığına İlişkin İddia

a. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

89. Başvurucu; uzun süredir tutuklu bulunduğunu, tutuklulukta geçen sürenin uzaması ve mağduriyetine sebep olması nedeniyle duruşma açılarak tutukluluğa yönelik sözlü savunmada bulunmasının önem arz ettiğini ancak duruşmalı inceleme talebinin reddedildiğini, bu konudaki gerekçenin yanlış olduğunu zira iade yargılamasında kovuşturma olmadığını, dolayısıyla duruşma açılmasının mümkün olduğunu, duruşma talebinin reddedilmesi nedeniyle savunma hakkının kısıtlandığını ileri sürmüştür.

90. Bakanlık, söz konusu tutuklama koruma tedbirinin herhangi bir ceza soruşturma ve kovuşturması nedeniyle alınmadığını, bu yönüyle iade prosedürü süreçleri dikkate alındığında 29/2/2020 tarihinde müdafii eşliğinde savunması alınarak tutuklanmasına karar verilen başvurucunun tutukluluk incelemesinin 4 ay boyunca dosya üzerinden yapılmasının makul olduğunu belirtmiştir.

b. Değerlendirme

i. Genel İlkeler

91. Anayasa'nın 19. maddesinin sekizinci fıkrası uyarınca hürriyeti kısıtlanan kişi kısa sürede durumu hakkında karar verilmesini ve bu kısıtlamanın kanuna aykırılığı hâlinde hemen serbest bırakılmasını sağlamak amacıyla yetkili bir yargı merciine başvurma hakkına sahiptir (Mehmet Haberal, B. No: 2012/849, 4/12/2013, § 122).

92. Anayasa'nın 19. maddesinin sekizinci fıkrasında "Her ne sebeple olursa olsun, hürriyeti kısıtlanan kişi" ibaresine yer verildiğinden bu hak Anayasa'nın 19. maddesindeki tüm tutma hâllerinde geçerlidir.

93. Serbest bırakılmak amacıyla yetkili yargı merciine yapılması gereken başvurudan söz edildiğinden anılan hakkın uygulanması ancak talep hâlinde söz konusu olabilecektir. Dolayısıyla burada belirtilen bir yargı merciine başvurma hakkı, tahliye talebinin yanı sıra tutuklama, tutukluluğun devamı ve tahliye talebinin reddi kararlarına karşı yapılan itirazların incelenmesi sırasında da uygulanması gereken bir güvencedir.

94. Anayasa'nın 19. maddesinin sekizinci fıkrasında, serbest bırakılmayı sağlamak amacıyla

başvurulacak yerin bir yargı mercii olması öngörülmüş olduğundan işin doğası gereği burada yapılacak incelemenin yargısal bir niteliği bulunmaktadır. Yargısal nitelikteki bu inceleme sırasında adil yargılanma hakkının tutmanın niteliğine ve koşullarına uygun güvencelerinin sağlanması gerekir. Bu bağlamda tutukluluk hâlinin devamının veya serbest bırakılma taleplerinin incelenmesinde silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerine riayet edilmelidir (Hikmet Yayğın, B. No: 2013/1279, 30/12/2014, §§ 29, 30).

95. Silahların eşitliği ilkesi, davanın taraflarının usul hakları bakımından aynı koşullara tabi tutulması ve taraflardan birinin diğerine göre daha zayıf bir duruma düşürülmeksizin iddia ve savunmalarını makul bir şekilde mahkeme önünde dile getirme fırsatına sahip olması anlamına gelmektedir. Çelişmeli yargılama ilkesi ise taraflara dava dosyası hakkında bilgi sahibi olma ve yorum yapma hakkının tanınmasını, bu nedenle tarafların yargılamanın bütününe aktif olarak katılmasını gerektirmektedir (Bülent Karataş, B. No: 2013/6428, 26/6/2014, §§ 70, 71).

96. Anayasa'nın 19. maddesinin sekizinci fıkrasından kaynaklanan temel güvencelerden biri de tutukluluğa karşı itirazın hâkim önünde yapılan duruşmalarda etkin olarak incelenmesi hakkıdır. Zira hürriyetinden yoksun bırakılan kimsenin bu duruma ilişkin şikâyetlerini, tutuklanmasına dayanak olan delillerin içeriğine veya nitelendirilmesine yönelik iddialarını, lehine ve aleyhine olan görüş ve değerlendirmelere karşı beyanlarını hâkim/mahkeme önünde sözlü olarak dile getirebilme imkânına sahip olması, tutukluluğa itirazını çok daha etkili bir şekilde yapmasını sağlayacaktır. Bu nedenle kişi, bu haktan düzenli bir şekilde yararlanarak makul aralıklarla dinlenilmeyi talep edebilmelidir. Bir tutuklunun bizzat veya müdafisi yoluyla dinlenmesi, hürriyetten yoksun bırakma durumlarında uygulanan temel usul güvenceleri arasında yer almaktadır.

97. Ancak tutukluluğa ilişkin verilen her kararın itirazının incelenmesinde veya her tahliye talebinin değerlendirilmesinde duruşma yapılması iade yargılamasını işlemez hâle getirebilecektir. Bu nedenle Anayasa'da öngörülen inceleme usulüne ilişkin güvenceler, duruşma yapmayı gerektirecek özel bir durum olmadığı sürece tutukluluğa karşı yapılacak itirazlar için her durumda duruşma yapılmasını gerektirmez.

ii. İlkelerin Olaya Uygulanması

98. Başvurucu 29/2/2020 tarihinde SEGBİS aracılığıyla ve müdafiinin katılımıyla Trabzon 1. Ağır Ceza Mahkemesi önünde yapılan sorgusundan sonra Trabzon 1. Ağır Ceza Mahkemesince tutuklanmıştır. Başvurucunun tutukluluk incelemeleri ve bu kararlara yaptığı itirazlar 19/6/2020 tarihine kadar duruşmasız olarak dosya üzerinden değerlendirilmiştir. Başvurucu 19/6/2020 tarihinde tahliye edilmiştir. Dolayısıyla tutukluluğun duruşma açılmaksızın dosya üzerinden incelendiği süre 4 aydır.

99. 6706 sayılı Kanun'un 16. maddesinin (2) numaralı fıkrasında iade sürecinde kişinin tutuklanması durumunda teslime kadar geçen süre içindeki tutukluluk durumunun, ağır ceza mahkemesince en geç otuzar günlük sürelerle inceleneceği belirtilmiştir. Öte yandan 6706 sayılı Kanun'da bu kanunun 5. maddesi ve 16. maddesinin (1) numaralı fıkrası dikkate alındığında koruma tedbirleri yönünden 5271 sayılı Kanun'a bütüncül bir atıf yapıldığı görülmektedir. Bu nedenle iade tutukluluğuna itiraz hakkı bağlamında ilgili hükümlerin iade yargılamasının niteliğine uygun olduğu ölçüde dikkate de alınması gerekmektedir.

100. 5271 sayılı Kanun'un 108. maddesinde soruşturma evresinde şüphelinin tutukluluk hâlinin devamının gerekip gerekmeyeceği hususunda karar verilirken şüpheli veya

müdafinin dinlenilmesi gerektiği düzenlenmiştir. Öte yandan Kanun'un 101. maddesinin (5) numaralı fıkrası ile 267. maddesine göre resen ya da talep üzerine tutukluluk hakkında verilmiş tüm kararlar, mahkeme önünde itiraza konu olabilmektedir. Tutukluluğa ilişkin kararların itiraz incelemesi bakımından aynı Kanun'un 271. maddesinde itirazın kural olarak duruşma yapılmaksızın karara bağlanacağı ancak gerekli görüldüğünde Cumhuriyet savcısı ve sonra müdafi veya vekilin dinlenebileceği düzenlemesine yer verilmiştir. Ancak iade yargılaması sürecinde soruşturma ve kovuşturma evreleri olmadığından 5271 sayılı Kanun'da soruşturma ve kovuşturma evresi dikkate alınarak yapılan düzenlemeler dikkate alınamayacaktır. Bu kapsamda 5271 sayılı Kanun'un 108. maddesinin (1) numaralı fıkrası soruşturma evresi nazara alınarak düzenlendiğinden iade tutuklanmasında dikkate alınamayacaktır. Ancak 271. maddede soruşturma ve kovuşturma evresi ayrımı yapılmadığından bu hüküm dikkate alınabilecektir. Dolayısıyla iade amacıyla gerçekleştirilen tutukluluğa itirazın müdafi dinlenmek suretiyle yapılabilmesi mümkündür.

101. Anayasa'nın 19. maddesinin sekizinci fıkrasının gerekliliklerini karşılayan yargısal denetim biçimleri özgürlükten mahrum bırakmanın türüne bağlı olarak değişebilir. Makul aralıklarla mahkeme huzurunda dinlenilmek suretiyle yapılacak bu denetim, özellikle suç isnadı altında tutulanların durumlarında değişiklik oluşabileceği için daha kısa aralıklar gerektirir. Aynı şekilde Anayasa'nın 19. maddesinin ikinci fıkrası kapsamında gerçekleşen iade tutuklamasının hukuka uygunluğunu etkileyen faktörlerin de -örneğin iade işlemlerinin ilerleyişine ilişkin faktörler ve yetkililerin bu işlemleri yürütürken gösterdikleri özen gibi- zaman içerisinde değişebileceğini belirtmek gerekir. Özgürlükten yoksun bırakmanın hukuka uygunluğunu etkileyen faktörler, yargılamanın devam ettiği durumlarda daha hızlı gelişecektir. Bu nedenle iade amaçlı tutuklamalarda da daha kısa aralıkların gerekli olduğu söylenebilir. Ancak kural olarak iade davalarında Anayasa'nın 19. maddesinin sekizinci fıkrası uyarınca mahkemelerce tutukluluğun hukuka uygunluğuna ilişkin yapacakları incelemenin kapsamının sınırlı olması -örneğin, tutukluluğun delilerin karartılması ve kaçmanın önlenmesi için gerekli olup olmadığı sorularını kapsamaması- göz önüne alındığında, mahkeme huzurunda yapılacak incelemenin suç isnadına bağlı özgürlükten yoksun bırakma durumlarında olduğu kadar sık olması gerekmemektedir. Durum böyle olmakla birlikte iade tutuklaması ile ilgili olarak 6706 sayılı Kanun, 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanuna atıf yaptığından suç isnadına bağlı tutukluluktakine benzer şekilde bir denetim aralığının gerekli olduğu sonucuna varılmıştır.

102. Öte yandan 6706 sayılı Kanun'un 16. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca tutukluluk durumu ağır ceza mahkemesince en geç otuzar günlük sürelerle incelenmektedir. Ayrıca tutuklu, her zaman serbest bırakılma talebinde bulunabilmekte ve bu talebi, belirli bir zaman beklemeye gerek duymadan tekrarlayabilmektedir. Buna ek olarak tutuklunun talebi üzerine veya tutukluluğa ilişkin kendiliğinden alınmış olan tüm kararlara itirazda bulunulabilmektedir. Böyle bir sistemde her zaman duruşma yapılmasının iade yargılamasını kesintiye uğratabileceğini de kabul etmek gerekir.

103. Somut olay özelinde başvurucunun tutukluluk durumu, tekrar tutuklanmasına karar verildiği 29/2/2020 tarihinden itibaren duruşma yapılmaksızın dosya üzerinden yapılan incelemeler sonucunda verilen kararlar ile devam ettirilmiştir. Başvurucunun bu süreçteki tutukluluğun devamı kararlarına yaptığı itirazlar da kanunda böyle bir imkân olmasına rağmen duruşma yapılmaksızın reddedilmiştir. Başvurucunun 4 aylık süreçte tutukluluğa yönelik itirazlarını, lehine ve aleyhine olan görüş ve değerlendirmelere karşı beyanlarını, tahliye taleplerini hâkim/mahkeme önünde sözlü olarak dile getirmesi mümkün olmamıştır.

Bu 4 aylık sürenin Anayasa'nın 19. maddesinin sekizinci fıkrasıyla uyumlu, makul bir aralık olduğu söylenemeyecektir.

104. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 19. maddesinin sekizinci fıkrasının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Adil Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

105. Başvurucu; usulüne uygun bir iade talepnamesi bulunmadığını, diplomatik yollardan iadenin talep edildiğine dair bir belgenin olmadığını, kırmızı bültene istinaden iade kararı verilemeyeceğini, kırmızı bültenin sadece geçici tutuklamaya esas alınacağını, tüm bu usul eksikliklerine rağmen iade yargılaması yapılarak iadesine karar verildiğini, iade kararının Cumhurbaşkanınca onaylanmasına dair kararın kanuna aykırı olarak kendisine tebliğ edilmediğini, bu konuda yapılacak itirazlarının engellendiğini belirterek adil yargılanma hakkının hak arama özgürlüğünün, etkili başvuru hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

106. Bakanlık, AİHM içtihatlarına atıf yaparak iade yargılamasına ilişkin şikâyetlerin konu bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez olduğunu belirtmiştir.

2. Değerlendirme

107. Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü fıkrası ile 6216 sayılı Kanun'un 45. maddesinin (1) numaralı fıkrasına göre bireysel başvurunun incelenebilmesi için kamu gücü tarafından ihlal edildiği iddia edilen hakkın Anayasa'da güvence altına alınmış olmasının yanı sıra Sözleşme ve Türkiye'nin taraf olduğu Sözleşme'ye ek protokoller kapsamına da girmesi gerekir. Anayasa ve Sözleşme'nin ortak koruma alanı dışında kalan hak ihlali iddiasını içeren başvurular bireysel başvurunun kapsamında değildir (Onurhan Solmaz, B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18).

108. Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrasında, herkesin meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddiada bulunma ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahip olduğu belirtilmiş ancak hakkın kapsamı düzenlenmemiştir. 3/10/2001 tarihli ve 4709 sayılı Kanun'un Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrasına "ile adil yargılanma" ibaresinin eklenmesine ilişkin 14. maddesinin gerekçesine göre "değişiklikle Türkiye Cumhuriyeti'nin taraf olduğu uluslararası sözleşmelerce de güvence altına alınmış olan adil yargılama hakkı metne dahil" edilmiştir. Dolayısıyla Anayasa'nın 36. maddesinde herkesin adil yargılanma hakkına sahip olduğu ibaresinin eklenmesinin amacının Sözleşme'de düzenlenen adil yargılanma hakkını anayasal güvence altına almak olduğu anlaşılmaktadır (Yaşar Çoban [GK], B. No: 2014/6673, 25/7/2017, § 53). Bu itibarla Anayasa'da güvence altına alınan adil yargılanma hakkının kapsam ve içeriği belirlenirken Sözleşme'nin "Adil yargılanma hakkı" kenar başlıklı 6. maddesinin ve buna ilişkin AİHM içtihadının da gözönünde bulundurulması gerekir (Onurhan Solmaz, § 22).

109. Sözleşme, bir kişinin sahip olduğunu ileri sürebileceği tüm hak ve yükümlülükler bakımından adil yargılanma hakkını güvenceye almamaktadır. Sözleşme'nin adil yargılanma hakkını düzenleyen 6. maddesinde adil yargılanmaya ilişkin hak ve ilkelerin medeni hak ve yükümlülükler ile ilgili uyuşmazlıkların ve bir suç isnadının esasının karara bağlanması esnasında geçerli olduğu belirtilerek hakkın kapsamı bu konularla sınırlandırılmıştır. Hak arama hürriyetinin ihlal edildiği gerekçesiyle bireysel başvuruda bulunabilmek için ya

başvurucunun medeni hak ve yükümlülükleriyle ilgili bir uyuşmazlığın tarafı olması ya da başvurucuya yönelik bir suç isnadının esası hakkında karar verilmiş olması gerektiği anlaşılmaktadır. Dolayısıyla bahsedilen hâller dışında kalan adil yargılanma hakkının ihlali iddiasına dayanan başvurular Anayasa ve Sözleşme'nin ortak koruma alanı kapsamı dışında kalacağından bireysel başvuruya konu olamaz (Onurhan Solmaz, § 23).

110. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı suç isnadına bağlı yargılamaların yanında bir kimsenin medeni hak ve yükümlülüklerinin karara bağlanmasıyla ilgili yargılamalarda da uygulanır. Anayasa'nın 36. maddesinin (1) numaralı fıkrasının medeni meselelerde uygulanabilmesi için ortada hukuk düzeni tarafından kişiye tanınmış veya en azından savunulabilir temeli bulunan bir hakkın bulunması gerekir. Bu hakkın Anayasa'da doğrudan veya dolaylı olarak tanımlanan ve güvence altına alınan bir hakka ilişkin olması zorunlu değildir. Bu bakımdan kanunla kişilere tanınan ve savunulabilir bir temeli bulunan hak ve ayrıcalıklar da -mahkemelerde ileri sürülebilmesi koşuluyla- Anayasa'nın 36. maddesi bağlamında hak kavramına dâhildir (bazı farklarla birlikte bkz. Mehmet Güçlü ve Ramazan Erdem, B. No: 2015/7942, 28/5/2019, § 28; M.B., [GK], B. No: 2018/37392, 23/7/2020, § 67).

111. Anayasa Mahkemesi birçok kararında, sınır dışı edilme işlemlerine ilişkin uyuşmazlıkları konu alan yargılama süreçlerini adil yargılanma hakkının koruma alanı kapsamında görmemiştir (Z.M. ve I.M., B. No: 2015/2037, 6/1/2016, § 63). AİHM'e göre de suçluların iadesi işlemlerine ilişkin uyuşmazlıkları konu alan yargılama süreçleri adil yargılanma hakkının koruma alanı dışında kalmaktadır. Anayasa Mahkemesi ve AİHM'in anılan kararlarında; yabancıların ülkeye girişleri, ülkede ikamet edişleri ve ülkeden sınır dışı edilmeleri, iade edilmeleri ilgili işlem ve yargılama süreçlerinin, adil yargılanma hakkı kapsamında bir medeni hak ve yükümlülük veya bir suç isnadının esasının karara bağlanması ile ilgili olmadığı kabul edilerek adil yargılanma hakkının belirtilen yargılama süreçleri bakımından uygulanabilir olmadığına hükmedilmiştir.

112. Tüm bu değerlendirmelere göre medeni hak ve yükümlülük veya suç isnadı kapsamında yer almayan uyuşmazlığın Anayasa ve Sözleşme'nin ortak koruma alanı dışında kaldığı sonucuna varılmaktadır.

113. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının konu bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

C. Kötü Muamele Yasağının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

114. Başvurucu; Gürcistan’a iadesi durumunda yaşam hakkının ihlal edildiği yönünde endişelerinin bulunduğunu, Gürcistan devletinin suçlu vatandaşlara yönelik geçmişteki hak ihlallerinin bu durumu somutlaştırdığını belirterek kötü muamele yasağının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

115. Bakanlık; başvurucunun ülkesine iadesi hâlinde yaşamına, maddi ve manevi bütünlüğüne yönelik ciddi bir tehlike bulunduğuna dair dosya kapsamında herhangi bir bilgi veya belge olmadığını, başvurucunun Trabzon 1. Ağır Ceza Mahkemesinde yapılan 29/2/2020 tarihli sorgusunda ülkesine gönderilmeyi istediğini, kaldı ki başvurucunun iade süreci sonrasında ülkesine değil Minsk (Belarus) aktarmalı olarak Kiev'e (Ukrayna) sınır dışı edildiğini, dolayısıyla başvurucunun ülkesine iade edilecek olması durumunda kötü muameleye, insanlık dışı ya da onur kırıcı cezaya maruz kalacağı konusundaki şikâyetlerinin

açıkça dayanaktan yoksun olduğunu değerlendirmiştir.

2. Değerlendirme

116. Anayasa'da yabancıların ülkeye girişleri, ülkede ikamet edişleri ve ülkeden çıkarılmalarına ilişkin konularda herhangi bir düzenlemeye yer verilmemiştir. Uluslararası hukukta da kabul edildiği üzere bu husus, devletin egemenlik yetkisi kapsamında kalmaktadır. Dolayısıyla devletin yabancıları ülkeye kabul etmekte veya ülkeden sınır dışı etmekte takdir yetkisinin bulunduğu kuşkusuzdur. Ancak anılan işlemlerin Anayasa'da güvence altına alınan temel hak ve özgürlüklere müdahale oluşturması hâlinde bireysel başvuruya konu edilebilmesi mümkündür (A.A. ve A.A. [GK], B. No: 2015/3941, 1/3/2017, § 54).

117. Anayasa'nın 17. maddesinin birinci fıkrasında yaşama hakkının yanında maddi ve manevi varlığı koruma ve geliştirme hakkı da güvence altına alınmıştır. Aynı maddenin üçüncü fıkrasında ise kimseye işkence ve eziyet yapılamayacağı, kimsenin insan haysiyetiyle bağdaşmayan cezaya veya muameleye tabi tutulamayacağı hükmüne yer verilmiştir. Maddenin sistematiğinden de anlaşılacağı üzere birinci fıkrada genel olarak güvence altına alınan bireyin maddi ve manevi varlığı, üçüncü fıkrada kötü muamelelere karşı özel olarak korunmuştur (A.A. ve A.A., § 55).

118. Anılan maddede, devlete getirilen kötü muamelede bulunmama (negatif) yükümlülüğünün herhangi bir istisnasına yer verilmemiştir. Temel hak ve özgürlüklerin savaş, seferberlik durumlarında veya olağanüstü hâllerde kullanılmasının durdurulmasına imkân veren Anayasa'nın 15. maddesinde de maddi ve manevi varlığın bütünlüğüne dokunulamayacağı belirtilmiştir. Bu durum, kötü muamele yasağının mutlak nitelikte olduğunun açık göstergesidir (A.A. ve A.A., § 56).

119. Ancak bu yasakla korunan hakların gerçek anlamda güvence altına alındığından bahsedilebilmesi için devletin kötü muamelede bulunmaması yeterli değildir. Devletin aynı zamanda bireyleri kendi görevlilerinin ve üçüncü kişilerin kötü muamele oluşturabilecek eylemlerine karşı da koruması gerekir (A.A. ve A.A., § 57).

120. Nitekim Anayasa'nın 5. maddesinde "insanın maddi ve manevi varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlamaya çalışmak" devletin temel amaç ve görevleri arasında sayılmıştır. Anayasa'nın 5. ve 17. maddeleri birlikte değerlendirildiğinde devletin bireyi işkence ve kötü muamele yasağına karşı koruma (pozitif) yükümlülüğünün de bulunduğu anlaşılmaktadır (A.A. ve A.A., § 58).

121. Anayasa'nın 5., 16. ve 17. maddeleri uluslararası hukuk ve özellikle de Türkiye'nin taraf olduğu Cenevre Sözleşmesi'nin ilgili hükümleri ile birlikte yorumlandığında devletin egemenlik yetkisi alanında olup gönderildikleri ülkede kötü muameleye maruz kalabilecek yabancıların da maddi ve manevi varlıklarına yönelik risklere karşı korunmalarının devletin pozitif yükümlülükleri arasında yer aldığının kabulü gerekir (A.A. ve A.A., § 59).

122. Anılan pozitif yükümlülük kapsamında sınır dışı edilecek kişiye ülkesinde karşılaşabileceği risklere karşı gerçek anlamda bir koruma sağlanabilmesi için bu kişiye sınır dışı kararına karşı etkili bir karşı çıkma imkânı tanınması gerekir. Aksi hâlde sınır dışı edildiğinde kötü muameleye maruz kalma riski altında olduğunu iddia eden ve bu iddiasını delillendirme konusunda devlete göre daha kısıtlı imkânlara sahip olan yabancıya gerçek anlamda bir koruma sağlanabildiğinden bahsetmek mümkün olmayacaktır (A.A. ve A.A., § 60).

123. Dolayısıyla kötü muameleye karşı koruma pozitif yükümlülüğünün -anılan yasağın koruduğu hakların doğası gereği- hakkında sınır dışı kararı verilen bir yabancıya iddialarını araştırtma ve bu kararı adil bir şekilde inceletme imkânı sağlayan usul güvencelerini de içerdiği kuşkusuzdur (A.A. ve A.A., § 61).

124. Bu çerçevede sınır dışı etme işlemi sonucunda yabancının gönderileceği ülkede kötü muamele yasağının ihlal edileceğinin iddia edilmesi hâlinde idari ve yargısal makamlar tarafından söz konusu ülkede gerçek bir ihlal riskinin bulunup bulunmadığı ayrıntılı şekilde araştırılmalıdır. Anılan usul güvencelerinin bir gereği olarak idari makamlar tarafından alınan sınır dışı kararlarının bağımsız bir yargı organı tarafından denetlenmesi, bu denetim süresince sınır dışı kararlarının icra edilmemesi ve yargılama sürecine tarafların etkili katılımının sağlanması gerekir (A.A. ve A.A., § 62).

125. Kötü muameleye karşı koruma yükümlülüğü, her sınır dışı işleminde yukarıda belirtilen şekilde bir araştırma yapılmasını gerektirmez. Bu yükümlülüğün ortaya çıkabilmesi için öncelikli olarak başvurucu tarafından savunulabilir (araştırılabilir/tartışılabilir/ araştırmaya değer/makul şüphe uyandıran) bir iddia ortaya konmalıdır. Bu doğrultuda başvurucu; geri gönderileceği ülkede var olduğunu iddia ettiği kötü muamele riskinin ne olduğunu makul şekilde açıklamalı, (varsa) bu iddiayı destekleyen bilgi ve belgeleri sunmalı, bu iddialar belirli bir ciddilik seviyesinde olmalıdır. Ancak savunulabilir iddianın ortaya konması somut olayın özelliğine göre farklılık gösterebileceğinden her olayda ayrıca değerlendirme yapılmalıdır (A.A. ve A.A., § 63).

126. Geri gönderilen ülkenin koşullarının kamu makamları tarafından resen araştırılması gerektiğine ilişkin kural, başvurucunun bu konuda açıklamada bulunma yükümlülüğünü ortadan kaldırmamaktadır (Yryskul Beishenaliev, B. No: 2016/7458, 20/4/2017, § 51).

127. Somut olayda başvurucunun aynı şikâyetlerle yaptığı ve yukarıda ayrıntısına yer verilen 2019/16765 sayılı başvurusu kapsamında sunduğu tedbir talebi, başvurucunun ülkesine iadesi hâlinde yaşamına, maddi ve manevi bütünlüğüne yönelik ciddi bir tehlike bulunduğuna dair dosya kapsamında herhangi bir bilgi veya belge olmadığı gerekçesiyle reddedilmiştir. 3/6/2020 tarihinde de somut başvurudaki tedbir talebi benzer gerekçeyle reddedilmiştir. Tedbir talebine ilişkin yapılan değerlendirmelerden sonra başvuru dosyalarının esasını etkileyip farklı bir karar vermeyi gerektirecek nitelikte yeni bilgi veya belgeler başvurucu tarafından sunulmuş değildir. Başvurucunun iade edileceği ülkede var olduğunu iddia ettiği riski makul şekilde açıklayamadığı, bu iddiayı destekleyen bilgi ve belgeler sunmadığı görülmektedir. Dolayısıyla sınır dışı kararının uygulanması hâlinde başvurucunun ülkesinde kötü muameleye maruz kalacağına dair savunulabilir bir iddiasının bulunmadığı anlaşılmıştır. Kaldı ki başvurucu iade yargılaması süreci sonunda ülkesine değil başka bir ülkeye sınır dışı edilmiştir.

128. Açıklanan gerekçelerle başvurucunun Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında güvence altına alınan kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddiasının savunulabilir nitelikte olmadığı anlaşıldığından başvurunun açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

D. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

129. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun’un 50. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"(1) Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine

karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir. …

(2) Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

130. Başvurucu 1.000.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

131. Anayasa Mahkemesinin Mehmet Doğan ([GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018) kararında ihlal sonucuna varıldığında ihlalin nasıl ortadan kaldırılacağı hususunda genel ilkeler belirlenmiştir. Anayasa Mahkemesi diğer bir kararında ise bu ilkelerle birlikte ihlal kararının yerine getirilmemesinin sonuçlarına da değinmiş ve bu durumun ihlalin devamı anlamına geleceği gibi ilgili hakkın ikinci kez ihlal edilmesiyle sonuçlanacağına da işaret etmiştir (Aligül Alkaya ve diğerleri, B.No: 2016/12506, 7/11/2019).

132. Bireysel başvuru kapsamında bir temel hakkın ihlal edildiğine karar verildiği takdirde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırıldığından söz edilebilmesi için temel kural, mümkün olduğunca eski hâle getirmenin, yani ihlalden önceki duruma dönülmesinin sağlanmasıdır. Bunun için ise öncelikle ihlalin kaynağı belirlenerek devam eden ihlalin durdurulması, ihlale neden olan karar veya işlemin ve bunların yol açtığı sonuçların ortadan kaldırılması, varsa ihlalin sebep olduğu maddi ve manevi zararların giderilmesi, ayrıca bu bağlamda uygun görülen diğer tedbirlerin alınması gerekmektedir (Mehmet Doğan, §§ 55, 57).

133. Başvuruda, tutukluluk incelemelerinin duruşmasız yapılması nedeniyle Anayasa'nın 19. maddesinin sekizinci fıkrasının ihlal edildiğine karar verilmiştir. Başvurucunun iade sürecindeki tutukluluğu 19/6/2020 tarihinde sona erdiğinden ihlalin sonuçlarının ortadan kaldırılması için tazminat ödenmesi dışında yapılması gereken bir hususun bulunmadığı anlaşılmaktadır.

134. Başvurucunun kişi hürriyeti ve güvenliği hakkına yönelik müdahale nedeniyle yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvurucuya net 22.500 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

135. 9.900 TL vekâlet ücretinden oluşan yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Kamuya açık belgelerde başvurucunun kimlik bilgilerinin gizli tutulması talebinin KABULÜNE,

B. 1. İade tutuklamasının hukuka aykırı olması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. İade tutuklamasının incelenmesinin duruşmasız yapılması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

3. Adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddiaların konu bakımından yetkisizlik

nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

4. Kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

C. 1. İade tutuklamasının hukuka aykırı olması nedeniyle Anayasa'nın 19. maddesinin ikinci fıkrasında güvence altına alınan kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının İHLAL EDİLMEDİĞİNE,

2. İade tutuklamasının incelenmesinin duruşmasız yapılması nedeniyle Anayasa'nın 19. maddesinin sekizinci fıkrasında güvence altına alınan kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Başvurucuya net 22.500 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

E. 9.900 TL vekâlet ücretinden oluşan yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 22/11/2022 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

HÜSEYİN KOCABIYIK

B. No: 2020/15593 | Karar tarihi: 22.11.2022

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/15593

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

HÜSEYİN KOCABIYIK BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/15593)

Karar Tarihi: 22/11/2022

R.G. Tarih ve Sayı: 1/3/2023-32119

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Muammer TOPAL

Recai AKYEL

Selahaddin MENTEŞ

Muhterem İNCE

Raportör : Ekin ÇANKAL

Başvurucu : Hüseyin KOCABIYIK

Vekili : Av. Hayri Taha PAKDİL

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, bir gazetede yayımlanan köşe yazısındaki sözleri nedeniyle başvurucu aleyhine adli para cezası verilmesinin ifade ve basın özgürlüklerini ihlal ettiği iddialarına ilişkindir.

2. 53., 54. ve 55. Hükûmetlerde başbakan başdanışmanı olan başvurucu, Türkiye Büyük Millet Meclisi (TBMM) 26. dönem Adalet ve Kalkınma Partisi İzmir milletvekili olarak da görev yapmıştır. 1993-1996 yılları arasında Başbakan T.Ç.nin başdanışmanlığını yapan başvurucu aynı zamanda gazeteci-yazar kimliğini haizdir.

3. Başvurucunun başvuruya konu, 4/10/2012 tarihinde Yeni Asır gazetesinde yayımlanan "O kadına kötülük yapanlar" başlıklı yazısı şu şekildedir:

"[T.Ç.] bir vali kızıydı; bir evin tek çocuğuydu ve ailesinden muazzam bir servet kalmıştı. Türkiye'nin en iyi okullarında tahsil görmüş, dünyanın en iyi okullarında doktora yapmıştı.

Türkiye'nin en saygın üniversitelerinin başında gelen Boğaziçi'nde iktisat profesörüydü.

Adı, şanı, unvanı ve güzelliği ile zaten herkesin tanıdığı biriydi [Ç.].

Güçlü kadındı, kocasına soyadını vermişti.

Kimseye eyvallahı yoktu; Özal hükumetinin ekonomi politikasını açıkça eleştiriyordu.

Gerektiğinde herkese meydan okuyordu: Bir keresinde Boğaziçi'nin solcuları beyaz renkli BMW marka arabasını çizmişlerdi. O, ertesi günü aynı renkte son model yeni bir BMW ile gelmişti fakülteye.

***

Gün geldi idealist tarafı ağır bastı, politikaya girdi.

Kısa bir süre sonra başbakan oldu. Türkiye'nin ilk kadın başbakanı.

'Sarışın güzel kadın' dediler ona.

Sarışın güzel kadındı ama baba Demirel kucağına bitmiş bir ekonomi, terörden kan deryasına dönmüş bir Türkiye bırakıp gitmişti.

1993'te hemen seçime gidip yeni bir başlangıç yapmamakla hayatının hatasını yaptı.

Arızalı bir koalisyon hükümetini yönetmeye çalıştı.

1994 ekonomik krizini yendi, terörü geriletti.

En büyük ideali Türkiye'nin AB'ye girmesiydi; o kadarını başaramadı ama Türkiye'yi Gümrük Birliği'nin içine soktu.

İnfaz emri işte o noktada verildi. Yüksek gümrük duvarlarıyla iç piyasayı sömüren büyük aileler [Ç.nin] kalemini kırıverdiler.

O büyük ailelerin kapıkulu olan medya siparişi aldı ve başladı saldırmaya.

Sarışın güzel kadını bir gecede 'şaibe hanım' yapıverdiler.

'O kadın' diyorlardı.

Babasından kalan mal varlığını hırsızlık konusu haline getirdiler.

Yetmedi, namusuna dil uzattılar.

Ailesini ve çocuklarını tehdit ettiler.

Yetmedi ölümle korkutmaya çalıştılar.

Doktorundan çalınan fotoğraflarıyla şantaj yapıldı.

O fotoğrafları ona buna gösteren ahlaksız adam hala 'gazeteciyim' diye ortalarda dolanıp duruyor.

Bir kadına yapılabilecek en aşağılık şeyleri yaptılar.

Askerler yaptı, medya yaptı, [E.Ö.] yaptı, [U.D.] yaptı.

Bütün bunlarla [Ç.yi] yıkamayanlar en sonunda 28 Şubat'ı örgütlediler.

Askeri 'laiklik-irtica' diye kandırdılar, fedailik yaptırdılar.

İşin içine silahı soktular.

Oysa bütün yaşananların altında hazinenin soyulmasına 'dur' denmesi vardı.

Dün, hepimizin meslek büyüğü ve sosyal-siyasi tarihimizin en güçlü hafızası [Y.D.] A Haber'de açıkladı: 'Bir mafya liderini televizyonlara çıkarıp [Ç.] için 'yosma' dedirttiler'.

[Y.] ağabeyin açıklamadığı kısmı da ben açıklayayım: Bunu yaptıran kişi dönemin Kara Kuvvetleri Komutanıydı.

Ülkesi için yapmayı düşündüğü hiçbir iyi şeye müsaade etmediler.

Dünyayı zehir ettiler ona.

İlk fırsatta, daha genç denebilecek bir yaşta, siyasetten kaçıp evine döndü.

***

[Ç.] iki gün önce Ankara'daydı.

28 Şubat soruşturmasını yürüten savcının daveti üzerine gelmişti.

Savcının huzurunda gördüğü belgelerden şok olmuş bir vaziyette 'Meğerse benim partimi yıkmaya çalışmışlar' diyordu.

Onu çok iyi anlıyorum; savcı [M.B.ye] ifade verirken ben de şaşkına uğramıştım.

Belgelerde ne mi var?

Koca genelkurmay karargahında kurmay subaylar oturmuşlar 'DYP'yi nasıl çökertiriz, [Ç.yi] nasıl itibarsızlaştırırız, DYP'nin içini nasıl boşaltırız' diye eylem planı yapmışlar.

Bunlar boru değil, resmi belgelerdi.

[Ç.] savcılık çıkışında kendisine ve partisine bunu yapanlardan 'şikayetçi olmayacağını' söyledi.

Dün, gün boyu gazeteciler ve televizyonlar beni arayıp 'niçin şikayetçi olmadığını' sordular.

Herkese söylediğimi buraya yazayım: [Ç.] kendine yakışanı yapmıştır. Ona haksızlıkların en adisini reva görenleri zaten Allah cezalandırmıştı.

Silivri ve Sincan cezaevleri [Ç.yi] ve DYP'yi yok etmek için plan yapanlarla dolu bugün. [Ç.D.] ölünceye kadar cezaevinde yatacak.

[Ç.B.] akıbetini cezaevinde yatarak bekliyor.

Ve diğerleri...

[Ç. yi] tankın namlusu önünde gösteren karikatürü odalarının duvarına asanların hepsi hayatlarının bundan sonraki kısmını onursuz bir biçimde geçirecek.

Onların yok etmeye çalıştığı [T.Ç.] ise Ankara'da mağdur edilmiş, darbeye karşı direnmiş bir cesur kadın olarak saygınlık rüzgarları estirdi.

Allah'ın adaleti budur işte!"

4. Başvurucunun bahse konu yazısı ile ilgili olarak U.D.nin (şikâyetçi) şikâyeti üzerine Beykoz Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından kamu davası açılmış, Beykoz 4. Asliye Ceza Mahkemesi (Mahkeme) nezdinde görülen yargılamada mezkûr gazete yazısının kişilik haklarına saldırı niteliği taşıyan ögeler barındırdığından bahisle hakaret suçunun sübuta erdiği kanaatine varılmış ve başvurucunun 3.150 TL adli para cezasıyla cezalandırılmasına

karar verilmiştir.

5. Temyiz incelemesini yapan Yargıtay 18. Ceza Dairesi ise ilk derece mahkemesi tarafından başvurucunun dokunulmazlığının kaldırılıp kaldırılmadığı araştırılmadan esasa girilmesi sebebiyle kararı usulden bozmuştur. Bunun üzerine dosyayı yeniden ele alan Mahkeme usule ilişkin eksikliği giderdikten sonra esas yönünden önceki kararı ile aynı doğrultuda karar vermiştir.

6. Mahkeme, başvurucunun kullandığı ifadeleri değerlendirirken basın özgürlüğünün belli ölçülerde abartmayı hatta kışkırtmayı da kapsadığını dikkate almış; gazetecilerin yazılarında kullandığı polemik nitelikli ifadelerin nesnel açıklamalarla desteklendiklerinde kişisel saldırı olarak değerlendirilemeyeceğinin altını çizmiştir. Ne var ki Mahkeme, başvurucunun "[Doktorundan çalınan fotoğraflarıyla şantaj yapıldı. O fotoğrafları ona buna gösteren] ahlaksız adam hala 'gazeteciyim' diye ortalarda dolanıp duruyor. Bir kadına yapılabilecek en aşağılık şeyleri yaptılar. Askerler yaptı. Medya yaptı. [E.Ö.] yaptı. [U.D.] yaptı..." şeklindeki ifadesinin eleştiri vasfında olmayıp şikâyetçinin onur, şeref ve saygınlığına yönelik saldırı niteliği taşıdığı kanaatine varmış; başvurucunun mahkûmiyetine karar vermiştir. Bu son kararın temyiz edilmesi üzerine Yargıtay 18. Ceza Dairesi, Mahkemenin kararını onamıştır.

7. Başvurucu 3/6/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 71. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca başvurunun içtihadın oluştuğu alana ilişkin olduğu değerlendirilerek Bakanlık cevabı beklenmeden incelenmesine karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

8. Başvurucu; başvuruya konu yazısının herhangi bir hakaret ya da aşağılama niteliğinde ifade içermediğini, Başbakan T.Ç.nin başdanışmanı olduğu dönemde bizzat tanıklık ettiği bazı olayları gazete yazısı ile kamuoyunun bilgisine sunduğunu, şikâyetçiye hakaret etme kastının bulunmadığını, yazısında yer verdiği olayların E.Ç.nin "Sakıncalı Gazeteci" kitabının 106. ve 107. sayfalarından alıntı olduğunu, aleyhine adli para cezasına hükmedilmesinin ifade özgürlüğü ile basın özgürlüğünü ihlal ettiğini iddia etmiştir.

9. Başvuru, ifade özgürlüğü ve bunun özel bir görünümü olan basın özgürlüğü kapsamında incelenmiştir. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

10. İfade özgürlüğüne gerçekleştirilen müdahalenin dayanağı olan 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 125. maddesinin kanunilik ölçütünü karşıladığı değerlendirilmiştir. Müdahalenin başkalarının şöhret veya haklarının korunmasına yönelik önlemlerin bir parçası olduğu ve meşru bir amaç taşıdığı sonucuna varılmıştır. Bu belirlemenin ardından müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygunluk ölçütü yönünden inceleme yapılacaktır.

11. Temel hak ve özgürlüklere yönelik bir müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun kabul edilebilmesi için zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşılaması ve orantılı olması gerekir (Bekir Coşkun [GK], B. No: 2014/12151, 4/6/2015, §§ 53-55; Mehmet Ali Aydın [GK], B. No: 2013/9343, 4/6/2015, §§ 70-72).

12. Anayasa Mahkemesi; Anayasa'nın 26. maddesinde yer alan ifade özgürlüğü ile onun özel güvencelere bağlanmış şekli olan ve Anayasa'nın 28. maddesinde yer alan basın özgürlüğünün demokratik bir toplumun zorunlu temellerinden olduğunu, toplumun ilerlemesi ve her bireyin gelişmesi için gerekli temel şartlardan birini oluşturduğunu daha önce pek çok kez ifade etmiştir. Bu bağlamda ifade özgürlüğü ile basın özgürlüğü herkes için geçerli ve demokrasinin işleyişi için yaşamsal önemdedir (Mehmet Ali Aydın, § 69; Bekir Coşkun, §§ 34-36). Basın özgürlüğünün kamuoyuna çeşitli fikir ve tutumların iletilmesi ile bunlara ilişkin bir kanaat oluşturması için en iyi araçlardan birini sağladığı açıktır (İlhan Cihaner (2), B. No: 2013/5574, 30/6/2014, § 63).

13. Öte yandan Anayasa'nın 26. ve 28. maddeleri basına tamamen sınırsız bir ifade özgürlüğünü garanti etmemiştir. Anayasa'nın 12. maddesinin "Temel hak ve hürriyetler, kişinin topluma, ailesine ve diğer kişilere karşı ödev ve sorumluluklarını da ihtiva eder." biçimindeki ikinci fıkrası, kişilerin sahip oldukları temel hak ve hürriyetleri kullanırken ödev ve sorumluluklarına da gönderme yapmaktadır. Anayasa'nın 26. maddesinin ikinci fıkrasında yer alan sınırlamalara uyma yükümlülüğü, ifade özgürlüğünün kullanımına basın için de geçerli olan bazı görev ve sorumluluklar getirmektedir (Orhan Pala, B. No: 2014/2983, 15/2/2017, § 46; Önder Balıkçı, B. No: 2014/5552, 26/10/2017, § 43).

14. Bu görev ve sorumluluklar başkalarının şöhret ve haklarının zarar görme ihtimalinin bulunduğu ve özellikle adı verilen bir şahsın itibarının söz konusu olduğu durumlarda özel önem arz eder (Orhan Pala, § 47). Basın özgürlüğü; ilgililerin meslek ahlakına saygı göstermelerini, başkalarının şeref ve itibarına müdahale oluşturan hâllerde doğru ve güvenilir bilgi verecek şekilde ve iyi niyetli olarak hareket etmelerini zorunlu kılmaktadır. Nitekim başkalarının şöhretinin korunması Anayasa'nın 26. maddesinin ikinci fıkrasına göre ifade özgürlüğünün sınırlandırılma nedenlerinden ve bu bağlamda ifade özgürlüğünü kullananların uyması gereken görev ve sorumluluklardan biridir.

15. Bireyin şeref ve itibarı, kişisel kimliğinin ve manevi bütünlüğünün bir parçasını oluşturur ve Anayasa'nın 17. maddesinin birinci fıkrasının korumasından faydalanır (İlhan Cihaner (2), § 44). Devlet, bireyin şeref ve itibarına keyfî olarak müdahale etmemek ve üçüncü kişilerin saldırılarını önlemekle yükümlüdür (Nilgün Halloran, B. No: 2012/1184, 16/7/2014, § 41; Adnan Oktar (3), B. No: 2013/1123, 2/10/2013, § 33; Bekir Coşkun, § 45; Önder Balıkçı, § 44).

16. Anayasa Mahkemesi bu bağlamda somut olayın koşullarında başvurucunun kullandığı ifadeler nedeniyle adli para cezasına mahkûm edilmesinin zorunlu bir ihtiyaca karşılık gelip gelmediğini, gerçekleşmesi arzulanan bireyin şeref ve itibarını koruma amacıyla orantılı olup olmadığını, bunu haklı göstermek için ortaya konan gerekçelerin ilgili ve yeterli görünüp görünmediğini davanın bütününe bakarak değerlendirecektir (benzer yönde değerlendirmeler için bkz. Bekir Coşkun, § 56; Tansel Çölaşan, B. No: 2014/6128, 7/7/2015, § 56; Kemal Kılıçdaroğlu, B. No: 2014/1577, 25/10/2017, § 58; Zübeyde Füsun Üstel ve diğerleri [GK], B. No: 2018/17635, 26/7/2019, § 120; Sinan Baran, B. No: 2015/11494, 11/6/2018, § 38).

17. O hâlde çözümlenmesi gereken esas mesele; somut olayda Mahkemenin başvurucunun ifade özgürlüğü ile şikâyetçinin şeref ve itibarının korunması hakkı arasında adil bir denge kurup kurmadığı, başvurucunun düşünce açıklamalarının bu sözlerin muhatabı olan kişinin şeref ve itibarını zedelediğini ikna edici bir biçimde ortaya koyup koymadığı olacaktır (bu konuda genel ilkeler için bkz. İlhan Cihaner (2), §§ 65-73). Çatışan bu iki hak arasında

dengeleme yapılırken kullanılması gereken ölçütler genel olarak şunlardır:

i. İfadelerin kim tarafından dile getirildiği (Nihat Zeybekci, B. No: 2015/5633, 8/5/2019, § 29; Kemal Kılıçdaroğlu, § 59)

ii. Hedef alınan kişinin kim olduğu, ünlülük derecesi ile ilgili kişinin önceki davranışları, katlanması gereken, kabul edilebilir eleştiri sınırlarının sade bir vatandaş ile karşılaştırıldığında daha geniş olup olmadığı (hedef alınan kişinin kamusal yetki kullanan bir görevli olması nedeniyle yapılan değerlendirmelerin bulunduğu kararlar için bkz. Ali Suat Ertosun (7), B. No: 2014/1416, 15/10/2015, § 36; Zübeyde Füsun Üstel ve diğerleri, §§ 128, 129; Nilgün Halloran, § 45; İlhan Cihaner (2), § 82; Kadir Sağdıç [GK], B. No: 2013/6617, 8/4/2015, §§ 60-66; hedef alınan kişinin siyasetçi olması nedeniyle yapılan değerlendirmelerin bulunduğu kararlar için bkz. Bekir Coşkun, §§ 66, 67; Ergün Poyraz (2) [GK], B. No: 2013/8503, 27/10/2015, § 56; Kemal Kılıçdaroğlu, §§ 59- 61)

iii. İfadelerin genel yarara ilişkin bir tartışmaya katkı sağlayıp sağlamadığı, kamuoyu ile diğer kişilerin düşünce açıklamaları karşısında sahip oldukları hakların ağırlığı (Bekir Coşkun, § 69; Çetin Doğan (2) [GK], B. No: 2014/3494, 27/2/2019, § 62; Ergün Poyraz (2), § 56; Kadir Sağdıç, §§ 60-66; İlhan Cihaner (2), §§ 66-73; Nihat Zeybekci, § 32)

iv. Kamuyu bilgilendirme değeri, toplumsal ilginin varlığı ve konunun güncel olup olmadığı (Seray Şahiner Özkan, B. No: 2016/6439, 9/6/2021, § 44; İbrahim Okur (2), B. No: 2018/12363, 26/5/2021, § 28)

v. Şikâyetçinin kendisine yöneltilen ifadelere cevap verme olanağının bulunup bulunmadığı (Temel Coşkun, B. No: 2017/1632, 29/1/2020, § 33; Şaban Sevinç (2), B. No: 2016/36777, 26/5/2021, § 42; Nihat Zeybekci, § 39)

vi. İfadelerin hedef alınan kişinin hayatı üzerindeki etkisi

vii. Cezalandırmaya konu edilen ifadelerin kullanıldıkları bağlamından kopartılıp kopartılmadığı (Nilgün Halloran, § 52; Bekir Coşkun, §§ 62, 63; Önder Balıkçı, B. No: 2014/6009, 15/2/2017, § 45, Nihat Zeybekci, § 36)

viii. Başvurucunun yaptırıma maruz kalma endişesinin başvurucu üzerinde caydırıcı etki yaratıp yaratmayacağı (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. Ergün Poyraz (2), § 79; Kemal Kılıçdaroğlu ve Cumhuriyet Halk Partisi, B. No: 2014/12482, 8/5/2019, § 46)

ix. Dava konusu söylemlerin maddi vakıaların açıklanması veya değer yargısı olarak nitelendirilip nitelendirilemeyeceği (Durmuş Fikri Sağlar (2) [GK], B. No: 2017/29735, 17/3/2021, § 50; Deniz Karadeniz ve diğerleri [GK], B. No: 2014/18001, 6/2/2020, §§ 48, 49)

18. Sayılan dengeleme ölçütlerinin somut olay özelinde irdelenmesine gelince odak noktasında Türkiye'nin 1993-1996 yılları arasındaki başbakanı olan T.Ç.nin bulunduğu şantaj iddialarına ilişkin yazı, T.Ç.nin oldukça uzun bir süre danışmanlığını yapmış olan gazeteci başvurucu tarafından kaleme alınmıştır. Sonraki yıllarda hâlen iktidarda bulunan partiden siyasete giren ve milletvekili seçilen başvurucunun başvuruya konu yazıda; bir zamanlar danışmanı olduğu eski Doğru Yol Partisi Genel Başkanı ve Başbakan T.Ç.nin ailesinin mal varlığı, okuduğu okullar, siyasete ne şekilde atıldığı ve başbakan olduğu süreçte mücadele etmek durumunda kaldığı zorluklar hakkında bilgi verdiği görülmektedir. T.Ç. ülkenin koalisyonlarla yönetildiği bir dönemde başbakan olmuş, T.Ç.nin siyasette bulunduğu sırada -daha sonra 28 Şubat süreci olarak ifade edilecek olan dönemde- bazı sivil ve asker bürokrasinin siyasete müdahalesi gerçekleşmiştir. Söz konusu 28 Şubat sürecine

ilişkin olarak TBMM'de 2012 yılında Darbeleri Araştırma Komisyonu kurulmuş, bununla başta 28 Şubat olmak üzere askerî darbelerin araştırılması hedeflenmiştir. 2/10/2012 tarihinde dönemin Başbakan Yardımcısı T.Ç., mağdur sıfatıyla adli makamlara ifade vermiştir. 54. Türkiye Hükûmetini zorla devirmeye, düşürmeye ortaklık ile suçlanan ve aralarında dönemin Genelkurmay Başkanı, Yükseköğretim Kurulu Başkanı, önde gelen asker ve sivil bürokratlarının olduğu 103 sanık hakkında dava açılmıştır. 2018 yılının Nisan ayında kararını açıklayan mahkeme, “Türkiye Cumhuriyeti İcra Vekilleri Heyetini zorla düşürme veya vazife görmekten men” suçlamasıyla, aralarında dönemin Genelkurmay Başkanı'nın da olduğu 21 sanığa ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası vermiş, 2021 yılının Temmuz ayında bazı sanıklar hakkındaki mahkûmiyetler Yargıtay tarafından onanmıştır.

19. Nitekim başvuruya konu yazı T.Ç.nin adli makamlara mağdur sıfatıyla ifade vermesinden hemen sonra yazılmış olup bu yazı ile başvurucu, T.Ç.ye ve döneme ilişkin tanıklık ettiği olayları aktarmıştır. Başvurucuya göre T.Ç. ekonomide ve terörle mücadelede önemli başarılar elde etmişken "iç piyasayı sömüren büyük aileler kalemini kır[mış]" ve bunun üzerine medyanın haksız saldırısına uğramıştır. T.Ç.nin yolsuzluk yapmakla itham edildiğini hatırlatan başvurucu, T.Ç.nin ailesinin ve çocuklarının tehdit edildiğini, ölümle korkutulduğunu, doktorundan temin edilen mahrem fotoğraflarının bir gazeteci tarafından başkalarına gösterildiğini iddia etmiş; bahsi geçen gazeteciyi de "ahlaksız" olmakla itham etmiştir. T.Ç.ye karşı yapılanları "bir kadına yapılabilecek en aşağılık şeyler" olarak nitelendiren başvurucu, bütün bunları "Askerler yaptı, medya yaptı, [E.Ö.] yaptı, [U.D.] yaptı." diyerek dönemin etkili iki gazetecisi ile birlikte askerleri ve medyayı hedef almıştır. Başvurucu T.Ç.yi yıkamayanların en sonunda 28 Şubat'ı örgütledikleri kanaatindedir. "Hazinenin soyulmasına 'dur'" diyen T.Ç.yi iktidardan indirmek ve itibarsızlaştırmak için çalışan kişilerin ceza infaz kurumlarına kapatıldığını belirten başvurucu buna karşın T.Ç.nin saygın bir insan olarak hayatına devam ettiğini ifade etmiştir.

20. Türkiye'nin devlet ve toplum hayatına ilişkin çok önemli bir dönemi hakkında tanıklık ettiği olayları anlatan başvurucunun kaleme aldığı yazıda, meydana geldiği tarihlerde ve hâlen tartışılmakta olan başvuruya konu olayların farklı bir bakış açısıyla ele alındığı görülmektedir. Türkiye'de iki yüz yılı aşkın bir süredir başlıca toplumsal tartışma konularından olan sivil-asker ilişkilerini ve bir dönem Türk siyasal hayatının önemli figürlerinden birine karşı yürütülen sistematik kampanyanın aktörlerini göstermeyi amaçlayan yazının genel yarara ilişkin bir tartışmaya katkı sağladığı, topluma mal olmuş kimseler hakkında kamuoyunu bilgilendirme amacı güttüğü, bu konuya geçmişte de olay tarihinde de toplumsal bir ilginin olduğu değerlendirilmiştir. O hâlde, başvurucunun ifade özgürlüğüne müdahale edebilmek için mahkemelerin söz konusu yarara baskın gelen bir gerekçe ortaya koymaları gerekir.

21. İlk olarak Anayasa Mahkemesinin kanaatine göre başvurucunun cezalandırılmasına neden olan "O fotoğrafları ona buna gösteren ahlaksız adam hala 'gazeteciyim' diye ortalarda dolanıp duruyor." şeklindeki cümle başvuruya konu yazının bütünü içinde değerlendirildiğinde mezkûr cümle ile doğrudan şikâyetçinin hedef alındığının anlaşılması muhtemel değildir. Bununla beraber başvurucu, yargılama sırasında şikâyetçiye iftira atmadığını, T.Ç.ye fotoğraflarıyla şantaj yapıldığı bilgisini eserleri çok satan bir yazarın kitabından aldığını ifade etmiştir (bkz. § 8). Başvurucunun şikâyetçiye iftira attığı iddia edilmediği gibi Mahkeme isnat edilen olguların yalan, yanlış veya çarpıtılmış olduğunu da kabul etmiş değildir. Mahkemenin başvurucuyu yalnızca, şikâyetçiyi hedef aldığını kabul ettiği "ahlaksız" ifadesinin kişilik haklarına saldırı niteliği taşıdığı ve hakaret suçunu

oluşturduğu gerekçesiyle cezalandırdığı anlaşılmaktadır. Bu kapsamda başvurucunun maddi olguların açıklanmasına ilişkin olmayan, tamamen değer yargısı niteliğindeki açıklamaları nedeniyle cezalandırıldığı açıktır.

22. Hiç şüphesiz Anayasa Mahkemesinin daha önce birçok kez ifade ettiği gibi bir açıklamanın tamamen değer yargısından oluşması durumunda bile müdahalenin orantılılığı ihtilaflı açıklamanın somut unsurlarla yeterince desteklenip desteklenmemesine göre tespit edilmelidir. Çünkü somut unsurlarla desteklenmiyorsa değer yargısı ölçüsüz olabilir (diğerleri arasından bkz. Cem Mermut, B. No: 2013/7861, 16/4/2015, § 48). Somut olayda başvurucu, Türkiye'nin ilk kadın Başbakanı'nın doktorundan elde edilen mahrem fotoğraflarının bir gazeteci tarafından üçüncü kişilere servis edilmesini ahlaksızlık olarak nitelendirmiştir. Yalnızca Anayasa ve kanunlar tarafından korunmayan, aynı zamanda Türk toplumu için de kabul edilemez bulunacak, yasa dışı yollarla elde edilmiş mahrem fotoğrafların üstelik bir siyasetçinin itibarsızlaştırılması için başkaları ile paylaşılmasını ahlaksızlık olarak nitelendiren başvurucunun sözlerinin olgusal temelinin bulunmadığı ve tümüyle keyfî bir kişisel saldırı oluşturduğu söylenemez.

23. Yazıda kullanılan dil ve üslup muhatabı açısından rahatsız edici olabilir. Ancak Anayasa Mahkemesinin benimsediği gibi demokratik bir toplumun zorunlu temellerinden olan, toplumun ilerlemesi ve bireyin özgüveni için gerekli temel şartlardan birini teşkil eden ifade özgürlüğü, sadece kabul gören veya zararsız yahut kayıtsızlık içeren bilgiler ya da fikirler için değil aynı zamanda kırıcı, şok edici veya rahatsız edici olanlar için de geçerlidir (Emin Aydın (2), B. No: 2013/3178, 25/6/2015, § 35; Bekir Coşkun, § 52). Nitekim basın özgürlüğünün kapsamının demokrasi ile yakın ilişkisinin doğal sonucu olarak bir dereceye kadar abartıya ve provoke etmeye izin verecek şekilde geniş yorumlanması gerektiği kabul edilmelidir (Ali Suat Ertosun, B. No: 2013/1047, 15/4/2015, § 66; Zübeyde Füsun Üstel ve diğerleri, § 102).

24. Bunlara ilaveten şikâyetçi ülke çapında bilinen bir gazeteci olduğundan şikâyetçinin kendisini hedef aldığını iddia ettiği yazıya cevap verme ve cevabını kamuoyunda geniş kitlelere ulaştırma imkânına sahip olduğu da gözardı edilmiştir. Yine kişilik haklarına saldırı teşkil ettiği öne sürülen ifadelerin şikâyetçinin hayatı üzerinde kayda değer somut bir etki yarattığına dair herhangi bir iddia da bulunmamaktadır.

25. Anayasa Mahkemesinin pek çok kararında vurgulandığı üzere derece mahkemelerinin bir kısıtlamanın ifade özgürlüğü ile bağdaşıp bağdaşmadığı hususunda karar verirken kullanılan ifadeleri bağlamından kopartmaksızın olayın bütünselliği içinde değerlendirmeleri gerekmektedir (Cem Atmaca, B. No: 2018/6030, 8/9/2021, § 37; Nilgün Halloran, § 52; Önder Balıkçı, § 45). Buna karşın ilk derece mahkemesi, köşe yazısında yer alan bir cümleyi tırnak içine alıp konuşmanın tamamından ve olayların bütününden kopartarak ayrı bir şekilde değerlendirmiş; kullanılan ifadelerin bağlamını, dile getirilme şekli ve nedenini, söylenen sözlerin arka planı olup olmadığını, şikâyetçinin önceki davranışlarını, olayların kamusal bir tartışma ekseninde gerçekleşip gerçekleşmediğini gözetmeksizin soyut bir değerlendirmeyle hakaret suçunun oluştuğu kanaatine ulaşmıştır.

26. Yapılan değerlendirmeler sonucunda, Mahkemenin katılanın şeref ve itibar hakkını koruma amacı, demokratik bir toplumda basının oynadığı temel rol ve Anayasa'nın basın özgürlüğüne ilişkin 28. maddesi beraber gözetildiğinde başvurucunun Anayasa'nın 26. maddesi kapsamındaki ifade özgürlüğüne uygulanan sınırlamaların haklı çıkarılması için yeterli olmadığı ve daha ağır basan bir toplumsal ihtiyaca karşılık gelmediği kanaatine

ulaşılmıştır. Mahkeme tarafından verilen kararda ifade özgürlüğünün korunması ile şeref ve itibarın korunması hakkı arasında adil bir denge kurulmamıştır. Bu sebeple Mahkemenin başvurucu hakkında adli para cezası verilmesine ilişkin ileri sürdüğü gerekçeler, başvurucunun ifade özgürlüğüne yapılan müdahale için ilgili ve yeterli kabul edilemez.

27. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğünün ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

28. Başvurucu, ihlalin tespiti ile yargılamanın yenilenmesi talebinde bulunmuştur.

29. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. İfade özgürlüğünün ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğünün İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin ifade özgürlüğünün ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Beykoz 4. Asliye Ceza Mahkemesine (E.2017/124, K.2018/715) GÖNDERİLMESİNE,

D. 446,90 TL harç ve 9.900 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 10.346,90 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

E. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 22/11/2022 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

BEKİR YALIM

B. No: 2020/22265 | Karar tarihi: 22.11.2022

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/22265

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

BEKİR YALIM BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/22265)

Karar Tarihi: 22/11/2022

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Muammer TOPAL

Recai AKYEL

Selahaddin MENTEŞ

Muhterem İNCE

Raportörler : Akif YILDIRIM

Zehra GAYRETLİ

Başvurucu : Bekir YALIM

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, beyanları mahkûmiyet kararında belirleyici ölçüde delil olarak kullanılan tanığın duruşmada sorgulanamaması nedeniyle tanık sorgulama hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 18/6/2020 tarihinde yapılmıştır. Komisyon, adli yardım talebinin kabulüne, adil yargılanma hakkı ile suçta ve cezada kanunilik ilkesi dışındaki şikâyetlerin kabul edilemez olduğuna, anılan şikâyetlerin ise kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

3. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık görüşünü bildirmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanda bulunmuştur.

III. OLAY VE OLGULAR

4. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

5. 1975 doğumlu olan başvurucu, en son emniyet personeli olarak görev yapmıştır.

6. Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanması (FETÖ/PDY) üyeliği suçundan farklı Cumhuriyet başsavcılıklarınca yürütülen soruşturmalar kapsamında bazı şüphelilerin ifadesi alınmıştır. Bahsi geçen şüpheliler verdikleri ifadelerde başvurucu hakkında da beyanda bulunmuştur. Bu kapsamda;

- Şanlıurfa Cumhuriyet Başsavcılığınca ifadesi alınan H.S., düzenlendiği sohbetlere ayda bir defa olmak üzere başvurucunun da katıldığını ve yaklaşık 100 TL himmet verdiğini belirtmiştir.

- Tarsus Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından ifadesi alınan S.O. başvurucuya yönelik olarak "Beni ilk defa cemaat toplantısı için evine çağıran kişidir, bir iki defa bu şahsın evinde sohbet ortamında bulunup sohbet yaptık, grubun abisi idi, 2007 yılında komiser yardımcısı oldu." şeklinde beyanda bulunmuştur.

- Manisa Cumhuriyet Başsavcılığınca tanık sıfatıyla ifadesi alınan N.K. ise başvurucunun Paralel Yapılanma mensubu olduğunu ifade etmiştir.

- Mersin Cumhuriyet Başsavcılığınca FETÖ/PDY kapsamında hakkında soruşturma yürütülen ve şüpheli olarak ifadesi alınan F.L. başvurucu hakkında "Ben de 2005 veya 2006 yıllarında Pozantı ilçesinde Lojistik Büroda çalışırken Trafik Denetleme Şubede çalışan Bekir Yalım isimli polis memuru Tarsus'taki arkadaşlara söyleyeyim tanışın beraber çay içersiniz. Din sohbeti yaparsınız diye teklif etti. Ben de ısrarlara dayanamayarak kabul ettim." şeklinde ifade vermiştir.

- Son olarak Kahramanmaraş Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından tanık sıfatıyla ifadesi alınan R.Ç., örgütün Pozantı ilçesinde düzenlediği sohbetlere başvurucuyla bir yıl süreyle katıldıklarını belirtmiştir.

7. Şanlıurfa Cumhuriyet Başsavcılığı (Başsavcılık) tarafından başvurucu hakkında FETÖ/PDY üyesi olduğu şüphesiyle soruşturma başlatılmıştır. Soruşturma kapsamında 27/9/2016 tarihinde gözaltına alınan başvurucu, 4/10/2016 tarihinde adli kontrol şartıyla serbest bırakılmıştır.

8. Soruşturma sonucunda Başsavcılık, başvurucu hakkında FETÖ/PDY üyeliği suçunu işlediği iddiasıyla 19/3/2018 tarihli iddianame düzenlemiştir. İddianamede; FETÖ/PDY'nin kuruluşu ve yapısı hakkında genel bilgilere yer verildikten sonra başvurucunun kendi adına kayıtlı olan 0505 ... 81 numaralı hat üzerinden örgüt tarafından haberleşmede kullanılan ByLock isimli kriptolu mesajlaşma uygulamasını kullandığının tespit edildiği, FETÖ/PDY mensubu olduğu yönünde tanık beyanlarının bulunduğu belirtilerek atılı suçu işlediği iddia edilmiştir. İddianamede ayrıca başvurucunun Bank Asya hesabında hesap hareketlilik olmasına ve kamu görevinden çıkarılmasına delil olarak yer verilmiştir.

9. Şanlıurfa 6. Ağır Ceza Mahkemesinin (Mahkeme) E.2018/162 sayılı dosyası üzerinden görülen yargılamada 20/3/2018 tarihinde duruşma hazırlığı işlemleri yapılmıştır. Tensip Tutanağı'nda başvurucu hakkında yakalama emri çıkarılmasına, duruşmanın 2/5/2018 tarihinde yapılmasına ve tanıklar S.O., H.S., N.K. ve R.Ç.nin beyanlarının tespiti için tanıkların adreslerine göre duruşmada hazır edilmelerine veya talimat yazılmasına karar verilmiştir. Ayrıca Tensip Tutanağı'nda, ilgili birimlere müzekkere yazılarak başvurucunun ByLock kullanımına ilişkin bilgi ve belgelerin gönderilmesinin istenmesine karar verilmiştir.

10. Başvurucunun ByLock kullanımına ilişkin araştırma sonucunda bilirkişi tarafından hazırlanan HIS (CGNAT) iletişim kayıtlarına ilişkin rapor celse öncesinde Mahkemeye iletilmiştir. Anılan rapor, yargılamanın 2/5/2018 tarihli birinci celsesinde okunmuştur. Söz konusu raporda başvurucunun adına kayıtlı 0505 ... 81 numaralı hat ile ByLock uygulamasına ait 46.166.160.137 IP adresine 17/3/2015 ile 27/3/2015 tarihleri arasında 25 defa bağlantı yapıldığının tespit edildiği bilgisine yer verilmiştir.

11. Başvurucunun 0505 ... 81 numaralı GSM hattına ilişkin HTS dökümlerinin incelenmesi sonucunda bilirkişi tarafından düzenlenen HTS analiz raporu da celse arasında Mahkemeye iletilmiş ve başvurucu müdafiinin de hazır bulunduğu yargılamanın 13/7/2018 tarihli ikinci celsesinde okunmuştur. Anılan raporda, başvurucu adına kayıtlı olan 0505 ... 81 numaralı hattın 15/4/2016 ile 16/7/2016 tarihleri arasında irtibatlı olduğu karşı numaralara liste hâlinde yer verilmiştir. Bahsi geçen raporda başvurucunun ByLock kullanımına ilişkin herhangi bir bilgi yer almamaktadır.

12. Tanık S.O.nun 17/12/2018 tarihinde istinabe mahkemesinde alınan beyanının ilgili kısmı şöyledir:

"Ben Tarsus İlçe Emniyet Müdürlüğünde polis memuru olarak görev yaparken 2017 yılının ilk KHK'sı ile ihraç oldum. 2003 yılında Gaziantep'ten Adana Pozantı ilçesine tayin oldum. Sanık Bekir Yalım Trafik Şube'de polis memuru olarak görev yapıyordu. Sanık ile burada tanıştım. Aradan birkaç yıl geçtikten sonra sanık beni eşim ile beraber evine davet etti. Evde, erkekler ve kadınlar olarak ayrı odalarda oturduk. Sanık bana ilçe emniyette görevli diğer meslektaşlarla ayda bir toplandıklarını, dini sohbet yaptıklarını, Kuran'ı Kerim okuduklarını söyledi ve benim de bu sohbetlere katılmamı istedi. Bu teklifi yapınca ben kendisinin cemaatçi olduğunu anladım."

13. Tanık H.S.nin 15/10/2018 tarihinde istinabe mahkemesinde alınan beyanının ilgili kısmı şöyledir:

"Ben Şanlıurfa'da öğretmenlik yaptığım dönemde o dönem polis olan Bekir ile arkadaş ortamında tanıştık. Ortak arkadaşımız (..) aracılığıyla tanışmıştık, (...) Bekir benim cemaatten olduğumu öğrenince benimle görüşmek istemedi, (...) daha sonra da biz hiç görüşmedik. Biz sohbet toplantılarında Fethullah Gülen'e ait konular konuşulur, dini sohbetler yapılırdı. Ancak para toplanmazdı"

14. Başvurucu, yasa dışı yollardan Yunanistan'a geçmeye çalışırken 11/3/2019 tarihinde yakalanmıştır.

15. Başvurucunun yakalandığı tarihte duruşma açılarak Ses ve Görüntü Bilişim Sistemi (SEGBİS) aracılığı ile savunması alınmıştır. Başvurucu, müdafiinin de hazır bulunmasıyla yaptığı savunmasında özetle 0505 ... 81 numaralı hattı 10 yıl kullandıktan sonra iptal ettiğini, hâlihazırda adına kayıtlı herhangi bir telefon hattı bulunmadığını ve ByLock programını da kullanmadığını ifade etmiştir. Öte yandan, H.S., ve S.O.nun talimatla alınan beyanları ve HTS analiz raporu ile HIS (CGNAT) analiz raporu duruşmada başvurucuya okunmuştur. Başvurucu, aleyhe olan hususları ve tanık ifadelerini kabul etmediğini belirterek suçlamaları reddetmiştir. Mahkeme, farklı soruşturmalar kapsamında başvurucu hakkında beyanda bulunan diğer tanıkların ise yeniden dinlenmelerine yer olmadığına ve ByLock yazışma içeriklerinin beklenmesine yönelik olarak daha önce alınan ara kararından vazgeçilmesine karar vererek duruşmayı 20/3/2019 tarihine ertelemiştir.

16. 20/3/2019 tarihli duruşmada Başsavcılık makamınca esas hakkında mütalaa sunulmuş;

başvurucunun mütalaaya karşı savunma yapmak için süre talep etmesi üzerine Mahkemece talebi kabul edilerek duruşmaya ara verilmiştir.

17. Diğer taraftan başvurucu hakkında aynı suçtan Mahkemenin E.2019/197 sayılı dosyası üzerinden açılan kamu davasının E.2018/162 sayılı dosyada birleştirilmesine ve yargılamaya bu dosya üzerinden devam edilmesine 5/4/2019 tarihinde karar verilmiştir.

18. Başvurucu, yargılamanın 30/4/2019 tarihli celsesinde esas hakkındaki mütalaaya karşı savunma yaparak suçlamayı reddetmiş ve daha önce dinlenen tanıkların yeniden dinlenmeleri yönünde talepte bulunmuştur. Mahkeme, tüm dosya kapsamını dikkate alarak tanıkların yeniden dinlenmeleri yönündeki talebi reddetmiştir. Mahkemece başvurucunun atılı suçtan hapis cezasıyla cezalandırılmasına 16/5/2019 tarihinde karar verilmiştir. Kararda, istinabe yoluyla dinlenen H.S. ve S.O isimli tanıkların beyanları ile duruşmada dinlenmeyen N.K. ve R.Ç. isimli tanıkların beyanları Mahkemece delil olarak hükme esas alınmıştır. Mahkeme tanık beyanlarına ek olarak başvurucunun fiilen kullandığı 0505 ... 81 numaralı telefon üzerinden ByLock uygulamasına ait 46.166.160.137 IP adresine 17/3/2015 ile 27/3/2015 tarihleri arasında 25 defa bağlantı sağladığını gösteren HIS (CGNAT) analiz raporunu, Bank Asyada hesabının bulunmasını ve kamu görevinden ihraç edilmesini delil olarak değerlendirmiştir.

19. Başvurucunun istinaf talebi Gaziantep Bölge Adliye Mahkemesi 4. Ceza Dairesince (Daire) kabul edilerek hükmün bozulmasına 25/9/2019 tarihinde karar verilmiştir. Dairenin bozma kararının gerekçesinde -diğerlerinin yanı sıra- ByLock uygulamasını kullandığını kabul etmeyen başvurucunun ByLock kullanıcısı olup olmadığının her türlü şüpheden uzak teknik verilerle tespit edilmesi ve ilgili birimlerden Bylock Tespit ve Değerlendirme Tutanağı getirtilerek duruşmada okunmasından sonra delillerin bir bütün olarak değerlendirilmesi suretiyle karar verilmesi gerektiği ifade edilmiştir.

20. Bozma kararına uyularak Mahkemenin E.2019/515 sayılı dosyası üzerinden yargılamaya devam edilmiş; 22/10/2019 tarihinde duruşma hazırlığı işlemleri yapılmıştır. Tensip Tutanağı'nda Şanlıurfa İl Emniyet Müdürlüğüne müzekkere yazılarak başvurucunun kullandığı ve ByLock tespit edilen 0505 [...] 81 numaralı GSM hattına ilişkin ByLock tespit ve değerlendirme tutanağının gönderilmesinin istenilmesine karar verilmiştir.

21. Öte yandan başvurucu hakkında veri inceleme raporu celse arasında dosyaya delil olarak sunulmuştur. Başvurucu hakkındaki söz konusu rapor Ankara Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından yürütülen emniyet mahrem yapılanması soruşturmasında Garson kod isimli gizli tanığın vermiş olduğu micro SD kart içeriğindeki bilgilere istinaden hazırlanmıştır. Bu micro SD kart içinde FETÖ/PDY tarafından emniyet personeli ile ilgili tutulan kayıtların bulunduğu ve örgüt perspektifiyle örgüte bağlılık düzeyine göre emniyet personeline bazı kodların verildiği belirtilmiştir. Veri inceleme raporunda başvurucunun "FETÖ mensubiyeti olan, teslimiyeti, sadakati ve bağlılığı en üst seviyede olan kişileri" ifade eden A5 koduyla kodlandığı açıklanmıştır.

22. Başvurucu hakkındaki yargılama iki celsede tamamlanmıştır. Şanlıurfa İl Emniyet Müdürlüğünce hazırlanarak Mahkemeye gönderilen ByLock CBS Sorgu Sonucu Tutanağı yargılamanın 19/11/2019 tarihli birinci celsesinde başvurucuya okunmuştur. Anılan tutanakta 426 ... 66 kimlik numaralı başvurucunun 505 ... 81 numaralı cep telefonu hattı ile 012 ... 286 IMEI numaralı cihaz aracılığıyla ByLock kullandığına ilişkin kayıtlara yer verilmiştir.

23. Yargılama neticesinde Mahkemece başvurucunun atılı suçtan hapis cezasıyla cezalandırılmasına 18/12/2019 tarihinde karar verilmiştir. Gerekçeli kararda başvurucunun ByLock uygulamasına ait 46.166.160.137 IP adresine 25 defa bağlantı sağladığını gösteren HIS (CGNAT) analiz raporuna, Bank Asyada hesabının olmasına, kamu görevinden ihraç edilmesine, micro SD kartta "A5" olarak kodlandığına dair rapora ve başvurucu hakkındaki tanık beyanlarına atıfta bulunulmak suretiyle atılı suçu işlediğinin kabul edildiği belirtilmiştir. Gerekçeli kararın ilgili kısmı şöyledir:

"...sanık Bekir YALIM'ın fiilen kullandığı 0505 ... 81 GSM numaralı hat üzerinden ByLock programı kullanıcısı olduğu tespit edildiği, dosya içerisinde bulunan sanığın ByLock bağlantısını gösterir HIS(CGNAT) analiz raporunda belirtildiği üzere sanığın fiilen kullandığı 0505 [...] 81 numaralı GSM hattı ile ByLock uygulamasına ait 46.166.160.137 IP adreslerine 17/03/2015-27/03/2015 tarihleri arasında 25 defa bağlantı sağladığının tespit edildiği, sanığın FETÖ/PDY Silahlı Terör Örgütünün finans ayağı olan Bankasya'da 3119061 numaralı hesabının bulunduğu, sanığın 677 sayılı KHK ile kamu görevinden ihraç olduğu, Şanlıurfa İl Emniyet Müdürlüğünde şüpheli olarak müdafii huzurunda ifadesi alınan ve mahkememizce aynı zamanda tanık olarak dinlenen tanık [H.S.nin] sanık Bekir YALIM hakkında vermiş olduğu beyanında özetle 'Merkez de kararkolda görev yapar kendisi benim sohbetlerime ayda 1 defa gelir ortalama 100 TL himmet veriyordu.' şeklinde beyanda bulunduğu, Tarsus İlçe Emniyet Müdürlüğü tarafından şüpheli olarak müdafii huzurunda ifadesi alınan ve aynı zamanda mahkemeizce tanık olarak dinlenen tanık [S.O.nun] sanık Bekir YALIM ile ilgili vermiş olduğu ifadesinde özetle, 'Beni ilk defa cemaat toplantısı için evine çağıran kişidir bir iki defa bu şahsın evinde sohbet ortamında bulunur sohbetyaptık grubun abisi idi 2007 yılında komser yardımcısı olduğu' şeklinde beyanda bulunduğu, Manisa Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından beyanı alınan [N.K.nın] sanık Bekir YALIM hakkında vermiş olduğu beyanında özetle: 'Bekir YALIM'ın paralel yapılanma içerisinde olduğu paralel yapı mensubu olduğu tarafımdan bilinmektedir' şeklinde beyanda bulunduğu, Kahramanmaraş Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından beyanı alınan [R.Ç.nin] sanık Bekir YALIM hakkında vermiş olduğu beyanında özetle: 'Bu şahısla 2008-2009 yıllarında Pozantı İlçesinde 1 yıl sohbetlere katıldık.' şeklinde beyanda bulunduğu, Mersin Cumhuriyet Başsavcılığınca FETÖ/PDY kapsamında hakkında soruşturma yapılan ve şüpheli olarak müdafii huzurunda ifadesi alınan [F.L.nin] sanık Bekir YALIM hakkında vermiş olduğu ifadesinde özetle: 'Bende 2005 veya 2006 yıllarında Pozantı İlçesinde Lojistik Büroda çalışırken Trafik Denetleme Şubede çalışan Bekir YALIM isimli polis memuru Tarsus'taki arkadaşlara söyleyeyim tanışın beraber çay içersiniz. Din sohbeti yaparsınız diye teklif etti. Bende ısrarlara dayanayarak kabul ettim.' şeklinde beyanda bulunduğu ve beyanında geçen Bekir YALIM'ı fotoğraf teşhis tutanağıyla teşhis ettiği, Ankara 5. Sulh Ceza Hakimliğinin 20/04/2017 tarih, 2017/2970 ve yine Ankara 5. Sulh Ceza Hakimliğinin 18/04/2017 tarih ve 2017/2920 D.İş sayılı kararlarıyla inceleme izni verilen ve Ankara Cumhuriyet Başsavcılığınca soruşturmaya konu olan Mikro SD kartta ele geçirilen veri inceleme raporuyla ilgili tüm listede sanığın 'A5' olarak kodlandığı, 'A5'in ise 'FETÖ mensubiyeti olan, teslimiyeti, sadakati ve bağlılığı en üst seviyede olan kişileri' ifade ettiğinin belirtildiği, tüm bu hususlar bir bütün olarak değerlendirildiğinde sanığın FETÖ/PDY silahlı terör örgütünün hiyerarşik yapısına dahil olduğu dikkate alınarak sanığın 5237 Sayılı TCK.nın 314/2 ve 3713 Sayılı Terörle Mücadele Kanunun 5/1.fıkrasında düzenlenen Silahlı Terör Örgütüne Üye Olma suçunu işlediği mahkememizce sabit görülmüştür.

(...)

Mahkememizce [F.L.] [S.G.] [N.K.] ve [M.U.nun] dinlenmelerine ve ByLock yazışma içeriğinin celbine yönelik ara karar kurulmuş ise de, sanıkla ilgili ByLock tespit ve değerlendirme tutanağının bulunmadığı, dosya içerisinde bulunan gelen yazı cevapları, sanığın ByLock programına bağlantısını gösterir HIS (CGNAT) raporu, iletişim kayıtlarına ilişkin HTS analiz raporu, baz kayıtlarını gösterir HTS analiz raporu, 'A5' olarak kodlandığına dair veri inceleme raporu, tanık beyanları, ve tüm dosya kapsamı dikkate alındığında [F.L.] [S.G.] [N.K.] ve [M.U.nun] yeniden dinlenmelerinin ve ByLock yazışma içeriğinin celbinin suçun subutuna etki etmeyeceği, dosya içerisinde bulunan tüm bilgi ve belgeler birlikte değerlendirildiğinde [F.L.] [S.G.] [N.K.] ve [M.U.nun] dinlenmelerine ve ByLock yazışma içeriğinin celbine [dair] ara kararlardan ayrı ayrı vazgeçilmesine, yine sanığın 18/12/2019 tarihli celsede mahkememizce daha önce dinlenilmesinden vazgeçilen tanıkların dinlenmesine yönelik talebinin yargılamaya herhangi bir katkı sağlamayacağından reddine ve sanığın sabit olan FETÖ/PDY Silahlı Terör Örgütüne Üye Olma suçundan cezalandırılması yoluna gidilmiştir."

24. Başvurucunun müdafii 20/12/2019 tarihinde karara karşı istinaf talebinde bulunmuştur. İstinaf dilekçesinde başvurucunun Bank Asya hesabında hareketlilik olmadığına dair bilirkişi raporunun dikkate alınmadığını, ByLock programının kullandığına ilişkin herhangi bir içerik bilgisinin ilgili mercilerce dosyaya sunulamadığını belirtmiş; bu hususlara rağmen başvurucuya ceza verilmesinin hukuka aykırı olduğu ileri sürerek hükmün bozulması talep etmiştir. İstinaf talebi, Dairenin 14/1/2020 tarihli kararı ile esastan reddedilmiştir.

25. Başvurucu 10/2/2020 tarihli temyiz dilekçesinde -diğerlerinin yanı sıra- tanıkların hiçbirinin Mahkeme huzurunda dinlenmediğini belirterek kararın bozulmasını talep etmiştir.

26. Yargıtay 16. Ceza Dairesince yapılan incelemede temyiz talebinin reddiyle hükmün onanmasına 8/3/2021 tarihinde karar verilmiştir.

27. Yargıtay kararının gerekçesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Diğer delillerin atılı suçun sübutu için yeterli olduğu görülmekle, sanığın ByLock kullanıcısı olduğunu bildiren ayrıntılı ByLock tespit ve değerlendirme tutanağının dosyaya gelmesi beklenilmeden karar verilmesi sonuca etkili bulunmamıştır."

IV. İLGİLİ HUKUK

A. Ulusal Hukuk

28. 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun "Silâhlı örgüt" kenar başlıklı 314. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"(1) Bu kısmın dördüncü ve beşinci bölümlerinde yer alan suçları işlemek amacıyla, silahlı örgüt kuran veya yöneten kişi, on yıldan on beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(2) Birinci fıkrada tanımlanan örgüte üye olanlara, beş yıldan on yıla kadar hapis cezası verilir."

29. 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun "Tanık ve bilirkişinin naiple veya istinabe yoluyla dinlenilmeleri" kenar başlıklı 180. maddesinin (5) numaralı fıkrası şöyledir:

"Yukarıdaki fıkralar içeriğine göre tanık veya bilirkişinin aynı anda görüntülü ve sesli iletişim tekniğinin kullanılması suretiyle dinlenebilmeleri olanağının varlığı hâlinde bu yöntem uygulanarak ifade alınır. Buna olanak verecek teknik donanımın kurulmasına ve

kullanılmasına ilişkin esas ve usuller yönetmelikte gösterilir."

30. 5271 sayılı Kanun'un "Doğrudan soru yöneltme" kenar başlıklı 201. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"Cumhuriyet savcısı, müdafi veya vekil sıfatıyla duruşmaya katılan avukat; sanığa, katılana, tanıklara, bilirkişilere ve duruşmaya çağrılmış diğer kişilere, duruşma disiplinine uygun olarak doğrudan soru yöneltebilirler. Sanık ve katılan da mahkeme başkanı veya hâkim aracılığı ile soru yöneltebilir. Yöneltilen soruya itiraz edildiğinde sorunun yöneltilmesinin gerekip gerekmediğine, mahkeme başkanı karar verir. Gerektiğinde ilgililer yeniden soru sorabilir."

31. 5271 sayılı Kanun'un "Delillerin ortaya konulması ve reddi" kenar başlıklı 206. maddesinin (3) numaralı fıkrası şöyledir:

"Cumhuriyet savcısı ile sanık veya müdafii birlikte rıza gösterirlerse, tanığın dinlenmesinden veya başka herhangi bir delilin ortaya konulmasından vazgeçilebilir."

32. 5271 sayılı Kanun'un "Duruşmada anlatılması zorunlu belge ve tutanaklar" kenar başlıklı 209. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

" Naip veya istinabe yoluyla sorgusu yapılan sanığa ait sorgu tutanakları, naip veya istinabe yoluyla dinlenen tanığın ifade tutanakları ile muayene ve keşif tutanakları gibi delil olarak kullanılacak belgeler ve diğer yazılar, adlî sicil özetleri ve sanığın kişisel ve ekonomik durumuna ilişkin bilgilerin yer aldığı belgeler, duruşmada anlatılır."

33. 5271 sayılı Kanun'un "Duruşmada okunmayacak belgeler" kenar başlıklı 210. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"Olayın delili, bir tanığın açıklamalarından ibaret ise, bu tanık duruşmada mutlaka dinlenir. Daha önce yapılan dinleme sırasında düzenlenmiş tutanağın veya yazılı bir açıklamanın okunması dinleme yerine geçemez."

34. 5271 sayılı Kanun'un "Delilleri takdir yetkisi" kenar başlıklı 217. maddesi şöyledir:

"(1) Hâkim, kararını ancak duruşmaya getirilmiş ve huzurunda tartışılmış delillere dayandırabilir. Bu deliller hâkimin vicdanî kanaatiyle serbestçe takdir edilir.

(2) Yüklenen suç, hukuka uygun bir şekilde elde edilmiş her türlü delille ispat edilebilir."

35. Yargıtay Ceza Genel Kurulunun 26/9/2017 tarihli ve E.2017/16.MD-956, K.2017/370 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"ByLock iletişim sisteminde bağlantı tarihinin, bağlantıyı yapan IP adresinin, hangi tarihler arasında kaç kez bağlantı yapıldığının, haberleşmelerin kimlerle gerçekleştirildiğinin ve içeriğinin tespiti mümkündür. Bu kapsamda, bağlantı tarihi ve bağlantıyı yapan IP adresi ile hangi tarihler arasında kaç kez bağlantı yapıldığının belirlenmesi durumunda, somut olayın koşullarına göre kişinin bu özel iletişim sisteminin bir parçası olduğu kabul edilecek, ayrıca bu ağa dahil olan kişilerin ağ içinde başka kişi ya da kişilerle yaptıkları görüşme içeriklerinin olması da aranmayacaktır. Haberleşmelerin kimlerle yapıldığının ve içeriklerinin tespiti ise, kişinin terör örgütü içindeki hiyerarşik konumunun (örgüt yöneticisi/örgüt üyesi) belirlenmesinde yol gösterici olacaktır.

ByLock iletişim sisteminin FETÖ/PDY silahlı terör örgütü mensuplarının kullanmaları amacıyla oluşturulan ve münhasıran bu terör örgütünün bir kısım mensupları tarafından

kullanılan bir ağ olması nedeniyle; örgüt talimatı ile bu ağa dahil olunduğunun ve gizliliği sağlamak için haberleşme amacıyla kullanıldığının, her türlü şüpheden uzak, kesin kanaate ulaştıracak teknik verilerle tespiti, kişinin örgütle bağlantısını gösteren bir delil olacaktır..."

36. (Kapatılan) Yargıtay 16. Ceza Dairesinin 2/5/2018 tarihli ve E.2018/395, K.2018/1566 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"Yargıtay Ceza Genel Kurulu'nun 26.09.2017 tarih, 2017/16.MD-956 E.2017/370 sayılı kararı ile onanarak kesinleşen Dairemizin ilk derece mahkemesi sıfatıyla verdiği 24.04.2017 tarih, 2015/3 Esas, 2017/3 sayılı kararında da belirtildiği üzere, By[L]ock iletişim sisteminin FETÖ/PDY silahlı terör örgütü mensuplarının kullanmaları amacıyla oluşturulan ve münhasıran bu suç örgütünün bir kısım mensupları tarafından kullanılan bir ağ olması nedeniyle örgüt talimatı ile bu ağa dahil olunduğunun ve gizliliği sağlamak için haberleşme amacıyla kullanıldığının her türlü şüpheden uzak, kesin kanaata ulaştıracak teknik verilerle tespiti halinde kişinin örgütle bağlantısını gösteren bir delil olacağının kabul edildiği gözetilerek; ByLock kullanıcısı olduğunu kabul etmeyen ve aleyhine başka yeterli delil de bulunmayan sanığın, ByLock uygulamasını kullandığının kuşkuya yer vermeyecek şekilde teknik verilerle tespiti halinde, [ByLock] kullanıcı[sı] olduğuna dair delilin suç vasfının tayini açısından belirleyici nitelikte olması karşısında, ilgili birimlerden ayrıntılı olarak ByLock tesbit ve değerlendirme raporu ile HIS (CGNAT) sorgu kayıtları getirtilip değerlendirilerek, duruşmada sanık ve müdafiine okunup diyecekleri sorulduktan sonra bir karar verilmesi gerekirken, sanığın [ByLock] kullanıcısı olduğuna dair yetersiz belgelere dayanılarak eksik araştırma ile yazılı şekilde karar verilmesi... [bozmayı gerektirmiştir.]"

37. (Kapatılan) Yargıtay 16. Ceza Dairesinin 28/6/2018 tarihli ve E.2018/1279, K.2018/2142 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"ByLock kullanıcısı olduğunu kabul etmeyen sanığın ByLock uygulamasını kullandığının kuşkuya yer vermeyecek şekilde teknik verilerle tespiti halinde ByLock kullanıcısı olduğuna dair delilin suçun sübutu açısından belirleyici nitelikte olması karşısında, ilgili birimlerden ayrıntılı ByLock tespit ve değerlendirme tutanağı getirtilip değerlendirilerek duruşmada sanık ve müdafiine okunup diyecekleri sorulduktan sonra bir karar verilmesi gerekirken, EGM KOM Daire Başkanlığı tarafından düzenlenen yetersiz By[L]ock CBS sorgu tutanağına dayanılarak eksik araştırmayla yazılı şekilde hüküm kurulması... [bozmayı gerektirmiştir.]"

38. (Kapatılan) Yargıtay 16. Ceza Dairesinin 22/12/2020 tarihli ve E.2020/4706, K.2020/6676 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"ByLock kullanıcısı olduğunu kabul etmeyen sanığın, ByLock uygulamasını kullandığının kuşkuya yer vermeyecek şekilde teknik verilerle tespiti halinde, ByLock kullanıcısı olduğuna dair delilin atılı suçun sübutu açısından belirleyici nitelikte olması karşısında, ayrıntılı ByLock tespit ve değerlendirme raporunun ilgili birimlerden getirtilmesi, tespit ve değerlendirme raporunun temin edilememesi halinde sanığın teknik olarak bu programı kullandığının tespiti açısından HİS (CGNAT) ve HTS kayıtları üzerinde bilirkişi incelemesi yaptırılması,

2-) FEM dershanesinde çalışma kaydı ve Koza Eğitim Kültür Derneğine üyeliği olan sanığın örgütün kriptolu iletişim ağı olan ByLock iletişim sistemini kullandığının teknik verilerle tespit edilememesi halinde; 03.03.2014, 19.10.2014 tarihlerinde örgüt liderinin talimatı doğrultusunda anılan örgütle irtibatlı Bank Asya'da katılım hesabı açmaktan ibaret eyleminin örgüte yardım etme suçunu oluşturacağı nazara alınarak sanığın hukuki

durumumun takdir ve tayininde zorunluluk bulunması... [bozmayı gerektirmiştir.]"

39. (Kapatılan) Yargıtay 16. Ceza Dairesinin 25/1/2021 tarihli ve E.2020/1608, K.2021/75 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"Ankara Cumhuriyet Başsavcılığınca emniyet mahrem yapılanmasına dair soruşturma kapsamında kendisi hakkında da benzer suçtan soruşturma yapıldığı anlaşılan 'Garson' kod adlı gizli tanıktan, ele geçirilen SD-Kart içerisinde 'Tüm Liste' adı altında emniyette görev yapan kişiler ile ilgili bilgilerin bulunduğu, bu listede FETÖ mensubu olan ve olmayan kişilerle ilgili bilgilere yer verildiği anlaşılmış, bu SD-Kartta sanık [A.T.nin] 'A5', sanık [B.B.Ş.nin] 'EA', sanık [M.T.nin] 'A5', sanık [M.A.nın] 'B4' olarak vasıflandırıldığının anlaşılması karşısında sanıklar hakkında ... bir ifade, beyan yahut başkaca bilgi ve belge bulunup bulunmadığı araştırılıp varsa getirtilerek CMK'nın 217. maddesi uyarınca duruşmada sanıklar ve müdafilerine okunup, gerekirse ifade yahut beyan sahiplerinin duruşmada tanık sıfatı ile dinlendikten sonra sonucuna göre bir karar verilmesi gerektiğinin gözetilmemesi... [bozmayı gerektirmiştir.]"

40. (Kapatılan) Yargıtay 16. Ceza Dairesinin 8/3/2021 tarihli ve E.2020/7011, K.2021/2107 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"ByLock kullanıcı tespitleri ByLock sunucusunda kayıtlı IP adresleri üzerinden tespit edilebilmektedir. ByLock sunucusunda kaydı olan kullanıcıların User-ID (Kullanıcı No) tespiti yapılabilmekte ve mesaj içeriklerinin çözümü gerçekleştirilebilmektedir. Bu nedenle ByLock tespit değerlendirme tutanağında yer alan User-ID (Kullanıcı No), şifre ve gruba kayıtlı kişilerin tespiti bu kişilerin birbirleriyle olan ilişki ve irtibatların ortaya konulması sanığın hukuki durumunun belirlenmesi bakımından önemlidir.

...

Bu nedenle ancak operatör kayıtları ve User-ID eşleştirmesi doğru yapılabilen kişilerin gerçek ByLock kullanıcısı olduklarının kabulü gerekeceğinden, kişinin örgütsel gizliliği sağlamak ve haberleşmek amacıyla ByLock sistemine girdiğinin ve bu sistemi kullandığının, User-ID, şifre ve grup elemanlarını içerir ByLock tespit değerlendirme tutanağı ve CGNAT kayıtlarını içeren belgeler ile kesin olarak kanıtlanması zorunludur."

41. (Kapatılan) Yargıtay 16. Ceza Dairesinin 30/6/2021 tarihli ve E.2020/2018, K.2021/4527 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"Dairemizin 20.02.2018 tarih 2017/3618 Esas 2018/705 sayılı kararı ile 'ByLock iletişim sisteminin' FETÖ/PDY silahlı terör örgütü mensuplarının kullanmaları amacıyla oluşturulan ve münhasıran bu suç örgütünün bir kısım mensupları tarafından kullanılan bir ağ olması nedeniyle; örgüt talimatı ile bu ağa dahil olunduğunun ve gizliliği sağlamak için haberleşme amacıyla kullanıldığının, her türlü şüpheden uzak, kesin kanaate ulaştıracak teknik verilerle tespiti halinde, kişinin örgütle ağlantısını gösteren delil olduğunun kabul edildiği dikkate alınarak, somut dosyada sanığın ByLock kullanıcısı olup olmadığının atılı suçun sübutu açısından belirleyici nitelikte olması karşısında; 'ByLock tespit ve değerlendirme tutanağı'nın dosyaya getirtilmesi, değerlendirme ve tespit tutanağının temin edilememesi halinde, operatör kayıtları ile eşleştirme yapılmak üzere Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumundan getirtilen CGNAT kayıtları ile HTS sonuçları karşılaştırılıp belirtilen hat üzerinden ByLock kullanan kişinin sanık olup olmadığı doğrultusunda bilirkişiden teknik rapor alınarak yargılamaya devamla bir hüküm kurulması gerekirken eksik araştırma ile yazılı şekilde hüküm kurulması... [bozmayı gerektirmiştir.]"

42. Yargıtay 3. Ceza Dairesinin 22/6/2022 tarihli ve E.2021/13955, K.2022/3803 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"Vicdani kanının oluştuğu duruşma sürecini yansıtan tutanaklar, belgeler ve gerekçe içeriğine göre disiplin dosyası temin edilip incelenmeden soyut olarak kamu kurumundan KHK ile ihraç edilmenin ve örgütle iltisaklı gazete aboneliğinin müsnet suç yönünden delil olarak kabul edilemeyeceği belirlenerek yapılan incelemede..."

43. (Kapatılan) Yargıtay 16. Ceza Dairesinin 22/12/2020 tarihli ve E.2019/7268, K.2020/6693 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"Bank Asya'ya örgütsel faaliyetle para yatırmayan, katılım hesabı açmayan sanığın Bank Asya'da hesabının bulunması ile Zaman gazetesine aboneliğinin bulunması hususlarının örgütsel faaliyet olarak kabul edilemeyeceği..."

B. Uluslararası Hukuk

1. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi

44. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) "Adil yargılanma hakkı" kenar başlıklı 6. maddesinin (3) numaralı fıkrasının (d) bendi şöyledir:

"Bir suç ile itham edilen herkes aşağıdaki asgari haklara sahiptir:

(...)

d) İddia tanıklarını sorguya çekmek veya çektirmek, savunma tanıklarının da iddia tanıklarıyla aynı koşullar altında davet edilmelerinin ve dinlenmelerinin sağlanmasını istemek;"

2. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi İçtihadı

45. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine (AİHM) göre ulusal hukuktaki nitelemeye bakılmaksızın tanık kavramının Sözleşme kapsamında özerk bir anlamı vardır (Damir Sibgatullin/Rusya, B. No: 1413/05, 24/4/2012, § 45). Bu kavram duruma göre suç ortaklarını (Trofimov/Rusya, B. No: 1111/02, 4/12/2008, § 37), mağdurları (Vladimir Romanov/Rusya, B. No: 41461/02, 24/7/2008, §§ 7, 97) ve bilirkişi tanıklarını (Doorson/Hollanda, B. No: 20524/92, 26/3/1996, §§ 81, 82) kapsayabilir. Bu bakımdan duruşmada ister okunsun ister okunmasın ifadeleri mahkeme önünde bulunan ve mahkeme tarafından dikkate alınan kişiler, Sözleşme'nin 6. maddesinin (3) numaralı fıkrasının (d) bendi bakımından tanık olarak kabul edilmektedir (Kostovski/Hollanda [GK], B. No: 11454/85, 20/11/1989, § 40).

46. AİHM, duruşmada hazır bulunmayan tanıkların beyanlarının mahkûmiyet hükmüne esas alındığı bir yargılamanın adilliğini değerlendirirken uyguladığı genel ilkeleri Al-Khawaja ve Tahery/Birleşik Krallık ([BD], B. No: 26766/05, 22228/06, 15/12/2011) ve Schatschaschwili/Almanya ([BD], B. No: 9154/10, 15/12/2015) kararlarında özetlemiştir. Al-Khawaja ve Tahery/Birleşik Krallık kararında belirlenen ve Schatschaschwili/Almanya kararında geliştirilen ilkelere göre somut bir yargılama öncesinde veya haricinde elde edilen ve duruşmada okunulmasıyla yetinilen tanık ifadelerinin delil olarak kabulünün yargılamanın adilliğine zarar verip vermediğini değerlendirmek için üç aşamalı bir test uygulanmalıdır. İlk olarak tanığın mahkemede hazır edilmemesi geçerli bir nedene dayanmalıdır (Al-Khawaja ve Tahery/Birleşik Krallık, §§ 119-125). İkinci olarak okunmasıyla yetinilen tanık beyanlarının karara götüren tek ya da belirleyici delil olup olmadığına bakılacaktır (Al-Khawaja ve Tahery/Birleşik Krallık, §§ 126-147). Üçüncü aşamada,

duruşmada sınanmayan beyanların kullanılmasından dolayı savunma tarafının karşılaştığı sınırlamayı telafi eden ve bir bütün olarak yargılamanın adilliğini sağlayan dengeleyici unsurların mevcudiyetine bakılmalıdır (Al-Khawaja ve Tahery/Birleşik Krallık, § 147).

47. Yukarıda belirtilen üç adım birbiriyle ilişki içindedir ve birlikte ele alındığında bu üç ölçüt, duruşmada dinlenmeyen tanık ifadelerinin okunmasıyla yetinilmesinin yargılamanın adilliğine halel getirip getirmediğinin değerlendirilmesine olanak sağlar. Dolayısıyla geçerli neden şartının karşılanıp karşılanmadığı önemli bir ölçüt olmakla birlikte yokluğu tek başına adil yargılanma hakkının ihlal edildiği şeklinde anlaşılamaz. Bu nedenle bu üç ölçüt, hak ihlalinin olup olmadığı hususunda hangisinin daha belirleyici olduğuna bağlı biçimde farklı bir sıra takip edilerek incelenebilir (Schatschaschwili/Almanya, § 118).

48. AİHM; duruşmada hazır bulunmayan tanıkların beyanlarının delil olarak kullanılmasının yargılamanın adilliğini zedeleyip zedelemediğini tespit etmek amacıyla uyguladığı üç aşamalı teste ilişkin ilkeleri Faysal Pamuk/Türkiye (B. No:430/13, 18/1/2022) kararında istinabe yoluyla dinlenen tanıklar yönünden de tekrarlamıştır. Karara konu olayda silahlı terör örgütüne üye olma suçundan mahkûm edilen başvurucu hakkındaki suçlayıcı anlatımları mahkûmiyet gerekçesinde büyük ölçüde delil olarak kullanılan tanıklar yer itibarıyla yetkili mahkemenin yargı çevresi dışında ikamet etmektedir. Mahkeme, bu tanıkların beyanlarını istinabe yoluyla almıştır. AİHM; tanıkların beyanlarının ikamet etmekte oldukları yer mahkemelerince istinabe yoluyla alınmasına ilişkin uygulamanın 5271 sayılı Kanun'un 180. maddesinden kaynaklandığını tespit ettikten sonra bu yöntemin tanıkların duruşmada hazır bulunmamasına geçerli bir neden teşkil edip etmediğini değerlendirmiştir (Faysal Pamuk/Türkiye, §§ 53-62). Buna göre yargılamayı yürüten mahkemece tanıkların duruşmada hazır edilmemelerine gerekçe olarak tanıkların farklı şehirlerde ikamet etmekte oldukları hususuna dayanılmasının esnek olmayan ve mekanik bir yaklaşım olduğuna dikkat çekilmiştir. Nitekim AİHM'e göre bu uygulama tanıkların duruşmada hazır edilmemesi için geçerli nedenler olup olmadığı sorusunun bireysel değerlendirmesine engel olmakta ve tanıkların duruşmaya katılımını sağlamak için her türlü makul çabayı göstermeye yönelik görevlerinden derece mahkemelerini muaf tutuyor gibi görünmektedir (Faysal Pamuk/Türkiye, § 55).

49. AİHM; Faysal Pamuk/Türkiye kararında başvurucu hakkındaki tanık beyanlarının hükme ulaşılması noktasında belirleyici nitelikte delil olarak kabul edildiğini tespit ettikten sonra tanıkların duruşmada hazır edilmemeleri nedeniyle savunma makamının maruz kaldığı sınırlamayı telafi eden dengeleyici güvencelerin mevcut olup olmadığını ele almıştır (Faysal Pamuk/Türkiye, §§ 59-62). Bu bağlamda yaptığı değerlendirmede AİHM; 5271 sayılı Kanun'un 180. maddesinin ikinci fıkrasının ikamet adresinin yargılamayı yürüten mahkemenin yargı çevresi dışında bulunmasından dolayı duruşmaya getirilmesi zor olan tanıklar hakkında olmasına rağmen yargılamayı yürüten mahkemenin kararında bu önemli gereklilik hususunda sessiz kalındığına dikkat çekmiştir. Benzer şekilde anılan Kanun'un 180. maddesinin beşinci fıkrasında yargılamayı yürüten mahkemenin yargı çevresi dışında bulunan tanıkların aynı anda görüntülü ve sesli iletişim tekniğinin kullanılması suretiyle dinlenebilmeleri olanağının varlığı hâlinde bu yöntem uygulanarak ifade alınabileceği öngörüldüğü hâlde yargılamayı yürüten mahkemenin bu yöntemi de dikkate almadığının altı çizilmiştir. Öte yandan yargılamayı yürüten mahkemenin bu yönetimi kullanmasına engel teşkil eden herhangi bir gerekçe sunmadığı da vurgulanmıştır. Bu nedenle AİHM, yargılamayı yürüten mahkemenin hazır bulunmayan tanıklardan delil elde etmek için alternatif tedbirleri araştırmadığı sonucuna varmıştır (Faysal Pamuk/Türkiye, §§ 63-67).

V. İNCELEME VE GEREKÇE

50. Anayasa Mahkemesinin 22/11/2022 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

51. Başvurucu, beyanları mahkûmiyet hükmüne esas alınan tanıkların duruşmada dinlenmemeleri nedeniyle tanıklara soru sorma imkânı elde edemediğini belirterek tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

52. Bakanlık görüşünde; başvurucu hakkında beyanda bulunan H.S., R.K. ve S.O.nun beyanlarının alındığı tarihte başvurucunun firari olduğu, yakalanarak hazır edildiği ilk duruşmada söz konusu beyanların kendisine okunması suretiyle beyanlardan haberdar olduğu belirtilmiştir. Öte yandan dosyaya yenilik katmayacağı anlaşılan tanıklar F.L., S.G., N.K., M.U. ve R.Ç.nin ifadelerinin alınmasından vazgeçildiği hususunun altı çizilmiştir. Bakanlık görüşünde genel olarak başvurunun kabul edilemez olduğu ifade edilmiştir.

53. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanında bireysel başvuru formundaki açıklamalarına atıfta bulunarak adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasını tekrarlamıştır.

B. Değerlendirme

54. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Başvurucunun iddiaları adil yargılanma hakkı kapsamındaki tanık sorgulama hakkı yönünden incelenmiştir.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

55. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan adil yargılanma hakkı kapsamındaki tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

a. Genel İlkeler

56. Anayasa Mahkemesi, birçok kararında tanık kavramını sanığa isnat edilen fiil hakkında bilgi veren herhangi bir kişi şeklinde özerk olarak yorumlamış ve tanık sorgulama hakkı ile ilgili ilkeleri belirlemiştir (Atila Oğuz Boyalı, B. No: 2013/99, 20/3/2014; Selçuk Demir, B. No: 2014/9783, 22/1/2015; AZ. M., B. No: 2013/560, 16/4/2015; Baran Karadağ, B. No: 2014/12906, 7/5/2015; Orhan Güleryüz, B. No: 2019/30221, 28/12/2021). Buna göre bir ceza yargılamasında sanığın aleyhine olan tanıkları sorguya çekme veya çektirme hakkı vardır. Hakkında gerçekleştirilen ceza yargılaması sürecinde sanığın tanıklara soru yöneltebilmesi, onlarla yüzleşebilmesi ve tanıkların beyanlarının doğruluğunu sınama imkânına sahip olması adil bir yargılamanın yapılabilmesi bakımından gereklidir (AZ. M., § 55). Diğer yandan bir mahkûmiyet -tek veya belirleyici ölçüde- sanığın soruşturma veya kovuşturma evresinde sorgulama ya da sorgulatma imkânı bulamadığı bir kimse tarafından verilen ifadelere dayandırılmış ve dengeleyici güvenceler sağlayan bir usul öngörülmemiş ise sanığın hakları Anayasa'nın 36. maddesindeki güvencelerle bağdaşmayacak ölçüde kısıtlanmış olur (Orhan Güleryüz, § 35).

57. Anayasa Mahkemesi tanık sorgulama hakkıyla ilgili olarak verdiği kararlarında somut bir yargılama öncesinde veya haricinde elde edilen tanık beyanlarının delil olarak kabulünün yargılamanın adilliğine zarar verip vermediğini değerlendirmek için üç aşamalı bir test uygulanması gerektiğini ifade etmektedir. Buna göre ilk olarak tanığın mahkemede hazır edilmemesi geçerli bir nedenin mevcudiyetine dayanmalıdır. İkinci olarak sanığın sorgulama veya sorgulatma imkânı bulamadığı tanık tarafından verilen beyanın mahkûmiyetin dayandığı tek veya belirleyici delil olup olmadığı değerlendirilmelidir. Sorgulama veya sorgulatma imkânı tanınmayan tanığın beyanının tek veya belirleyici delil olduğunun tespit edilmesi durumunda ise üçüncü aşama olarak savunma tarafının maruz kaldığı bu zorlukların telafi edilmesi amacıyla yeterli düzeyde karşı dengeleyici güvenceler sağlayan bir usulün yürütülüp yürütülmediği ortaya konulmalıdır (bazı değişikliklerle birlikte bkz. Abdurrahim Balur, B. No: 2013/5467, 7/1/2016, § 80; Onur Urbay, B. No: 2014/6222, 6/3/2019, §§ 36, 40; Zekeriya Sevim, B. No: 2018/18989, 16/6/2021, §§ 44, 51). Bu kapsamda hükme ulaşılırken sorgulanmamış tanık beyanını destekleyen başka doğrulayıcı delillere dayanılması telafi edici güvencelerden biri olarak kabul edilebilir (Orhan Güleryüz, § 39). Sorgulanmayan tanığın beyanının güvenilirliğinin ve doğruluğunun saptanması amacıyla savunma tarafına sağlanabilecek bir diğer telafi edici güvence, sanığa olayın kendi versiyonunu anlatma ve delillerini sunma imkânının tanınmasıdır (Orhan Güleryüz, § 40).

b. İlkelerin Olaya Uygulanması

58. Mahkeme, mahkûmiyet kararında başvurucunun duruşmada sorgulamadığı tanıkların beyanlarına dayanmıştır. Nitekim Mahkeme, tanık H.S.nin başvurucunun sohbetlere ayda bir defa olmak üzere katıldığı ve yaklaşık 100 TL himmet verdiği yönündeki beyanını hükme esas almıştır. Mahkeme mahkûmiyet hükmünü kurarken bir diğer tanık S.O.nun başvurucuya yönelik olarak "beni ilk defa cemaat toplantısı için evine çağıran kişidir, bir iki defa bu şahsın evinde sohbet ortamında bulunup sohbet yaptık, grubun abisi idi." şeklindeki beyanına da dayanmıştır. Başka soruşturmalarda başvurucu hakkında açıklamalarda bulunan diğer tanıklar N.K., R.Ç. ve F.L.nin başvurucunun sohbetlere katıldığına dair beyanları da delil olarak dosyaya getirtilmiştir. Mahkeme, başvurucu aleyhinde beyanda bulunan tanık H.S. ve S.O.yu istinabe yoluyla dinlemiş; diğer tanıkların ise başka soruşturmalarda verdikleri ifadelerde başvurucu hakkında yaptıkları açıklamaları dosyaya ithal ederek bunların duruşmada okunmasıyla yetinmiştir. Dolayısıyla beyanları hükme esas alınan tanıkların hiçbiri duruşmada dinlenmemiştir.

59. Mahkeme, konutları yargı çevresi dışında bulunan tanıkların duruşmaya getirilmesinin zor olup olmadığıyla ilgili bir değerlendirme yapmamış; tanıkların konutlarının yargı çevresi dışında olması istinabe yoluyla dinlenmeleri için yeterli bir sebep sayılmıştır. Dolayısıyla başvurucunun tanık sorgulama imkânından yararlandırılmamasının gerekçelendirilmesi yükümlülüğü somut olayda kamu makamları tarafından yerine getirilmemiştir.

60. Tanıkların duruşmada dinlenmemesi hususunda geçerli bir neden gösterilmemiş olması adil yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşılabilmesi bakımından tek başına yeterli değildir. Bu nedenle tanıkların duruşmada dinlenmemiş ve başvurucu tarafından sorgulanmamış olmasının genel olarak yargılamanın hakkaniyetini zedeleyip zedelemediği de belirlenmelidir. Bu bağlamda mahkûmiyet hükmünün tek veya belirleyici ölçüde sanığın sorgulama imkânına sahip olmadığı tanıklar tarafından verilen ifadelere dayalı olup olmadığı önem taşımaktadır. Ayrıca hükmün ek veya belirleyici ölçüde sanığın sorgulama imkânına sahip olmadığı bir tanık tarafından verilen ifadeye dayanması durumunda savunma tarafına dengeleyici güvenceler sağlayan bir usulün takip edilip edilmediği, karşı

dengeleyici imkânların tanınıp tanınmadığı tespit edilmelidir (bazı değişikliklerle birlikte bkz. Onur Urbay, B. No: 2014/6222, 6/3/2019, § 40).

61. Somut olayda başvurucu; örgüt içi gizli haberleşmeye yarayan ByLock isimli programı kullandığına yönelik HIS (CGNAT) analiz raporuna, Bank Asyada hesabının bulunmasına, kamu görevinden çıkarılmış olmasına, micro SD kartta "A5" olarak kodlanmasına, duruşmada dinlenmeyen tanıklar H.S., S.O., N.K., R.Ç. ile F.L.nin beyanlarına dayalı olarak mahkûm edilmiştir. Mahkeme, kolluk birimlerince düzenlenen ByLock CBS Sorgu Tutanağı'na delil olarak dayanmamıştır. Başvurucu hakkındaki gerekçeli karar incelendiğinde duruşmada dinlenmeyen tanıkların başvurucu aleyhine verdikleri beyanların ve diğer delillerin ağırlığı hususunda Mahkemece herhangi bir değerlendirmede bulunulmadığı görülmektedir.

62. Yargıtay uygulamasına göre sanıkların Garson kod adlı gizli tanıktan ele geçirilen SD kart içinde "A5" olarak kodlanmasının mahkûmiyet için yeterli olmayıp bunun için destekleyici bir ifade, beyan yahut başkaca bilgi ve belge bulunup bulunmadığının araştırılması gerekmektedir. Ayrıca Yargıtay, salt kamu görevinden kanun hükmünde kararname ile çıkarılmayı ve Bank Asyaya örgütsel faaliyetle para yatırmayan, katılım hesabı açmayan sanıkların Bank Asyada hesapları olmasını örgüt üyeliği suçu yönünden delil olarak kabul etmemektedir (bkz. §§ 42, 43).

63. Bu durumda -tanık beyanları dışında- geriye ByLock kullanımıyla ilgili raporlar kalmaktadır. FETÖ/PDY ile bağlantılı suçlardan haklarında soruşturma ve/veya kovuşturma yürütülen kişilerin ByLock kullanıcısı oldukları yönündeki iddialara ilişkin olarak ileri sürdükleri itiraz ve şikâyetlerin de soruşturma mercileri ve yargı organlarınca değerlendirmeye alındığı, bu çerçevede kişilerin anılan uygulamayı kullanıp kullanmadığının tespiti amacıyla bazı teknik araştırma ve incelemelerin yapıldığı görülmüştür. Yargıtay ile bölge adliye mahkemelerinin kararlarında bu araştırma ve incelemelerin nasıl yapılacağına, hangi tespitlerin varlığı hâlinde kişilerin ByLock programını kullandıklarının kabul edilmesi gerektiğine dair esaslar belirlenmiştir (anılan kararların bir kısmı için bkz. Ferhat Kara [GK], B. No: 2018/15231, 4/6/2020, §§ 91-104).

64. Yargıtay içtihadı uyarınca sanığın ByLock kullanıcısı olup olmadığının silahlı terör örgütüne üye olma suçunun sübutu açısından önemli ağırlıkta delil olması durumunda ByLock Tespit ve Değerlendirme Tutanağı'nın dosyaya getirtilmesi, anılan tutanağın temin edilememesi hâlinde operatör kayıtları ile eşleştirme yapılmak üzere Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu'ndan getirtilen CGNAT kayıtları ile HTS sonuçlarının karşılaştırılıp belirtilen hat üzerinden ByLock kullanan kişinin sanık olup olmadığı doğrultusunda bilirkişiden teknik rapor alınarak hüküm kurulması gerekmektedir (bkz. §§ 35-38). Başvuru konusu olayda başvurucu, ByLock kullanıcısı olmadığı yönünde savunma yapmış olmasına rağmen Mahkemece ByLock Tespit ve Değerlendirme Tutanağı dosyaya getirtilmediği gibi Yargıtay içtihadında belirlenen standartlarda teknik bilirkişi raporu da temin edilmemiştir. Buna göre Mahkemenin ByLock kullanımıyla ilgili yeterli araştırma ve incelemede bulunduğunu söylemek mümkün gözükmemektedir.

65. Yargıtay, ByLock deliliyle ilgili ayrıntılı şekilde araştırma yapılmaması hususunu değerlendirmiştir. Yargıtay kararında ''Diğer delillerin atılı suçun sübutu için yeterli olduğu görülmekle, sanığın ByLock kullanıcısı olduğunu bildiren ayrıntılı ByLock tespit ve değerlendirme tutanağının dosyaya gelmesi beklenilmeden karar verilmesi sonuca etkili bulanmamıştır.'' şeklinde gerekçe gösterilerek diğer delillerin mahkûmiyete yeter nitelikte

olduğu kanaatiyle onama kararı verilmiştir. Bu durumda başvurucunun ByLock programını kullandığının teknik verilerle ispat edilmesi noktasında ByLock Tespit ve Değerlendirme Tutanağı'nın dosyaya gelmesinin beklenmemesi ve CGNAT kayıtları ile HTS sonuçlarının karşılaştırılarak başvurucunun ByLock kullanıcısı olduğunun belirlenmesi için Yargıtayın istediği standartlarda teknik bilirkişi raporu alınmaması karşısında duruşmada dinlenmeyen tanıkların beyanlarının mahkûmiyet kararına götüren tek olmasa da belirleyici nitelikte delil olduğunun kabul edilmesi gerekmektedir.

66. Yargılama sürecinde başvurucuya olayları kendi bakış açısına göre anlatma ve delillerini sunma imkânı tanınmıştır. Ancak Mahkemenin yargı çevresi dışındaki tanıkları başvurucunun da onlara soru sormasına imkân sağlayacak şekilde SEGBİS gibi vasıtalarla neden dinlemediğine ilişkin bir bilgi ve belgeye ulaşılamamıştır. Tanıkların yazılı beyanları duruşmada okunmuş ise de başvurucu, tanıkların beyanlarının tespiti sırasında hazır bulunmadığından ses ve görüntü nakli yoluyla da olsa onları sorgulayamamış; sorulan sorulara verdikleri cevaplar hakkında kişisel izlenim edinme fırsatı elde edememiştir. Bu yüzden tanıkların gösterdiği reaksiyonlar konusunda Mahkemenin dikkati çekilememiş, tanıkların beyanlarının güvenilirliği test edilememiştir. Mahkeme de tanıklar beyanda bulunurken gösterdikleri reaksiyonlarla ilgili olarak izlenim edinememiştir. Öte yandan, hükme ulaşılırken sorgulanmamış tanık beyanı dışında başka delillere de dayanılmış olmasının beyanları belirleyici ölçüde mahkûmiyete temel alınan tanıkları sorgulama imkânı tanınmaması nedeniyle savunma makamının maruz kaldığı sınırlamayı telafi ettiğini söylemek de mümkün gözükmemektedir. Sonuç olarak güvenilirliği ve doğruluğu test edilmemiş tanık beyanları belirleyici ölçüde hükme esas alınmış olduğu hâlde savunmanın karşılaştığı zorlukları telafi edecek karşı dengeleyici güvencelerin sağlanmadığı anlaşılmıştır. Bu bağlamda tanıkların duruşmada veya SEGBİS yoluyla dinlenmemesinin bir bütün olarak yargılamanın hakkaniyetini zedelediği sonucuna ulaşılmıştır.

67. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

Muhterem İNCE bu görüşe katılmamıştır.

C. Diğer İhlal İddiaları

68. Başvurucu, Mahkemece hükmün açıklanmasından sonra kanun yollarına müracaat etmek amacıyla 19/12/2019 tarihinde süre tutum dilekçesi verdiğini, Mahkemenin gerekçeli kararının kendisine 22/1/2020 tarihinde tebliğ edilmesi üzerine gerekçeli istinaf dilekçesini 27/1/2020 tarihinde ilgili yargı makamına gönderdiğini ancak gerekçeli istinaf dilekçesi incelenmeden istinaf talebinin reddedildiğini belirterek savunma hakkının kısıtlandığını ve kendisine isnat edilen eylemlerin yasal faaliyetler olup gerçekleştirildiği zaman bunların suç olmadığını belirterek bu eylemlere dayanmak suretiyle mahkûmiyet kararı verilmesinin suçta ve cezada kanunilik ilkesini ihlal ettiğini ileri sürmüştür.

69. Başvurucunun tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğine karar verildiğinden adil yargılanma hakkı kapsamında ileri sürdüğü şikâyeti ile suçta ve cezada kanunilik ilkesinin ihlal edildiği şikâyeti hakkında ayrıca bir inceleme yapılmasına gerek görülmemiştir.

D. Giderim Yönünden

70. Başvurucu, ihlalin tespit edilmesini talep etmiştir.

71. Başvuruda tespit edilen tanık sorgulama hakkı ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasında düzenlenen bireysel başvuruya özgü yeniden yargılama kurumunun özelliklerine ilişkin kapsamlı açıklamalar için bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

72. Belirli bir davaya ilişkin olarak delilleri değerlendirme ve gösterilen delilin davayla ilgili olup olmadığına karar verme yetkisi kural olarak yargılamayı yürüten derece mahkemelerine aittir (Orhan Kılıç [GK], B. No: 2014/4704, 1/2/2018, § 44). Bu bağlamda somut olayda başvurucunun silahlı terör örgütüne üye olup olmadığı yönünde karar vermek Anayasa Mahkemesinin görevi değildir. Anayasa Mahkemesince verilen ihlal kararı, sanığın beraat ettiği anlamına gelmediği gibi ihlal kararının gereklerinin yerine getirilmesi amacıyla yapılacak yeniden yargılama neticesinde sanık hakkında mutlaka beraat kararı verilmesi gerektiği anlamına da gelmemektedir. İhlalin sonuçlarını gidermek üzere gereken işlemler yerine getirildikten sonra yapılacak değerlendirmede delillerin takdir biçimine göre mahkemenin benzer veya farklı bir sonuca varması mümkündür.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adil yargılanma hakkı kapsamındaki tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki tanık sorgulama hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE Muhterem İNCE'nin karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

C. Kararın bir örneğinin tanık sorgulama hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Şanlıurfa 6. Ağır Ceza Mahkemesine (E.2019/515, K.2019/551) GÖNDERİLMESİNE,

D. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 22/11/2022 tarihinde karar verildi.

KARŞIOY GEREKÇESİ

1. Başvurucu, mahkûmiyet hükmüne esas alınan tanıkların duruşmada dinlenmediğini, bu yüzden tanıklara soru sorma imkânı bulunmadığından tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Mahkememiz çoğunluğu, duruşmada veya segbis yoluyla dinlenmemiş olan tanıkların beyanlarının güvenilirliği ve doğruluğunun tespit edilemediğini, tanıkların verdiği bu beyanların mahkûmiyet hükmünün kurulmasında belirleyici olduğu gerekçesiyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşmıştır.

2. Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanması (FETÖ/PDY) üyeliği suçundan gözaltına alınan başvurucu, adli kontrol tedbiriyle serbest bırakılmıştır. Şanlıurfa Ağır Ceza Mahkemesinde görülen davada başvurucunun adresinde bulunamaması nedeniyle hakkında yakalama kararı çıkarılmış; Mahkeme, Tanıklar S.O. ve H.S.nin istinabe suretiyle

beyanlarını almıştır. Fakat tanıkların istinabe ile dinlenmesi sürecinde başvurucu duruşmalara kendi isteği ile katılmamış; hatta, yasadışı yollardan Yunanistan'a kaçmak isterken yakalanmıştır. Tanıklar N.K., R.Ç. ve F.L. nin ise Cumhuriyet savcısı tarafından müdafi huzurunda beyanları alınmıştır. Mahkeme, "…örgüt içi gizli haberleşmeye yarayan ByLock isimli programı kullandığına yönelik HIS (CGNAT) analiz raporuna, Bank Asyada hesabının bulunmasına, kamu görevinden çıkarılmış olmasına, micro SD kartta 'A5' olarak kodlanmasın ve tanık beyanları…" nedeniyle başvurucunun mahkumiyetine karar vermiştir.

3. Anayasa Mahkemesi Ferhat Kara ([GK], B. No: 2018/15231, 4/6/2020) kararında; yapısı, kullanım şekli ve teknik özellikleri itibarıyla sadece FETÖ/PDY mensuplarınca -örgütsel iletişimde gizliliği sağlama amacıyla- kullanılan ByLock ağının bir kimse tarafından kullanılmasının terör örgütüne üye olma suçu açısından mahkûmiyete dayanak alınmasının adil yargılanma hakkı kapsamındaki usul güvencelerini tamamen etkisiz hâle getiren ve açıkça keyfî bir uygulama olarak değerlendirmemiş; Yargıtay uygulamasında da örgüt talimatı ile ByLock ağına dâhil olunduğunun ve gizliliği sağlamak için haberleşme amacıyla kullanıldığının her türlü şüpheden uzak, kesin kanaate ulaştıracak teknik verilerle tespiti, kişinin örgütle bağlantısını gösteren bir delil olarak kabul edilmektedir (bkz. Ferhat Kara, § 17).

4. Tanık sorgulama hakkıyla ilgili olarak verdiği kararlarında Anayasa Mahkemesi, somut bir yargılama öncesinde veya haricinde elde edilen tanık beyanlarının delil olarak kabulünün yargılamanın adilliğine zarar verip vermediğini değerlendirmek için üç aşamalı bir test uygulanması gerektiğini ifade etmektedir. Buna göre ilk olarak tanığın mahkemede hazır edilmemesi geçerli bir nedenin mevcudiyetine dayanmalıdır. İkinci olarak sanığın sorgulama veya sorgulatma imkânı bulamadığı tanık tarafından verilen beyanın mahkûmiyetin dayandığı tek veya belirleyici delil olup olmadığının değerlendirilmesi gerekir. Sorgulama veya sorgulatma imkânı tanınmayan tanığın beyanının tek veya belirleyici delil olduğunun tespit edilmesi durumunda ise üçüncü aşama olarak savunma tarafının maruz kaldığı bu olumsuzluğun telafi edilmesi amacıyla yeterli düzeyde karşı dengeleyici güvenceler sağlayan bir usulün yürütülüp yürütülmediği ortaya konulmalıdır (bazı değişikliklerle birlikte bkz. Abdurrahim Balur, B. No: 2013/5467, 7/1/2016, § 80; Onur Urbay, B. No: 2014/6222, 6/3/2019, §§ 36, 40; Zekeriya Sevim, B. No: 2018/18989, 16/6/2021, §§ 44, 51). Bu kapsamda, hükme ulaşılırken sorgulanmamış tanık beyanını destekleyen başka doğrulayıcı delillere dayanılması telafi edici güvencelerden biri olarak kabul edilebilir (Orhan Güleryüz, § 39).

5. Başvuru konusu olayda incelenmesi gereken ilk sorun, beyanı delil olarak kabul edilen tanığın duruşmada dinlenmemesinin geçerli bir nedene dayanıp dayanmadığıdır. Olayda hükme esas alınan tanıklar S.O. ve H.S nin ifadelerinin istinabe yolu ile alınmasına karar vermiştir. Mahkemenin bu yöndeki ara kararında önceden segbis aracılığıyla dinlenmesine karar verilip verilmediğine dair bir açıklamaya yer verilmemiştir. Diğer bir ifadeyle tanıkların, savunmanın da hazır bulunduğu bir celsede dinlenmemesine ilişkin olarak herhangi bir geçerli neden ileri sürülmemiştir. Belirtmek gerekir ki, tanıkların istinabe ile dinlendiği tarihte başvurucunun yargılamalara kendi isteği ile katılmadığı, Mahkemeden tanıkların segbis ile dinlenmesini talep etmediği açıktır. Ancak buna ilişkin bir neden ileri sürülmemesi, tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğinin kabul edilmesi için tek başına yeterli değildir.

6. İkinci olarak hükmün yalnızca veya büyük ölçüde başvurucunun sorgulama imkânına sahip olmadığı tanıklar tarafından verilen ifadeye dayalı olup olmadığı ortaya çıkarılmalıdır.

Somut olayda Mahkeme; örgüt içi gizli haberleşmeye yarayan ByLock isimli programı kullandığına yönelik HIS (CGNAT) analiz raporuna, Bank Asyada hesabının bulunmasına, kamu görevinden çıkarılmış olmasına, micro SD kartta ‘A5’ olarak kodlanması, mahkûmiyet kararına esas alınan diğer delillerdir.

7. Başvurucunun temyiz istemi üzerine verilen Yargıtay onama kararında ise delillerin mahkûmiyete yeter nitelikte olduğu belirtilmiştir. Ayrıca Yargıtay onama kararında ByLock Tespit ve Değerlendirme Tutanağı beklenmeden karar verilmesinin sonuca etkili görülmediği ifade edilmiş, ancak bir bütün olarak ByLock kullanımı olgusunun değerlendirme dışı bırakıldığına ilişkin herhangi bir açıklamada bulunulmamıştır. Dolayısıyla somut olayda başvurucunun terör örgütü üyeliği suçundan mahkûm olmasında dayanılan deliller arasında ByLock kullanımı iddiasına ilişkin verilerin de önemli bir yer tuttuğu hususunda kuşku bulunmamaktadır.

8. Gerekçeli karar içeriğinden Mahkemenin -tanıklar H.S. ve S.O. nın beyanları dışında- başvurucunun örgüt içi gizli haberleşme programı olan ByLock programını kullandığına ilişkin tespitler ve pek çok farklı delile dayandığı anlaşılmıştır. Bu kapsamda duruşmada sorgulanamayan tanıkların beyanının mahkûmiyet kararına götüren tek veya belirleyici nitelikte delil olduğunun kabulü mümkün görünmemektedir. Başvurucunun sorgulama veya sorgulatma imkânı bulmadığı tanıkların beyanının tek veya belirleyici delil olarak mahkûmiyette kullanılmadığının tespit edilmesi nedeniyle tanık sorgulama hakkının ihlal edilmediği anlaşılmaktadır.

9. Açıklanan nedenlerle, başvurucunun adil yargılanma hakkının ihlal edilmediği kanaatini taşıdığımdan çoğunluğun aksi yöndeki kararına katılmıyorum.

Üye Muhterem İNCE

EREN FİTOZOĞLU

B. No: 2016/8582 | Karar tarihi: 23.11.2022

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2016/8582

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

EREN FİTOZOĞLU BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2016/8582)

Karar Tarihi: 23/11/2022

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Üyeler : Engin YILDIRIM

M. Emin KUZ

Basri BAĞCI

Kenan YAŞAR

Raportör : Gülsüm Gizem GÜRSOY

Başvurucu : Eren FİTOZOĞLU

Vekili : Av. Mehmet Tamer SOLAKOĞLU

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, sendikal nedenlerle iş akdinin feshedildiğini iddia eden başvurucunun işe iade talebinin reddedilmesi nedeniyle sendika hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucunun iş akdi, Anayasa Mahkemesinin Barış Adıgüzel (B. No: 2016/15802, 21/4/2021) başvurusuna konu olan ve çok sayıda şirkete sirayet eden eylemlere katılması nedeniyle feshedilmiştir.

3. Davalı Ford Otosan (Ford Otomotiv Sanayi A.Ş.), Ford Motor Company ve Koç Holdingin eşit oranda hisse sahibi oldukları halka açık bir şirket olup Türkiye Metal Sanayicileri Sendikasına (MESS) bağlıdır (ilgili sendika hakkında detaylı bilgiler için bkz. Ahmet Sefa Topuz ve diğerleri, B. No: 2016/16056, 21/4/2021, § 8). Başvurucunun çalıştığı işyerinde ise yetkili sendika Türkiye Metal, Çelik, Mühimmat, Makina, Metalden Mamül Eşya ve Oto, Montaj ve Yardımcı İşçiler Sendikasıdır (Türk Metal) (ilgili sendika hakkında detaylı bilgiler için bkz. Ahmet Sefa Topuz ve diğerleri, § 9).

4. Davalı işyeri 1/9/2014 ile 31/8/2017 tarihleri arasında yürürlükte olmak üzere 15/2/2014

tarihinde Türk Metal ile toplu iş sözleşmesi (TİS) imzalamıştır. Aynı iş kolundaki B. fabrikalarında ise sendikalar arasında yetki uyuşmazlığı nedeniyle konu yargıya taşınmış, yaklaşık dört ay boyunca TİS imzalanamamış ve sorunun çözülmesiyle 13/4/2015 tarihinde Türk Metal ile MESS arasında TİS imzalanmıştır. TİS'in imzalanması sırasında mutabakata varılarak işçilerin saat ücretlerinde artış yapılmıştır. Bunun üzerine aynı iş kolunda çalışan farklı firmalardaki çok sayıda işçi kendi ücretlerinin B. firması çalışanlarının ücretlerine göre düşük kaldığı ve sözleşmelerinin B. firmasındaki sözleşmelerle aynı statüye getirilmesi talebiyle bazı eylemler yapmıştır. Eylemde bulunan işçiler genel olarak sendika üyesi olanların alacağı ücret oranları ve ücret zamlarının TİS ile kararlaştırıldığını ifade etmiş, buna karşın B. firması işçileri ile imzalanan TİS'in daha yüksek oranda zam maddesi içerdiğinden yakınmıştır (eylemlerin arka planına ilişkin detaylı bilgi için bkz. Ahmet Sefa Topuz ve diğerleri, §§ 14-18).

5. Kocaeli'de bulunan davalıya ait işyerinde 21/5/2015 ile 3/6/2015 tarihleri arasında başvurucunun da aralarında bulunduğu yaklaşık 4.000 işçi eylem yapmıştır.Davalı işyerine 500 metre uzaklıkta üçüncü kişiye ait boş bir arazide toplanan işçiler, Türk Metalden toplu olarak istifa ettiklerini ve B. firması işçileri ile kendilerine aynı TİS hükümlerinin uygulanması şeklindeki talepleri yerine getirilene kadar üretimi durdurduklarını açıklamıştır. Eyleme katılan işçiler çalıştıkları işyerindeki yetkili Sendikanın B. firması ile kendilerine uygulanan TİS'ten daha iyi şartlar içeren bir TİS imzalamasını protesto etmiştir (somut olaya ilişkin eylemlerin arka planına ilişkin detaylı bilgi için bkz. Barış Adıgüzel,§§ 12-19).

6. Başvurucu ve diğer işçiler ile bir kısım tanık beyanlarına göre işverenin hiç kimsenin işten atılmayacağını söylemesi üzerine on üç günün sonunda eylemler sonlandırılmıştır. Eylemin sonlandırılması üzerine eyleme sürekli olarak katıldığı işverence tespit edilen 550 işçi disiplin kuruluna sevk edilmiştir. Başvurucunun da aralarında bulunduğu 50 kişinin iş akdinin 22/5/2003 tarihli ve 4857 sayılı İş Kanunu'nun 25. maddesinin (II) numaralı bendinin (g) alt bendi kapsamında mazeretsiz ve izinsiz işe gelmedikleri ve 18/10/2012 tarihli ve 6356 sayılı Sendikalar ve Toplu İş Sözleşmesi Kanunu'nun 70. maddesi gereğince kanun dışı grev yaptıkları gerekçesiyle haklı nedenle feshedildiği bildirilmiştir.

7. Başvurucu, yapılan feshin sendikal nedenle gerçekleştirilen haksız ve geçersiz fesih olduğunu ileri sürerek işe iade ve sendikal tazminat talepli dava açmıştır. Yargılamayı yapan Kocaeli 3. İş Mahkemesi 30/11/2015 tarihli kararıyla davanın kabulü ile başvurucunun işe iadesine ve bir yıllık brüt ücret tutarında sendikal tazminat ödenmesine karar vermiştir. Temyiz üzerine Yargıtay 9. Hukuk Dairesi 11/3/2016 tarihli ilamıyla kararın bozularak ortadan kaldırılmasına ve davanın reddine karar vermiştir.

8. Başvurucu, nihai kararı 13/4/2016 tarihinde öğrendikten sonra 2/5/2016 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

9. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

10. Başvurucu, sendikaya serbestçe üye olma ya da çekilme haklarının Anayasa'da güvence altına alındığını belirterek aynı yerde çalışan bir grup işçiyle birlikte Türk Metalden ayrıldıklarını ve bazı işçilerin başka sendikaya üye olmaları sonucu işyerinde baskıya maruz kaldıklarını ve nihayetinde de katıldıkları barışçıl bir eylem nedeniyle iş akitlerinin

feshedildiğini belirterek adil yargılanma hakkı ile sendika hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

11. Başvurucunun anayasal haklarının ihlal edildiği iddialarının özünün sendika üyeliğinden ayrılma sonucu iş akdinin feshedildiğine ilişkin olduğu görüldüğünden iddialarının bir bütün olarak Anayasa'nın 51. maddesi kapsamında incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

12. Anayasa Mahkemesi Ahmet Sefa Topuz ve diğerleri (aynı kararda bkz. §§ 58-61) ile Barış Adıgüzel (aynı kararda bkz. § 35) başvurularında, başvuruculaların sendika üyeliğinden ayrılmaları ve işyerindeki eyleme katılmaları nedeniyle işverence iş akitlerinin feshedildiği iddialarının derece mahkemelerince usulüne uygun incelenip incelenmediğini ve sendika hakkının ihlal edildiği iddialarını incelemiştir. Anılan başvurularda yapılan değerlendirmeye göre iş akdinin sendikal nedenlerle feshedilmesi durumunda sendika hakkı yönünden devletin pozitif yükümlülüklerini yerine getirip getirmediğinin Anayasa Mahkemesince incelenebilmesi için öncelikle başvuruculaların sendikal haklarını kullanmaları -somut olayda sendikadan istifa ettikleri için baskıya maruz kalmaları ve feshin nedeninin sendikadan ayrılmaları iddiası olması- nedeniyle iş akitlerinin feshedildiğini ikna edici gerekçelerle ortaya koymaları gerekir. Aksi hâlde devletin sendika hakkının korunması yönünde pozitif yükümlülükleri gündeme gelmeyecektir.

13. Somut olayda başvurucunun da aralarında bulunduğu çok sayıda işçinin Barış Adıgüzel başvurusuna konu olan ve çok sayıda şirkete sirayet eden eylemlere katılmaları nedeniyle iş akitleri feshedilmiştir. Yine bu başvuruda da başvurucunun katıldığı eylemlerin nedeni mensubu olduğu sendikanın bir başka işyerinde daha iyi şartlarda TİS bağıtlamış olmasıdır. Her ne kadar işçilerin bağlı oldukları sendikaların kendilerine yönelik iş ve eylemlerine karşı itirazlarını dile getirmelerini de sendika hakkı kapsamında değerlendirmek mümkün ise de eldeki başvuruda Ahmet Sefa Topuz ve diğerleri ile Barış Adıgüzel başvurularında belirlenen ilkeler çerçevesinde başvurucunun üyesi olduğu sendikayı protesto etmek amacıyla katıldığı toplu bir biçimde iş bırakma eylemine işverenin ne ölçüde katlanması gerektiği ve bu katlanma eşiğinin sendika hakkını nasıl etkileyeceği meselesinin çözümlenmesi gerekecektir.

14. Bu bağlamda eldeki başvuruda başvurucu, işyerinde karşılaştığı -çalışma koşullarından veya başka bazı ekonomik ve sosyal meselelerden kaynaklanan- somut sorunlara ilişkin bir şikâyet dile getirmemiştir. Başvurucu ve diğer işçilerin eylemlerinin odak noktasını mensubu oldukları sendikanın diğer işyerinde daha iyi şartlarda imzaladığı TİS oluşturmaktadır. Başvurucu ve beraberindeki işçiler bu itirazlarını işyerinde on üç gün iş bırakma şeklinde gerçekleştirmiş ve bunun sonucunda iş akitleri feshedilmiştir. Bu itibarla başvuruculaların eylemlerinin zamanlaması, katılımcı sayısı ve süresi değerlendirildiğinde işverene yönelik hak arama amacı taşıdığı değerlendirilmeyen bu şekilde bir eylemin ölçülü olmadığı sonucuna varılmıştır (Barış Adıgüzel, § 37).

15. Bunun yanı sıra Yargıtay, işverenin eyleme katılan 550 işçiyi disiplin kuruluna sevk ettiğini ancak başvurucunun da aralarında bulunduğu 50 işçinin işine son verildiğini, bu durumun eşit işlem borcuna aykırılık oluşturduğunu belirterek iş akdinin geçerli nedenle feshedildiğini kabul etmiştir. Bilindiği üzere işverenin haklı nedenle iş akdini feshinde işçi, feshe bağlı olan alacaklarını yani kıdem ve ihbar tazminatını hak edemez ve alamaz. Ancak geçerli nedenle fesih hâlinde işçi kıdem ve ihbar tazminatına hak kazanır. Dolayısıyla somut olayda -işverene karşı ölçülü olarak değerlendirilemeyecek bir eylem karşısında- işverence eyleme katılan tüm işçilere aynı davranılmamış olması nedeniyle Yargıtay tarafından bir

dengeleme yoluna gidildiği ve başvurucunun feshe bağlı alacaklarına hak kazandığı anlaşılmıştır. Bu bağlamda Anayasa Mahkemesinin değerlendirmesine göre derece mahkemelerinin Anayasa'nın 51. maddesindeki güvenceleri gözetmediği söylenemeyecektir (Barış Adıgüzel, § 38).

16. Açıklanan gerekçelerle sendika hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Sendika hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 23/11/2022 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

HASAN TURĞUT

B. No: 2018/1058 | Karar tarihi: 23.11.2022

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2018/1058

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

HASAN TURĞUT BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2018/1058)

Karar Tarihi: 23/11/2022

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan y. : Engin YILDIRIM

Üyeler : M. Emin KUZ

Rıdvan GÜLEÇ

Basri BAĞCI

Kenan YAŞAR

Raportör : Kamber Ozan TUTAL

Başvurucu : Hasan TURĞUT

Vekili : Av. Ülviye TURĞUT

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, sulh ceza hâkimliklerinin yapısı nedeniyle adil yargılanma hakkının; ceza soruşturması kapsamında mal varlığı hakkında verilen elkoyma tedbiri nedeniyle de mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 12/1/2018 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık görüşünü bildirmiştir.

7. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı süresinde beyanda bulunmuştur.

III. OLAY VE OLGULAR

8. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

9. Türkiye 15 Temmuz 2016 gecesi silahlı bir darbe teşebbüsüyle karşı karşıya kalmış ve Bakanlar Kurulu tarafından ülke genelinde 21/7/2016 tarihinden itibaren doksan gün süreyle olağanüstü hâl (OHAL) ilan edilmesine karar verilmiştir. Müteaddit defalar uzatılan OHAL 19/7/2018 tarihinde son bulmuştur. Darbe teşebbüsüne ilişkin süreç, OHAL ilanı, OHAL döneminin gerektirdiği tedbirlere ilişkin detaylı açıklamalar Anayasa Mahkemesinin Aydın Yavuz ve diğerleri ([GK], B. No: 2016/22169, 20/6/2017, §§ 12-20, 47-66) kararında yer almaktadır.

10. Başvurucu 1967 doğumlu olup Danıştay tetkik hâkimi olarak görev yapmakta iken 25/8/2016 tarihli ve 29812 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu (HSYK) Genel Kurulunun 24/8/2016 tarih ve 2016/426 sayılı kararı ile kamu görevinden çıkarılmıştır.

11. Ankara Cumhuriyet Başsavcılığı (Başsavcılık) 29/7/2016 tarihinde anayasal düzeni ortadan kaldırmaya teşebbüs ve silahlı terör örgütüne üye olma suçlarından haklarında soruşturma yürütülen ekli listede gösterilen başvurucu dâhil 196 şüphelinin mal varlığı hakkında elkoyma tedbiri uygulanmasını talep etmiştir.

12. Ankara 2. Sulh Ceza Hâkimliği (Hâkimlik) 1/8/2016 tarihinde Başsavcılığın talebini kabul etmiştir. Hâkimlik tarafından kararın ekinde yer alan diğer şüphelilerle birlikte başvurucunun tüm bankalardaki hesaplarına, tapuda kayıtlı tüm gayrimenkullerine, tüm ulaşım araçlarına ve her türlü hak ve alacaklarına, maaş hesaplarına, son aldıkları maaşları kadar paranın aylık harcamalar için kullanılmak üzere o ay içerisinde çekilmesine izin verildikten sonra arta kalan tutar üzerine elkoyma tedbiri uygulanmasına karar verilmiştir. Kararda 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 128. maddesi ile 27/7/2016 tarihli ve 29783 (2. Mükerrer) sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 668 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Alınması Gereken Tedbirler ile Bazı Kurum ve Kuruluşlara Dair Düzenleme Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin (KHK) 3. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (ı) bendi dayanak olarak gösterilmiştir.

13. Hâkimlik kararın gerekçesinde; soruşturma dosyasındaki bilgi ve belgelere göre Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanmasına (FETÖ/PDY) üye oldukları iddiasıyla haklarında soruşturma açılan şüphelilerin bir kısmının tutuklandığı, bir kısmının ise adli kontrol şartı ile serbest bırakıldığı açıklamıştır. Hâkimlik, tutuklu olan şüphelilerin yakınlarına verdikleri veya vermek istedikleri vekâletnameler ile mal varlıklarını devretmeye çalıştıklarını ifade etmiştir. Hâkimlik, şüphelilerin soruşturmaya konu suçu işlediklerine, mal varlıklarının FETÖ/PDY'nin faaliyetleri neticesinde elde edildiğine ve mal varlıklarını devretmeye çalıştıklarına dair somut delillere dayanan kuvvetli şüphesinin bulunduğunu belirtmiştir.

14. Ayrıca Başsavcılığın talebi üzerine Ankara 1. Sulh Ceza Hâkimliği 27/7/2016 tarihinde 2849 şüpheliye ait mal varlığı üzerinde ve Ankara 3. Sulh Ceza Hâkimliği 12/8/2016 tarihinde 676 şüpheliye ait mal varlığı üzerinde elkoyma tedbiri uygulanmasına karar

vermiştir.

15. Başsavcılık 12/8/2016 tarihinde başvurucu hakkında ifadesinin alınmasına yönelik olarak yakalama kararı çıkarılmasını talep etmiştir. Ankara 3. Sulh Ceza Hâkimliği aynı tarihte talebi kabul ederek adresi belli olmadığı ve aramalara rağmen bulunamadığından ifadesi alınmak üzere başvurucunun 5271 sayılı Kanun'un 98. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca yakalanmasına karar vermiştir.

16. Başsavcılık elkoyma tedbirine konu şüphelilere ait mal varlıklarının suçtan elde edilip edilmediği, gelirleriyle uyumlu olup olmadığı ile suç gelirlerinin aklanması veya terörün finansmanı suçu ile ilişkili olup olmadığının tespiti için Mali Suçları Araştırma Kurulundan (MASAK) rapor alınmasına karar vermiştir. Başsavcılık, ayrıca hak kayıplarına neden olunmaması amacıyla MASAK'ın düzenleyeceği raporlarının tamamlanan kısımların bildirilmesi için talimat vermiştir.

17. Başsavcılık 17/11/2016 tarihinde MASAK tarafından düzenlenen ara analiz raporu doğrultusunda bir kısım şüphelilerin mal varlıkları üzerindeki ceza hâkimliklerince verilmiş elkoyma kararlarının kaldırılmasını talep etmiştir. Başsavcılık içerisinde başvurucunun da bulunduğu diğer 391 şüpheli hakkındaki elkoyma tedbirinin ise ara analiz raporu, bazı şüphelilerin henüz yakalanamamış olması ve soruşturma dosyaları kapsamı gereğince devamına karar verilmesini talep etmiştir. Başsavcılık, hakkındaki elkoyma tedbirinin kaldırılması ve devamı talep edilen şüphelileri ekli listede göstermiştir.

18. Ankara 4. Sulh Ceza Hâkimliği 21/11/2016 tarihinde Başsavcılığın talebini kabul etmiştir. Hâkimlik; Ek-1 sayılı listede isimleri bulunan 3338 şüpheli hakkındaki mal varlıklarına ilişkin olarak tedbirin kaldırılmasına ve Ek-2 sayılı listede isimleri bulunan 391 şüpheli hakkındaki mal varlıklarına ilişkin olarak ise tedbir kararları devam ettiğinden yeniden tedbirlerin devamına dair karar verilmesine yer olmadığına hükmetmiştir. Başvurucu, hakkındaki tedbir kararı devam edenler listesinde yer almıştır.

19. Başvurucu vekili 9/2/2017 tarihinde elkoyma kararına itiraz etmiştir. İtiraz dilekçesinde; terör örgütü ile bir bağlantısı olmadığı, elkoyma tedbirine konu mal varlıklarının suçtan elde edildiğine dair somut delil olmadığı, gerekli araştırma yapılmadan tedbir kararı verildiği ve tedbirin hukuka aykırı olduğu ileri sürülmüştür. Görev suçlarında öngörülen usulün işletilmediğini, bağımsız ve tarafsız olmayan mahkemelerce tedbir kararının verildiğini ve etkili bir itiraz hakkı tanınmadığını belirten başvurucu vekili elkoyma tedbirinin kaldırılmasını talep etmiştir.

20. Ankara 5. Sulh Ceza Hâkimliği 1/12/2017 tarihinde itirazı kesin olmak üzere reddetmiştir. Kararın gerekçesinde; dayanılan nedenler, gösterilen gerekçe ve evrak içeriği gözönüne alındığında itiraz edilen kararın usul ve yasaya uygun bulunduğu belirtilmiştir.

21. Bu karar, başvurucuya 15/12/2017 tarihinde tebliğ edilmiştir.

22. Başvurucu 12/1/2018 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. Ulusal Hukuk

23. 5271 sayılı Kanun’un "Taşınmazlara, hak ve alacaklara elkoyma" kenar başlıklı 128. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

“Soruşturma veya kovuşturma konusu suçun işlendiğine ve bu suçlardan elde edildiğine dair

somut delillere dayanan kuvvetli şüphe sebebi bulunan hallerde, şüpheli veya sanığa ait;

a) Taşınmazlara,

b) Kara, deniz veya hava ulaşım araçlarına,

c) Banka veya diğer malî kurumlardaki her türlü hesaba,

d) Gerçek veya tüzel kişiler nezdindeki her türlü hak ve alacaklara,

e) Kıymetli evraka,

f) Ortağı bulunduğu şirketteki ortaklık paylarına,

g) Kiralık kasa mevcutlarına,

h) Diğer malvarlığı değerlerine,

Elkonulabilir. Somut olarak belirlenen Bu taşınmaz, hak, alacak ve diğer malvarlığı değerlerinin şüpheli veya sanıktan başka bir kişinin zilyetliğinde bulunması halinde dahi, elkoyma işlemi yapılabilir. (Ek cümle: 21/2/2014 – 6526/10 md.) Bu madde kapsamında elkoyma kararı alınabilmesi için ilgisine göre Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu, Sermaye Piyasası Kurulu, Mali Suçları Araştırma Kurulu, Hazine Müsteşarlığı ve Kamu Gözetimi, Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumundan, suçtan elde edilen değere ilişkin rapor alınır. Bu rapor en geç üç ay içinde hazırlanır. Özel sebepler zorunlu kıldığında bu süre talep üzerine iki ay daha uzatılabilir.

(2) Birinci fıkra hükmü;

a) Türk Ceza Kanununda tanımlanan;

…

18. (Değişik: 2/12/2014-6572/41 md.) Anayasal Düzene ve Bu Düzenin İşleyişine Karşı Suçlar (madde 309, 311, 312, 313, 314, 315, 316),

...

(3) Taşınmaza elkonulması kararı, tapu kütüğüne şerh verilmek suretiyle icra edilir.

(4) Kara, deniz ve hava ulaşım araçları hakkında verilen elkoyma kararı, bu araçların kayıtlı bulunduğu sicile şerh verilmek suretiyle icra olunur.

(5) Banka veya diğer malî kurumlardaki her türlü hesaba elkonulması kararı, teknik iletişim araçlarıyla ilgili banka veya malî kuruma derhâl bildirilerek icra olunur. Söz konusu karar, ilgili banka veya malî kuruma ayrıca tebliğ edilir. Elkoyma kararı alındıktan sonra, hesaplar üzerinde yapılan bu kararı etkisiz kılmaya yönelik işlemler geçersizdir.

...

(7) Hak ve alacaklara elkoyma kararı, ilgili gerçek veya tüzel kişiye teknik iletişim araçlarıyla derhâl bildirilerek icra olunur. Söz konusu karar, ilgili gerçek veya tüzel kişiye ayrıca tebliğ edilir.

…”

24. 668 sayılı KHK'nın "Soruşturma ve kovuşturma işlemleri" kenar başlıklı 3. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun İkinci Kitap Dördüncü Kısım Dördüncü, Beşinci, Altıncı ve Yedinci Bölümünde tanımlanan suçlar, 12/4/1991 tarihli ve 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu kapsamına giren suçlar ve toplu işlenen suçlar bakımından, olağanüstü halin devamı süresince;

...

(ı) 5271 sayılı Kanunun 128 inci maddesi uyarınca yapılacak elkoymaya, maddenin birinci fıkrasında belirtilen rapor alınmadan, sulh ceza hâkimliğince karar verilebilir. Gecikmesinde sakınca bulunan hallerde Cumhuriyet savcısı da elkoymaya karar verebilir. Hâkim kararı olmaksızın yapılan elkoyma işlemi, beş gün içinde görevli hâkimin onayına sunulur. Hâkim, kararını elkoymadan itibaren on gün içinde açıklar; aksi halde elkoyma kendiliğinden kalkar.

..."

B. Uluslararası Hukuk

25. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ne (Sözleşme) ek 1 No.lu Protokol'ün "Mülkiyetin korunması" kenar başlıklı 1. maddesi şöyledir:

"Her gerçek ve tüzel kişinin mal ve mülk dokunulmazlığına saygı gösterilmesini isteme hakkı vardır. Bir kimse, ancak kamu yararı sebebiyle ve yasada öngörülen koşullara ve uluslararası hukukun genel ilkelerine uygun olarak mal ve mülkünden yoksun bırakılabilir.

Yukarıdaki hükümler, devletlerin, mülkiyetin kamu yararına uygun olarak kullanılmasını düzenlemek veya vergilerin ya da başka katkıların veya para cezalarının ödenmesini sağlamak için gerekli gördükleri yasaları uygulama konusunda sahip oldukları hakka halel getirmez."

26. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM), suç isnadına bağlı olarak yapılan elkoyma işlemlerini Sözleşme'ye ek 1 No.lu Protokol'ün 1. maddesi kapsamında değerlendirmektedir. AİHM'e göre kamu makamlarınca kişilerin mülküne el konulması mülkiyet hakkına müdahale teşkil etmektedir. AİHM, bu suretle yapılan müdahalenin mülkiyetin kullanılmasının kontrolüne ilişkin üçüncü kural çerçevesinde incelenmesi gerektiği görüşündedir (Raimondo/İtalya, B. No: 12954/87, 22/2/1994, § 27; Andrews/Birleşik Krallık (k.k.), B. No: 49584/99, 26/9/2002; Adamczyk/Polonya (k.k.), B. No: 28551/04, 7/11/2006; JGK Statyba Ltd ve Guselnikovas/Litvanya, B. No: 3330/12, 5/11/2013, § 117). Buna göre elkoyma işlemiyle başvurucu, mülkünden tamamıyla yoksun bırakılmamakta; başvurucunun mülkünden yararlanması veya tasarrufta bulunması geçici olarak sınırlandırılmaktadır. AİHM ayrıca elkoyma işleminin -kimi durumlarda- muhtemel bir müsadere kararının uygulanmasını güvence altına almaya yönelik olarak geçici bir tedbir şeklinde uygulandığına da dikkat çekmektedir (Rafig Aliyev/Azerbaycan, B. No: 45875/06, 6/12/2011, § 118).

27. AİHM, elkoyma yoluyla yapılan müdahalenin öncelikle iç hukukta yeterli bir temelinin olması ve kamu yararına dayalı meşru bir amacı içermesi gerektiğini kabul etmektedir (Ali Esen/Türkiye, B. No: 74522/01, 24/7/2007, § 32). Nitekim Viktor Konovalov/Rusya (B. No: 43626/02, 24/5/2007) kararında, iç hukukta bu konuda bir düzenleme bulunmadığı hâlde el konulan aracın nihai karar beklenmeden satılması suretiyle mülkiyet hakkına yapılan müdahalenin Sözleşme'ye ek 1 No.lu Protokol'ün 1. maddesi anlamında hukuka dayalı olma gerekliliğini karşılamadığı sonucuna varılmıştır (Viktor Konovalov/Rusya, §§ 38-47). Bununla birlikte AİHM, elkoyma yönünden kamu makamlarının geniş bir takdir yetkisi olduğunu

kabul etmektedir (Dzinic/Hırvatistan, B. No: 38359/13, 17/5/2016, § 68). AİHM ayrıca, muhtemel bir müsadere için elkoyma tedbirinin uygulanmasının kamu yararına dayalı olup meşru bir amacı da içerdiğini sıklıkla içtihatlarında belirtmektedir (Borzhonov/Rusya, B. No: 18274/04, 22/1/2009, § 58; East West Alliance Limited/Ukrayna, B. No: 19336/04, 23/1/2014, § 187).

28. AİHM'e göre mülkün kamu yararına kullanılmasının kontrolü kapsamında mülke el konulması hususunda devletlerin geniş bir takdir yetkisi bulunmakla birlikte bu yetkinin tanınması, kişilerin mülkünden geçici süreyle de olsa yoksun bırakılması gibi ağır bir sonuca da yol açmaktadır. Bu nedenle başvurucunun mülkiyet hakkına elkoyma suretiyle yapılan müdahalenin keyfî veya öngörülemez olmaması için usule ilişkin bazı güvenceler öngörülmelidir. AİHM, özellikle elkoyma ve müsadere yoluyla yapılan müdahaleler yönünden verdiği kararlarında keyfî müdahalelerden korunmak amacıyla mülkiyet hakkına müdahale teşkil eden bu önlemlerin kanun dışı veya keyfî ya da makul olmayan şekilde uygulandığına ilişkin savunma ve itirazlarını sorumlu makamlar önünde etkin bir biçimde ortaya koyabilme olanağının kişilere tanınması güvencesinin sağlanması gerektiğini belirtmektedir. Bu değerlendirme ise uygulanan sürecin bütününe bakılarak yapılmalıdır (AGOSI/Birleşik Krallık, B. No: 9118/80, 24/10/1986, § 60; Saccoccia/Avusturya, B. No: 69917/01, 18/12/2008,§ 89; elkoyma ile ilgili kararlar için bkz. Dzinic/Hırvatistan, § 68; Borzhonov/Rusya, §§ 60, 61).

V. İNCELEME VE GEREKÇE

29. Anayasa Mahkemesinin 23/11/2022 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Adli Yardım Talebi Yönünden

30. Başvurucu bireysel başvuru harç ve masraflarını karşılayacak geliri olmadığını beyan ederek adli yardım talebinde bulunmuştur.

31. Anayasa Mahkemesinin Mehmet Şerif Ay (B. No: 2012/1181, 17/9/2013) kararında belirtilen ilkeler dikkate alınarak geçimini önemli ölçüde güçleştirmeksizin yargılama giderlerini ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun açıkça dayanaktan yoksun olmayan adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

B. Sulh Ceza Hâkimliklerinin Yapısına İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları

32. Başvurucu, elkoyma kararını veren ve itirazı inceleyen sulh ceza hâkimliklerinin yapısı itibarıyla bağımsız ve tarafsız olmadığını ve kanuni hâkim güvencesine aykırı olduğunu ileri sürmüştür.

2. Değerlendirme

33. Anayasa Mahkemesince sulh ceza hâkimliklerinin kanuni hâkim güvencesini sağlamadıkları, tarafsız ve bağımsız mahkeme olmadıkları ve etkili bir itirazda bulunmayı imkânsız hâle getirdiğine ilişkin iddialar birçok kararda incelenmiş; bu kararlarda sulh ceza hâkimliklerinin yapısal özellikleri dikkate alınarak söz konusu iddiaların açıkça dayanaktan yoksun olduğu sonucuna varılmıştır (Hikmet Kopar ve diğerleri [GK], B. No: 2014/14061, 8/4/2015, §§ 101-115; Mehmet Baransu (2), B. No: 2015/7231, 17/5/2016, §§ 64-78, 94-97).

34. Somut başvuruda aynı mahiyetteki iddialara ilişkin olarak anılan kararlarda varılan

sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

35. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

C. Mülkiyet Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

36. Başvurucu, elkoyma kararına karşı itiraz dilekçesinde ileri sürülen iddiaların gerekçe gösterilmeksizin reddedildiğini ve kesinleşmiş bir mahkûmiyet hükmü olmamasına rağmen elkoyma kararında kullanılan ifadelerde örgüt üyesi olmakla suçlandığını belirtmiştir. Başvurucu, mal varlığına el konulmasının öngörülebilir kanuni bir dayanağının olmadığını, atılı suçun işlendiği iddiası yönünden kuvvetli suç şüphesi gösterir somut bir delilin ortaya konulamadığını ve elkoyma koşulları oluşmadan keyfî bir şekilde karar verildiğini ifade etmiştir. Başvurucu, soruşturma dosyasındaki kısıtlılık kararı nedeniyle elkoyma kararına konu suçlamalara ilişkin temel delillere erişemediğini ileri sürmüştür. Terör örgütüne üye olduğu iddiasıyla mal varlığı hakkında elkoyma kararı verilmesinin kişilik haklarına saldırı oluşturduğunu belirten başvurucu, elkoyma tedbiri ile gelir elde etmesi ve ailesinin geçimini sağlama imkânlarının elinden alındığını açıklamıştır. Başvurucu, elkoyma tedbirinin belirli bir sosyal kesimde olan kişiler için cezalandırma aracı olarak kullanıldığını, suçla mücadelenin amaçlanmadığını ve kamu görevinden çıkarma ile elkoyma tedbirinin aynı iddialara dayandığını iddia etmiştir. Başvurucu sonuç olarak bu gerekçelerle mülkiyet, adil yargılanma ve özel hayata saygı hakları ile suçta ve cezada kanunilik ve eşitlik ilkelerinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

37. Bakanlık görüşünde başvurucu hakkında silahlı terör örgütüne üye olma suçundan yakalama kararı bulunduğunu, başvurucunun firari olduğunu ve bu nedenle hakkındaki yakalama ve elkoyma kararlarının devam ettiğini açıklamıştır. Bakanlık, elkoyma kararının şartları oluşmadığı iddiasının 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesi uyarınca tazminat davasında ilesi sürülebileceğinden başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle başvurunun kabul edilemez bulunması gerektiğini ifade etmiştir. Bakanlık FETÖ ile bağlantılı olunduğu şüphesiyle yürütülen soruşturma kapsamında mal kaçırma şüphesi nedeniyle 5271 sayılı Kanun'un 128. maddesine uygun olarak verilen kararda herhangi bir keyfîlik ya da takdir hatası bulunmadığı, dolayısıyla müdahalenin kanuni, meşru ve orantılı olduğu yönünde görüş bildirmiştir.

38. Başvurucu Bakanlık görüşüne karşı beyanında, ortada hukuka uygun bir elkoyma kararı olmadığından tazminat davası açma imkânı bulunmadığını, tazminat davası yolunun manevi zararları karşılayamayacağını ve etkili bir yol olmadığını belirtmiştir. Başvurucu, tüm mal varlığı hakkında dört yıldır uygulanan tedbir kararının ne kadar süreceğinin belli olmadığını, bu süreçte MASAK raporunun alınmadığını, tedbirin kaldırılması taleplerine cevap verilmediğini ifade etmiştir. Başvurucu, tedbir ile hangi delilin elde edildiği ve mal varlığının suç sonucu elde edildiğine dair bir gerekçenin soruşturma dosyasında bulunmadığını vurgulamıştır.

2. Değerlendirme

39. Anayasa’nın "Mülkiyet hakkı" kenar başlıklı 35. maddesi şöyledir:

“Herkes, mülkiyet ve miras haklarına sahiptir.

Bu haklar, ancak kamu yararı amacıyla, kanunla sınırlanabilir.

Mülkiyet hakkının kullanılması toplum yararına aykırı olamaz.”

40. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Başvurucu aynı iddialarla adil yargılanma ve özel hayata saygı hakları ile eşitlik ilkesinin ihlal edildiğini ileri sürmektedir. Ancak başvurucunun mal varlığı hakkında elkoyma tedbirinin uygulanmasına ilişkin şikâyeti esas itibarıyla mülkiyet hakkını ilgilendirdiğinden, başvurucunun söz konusu ihlal iddialarının mülkiyet hakkı bağlamında incelenmesi uygun görülmüştür.

a. Kabul Edilebilirlik Yönünden

41. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Esas Yönünden

i. Mülkün Varlığı

42. Anayasa'nın 35. maddesiyle güvenceye bağlanan mülkiyet hakkı, ekonomik değer ifade eden ve parayla değerlendirilebilen her türlü mal varlığı hakkını kapsamaktadır (AYM, E.2015/39, K.2015/62, 1/7/2015, § 20). Somut olayda elkoyma tedbirinin uygulandığı başvurucuya ait mal varlığı değerlerinin mülk teşkil ettiği kuşku bulunmamaktadır.

ii. Müdahalenin Varlığı ve Türü

43. Malikin mülkünü kullanma, semerelerinden yararlanma ve mülkü üzerinde tasarruf etme yetkilerinden herhangi birinin sınırlanması, mülkiyet hakkına müdahale teşkil eder (Recep Tarhan ve Afife Tarhan, B. No: 2014/1546, 2/2/2017, § 53). Anayasa Mahkemesi daha önce bir suç isnadına bağlı olarak uygulanan elkoyma tedbirinin, mülkten geçici süreyle de olsa yoksun bırakma sonucuna yol açmasından dolayı mülkiyet hakkına müdahale teşkil ettiğini kabul etmiştir (Hanife Ensaroğlu, B. No: 2014/14195, 20/9/2017, § 52).

44. Başvuruya konu olayda başvurucuya ait mal varlığı değerleri hakkında ceza soruşturması kapsamında elkoyma tedbiri uygulanması mülkiyet hakkına müdahale teşkil etmektedir. Suçla mücadele amacı kapsamında muhtemel bir müsadereyi güvence altına almak için uygulanan tedbirin mülkiyetin kamu yararına kullanımının düzenlenmesine ilişkin üçüncü kural çerçevesinde incelenmesi gerekmektedir (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. Hanife Ensaroğlu, § 52; Onur Tur Uluslararası Nakliyat Ltd. Şti., B. No: 2015/947, 15/11/2018, § 52; Yeter Deri Tekstil Sanayi ve Ticaret A.Ş., B. No: 2015/8867, 21/2/2019, § 55).

iii. Müdahalenin İhlal Oluşturup Oluşturmadığı

45. Anayasa’nın 13. maddesi şöyledir:

“Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz.”

46. Anayasa’nın 13. ve 35. maddeleri uyarınca mülkiyet hakkına yönelik müdahalenin Anayasa'ya uygun olabilmesi için müdahalenin kanuna dayanması, kamu yararı amacı

taşıması ve ölçülülük ilkesi gözetilerek yapılması gerekmektedir (Recep Tarhan ve Afife Tarhan, § 62).

(1) Kanunilik

47. Mülkiyet hakkına yönelik müdahalelerde ilk incelenmesi gereken ölçüt kanuna dayalı olma ölçütüdür. Bu ölçütün sağlanmadığı tespit edildiğinde diğer ölçütler bakımından inceleme yapılmaksızın mülkiyet hakkının ihlal edildiği sonucuna varılacaktır. Müdahalenin kanuna dayalı olması, müdahaleye ilişkin yeterince ulaşılabilir, belirli ve öngörülebilir kanun hükümlerinin bulunmasını gerektirmektedir (Türkiye İş Bankası A.Ş. [GK], B. No: 2014/6192, 12/11/2014, § 44; Ford Motor Company, B. No: 2014/13518, 26/10/2017, § 49; Necmiye Çiftçi ve diğerleri, B. No: 2013/1301, 30/12/2014, § 55).

48. Somut olayda başvurucunun mal varlığına ilişkin olarak 5271 sayılı Kanun'un 128. maddesi ve 668 sayılı KHK'nın 3. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (ı) bendi hükümlerine göre elkoyma tedbiri uygulanmıştır. Söz konusu Kanun ve KHK hükümlerinin açık, ulaşılabilir ve öngörülebilir mahiyette olduğu dikkate alındığında başvurucunun mülkiyet hakkına yapılan müdahalenin kanuna dayandığı kuşkusuzdur.

(2) Meşru Amaç

49. Elkoyma tedbirinin uygulanmasının, suçla mücadele çerçevesinde yeni suçların işlenmesinin önlenmesi, caydırıcılığın sağlanması ve muhtemel bir müsaderenin güvence altına alınması gibi kamu yararına dayalı meşru bir amacının bulunduğu açıktır (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. Yeter Deri Tekstil Sanayi ve Ticaret A.Ş., § 61).

(3) Ölçülülük

(a) Genel İlkeler

50. Ölçülülük ilkesi elverişlilik, gereklilik ve orantılılık olmak üzere üç alt ilkeden oluşmaktadır. Elverişlilik öngörülen müdahalenin ulaşılmak istenen amacı gerçekleştirmeye elverişli olmasını, gereklilik ulaşılmak istenen amaç bakımından müdahalenin zorunlu olmasını yani aynı amaca daha hafif bir müdahale ile ulaşılmasının mümkün olmamasını, orantılılık ise bireyin hakkına yapılan müdahale ile ulaşılmak istenen amaç arasında makul bir dengenin gözetilmesi gerekliliğini ifade etmektedir (AYM, E.2011/111, K.2012/56, 11/4/2012; E.2014/176, K.2015/53, 27/5/2015; E.2016/13, K.2016/127, 22/6/2016, § 18; Mehmet Akdoğan ve diğerleri, B. No: 2013/817, 19/12/2013, § 38).

51. Orantılılık ilkesi gereği kişilerin mülkiyet hakkının sınırlandırılması hâlinde elde edilmek istenen kamu yararı ile bireyin hakları arasında adil bir dengenin kurulması gerekmektedir. Bu adil denge, başvurucunun şahsi olarak aşırı bir yüke katlandığının tespit edilmesi durumunda bozulmuş olacaktır. Anayasa Mahkemesi müdahalenin orantılılığını değerlendirirken bir taraftan ulaşılmak istenen meşru amacın önemini, diğer taraftan da müdahalenin niteliğini, başvurucunun ve kamu otoritelerinin davranışlarını gözönünde bulundurarak başvurucuya yüklenen külfeti dikkate alacaktır (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. Arif Güven, B. No: 2014/13966, 15/2/2017, §§ 58, 60).

52. Anayasa'nın 35. maddesi usule ilişkin açık bir güvenceden söz etmemektedir. Bununla birlikte mülkiyet hakkının gerçek anlamda korunabilmesi bakımından bu madde Anayasa Mahkemesinin çeşitli kararlarında da ifade edildiği üzere mülk sahibine müdahalenin kanun dışı veya keyfî ya da makul olmayan şekilde uygulandığına ilişkin savunma ve itirazlarını sorumlu makamlar önünde etkin bir biçimde ortaya koyabilme olanağının tanınması

güvencesini kapsamaktadır. Bu değerlendirme ise uygulanan sürecin bütününe bakılarak yapılmalıdır (başvurucuya diğer unsurlar yanında ayrıca etkin bir savunma hakkı tanındığından müdahalenin ölçülü görüldüğü kararlar için bkz. Eyyüp Baran, B. No: 2014/8060, 29/9/2016, §§ 75-95; Fatma Çavuşoğlu ve Bilal Çavuşoğlu, B. No: 2014/5167, 28/9/2016, §§ 74-89. Buna karşılık aynı koşulun yargılama sürecinde sağlanamaması nedeniyle müdahalenin ölçüsüz görüldüğü kararlar için bkz. Mahmut Üçüncü, B. No: 2014/1017, 13/7/2016, §§ 79-102; Arif Güven, §§ 57-72).

53. Ayrıca mülkiyet hakkına müdahaleye yol açan tedbirlerin keyfî veya öngörülemez biçimde uygulanmaması gerekmektedir. Aksi takdirde mülkiyet hakkının etkin bir biçimde korunması mümkün olmaz. Bu sebeple kamu makamlarınca başvurucunun eylemi ile tedbire yol açan kanuna aykırılık arasında bağlantı olduğunu gösterir makul bir değerlendirme yapılmalıdır. Bu bağlamda elkoyma veya müsadere gibi tedbirler yoluyla mülkiyet hakkına yapılan müdahalelerin bireyin menfaatleri ile kamunun yararı arasında olması gereken adil dengeyi bozmaması için suça veya kabahate konu eşyanın malikinin davranışı ile kanunun ihlali arasında uygun bir illiyet bağının olması ve iyi niyetli eşya malikine eşyasını -tehlikeli olmaması kaydıyla- geri kazanabilme olanağının tanınması veya iyi niyetli malikin bu nedenle oluşan zararının tazmin edilmesi gerekmektedir (Bekir Yazıcı, §§ 31-80; Hanife Ensaroğlu, § 66).

54. Kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı konusunda Anayasa'nın 19. maddesinin dördüncü fıkrasında belirtilen suçun işlendiğine ilişkin "kuvvetli belirti" veya 5271 sayılı Kanun'da ifade edilen "kuvvetli suç şüphesi" gibi kavramlara mülkiyet hakkına ilişkin Anayasa'nın 35. maddesinde yer verilmemiştir. Dolayısıyla Anayasa Mahkemesinin mülkiyet hakkına yönelik olarak yapılan bireysel başvurularda tutuklama tedbirinin uygulanabilmesi için Anayasa'nın 19. maddesiyle getirilen bir ek güvence olduğu anlaşılan suçun işlendiğine ilişkin kuvvetli belirti veya kuvvetli suç şüphesi gibi kavramlara yönelik bir değerlendirme yapması söz konusu değildir. Bununla birlikte mülkiyet hakkına müdahaleye yol açan tedbirlerin keyfî veya öngörülemez biçimde uygulanmaması gerekmektedir. Aksi takdirde mülkiyet hakkının etkin bir biçimde korunması mümkün olmaz. Bu sebeple kamu makamlarınca başvurucunun eylemi ile tedbire yol açan kanuna aykırılık arasında bağlantı olduğunu gösterir makul bir değerlendirme yapılmalıdır (Hamdi Akın İpek, § 115).

(b) İlkelerin Olaya Uygulanması

55. Başvuruya konu olayda şikâyet edilen elkoyma tedbirinin belirtilen kamu yararı amacını gerçekleştirmeye elverişli olduğu açıktır. Müdahalenin gerekliliği yönünden ise kamu makamlarının özellikle suçla mücadele kapsamında geniş bir takdir yetkisinin mevcut olduğu ve başvurucunun bu amacı gerçekleştirmeye daha uygun bir aracın varlığını da gösteremediği dikkate alındığında elkoyma tedbirinin gerekli olmadığı söylenemez. Orantılılık yönünden ise öncelikle başvurucuya elkoyma kararına karşı iddia ve savunmalarını etkin bir biçimde ortaya koyabilme olanağının tanınıp tanınmadığı değerlendirilmelidir.

56. Somut olayda ceza soruşturması kapsamında diğer şüpheliler ile birlikte başvurucunun tüm mal varlığı hakkında elkoyma tedbirine karar verilmiştir. Elkoyma kararında, şüphelilerin mal varlığını örgütün faaliyetleri kapsamında edindiği ve tedbire konu mal varlığını muvazaalı olarak devredileceği yönünde somut delillerin olduğu belirtilmiştir. Hâkimliğin elkoyma kararında her bir şüpheli yönünden ayrı ayrı değerlendirme yapılmamış, Başsavcılığın elkoyma tedbiri talebine ek listede gösterilen kişilerin mal

varlığına el konulduğu açıklanmıştır.

57. MASAK tarafından düzenlenen ara analiz raporlar kapsamında haklarındaki inceleme tamamlanmış olan bir kısım şüphelilerin mal varlığı üzerindeki elkoyma kararı kaldırılmıştır. Bununla birlikte yine diğer şüphelilerle birlikte başvurucunun yakalanamamış olması ve soruşturma dosyalarının içeriği gereğince başvurucu hakkındaki tedbir kararı devam ettirilmiştir. Başvurucu vekilinin itirazı, tedbirin devamına dair kararın usul ve yasaya uygun olduğu gerekçesiyle reddedilmiştir. Başvurucu, mal varlığı hakkında verilen elkoyma tedbiri için ortada somut bir delil olmadığını ve kanun yolunda itirazlarının incelenmediğini ileri sürmektedir.

58. Silahlı terör örgütüne üye olma suçundan yürütülen bir ceza soruşturmasında delillerin toplanması ve muhtemel bir müsaderenin güvence altına alınması için elkoyma tedbirinin kanuna dayalı olarak uygulanması kamu makamlarının takdirindedir. Bununla birlikte etkin bir itiraz imkânın sağlanmış olması için derece mahkemelerince başvurucunun eylemi ile tedbire yol açan kanuna aykırılık arasında bağlantı olduğunu gösterir makul bir değerlendirme yapılmalıdır.

59. Somut olayda başvurucu elkoyma tedbirine karşı kendisini avukatla temsil ettirebilmiştir. Yine başvurucuya savunma ve itirazlarını mahkemeler önünde ileri sürebilme imkânı tanınmıştır. Buna karşın başvurucunun bu savunma ve itirazlarının mahkemelerce gerekçeli bir şekilde karşılandığını kabul etmek ise elkoyma kararı ve karara itiraz süreci bir bütün olarak değerlendirildiğinde mümkün olmamaktadır. Şöyle ki Hâkimlik tarafından verilen elkoyma kararı incelendiğinde başvurucunun hangi tutum ve davranışının elkoyma tedbirinin uygulanmasını zorunlu kıldığına dair bir somutlaştırmanın yapılmadığı anlaşılmaktadır. Buna karşılık aynı gerekçeye dayalı olarak başvurucu ile birlikte çok sayıda şüphelinin tüm mal varlığı hakkında elkoyma tedbiri uygulandığı görülmektedir.

60. Elkoyma tedbiri kararına karşı yapılan itirazı inceleyen Ankara 5. Sulh Ceza Hâkimliği de başvurucunun eylemi ile mal varlığı üzerinde tedbir uygulanmasını gerektirir kanuna aykırılık arasındaki illiyet bağına ilişkin bir değerlendirmede bulunmamıştır. Dolayısıyla başvurucunun eylemi ile elkoyma tedbirine yol açan kanuna aykırılık arasında bağlantı olduğunu gösterir makul bir değerlendirme yapılmadığı anlaşılmaktadır.

61. Öte yandan tedbirin ölçülü olduğundan bahsedebilmek için tedbir süresinin de gözönüne alınması gerekmektedir. Her olayın özelliğine göre bu sürenin makul olup olmadığının değerlendirilmesi gerektiği de açıktır. Somut olayda başvurucunun mal varlığı değerleri üzerindeki tedbir kararı 1/8/2016 tarihinden bu yana devam etmektedir. Başvurucunun yurt dışında firari olduğu ve hakkında yakalama kararı bulunduğu kabul edilmekle birlikte; mal varlığının suçtan elde edildiği veya suçun işlenmesinde kullanıldığına dair tespitin söz konusu durumundan bağımsız olarak inceleme imkânı kamu makamlarının görev ve yetkisi kapsamındadır. Buna karşı aradan geçen sürede bu konudaki incelemenin tamamlanmamış olması ve tedbirin ne kadar daha süreceğine dair bir belirliliğin olmaması gözönüne alındığında başvurucunun tüm mal varlığı üzerindeki tedbir kararının süresinin makul olduğu söylenemeyecektir.

62. Sonuç olarak başvurucu hakkında yürütülen ceza soruşturmasında mal varlığı değerleri yönünden uygulanan tedbire ilişkin olarak ilgili ve yeterli bir gerekçenin gösterilmediği ve tedbir süresinin makul olmadığı anlaşılmaktadır. Dolayısıyla başvurucunun mülkiyet hakkına yapılan müdahalenin kanun dışı veya keyfî ya da makul olmayan şekilde uygulandığına ilişkin savunma ve itirazlarını sorumlu makamlar önünde etkin bir biçimde ortaya koyabilme

olanağının tanınmadığı ve mülkiyet hakkının gerektirdiği usule ilişkin güvencelerin sağlanmadığı kanaatine varılmıştır. Bu durumda elkoyma suretiyle yapılan müdahalenin kamu yararı amacı ile başvurucunun mülkiyet hakkının korunmasının gereklilikleri arasındaki adil denge başvurucu aleyhine bozulmuştur. Başvurucunun mülkiyet hakkına yapılan müdahale ölçüsüzdür.

63. Bununla birlikte anılan tedbirin olağanüstü dönemlerde temel hak ve özgürlüklerin kullanımının durdurulmasını ve sınırlandırılmasını düzenleyen Anayasa'nın 15. maddesi kapsamında meşru olup olmadığının incelenmesi gerekir.

(4) Anayasa'nın 15. Maddesi Yönünden

64. Anayasa'nın 15. maddesine göre savaş, seferberlik, sıkıyönetim veya olağanüstü hâllerde temel hak ve özgürlüklerin kullanılmasının kısmen veya tamamen durdurulabilmesi ve bunlar için Anayasa'nın diğer maddelerinde öngörülen güvencelere aykırı tedbirler alınabilmesi mümkündür. Ancak Anayasa'nın 15. maddesi, bu hususta kamu otoritelerine sınırsız bir yetki tanımamaktadır. Anayasa'nın diğer maddelerinde öngörülen güvencelere aykırı tedbirlerin Anayasa'nın 15. maddesinin ikinci fıkrasında sayılan hak ve özgürlüklere dokunmaması, milletlerarası hukuktan doğan yükümlülüklere aykırı bulunmaması ve durumun gerektirdiği ölçüde olması gerekir. Anayasa Mahkemesince Anayasa'nın 15. maddesine göre yapılacak inceleme bu ölçütlerle sınırlı olacaktır. Mahkeme bu incelemenin usul ve esaslarını ortaya koymuştur (Aydın Yavuz ve diğerleri, §§ 192-211, 344).

65. Mülkiyet hakkı milletlerarası hukuktan kaynaklanan yükümlülük olarak insan hakları alanında Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası sözleşmelerden özellikle Medeni ve Siyasi Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme'nin 4. maddesinin (2) numaralı ve Sözleşme'nin 15. maddesinin (2) numaralı fıkralarında ve bu Sözleşme'ye ek protokollerde dokunulması yasaklanan çekirdek haklar arasında bulunmamaktadır.

66. Mülkiyet hakkı savaş, seferberlik, sıkıyönetim ve olağanüstü hâl gibi olağanüstü yönetim usullerinin benimsendiği dönemlerde Anayasa'nın 15. maddesinin ikinci fıkrasında yer alan dokunulması yasaklanan çekirdek haklar arasında değildir. Dolayısıyla bu özgürlükler yönünden olağanüstü hâllerde Anayasa'daki güvencelere aykırı tedbirler alınması mümkündür.

67. Başvuru konusu olayda başvurucunun mal varlığı hakkında elkoyma kararı verilmesi suretiyle gerçekleştirilen müdahalenin Anayasa'nın 15. maddesi kapsamında durumun gerektirdiği ölçüde olup olmadığının tespiti gerekmektedir. Bu tespit yapılırken ülkemizde olağanüstü hâl ilanına sebebiyet veren durumun özellikleri ile olağanüstü hâl ilanı sonrasında ortaya çıkan ve süreç içinde değişen koşullar dikkate alınacaktır (Aydın Yavuz ve diğerleri, § 349).

68. 15 Temmuz darbe teşebbüsü sırasında ve sonrasında ülke genelinde darbe girişimiyle bağlantılı ya da doğrudan darbe girişimiyle bağlantılı olmasa bile FETÖ/PDY ile bağlantılı olduğu değerlendirilen yaklaşık 162.000 kişi hakkında Cumhuriyet başsavcılıklarının talimatı ile soruşturma başlatılmış, bu kapsamda 50.000'den fazla kişi tutuklanmıştır. Yine 47.000'den fazla kişi adli kontrol tedbiri uygulanarak serbest bırakılmıştır (Aydın Yavuz ve diğerleri, § 52).Soruşturma mercileri darbe teşebbüsü gibi ani gelişen bir durum üzerine bir anda on binlerce şüpheli hakkında soruşturma başlatma ve yürütme zorunluluğu ile karşı karşıya kalmıştır. Teşebbüsün faili olduğu değerlendirilen FETÖ/PDY'nin özellikleri (gizlilik, hücre tipi yapılanma, her kurumda örgütlenmiş olma, kendisine kutsallık atfetme, itaat ve

teslimiyet temelinde hareket etme vb.) de dikkate alındığında bu soruşturmaların diğer ceza soruşturmalarına göre çok daha zor ve karmaşık olduğu ortadadır. Bu bağlamda bilhassa yargı organları ve soruşturma mercileri, öngörülemez şekilde ağır bir iş yükünü yönetmek zorunda kalmışlardır. Ayrıca darbe teşebbüsünün savuşturulmasından hemen sonra 16 Temmuz günü HSYK darbe teşebbüsünde bulunduğu belirtilen FETÖ/PDY ile ilgisi nedeniyle ilk etapta 2.745 hâkim ve Cumhuriyet savcısının görevden el çektirilmesine karar vermiş, daha sonra süreç içinde 4.000'in üzerinde yargı mensubu meslekten çıkarılmıştır (Aydın Yavuz ve diğerleri, §§ 57, 350).

69. Darbe teşebbüsü sonrasında ilan edilen olağanüstü hâl döneminde bazı suçlar bakımından (özellikle darbe teşebbüsü, FETÖ/PDY ve terörle ilgili) yürütülen soruşturma ve kovuşturma süreçleriyle ilgili olarak olağanüstü hâl süresince geçerli olmak üzere usule ilişkin kurallarda birtakım değişiklikler yapılmıştır. Bu kapsamda olağanüstü hâl döneminde çıkarılan 668 sayılı KHK'nın 3. maddesinin (ı) numaralı fıkrası ile 5237 sayılı Kanun'un İkinci Kitap Dördüncü Kısım Dördüncü, Beşinci, Altıncı ve Yedinci Bölümünde tanımlanan suçlar, 3713 sayılı Kanun kapsamına giren suçlar ve toplu işlenen suçlar bakımından, olağanüstü hâlin devamı süresince 5271 sayılı Kanun'un 128. maddesi uyarınca yapılacak el koymaya maddenin birinci fıkrasında belirtilen rapor alınmadan sulh ceza hâkimliğince karar verilebileceği düzenlenmiştir.

70. Darbe teşebbüsü sonrasında soruşturma mercileri ve yargı organları bakımından ortaya çıkan öngörülemez nitelikteki ağır iş yükü, bu iş yüküyle mücadele edecek ve ülkenin hukuk sistemini işletecek hâkim ve savcıların önemli bir bölümünün (yaklaşık 1/3'ü) HSYK tarafından FETÖ/PDY ile iltisak ve irtibatları bulunduğu gerekçesiyle görevden el çektirilmesi ve meslekten çıkarılması, darbe teşebbüsüne veya FETÖ/PDY'ye ilişkin olanlar da dâhil olmak üzere soruşturma ve kovuşturma süreçlerinde görev alacak yardımcı adliye personeli ve kolluk görevlilerinin de önemli bir bölümünün FETÖ/PDY ile olan ilgileri nedeniyle kamu görevinden çıkarılmış olması birlikte değerlendirildiğinde 5271 sayılı Kanun'un 128. maddesinde yapılan değişikliğin durumun gereklerine uygun ve ölçülü bir tedbir olarak kabul edilmesi gerekir.

71. Başvuruya konu olayda elkoyma tedbirine karşı etkin bir itiraz imkânı sağlanmadığı ve elkoyma tedbirinin uygulanmasının makul bir süreyi geçtiği tespit edilerek müdahalenin ölçüsüz olduğu sonucuna varılmıştır. Bununla birlikte başvurucunun mal varlığı hakkında verilen elkoyma kararının OHAL koşullarında verilmiş geçici bir tedbir niteliğinde olduğunu vurgulamak gerekmektedir. Mal varlığı üzerinde geçici bir tedbir olan elkoyma kararının darbe girişiminin hemen sonrasında başvurucu ile birlikte birçok şüpheli hakkında verildiği de gözönüne alındığında; soruşturma makamlarınca her bir şüpheli için ayrı ayrı kişilerin eylemleri ile kanuna aykırılık arasındaki illiyet bağının derhâl ortaya konulamaması makul görülebilir.

72. Şu hususu da belirtmek gerekir ki başvurucu elkoyma tedbirine konu mal varlığından tamamen yoksun kalmamış, mal varlığı üzerindeki yetkisi geçici bir süre sınırlandırılmıştır. Ayrıca başvurucunun mevduat hesabından belirli bir miktarı kullanmasına izin verilmiştir. Yine başvurucunun elkoymaya konu mal varlığından fiilen yararlanamadığına dair bir iddia da ileri sürmediği de gözönüne alındığında elkoyma tedbirine karşı etkin bir itiraz imkânı sağlanmadığı kısmıyla mülkiyet hakkına yapılan müdahalenin OHAL koşullarında durumun gerektirdiği ölçüde olduğu değerlendirilmiştir.

73. Diğer taraftan elkoyma tedbirinin uzun sürdüğü de tespit edilerek müdahalenin ölçüsüz

olduğu sonucuna varılmıştır. Olağanüstü dönemde söz konusu tedbirin süresine ilişkin herhangi bir düzenleme yapılmadığı anlaşıldığından müdahalenin durumun gerektirdiği ölçüde olduğu söylenemez.

74. Bu itibarla olağanüstü hâl döneminde temel hak ve özgürlüklerin kullanımının durdurulmasını ve sınırlandırılmasını düzenleyen Anayasa'nın 15. maddesinin, başvurucunun mülkiyet hakkına yönelik Anayasa'nın 13. ve 35. maddelerinde belirtilen güvencelere aykırı bu müdahaleyi meşru kılmadığı değerlendirilmiştir.

75. Açıklanan gerekçelerle -Anayasa'nın 15. maddesiyle birlikte değerlendirildiğinde de- başvurucunun Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

D. Giderim Yönünden

76. Başvurucu, ihlalin tespit edilmesini istemiş ve 1.000.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

77. Anayasa Mahkemesince yapılan inceleme sonucunda, elkoyma tedbirinin makul olmayan bir süre devam etmesi nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşılmıştır. Dolayısıyla ihlalin mahkeme kararından kaynaklandığı anlaşılmaktadır. Anayasa Mahkemesi, mülkiyet hakkına yapılan müdahaleyi ölçüsüz kılan tedbirin uzun sürmesine ilişkin olarak tedbir sürecinde mülkiyet hakkının gerektirdiği ivediliğin ve özenin gösterilmesi bakımından yargısal makamların sorumluluğu olduğuna dikkati çekmektedir. Öte yandan ihlalin giderilmesi için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmadığı sonucuna varılmıştır.

78. Buna göre başvuru konusu olayda tedbirin kaldırılması anlamına gelmeyecek ihlalin sonuçlarının ortadan kaldırılması bakımından etkin giderim yolu tazminat olarak görülmektedir. Mülkiyet hakkının ihlali nedeniyle yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararı karşılığında başvurucuya net 13.500 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

79. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 9.900 TL vekâlet ücretinden oluşan yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. 1. Sulh ceza hâkimliklerinin yapısına ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Anayasa’nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Başvurucuya net 13.500 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

E. 9.900 TL vekâlet ücretinden oluşan yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına

başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin bilgi için Ankara 4. Sulh Ceza Hâkimliğine (E.2016/6195) GÖNDERİLMESİNE,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 23/11/2022 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

MEHMET KEÇECİ (2)

B. No: 2018/25985 | Karar tarihi: 23.11.2022

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2018/25985

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

MEHMET KEÇECİ BAŞVURUSU (2)

(Başvuru Numarası: 2018/25985)

Karar Tarihi: 23/11/2022

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Üyeler : Engin YILDIRIM

M. Emin KUZ

Basri BAĞCI

Kenan YAŞAR

Raportör : Derya ATAKUL

Başvurucu : Mehmet KEÇECİ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, tutukluluk sırasında bir din görevlisiyle görüşme isteğinin kabul edilmemesi nedeniyle din özgürlüğünün ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, anayasal düzeni ortadan kaldırmaya teşebbüs etme ve Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanmasına (FETÖ/PDY) üye olma suçlarından 24/2/2017 tarihinde tutuklanmıştır. Başvurucu, başvuru tarihinde Osmaniye 1 No.lu T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda (Ceza İnfaz Kurumu) anılan suçlardan tutuklu olarak bulunmaktadır.

3. Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğünün (Genel Müdürlük) 28/7/2016 tarihliyazısı ile ceza infaz kurumlarında FETÖ/PDY ile ilgili suçlardan tutuklu bulunanların ikinci bir talimata kadar bir din adamıyla görüşmeden yararlanma imkânlarının durdurulması uygun görülmüştür.

4. Genel Müdürlüğün söz konusu yazısı uyarınca Ceza İnfaz Kurumu İdare ve Gözlem Kurulu (İdare ve Gözlem Kurulu) tarafından 9/8/2016 tarihinde Kurum güvenliği, asayişi ve işleyişi dikkate alınarak diğer terör örgütü üyeleriyle haberleşmelerinin engellenmesi amacıyla FETÖ/PDY üyeliğinden tutuklu bulunanların ikinci bir talimata kadar bir din adamıyla

görüşmeden yararlanma imkânlarının durdurulmasına karar verilmiştir.

5. Başvurucu, tutuklu olarak bulunduğu süre içinde İslam dininin Hanefi mezhebine mensup bir din adamıyla görüşmek, iletişim kurmak ya da onlarca ziyaret edilmek istediğini Kurum idaresine ilettiğini belirtmiştir.

6. Başvurucu söz konusu talebinin reddedilmesi üzerine 25/5/2018 tarihinde Osmaniye İnfaz Hâkimliğine (Hâkimlik) şikâyette bulunmuştur.

7. Hâkimlik 21/6/2018 tarihinde şikâyeti reddetmiştir. Hâkimlik, Genel Müdürlüğün 28/7/2016 tarihliyazısı ile İdare ve Gözlem Kurulunun 9/8/2016 tarihli yazısına istinaden ikinci bir talimata kadar başvurucunun din adamı ile görüştürülme talebinin reddine ilişkin Kurum kararını usul ve yasaya uygun bulmuştur.

8. Başvurucu, Hâkimliğin ret kararına itiraz etmiştir. Osmaniye 1. Ağır Ceza Mahkemesi 31/7/2018 tarihinde itirazı reddetmiştir.

9. Başvurucu, nihai hükmü 14/8/2018 tarihinde öğrendikten sonra 15/8/2018 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

10. Adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

II. DEĞERLENDİRME

11. Başvurucu, tutuklu olarak bulunduğu ceza infaz kurumundayken İslam dininin Hanefi mezhebine mensup bir din görevlisiyle görüşme isteğinin reddedilmesi nedeniyle anayasal haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

12. Başvuru din özgürlüğü kapsamında incelenmiştir.

13. Anayasa Mahkemesi, anayasal düzeni ortadan kaldırmaya teşebbüs etme ve FETÖ/PDY'ye üye olma suçlarından tutuklu olarak bulunulan ceza infaz kurumundayken İslam dininin Hanefi mezhebine mensup bir din görevlisiyle görüşme isteğinin reddedilmesi nedeniyle din özgürlüğünün ihlal edildiğine ilişkin iddiayı Murat Kalkan (B. No: 2017/21904, 11/12/2018) kararında incelemiştir. Anayasa Mahkemesi söz konusu kararında, başvurucunun talepte bulunduğu tarihte ülkede olağanüstü hâl (OHAL) şartlarının söz konusu olduğunu, FETÖ/PDY'ye yönelik ülke çapında birçok soruşturma yürütüldüğünü, örgütle ilişkili olduğu gerekçesiyle -İslam dinine mensup tutuklu ve hükümlülerin görüşme hakkına sahip oldukları din adamlarını görevlendirmekle yükümlü Diyanet İşleri Başkanlığında görevli kamu görevlilerinin de aralarında bulunduğu- birçok personelin kamu görevinden çıkarılması ya da açığa alınması sürecinin de devam ettiğini açıklamıştır (Murat Kalkan,§ 56).

14. Anayasa Mahkemesi, bahsi geçen kararda talep tarihinde hem ceza infaz kurumunda FETÖ/PDY kapsamında tutuklu bulunanların sayıca fazlalığı hem de din adamı görevlendirmekle yükümlü Diyanet İşleri Başkanlığında aynı gerekçeyle gerçekleştirilen kamu görevinden çıkarma sürecinin kamu düzeni ile kurum güvenliğini ve düzenini bozmadan ceza infaz kurumunda bulunan hükümlü ve tutukluların din adamıyla görüşme hakkından yararlanma imkânlarını organize etmeyi oldukça zorlaştırdığını belirtmiştir. Anayasa Mahkemesi, kurum güvenliği ve düzeni karşısında başvurucunun katlanması gereken külfetin, mensup olduğu dinin emrettiğini düşündüğü bir ibadeti gerçekleştirememenin değil dinini daha iyi öğrenebilmek adına başvurabileceği birçok yoldan birine, somut olayın koşullarında Anayasa Mahkemesince makul kabul edilen bir süre

boyunca ulaşamamasının kendisinde yarattığı manevi yükten ibaret olduğunu belirterek din adamıyla görüşme talebinin reddedilmesi nedeniyle başvurucunun din özgürlüğünün ihlal edilmediğine karar vermiştir (Murat Kalkan, §§ 57, 61).

15. OHAL'in 22/7/2018 tarihinde kaldırıldığı, başvuru konusu olayda Hâkimlik tarafından başvurucunun talebinin OHAL'in hâlen yürürlükte olduğu dönemde ve hâlen yürürlükte olan Bakanlık yazısı uyarınca reddedildiği, anılan uygulamanın OHAL sonrasında devam ettiğine yönelik bir iddianın da olmadığı dikkate alınarak somut olayda Murat Kalkan kararındaki ilkelerden ayrılmayı gerektirecek bir durum bulunmadığı sonucuna varılmıştır.

16. Açıklanan gerekçelerle başvurunun açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Din özgürlüğünün ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

C. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nun 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca tahsil edilmesi mağduriyetine neden olacağından adli yardım talebi kabul edilen başvurucunun yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMASINA 23/11/2022 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

F.E.

B. No: 2018/30774 | Karar tarihi: 23.11.2022

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2018/30774

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

F.E. BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2018/30774)

Karar Tarihi: 23/11/2022

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan y. : Engin YILDIRIM

Üyeler : M. Emin KUZ Rıdvan GÜLEÇ Basri BAĞCI Kenan YAŞAR

Raportör : Fatma Burcu NACAR YÜCE

Başvurucu : F.E.

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru; ceza infaz kurumundaki kısıtlayıcı uygulamalarla ilgili infaz hâkimliğine yapılan şikâyetlerin incelenmemesi nedeniyle anayasal haklarının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 3/10/2018 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık görüşünü bildirmiştir.

7. Bakanlık görüşü başvurucuya tebliğ edilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmuştur.

III. OLAY VE OLGULAR

8. Başvuru formu ve başvurucunun iddiaları ile form eklerinde ifade edilen, Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) aracılığıyla tespit edilen şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

9. 15 Temmuz 2016 gecesi gerçekleşen silahlı darbe teşebbüsü sırasında hâkim olarak görev yapmakta olan başvurucu, darbe teşebbüsü sonrasında Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanması (FETÖ/PDY) üyesi olduğu gerekçesiyle, İzmir 5. Sulh Ceza Hâkimliğince 30/3/2017 tarihinde tutuklanarak Menemen T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumuna (Ceza İnfaz Kurumu) konulmuştur. Başvurucu 29/10/2020 tarihinde Afyonkarahisar 2 No.lu T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumuna, 31/10/2020 tarihinde ise Afyonkarahisar 1 No.lu T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumuna nakledilmiştir. Bursa 10. Ağır Ceza Mahkemesi tarafından 7/2/2019 tarihinde başvurucunun silahlı terör örgütüne üye olma suçundan 8 yıl 9 ay hapis cezasına mahkûm edilmesine karar verilmiştir. Başvurucu, hükümözlü olarak hâlen Afyonkarahisar 1 No.lu T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda bulunmaktadır.

10. Başvurucu -iddiasına göre- Karşıyaka İnfaz Hâkimliğine (İnfaz Hakimliği) 26/3/2018 tarihinde bir dilekçe sunmuştur. Başvurucu dilekçesinde, tutuklu olarak bulunduğu sürede Ceza İnfaz Kurumu tarafından verilen açık görüş kısıtlaması, sınavlara girişin ve başvuru hakkının yasaklanması, telefonla görüşme hakkının kısıtlanması, ziyaretçi saatinin kısıtlanması, eğitim ve iyileştirme faaliyetlerinin kısıtlanması, ziyaretçi sayısının kısıtlanması, dışarıdan kitap temininin kısıtlanması, fotoğraf çekimi ve çekilmiş olanların gönderilmesinin kısıtlanması, radyo kullanma hakkının kısıtlanması ve radyolara el konulması, bahçe üzerine fens teli çekilmesi, avukat görüş hakkının kısıtlanması, koğuşlarda kapasitenin üzerinde tutuklu barındırılması, koridor önünde tutukluların traş edilerek berber hizmetinin kısıtlanması, öğrenim gören çocuklara hafta sonu ziyaret yasağı konulması, ders kitabı dışında kitap temin edilmemesi şeklindeki karar ve uygulamaların sadece FETÖ/PDY tutuklularına yönelik uygulandığını, bu nedenle ayrımcılığa uğradığını iddia ederek tüm bu kısıtlama kararlarının kaldırılmasını talep etmiştir.

11. Başvurucu anılan dilekçesinin cevapsız bırakıldığını belirterek şikâyetin akıbeti hakkında bilgi verilmesi istemiyle İnfaz Hâkimliğine 24/4/2018 tarihinde başvurmuştur.

12. Başvurucu, ilk şikâyetinin akıbeti hakkında bilgi verilmesi talebinin de cevapsız bırakılması üzerine İnfaz Hâkimliğince talebinin zımni olarak reddedildiğini belirterek 7/6/2018 tarihli dilekçe ile Karşıyaka 2. Ağır Ceza Mahkemesine (Mahkeme) itiraz etmiştir. Başvurucu itirazında, şikâyetlerine ilişkin İnfaz Hâkimliğince herhangi bir inceleme yapılmadığını ifade etmiştir.

13. Başvurucu, Mahkemece itirazı ile ilgili değerlendirme yapılmaması üzerine 6/9/2018 tarihli ve 2018/40741 evrak kayıt numarası ile gönderdiği dilekçede itirazı ile ilgili değerlendirme yapılması talebinde bulunmuştur.

14. 14/6/2021 tarihinde Ceza İnfaz Kurumu ve İnfaz Hâkimliğine yazılan müzekkerede, başvurucunun Ceza İnfaz Kurumundaki bazı uygulamalarla ilgili olarak 26/3/2018 tarihli dilekçeyle İnfaz Hâkimliğine şikâyette bulunduğunu, cevap verilmemesi üzerine de Mahkemeye başvurduğunu ileri sürdüğü belirtilmiştir. Başvurucunun 26/3/2018 tarihli Karşıyaka İnfaz Hâkimliğine hitaplı dilekçesinin ve bu bağlamda İnfaz Hakimliğinden ve Mahkemeden çıkan kararların onaylı suretleri istenilmiştir.

15. Ceza İnfaz Kurumu 15/6/2021 tarihli cevabında başvurucunun İnfaz Hâkimliğine yazılan

26/3/2018 tarihli dilekçesinin bulunmadığını devam eden günlerde akıbetini sorduğu dilekçesinin 30/4/2018 tarihinde ilgili mahkemeye gönderildiğini ancak geri dönüş evrakının ya da ilgili esas numarasının bulunamadığını ifade etmiştir.

16. İnfaz Hakimliği 15/6/2021 tarihli müzekkere cevabında E.2018/2723, K.2018/3049 sayılı dosyada başvurucunun taraf olarak kayıtlı olmadığını, dosyanın başka hükümlülere ait olduğunu bildirmiştir. A.U., E.K., M.Ö., O.K. ve Y.A. isimli mahpusların birlikte İnfaz Hâkimliğine aynı kararlara (bkz. § 9) karşı şikâyet başvurusunda bulunduğunu belirterek UYAP üzerinde yapılan incelemede İnfaz Hâkimliğinin beş kişinin başvurusunu birleştirdiğinin ve şikâyet konusu kurum kararlarını on üç sayfalık kararında incelediğinin tespit edildiği ifade edilmiştir. Söz konusu kararda başvurucunun adı geçmemektedir.

17. 18/6/2021 tarihinde yeniden yazılan müzekkere ile Ceza İnfaz Kurumunun cevap yazısına göre başvurucunun anılan dilekçesinin UYAP kayıtlarında yer almadığı, başvurucu tarafından bahse konu dilekçenin akıbetinin sorulduğu 2018/21706 evrak numarası ile 24/4/2018 tarihli dilekçenin ise İnfaz Hâkimliğine gönderildiği belirtilmiştir. Başvurucunun Ceza İnfaz Kurumu tarafından 30/4/2018 tarihli yazıyla İnfaz Hâkimliğine gönderilen 24/4/2018 tarihli dilekçesine cevap verilip verilmediği, verilmiş ise anılan cevabın gönderilmesi istenilmiştir.

18. İnfaz Hâkimliğince 12/7/2021 tarihli müzekkere cevabında başvurucunun 24/4/2018 tarihli dilekçesi ile akıbetini sormuş olduğu 26/3/2018 tarihli dilekçesinin Hâkimliğe Ceza İnfaz Kurumu tarafından gönderildiğine dair herhangi bir kayda rastlanılmadığı belirtilmiştir.

19. 15/4/2022 tarihinde Mahkemeye yazılan müzekkere ile başvurucunun Mahkemeye 7/6/2018 tarihli ve 2018/28979 evrak kayıt numarasıyla itiraz ettiğini belirttiği, daha sonra Mahkemece bir cevap verilmemesi üzerine 6/9/2018 tarihli ve 2018/40741 evrak kayıt numarasıyla verilen bir karar olup olmadığının mahkemeden sorulduğu ve tarafına tebliğinin istenildiği ancak Mahkemece hiç bir cevap verilmediğini ileri sürdüğü ifade edilmiştir. Başvurucunun Mahkemeye 7/6/2018 tarihli ve 2018/28979 evrak kayıt ile 6/9/2018 tarihli ve 2018/40741 evrak kayıt numarasıyla gönderdiği dilekçelerin ve bu bağlamda Mahkemece verilmiş bir karar var ise onaylı suretlerinin gönderilmesi istenmiştir.

20. Mahkeme 18/4/2022 tarihli müzekkere cevabında İnfaz Hâkimliği kararlarına karşı yapılan itirazlara Karşıyaka 1. Ağır Ceza Mahkemesinin baktığı, ilgi sayılı yazıda belirtilen dilekçeler yönünden herhangi bir kayda rastlanılmaması üzerine İnfaz Hâkimliği ekranlarından kontrolün yapıldığı, 7/6/2018 tarihli ve 2018/28979 sayılı dilekçenin Ceza İnfaz Kurumunca doğrudan mahkemeye gönderildiği, dilekçenin İnfaz Hâkimliği kararına itiraz mahiyetinde olması üzerine UYAP üzerinden doğrudan İnfaz Hâkimliğinin iş listesine aktarıldığı, bu dilekçenin İnfaz Hâkimliğince kayda alındığına dair evrakın yazıya eklendiği, 2018/40741 sayılı dilekçe yönünden ise mahkemeye bu mahiyette bir dilekçenin gönderilmediği belirtilmiştir.

21. Başvurucu 3/10/2018 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

22. Anayasa Mahkemesinin 23/11/2022 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Adli Yardım Talebi Yönünden

23. Başvurucu, başvuru harç ve giderlerini ödeyecek gelirinin bulunmadığını belirterek adli yardım talebinde bulunmuştur.

24. Anayasa Mahkemesinin Mehmet Şerif Ay (B. No: 2012/1181, 17/9/2013) kararında belirtilen ilkeler dikkate alınarak, geçimini önemli ölçüde güçleştirmeksizin yargılama giderlerini ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun açıkça dayanaktan yoksun olmayan adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

B. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

25. Başvurucu; Ceza İnfaz Kurumunda getirilen kısıtlamalar ile ilgili derece mahkemelerine yaptığı şikâyet ve itirazlarının incelenmediğini ayrıca iddialarına esas olan ve bahsedilen kurumlara verdiği dilekçelerin fotokopi ve evrak kayıt numaraları ile ilgili bilgilerin tarafına verilmediğini belirterek özel hayata ve aile hayatına saygı hakkının, eğitim ve öğretim hakkının, haberleşme hakkının, eşitlik ilkesinin, maddi ve manevi varlığının korunması hakkının, mülkiyet hakkının, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

26. Bakanlık görüşünde; başvurucunun bireysel başvuru formunda yer alan ihlal iddialarının ceza infaz kurumundaki birtakım uygulamalara yönelik olduğu, somut başvuruda başvurucunun mahkemeye erişim hakkının ihlal edilip edilmediği konusunda Anayasa Mahkemesi tarafından inceleme yapılırken ilgili mevzuat hükümlerinin, Anayasa Mahkemesi ile AİHM içtihatlarının ve somut olayın kendine özgü koşullarının dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir.

27. Başvurucu; Bakanlık görüşüne karşı cevabında, başvuru formunda dile getirdiği hususları yinelemiş, şikâyetlerinin İnfaz Hâkimliği ve itiraz makamınca değerlendirilmemesi nedeniyle anayasal haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

C. Değerlendirme

28. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 47. maddesinin (3) numaralı, 48. maddesinin (1) ve (2) numaralı fıkraları ile Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 59. maddesinin (2), (3) ve (4) numaralı fıkraları uyarınca Anayasa Mahkemesine başvuru konusu olaylarla ilgili delilleri sunmak suretiyle olaylar hakkındaki iddialarını ve dayanılan Anayasa hükmünün kendilerine göre ihlal edildiğine dair açıklamalarda bulunarak hukuki iddialarını kanıtlamak başvurucuya düşer. Zikredilen kurallara göre başvurucunun kamu gücünün işlem, eylem ya da ihmali nedeniyle ihlal edildiğini ileri sürdüğü hak ve özgürlük ile dayanılan Anayasa hükümlerini, ihlal gerekçelerini, dayanılan deliller ile ihlale neden olduğu ileri sürülen işlem veya kararların aslı ya da örneğini başvuru dilekçesine eklemesi şarttır. Başvuru dilekçesinde kamu gücünün ihlale neden olduğu iddia edilen işlem, eylem ya da ihmaline dair olayların tarih sırasına göre özeti yapılmalı; bireysel başvuru kapsamındaki haklardan hangisinin hangi nedenle ihlal edildiği ve buna ilişkin gerekçeler ve deliller açıklanmalıdır (Veli Özdemir, B. No: 2013/276, 9/1/2014, §§ 19, 20; Ünal Yiğit, B. No: 2013/1075, 30/6/2014, §§ 18, 19; Sabah Yıldızı Radyo ve Televizyon Yayın İletişim Reklam Sanayi ve Ticaret Anonim Şirketi, [GK], B. No: 2014/12727, 25/5/2017, § 19; Mustafa Akaydın, B. No: 2015/14800, 8/1/2020, § 21).

29. Yukarıda belirtilen koşullar yerine getirilmediği takdirde Anayasa Mahkemesi, başvuruyu açıkça dayanaktan yoksun olduğu gerekçesiyle kabul edilemez bulabilir. İddiaların dayanaktan yoksun olmadığı konusunda Anayasa Mahkemesinin ikna edilmesi, başvurucu tarafından ortaya konulan somut bilgi ve belgelerin niteliğine bağlıdır.

Başvurucunun başlangıçta, başvuru hakkında kabul edilemezlik kararı verilmesini önlemek için başvuru formu ve eklerinde iddialarını destekleyici belgeleri sunması ve gerekli açıklamaları yapması zorunludur (Veli Özdemir, § 23; Ünal Yiğit, § 22).

30. Anayasa Mahkemesine yapılan bireysel başvurularda, başvuruculara başvurularını titizlikle hazırlama ve takip etme yükümlülükleri vardır. Anayasa Mahkemesi, başvurucunun birtakım Anayasa hükümlerine soyut şekilde atıfta bulunmasının iddiaların ispatlandığı anlamına gelmeyeceğini birçok kez vurgulamıştır. Bundan başka Anayasa Mahkemesi; başvurucunun başvuru formunu özenle doldurmak, ihlal iddiasının dayanağı olan tüm olayları göstermek, başvuruyu aydınlatacak ve hükmün esasını etkileyecek argümanları destekleyici tüm belgeleri başvuru dilekçesine eklemek yükümlülüğü olduğunu ve bir bilgi veya belge elde edilememişse bunun da nedenlerini açıklamak yükümlülüğü olduğunu belirtmiştir (Sabah Yıldızı Radyo ve Televizyon Yayın İletişim Reklam Sanayi ve Ticaret Anonim Şirketi, §§ 22-26; Mustafa Akaydın, § 23).

31. Anayasa Mahkemesine yapılacak bireysel başvurularda başvuruculara şikâyetlerini hem maddi hem hukuki olarak temellendirme zorunluluğu bulunmaktadır. Başvuruculara maddi dayanaklar yönünden yükümlülüğü şikâyetlerine konu temel olay ve olguları açıklamak ve bunlara ilişkin delilleri Anayasa Mahkemesine sunmak, hukuki dayanak yönünden yükümlülüğü ise bireysel başvuruya konu temel hak ve özgürlüklerden hangisinin hangi nedenle ihlal edildiğini özü itibarıyla açıklamaktır. Başvuruculara anılan yükümlülüklere uymamaları hâlinde şikâyetleri açıkça dayanaktan yoksun bulunabilir. Bu yükümlülüklere ellerinde olmayan nedenlerle uymamalarının ikna edici gerekçelerini Anayasa Mahkemesine sunmaları durumu müstesnadır.

32. Somut olayda başvurucunun şikâyeti, Ceza İnfaz Kurumundaki çeşitli kısıtlamalara ilişkin İnfaz Hâkimliği ve Mahkemeye gönderdiği şikâyet ile itiraz dilekçelerine cevap verilmemesi, söz konusu dilekçenin fotokopi ve evrak kayıt numaralarının kendisine bildirilmemesi ve bunun sonucunda bu belgelerin yetkili merciler önünde ileri sürülememesi iddiasına dayanmaktadır. Başvurucu, iddiasına esas aldığı ve etkili makamlara başvuruda bulunduğunu belirttiği dilekçeler hakkında somut bilgi ve belge sunmamıştır. Öte yandan bu dilekçe ve belgelerin fotokopi ve evrak kayıt numaralarının kendisine verilmemesi nedeniyle hangi makamlara başvuru yapamadığına ilişkin bir açıklamada da bulunmamıştır. Başka bir deyişle başvurucunun adaleti bulma, hakkı olanı elde etme ve haksızlığı giderme yollarından biri olarak hak arama özgürlüğünün ihlal edildiği iddiasını soyut ve genel ifadelerle dile getirdiği anlaşılmıştır.

33. Gerek UYAP gerek ceza infaz kurumu kayıtlarından başvurucunun anılan tarihte dilekçe vermediği sadece akıbet sorma dilekçesini verdiği anlaşılmıştır. Başvurucunun dile getirdiği şikâyetler Ceza İnfaz Kurumundaki genel uygulamalara ilişkin olup, bu uygulamalardan şikâyet eden diğer mahpusların dilekçeleri Ceza İnfaz Kurumu tarafından İnfaz Hâkimliğine ulaştırılmıştır. Başvurucunun dilekçesinin ulaştırılmaması için bir neden bulunmamaktadır. Nitekim başvurucunun da kendisine ayrımcılık yapıldığı yönünde bir şikâyeti yoktur.

34. Somut olayda başvurucu, Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan hak arama özgürlüğünün ihlal edildiği iddiasına ilişkin delillerini sunma ve açıklamalarda bulunma yönündeki yükümlülüğünü yerine getirmemiştir. Başvuru formunun eklerinde iddialarına dair herhangi bir bilgi ve belge yoktur. Dolayısıyla başvurucu tarafından ileri sürülen iddiaların temellendirilemediği sonucuna ulaşılmıştır.

35. Açıklanan gerekçelerle başvurunun diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden

incelenmeksizin açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Başvurunun açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

C. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca tahsil edilmesi mağduriyetine neden olacağından adli yardım talebi kabul edilen başvurucunun yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMASINA 23/11/2022 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

RAMAZAN DANİŞ VE DİĞERLERİ

B. No: 2018/33023 | Karar tarihi: 23.11.2022

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2018/33023

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

RAMAZAN DANİŞ VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2018/33023)

Karar Tarihi: 23/11/2022

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Üyeler : Engin YILDIRIM

M. Emin KUZ

Basri BAĞCI

Kenan YAŞAR

Raportör : Kemal ÖZEREN

Başvurucular : Ramazan DANİŞ ve diğerleri [bkz. ekli listenin (C) sütunu]

Vekilleri : bkz. ekli listenin (E) sütunu

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, kamu görevinden çıkarılmış olan başvurucuların pasaportlarının iptali ve umuma mahsus pasaport verilmesi taleplerinin reddi nedeniyle özel hayata saygı hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvurular muhtelif tarihlerde yapılmıştır. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

3. Ekli listenin (B) sütununda gösterilen dosyalar konu yönünden hukuki irtibat bulunması nedeniyle 2018/33023 numaralı bireysel başvuru dosyası ile birleştirilmiş, diğer başvuru dosyaları kapatılmış ve inceleme 2018/33023 numaralı bireysel başvuru dosyası üzerinden yürütülmüştür.

4. 2018/33023 numaralı bireysel başvuru dosyasına ait başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık görüşünü bildirmiştir.

Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanda bulunmuştur.

III. OLAY VE OLGULAR

5. Başvuru formları ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

6. Başvurucular akademisyen olarak görev yapmaktayken olağanüstü hâl (OHAL) kapsamında çıkarılan kanun hükmünde kararnameler (KHK) ile kamu görevinden çıkarılmıştır. Bununla birlikte ilgili KHK hükümleri uyarınca başvuruculaın pasaportları iptal edilmiştir.

7. Devam eden süreçte yurt dışında mesleki faaliyetlerde bulunmak amacıyla kendilerine umuma mahsus pasaport düzenlenmesini talep eden başvuruculaın bu talepleri reddedilmiştir. İşlemin iptali istemiyle açılan davalarda başvurucular dava ve istinaf dilekçelerinde, yargı yerleri tarafından haklarında verilmiş yurt dışına çıkış yasağının bulunmadığını, 15/7/1950 tarihli ve 5682 sayılı Pasaport Kanunu'nun 22. maddesinde yer alan pasaport veya seyahat vesikası verilmeyecek kişiler arasında yer almadıklarını, pasaportlarının iptal edilmesinin ve umuma mahsus pasaport verilmesi talebinin reddedilmesinin maddi ve hukuki dayanaktan yoksun olduğunu ileri sürmüştür. Seyahat hürriyetlerinin ihlal edildiğini vurgulayan başvurucular, yurt dışına çıkışlarının genel güvenlik bakımından mahzurlu bir durum olmadığını belirtmiştir.

8. Derece mahkemelerince davanın reddine karar verilmiştir. Kararların gerekçelerinde; başvuruculaın KHK ile kamu görevlerinden çıkarıldığı vurgulanarak ilgili KHK hükmü uyarınca kendilerine pasaport düzenlenemeyeceği belirtilerek başvuruculaın pasaportlarının iptal edilmesinde ve/veya umuma mahsus pasaport düzenlenmesine yönelik taleplerinin reddedilmesinde hukuka aykırılık bulunmadığı sonucuna varılmıştır.

9. Başvurucular nihai karardan sonra süresinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

10. Başvuruculaın pasaport verilmesi talebinin reddedilmesine ilişkin ilgili KHK'lerde yer alan hüküm şöyledir:

"... Bu kişiler hakkında ilgili bakanlık ve kurumlarca ilgili pasaport birimine derhal bildirimde bulunulur. Bu bildirim üzerine ilgili pasaport birimlerince pasaportlar iptal edilir."

11. Bu düzenlemeler devam eden süreçte kanunlaşarak ilgili Kanun hükümleriyle aynen kabul edilmiştir.

12. 5682 sayılı Kanun'un "Pasaport veya vesika verilmesi yasak olan haller" kenar başlıklı 22. maddesi şu şekildedir:

"Yurt dışına çıkmaları; mahkemelerce yasaklananlara, memleketten ayrılmalarında genel güvenlik bakımından mahzur bulunduğu İçişleri Bakanlığınca tespit edilenlere ve terör örgütlerine aidiyeti, iltisakı veya irtibatı belirlenen yurtdışındaki her türlü eğitim, öğretim ve sağlık kuruluşları ile vakıf, dernek veya şirketlerin kurucu ve yöneticisi olduğu veya bu yerlerde çalıştığı İçişleri Bakanlığınca tespit edilenlere pasaport veya seyahat vesikası verilmez."

13. Ayrıca ilgili hukuk için bkz. Yağmur Erşan [GK], B. No: 2018/36451, 27/10/2021 §§ 19-30; Onur Can Taştan [GK], B. No: 2018/32475, 27/10/2021, §§ 19-32.

V. İNCELEME VE GEREKÇE

14. Anayasa Mahkemesinin 23/11/2022 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Adli Yardım Talebi Yönünden

15. Adli yardım talebinde bulunan başvurucu Edgar Şar'ın (2019/4458), başvuru giderlerini karşılayabilecek ölçüde malvarlığının bulunmadığı ve talebinin dayanaktan yoksun olmadığı anlaşılmış olup 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 334. maddesinin (1) numaralı fıkrası uyarınca adli yardım talebinin kabulü ile yargılama giderini ödemekten geçici olarak muaf tutulmasına karar verilmesi gerekir.

B. Başvuruyu İnceleme Usulü

16. Anayasa Mahkemesi Aydın Yavuz ve diğerleri ([GK], B. No: 2016/22169, 20/6/2017, §§ 187-242) kararında ayrıntıları belirtilen ilkelere dayanarak, başvuruculaların şikâyet ettiği idari işlemlerin OHAL ilanını gerekli kılan olaylarla ilgili olduğuna ve incelemenin Anayasa'nın 15. maddesi kapsamında yapılması gerektiğine karar vermiştir. Bu inceleme sırasında öncelikle söz konusu tedbirin başta Anayasa'nın 13. ve 20. maddeleri olmak üzere diğer maddelerinde yer alan güvencelere aykırı olup olmadığı tespit edilecek, aykırılık saptanması hâlinde ise Anayasa'nın 15. maddesindeki ölçütlerin bu aykırılığı meşru kılıp kılmadığı değerlendirilecektir (Onur Can Taştan, §§41-45; Yağmur Erşan, §§41-45).

C. Özel Hayata Saygı Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvuruculaların İddiaları ve Bakanlık Görüşü

17. Başvurucular, yurt dışında mesleki bağlarının olduğunu, pasaport verilmemesi nedeniyle özel hayata saygı hakkının ve diğer bazı anayasal haklarının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

18. Bakanlık görüşünde, başvuruculaların mevcut başvuru kapsamında mağdur sıfatının devam edip etmediği hususunun kabul edilebilirlik değerlendirmesinde dikkate alınması, özel hayata saygı hakkı ile kamu menfaati arasındaki adil dengenin korunup korunmadığı konusunda somut olayın koşullarına göre değerlendirme yapılması gerektiği belirtilmiştir.

19. Bakanlık görüşüne cevap veren başvurucu başvuru formundaki iddialarını tekrarlamıştır.

2. Değerlendirme

20. Anayasa'nın "Yerleşme ve seyahat hürriyeti" kenar başlıklı 23. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Herkes, yerleşme ve seyahat hürriyetine sahiptir.

Yerleşme hürriyeti, suç işlenmesini önlemek, sosyal ve ekonomik gelişmeyi sağlamak, sağlıklı ve düzenli kentleşmeyi gerçekleştirmek ve kamu mallarını korumak;

Seyahat hürriyeti, suç soruşturma ve kovuşturması sebebiyle ve suç işlenmesini önlemek;

Amaçlarıyla kanunla sınırlanabilir.

Vatandaşın yurt dışına çıkma hürriyeti, ancak suç soruşturması veya kovuşturması sebebiyle hâkim kararına bağlı olarak sınırlanabilir

..."

21. Anayasa’nın iddianın değerlendirilmesine dayanak alınacak "Özel hayatın gizliliği" kenar başlıklı 20. maddesi şöyledir:

"Herkes, özel hayatına ve aile hayatına saygı gösterilmesini isteme hakkına sahiptir. Özel hayatın ve aile hayatının gizliliğine dokunulamaz."

22. Anayasa Mahkemesi, seyahat özgürlüğü bağlamında yurt dışına çıkışı engelleyen tedbirlere ilişkin yapılan bireysel başvuruların, özellikle kişinin gitmek istediği ülke ile güçlü kişisel, ailevi, ekonomik ve mesleki bağlarının olduğu durumlarda özel hayata ve aile hayatına saygı hakkı kapsamında değerlendirilebileceğine karar vermiştir. Ancak bu şekilde inceleme yapılabilmesi için bireysel başvuru formunda başvurucuların şikâyet edilen tedbirin özel ve aile hayatları üzerindeki olumsuz sonuçlarını somut verilere dayalı olarak uygun şekilde ortaya koymaları gerekmektedir (Onur Can Taştan, § 47-50; Yağmur Erşan, § 47-50)

23. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Başvuruculların yurt dışında mesleki bağlarının olmasına rağmen mevcut pasaportlarının iptal edilmesi ve umuma mahsus pasaport düzenlenmesine yönelik taleplerinin reddedilmiş olması nedeniyle başvurunun özel hayata saygı hakkı kapsamında incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

a. Uygulanabilirlik Yönünden

24. Başvuruculların meslekleriyle ilgili uluslararası kongrelere davet edilmeleri, yurt dışındaki üniversitelerden iş teklifi almaları ve yurt dışında bulunan üniversitelerden burs kazanmış olmaları dikkate alındığında başvuruculların gitmek istediği ülkeler ile güçlü mesleki bağlarının olduğu ve pasaportlarının iptal edilmesinin ve umuma mahsus pasaport düzenlenmesine yönelik taleplerinin reddedilmesinin başvuruculların özel hayatını etkilediği anlaşılmaktadır. Bu durumda başvuruculların bahse konu idari işlemlere bağlı şikâyetlerinin bir bütün olarak Anayasa’nın 20. maddesi ile güvence altına alınan özel hayata saygı hakkı kapsamında incelenebilir nitelikte olduğu görülmüştür.

b. Kabul Edilebilirlik Yönünden

25. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden bulunmadığı anlaşılan özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

Basri BAĞCI bu görüşe katılmamıştır.

c. Esas Yönünden

i. Müdahalenin Varlığı

26. Akademisyen olan başvuruculların gitmek istediği ülke ile olan mesleki bağları da dikkate alındığında başvuruculların mevcut pasaportlarının iptal edilmesi ve umuma mahsus pasaport düzenlenmesi talebinin reddedilmesinin Anayasa’nın 20. maddesi ile güvence altına alınan özel hayata saygı hakkına müdahale teşkil ettiği sonucuna varılmıştır (benzer yöndeki değerlendirme için bkz. Onur Can Taştan, § 51; Yağmur Erşan, § 51).

ii. Müdahalenin İhlal Oluşturup Oluşturmadığı

27. Anayasa’nın 13. maddesi şöyledir:

"Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz."

28. Yukarıda belirlenen müdahale, Anayasa'nın 13. maddesinde belirtilen koşullara uygun olmadığı takdirde Anayasa'nın 20. maddesini ihlal edecektir. Bu sebeple sınırlamanın Anayasa'nın 13. maddesinde öngörülen ve somut başvuruya uygun düşen, kanun tarafından öngörülme, meşru amaç taşıma, demokratik toplum düzeninin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olmama kriterlerine uygun olup olmadığının belirlenmesi gerekir (R.G. [GK], B. No: 2017/31619, 23/7/2020, § 82; Halil Berk, B. No: 2017/8758, 21/3/2018, § 49; Süveyda Yarkın, B. No: 2017/39967, 11/12/2019, § 32; Şennur Acar, B. No: 2017/9370, 27/2/2020, § 34).

(1) Kanunilik

29. Başvurucular hakkında tesis edilen idari işlemlerin 5682 sayılı Kanun'un 22. maddesi ile başvurucuların kamu görevinden çıkarılmalarına ilişkin KHK'lerde yer alan ve sonradan kanunlaşan ilgili hükümler temelinde yürütüldüğü görülmüştür. Bu durumda başvuru konusu idari işlemin ve yargısal kararların yeterli bir hukuki temele sahip olduğu, özel hayata saygı hakkına yapılan müdahalenin kanuni bir dayanağının mevcut olduğu anlaşılmaktadır (Onur Can Taştan, § 55; Yağmur Erşan, § 55).

(2) Meşru Amaç

30. Bu bağlamda terör örgütleriyle mücadele kapsamında uygulanan tedbirler çerçevesinde başvurucuların mevcut pasaportlarının iptal edildiği ve umuma mahsus pasaport düzenlenmesi talebinin reddedildiği dikkate alındığında özel hayata saygı hakkına yapılan müdahalenin millî güvenliğin sağlanması meşru amacına dayandığı anlaşılmıştır (Onur Can Taştan, §§ 56-58; Yağmur Erşan, §§ 56-58)

(3) Demokratik Toplum Düzeninin Gereklerine Uygunluk ve Ölçülülük

(a) Genel İlkeler

31. Temel hak ve özgürlüklere yönelik bir müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun kabul edilebilmesi için zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşılaması ve orantılı olması gerekir. Açıktır ki bu başlık altındaki değerlendirme, sınırlamanın amacı ile bu amacı gerçekleştirmek üzere başvurulan araç arasındaki ilişki üzerinde temellenen ölçülülük ilkesinden bağımsız yapılamaz. Çünkü Anayasa'nın 13. maddesinde demokratik toplum düzeninin gereklerine aykırı olmama ve ölçülülük ilkesine aykırı olmama biçiminde iki ayrı kritere yer verilmiş olmakla birlikte bu iki kriter bir bütünün parçaları olup aralarında sıkı bir ilişki vardır (Ferhat Üstündağ, B. No: 2014/15428, 17/7/2018, § 45).

32. Müdahaleyi oluşturan tedbirin zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşıladığının kabul edilebilmesi için amaca ulaşmaya elverişli olması, başvurulabilecek en son çare ve alınabilecek en hafif önlem olarak kendisini göstermesi gerekmektedir. Amaca ulaşmaya yardımcı olmayan veya ulaşılmak istenen amaca nazaran bariz bir biçimde ağır olan bir müdahalenin zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşıladığı söylenemeyecektir (Ferhat Üstündağ, § 46).

33. Orantılılık ise sınırlamayla ulaşılmak istenen amaç ile başvurulan sınırlama tedbiri arasında dengesizlik bulunmamasına işaret etmektedir. Diğer bir ifadeyle orantılılık, bireyin

hakkı ile kamunun menfaatleri veya müdahalenin amacı başkalarının haklarını korumak ise diğer bireylerin hak ve menfaatleri arasında adil bir dengenin kurulmasına işaret etmektedir. Dengeleme sonucu müdahalede bulunulan hakkın sahibine terazinin diğer kefesinde bulunan kamu menfaati veya diğer bireylerin menfaatine nazaran açıkça orantısız bir külfet yüklendiğinin tespiti hâlinde orantılılık ilkesi yönünden bir sorunun varlığından söz edilebilir (Ferhat Üstündağ, § 46).

34. Bununla birlikte kişilerin yurda girişi ve yurttan çıkışlarını sınırlandıran tedbirlerin geçici olması, temel hak ve hürriyetleri tamamen ortadan kaldıracak şekilde uygulanmaması, ilgili kararlarda tedbirin gerekçelerinin tedbire maruz kalan kişinin somut durumuyla ilişkilendirerek ortaya konulması ve tedbirden beklenen kamusal yarar ile bireyin çıkarları arasında makul bir dengeleme yapılması gerekir. Ayrıca tedbir belirli bir süre ile sınırlandırılarak tedbire neden olan koşulların devam edip etmediği hususunda değerlendirme yapılmasına imkân tanınmalıdır. Bu bağlamda özel hayata saygı hakkına ilişkin sınırlandırmanın belirsiz bir süre uzaması hâlinde öngörülen sınırlandırmanın özel hayata etkilerinin zamanla ağırlaşacağı ve her hâlde gözetilmesi gereken kamusal yarar ile bireyin kişisel yararı arasındaki dengenin bozulacağı da unutulmamalıdır (Onur Can Taştan, § 65; Yağmur Erşan, § 65)

35. Buna göre özel hayata saygı hakkına yapılan bir müdahale, zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşılamıyorsa ya da zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşılamakla birlikte orantılı değilse demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun bir müdahale olarak değerlendirilemez.

(b) İlkelerin Olaya Uygulanması

36. Öncelikle belirli istisnai durumlarda OHAL koşullarında terör örgütü ile bağlantısı olduğu belirlenen kişiler yönünden yurt dışına çıkışı ve yurda girişi sınırlandıracak çeşitli geçici tedbirler alınması mümkündür. Ancak bu tedbirlerin kamu düzeni ve güvenliğinin sağlanması amaçları doğrultusunda uygulanmalarının zorunlu olduğu kişilerin öznel durumlarıyla ilişkilendirilerek yeterli bir şekilde ortaya konulmalıdır. Ayrıca OHAL koşulları ve özellikle darbe teşebbüsü sonrasındaki süreç dikkate alındığında terör örgütlerinin millî güvenlik aleyhine yurt dışında ve yurt içinde yürüttüğü faaliyetleri engellemek, terör örgütü ile mücadele kapsamında yürütülen idari ve adli soruşturmaların etkin bir şekilde yürütülmesini sağlamak amacıyla anılan yapılarla ilgisi tespit edilen kişilerin yurt dışına çıkışlarını ve yurda girişlerini kontrol edecek geçici tedbirler uygulanmasının kamu düzeni ile güvenliğinin sağlanması amacına yönelik gerekli ve amacı gerçekleştirmeye elverişli bir tedbir olmadığı söylenemez (Onur Can Taştan, §§ 63, 64;Yağmur Erşan,§§ 63, 64).

37. Açıklamalar çerçevesinde somut olay değerlendirildiğinde yukarıda bahsedilen ilgili düzenlemelere dayanılarak terör örgütleri ile irtibat ve iltisakının olduğu düşünülen kişilerin genel bir tedbir olarak hususi damgalı pasaportlarının iptal edildiği ve bu kişilere umuma mahsus pasaport verilmediği, başvuruculara maruz kaldığı idari işlemlerin de bu kapsamda kaldığı anlaşılmıştır. Akademisyen olan başvuruculara yurt dışındaki mesleki bağlarının pasaportlarının iptal edilmesi ve umuma mahsus pasaport verilmesi taleplerinin reddedilmesi nedeniyle koptuğu görülmüştür.

38. Başvurucular hakkında yurt dışına çıkış yasağını öngören bir mahkeme kararının mevcut olmadığı, başvuruculara özel hayatlarına ilişkin sınırlamanın kaynağının sadece bir idari işlem olduğu anlaşılmaktadır. Ayrıca idari ve yargısal safahatta, anılan idari işlemlerin uygulanmasının zorunlu bir tedbir olduğunun başvurucularla ilişkilendirilmek suretiyle ortaya konulmadığı görülmektedir.

39. Derece mahkemelerinin kararları incelendiğinde başvurucular hakkında tesis edilen bahse konu işlemlere yönelik olarak idarenin bildirdiği gerekçeler ile yetinildiği, işlemlerin başvurucularla ilişkilendirilerek somutlaştırılmadığı, başvuruculara hangi eylemleri ya da ilişkileri nedeniyle yurt dışına çıkışının engellendiğinin belirsizliğini koruduğu, idari işlemlerin başvuruculara gitmek istediği ülke ile olan kişisel bağları üzerindeki etkileri gözetilerek beklenen kamusal yarar ile başvuruculara çıkarları arasında bir dengeleme yapılmadığı görülmüştür.

40. Öte yandan Anayasa Mahkemesi tarafından iptal edilen (İptal hükümlerinin kararın Resmî Gazete'de yayımlanmasından başlayarak bir yıl sonra yürürlüğe girmesine karar verilmiştir.) 7188 sayılı Kanun'un 2. maddesiyle 5682 sayılı Kanun'a eklenen ek 7. maddesinde öngörülen yeniden değerlendirmenin, pasaport verilmesi konusunda idarenin takdir yetkisinin korunduğu, pasaporta uzun süre el konulması ve yeni bir pasaport verilmemesinden kaynaklanabilecek mağduriyetin giderimine ilişkin bir düzenleme yapılmadığı dikkate alındığında mağduriyeti gidermede etkili bir yol olmadığı anlaşılmaktadır (Onur Can Taştan, § 69).

41. Ayrıca başvuruculara pasaport verilmemesinin nedenlerine yönelik derece mahkemelerince bir araştırma ve değerlendirme yapılmadığı ve bu şekilde başvuruculara özel hayata saygı hakkına ilişkin uygulanan sınırlamanın belirsiz bir şekilde devam ettirilmesine sebep olunduğu görülmüştür. Bu hâlde haklarında yurt dışına çıkışa engel oluşturacak yargı kararı olmayan başvurucular hakkındaki tedbirin -başvuruculara gitmek istediği ülkeler ile olan sıkı mesleki bağları da gözetildiğinde- uzun süre uygulanmasının demokratik bir toplumda alınması zorunlu ve ölçülü bir tedbir olduğu söylenemez.

42. Buna göre başvurucular hakkında uygulanan söz konusu tedbir olağan dönemde Anayasa'nın 13. ve 20. maddelerinde yer alan güvencelere aykırı olduğundan bu durumun, olağanüstü dönemlerde temel hak ve özgürlüklerin kullanımının durdurulmasını ve sınırlandırılmasını düzenleyen Anayasa'nın 15. maddesi kapsamında meşru olup olmadığının incelenmesi gerekir.

d. Anayasa'nın 15. Maddesi Yönünden

43. Anayasa Mahkemesinin Onur Can Taştan (aynı kararda bkz. §§ 71-81) kararında; pasaport verilmemesi şeklinde uygulanan tedbirin başvurucuya özgü gerekçeler ortaya konulmadan bir idari işlem ile belirsiz bir şekilde uzun süre devam ettirilmesinin zorunlu ve ölçülü olmadığı vurgulanarak Anayasa'nın 15. maddesiyle birlikte değerlendirildiğinde de Anayasa'nın 20. maddesinde güvence altına alınan özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğine karar verilmiştir. Somut başvurular yönünden de bu yaklaşımdan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

Basri BAĞCI bu görüşe katılmamıştır.

D. Giderim Yönünden

44. Başvurucular ihlalin tespitine, yeniden yargılama yapılmasına ve tazminata hükmedilmesine karar verilmesi talebinde bulunmuştur.

45. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen

ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasında düzenlenen bireysel başvuruya özgü yeniden yargılama kurumunun özelliklerine ilişkin kapsamlı açıklamalar için bkz. Mehmet Doğan ([GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

46. Öte yandan ihlalin niteliği dikkate alınarak başvuruculara ayrı ayrı 13.500 TL manevi tazminat ödenmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurucu Edgar Şar'ın adli yadım talebinin KABULÜNE,

B. Özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA Basri BAĞCI'nın karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

C. Anayasa'nın 20. maddesinde güvence altına alınan özel hayata saygı hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE Basri BAĞCI'nın karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

D. Kararın bir örneğinin özel hayata saygı hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere ekli listenin (D) sütununda gösterilen mahkemelere GÖNDERİLMESİNE,

E. Başvuruculara ayrı ayrı net 13.500 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

F. Ekli listenin (F) sütunundaki harçlar ile (G) sütunundaki vekâlet ücretlerinin ekli listede belirtildiği şekilde başvuruculara ÖDENMESİNE,

G. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvuruculara Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 23/11/2022 tarihinde karar verildi.

KARŞIOY

Başvurucunun henüz yurtdışında var olan ilişkilerinden söz etmek mümkün değildir. Bu nedenle konunun seyahat hakkı kapsamından çıkartılarak özel hayata saygı gösterilmesi isteme hakkından incelenmesini gerektirecek yeterlilik eşiğinin aşılmadığını değerlendirmekteyim. Onur Can Taştan başvurusunda (Başvuru Numarası: 2018/32475) yer alan karşı oy gerekçeleri doğrultusunda çoğunluğun ihlal yönündeki kararına iştirak edilmemiştir.

Üye Basri BAĞCI

R.E.

B. No: 2018/36513 | Karar tarihi: 23.11.2022

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2018/36513

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

R.E. BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2018/36513)

Karar Tarihi: 23/11/2022

R.G. Tarih ve Sayı: 25/1/2023 - 32084

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

RESEN GİZLİLİK KARARI VERİLDİ

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Üyeler : Engin YILDIRIM

M. Emin KUZ

Basri BAĞCI

Kenan YAŞAR

Raportör : Ferhat YILDIZ

Başvurucu : R.E.

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru; kamu görevlisi olan başvurucu hakkında düzenlenen sicil raporunun kanaat bölümüne yazılan şeref ve itibarını zedeleyen ifadeler nedeniyle kişinin maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkının, buna ilişkin açılan tam yargı davasının uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 6/12/2018 tarihinde yapılmıştır.

3. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

4. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü bildirmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanda bulunmuştur.

III. OLAY VE OLGULAR

5. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ve Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) aracılığıyla erişilen bilgi ve belgeler çerçevesinde olaylar özetle şöyledir:

6. Başvurucu, Amasya Defterdarlığı Muhasebe Müdürlüğünde saymanlık müdür yardımcısı olarak görev yapmaktadır. Başvurucunun Kırşehir Sağlık Kurumları 2 No.lu Döner Sermayede saymanlık müdür yardımcısı olarak görev yaptığı dönemde hakkında düzenlenen sicil notunun Yozgat İdare Mahkemesince (Mahkeme) 2010 yılında iptaline karar verilmiştir. Kararda; başvurucu hakkında düzenlenen 2008 yılı sicil raporunda 1. sicil amirinin "Yalan ve iftira atma, dedikodu ve kin v.b huyları var, müstakil idarecilik yapamaz.", 3. sicil amirinin "Müstakil idarecilik yapması uygun değildir. Temsil yeteneği yoktur. Yalan söyler, iftira atar." şeklinde ifadelere yer verdiği, sicil amirleri ile personel arasında geçen ve disiplin cezasına konu olan olayların ancak sicilin ilgili hanelerini etkileyebileceği belirtilmiştir.

7. Başvurucu, anılan sicil raporunun kanaat bölümünde yer alan ifadelerin kişilik haklarına zarar verdiğini belirterek tam yargı davası açmıştır. Mahkeme davayı kısmen kabul etmiş ve başvurucuya 1.000 TL manevi tazminat ödenmesine oyçokluğuyla karar vermiştir. Kararda; resmî bir belge olan sicil raporlarına sicil amirleri tarafından yer verilecek görüş ve değerlendirmenin keyfîlik içermemesi gerektiği, başvurucu hakkında konusu suç oluşturan ancak hiçbir disiplin işlemi dahi yapılmayan bir konuda (iftira atma) sicil raporunda herhangi bir somut bilgi ve belgeye dayanmayan ifadelere yer verildiği vurgulanmıştır. Sonuç olarak anılan bu ifadelere yer verilmek suretiyle başvurucunun hukuken korunması gereken şeref ve haysiyetinin ihlal edilerek hizmet kusuru işlendiği belirtilmiştir.

8. Anılan karar davalı idare tarafından temyiz edilmiştir. Danıştay Beşinci Dairesince kararın oyçokluğuyla bozulmasına hükmedilmiştir. Kararda, sicil amirinin gözlemlerine göre yaptığı değerlendirme sonucu oluşan kanaati sicil raporuna yazmasının manevi tazminata hükmedilmesini gerektirmediği belirtilerek dava konusu işlemde hukuka aykırılık bulunmadığı ifade edilmiştir.

9. Bozma sonrasında dosyayı yeniden ele alan Mahkeme, bozma ilamındaki gerekçeleri yineleyerek davanın reddine karar vermiştir. Temyiz incelemesini gerçekleştiren Danıştay İkinci Dairesi (Daire) kararın onanmasına oyçokluğuyla karar vermiştir. Karşıoy gerekçesinde; resmî bir belge olan sicil raporlarına sicil amirleri tarafından yer verilecek görüş ve değerlendirmenin keyfîlik içermemesi gerektiği, sicil raporunda konusu suç teşkil eden ancak hiçbir disiplin işlemi dahi yapılmayan bir konuda herhangi bir somut bilgi ve belgeye dayanmayan ifadelere yer verilmek suretiyle başvurucunun şeref ve haysiyetinin ihlal edilerek hizmet kusuru işlendiği belirtilmiştir.

10. Son olarak Daire, başvurucunun karar düzeltme talebinin reddine 4/10/2018 tarihinde oybirliğiyle kesin olarak karar vermiştir. Nihai karar başvurucuya 7/11/2018 tarihinde tebliğ edilmiştir.

IV. İLGİLİ HUKUK

11. 11/1/2011 tarihli ve 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu’nun 49. maddesi şöyledir:

“Kusurlu ve hukuka aykırı bir fiille başkasına zarar veren, bu zararı gidermekle yükümlüdür.

Zarar verici fiili yasaklayan bir hukuk kuralı bulunmasa bile, ahlaka aykırı bir fiille başkasına kasten zarar veren de, bu zararı gidermekle yükümlüdür.”

12. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun "Usul ekonomisi ilkesi" kenar başlıklı 30. maddesi şöyledir:

“(1)Hâkim, yargılamanın makul süre içinde ve düzenli bir biçimde yürütülmesini ve gereksiz gider yapılmamasını sağlamakla yükümlüdür.”

13. 14/7/1965 tarihli ve 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun başvuruya konu sicil raporunun düzenlendiği tarihte yürürlükte bulunan ''Sicil dosyası'' kenar başlıklı 110. maddesi şöyledir:

“Her Devlet memurunun bir sicil dosyası bulunur. Sicil amirleri tarafından düzenlenecek sicil raporları ile varsa müfettişler tarafından verilen denetleme raporları ve memurların mal beyannameleri sicil dosyalarına konulur”

14. 657 sayılı Kanun'un başvuruya konu sicil raporunun düzenlendiği tarihte yürürlükte bulunan ''Özlük ve sicil dosyasının önemi'' kenar başlıklı 111. maddesi şöyledir:

“Devlet memurlarının ehliyetlerinin tesbitinde, kademe ilerlemelerinde, derece yükselmelerinde, emekliye çıkarma veya hizmetle ilişkilerinin kesilmesinde özlük ve sicil dosyaları başlıca dayanaktır.”

15. 657 sayılı Kanun'un başvuruya konu sicil raporunun düzenlendiği tarihte yürürlükte bulunan ''Sicil raporlarında belirtilecek hususlar'' kenar başlıklı 113. maddesi şöyledir:

“Sicil amirleri, belli zamanlarda düzenliyecekleri sicil raporlarında, memurların liyakat derecesini not esasına göre kıymetlendirerek tesbit ederler."

16. 657 sayılı Kanun'un başvuruya konu sicil raporunun düzenlendiği tarihte yürürlükte bulunan ''Sicil raporlarının doldurulması'' kenar başlıklı 115. maddesi şöyledir:

“Sicil amirleri maiyetlerindeki memurların sicil raporları ile birlikte, bunların genel durum ve davranışları bakımından da olumlu ve olumsuz nitelikleri, kusur ve eksiklikleri hakkında mütalaalarını bildirirler."

17. 657 sayılı Kanun'un başvuruya konu sicil raporunun düzenlendiği tarihte yürürlükte bulunan ''Sicil yönetmeliği'' kenar başlıklı 121. maddesi şöyledir:

“Devlet memurunun mesleki ehliyetinin tesbiti amacı ile sicilinde bulunacak bilgiler, ayrılış sicilinin verileceği haller, sicil raporlarının şekli, taşıyacağı sorular, düzenleme zamanı, uygulanacak not usulü ve bunların derecelendirilmesi, muhafaza ile görevli makamlara dair esaslar ile itiraz ve bunu inceleyecek merciler; Vali ve Kaymakamların hangi memurların birinci, ikinci ve üçüncü sicil amirleri olduğu, hangi memurlar hakkında da ek sicil raporu verecekleri ve diğer hususlar genel yönetmelikle düzenlenir."

18. Başvuruya konu sicil raporunun düzenlendiği tarihte yürürlükte bulunan, 18/10/1986 tarihli ve 19255 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Devlet Memurları Sicil Yönetmeliği'nin (Sicil Yönetmeliği) ''Deyimler'' kenar başlıklı 3. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

“a) Sicil Raporu: Sicil amirlerinin, mesleki ehliyetin belirlenmesini sağlayan soruları not usulüyle, şahsiyetle ilgili konuları mütalaa şeklinde değerlendirerek memurların mesleki ehliyetleriyle şahsi meziyet ve kusurlarını belirledikleri bu Yönetmeliğe ekli formu,

..."

19. Sicil Yönetmeliği'nin ''Sicil dosyası'' kenar başlıklı 7. maddesi şöyledir:

“Her Devlet memurunun bir sicil dosyası bulunur. Sicil dosyalarına sicil amirlerince düzenlenen gizli sicil raporları ile varsa müfettişler tarafından verilen denetleme raporları, mal beyannameleri, vali ve kaymakamlarca düzenlenen ek sicil raporları konulur."

20. Sicil Yönetmeliği'nin ''Özlük ve sicil dosyasının önemi'' kenar başlıklı 10. maddesi şöyledir:

“Devlet Memurlarının ehliyetlerinin tespitinde, kademe ilerlemelerinde, derece yükselmelerinde, emekliye çıkarma veya hizmetle ilişkilerinin kesilmesinde özlük ve sicil dosyaları başlıca dayanaktır. Kurum değiştiren memurların özlük ve sicil dosyaları yeni kurumlarına eksiksiz olarak gönderilir."

21. Sicil Yönetmeliği'nin ''Memurların genel durum ve davranışlarının değerlendirilmesi' kenar başlıklı 17. maddesi şöyledir:

“Sicil amirleri sicil raporunu doldurdukları her memuru;

a) Dış görünüşü (Kılık, kıyafet),

b) Zeka derecesi ve kavrayış kabiliyeti,

c) Azim ve sebatkarlık, dürüstlük, sır saklamada güvenirlilik ve beşeri münasebetlerdeki başarısı,

d) Alkol, kumar, vb. alışkanlıkları memuriyetle bağdaşmayacak ölçüde sürdürme gibi halleri,

e) Güvenilir olmama, şahsi menfaatlerini aşırı ölçüde düşünme, yalan söyleme, dedikodu yapma, kıskançlık, kin tutma gibi kötü huy ve davranışları,

(Değişik: 25/9/1989 - 89/14578 K.) Bakımından genel bir değerlendirmeye tabi tutarlar. Sicil döneminde edinilen bilgi ve müşahadelerden yararlanılarak yapılacak değerlendirme sonuçlarına göre memurların olumlu ve olumsuz yönleri, kusur ve noksanları hakkındaki düşünceler sicil raporunun şahsiyet değerlendirilmesine ait bölümüne ayrı, ayrı açık ve gereğine göre kısa veya teferruatlı olarak yazılır. Sicil amirlerinin memurların genel durum ve davranışları hakkındaki düşünceleri, not takdirlerinde dikkate alınır."

22. Sicil Yönetmeliği'nin ''Sicil amirinin sorumlulukları'' kenar başlıklı 19. maddesi şöyledir:

“Sicil amirleri sicil raporlarını itinalı, doğru ve tarafsız bir şekilde düzenlerken; Devlete sadakat ve bağlılığı, memuriyet sıfatının gerektirdiği şeref ve itibar ile hizmetlerin süratli ve ekonomik bir şekilde yürütülmesini; güvenilir ve yetenekli memurların yükselmelerini, diğerlerinin ise kamu hizmetlerinden uzaklaştırılmaları gerektiğini esas alır. Sicil amirlerinin maiyetlerinde çalışan memurları değerlendirmedeki başarıları üst sicil amirleri tarafından kendisinin değerlendirilmesinde de dikkate alınır. Garez veya özel amaçla sicil raporlarını gerçeğe aykırı doldurdukları anlaşılan sicil amirlerinin cezai sorumlulukları saklıdır."

V. İNCELEME VE GEREKÇE

23. Anayasa Mahkemesinin 23/11/2022 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

24. Başvurucu, yargılamanın çok uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının

ihlal edildiğini iddia etmiştir.

25. Bakanlık görüşünde; yapılacak incelemede başvurucunun tutumunun, davanın karmaşıklığının, toplanması ve değerlendirilmesi gereken delillerin çeşitliliğinin, kapsamının ve içeriğinin, olağanüstü hâl ve pandemi koşulları ile somut olayın kendine özgü koşullarının gözönünde bulundurulması gerektiği ifade edilmiştir.

2. Değerlendirme

26. Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir."

27. Başvurucunun yargılamanın uzun sürdüğüne ilişkin şikâyetinin Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkı kapsamında incelenmesi gerekir.

a. Kabul Edilebilirlik Yönünden

28. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Esas Yönünden

29. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin idari yargılamanın süresi tespit edilirken sürenin başlangıç tarihi olarak davanın ikame edildiği tarih; sürenin sona erdiği tarih olarak -çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde- yargılamanın sona erdiği, yargılaması devam eden davalar yönünden ise Anayasa Mahkemesinin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin şikâyetle ilgili kararını verdiği tarih esas alınır (Selahattin Akyıl, B. No: 2012/1198, 7/11/2013, §§ 45, 47).

30. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin idari yargılama süresinin makul olup olmadığı değerlendirilirken yargılamanın karmaşıklığı ve kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun yargılamanın süratle sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar dikkate alınır (Selahattin Akyıl, § 41).

31. Somut başvuru açısından sürenin başladığı tarih, tam yargı davasının açıldığı 18/4/2011'dir. Sürenin bitiş tarihi ise kararın kesinleştiği 4/10/2018'dir.

32. Anılan ilkeler ve Anayasa Mahkemesinin benzer başvurularda verdiği kararlar dikkate alındığında başvuruya konu olaydaki 7 yıl 5 ay 16 günlük yargılama süresinin makul olmadığı sonucuna varmak gerekir.

33. Açıklanan gerekçelerle başvurucunun Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Kişinin Maddi ve Manevi Varlığını Koruma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

34. Başvurucu, sicil raporunun kanaat raporunda kendisinin şeref ve itibarını zedeleyen ifadelere yer verilmesi nedeniyle kişinin maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

35. Bakanlık görüşünde; başvuruya konu sicil raporunun iptal edildiği, idare tarafından dikkate alınmadığı, ayrıca 2011 yılından itibaren kamu görevlileri hakkında sicil raporu düzenlenmesi uygulamasının ortadan kaldırıldığı, bu nedenle başvurucunun mağdur sıfatının olup olmadığının Anayasa Mahkemesince değerlendirilmesi gerektiği belirtilmiştir. İşin esasının incelenmesi durumunda ise Anayasa Mahkemesince Hazine ve Maliye Bakanlığı Personel Genel Müdürlüğünden temin edilen görüş ve ilgili belgelerin başvurucunun şikâyetine ilişkin olarak yapılacak incelemede dikkate alınması gerektiği vurgulanmıştır.

36. Başvurucu; Bakanlık görüşüne karşı cevap dilekçesinde, bireysel başvuru formundaki iddialarının yanında başvuru konusu sicil raporlarının daha sonraki mesleki yaşantısını da olumsuz etkilediğini ileri sürmüştür.

2. Değerlendirme

37. Anayasa'nın iddianın değerlendirilmesinde dayanak alınacak “Kişinin dokunulmazlığı, maddî ve manevî varlığı” kenar başlıklı 17. maddesinin birinci ve üçüncü fıkraları şöyledir:

"Herkes, yaşama, maddî ve manevî varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahiptir.

...

Kimseye işkence ve eziyet yapılamaz; kimse insan haysiyetiyle bağdaşmayan bir cezaya veya muameleye tabi tutulamaz."

38. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16).

39. Anayasa’nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında kimseye işkence, eziyet yapılamayacağı ve kimsenin insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele ve cezaya tabi tutulamayacağı güvence altına alınmıştır. Belirtilen düzenlemede yer alan ifadeler arasında bir yoğunluk farkı bulunmakta olup kişinin maddi ve manevi varlığının bütünlüğüne en ağır şekilde zarar veren muamelelerin işkence, bu seviyeye varmayan fakat yine de vücutta zarar ya da yoğun fiziksel veya ruhsal ızdırap veren insanlık dışı muamelelerin eziyet, küçük düşürücü ve alçaltıcı nitelikteki daha hafif muamelelerin ise insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele veya ceza olarak belirlenmesi mümkündür (Tahir Canan, § 22).

40. Ancak bir eylemin Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasının kapsamına girebilmesi için asgari bir ağırlık eşiğine ulaşmış olması gerekir. Bu asgari eşiğin aşılıp aşılmadığının belirlenmesinde her somut olayın özellikleri dikkate alınarak bir değerlendirme yapılması esastır. Bu bağlamda muamelenin süresi, fiziksel ve manevi etkileri ile mağdurun cinsiyeti, yaşı ve sağlık durumu gibi faktörler önem taşımaktadır (Tahir Canan, § 23). Somut olaydaki veriler ışığında, belirtilen ağırlık eşiğinin altında kalan muamele ve eylemlerin ise diğer haklar kapsamında değerlendirilmesi mümkündür.

41. Bu tespitlerden de anlaşılacağı üzere doğası gereği cezaların veya menfi hareket ve eylemler ile olumsuz hayat deneyimlerinin kişinin fiziksel ve ruhsal değerlerini etkilemesi ve kişide stres, üzüntü ve sair menfi tezahürlere yol açması, bu etkileri açısından özellikle küçük düşürücü muamele kavramını çağrıştırması mümkündür. Bununla birlikte bu eylemlerin Anayasa’nın 17. maddesi anlamında işkence, eziyet veya haysiyetle bağdaşmayan muamele veya ceza olarak nitelendirilebilmesi için mağdurun subjektif niteliklerinin yanı sıra muamelenin uygulanış şekli ve yöntemi ile özellikle meydana getirdiği fiziksel ve ruhsal

etkiler açısından önemli bir ağırlığa ulaşmış olması gerekmektedir (Işıl Yaykır, B. No: 2013/2284, 15/4/2014, § 35).

42. Belirtilen tespitler ışığında somut olay incelendiğinde başvurucunun iddia ettiği eylemlerin kendisi üzerinde fiziksel ve ruhsal etkileri olması mümkün olmakla birlikte ileri sürdüğü muamelenin meydana getirdiği fiziksel ve ruhsal etkiler açısından Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrası kapsamında değerlendirilmesi için gerekli olan asgari eşiği aştığı söylenemez. Bu nedenle başvurucunun kişilik haklarının zedelendiği şeklinde özetlenebilecek şikâyetlerinin şeref ve itibarın korunması hakkı bağlamında, Anayasa'nın 17. maddesinin birinci fıkrasında yer alan kişinin maddi ve manevi varlığını koruma hakkı kapsamında değerlendirilmesi uygun görülmüştür.

a. Kabul Edilebilirlik Yönünden

43. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan kişinin şeref ve itibarının korunması hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Esas Yönünden

i. Genel İlkeler

44. Bireyin şeref ve itibarı, kişisel kimliğinin ve manevi bütünlüğünün bir parçasını oluşturur ve Anayasa'nın 17. maddesinin birinci fıkrasının korumasından faydalanır. Devlet, bireyin şeref ve itibarına keyfî olarak müdahale etmemek ve üçüncü kişilerin saldırılarını önlemekle yükümlüdür (Nilgün Halloran, B. No: 2012/1184, 16/7/2014, § 41; Adnan Oktar (3), B. No: 2013/1123, 2/10/2013, § 33; D.Ö., B. No: 2014/1291, 13/10/2016, § 48).

45. Kişinin maddi ve manevi varlığını koruma hakkı Anayasa'nın 5. maddesiyle birlikte değerlendirildiğinde devlete pozitif ve negatif ödevler yükler (Serpil Kerimoğlu ve diğerleri, B. No: 2012/752, 17/9/2013, §§ 50, 51). Söz konusu pozitif yükümlülükler, bireyler arası ilişkiler alanında olsa da belirtilen haklara saygıyı sağlamaya yönelik tedbirlerin alınmasını zorunlu kılar (Marcus Frank Cerny [GK], B. No: 2013/5126, 2/7/2015, §§ 36, 40).

46. Devletin söz konusu pozitif yükümlülüğü etkili mekanizmalar kurmak, bu kapsamda gerekli usule ilişkin güvenceleri sunan yargısal prosedürleri sağlamak, bu suretle yargısal ve idari makamların bireylerin idare ve özel kişilerle olan uyuşmazlıklarında etkili ve adil bir karar vermelerini temin etmek sorumluluğunu da içermektedir (Semra Özel Üner, B. No: 2014/12009, 26/10/2016, § 36).

47. Kişinin maddi ve manevi varlığını koruma hakkına yönelik müdahaleler bakımından etkili yargısal sistem kurma yükümlülüğü öncelikle müdahale teşkil eden eylem ve olayın gerçekleşme koşullarının tüm yönleriyle açıklığa kavuşturulmasını kapsamaktadır. Ayrıca olayın koşulları açıklığa kavuşturulduktan sonra kişinin maddi ve manevi varlığını koruma hakkı kapsamında şeref ve itibarına yönelik fiillerle ilgili olarak sorumluluğu tespit edilen kişilere yönelik olarak caydırıcılığı sağlayacak uygun yargısal tepki verilmelidir (Ü.B.K, B. No: 2015/2536, 4/7/2019, § 70).

48. Devletin pozitif yükümlülüğünün bir parçası olarak usul yükümlülüğü bulunmaktadır. Bu anlamda öncelikle devlet, uyuşmazlıkların çözümüne ilişkin etkili yargısal sistem kurma yükümlülüğünü yerine getirmelidir. Söz konusu pozitif yükümlülük; olayın meydana gelme şekli ile etkisi, ağırlığı ve sonuçları bakımından yapılacak değerlendirmelere ve olayın kim tarafından nasıl gerçekleştirildiği konusunda aydınlatılmasını gerekli kılar. Ancak bu

yükümlülük, her durumda ceza soruşturması/yargılaması yapılması zorunluluğu içermez. Nitekim yargısal sistem kurma yükümlülüğü -olayın koşullarına göre- hukuki ve idari yolların devlet tarafından oluşturulmasıyla da yerine getirilebilir. Bu bağlamda bazı durumlarda disiplin soruşturması ile dahi devletin aydınlatma yükümlülüğünün yerine getirilmesi mümkün olabilir (Ali Çığır, B. No: 2015/19298, 8/5/2019, § 34).

49. Kişinin maddi ve manevi varlığını koruma hakkı kapsamında yerine getirmek zorunda olduğu usul yükümlülüklerinin somut olayda yerine getirilip getirilmediğinin nesnel bir şekilde değerlendirilmesi için ilgili anayasal kurallar bağlamında derece mahkemelerinin kendilerine tanınmış takdir yetkileri çerçevesinde hareket edip etmediklerinin denetlenmesi gerekir. Bu bağlamda müdahaleyi haklı göstermek için öne sürülen gerekçelerin ilgili ve yeterli olup olmadığı incelenmelidir (Murat Atılgan, B. No: 2013/9047, 7/5/2015 § 44).

ii. İlkelerin Olaya Uygulanması

50. Somut olayda başvurucu hakkında 2008 yılında düzenlenen sicil raporunun kanaat bölümüne 1. sicil amiri "Yalan ve iftira atma, dedikodu ve kin v.b huyları var, müstakil idarecilik yapamaz.", 3. sicil amiri, "Müstakil idarecilik yapması uygun değildir. Temsil yeteneği yoktur. Yalan söyler, iftira atar." şeklindeki kanaatlerini yazmıştır. Anılan sicil raporunun Mahkeme tarafından iptal edilmesi üzerine başvurucu bu defa belirtilen ifadeler nedeniyle şeref ve itibarının zarar gördüğünü belirterek tam yargı davası açmıştır. Başvurucunun gerçekleştiğini öne sürdüğü olayın kişinin şeref ve itibarını zedeleyebilecek nitelikte olduğu açıktır. Dolayısıyla olayda devletin etkili yargısal sistem kurma, bu yolla caydırıcılığı sağlayacak ve başvurucunun manevi zararlarını giderecek şekilde uygun yargısal tepki verme yükümlülüğünün doğduğundan söz edilebilir.

51. Sicil raporunun kamu görevlisinin mesleki ehliyetini ve mesleki gelişimini tespite yönelik resmî bir belge niteliğinde olduğu söylenebilir. Bu nitelikteki bir belgede yer alacak değerlendirmenin de öncelikle kişinin mesleki ehliyetine ve gelişimine ilişkin olması ve değerlendirmelerin mümkünse somut verilere dayandırılması, bunun yanında kişilik haklarını zedelemeyecek şekilde olması elzemdir. Aksine bir uygulamanın kişinin mesleki hayatına, maddi ve manevi varlığına ilişkin olumsuz etkiler doğurması mümkündür. Bu bağlamda sicil raporunun amacına uygun kullanılmasının, bu durumunun yaratacağı olumsuz etkilerden kamu görevlisinin korunması ile doğmuş zararların giderilmesinin kişinin maddi ve manevi varlığının korunması bağlamında devletin pozitif yükümlüğünün gereği olduğu söylenebilir. Bu yükümlülüğün yerine getirilmesinin kamu hizmetinin etkin bir şekilde yürütülmesini sağlamak yanında kamu görevlisinin temel hak ve özgürlüklerinin korunmasına da hizmet edeceği açıktır.

52. Buna rağmen Mahkeme, sicil raporunda yer alan ifadelerin başvurucunun mesleki gelişimi ve ehliyetiyle ilgisi olup olmadığı, hangi amaca ulaşılmak için yazıldığı, amaçlananın kişilik haklarını en az etkileyecek şekilde elde edilmesinin mümkün olup olmadığı hususlarına yönelik bir değerlendirme yapmamıştır. Bunun yanında sicil raporunun iptal edildiği döneme kadar sonuçlarını doğurduğu, bu nedenle içeriğindeki ifadelerin başvurucunun şeref ve itibarını zedeleyip zedelemediği yönünde bir araştırma yapılmasına engel bir durumun bulunmadığı sonucuna varılmıştır. Sonuç olarak başvurucunun, sicil raporuna yazılan ifadelerin şeref ve itibarı zedeleyici nitelikte olduğunu, hakaret ve iftira niteliğinde bulunduğunu ileri sürmesine karşın derece mahkemesi tarafından söz konusu ifadelerin araştırılmasına yönelik adımların atılmadığı ve kararda söz konusu iddialara yönelik hiçbir gerekçeye yer verilmediği anlaşılmaktadır. Bu durumda yargısal makamlarca

bu değerlendirmelerin yapılmaması nedeniyle kişinin maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkı bakımından pozitif yükümlülüklerin ihlal edildiği sonucuna ulaşılmaktadır.

53. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan kişinin maddi ve manevi varlığını koruma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

C. Giderim Yönünden

54. Başvurucu, yargılamanın yenilenmesi ile makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği gerekçesiyle 2.000 TL, kişinin maddi ve manevi varlığının korunması ve geliştirilmesi hakkının ihlal edildiği gerekçesiyle 2.000 TL manevi tazminat, 2.265,10 TL maddi tazminat talebinde bulunmuştur.

55. Tespit edilen ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılmasına ilişkin usul ve esaslar 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinde yer almaktadır.

56. Kişinin maddi ve manevi varlığının korunması ve geliştirilmesi hakkı kapsamında tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasında düzenlenen bireysel başvuruya özgü yeniden yargılama kurumunun özelliklerine ilişkin kapsamlı açıklamalar için bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

57. Öte yandan makul sürede yargılanma hakkının ihlalin niteliği ve talep dikkate alınarak başvurucunun manevi tazminat talebinin kabulü ile 2.000 TL manevi tazminatın başvurucuya ödenmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır. Başvurucunun diğer tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerektiği kanaatine varılmıştır.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurunun niteliği gereği kamuya açık belgelerde başvurucunun kimliğinin RESEN GİZLİ TUTULMASINA,

B. 1. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Kişinin maddi ve manevi varlığını koruma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. 1. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

2. Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan kişinin maddi ve manevi varlığını koruma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Kararın bir örneğinin kişinin maddi ve manevi varlığının korunması ve geliştirilmesi hakkına yönelik ihlalin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Yozgat İdare Mahkemesine (E.2015/932, K.2015/1009) GÖNDERİLMESİNE,

E. Başvurucuya makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi nedeniyle net 2.000 TL manevi tazminatın ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

F. 294,70 TL harçtan ibaret yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

G. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

H. Kararın bir örneğinin bilgi için Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 23/11/2022 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

RESUL AYDIN

B. No: 2019/721 | Karar tarihi: 23.11.2022

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/721

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

RESUL AYDIN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/721)

Karar Tarihi: 23/11/2022

R.G. Tarih ve Sayı: 19/1/2023 - 32078

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Üyeler : Engin YILDIRIM

M. Emin KUZ

Basri BAĞCI

Kenan YAŞAR

Raportör : Fatih ALKAN

Başvurucu : Resul AYDIN

Vekili : Av. Mehmet Sıddık AYDIN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, işveren ile arasındaki güven ilişkisinin bozulduğu gerekçesiyle başvurucunun iş sözleşmesinin feshedilmesi nedeniyle özel hayata saygı hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvuruya konu olayların meydana geldiği süreçteki olağanüstü hâl (OHAL) koşullarına, OHAL ilanına ve uygulanan tedbirlere ilişkin genel bilgiler için bkz. C.A. (3) [GK], B. No: 2018/10286, 2/7/2020, §§ 10-18; Ayla Demir İşat [GK], B. No: 2018/24245, 8/10/2020, §§ 10-18.

3. Başvurucu, Türkiye Şeker Fabrikaları Anonim Şirketi (işveren) Elâzığ Şeker Fabrikasında 1998 yılından beri mevsimlik işçi statüsünde çalışmaktadır. Elâzığ Valiliği Olağanüstü Hâl Bürosunca başvurucunun eşi N.A.nın ByLock kullanıcısı olduğu ve Fetullahçı Terör Örgütü ve/veya Paralel Devlet Yapılanması (FETÖ/PDY) ile irtibatlı bir şirkette çalıştığı tespit edilerek durum işverene bildirilmiştir. İşveren, güven ilişkisinin zedelendiği gerekçesiyle

18/1/2017 tarihinde başvurucunun iş sözleşmesini feshetmiştir.

4. Başvurucu, feshin geçersizliğinin tespiti ve işe iade talebiyle 17/2/2017 tarihinde Elâzığ İş Mahkemesinde dava açmıştır. Dava dilekçesinde, ilgili mevzuatta belirtilen fesih nedenlerine dayanılmadan ve savunması alınmadan sözleşmesinin feshedilmesinin hukuka aykırı olduğunu ileri sürmüştür.

5. İş Mahkemesi, FETÖ/PDY ile irtibatlı ya da iltisaklı olabileceği hususunda şüphe olduğunu belirterek 23/7/2016 tarihli ve 29779 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 667 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Alınan Tedbirlere İlişkin Kanun Hükmünde Kararname'nin (667 sayılı KHK) 4. maddesi kapsamında gerçekleştirilen fesih işleminin hukuka uygun olduğu gerekçesiyle 22/9/2017 tarihinde davanın reddine karar vermiştir. Kararda, işveren tarafından düzenlenen teftiş raporunda başvurucunun eşi hakkında yer alan bilgilerin başvurucunun söz konusu örgütle irtibat ve iltisak içinde olduğu yönünde şüphe uyandırdığı belirtilmiştir. Buna göre başvurucunun eşinin ByLock programını kullandığı, eşinin Bank Asyada hesabının ve kredi kartının olduğu, FETÖ/PDY ile iltisaklı bir şirkette çalıştığı ve derneklere üye olduğu ifade edilmiştir.

6. Başvurucu, söz konusu karara karşı sunduğu istinaf dilekçesinde, 15 Temmuz darbe girişimini kınadığını, devletin tedbirler almasının olağan olduğunu ancak kendisinin FETÖ/PDY ile irtibatlı ya da iltisaklı olmadığını ve hakkında herhangi bir soruşturmanın bulunmadığını ifade etmiştir. Gaziantep Bölge Adliye Mahkemesi, başvurucunun örgütle doğrudan irtibatlı olduğuna ilişkin somut bir tespitin bulunmadığını ancak eşi hakkında saptanan hususların işverenin güven ilişkisinin zedelendiğinin kabulü bakımından yeterli olduğunu belirterek istinaf başvurusunun esastan reddine karar vermiştir. Mahkeme, başvurucunun Bank Asyada hesabının olmadığına ve hakkında herhangi bir soruşturmanın bulunmadığına kararında yer vermiştir.

7. İstinaf başvurusunun reddine ilişkin karara karşı yapılan temyiz talebi Yargıtay 9. Hukuk Dairesinin 10/10/2018 tarihli kararıyla reddedilmiştir. Kararın gerekçesinde, başvurucunun FETÖ/PDY ile bağlantısının olmadığı tespit edilmesine rağmen eşinin örgütle irtibatlı veya iltisaklı olmasının işveren yönünden iş sözleşmesinin feshedilmesi için geçerli sebep teşkil ettiği ifade edilmiştir.

8. Başvurucu, nihai hükmü 5/12/2018 tarihinde öğrendikten sonra 3/1/2019 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

9. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

10. Başvurucu; iş sözleşmesinin feshedilmesine gerekçe olarak gösterilen hususların eşiyle ilgili olduğunu, kendisinin FETÖ/PDY'yle irtibatlı ya da iltisaklı olduğunu gösteren bir emare bulunmadığını, boşanması durumunda işine devam edebileceğini, eşinin eylemlerinin kendisine yüklenemeyeceğini belirtmiştir. İlgili işveren bünyesinde işçi statüsünde çalıştığını, devletin güvenliği için risk oluşturabilecek bir pozisyonda olmadığını, sözleşmesinin feshedilmesi nedeniyle toplum içinde küçük düşürüldüğünü, işinden olduğunu ve aile yaşantısının dağılma noktasına geldiğini ileri sürmüştür. Başvurucu, yargılama sürecinin hakkaniyete uygun şekilde yürütülmediğini belirterek adil yargılanma hakkı ile özel hayata ve aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

11. Bakanlık görüşünde; süreçte verilen kararlara, konuyla alakalı içtihada ve yargılamaların tarafı olan işveren tarafından sunulan görüş ile ilgili belgelere yer verilmiştir. Ayrıca başvuruya konu kararın OHAL döneminde alınması nedeniyle inceleme esnasında Anayasa'nın 15. maddesinin de dikkate alınmasının faydalı olacağı ifade edilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı sunduğu cevap yazısında başvuru dilekçesinde yer verdiği hususları tekrar etmiştir.

12. Başvurucunun iş sözleşmesinin feshedilmesine yönelik işlem, özel hayata saygı hakkının otomatik olarak uygulanabilirliğini sağlamamakla birlikte mevcut başvuruda mesleki hayata yönelik müdahalenin başvurucunun özel hayatını ciddi şekilde etkilediği ve bu etkinin belirli bir ağırlık düzeyine ulaştığı değerlendirildiğinden başvuru özel hayata saygı hakkı yönünden uygulanabilir bulunmuş ve bu kapsamda incelenmiştir (benzer şekildeki değerlendirmeler için C.A. (3), §§ 97-101; Ayla Demir İşat, §§ 106-110).

13. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

14. Olağanüstü yönetim usullerinin uygulandığı dönemde alınan tedbiri konu edinen somut başvuru öncelikle Anayasa'nın 13. maddesi kapsamında incelenecek ve müdahalenin Anayasa'nın 13. maddesindeki güvencelere aykırılık oluşturması durumunda Anayasa'nın 15. maddesinde düzenlenen temel hak ve özgürlüklere ilişkin güvence rejimi ayrıca dikkate alınacaktır (benzer şekilde uygulanan yöntem için bkz. Aydın Yavuz ve diğerleri [GK], B. No: 2016/22169, 20/6/2017, §§ 343-359; C.A. (3), §§ 980-83; Ayla Demir İşat, §§ 88-91).

A. Anayasa'nın 13. Maddesi Yönünden

15. Kamu gücü ayrıcalıkları olan işveren tarafından sözleşmenin feshedilmesine ilişkin alınan kararla başvurucunun özel hayatına saygı hakkına bir müdahalede bulunulduğu açıktır. Söz konusu müdahalenin 667 sayılı KHK'nın 4. maddesine dayanılarak 22/5/2003 tarihli ve 4857 sayılı İş Kanunu hükümleri çerçevesinde gerçekleştirildiği görüldüğünden kanuni dayanağı bulunmaktadır. Ayrıca C.A. (3) ve Ayla Demir İşat kararlarında özel hayata saygı hakkına müdahale teşkil eden mesleğe ilişkin tedbirlerde millî güvenliğin ve kamu düzeninin korunması, kamu hizmetinin sürdürülebilirliğinin sağlanması hakkın doğasından kaynaklanan sınırlandırma nedenleri olarak kabul edilmiştir. Anılan sınırlama nedenlerine dayanan müdahale meşru amaç unsuru taşımaktadır (C.A. (3), §§ 109-113; Ayla Demir İşat, §§ 118-122).

16. Anayasa Mahkemesi, demokratik toplum düzeninin gereklerine uygunluk ve ölçülülük ölçütü yönünden yaptığı değerlendirmelerde millî güvenliği tehlikeye sokan ve Anayasa'nın 2. maddesinde ifadesini bulan demokratik hukuk devletini hedef alan bir darbe teşebbüsüyle karşı karşıya kalan devlet organlarınca arındırma işlemlerinin yapılmasının haklı gerekçelere dayandığını vurgulamıştır. Anayasa Mahkemesi, arındırma işlemleri kapsamında atılan adımlarda anayasal güvencelerin yerine getirilip getirilmediğinin belirlenmesinde dikkate alınacak önemli hususları ise şöyle sıralamıştır (C.A. (3), § 117; Ayla Demir İşat, § 126):

i. Kamudan arındırma tedbirleri kapsamında -ceza davalarında olduğu gibi- katı ispat koşulları şartının aranmasının gerekli görülmeyebileceği dikkate alındığında kamu gücünü kullanan makamların takdir yetkisi genişlemekle birlikte alınan tedbirlerde durumun gerektirdiği ölçünün korunması ve takdir yetkisinin aşılmaması gerekir.

ii. Süreç içinde verilen kararlarda tedbirin bireyselleştirildiğinin gösterilmesi gerekir.

iii. Alınan tedbirin başvurulabilecek en son çare olması, bu yönüyle zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşılaması ve ölçülü olması gerekir. Arındırmanın nispeten daha az önem taşıyan bir unvan veya pozisyon yönünden gerekliliği için daha güçlü nedenler ortaya konulması gerekse de unvan veya pozisyonun önem derecesinin düşük olması kamu makamlarının bu kapsamdaki kişileri arındırmaya tabi tutamayacağı anlamına gelmez. Kamu makamlarının ikna edici gerekçeler ortaya koymak şartıyla nispeten önemsiz unvan veya pozisyonlarda görev yapan/çalışan kişilere yönelik olarak da arındırma işlemi uygulamak konusunda takdir yetkisine sahip olduğu kabul edilmelidir. Bu konuda yapılacak değerlendirmelerde kamunun menfaati ile müdahalenin süjesi olan bireyin menfaati arasında adil bir dengenin kurulup kurulmadığı belirlenmelidir.

iv. Ayrıca özel hayata saygı hakkına yönelik müdahalenin demokratik bir toplumda gerekli olma ve ölçülülük ilkelerine uygun olduğu konusunda yargısal makamlar tarafından oluşturulan gerekçelerin ikna edici nitelikte ilgili ve yeterli olması gerekir.

v. Yine söz konusu tedbirlerin yargısal denetiminin usule ilişkin gereklilikler yerine getirilerek etkili bir şekilde ve makul bir süre içinde tamamlanması önemlidir.

17. Somut olaydaki feshin gerekçesi, devletin millî güvenliğine karşı faaliyette bulunduğuna karar verilen FETÖ/PDY ile irtibatlı veya iltisaklı olduğu konusunda başvurucudan duyulan şüphe ve bu şüphe nedeniyle güven ilişkisinin ortadan kalkmasıdır. Başvurucudan duyulan şüphenin eşi hakkında tespit edilen hususlara dayandığı anlaşılmıştır. Düzenlenen teftiş raporunda başvurucunun eşi N.A.nın ByLock programını kullandığı, Bank Asyada hesabının olduğu, Bank Asya kredi kartını kullandığı, FETÖ/PDY ile irtibatlı bir şirkette çalıştığı ve FETÖ/PDY ile irtibatlı bazı derneklere üye olduğu ifade edilmiştir.

18. Yargılama sürecinde başvurucunun FETÖ/PDY soruşturmalarında herhangi bir kaydının bulunmadığı, 15 Temmuz darbe girişimi sonrasında hakkında bir işlem yapılmadığı, ByLock kullandığına ilişkin bir kayda rastlanmadığı ve Bank Asyada bir hesabının olmadığı tespit edilmiştir. Üstelik Yargıtay ve Bölge Adliye Mahkemesince verilen kararlarda başvurucunun FETÖ/PDY ile bağlantısı olmadığı açıkça belirtilmiş ancak eşinin örgütle irtibatlı veya iltisaklı olması işveren yönünden iş sözleşmesinin feshedilmesi için geçerli sebep olarak kabul edilmiştir. Başvurucu, eşinin eylemlerinin kendisine yüklenemeyeceğini ve verilen kararlarda ifade edildiği üzere kendisinin FETÖ/PDY ile bir irtibatının ya da iltisakının bulunmadığını ileri sürmüştür.

19. Taraflar arasındaki güven ilişkisini ortadan kaldırmaya elverişli olduğu konusunda başvurucudan duyulan şüphenin belirli olgulara dayandırılması ve tedbirin gerekliliğinin ortaya konulması gerekir. Somut olayda güven ilişkisinin sona erdiğinin kabulü bakımından yalnızca başvurucunun eşinin eylemlerine dayanıldığı açık olduğundan bu durumda arındırma işleminin nispeten daha az önem taşıyan bir unvan veya pozisyon için niçin gerekli olduğunun ortaya konulması şeklinde belirlenen ölçüt test edilmelidir. Dolayısıyla kamunun menfaati ile başvurucunun bireysel menfaati arasında adil bir dengenin kurulup kurulmadığı ve söz konusu gerekliliğin ilgili ve yeterli gerekçelerle ortaya konulup konulmadığı irdelenecektir.

20. Süreçte verilen kararlar incelendiğinde mevsimlik işçi olarak 1998 yılından bu yana ilgili işveren bünyesinde çalışan başvurucunun statüsünün ne derecede önem arz ettiğine ve mevcut nedenler dikkate alındığında sözleşmesinin feshedilmesinin gerekli olup olmadığına

ilişkin derece mahkemelerince herhangi bir değerlendirmenin yapılmadığı görülmüştür. Verilen kararların gerekçelerinde yer alan olguların kritik görevlerde ya da önemli unvan veya pozisyonlarda çalışan bireyler açısından güçlü nedenler olarak kabul edilmesi mümkündür. Bununla birlikte uzun yıllar işçi statüsünde çalışan ve yerine getirdiği işin kapsamının millî güvenliğin tehlikeye girmesine etkisi konusunda ikna edici bir gerekçe ortaya konulmadan sözleşmesi feshedilen başvurucunun menfaatinin ya da fesih işlemiyle birlikte ortaya çıkan zararının mahkemelerce gözönüne alınmadığı anlaşılmıştır.

21. FETÖ/PDY ile bir bağlantısının olmadığı konusunda derece mahkemelerince açıkça yapılan tespitlere rağmen yalnızca eşinin eylemleri dikkate alınarak daha az önemli bir unvan ya da pozisyon olarak nitelendirilebilecek bir işte çalışan başvurucunun sözleşmesinin feshedilmesi nedeniyle takdir yetkisinin güçlü nedenlere dayanılarak kullanıldığı söylenemeyecektir. Ayrıca başvurucunun iş konusundaki yeterliliği ya da performansı konusunda olumsuz bir tespit olmadığı ve uzun süredir anılan işte çalıştığı da dikkate alındığında kullanılan takdir yetkisinin dayanaklarının gösterilmesi, güçlü ve ikna edici nedenlerin açıklanması konusundaki gerekliliklerin yerine getirilmediği görülmüştür. Dolayısıyla -dava sürecinde ortaya konulan bilgi ve belgeler dikkate alındığında- gerçekleştirilen müdahale ile takdir yetkisinin sınırlarının aşıldığı kanaatine ulaşılmıştır.

22. Neticede başvurucunun devlete sadakat bağının zayıfladığının işareti olarak FETÖ/PDY ile irtibatlı veya iltisaklı olduğunu ve işçi-işveren arasındaki güven ilişkisinin başvurucudan kaynaklı olarak zedelendiğini kabul eden kararların müdahalenin zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşıladığı konusunda ikna edici nitelikte ilgili ve yeterli gerekçeleri içermediği sonucuna varılmıştır. Bu durumda somut olaydaki müdahale demokratik toplum düzeninin gereklerine uygunluk koşulunu sağlamamaktadır.

23. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 20. maddesinde güvence altına alınan özel hayata saygı hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşılmıştır.

24. Ayrıca müdahalenin olağanüstü dönemlerde temel hak ve özgürlüklerin kullanımının durdurulmasını ve sınırlandırılmasını düzenleyen Anayasa'nın 15. maddesi kapsamında meşru olup olmadığının incelenmesi gerekir.

B. Anayasa'nın 15. Maddesi Yönünden

25. Anayasa'nın 15. maddesine göre yapılacak inceleme; müdahalenin Anayasa'daki çekirdek haklarla ilgili olup olmadığı, anılan maddenin ikinci fıkrasında sayılan hak ve özgürlüklere dokunup dokunmadığı, milletlerarası hukuktan doğan yükümlülüklere aykırılık teşkil edip etmediği ve durumun gerektirdiği ölçüde olup olmadığının tespitiyle sınırlı olacaktır (Ayla Demir İşat, § 146).

26. Anayasa'nın 15. maddesinin ikinci fıkrasında yer alan dokunulması yasaklanan çekirdek haklar arasında özel hayata saygı hakkı yer almamaktadır. Ayrıca somut olaydaki tedbirin milletlerarası hukuktan kaynaklanan diğer herhangi bir yükümlülüğe aykırı olduğu da saptanmamıştır (Ayla Demir İşat, §§ 147, 148). Anayasa'nın 15. maddesi uyarınca yapılacak son inceleme, müdahalenin durumun gerektirdiği ölçüde olup olmadığının belirlenmesine ilişkin olacaktır.

27. Özel hayata saygı hakkı, üçüncü kişiler tarafından da olsa hakkın öngördüğü güvencelere keyfî şekilde müdahale edilmesini yasaklamaktadır. Öngörülen yükümlülüklerin yerine getirilmesi, kişilerin kendilerinin, ailelerinin geleceğini ve itibarını etkileyen mesleki hayata yönelik tedbirlerin keyfî olmaması, bu kapsamda doğan uyuşmazlıkların özel hayata

saygı hakkının gereklilikleri bağlamında çözümlenmesi olağanüstü yönetim usullerinin benimsendiği dönemlerde de geçerli olan temel güvencelerdir (Ayla Demir İşat, § 150). Öte yandan darbe teşebbüsü ve FETÖ/PDY'nin özellikleri gözönüne alındığında devletin ve kişilerin güvenliği ile kamu düzeninin korunması amacıyla yasal düzenlemeler yapılmasının ve sakıncalı görülen kişilerin mesleklerinden uzaklaştırılmasına yönelik işlemler tesis edilmesinin gerçek bir ihtiyaçtan kaynaklandığı açıktır. Ancak söz konusu tedbirlerin muhataplarının sakıncalı olduğu değerlendirilen kişilerden olması ve alınan tedbirlerin durumun gerektirdiği ölçüde olması gerekir (Ayla Demir İşat, § 159).

28. 667 sayılı KHK dayanak alınarak uygulanan somut tedbirin başvurucu üzerinde doğuracağı etki de gözönüne alındığında özellikle yargılama sürecinde devletten beklenen yükümlülüklerin OHAL koşullarında da yerine getirilmesi gerektiği değerlendirilmektedir. Bu anlamda takdir yetkisinin öngörülen sınırlar dâhilinde kullanılması ve nedenlerinin ikna edici şekilde ortaya konulması OHAL koşullarında da yerine getirilmesi gereken yükümlülüklerdendir. Dolayısıyla FETÖ/PDY ile irtibatlı ya da iltisaklı olduğu konusunda başvurucudan duyulan şüphenin ciddi, güçlü ve objektif olduğuna ilişkin ikna edici gerekçeler ortaya konulmadan alınan tedbirin söz konusu yükümlülüklere uygun olmadığı değerlendirilmiştir. Bu itibarla öngörülen güvencelere uygun şekilde gerçekleştirilmeyen tedbirin durumun gerektirdiği ölçüyü koruduğu söylenemeyecektir.

29. Açıklanan gerekçelerle başvurucu hakkında alınan ve Anayasa'nın 20. maddesinde düzenlenen özel hayata saygı hakkına etki eden tedbirin OHAL döneminde temel hak ve özgürlüklerin kullanımının durdurulmasını ve sınırlandırılmasını düzenleyen Anayasa'nın 15. maddesindeki ölçütlere uygun olmadığı sonucuna varılmıştır.

III. GİDERİM

30. Başvurucu; ihlalin tespiti, yeniden yargılama yapılması ve 100.000 TL maddi, 100.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

31. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan GK, B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) GK, B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

32. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 20. maddesinde güvence altına alınan özel hayata saygı hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin özel hayata saygı hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Elâzığ İş Mahkemesine (E.2017/98, K.

2017/744) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucunun tazminat taleplerinin REDDİNE,

E. 364,60 TL harç ve 9.900 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 10.264,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 23/11/2022 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

HÜSEYİN ERPOLAT

B. No: 2019/3119 | Karar tarihi: 23.11.2022

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/3119

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

HÜSEYİN ERPOLAT BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/3119)

Karar Tarihi: 23/11/2022

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Üyeler : Engin YILDIRIM

M. Emin KUZ

Basri BAĞCI

Kenan YAŞAR

Raportör : Fatih ALKAN

Başvurucu : Hüseyin ERPOLAT

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, ceza infaz kurumunda bulunan başvurucunun ziyaretçi listesinde değişiklik yapılması talebinin reddedilmesi nedeniyle özel hayata saygı hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Hükümlü olan başvurucu, ziyaretçi listesinde bulunan bir kişinin ziyaretine gelmemesi nedeniyle listeden çıkarılması ve yerine başka bir kişinin ziyaretçi olarak eklenmesi talebiyle 8/10/2018 tarihinde ceza infaz kurumuna müracaat etmiştir. Kurum 16/10/2018 tarihli kararıyla başvurucunun talebini reddetmiştir. Kararın gerekçesinde; mevzuata atıfla ziyaretçi listesinin değiştirilmesi için gerekli olan ölüm, ağır hastalık, doğal afet, nakil ya da ziyaretçinin ziyaret olanağını ortadan kaldıracak yerleşim yeri değişikliği gibi zorunlu bir hâlin belgelendirilmediği belirtilmiştir.

3. Başvurucu söz konusu karara karşı İnfaz hâkimliğine şikâyette bulunmuştur. İnfaz hâkimliği, kararın usule ve yasaya uygun olduğu gerekçesiyle 6/12/2018 tarihinde başvurucunun talebini reddetmiştir. Anılan karara karşı yaptığı itiraz, itirazın kabulü için bir neden bulunmadığı gerekçesiyle ağır ceza mahkemesinin 19/12/2018 tarihli kararıyla reddedilmiştir.

4. Başvurucu nihai kararı 24/12/2018 tarihinde öğrendikten sonra 23/1/2019 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

5. Komisyonca kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvurucu, bireysel başvurunun incelenmesi sürecinde tahliye edilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

7. Başvurucu, üç kişilik ziyaretçi listesinde yer alan M.B.nin ziyaretine hiç gelmediğini ve kendisinden haber alamadığını ifade etmiştir. Başvurucu; ziyaretçi listesinin değiştirilmesi talebiyle kuruma yaptığı başvurunun reddedilmesinin hukuka aykırılık teşkil ettiğini, zorunlu hâllere ilişkin yapılan yorumun dar ve haklarını kısıtlayıcı nitelikte olduğunu ve makul gerekçelerinin değerlendirilmediğini belirterek ziyaret hakkının ve haberleşme hürriyetinin ihlal edildiğini iddia etmiştir. Bakanlık görüşünde; süreçte verilen kararların gerekçelerine, ilgili mevzuata ve konuyla ilgili içtihada yer verilmiştir.

8. Başvuru, özel hayata saygı hakkı kapsamında incelenmiştir.

9. Ceza infaz kurumlarında bulunan mahpusların ziyaretçi listesinde değişiklik yapılmasına ilişkin taleplerinin 17/6/2005 tarihli ve 25848 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Hükümlü ve Tutukluların Ziyaret Edilmelerine İlişkin Yönetmelik'in (Ziyaret Yönetmeliği) 9. maddesinde belirtilen "...gibi zorunlu hâller" kapsamında olup olmadığı tartışılmadan reddedilmesi suretiyle özel hayata saygı hakkına yönelik müdahalede bulunulduğu açıktır. Bu türden bir müdahalenin kanuniliğine, meşru amaç unsuruna, demokratik toplum düzeninin gereklerine uygunluk denetiminde gözetilmesi gereken genel ilkelere Anayasa Mahkemesince birçok kararda ayrıntılı olarak yer verilmiştir (Mehmet Zahit Şahin, B. No: 2013/4708, 20/4/2016; Hiyam Yolcu Akyol, B. No: 2016/207, 7/11/2019).

10. Somut olayda başvurucunun ziyaretçi listesinde değişiklik yapılmasına ilişkin talebinin reddedilmesi suretiyle ortaya çıkan müdahalenin dayanağı olan 13/12/2004 tarihli ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un 83. maddesinin kanunilik ölçütünü karşıladığı ve ceza infaz kurumunun güvenliğinin ve disiplinin sağlanmasına yönelik meşru amacın bulunduğu görülmektedir (Mehmet Zahit Şahin, §§ 54, 55, 57; Hiyam Yolcu Akyol, §§ 28, 29).

11. Bu belirlemenin ardından müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun olup olmadığı yönünden inceleme yapılacaktır. Demokratik bir toplumda, güvenliğin ve disiplinin sağlanması amacıyla ceza infaz kurumlarına gelebilecek ziyaretçi sayısının sınırlandırılması mümkün olmakla birlikte mahpusların öznel durumlarının da dikkate alınması ve bu hususta somut olayın koşullarının gerektirdiği esnekliğin temin edilmesi gerekir. Bu anlamda ceza infaz kurumlarında güvenliğin ve disiplinin sağlanmasındaki kamu yararı ile mahpusların sosyal ilişkiler kurabilmelerindeki bireysel yarar arasında makul bir denge gözetilmelidir (Mehmet Zahit Şahin, §§ 61-63; Hiyam Yolcu Akyol, §§ 31, 32).

12. Başvuruya konu süreçte, Kurumun ve derece mahkemelerinin somut olayın özelliklerini ve ziyaretçi olarak ismi bildirilen kişilerle ilgili değişen koşulları tamamen gözardı ederek Ziyaret Yönetmeliği hükümlerini katı bir yaklaşımla yorumladıkları gözetildiğinde başvurucunun özel hayatına saygı hakkı ile kurum güvenliğinin sağlanması arasında adil bir dengenin kurulduğu söylenemez. Bu itibarla başvurucunun üç kişilik ziyaretçi listesinde değişiklik yapılması talebinin reddedilmesi suretiyle özel hayata saygı hakkına yapılan

müdahalenin ilgili ve yeterli gerekçelere dayandırılmadığı ve müdahalenin demokratik toplum düzeninde gerekli bir müdahale olmadığı kanaatine varılmıştır. (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. Mehmet Zahit Şahin, §§ 66-68; Hiyam Yolcu Akyol, §§ 35, 36).

13. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 20. maddesinde güvence altına alınan özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

14. Başvurucu, ihlalin tespiti ile 5.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

15. Başvurucunun başvuruda bulunduktan sonra tahliye olduğu anlaşıldığından ihlalin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar görülmemiştir.

16. Eski hâle getirme kuralı çerçevesinde ihlalin sonuçlarının bütünüyle ortadan kaldırılabilmesi için başvurucuya manevi zararları karşılığında talebiyle bağlı kalınarak net 5.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Anayasa’nın 20. maddesinde güvence altına alınan özel hayata saygı hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Başvurucuya net 5.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE,

E. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin bilgi için Tarsus İnfaz Hâkimliğine (E.2018/3932, K.2018/3911), Tarsus 1. Ağır Ceza Mahkemesine (2018/2112 D. İş) ve Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 23/11/2022 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

KADİR ÇAM

B. No: 2019/6933 | Karar tarihi: 23.11.2022

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/6933

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

KADİR ÇAM BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/6933)

Karar Tarihi: 23/11/2022

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Üyeler : Engin YILDIRIM

M. Emin KUZ

Basri BAĞCI

Kenan YAŞAR

Raportör : Fatih ALKAN

Başvurucu : Kadir ÇAM

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, psikolojik taciz nedeniyle kişinin maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, daha önce çalıştığı kurumun özelleştirilmesi neticesinde İŞKUR Samsun İl Müdürlüğü (İdare) bünyesine 2006 yılında atanmıştır. Başvurucu; bireysel başvuruya konu olayların gerçekleştiği dönemde şef olarak görev yapmaktadır. Başvurucu, il merkezinde görev yapmaktayken İdarenin 16/7/2013 tarihli işlemiyle Bafra Hizmet Binasına atanmıştır. İş piyasası şefi unvanıyla başarılı şekilde çalıştığını ve başarı belgesi ile taltif edildiğini belirten başvurucu, atama işleminin yetki yönünden sakat olduğu iddiasıyla iptal davası açmıştır. Samsun 2. İdare Mahkemesi 27/6/2014 tarihli kararla söz konusu işlemin iptaline karar vermiştir.

3. Başvurucu; iptal kararı gereğince İl Müdürlüğündeki görevine geri dönmesiyle birlikte il müdürünün kendisine yönelik tutum ve davranışlarının değiştiğini, sistematik olarak yıldırılmaya başlandığını ve süreç içerisinde psikolojik tacize maruz kaldığını iddia ederek manevi zararlarının tazmin edilmesi talebiyle Samsun 2. İdare Mahkemesinde (Mahkeme) tam yargı davası açmıştır. Başvurucunun 9/3/2015 tarihli dava dilekçesinde yer alan iddialar

şunlardır:

i. Bafra görevi süresince harcırah ya da yol parası verilmemesi nedeniyle ekonomik olarak mağdur edildiğini, Mahkeme kararıyla geri döndükten sonra iş vasıflarının, unvanının ve eğitiminin dışında olan işlerde memur gibi çalıştırıldığını ve 19/8/2014 tarihinde evrak kayıt bürosunda görevlendirildiğini iddia etmiştir.

ii. Verilen görevleri sorgulamadan yerine getirmesine rağmen küçük düşürücü sözlere maruz kaldığını ve rencide edildiğini, 31/12/2014 tarihinde masasında bulunan bilgisayarın 5/1/2015 tarihinde mesaiye geldiğinde kaldırılmış hâlde bulduğunu, bilgisayarın il müdür yardımcısının odasında atıl hâlde tutulduğunu, bilgisayarının alınma sebebini yazılı olarak sorduğunu, ihtiyaç nedeniyle alındığına ilişkin gerçeğe aykırı şekilde bilgi verildiğini ve üstelik başarı dilekleri içeren gayri ciddi bir cevapla muhatap kılındığını ileri sürmüştür.

iii. Talebi dışında 5/1/2015 tarihinde evrak kayıt servisinde memursuz ve bilgisayarsız şekilde görevlendirildiğini, bu suretle bezdirilmeye çalışıldığını, hakkında haksız yere soruşturma açıldığını ancak başarıları nedeniyle Bafra şube müdürünün inisiyatifiyle kendisine ceza verilmediğini belirtmiştir.

iv. Yıllık izinden döndüğü 12/2/2015 tarihinde masasında başka bir personelin oturduğunu ve takip ettiği iş evrakının cam kenarına bırakıldığını gördüğünü, hangi koşullarda ve nasıl çalışabileceği konusunda bilgi almak amacıyla İdareye dilekçe verdiğini ancak dilekçesini geri çekmesinin istendiğini, sebepsiz yere toplantılardan çıkarılarak küçük düşürüldüğünü ve harcırah ödemesi yapılmaması üzerine açtığı davada verilen iptal kararına rağmen ödeme yapılmadığını iddia etmiştir.

v. 13/2/2015 tarihinde Kurumun çay ocağının ve kalorifer dairesinin bulunduğu zemin kattaki koridora masa konularak orada çalışmasının istendiğini, tuvaletin karşısında, havalandırma ve penceresi olmayan bir ortamda çalışmaya zorlandığını, bu muamele nedeniyle astım hastalığının nüksettiğini ifade ederek fotoğrafladığını ve delillendirdiğini belirttiği tüm bu eylemlerin psikolojik taciz oluşturduğu iddiasıyla 15.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

4. İdare tarafından sunulan savunma dilekçesinde; başvurucu hakkında tesis edilen atama ve görevlendirme işlemlerinin hizmet gereği olduğu, iş ilişkisinden kaynaklandığı ve davanın dayanaksız olduğu ileri sürülmüştür. Mahkeme 30/11/2015 tarihli ara kararıyla, başvurucunun dava dilekçesinde dile getirdiği sık sık odasının değiştirilmesi, masasının değiştirilmesi, bilgisayarının alınması, tuvaletlerin önüne koridora masa konularak burada çalışmasının istenmesi, görevi ve uzmanlığı dışında görevler verilmesi gibi somut iddialarla ilgili olarak davalı İdare tarafından bu tür işlem ve eylemlerde bulunulup bulunulmadığının sorulmasına karar vermiştir. Mahkeme ayrıca sorulan hususlara ilişkin açıklayıcı bilgi verilmesini ve uyuşmazlığın çözümüne yardımcı olacak tüm bilgi ve belgelerin onaylı örneklerinin gönderilmesini talep etmiştir.

5. Mahkeme, Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan temel haklara vurgu yaparak davanın kısmen kabulüne ve başvurucuya 5.000 TL manevi tazminat ödenmesine 30/12/2015 tarihinde karar vermiştir. Kararın gerekçesinde; Mahkemece ara kararıyla sorulan hususlara ilişkin olarak İdare tarafından hiçbir açıklama yapılmadığı ve yalnızca dava dosyasında hâlihazırda mevcut olan birtakım belgelerin gönderildiği belirtilmiştir. Kararda; başvurucunun iddialarını doğrulayıcı mahiyette yazışmaların ve fotoğrafların bulunduğu, İdare tarafından aksi savunulamayan eylemlerin fiziksel ve manevi etkileri,

süresi ve yoğunluk derecesi gibi unsurların birlikte değerlendirilmesiyle başvurucunun kişilik haklarının ihlal edildiği sonucuna ulaşıldığı ifade edilmiştir. Ayrıca başvurucunun göreviyle uyumlu işlerde çalıştırılmaması, görev yerinin sürekli değiştirilmesi, fiziki koşulları muadil görev yerlerine göre iyi olmayan ortamlarda çalışmak durumunda bırakılması şeklindeki eylemlerin başvurucunun fiziksel ve ruhsal bütünlüğüne etki edecek düzeyde olduğu yönünde değerlendirmelerde bulunulmuştur.

6. İdare tarafından sunulan itiraz dilekçesinde; başvurucunun psikolojik taciz olarak tanımlanabilecek herhangi bir uygulamaya maruz bırakılmadığı, İl Müdürlüğü binasına geri döndüğü tarihten emekli olduğu tarihe kadar geçen sekiz aylık süre içerisinde yerinin sadece bir defa değiştirildiği, bu değişikliğin de başvurucunun çalışma servisinin değiştirilmesi neticesinde olduğu ileri sürülmüştür. Ayrıca başvurucunun arşiv servisinde görevlendirildiği elli beş iş günü içinde sadece on yedi iş günü çalıştığı, çalıştığı bu süre içerisinde de İl Müdürlüğü hizmet binası içerisinde üst katlarda bulunan her zamanki masada çalıştırıldığı, görevi değiştiğinde dahi çalışma masasının değiştirilmediği, ibraz edilen fotoğraflarda görülen masanın arşiv komisyonu çalışanlarına ortak tahsis edilen bir masa olduğu ifade edilmiştir. İstinaf başvuru dilekçesinde; bütün devlet dairelerinde olduğu gibi İl Müdürlüğü hizmet binasının arşiv bölümünün de bodrum katında bulunduğu, sorunsuz çalışan bilgisayar sayısının memur sayısından daha az olduğu, bu nedenle uzun süreli izin ve rapor kullanan personele tahsis edilmiş bilgisayarların personelin izinde olduğu dönem içerisinde ihtiyaç dâhilinde diğer personellere verildiği iddia edilmiştir. Yine Bafra ilçesinde başvurucu ile birlikte üç personelin daha görevlendirildiği, başvurucunun İl Müdürlüğünden cevap aldığı konularda dahi sürekli ve tekrarla aynı hususlarda şikâyette bulunarak kurumu gereksiz yere meşgul ettiği belirtilmiş ve kısmen kabul kararının kaldırılması talep edilmiştir.

7. Samsun Bölge İdare Mahkemesi 3. İdari Dava Dairesi, itiraz başvurusunun kabulü ile İdare Mahkemesince verilen kararın kaldırılmasına ve davanın reddine 23/5/2018 tarihinde karar vermiştir. Kararın gerekçesinde; Bafra ilçesinde başvurucuyla birlikte başka personelin de görevlendirildiği, bilgisayarın başvurucunun izinli ve raporlu olduğu dönemler için ihtiyaç nedeniyle alındığı, geçici görev nedeniyle başvurucuya harcırah ödemesi yapılmaması üzerine açılan davada verilen iptal kararı üzerine ödemenin yapıldığı belirtilmiştir. Kararda; kendisine yıldırma amaçlı ödeme yapılmadığına ilişkin dava dosyasında somut veri olmadığı, bu durumun hukuki ihtilaf olduğunun kabulü gerektiği, yine arşivde görevlendirilmesinin geçici olduğu, konuyla ilgili açılmış bir davanın olmadığı ve başvurucu tarafından şikâyetler üzerine il müdürü hakkında inceleme başlatıldığı fakat bu kapsamda verilen bir cezanın bulunmadığı ifade edilerek başvurucunun sistematik olarak ve yıldırma amaçlı psikolojik tacize maruz bırakıldığı hususunun ortaya konulamadığı şeklinde değerlendirmeler yapılmıştır. Başvurucunun karar düzeltme talebi aynı Dairenin 17/1/2019 tarihli kararıyla reddedilmiştir.

8. Başvurucu nihai kararı 13/2/2019 tarihinde öğrendikten sonra 27/2/2019 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

9. Başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

10. Başvurucu; ayrıntılarını dava sürecinde ifade ettiği nedenlerle son görev yaptığı kurumda sistematik ve yıldırma amaçlı eylemlere maruz bırakıldığını, küçük düşürücü söz

ve davranışlarla onurunun zedelendiğini, insani çalışma koşullarından uzak tutulması nedeniyle astım hastalığının nüksettiğini, nefes alamaz duruma geldiğini ve bu hususta sağlık raporunun bulunduğunu ileri sürmüştür. Dava sürecinde emekli olduğunu, emekli olma girişimlerinin dahi engellendiğini, psikolojik taciz oluşturan eylemleriyle kendisini yıldıran yöneticilerin disiplin cezasıyla cezalandırıldığını ancak bu eylemler nedeniyle açtığı tam yargı davasının hukuka aykırı şekilde reddedildiğini iddia etmiştir. İlgili ulusal ve uluslararası mevzuat ile Anayasa'daki güvenceler doğrultusunda psikolojik tacize maruz kalması nedeniyle meydana gelen maddi ve manevi zararlarının ilgili mahkemelerce giderilmediğini belirterek işkence ve kötü muamele yasağının, kişinin maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkı ile eşitlik ilkesinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

11. Başvuru Anayasa’nın 17. maddesinde güvence altına alınan kişinin maddi ve manevi varlığını koruma hakkı kapsamında incelenmiştir.

12. Anayasa’nın 17. maddesinin birinci fıkrasında, herkesin maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahip olduğu belirtilmekte olup söz konusu düzenleme, Sözleşme'nin 8. maddesinde düzenlenen özel hayata saygı hakkı kapsamında güvence altına alınan fiziksel ve zihinsel bütünlüğün korunması hakkına karşılık gelmektedir (Sevim Akat Eşki, B. No: 2013/2187, 19/12/2013, § 30).

13. Anayasa Mahkemesi birçok kararında, her somut olayın kendi bütünlüğü içinde değerlendirilmesi koşuluyla bireylerin çalışma ortamlarında maruz kaldıklarını ileri sürdükleri eylem, işlem ya da ihmallerin psikolojik taciz derecesine ulaşması için birtakım unsurların aranması gerektiğini vurgulamıştır. Bu bağlamda Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) ile Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığınca hazırlanan yayın ve raporlar da dikkate alındığında muamelelerin psikolojik taciz olarak vasıflandırılabilmesi için;

i. İşyeri ile ilgili olarak işyerindeki yöneticiler ve/veya diğer çalışanlar tarafından gerçekleştirilmesi ya da bu tür müdahalelere göz yumulması,

ii. Süreklilik arz edecek şekilde tekrarlanması, keyfîlik içermesi, sistemli ve kasıtlı olması, yıldırma ve dışlama amacı taşıması,

iii. Mağdurun kişiliğinde, mesleki durumunda veya sağlığında zarar ortaya çıkaran ya da ciddi bir zarar tehlikesi içermesi gerekir (Mehmet Bayrakcı, B. No: 2014/8715, 5/4/2018, § 69; Ebru Bilgin [GK], B. No: 2014/7998, 19/7/2018, § 80; Türkan Aydoğmuş, B. No: 2018/19000, 12/1/2022, § 27).

14. Muamelelerin neden olduğu sonuçların boyutu mağdurun konumuna, muamelelerin süresine, sıklığına, kim ya da kimler tarafından gerçekleştirildiğine, mağdurun cinsiyetine, yaşına ve sağlık durumuna kadar birçok faktöre göre değişebilmektedir (Mehmet Bayrakcı, § 70; Ebru Bilgin § 81; Türkan Aydoğmuş, § 28).

15. Somut olayda 2013 yılında başvurucu hakkında Bafra ilçesine atanması yönünde tesis edilen işlem 27/6/2014 tarihinde iptal edilmiş ve akabinde başvurucu yeniden il müdürlüğünde görevine başlamıştır. Başvurucu, göreve dönmesiyle birlikte il müdürü başta olmak üzere ilgili yöneticiler tarafından görev yerinin değiştirilmesi, bilgisayarının alınması, fiziki olarak kötü koşullarda çalışmaya zorlanması ve küçük düşürücü davranışlara maruz bırakılması gibi birtakım psikolojik taciz uygulamalarıyla karşı karşıya kaldığını belirtmiştir.

16. Davanın reddi ile sonuçlanan süreçte derece mahkemesi, ileri sürülen hususlarla ilgili değerlendirme yaparak başvurucunun sistematik olarak ve yıldırma amaçlı psikolojik tacize

maruz bırakıldığı hususunun ortaya konulamadığı sonucuna ulaşmıştır.

17. Yukarıda ifade edildiği üzere ilgilerin çalışma ortamlarında maruz kaldıklarını ileri sürdükleri eylem, işlem ya da ihmallerin psikolojik taciz derecesine ulaşması için kişiliklerinde, mesleki durumlarında veya sağlıklarında zarar ortaya çıkarması ya da ciddi bir zarar tehlikesinin söz konusu olması gerekmektedir. Her şeyden önce söz konusu eylem, işlem ya da ihmallerin ilgililer için çekilmez bir ağırlık ve yoğunluk derecesine ulaşarak onların manevi bütünlüklerini tehdit eder boyuta geldiği ortaya konulmalıdır. Nitekim Anayasa Mahkemesi tarafından daha önce somut başvuruyla benzer nitelikteki başvurularda bu bağlamda değerlendirmeler yapılmıştır (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. Türkan Aydoğmuş, §§ 35, 36).

18. Somut başvuruya konu edilen eylemlerin 2014 yılı aralık ayı ilâ tam yargı davasının açıldığı 2015 yılı mart ayı arasındaki dönemde gerçekleştirildiği iddia edilmektedir. Söz konusu eylemlerin gerçekleştirildiğine ilişkin iddialara yönelik Bölge İdare Mahkemesince yapılan tespitler ile söz konusu sürecin kısa bir döneme ilişkin olduğu hususu birlikte değerlendirildiğinde, başvurucuya uygulanan eylem ve işlemlerden kaynaklı olarak başvurucunun kişiliğinde, mesleki durumunda ya da sağlığında ortaya çıkmış, çekilmez bir ağırlık ve yoğunluk derecesine ulaşmış bir hususun başvurucu tarafından ortaya konulamadığı ve iddialarının soyut kaldığı anlaşılmaktadır. Ayrıca başvurucu nüksettiğini ileri sürdüğü rahatsızlığını çalışma koşullarına bağlamakta ise de çalışma süresinin çok kısa olması karşısında başvurucunun neden ve sonuç iddiası arasında kurduğu nedensellik bağını objektif ve ikna edici şekilde açıkladığı da söylenemeyecektir.

19. Bu durumda uygulandığı ve psikolojik taciz olduğu iddia edilen eylem ve işlemlerin başvurucunun manevi bütünlüğünü tehdit eder boyutta, çekilmez bir ağırlık ve yoğunluk derecesine ulaştığını söylemenin mümkün olmadığı değerlendirilmektedir. Ayrıca derece mahkemesi tarafından da bu bağlamda bir değerlendirme yapılarak manevi tazminat şartlarının oluşmadığı gerekçesiyle davanın reddine karar verilmiştir. Neticede derece mahkemesince somut olayın başvurucunun maddi ve manevi varlığı üzerindeki etkilerinin tartışıldığı ve verilen kararın bu yönde ilgili ve yeterli gerekçe içerdiği sonucuna varılmıştır.

20. Açıklanan gerekçelerle bir ihlalin bulunmadığı açık olan başvurunun açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Kişinin maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 23/11/2022 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

RAMAZAN GEZGİN

B. No: 2019/7012 | Karar tarihi: 23.11.2022

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/7012

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

RAMAZAN GEZGİN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/7012)

Karar Tarihi:23/11/2022

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Üyeler : Engin YILDIRIM

M. Emin KUZ

Basri BAĞCI

Kenan YAŞAR

Raportör : Hasan HÜZMELİ

Başvurucu : Ramazan GEZGİN

Vekili : Av. Evin KONUK

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, Ankara Valiliğinin olağanüstü hâl döneminde toplantı ve gösterileri yasakladığı 21/1/2018 tarihli kararına uymayarak toplantıya katılan başvurucu hakkında emre aykırı hareket ettiği gerekçesiyle idari para cezası uygulanmasının toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkını ihlal ettiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, nihai hükmü 12/2/2019 tarihlerinde öğrendikten sonra 28/2/2019 bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvuru süresi içinde yapılmıştır. Başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir. Başvurucu, adli yardım talebinde bulunmuştur.

II. DEĞERLENDİRME

3. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Adnan Vural ve diğerleri ([GK], B. No: 2017/36237, 10/3/2022) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede Ankara Valiliğinin toplantı ve gösteri yürüyüşünü yasaklamaya ilişkin kararlarında terör tehdidi ve güncel bir tehlikenin varlığının somut olgulara dayalı

gösterilmediği, kamu düzeni yönünden daha az sınırlayıcı uygulamalarla giderilemeyecek bir tehlike olduğu gösterilmeden yasaklama süresinin toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının kullanımını imkânsız kılacak şekilde uzatıldığı, anılan hakka yönelik gerçekleştirilen müdahalelerin olağanüstü hâlin gerektirdiği ölçüde olduğunun ortaya konulamadığı, süresi belli olmayan kategorik yasaklama kararları verildiği gerekçeleriyle toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşmıştır. Öte yandan anılan kararda, Ankara Valiliğinin 21/1/2018tarihli izne bağlama kararının geçerli olacağı sürenin belirtilmemesinin ve öngörülemeyen bir askerî operasyona bağlanmasının, idari işlemi kesinlikten ve öngörülebilirlikten uzaklaştırdığı belirtilmiş ve bu durumun da anılan hakkı ihlal ettiği sonucuna varılmıştır. Somut başvuruda, anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Bu doğrultuda başvurucunun Anayasa'nın 34. maddesinde güvence altına alınan toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

4. Anayasa Mahkemesinin Mehmet Şerif Ay (B. No: 2012/1181, 17/9/2013) kararında belirtilen ilkeler dikkate alınarak geçimini önemli ölçüde güçleştirmeksizin yargılama giderlerini ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun açıkça dayanaktan yoksun olmayan adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

5. Başvurucunun toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşıldığından diğer ihlal iddiaları yönünden inceleme yapılmasına gerek görülmemiştir.

III. GİDERİM

6. Başvurucu, ihlalin tespiti ve ortadan kaldırılması ile birlikte miktar belirtmeksizin maddi tazminat ve 10.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı merci tarafından yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan GK, B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019,§§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) GK, B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

7. Yeniden yargılama yapılmasına hükmedildiği ve uğranıldığı iddia edilen maddi zararla ilgili bilgi ve belge sunulmadığı gözetilerek başvurucunun maddi ve manevi tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Anayasa’nın 34. maddesinde güvence altına alınan toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Kararın bir örneğinin toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Ankara 2. Sulh Ceza Hâkimliğine (2018/2981 D. İş.) GÖNDERİLMESİNE,

E. Başvurucunun tazminat taleplerinin REDDİNE,

F. 9.900 TL vekâlet ücretinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

G. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 23/11/2022 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ARZU ÖZCANOĞLU

B. No: 2019/7244 | Karar tarihi: 23.11.2022

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/7244

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

ARZU ÖZCANOĞLU BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/7244)

Karar Tarihi: 23/11/2022

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Üyeler : Engin YILDIRIM

M. Emin KUZ

Basri BAĞCI

Kenan YAŞAR

Raportör : Tuğba YILDIZ

Başvurucu : Arzu ÖZCANOĞLU

Vekili : Av. Gürhan DÖLEK

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, kanuna aykırı olarak aleyhe nispi vekâlet ücretine hükmedilmesi nedeniyle mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 1/3/2019 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

8. Başvurucu, Silifke 2. Asliye Hukuk Mahkemesinde (Mahkeme) taşınmaz alım satımına bağlı sebepsiz zenginleşmeden kaynaklanan alacak davası açmıştır. Dava dilekçesinde taşınmaz değerinin belirli olmaması nedeniyle fazlaya ilişkin hakları saklı kalmak kaydıyla 10.000 TL talep ettiğini belirtmiştir.

9. Mahkeme tarafından davaya konu uyuşmazlık hakkında bilirkişi raporu alınmıştır. Raporda, sebepsiz zenginleşme iddiasına dayanak olan gayrimenkulün devir tarihindeki değeri 177.173,10 TL olarak hesaplanmıştır. Mahkemece 31/3/2015 tarihli ikinci duruşmada bilirkişi raporu taraf vekillerine verilmiş, eksik harç tamamlanmak üzere başvurucu (davacı) vekiline de iki haftalık süre tanınmıştır. Başvurucu vekili 21/4/2015 tarihli üçüncü duruşmada davanın tapu iptali ve tescili davası olmayıp alacak davası olduğunu, bu nedenle harç ikmalinin yapılamayacağını belirtmiştir.

10. Mahkeme 26/11/2015 tarihli kararında; davanın sebepsiz zenginleşmeden kaynaklanan alacak davası olduğunu, gerekli bilirkişi incelemesi ve keşfin yapılması neticesinde başvurucu vekiline yemin delilinin de hatırlatıldığını ancak yemin teklif etme hakkı varken bu imkânı kullanmadığını, bu durumda dava ispatlanamadığı belirterek davanın reddine karar vermiştir. Yargılama giderleri yönünden Mahkeme; peşin alınan 170,80 TL harçtan karar tarihi itibarıyla alınması gereken 27,70 TL harcın mahsubu ile bakiye 143,10 TL harcın karar kesinleştiğinde ve talep hâlinde davacıya iadesine, 16.030,39 TL nispi vekâlet ücretinin de başvurucudan alınarak davalı tarafa verilmesine karar vermiştir. Söz konusu vekâlet ücretine ilişkin tutarı gayrimenkulün devir tarihindeki değeri olan 177.173,10 TL üzerinden hesaplanmıştır.

11. Başvurucu, temyiz talebinde bulunmuş; dilekçesinde esasa ilişkin şikâyetlerinin yanında fazlaya ilişkin haklarını saklı tutarak 10.000 TL alacak talepli dava açtığını, bu değer üzerinden harç yatırdığını, ıslah talebinde de bulunmamasına rağmen dava değerine göre 1.500 TL nispi vekâlet ücretine hükmedilmesi gerekirken hatalı olarak 16.030,39 TL vekâlet ücretine hükmedildiğini ileri sürmüştür.

12. Yargıtay 3. Hukuk Dairesi 19/2/2018 tarihli kararla ayrı bir gerekçe belirtmeksizin temyiz istemini reddederek kararı onamıştır.

13. Başvurucu aynı gerekçelerle karar düzeltme talebinde bulunmuş; Yargıtay 3. Hukuk Dairesi 16/1/2019 tarihli kararla, karar düzeltme isteminin de reddine karar vermiştir.

14. Nihai karar başvurucu vekiline 12/2/2019 tarihinde tebliğ edilmiş, başvurucu 1/3/2019 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. İlgili Mevzuat

15. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nun 323. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

“(1) Yargılama giderleri şunlardır:

…

ğ) Vekille takip edilen davalarda kanun gereğince takdir olunacak vekâlet ücreti.”

16. 2/7/1964 tarihli ve 492 sayılı Harçlar Kanunu'nun 16. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Değer ölçüsüne göre harca tabi işlemlerde (1) sayılı tarifede yazılı değerler esastır. Müdahelenin men'i tescil ve tapu kayıt iptali gibi gayrimenkulün aynına taallük eden davalarda gayrimenkulün değeri nazara alınır.

...

Değer tayini mümkün olan hallerde dava dilekçelerinde değer gösterilmesi mecburidir. Gösterilmemişse davacıya tesbit ettirilir. Tesbitten kaçınma halinde, dava dilekçesi muameleye konmaz.

Noksan tesbit edilen değerler hakkında 30 uncu madde hükmü uygulanır."

17. 492 sayılı Kanun'un 30. maddesi şöyledir:

"Muhakeme sırasında tesbit olunan değerin, dava dilekçesinde bildirilen değerden fazla olduğu anlaşılırsa, yalnız o celse için muhakemeye devam olunur, takip eden celseye kadar noksan değer üzerinden peşin karar ve ilam harcı tamamlanmadıkça davaya devam olunmaz. Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanununun 409 uncu maddesinde gösterilen süre içinde dosyanın muameleye konulması, noksan olan harcın ödenmesine bağlıdır."

18. 19/3/1969 tarihli ve 1136 sayılı Avukatlık Kanunu'nun 164. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Avukatlık ücreti, avukatın hukukî yardımının karşılığı olan meblâğı veya değeri ifade eder.

Yüzde yirmibeşi aşmamak üzere, dava veya hükmolunacak şeyin değeri yahut paranın belli bir yüzdesi avukatlık ücreti olarak kararlaştırılabilir.

...

Avukatlık asgarî ücret tarifesi altında vekâlet ücreti kararlaştırılamaz. ... Avukatlık ücretinin kararlaştırılmamış olduğu veya taraflar arasında yazılı ücret sözleşmesinin bulunmadığı yahut ücret sözleşmesinin belirgin olmadığı veya tartışmalı olduğu veya ücret sözleşmesinin ücrete ilişkin hükmünün geçersiz sayıldığı hallerde; değeri para ile ölçülebilen dava ve işlerde asgari ücret tarifelerinin altında olmamak koşuluyla ücret itirazlarını incelemeye yetkili merci tarafından davanın kazanılan bölümü için avukatın emeğine göre ilâmın kesinleştiği tarihteki müddeabihin değerinin yüzde onu ile yüzde yirmisi arasındaki bir miktar avukatlık ücreti olarak belirlenir. Değeri para ile ölçülemeyen dava ve işlerde ise avukatlık asgari ücret tarifesi uygulanır."

19. 1136 sayılı Kanun'un 168. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Baronun yönetim kurulları, her yıl Eylül ayı içerisinde, yargı yerlerindeki işlemler ile diğer işlemlerden alınacak avukatlık ücretinin asgarî hadlerini gösteren birer tarife hazırlayarak Türkiye Barolar Birliğine gönderirler.

Türkiye Barolar Birliği Yönetim Kurulunca, baro yönetim kurullarının teklifleri de göz önüne alınmak suretiyle uygulanacak tarife o yılın Ekim ayı sonuna kadar hazırlanarak Adalet Bakanlığına gönderilir. ... Bu tarife Adalet Bakanlığına ulaştığı tarihten itibaren bir ay içinde Bakanlıkça karar verilmediği veya tarife onaylandığı takdirde kesinleşir. ...

Avukatlık ücretinin takdirinde, hukukî yardımın tamamlandığı veya dava sonunda hüküm verildiği tarihte yürürlükte olan tarife esas alınır."

20. 31/12/2014 tarihli ve 29222 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan ve hüküm tarihinde yürürlükte olan 2015 yılı Avukatlık Asgari Ücret Tarifesi'nin 13. maddesi şöyledir:

"(1) Tarifenin ikinci kısmının ikinci bölümünde gösterilen hukuki yardımların konusu para veya para ile değerlendirilebiliyor ise avukatlık ücreti, davanın görüldüğü mahkeme için Tarifenin İkinci Kısmında belirtilen maktu ücretlerin altında kalmamak kaydıyla (yedinci maddenin ikinci fıkrası, dokuzuncu maddenin birinci fıkrasının son cümlesi ile onuncu maddenin son fıkrası hükümleri saklı kalmak kaydıyla,) Tarifenin üçüncü kısmına göre belirlenir.

(2) Ancak hükmedilen ücret kabul veya reddedilen miktarı geçemez."

21. Anılan tarifenin üçüncü kısımının ilgili bölümü şöyledir:

"Yargı Yerleri ile İcra ve İflas Dairelerinde Yapılan ve Konusu Para Olan veya Para ile Değerlendirilebilen Hukuki Yardımlara Ödenecek Ücret

1. İlk 30.000,00 TL için % 12

2. Sonra gelen 40.000,00 TL için % 11"

B. Yargıtay Kararları

22. Yargıtay 8. Hukuk Dairesinin 15/6/2017 tarihli ve E.2015/8732, K.2017/9136 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"... dava 5.000.-TL dava değeri üzerinden harç yatırılmak suretiyle açılmış, mahkemece hacizli malların değeri ile alacak miktarından hangisi az ise onun üzerinden hesaplanacak harç tamamlatılmadan yargılamaya devam edilerek, davanın kabulüne karar verilmiştir.

Bu durumda, vekalet ücretine esas alınması gereken dava değeri, dava dilekçesinde harçlandırılan 5.000.00.-TL'dir, bu bedel üzerinden vekalet ücretine hükmedilmesi gerekir.

Ne var ki, mahkemece takip çıkış miktarı olan 28.638,85 TL üzerinden belirlenen ancak harçlandırılmayan değer üzerinden avukatlık ücretine hükmedilmesi doğru değilse de, yapılan bu yanlışlığın giderilmesi yargılamanın tekrarını gerektirir nitelikte görülmediğinden 6100 sayılı HMK'nun ek Geçici 3. maddesi yollaması ile 1086 sayılı HUMK'nun 438/7. maddesi uyarınca hükmün düzeltilerek onanması uygun görülmüştür."

23. Yargıtay 14. Hukuk Dairesinin 19/2/2020 tarihli ve E.2016/13953, K.2020/1966 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"... Somut uyuşmazlıkta, davacı dava değerini 5.000,00TL olarak belirterek önalım nedeniyle tapu iptali ve tescil isteminde bulunmuştur. Dava konusu taşınmazdaki payın naklini sağlayan resmi senette 5.000,00TL bedel ödenerek edinildiği anlaşılmıştır. Davacının davasını açarken harçlandırdığı değer ise, yine resmi senette belirtilen 5.000,00TL'dir. Ancak mahkemece davanın reddine karar verilmesine rağmen kendini vekille temsil ettiren davalı yararına 6.001,25 TL tutarında nisbi vekalet ücretine hükmedildiği, bu miktarın hesabında 12.01.2016 tarihli ziraat bilirkişi raporunda taşınmazın toplam arazi bedelinin belirlendiği 102.750,00TL'nin davalının kullanımında olan 1/2 kısmına düşen 51.375,00 TL'nin esas alındığı anlaşılmıştır.

Mahkemece, davalı lehine takdir edilen vekalet ücretinin harçlandırılan ve resmi satış sözleşmesinde gösterilen satış bedeli olan 5.000,00TL üzerinden hesaplanması gerekirken, bilirkişi raporunda belirtilen ve harçlandırılmayan 51.375,00TL üzerinden vekalet ücretine

hükmedilmesi doğru görülmemiş..."

24. Yargıtay 14. Hukuk Dairesinin 18/6/2020 tarihli ve E.2016/17106, K.2020/3859 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"...Somut uyuşmazlıkta, dava konusu taşınmazdaki payın naklini sağlayan resmi senette satış bedelinin 13.000,00 TL olduğu anlaşılmıştır. Davacının davasını açarken harçlandırdığı değer de yine resmi senette belirtilen 13.000,00 TL'dir. Ancak mahkemece davanın reddine karar verilmesine rağmen, davaya konu hissenin bilirkişi raporunda belirlenen 24.415,00 TL bedeli üzerinden hesaplama yapılarak, kendini vekille temsil ettiren davalı lehine2.929,80 TL tutarında nisbi vekalet ücretine hükmedildiği anlaşılmıştır.

Mahkemece, davalı lehine takdir edilen vekalet ücretinin harçlandırılan ve resmi satış sözleşmesinde gösterilen satış bedeli olan 13.000,00 TL üzerinden hesaplanması gerekirken, bilirkişi raporunda belirtilen bedel üzerinden vekalet ücretine hükmedilmesi doğru görülmemiş..."

25. Yargıtay 1. Hukuk Dairesinin 2/3/2022 tarihli ve E.2021/10334, K.2022/1678 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"... Davacının vekalet ücretine yönelik temyiz itirazına gelince; yolsuz tescil istemine ilişkin talep taşınmaz malın aynına ilişkin olup para ile değerlendirilmesi mümkündür. Böyle bir davada, 492 sayılı Harçlar Kanunu'nun 16. maddeleri uyarınca dava değerinin ve buna göre alınacak harcın, taşınmazın dava tarihi itibariyle keşfen saptanan bedelinden ibaret olacağı kuşkusuzdur. Vekalet ücreti hesap edilirken deharcı yatırılmış olan dava değerinin esas alınması gerekmektedir.

Somut olayda, davacı dava dilekçesinde, dava değerini 7.151.985,70. TL olarak göstermiş, harcı bu tutar üzerinden yatırmış, dava tarihi itibariyle keşfen belirlenen 20.084,835,14 TL üzerinden eksik harcı tamamlamamıştır. Bu durumda davalı vekili lehine vekalet ücreti harçlandırılan değer üzerinden hesaplanması gerekirken, taşınmazın keşfen belirlenen ancak harcı tamamlanmayan değeri üzerindenfazla hesaplanması doğru görülmemiştir..."

V. İNCELEME VE GEREKÇE

26. Anayasa Mahkemesinin 23/11/2022 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

27. Başvurucu, sebepsiz zenginleşmeden kaynaklanan alacağı nedeniyle açtığı davada vekâlet ücretinin tarifeye göre dava değeri üzerinden nispi olarak belirlenmesi gerekirken yani 10.000 TL talebiyle açtığı davada aleyhine 1.500 TL nispi vekâlet ücretine hükmedilmesi gerekirken Mahkemenin dava değerinin ıslah edildiğini değerlendirerek bilirkişi raporunda tespit edilen taşınmaz değeri üzerinden aleyhine nispi vekâlet ücretine hükmetmesinin hukuka aykırı olduğunu iddia etmiştir. Başvurucu, bu kararın yerleşik Yargıtay içtihadına aykırı olduğunu belirtmiş; temyiz ve karar düzeltme aşamalarında bu hususu açıkça öne sürdüğü hâlde bir sonuç elde edemediğini ifade etmiştir. Başvurucu, hukuka aykırı şekilde hesaplanarak aleyhine yüksek nispi vekâlet ücretine hükmedilmesinin adil yargılanma hakkını ihlal ettiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

28. Anayasa'nın iddianın değerlendirilmesinde dayanak alınacak "Hak arama hürriyeti"

kenar başlıklı 36. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir."

29. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Başvurucunun hukuka aykırı olarak nispi vekâlet ücretine hükmedildiğine ilişkin şikâyetinin adil yargılanma hakkının güvencelerinden biri olan mahkemeye erişim hakkı kapsamında incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

30. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

a. Müdahalenin Varlığı ve Hakkın Kapsamı

31. Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrasında, herkesin yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddiada bulunma ve savunma hakkına sahip olduğu belirtilmiştir. Dolayısıyla mahkemeye erişim hakkı, Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan hak arama özgürlüğünün bir unsurudur. Diğer yandan Anayasa'nın 36. maddesine "adil yargılanma" ibaresinin eklenmesine ilişkin gerekçede, taraf olduğumuz uluslararası sözleşmelerce de güvence altına alınan adil yargılanma hakkının madde metnine dâhil edildiği vurgulanmıştır. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ni (Sözleşme) yorumlayan Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, Sözleşme'nin 6. maddesinin (1) numaralı fıkrasının mahkemeye erişim hakkını içerdiğini belirtmiştir (Özbakım Özel Sağlık Hiz. İnş. Tur. San. ve Tic. Ltd. Şti., B. No: 2014/13156, 20/4/2017, § 34).

32. Mahkemeye erişim hakkı bir uyuşmazlığı mahkeme önüne taşıyabilmek ve uyuşmazlığın etkili bir şekilde karara bağlanmasını isteyebilmek anlamına gelmektedir (Özkan Şen, B. No: 2012/791, 7/11/2013, § 52).

33. Başvuruya konu davada başvurucu aleyhine 16.030,39 TL nispi vekâlet ücretine hükmedilmesinin mahkemeye erişim hakkına müdahale teşkil ettiği açıktır.

b. Müdahalenin İhlal Oluşturup Oluşturmadığı

34. Anayasa’nın ''Temel hak ve hürriyetlerin sınırlanması'' kenar başlıklı 13. maddesi şöyledir:

“Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz.”

35. Yukarıda anılan müdahale, Anayasa’nın 13. maddesinde belirtilen koşullara uygun olmadığı müddetçe Anayasa’nın 36. maddesinin ihlalini teşkil edecektir. Bu sebeple müdahalenin Anayasa’nın 13. maddesinde öngörülen ve somut başvuruya uygun düşen, kanun tarafından öngörülme, haklı bir sebebe dayanma, ölçülülük ilkesine aykırı olmama koşullarına uygun olup olmadığının belirlenmesi gerekir.

36. Başvuru konusu olayda, başvurucu aleyhine hükmedilen 16.030,39 TL nispi vekâlet ücreti nedeniyle başvurucunun mahkemeye erişimine getirilen sınırlamanın kanun tarafından öngörülme ölçütünü karşılayıp karşılamadığının değerlendirilmesi gerekir.

i. Genel İlkeler

37. Hak ve özgürlüklerin, bunlara yapılacak müdahalelerin ve sınırlandırmaların kanunla düzenlenmesi bu haklara ve özgürlüklere keyfî müdahaleyi engelleyen, hukuk güvenliğini sağlayan demokratik hukuk devletinin en önemli unsurlarından biridir (Tahsin Erdoğan, B. No: 2012/1246, 6/2/2014, § 60). Müdahalenin kanuna dayalı olması öncelikle şeklî manada bir kanunun varlığını zorunlu kılar. Türkiye Büyük Millet Meclisi (TBMM) tarafından çıkarılan şeklî anlamda bir kanun hükmünün bulunmaması hakka yapılan müdahaleyi anayasal temelden yoksun bırakır (Ali Hıdır Akyol ve diğerleri [GK], B. No: 2015/17510, 18/10/2017, § 56).

38. Kanunun varlığı kadar kanun metninin ve uygulamasının da bireylerin davranışlarının sonucunu öngörebileceği kadar hukuki belirlilik taşıması gerekir (Necmiye Çiftçi ve diğerleri, B. No: 2013/1301, 30/12/2014, § 55). Müdahalenin kanuna dayalı olması, iç hukukta müdahaleye ilişkin yeterince ulaşılabilir ve öngörülebilir kuralların bulunmasını gerektirmektedir (Türkiye İş Bankası A.Ş. [GK], B. No: 2014/6192, 12/11/2014, § 44). Kanunilik unsuru yönünden değerlendirme yapılırken derece mahkemelerince müdahaleye imkân tanıyan kanun hükümlerinin yorumu ve bu hükümlerin olaya uygulanması bariz takdir hatası ya da açık bir keyfîlik içermediği sürece bu alanda bir inceleme yapılması bireysel başvurunun amacıyla bağdaşmaz. Ancak derece mahkemelerinin müdahaleye imkân tanıyan kanun hükmünü açık bir biçimde hatalı yorumladıklarının ve uyguladıklarının tespiti hâlinde müdahalenin kanunilik temelinden yoksun olduğu sonucuna ulaşılabilir (Ramazan Atay, B. No: 2017/26048, 29/1/2020, § 29).

ii. İlkelerin Olaya Uygulanması

39. Somut olayda başvurucu 10.000 TL tazminat talebiyle, sebepsiz zenginleşmeye dayalı alacak davası açmış ve davası reddedilmiştir. Başvurucu aleyhine de 16.030,39 TL nispi vekâlet ücretine hükmedilmiştir.

40. 492 sayılı Kanun'un 16. maddesinin birinci fıkrasında, gayrimenkulün aynına ilişkin açılan davalarda yargı harçlarının gayrimenkulün değeri üzerinden belirleneceği düzenlenmiştir. Yargılama sırasında tespit edilen gayrimenkulün değeri dava dilekçesinde bildirilen değerden fazla olduğu takdirde o celse için yargılamaya devam edileceği, takip eden celseye kadar eksik harçlar tamamlanmadıkça yargılamaya devam edilemeyeceği aynı Kanun'un 30. maddesinde ifade edilmiştir.

41. Tarifenin 13. maddesinde de dava konusu para veya para ile değerlendirilebilen hâllerde dava değeri üzerinden tarifenin üçüncü kısmına göre nispi vekâlet ücretinin belirleneceği düzenlenmiştir.

42. Yargılama giderlerinin hesabına ilişkin Yargıtay kararlarında, dava değerinin aynı zamanda harçlandırılan değer olup vekâlet ücretinin de bu değer üzerinden hesaplanacağı açıkça vurgulanmıştır. Konusu belli bir değerle ilgili olan davaların reddi hâlinde nispi vekâlet ücretine hükmedileceği, taşınmazın aynına ilişkin davalarda ise talep edilenden bağımsız gayrimenkul değeri üzerinden harçlandırmanın yapılacağı ve nispi vekâlet ücretine hükmedileceği belirtilmiştir (bkz. §§ 22-25).

43. Bu durumda başvuruya konu yargılamanın gayrimenkulün aynına ilişkin bir dava mı yoksa sebepsiz zenginleşmeden kaynaklanan alacak davası mı olduğunun ortaya konulması gerekir.

44. Başvurucu dava dilekçesinde açıkça sebepsiz zenginleşmeye dayalı alacak davası açtığını belirtmiştir. Yargılama sırasında bilirkişi raporunun alınmasının ardından başvurucu vekiline eksik harcın tamamlanması için süre tanınmışsa da başvurucu davanın alacak davası olduğunu belirterek harcı tamamlamayacağını Mahkemeye bildirmiştir.

45. İlk derece mahkemesinin gerekçeli kararında da davanın sebepsiz zenginleşmeden kaynaklanan alacak davası olarak kabul edildiği, başvurucunun 10.000 TL üzerinden yatırdığı peşin harçtan 27,70 TL maktu harç dışındaki harcın da iadesine karar verildiği görülmüştür.

46. Açıklanan hususlar doğrultusunda söz konusu davanın sebepsiz zenginleşmeden kaynaklanan alacak davası olduğu, gayrimenkulün aynına ilişkin bir davanın söz konusu olmadığı anlaşılmıştır.

47. Mahkeme kararında, gayrimenkulün aynına ilişkin bir dava olmadığı ve ıslah talebinde de bulunulmadığı hâlde neden gayrimenkulün devir tarihindeki değeri üzerinden vekâlet ücretine hükmedildiğiyle ilgili olarak herhangi bir gerekçeye yer verilmemiştir. Bu durumda Mahkemenin söz konusu kararına dayanak kanun hükmünü nasıl yorumladığı anlaşılamamıştır. Ayrıca başvurucunun temyiz ve karar düzeltme dilekçelerinde söz konusu vekâlet ücretine dair açıkça ileri sürdüğü iddialarına ilişkin olarak Yargıtay Dairesince açık bir değerlendirme yapılmamıştır.

48. Bu hâliyle Mahkemenin reddettiği davada gayrimenkul değerini dikkate alarak yüksek miktarda nispi vekâlet ücretine hükmetmesinin kanuni dayanağının bulunmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

49. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

C. Giderim Yönünden

50. Başvurucu, ihlal tespiti ve yeniden yargılama yapılmasıyla 100.000 TL manevi tazminata karar verilmesi talebinde bulunmuştur.

51. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasında düzenlenen bireysel başvuruya özgü yeniden yargılama kurumunun özelliklerine ilişkin kapsamlı açıklamalar için bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

52. İhlalin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

53. İncelenen başvuruda, başvurucu aleyhine yüksek nispi vekâlet ücretine hükmedilmesi nedeniyle mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşılmıştır. Dolayısıyla ihlalin mahkeme kararından kaynaklandığı anlaşılmıştır. Bu sebeple kararın bir örneğinin yeniden yargılama yapılmak amacıyla Silifke 2. Asliye Hukuk Mahkemesine gönderilmesine karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin mahkemeye erişim hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Silifke 2. Asliye Hukuk Mahkemesine (E.2014/811, K.2015/824) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucunun tazminat talebinin REDDİNE,

E. 364,60 TL harç ve 9.900 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 10.264,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 23/11/2022 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

İLHAN ÇELİK

B. No: 2019/9093 | Karar tarihi: 23.11.2022

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/9093

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

İLHAN ÇELİK BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/9093)

Karar Tarihi: 23/11/2022

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Üyeler : Engin YILDIRIM

M. Emin KUZ

Basri BAĞCI

Kenan YAŞAR

Raportör : Çağlar ÖNCEL

Başvurucu : İlhan ÇELİK

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; gözaltı ve tutuklama tedbiri dolayısıyla hükmedilen tazminatın yetersiz olması nedeniyle hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu; yargılandığı davada haksız şekilde gözaltı ve tutuklama tedbiri uygulandığını, anılan davada beraatine karar verilerek hükmün kesinleştiğini belirterek tazminat davası açmıştır.

3. Bursa 12. Ağır Ceza Mahkemesi 24/10/2018 tarihinde davanın kısmen kabulü ile başvurucu lehine 31.397,25 TL maddi, 20.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar vermiştir.

4. Bursa Bölge Adliye Mahkemesi 3. Ceza Dairesi 16/9/2019 tarihinde manevi tazminata ilişkin istinaf başvurusunu esastan reddetmiş, maddi tazminata ilişkin hükmün 15.306,40 TL olarak düzeltilmesine kesin olarak karar vermiştir.

5. Nihai karar olan Bölge Adliye Mahkemesinin kararına ilişkin olarak Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) evrak işlem kütüğü üzerinde yapılan incelemede, başvurucunun ilgili kararı ilk olarak 25/1/2019 tarihinde saat 19.29'da açarak okuduğu tespit edilmiştir.

6. Bununla birlikte başvurucu nihai kararı 25/2/2019 tarihinde UYAP üzerinden öğrendiğini belirterek 14/3/2019 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

7. Başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Adli Yardım Talebi Yönünden

8. Ödeme gücünden yoksun olduğunu belirten başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir (Mehmet Şerif Ay, B. No: 2012/1181, 17/9/2013).

B. Hakkaniyete Uygun Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

9. Başvurucu, gözaltı ve tutuklama tedbiri dolayısıyla hükmedilen tazminatın yetersiz olması nedeniyle hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiğini öne sürmüştür.

10. Anayasa Mahkemesi Hüseyin Aşkan (B. No: 2017/15649, 21/7/2020) kararında otuz günlük süre kuralının bireysel başvurunun ön şartlarından biri olduğunu ve bu sürenin başlangıç tarihinin tespitinde kanun hükmü gereği öğrenme tarihinin esas alınacağını belirtmiştir (Hüseyin Aşkan, § 20). Anılan kararda bireysel başvuru süresinin işlemeye başlaması yönünden nihai kararın gerekçesinin tebliğinin öğrenme şekillerden biri olduğu, bununla birlikte başka şekillerde de öğrenmenin söz konusu olabileceği ifade edilmiştir (Hüseyin Aşkan, § 23).

11. Bu doğrultuda Hüseyin Aşkan kararında; kullanıcıların UYAP üzerinden yaptıkları işlemlerin (doküman oluşturma, düzenleme, imzalama, açma, okuma ve yazdırma gibi) kayıt altına alındığı evrak işlem kütüğünün Anayasa Mahkemesi tarafından incelenmesi sonucunda nihai kararın açılarak okunduğuna ilişkin bir işlemin tespiti hâlinde bu işlemi yapan ilgililerin işlem sırasında nihai kararın sonucunu öğrendiklerinin kabul edileceği, böyle bir durumda bireysel başvuru süresinin de bu tarihten itibaren başlatılması gerektiği belirtilmiştir (Hüseyin Aşkan, §§ 26-29).

12. Başvuru konusu olayda nihai karar olan Bölge Adliye Mahkemesi kararına ilişkin olarak UYAP evrak işlem kütüğü üzerinde yapılan incelemede ilgili kararın başvurucu tarafından 25/1/2019 tarihinde saat 19.29'da açılarak okunduğu tespit edilmiştir.

13. Buna göre Bölge Adliye Mahkemesi kararının başvurucu tarafından 25/1/2019 tarihinde UYAP üzerinden okunduğu, bu kapsamda bireysel başvuruya ilişkin nihai karardan anılan tarihte haberdar olunduğunun ve bu doğrultuda bireysel başvuru süresinin 26/1/2019 tarihinden itibaren işlemeye başladığının kabul edilmesi gerekir. Anılan tarihten itibaren otuz gün içinde bireysel başvuruda bulunulması gerekirken 14/3/2019 tarihinde yapılan bireysel başvuruda süre aşımı olduğu sonucuna varılmıştır.

14. Açıklanan gerekçelerle başvurunun diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin süre aşımı nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Başvurunun süre aşımı nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

C. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nun 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca tahsil edilmesi mağduriyetine neden olacağından adli yardım talebi kabul edilen başvurucunun yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMASINA 23/11/2022 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ADEM ATEŞ

B. No: 2019/9769 | Karar tarihi: 23.11.2022

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/9769

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

ADEM ATEŞ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/9769)

Karar Tarihi: 23/11/2022

R.G. Tarih ve Sayı: 25/1/2023 - 32084

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Üyeler : Engin YILDIRIM

M. Emin KUZ

Basri BAĞCI

Kenan YAŞAR

Raportör : Yüksel GÜNARSLAN

Başvurucu : Adem ATEŞ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, müdafinin mesleki mazeret dilekçesinin kabul edilmemesi ve savunma için ek süre talebinin reddedilmesi nedeniyle savunma için gerekli zaman ve kolaylıklara sahip olma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Komisyon, savunma için gerekli zaman ve kolaylıklara sahip olma hakkı ile müdafi yardımından yararlanma hakkı dışındaki şikâyetlerin kabul edilemez olduğuna, anılan haklara ilişkin şikâyetlerin kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

3. Başvurucu, Trabzon Cumhuriyet Başsavcılığı (Başsavcılık) tarafından hakkında Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanması (FETÖ/PDY) üyesi olduğu şüphesiyle başlatılan soruşturma kapsamında 14/7/2017 tarihinde gözaltına alınmıştır. Başvurucu anılan suçtan 25/7/2017 tarihinde tutuklanarak ceza infaz kurumuna konulmuştur.

4. Soruşturma neticesinde Başsavcılığın 3/8/2017 tarihli iddianamesiyle başvurucunun silahlı terör örgütüne üye olma suçundan cezalandırılması talebiyle hakkında kamu davası

açılmıştır. İddianamede, başvurucunun ByLock isimli, kriptolu haberleşme programını kullandığı, örgüte müzahir dernek ve sendika üyesi olduğu, örgüt yararına bankacılık işlemleri gerçekleştirdiği iddialarına yer verilmiştir.

5. İddianamenin kabulü ile açılan dava Trabzon 3. Ağır Ceza Mahkemesinin (Mahkeme) E.2017/62 sırasına kaydedilerek görülmeye başlanmıştır. Başvurucu, müdafiinin hazır bulunduğu 26/9/2017 tarihli ilk celsede alınan savunmasında suçlamaları reddetmiştir. Yargılamanın 9/11/2017 tarihli ikinci oturumunda iddia makamınca esas hakkında mütalaa sunulmuştur. Başvurucu ve müdafii, mütalaayı inceleyip beyanda bulunmak için süre talebinde bulunmuştur. Mahkeme, süre talebinin kabulü ile duruşmanın 29/11/2017 tarihine ertelenmesine karar vermiştir.

6. Yargılamanın 29/11/2017 tarihli üçüncü celsesine mesleki mazeret bildiren başvurucu müdafii katılmamıştır. Bu celsede müdafinin Mahkemeye ulaştırdığı 24/11/2017 tarihli mütalaaya karşı yazılı savunma dilekçesi ile 27/11/2017 tarihli mesleki mazeret dilekçesi okunmuştur. Başvurucu, müdafii ile görüşemediğini ve savunmasını hazırlayamadığını, talep ettiği belgelerin kendisine verilmediğini, ByLock Tespit ve Değerlendirme Tutanağı'nı anlayamadığını beyan ederek bilirkişi raporu aldırılmasını ve savunmasını hazırlamak için ek süre verilmesini talep etmiştir.

7. Mahkeme kovuşturma evresinde dosyaya gelen bütün bilgi ve belgelerin sanığa okunması ve savunmasını hazırlamak için kendisine bir önceki celse süre verilmesi nedeniyle ek süre talebinin reddine karar vermiştir. Mahkemece savunma yapmaması durumunda bu hakkından vazgeçmiş sayılacağı ihtarı başvurucuya bildirilmiş, esas hakkındaki mütalaaya karşı diyecekleri ve son sözü sorulmuştur. Başvurucu, müdafii gelmeden savunma yapmak istemediği yönündeki beyanını yinelemiştir. Söz konusu celsede hüküm açıklanmıştır. Mahkeme, başvurucunun silahlı terör örgütüne üye olma suçundan mahkûmiyetine karar vermiştir. İstinaf ve temyiz kanun yolu incelemelerinden geçen hüküm Yargıtay 16. Ceza Dairesinin 3/12/2018 tarihli onama kararı ile kesinleşmiştir.

8. Başvurucu, nihai hükmü 19/2/2019 tarihinde öğrendikten sonra 15/3/2019 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

9. Komisyonca adli yardım talebinin kabulüne karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

10. Başvurucu; avukatının mesleki mazeret sunmasına, son savunma için yeterli hazırlığı bulunmamasına, duruşmanın karar duruşması olduğunu bilmemesine ve dosya içeriğindeki bilgi ve belgeler kendisine gönderilmemesine rağmen savunma yapmaya zorlanması ve avukatının yokluğunda karar verilmesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

11. Bakanlık görüşünde, başvurucunun aşamalarda müdafi yardımından yararlandığı ve ikinci celsede savunmanın süre talebinin kabul edildiği belirtilmiştir. Diğer yandan Bakanlık, incelemenin ilgili mevzuat hükümleri ve Anayasa Mahkemesi içtihatları ile somut olayın kendine özgü koşulları gözönüne alınarak yapılması gerektiğini ifade etmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanında bireysel başvuru formundaki iddialarını tekrarlamış; dosya kapsamında yer alan ancak kendisine verilmeyen bilgi ve belgeleri Mahkemeden talep ettiğine ilişkin 10/10/2017 ve 27/11/2017 tarihli dilekçe suretlerini bireysel başvuru dosyasına ibraz etmiştir.

12. Başvuru, adil yargılanma hakkı kapsamındaki savunma için gerekli zaman ve kolaylıklara sahip olma hakkı kapsamında incelenmiştir.

13. Anayasa'nın 36. maddesi uyarınca herkes iddiada bulunma, savunma ve adil yargılanma hakkına sahiptir. Anayasa'nın anılan maddesinde adil yargılanma hakkından ayrı olarak iddia ve savunma hakkına birlikte yer verilmesi, taraflara iddia ve savunmalarını mahkeme önünde dile getirme fırsatı tanınması gerektiği anlamını da içermektedir (Mehmet Fidan, B. No: 2014/14673, 20/9/2017, § 37).

14. Ceza yargılamasında savunma hakkının güvence altına alınması, demokratik toplumun temel ilkelerindendir (Erol Aydeğer, B. No: 2013/4784, 7/3/2014, § 32).İddiaya karşı savunma imkânı tanınmadığı sürece adil muhakeme yapılması mümkün değildir.

15. Suç isnadı altındaki kişiye savunma hakkının şeklen değil gerçek anlamda sağlanması gerekir. Bunun için suç isnadı altındaki kişi, savunma için yeterli imkâna yani gerekli zaman ve kolaylıklara sahip olmalıdır. Bu itibarla anılan güvence, adil yargılanma hakkının kapsam ve içeriğine dâhil ve bu hakkın doğal sonucudur. Diğer yandan Anayasa'nın 36. maddesine adil yargılanma ibaresinin eklenmesine ilişkin gerekçede, Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası sözleşmelerce de güvence altına alınan adil yargılama hakkının madde metnine dâhil edildiği vurgulanmıştır. Nitekim Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 6. maddesinin (3) numaralı fıkrasının (b) bendinde, bir suç ile itham edilen herkesin savunmasını hazırlamak için gerekli zaman ve kolaylıklara sahip olma hakkı düzenlenmiştir (Ufuk Rifat Çobanoğlu, B. No: 2014/6971, 1/2/2017, § 37).

16. Anayasa Mahkemesi de savunma için gerekli zaman ve kolaylıklara sahip olma hakkının Anayasa’nın 36. maddesinde belirtilen adil yargılanma kavramı yanında meşru vasıta ve yollardan yararlanma kavramının da kapsamında olduğunu belirtmiştir (AYM, E.1992/8, K.1992/39, 16/6/1992).

17. Savunma için gerekli kolaylık kavramı şüpheliye/sanığa savunma için yardımcı olacak veya olabilecek zorunlu olan imkânları ifade etmekte ve silahların eşitliğini sağlamayı amaçlamaktadır. Suç isnadı altındaki kişiye sağlanması zorunlu kolaylıklar, savunma için gerekli olanlardır. Kişinin beraat etmesini veya cezasının azaltılmasını sağlayabilecek delil niteliğindeki belgelere erişimine ve müdafiiyle görüşmesine izin verilmesi, gerekçeli kararın tebliğ edilmesi ve yargılama esnasında esaslı değişikliklerden haberdar edilmesi sağlanacak kolaylıklardır (Ufuk Rifat Çobanoğlu, § 45).

18. Somut olayda başvurucu ve müdafii yargılamanın ikinci celsesinde sunulan esas hakkındaki mütalaaya karşı savunma hazırlamak üzere süre talebinde bulunmuştur. Mahkemece talep kabul edilerek bir sonraki celseye kadar süre verilmiştir. Başvurucunun müdafii üçüncü celse öncesinde dava dosyasına mesleki mazeret bildirmiş ve oturuma katılmamıştır. Tutuklu olarak yargılanan başvurucu; müdafii ile görüşemediğini, savunmasını hazırlayamadığını, talep ettiği bilgi ve belgelerin kendisine gönderilmediğini beyan ederek ek süre talebinde bulunmuştur. Mahkeme, kovuşturma evresinde dosyaya gelen bütün bilgi ve belgelerin sanığa (başvurucuya) okunmuş olması ve savunmasını hazırlamak üzere kendisine bir önceki celsede süre verilmesi nedeniyle başvurucunun ek süre talebinin ve müdafiinin mazeretinin ayrı ayrı reddine karar vermiştir. Mahkemenin ek süre talebinin reddi gerekçesinden dava dosyasındaki bilgi ve belgelerin ceza infaz kurumunda bulunan başvurucuya gönderilmediği ancak duruşma sırasında okunduğu kanaatine ulaşılmıştır. Silahlı terör örgütüne üye olma suçundan tutuklu olarak yargılanan ve ByLock Tespit ve Değerlendirme Tutanağı'nı anlamadığını ifade eden başvurucunun

-başta ByLock kullanımına ilişkin teknik veriler olmak üzere- dosya içeriğindeki bilgi ve belgelere erişemediği ve celse arasında avukatı ile görüşemediği yönündeki beyanı gözönüne alındığında esas hakkındaki mütalaaya karşı savunmasını planlayıp yapabilme imkânından yararlandırılmadığı anlaşılmıştır. Diğer taraftan başvurucunun gözaltına alındığı tarih ile savunma için ek süre talebi reddedilerek mahkûmiyetine karar verildiği tarih arasındaki süre 4 ay 15 gündür. Dolayısıyla söz konusu talebin makul sürede yargılanma hakkı açısından yargılamayı uzatacağı da söylenemez. Yargılama bir bütün olarak değerlendirildiğinde -somut olayın özel koşullarında- başvurucunun savunma için gerekli zaman ve kolaylıklara sahip olma hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

19. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki savunma için gerekli zaman ve kolaylıklara sahip olma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

20. Savunma için gerekli zaman ve kolaylıklara sahip olma hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşıldığı için müdafi yardımından faydalanma hakkı yönünden ayrıca bir değerlendirme yapılmasına gerek görülmemiştir.

III. GİDERİM

21. Başvurucu; ihlalin tespiti, yeniden yargılama yapılması ile maddi ve manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

22. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK[, B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019,§§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

23. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından başvurucunun manevi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir. Başvurucu, maddi zarara ilişkin olarak bilgi/belge sunmadığından maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Savunma için gerekli zaman ve kolaylıklara sahip olma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki savunma için gerekli zaman ve kolaylıklara sahip olma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin savunma için gerekli zaman ve kolaylıklara sahip olma hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Trabzon 3. Ağır Ceza Mahkemesine (E.2017/62; K.2017/48) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucunun tazminat taleplerinin REDDİNE,

E. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 23/11/2022 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

DİLEK KARAÇAY VE DİĞERLERİ

B. No: 2019/10039 | Karar tarihi: 23.11.2022

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/10039

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

DİLEK KARAÇAY VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/10039)

Karar Tarihi: 23/11/2022

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Üyeler : Engin YILDIRIM

M. Emin KUZ

Basri BAĞCI

Kenan YAŞAR

Raportör : Ayhan KILIÇ

Başvurucular : 1. Dilek KARAÇAY

2. Hülya KARAÇAY

3. Hüriye KARAÇAY

4. Merve KARAÇAY

5. Murat KARAÇAY

Başvurucular Vekili : Av. Abdulhekim GİDER

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, yol çalışması sebebiyle taşınmazda oluşan zararın karşılanmaması nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 25/3/2019 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık görüşünü bildirmiştir.

6. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

8. Başvurucular, Siirt ili Baykan ilçesi Merkez Mahallesi İşletme mevkiinde kâin 152 ada 6 parsel sayılı taşınmazın malikidir. Taşınmazın üzerinde bir adet betonarme yapı ve bahçe bulunmaktadır.

9. Karayolları Genel Müdürlüğünce taşınmaza yaklaşık 80-95 metre mesafeden geçen Diyarbakır-Bitlis devlet kara yolunda 2012 yılında genişletme çalışması yapılmıştır.

10. Başvurucular 13/8/2012 tarihinde Baykan Asliye Hukuk Mahkemesinde idare aleyhine tazminat davası açmıştır. Dava dilekçesinde başvurucular, idare tarafından gerçekleştirilen kara yolu yapımı sırasında kontrolsüz toprak alımı sebebiyle, eğimli arazideki toprağın gevşediğini, yağmurun da etkisiyle yamaçta çökme ve çatlakların oluştuğunu belirtmiş; bu sebeple kendilerininki de dâhil olmak üzere çevredeki evlerin kullanılamaz hâle geldiğini ifade etmiştir. Ayrıca bu durumun Siirt Valiliği Afet ve Acil Durum Müdürlüğünce de raporlandığını vurgulamıştır. Dilekçede ayrıca idarenin taşınmaza kamulaştırmasız olarak fiilen el koyduğunu iddia ederek taşınmaz ile meyve ağaçlarının tam bedeline tazminat olarak hükmedilmesini talep etmiştir.

11. Asliye Hukuk Mahkemesi 6/3/2013 tarihinde taşınmaz mahallinde bilirkişilerle birlikte keşif yapmıştır. Keşif zaptında; taşınmaz üzerindeki binada hâlihazırda herhangi bir zararın görülmediği, bahçede herhangi bir meyve ağacının bulunmadığı, binanın etrafının yer yer taş duvarla çevrili olduğu, Karayolları Genel Müdürlüğünün taşınmaza fiilî el atmasının söz konusu olmadığı belirtilmiştir.

12. Asliye Hukuk Mahkemesine sunulan ve jeoloji mühendisi tarafından hazırlanan 8/3/2013 havale tarihli raporda; arazinin %25-30 oranında eğimli olduğu, taşınmazın güneyinde bulunan Bitlis-Baykan kara yolunu genişletme çalışmaları sırasında yamacın altında topuk olarak adlandırılan kısmın hiçbir önlem alınmadan kazılması sonucu yamacın stabilitesinin bozulduğu belirtilmiştir. Raporda; bunun etkisiyle yola doğru kaymanın oluştuğu, ihtilaf konusu taşınmazın da kütle hâlinde kaymaya başlayan alanın içinde olduğu vurgulanmıştır. Raporda ayrıca bölgenin yerleşim için risk teşkil ettiği görüşü açıklanmıştır.

13. Asliye Hukuk Mahkemesi 5/4/2013 tarihinde davayı görev yönünden reddetmiştir. Kararın gerekçesinde, idarece taşınmaza kamulaştırmasız olarak el atılmasının söz konusu olmadığı vurgulanmış; idarenin plan ve projesinin uygulanması sebebiyle oluştuğu ileri sürülen zararın tazminine ilişkin davanın idari yargıda açılması gerektiği belirtilmiştir.

14. Başvurucular 2/9/2013 tarihinde Batman İdare Mahkemesinde aynı iddia ve taleple idare aleyhine tam yargı davası açmıştır. İdare Mahkemesince 10/9/2013 tarihinde, usulüne uygun olarak düzenlenmediği için dava dilekçesinin reddine karar verilmiştir. Kararın gerekçesinde, başvuruculların idarenin proje yapımı sırasında taşınmazda oluşan zararlarının tazminini mi yoksa kamulaştırmasız el atma sebebiyle oluşan zararlarının

tazminini mi istediğini netleştirmesi gerektiği ifade edilmiştir.

15. Başvurucular 2/10/2013 tarihinde dava dilekçesini yenilemiştir. Yenilenen dilekçede, tazminat isteminin yol yapımı sırasında taşınmaza zarar verilmesi fiiline münhasır kılındığı açıklanmıştır.

16. Batman İdare Mahkemesi 11/5/2015 tarihinde taşınmaz mahallinde bilirkişilerle birlikte keşif yapmıştır. Batman İdare Mahkemesine sunulan ve fen bilirkişisi unvanlı iki kişi tarafından hazırlanan 13/11/2015 tarihli raporda, stabil durumdaki yamacın kopmuş kısımlarının yol çalışması sırasında mühendislik önlemlerinin alınmaması sonucu stabilitesinin bozulduğu belirtilmiştir. Raporda; yamaçtaki bazaltın şişme ve kayma sonucu çatladığı, çatlaklara yağmur suyunun sızmasıyla alanın kaymaya başladığı ve ihtilaf konusu taşınmazın da bu alanda bulunduğu ifade edilmiştir.

17. Yine Batman İdare Mahkemesine sunulan ve bir ziraat mühendisi, bir inşaat mühendisi, bir de harita ve kadastro mühendisinden oluşan bilirkişi heyetince hazırlanan 13/11/2015 tarihli raporda; yol çalışmasının kaymaya yol açan temel etken olmayıp hızlandırıcı bir rol oynamış olabileceği belirtilmiştir. Raporda, binanın mevcut durumunda bir hasar söz konusu olmadığından idare aleyhine tazminat hesaplanmasının uygun olmayacağı görüşü açıklanmıştır.

18. Batman İdare Mahkemesi 28/12/2015 tarihinde yetkisizlik kararı vererek dosyayı Siirt İdare Mahkemesine göndermiştir.

19. Davaya bakmaya devam eden Siirt İdare Mahkemesince (İdare Mahkemesi) 15/4/2016 tarihinde davanın reddine karar verilmiştir. Kararın gerekçesinde; Batman İdare Mahkemesine sunulan bir ziraat mühendisi, bir inşaat mühendisi, bir de harita ve kadastro mühendisinden oluşan bilirkişi heyetince hazırlanan 13/11/2015 tarihli rapora atıfta bulunularak yol yapımı ile zarar arasında nedensellik bağının olmadığı vurgulanmıştır.

20. Başvurucular bu karara karşı itiraz yoluna başvurmuştur. İtiraz dilekçesinde başvurucular, fen bilirkişi raporuna atıfta bulunarak kaymalar dolayısıyla yapının kullanılamaz hâle geldiğini ileri sürmüştür. Başvurucular, İdare Mahkemesince hükme esas alınan bilirkişi raporundaki tespitlerin Siirt Valiliği Afet ve Acil Durum Müdürlüğününkilerle de çeliştiğini ifade etmiştir. İtiraz dilekçesinde ayrıca Asliye Hukuk Mahkemesine sunulan jeoloji bilirkişisi raporunda da taşınmaz üzerinde yapı inşa edilmesinin mümkün olmadığının belirtildiğini hatırlatmıştır. Son olarak aynı yerdeki diğer bazı taşınmazlar için tazminata hükmedildiğini ve bu kararların kesinleştiğini vurgulamıştır.

21. Gaziantep Bölge İdare Mahkemesi 3. İdari Dava Dairesince (Bölge İdare Mahkemesi) 15/11/2016 tarihinde ara kararı verilerek ilk derece mahkemesindeki yargılama sırasında temin edilen bilirkişi raporlarında çelişki bulunması ve hükme esas alınacak nitelikte olmaması nedeniyle yeni bir bilirkişi incelemesi yaptırılmasına karar verilmiştir. Siirt İdare Mahkemesince istinabe yoluyla 27/3/2018 tarihinde keşif icra edilerek bilirkişi incelemesi yaptırılmıştır. İki inşaat mühendisi, bir jeofizik mühendisi, bir jeoloji mühendisi ve bir ziraat mühendisinden oluşan bilirkişi heyetince hazırlanan 7/5/2018 havale tarihli raporda, kaymanın önemli sebeplerinden birisinin suyun etkisi olduğu belirtilmiştir. Raporda, keşif tarihi itibarıyla taşınmazın alt kotlarında istinat duvarının bulunmasının ve yamaç eğiminin az olmasının kaymaları önlemiş olabileceği kanaati açıklanmış; zeminde açılma, kayma, çökmenin olmamasının ve istinat duvarında herhangi bir çatlamanın görülmemesinin taşınmazda heyelanın bulunmadığını gösterdiği ifade edilmiştir. Taşınmazdaki yapıda

herhangi bir hasarın bulunmadığının vurgulandığı raporda, taşınmaz üzerinde bitkisel üretime konu olabilecek ekili/dikili muhdesatın olmadığı belirtilmiştir.

22. Bölge İdare Mahkemesi 26/9/2018 tarihinde, İdare Mahkemesinin gerekçesini değiştirmek suretiyle itirazı esastan reddetmiştir. Kararın gerekçesinde, 7/5/2018 tarihli bilirkişi raporuna atıfta bulunularak yol yapım ve genişletme çalışması sebebiyle başvuruculara taşınmazı herhangi bir zarara uğramadığından davanın reddedilmesinin sonucu itibarıyla isabetli olduğu belirtilmiştir.

23. Başvurucu bu karara karşı karar düzeltme yoluna başvurmuştur. Karar düzeltme istemi Bölge İdare Mahkemesinin 29/1/2019 tarihli kararıyla reddedilmiştir. Nihai karar 4/3/2019 tarihinde başvuruculara tebliğ edilmiştir. Başvurucular 25/3/2019 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

24. 6/1/1982 tarihli ve 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 2. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

" 1. İdari dava türleri şunlardır:

...

b) İdari eylem ve işlemlerden dolayı kişisel hakları doğrudan muhtel olanlar tarafından açılan tam yargı davaları,

..."

V. İNCELEME VE GEREKÇE

25. Anayasa Mahkemesinin 23/11/2022 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvuruculaın İddiaları ve Bakanlık Görüşü

26. Başvurucular, idarenin yol çalışması sebebiyle taşınmazın artık kullanılamayacağının Asliye Hukuk Mahkemesinin kesinleşmiş kararıyla sabit olduğunu belirtmiş; taşınmazla ilgili olarak tasarrufta bulunmanın, üzerindeki yapıda yaşamanın idarenin kusuruyla imkânsız hâle geldiğini iddia etmiş ve bu sebeple mülkiyet hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Başvurucular, aynı yerde bulunan başka taşınmazlarla ilgili olarak idare aleyhine tazminata hükmedildiğini ve bu kararların kesinleştiğini belirtmiş; kendi taşınmazlarıyla ilgili olarak farklı karar verilmesinin adil yargılanma hakkını ihlal ettiğini iddia etmiştir.

27. Bakanlık görüşünde, olay ve olgular özetlendikten ve ilgili mevzuata yer verildikten sonra işin esasının incelenmesinde bu hususlar ile Karayolları Genel Müdürlüğünün görüşünün dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir. Karayolları Genel Müdürlüğünün Bakanlık aracılığıyla gönderdiği yazıda, 2012 yılındaki yol çalışmasının taşınmazda zarara yol açmasının mümkün olmadığı ifade edilmiştir.

B. Değerlendirme

28. Anayasa'nın iddianın değerlendirilmesinde dayanak alınacak "Mülkiyet hakkı" kenar başlıklı 35. maddesi şöyledir:

"Herkes, mülkiyet ve miras haklarına sahiptir.

Bu haklar, ancak kamu yararı amacıyla, kanunla sınırlanabilir.

Mülkiyet hakkının kullanılması toplum yararına aykırı olamaz."

29. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Başvurucular her ne kadar adil yargılanma hakkının da ihlal edildiğini iddia etmiş ise de başvurunun bir bütün olarak mülkiyet hakkı kapsamında incelenmesinin uygun olacağı değerlendirilmiştir.

30. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğinden şikâyet eden bir kimse, önce böyle bir hakkının var olduğunu kanıtlamak zorundadır. Bu nedenle öncelikle başvurucunun Anayasa'nın 35. maddesi uyarınca korunmayı gerektiren mülkiyete ilişkin bir menfaate sahip olup olmadığı noktasındaki hukuki durumunun değerlendirilmesi gerekir (Cemile Ünlü, B. No: 2013/382, 16/4/2013, § 26; İhsan Vurucuoğlu, B. No: 2013/539, 16/5/2013, § 31). İhtilaf konusu taşınmazın başvuruculların mülkiyetinde olduğu açıktır. Dolayısıyla mülkün mevcudiyeti konusunda tereddüt bulunmamaktadır.

31. Anayasa Mahkemesince ikinci olarak tespit edilmesi gereken husus başvurucunun mülküne herhangi bir müdahalede bulunulup bulunulmadığıdır.

32. Anayasa'nın 35. maddesinde bir temel hak olarak güvence altına alınmış olan mülkiyet hakkı kişiye -başkasının hakkına zarar vermemek ve yasaların koyduğu sınırlamalara uymak koşuluyla- sahibi olduğu şeyi dilediği gibi kullanma ve ondan tasarruf etme, onun ürünlerinden yararlanma olanağı verir (Mehmet Akdoğan ve diğerleri, B. No: 2013/817, 19/12/2013, § 32). Dolayısıyla malikin mülkünü kullanma, mülkün semerelerinden yararlanma ve mülkü üzerinde tasarruf etme yetkilerinden herhangi birinin sınırlanması mülkiyet hakkına müdahale teşkil eder (Recep Tarhan ve Afife Tarhan, B. No: 2014/1546, 2/2/2017, § 53). Bu bağlamda mülkün ekonomik değerini azaltan veya mülkten umulan ekonomik faydadan mahrum kalınmasına neden olunan kamusal işlemlerin mülkiyet hakkına müdahale teşkil ettiği kabul edilmelidir (Dicle Enerji Yatırım Sanayi ve Ticaret Anonim Şirketi, B. No: 2018/13737, 16/6/2021, § 41).

33. Somut olayda başvurucular, idarenin yol genişletme çalışmaları sırasında meydana gelen titreşimler ile önlem almaksızın gerçekleştirdiği toprak alımı sebebiyle arazide kayma ve taşınmaz üzerinde bulunan evde ve meyve bahçesinde hasar meydana geldiğini ileri sürmüştür. Başvurucular bu nedenle meydana gelen zararın tazmini için önce Asliye Hukuk Mahkemesinde dava açmıştır. Asliye Hukuk Mahkemesince yapılan keşifte, binada herhangi bir hasarın bulunmadığı ve taşınmaz üzerinde meyve ağacı olmadığı tespiti yapılmıştır. Asliye Hukuk Mahkemesine sunulan ve jeoloji mühendisi tarafından hazırlanan 8/3/2013 havale tarihli raporda ise bölgenin genel durumuyla ilgili olarak değerlendirmelerde bulunulduğu gözlemlenmektedir. Rapora göre %25-30 oranında eğimli olan yamacın Bitlis-Baykan kara yolunu genişletme çalışmaları sırasında hiçbir önlem alınmadan kazılması sonucu stabilitesi bozulmuştur. Bunun etkisiyle yola doğru kayma oluşmuştur. Raporda, başvuruculara ait taşınmazın da kütle kaymasının gerçekleştiği alanın içinde olduğu vurgulanmıştır. Benzer tespitin Batman İdare Mahkemesine sunulan ve fen bilirkişisi unvanlı iki kişi tarafından hazırlanan 13/11/2015 tarihli raporda da yapıldığı görülmektedir.

34. Buna karşılık Batman İdare Mahkemesine sunulan ve bir ziraat mühendisi, bir inşaat mühendisi ve bir de harita ve kadastro mühendisinden oluşan bilirkişi heyetince hazırlanan 13/11/2015 tarihli raporda, başvuruculara ait binada bir hasarın söz konusu olmadığı tespiti yapılmıştır. Hakeza Bölge İdare Mahkemesinin istinabe talimatı üzerine Siirt İdare Mahkemesince yaptırılan bilirkişi incelemesi sonucu iki inşaat mühendisi, bir jeofizik

mühendisi, bir jeoloji mühendisi ve bir ziraat mühendisinden oluşan bilirkişi heyetince hazırlanan 7/5/2018 havale tarihli raporda da keşif tarihi itibarıyla taşınmazdaki yapıda herhangi bir hasarın bulunmadığı ve taşınmaz üzerinde bitkisel üretime konu olabilecek ekili/dikili muhdesatın mevcut olmadığı belirtilmiştir.

35. Başvurucular, taşınmazın kullanılamayacak hâle geldiğinin Asliye Hukuk Mahkemesi kararıyla kesinleştiğini belirtmekte ise de Asliye Hukuk Mahkemesince işin esasına yönelik herhangi bir kararın verilmediği açıktır. Ayrıca Asliye Hukuk Mahkemesine sunulan jeoloji raporundaki tespitlerden hareketle başvuruculların taşınmazının kullanılamaz hâle geldiğinin kabulü mümkün görülmemiştir. Asliye Hukuk Mahkemesine sunulan 8/3/2013 havale tarihli rapor ile Batman İdare Mahkemesine sunulan 13/11/2015 tarihli fen bilirkişisi raporunda başvuruculların taşınmazının kaymanın gerçekleştiği alanda bulunduğu belirtilmiş ise de taşınmazın üzerindeki yapının hasar gördüğüne dair bir tespit yer almadığı gibi taşınmazın kullanılamayacağına dair bir saptama da mevcut değildir. Batman İdare Mahkemesine sunulan 13/11/2015 tarihli diğer rapor ile Siirt İdare Mahkemesine sunulan 7/5/2018 havale tarihli rapordaki belirlemeler de dikkate alındığında Bölge İdare Mahkemesince kara yolu çalışmaları sebebiyle oluşan kaymanın başvuruculların taşınmazını etkilemediği sonucuna ulaşılmasında keyfîlik veya bariz takdir hatası tespit edilememiştir.

36. Bu durumda başvuruculların taşınmazının kara yolu genişletme çalışmalarından dolayı zarar gördüğü ortaya konulamadığından mülkiyet hakkına müdahale edildiğinin kabulü mümkün görülmemiştir.

37. Açıklanan gerekçelerle mülkiyet hakkına yönelik bir müdahalenin bulunduğunun ispatlanamaması dolayısıyla başvurunun açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekmiştir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvuruculer üzerinde BIRAKILMASINA 23/11/2022 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

NADİR MERT

B. No: 2019/14248 | Karar tarihi: 23.11.2022

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/14248

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

NADİR MERT BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/14248)

Karar Tarihi: 23/11/2022

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Üyeler : Engin YILDIRIM

M. Emin KUZ

Basri BAĞCI

Kenan YAŞAR

Raportör : Nahit GEZGİN

Başvurucu : Nadir MERT

Vekili : Av. Kahraman ÖZDOĞAN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele yasağının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Olay Tutanağı'na göre Adana İl Emniyet Müdürlüğüne bağlı Narkotik Suçlarla Mücadele Şube Müdürlüğünde görevli beş polis memuru, iki kişinin uyuşturucu madde satışı yaptığı ihbarı üzerine 4/10/2017 tarihinde olay yerine gitmiştir. Başvurucu, memurları fark edince kaçmaya başlamış; tökezleyerek yüzüstü yere düşüp pantolonun cebinden çıkardığı bir poşeti yere atmıştır. Ardından başvurucu, kendisini yakalamaya çalışan memur M.E.H.ye tekme savurup yüzüne yumruk atmakla kalmamış; M.E.H.nin belindeki tabancasını almaya çalışmış ve aynı zamanda onahakaret etmiştir. Polis memurları kademeli güç kullanmak suretiyle başvurucuyu yere yatırıp kelepçelemiştir. Başvurucunun yere attığı poşetteki uyuşturucu maddeye deel konulmuştur.

3. Polis memuru M.E.H. hakkında Adana Devlet Hastanesince (Devlet Hastanesi) düzenlenen 4/10/2017 tarihli adli raporda; görevi sırasında darba maruz kaldığını ifade

ettiği, burun kökünde 0,5 cm'lik abrazyon, sağ el, sağ diz, sol ön kol ağrısı olduğu, kafa travması bulunup grafi ve BBT tetkikinin normal olduğu, kulak burun boğaz muayenesinde nazal (burun) dorsunda 0,5 cm cilt erezyonu olduğu ancak nazalda bir fraktür (kemik kırığı) bulunmadığı, beyin cerrahisi muayenesinde acil patoloji düşünülmediği, yumuşak doku travması bulunduğu ve mevcut bulgularına göre hayati tehlikesi olmadığı tespitlerine yer verilmiştir. Adli Tıp Kurumu (ATK) tarafından düzenlenen 5/10/2017 tarihli raporda ise Devlet Hastanesinin tespitlerine ek olarak sağ dirseğinde 2 cm çapında abrazyon ve sağ ayağında ağrı olduğu belirtilmiştir.

4. Başvurucu hakkında uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suçu ile görevi yaptırmamak için direnme suçlarından resen, ayrıca polis memuru M.E.H.nin şikâyetçi olması üzerine hakaret suçundan 4/10/2017 tarihinde bir soruşturma başlatılmıştır. Başlatılan bu soruşturma kapsamında şüpheli olarak ifadesi alınan başvurucu, suçlamalarla ilgili olarak susma hakkını kullanmış; kendisini yakalayan polis memurlarından herhangi bir gerekçe ile şikâyetçi de olmamıştır.

5. Söz konusu soruşturmada müşteki olarak ifade veren memur M.E.H. ise olayınseyrini genel olarak diğer memurlarla birlikte düzenledikleri Olay Tutanağı'nda açıklandığı gibi anlatmış, başvurucunun kendisini tekmeleyip yüzüne yumruk atması sonrasında kaçmasını önlemek amacıyla onunla bir mücadeleye giriştiğini, birlikte yere düşüp boğuşma yaşadıkları sırada başvurucunun belindeki silahını almaya çalıştığını, en nihayetinde diğer memurların yardımıyla başvurucuyu kelepçe de kullanarak yakalayabildiklerini söylemiştir. Olayın görgü tanığı olarak dinlenen ve aynı zamanda sonradan hakkında başvurucu ile birlikte uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suçundan kamu davası açılan S.İ. 5/10/2017 tarihinde alınan ifadesinde başvurucunun polis memurlarından birine -isim belirtmemiştir- yumruk attığını, sonrasında memurun elindeki büyük silahı almaya çalışması üzerine memur ile başvurucu arasında boğuşma başladığını, bu sırada memurun yüzünde kan gördüğünü söylemiştir.

6. Devlet Hastanesince başvurucu hakkında 5/10/2017 tarihinde düzenlenen adli raporda sağ kaşta 1,5 cm uzunlukta cilt altı ve cilt kesisi, sol yanakta ödem, sol gözaltı kapakta hafif ödem, sol-sağ alında ödem, sol kulakta kırmızılık, sol omuzda ağrı ve hassasiyet, sol uyruk posteriorda 4x1 cm kızarıklık, sırtta multiple kızarıklık ve bulanıklık olduğu tespitlerine yer verilmiştir. ATK'nın 19/10/2017 tarihinde düzenlediği raporda bu tespitlere ek olarak sağ kaş içinde sağ lateralde 1,5 cm'lik sütüre yara ile lomberde hassasiyet olduğu, 22/12/2017 tarihinde düzenlediği raporda ise başvurucunun yaralanmasının kemik kırığına neden olmayıp hayatını tehlikeye atmadığı, basit tıbbi müdahale ile giderilebilecek nitelikte olduğu tespiti yer almıştır.

7. Başvurucu, yakalanması sırasında ve yakalanmasının ardından polis memurlarının fiziksel şiddetine ve hakaretlerine maruz kaldığını ileri sürdüğü 11/10/2017 tarihli şikâyet dilekçesini Adana Cumhuriyet Başsavcılığına (Başsavcılık) sunmuştur. Başvurucu şikâyetinde önce ekip aracı dışında tüm memurların, ekip aracına bindirildikten sonra ise K... ismindeki memurun kendisini darbettiğini, bu sırada memurların kendisine sövdüğünü, memurların bunlarla da yetinmeyerek kendisini Narkotik Şube Müdürlüğüne götürdükten sonra da darbettiklerini ileri sürmüştür. Bununla birlikte başvurucu, aynı şikâyet dilekçesinde olay sırasında bir polis memurunun burnundan yaralandığını duyduğunu ancak yaralamanın sorumlusunun kendisi olmadığını belirtmiştir. Başsavcılık, bu iddia ile ilgili olarak başlattığı soruşturmanın başvurucu hakkında yürütülmekte olan soruşturma ile birlikte yürütülmesine karar vermiştir. Soruşturmada başvurucunun yakalandığı yere yakın

yerdeki caminin, bir akaryakıt istasyonunun ve Narkotik Şube Müdürlüğünün kamera kayıtlarının olup olmadığı araştırılmış; cami kamerasının bir kayıt sistemine sahip olmadığı, akaryakıt istasyonu ile Müdürlükteki kayıtların ise kısa sürelerle muhafaza edilip ardından otomatik olarak silinmesi nedeniyle araştırılan tarihte söz konusu kayıtların silindiği belirlenmiştir.

8. Soruşturmada, memur M.E.H. dâhil başvurucuyu yakalayan memurların şüpheli olarak ifadeleri alınmıştır. Memurlar bu ifadelerinde olayı, düzenledikleri tutanak içeriğinde açıkladıkları şekilde anlatmıştır. Başvurucunun müşteki olarak alınan ifadesinde ayrıca kendisine yöneltilen suçlamaları kabul etmediği anlaşılmıştır. Başvurucu, anılan ifadesinde şikâyetlerini tekrar etmekle birlikte tanımadığı için olay yerinde olup olmadığını bilmediği tanık S.İ.nin anlatımlarını kabul etmemiştir. Öte yandan başvurucunun mahalleden çocukluk arkadaşı olduğunu söyleyen H.İ.D. 13/11/2017 tarihinde tanık sıfatıyla alınan ifadesinde; polisin yolda arama yaptığı sırada kendisini görüp yanına çağırdığını, bu sırada başvurucunun ne olup bittiğini öğrenmek amacıyla yanlarına geldiğini fakat polislerin başvurucuya karşı orantısız güç kullanarak onu ekip aracına götürdüklerini söylemiştir.

9. Başsavcılık 14/2/2019 tarihinde hakaret ve basit yaralama suçlarından beş polis memuru hakkında kovuşturmaya yer olmadığına karar vermiştir. Kararda; memurları fark eden başvurucunun kaçarken sokakta tökezleyerek yüzüstü yere düştüğü, memur M.E.H.nin başvurucuyu yakalamak için harekete geçtiği sırada başvurucunun polis memurunu tekme ve yumrukla yaraladığı, tabancasını almaya çalıştığı, memurların orantılı güç kullanarak başvurucuyu yakaladıkları sırada başvurucunun basit tıbbi müdahale ile giderilebilir nitelikte yaralandığı, memurların güç kullanma yetkisi sınırlarını aştıklarına dair soyut iddia dışında bir delil bulunmadığı belirtilmiştir. Karara karşı yapılan itiraz, sulh ceza hâkimliği tarafından aynı gerekçelerle 25/3/2019 tarihinde reddedilmiştir.

10. Başvurucu, nihai kararın kendisine 30/3/2019 tarihinde tebliğ edilmesinin ardından 25/4/2019 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

11. Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) üzerinden yapılan incelemede başvurucu hakkında Başsavcılıkça görevi yaptırmamak için direnme ve memur M.E.H.ye hakaret suçlarından kamu davası açıldığı anlaşılmıştır. Asliye ceza mahkemesinde görülen davada 14/11/2019 tarihinde verilen kararın gerekçesinde, memur M.E.H.nin yaralanmasının olayda yaşanan arbede sırasında gerçekleşmiş olabileceği ihtimalinden söz edilmiş; diğer bir memurun başvurucu aleyhine verdiği ifadesine bu memurun yanlı olabileceği nedeniyle itibar edilemeyeceği, ayrıca "Şüpheden sanık yararlanır." ilkesi gereğince inkâra yönelik savunmanın dikkate alınması gerektiği belirtilmiş; cezalandırılması için şüpheden uzak, kesin ve inandırıcı delil elde edilemediği gerekçesiyle başvurucunun suçlandığı her iki suçtan beraatine karar verildiği açıklanmıştır. Karara karşı istinaf talebinde bulunulmamış olup karar 22/12/2019 tarihinde kesinleşmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

12. Başvurucu; uyuşturucu madde ticareti yapmak suçu ile ilgili olarak yakalanması ve sonrasında polis memurlarının fiziksel şiddetine ve hakaretlerine maruz kaldığını, olay hakkında resen ve derhâl bir soruşturma açılmadığı ile bir süre sonra açılan soruşturmanın ise etkili yürütülmediğini belirterek insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele yasağının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

13. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini

gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

14. Anayasa’nın 17. maddesinde güvence altına alınan kişinin maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına saygı gösterme yükümlülüğü, öncelikle negatif yükümlülük olarak kamu otoritelerinin kişilerin fiziksel ve ruhsal olarak zarar görmelerine neden olmamalarını gerektirdiği gibi ayrıca pozitif yükümlülük olarak devlete kişilerin işkence ve eziyete ya da insan haysiyetiyle bağdaşmayan bir ceza veya muameleye maruz bırakılmalarını engelleyecek tedbirler alma ödevi de yüklemektedir. Sınırları belli bazı durumlarda, mevzuata uygun olarak ve sadece kaçınılmaz hâllerde aşırı olmaması koşuluyla güvenlik güçleri tarafından fiziksel güce başvurulmasının kötü muamele olmadığı kabul edilmektedir. Bununla beraber fiziksel güce başvurmak kesinlikle zorunlu hâle gelmedikçe bu neviden fiiller prensip olarak kötü muamele yasağını ihlal edecektir. Devletin Anayasa'nın 17. maddesi kapsamında sahip olduğu bu pozitif yükümlülüğün usul boyutu çerçevesinde ise bireyin kötü muameleye ilişkin savunulabilir bir iddiasının bulunması hâlinde yürütülmesi gereken ceza soruşturmasının etkili olarak kabul edilebilmesi için öncelikle derhâl ve resen başlatılması, sorumluların belirlenmesini sağlayabilecek bütün delillerin tespit edilmesi, olayı çevreleyen koşulların aydınlatılması, nesnel ve tarafsız analizlere dayanılması, soruşturmanın olaya karışmış olabilecek kişilerden bağımsız ve özenle yürütülmesi, suç tespit edildiği takdirde eylemle orantılı bir ceza ile sonuçlandırılması gerekir (Cezmi Demir ve diğerleri, B. No: 2013/293, 17/7/2014; Ali Rıza Özer ve diğerleri [GK], B. No: 2013/3924, 6/1/2015).

15. Somut olayda polis memurlarının başvurucuya karşı güç kullandığı konusunda ihtilaf bulunmamaktadır. Başsavcılığın kararında polis memurlarının başvurucuyu yakalamak için müdahale ettiği sırada başvurucunun memurlardan birine tekme ve yumruk attığı, polis memurlarının da bu nedenle ve orantılı şekilde güç kullanarak başvurucuyu yakaladıkları ifade edilmiştir.

16. Bu durumda somut başvuruda incelenecek mesele, polis memurlarının kullandığı gücün gerekliliği ile orantılılığıdır.

17. Bu noktada başvurucu hakkında görevi yaptırmamak için direnme suçundan verilip kesinleşmiş bir beraat kararı bulunduğu dikkat çekmektedir. Diğer taraftan söz konusu kararın gerekçesine bakıldığında, başvurucunun cezalandırılması için şüpheden uzak, kesin ve inandırıcı nitelikte bir delil elde edilemediği gerekçesine dayanıldığı, bununla birlikte suçu işlemediğinin sabit olduğunun değerlendirilmediği, dahası polis memuru M.E.H.nin olayda bir arbede yaşanıp bu arbedede yaralandığının değerlendirildiğinin açıklandığı görülmüştür. Diğer taraftan karar gerekçesinde arbedenin sebebi hakkında bir açıklama bulunmamaktadır.

18. Memur M.E.H. hakkında düzenlenen doktor raporları incelendiğinde başvurucu tarafından yumruk atılması iddiası ile uyumlu burun kökünde meydana gelen bir yaralanması olduğu görülmüştür. Keza başvurucunun kendi ifadesinde dahi olaydan sonra burnundan yaralanan bir memur olduğunu kendisinin de duyduğunu söylediği açıktır. Hal böyle olunca ilgili kanun yoluna başvurulmaksızın kesinleşen, başvurucunun görevi yaptırmamak için direnmediğinin sabit olduğunun kabul edilmediği, suçu işlediği konusunda mahkûmiyetine yetecek nitelikte delilin elde edilemediğinin değerlendirildiği, aynı zamanda olay sırasında başvurucu ile memurlar arasında arbede yaşandığının da kabul edilip arbedenin sebebi konusunda değerlendirme ve açıklama içermeyen, bireysel başvuruya

konu kovuşturmaya yer olmadığına kararından sonra verilen söz konusu karar nedeniyle kovuşturmaya yer olmadığı kararında yapılan güç kullanmada gereklilik tespitinin isabetli olmadığının söylenemeyeceği kanaatine varılmıştır. Dolayısıyla somut olayda yakalama sırasında kullanılan gücün haklı bir nedene dayandığı kanaatine varılmıştır.

19. Olayın gerçekleşme koşulları ile başvurucu hakkındaki raporlarda açıklanan yaralanmaların basit tıbbi müdahale ile giderilebilecek nitelikte olması dikkate alındığında polis memurlarının kullandığı gücün yakalama görevlerini yaptırmamak için gerçekleştirilen direnme ile orantılı olduğu sonucuna varılmıştır.

20. Başvurucunun yakalamadan sonra polis ekip aracı ile karakolda fiziksel şiddete ve hakarete maruz kaldığı iddialarının ise savunulabilir olmadığı değerlendirilmiştir.

21. Diğer taraftan başvurucu, vücudunda meydana gelen yaralanmalardan kamu makamlarının haberdar olmasına rağmen polis memurları hakkında resen bir soruşturma başlatılmayıp soruşturma açılması için bu konudaki şikâyetini bildirmesinin beklendiğini, bu durumun ise insan haysiyeti ile bağdaşmayan muamele yasağı kapsamındaki etkili ceza soruşturmasının kriterlerinden olan soruşturmanın derhâl ve resen başlatılması ilkesine aykırı olduğunu ileri sürmüştür. Somut olaya bu yönüyle bakıldığında başvurucunun görevlerini yaptırmamak için direnmesi ile içlerinden birini yaralaması nedeniyle orantılı güç kullanmak zorunda kaldıkları yönünde birtakım belgeler hazırlayan polis memurlarının olaya ilişkin tüm bilgi ve belgeleri yetkili makamlara sunduğu, yaralanan memur M.E.H.nin hastaneye başvurup başvurucu tarafından maruz kaldığını ileri sürdüğü fiziksel şiddete ilişkin bir adli rapor düzenlettirdiği, bununla birlikte başvurucu hakkında da şikâyetini ileri sürmesi beklenmeksizin adli raporlar düzenlettirildiği, böylece olayın bütün yönlerini konu alan bir soruşturma başlatıldığı, başvurucunun bu aşamada hakkındaki suçlamalarla ilgili bir açıklama yapmadığı gibi polis memurları hakkında da kullandıkları güç ve sonradan ileri sürdüğü yakalanmasının ardından meydana geldiğini belirttiği darp ve hakarete maruz kalma iddiaları ile ilgili bir şikâyet ileri sürmediği, soruşturma başvurucunun memurlara direnip direnmediğinin ve böylece aynı zamanda memurların kullandıkları gücün gerekliliğinin ve orantılılığının araştırılması yönünde ilerlemekte iken başvurucunun polislerin kullandıkları gücü insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele yasağı bağlamında şikâyet ettiği anlaşılmıştır. Bu aşamadan sonra başvurucunun şikâyetinin kaydedildiği soruşturma dosyası, hakkında açılmış, şikâyetine konu olay ve olguları konu alan soruşturma dosyası ile birleştirilerek aslında en baştan itibaren soruşturulan aynı hususların farklı şikâyet bildirimleri üzerinden araştırılmaya devam edilmiştir. Dolayısıyla gerçekleştirilen soruşturma işlemleri ile bu soruşturma işlemlerinin içeriklerine bakıldığında başvurucunun yaralanması ile ilgili derhâl ve resen bir soruşturma açılmayıp olaya ilişkin soruşturmanın etkililiğinin böylece zedelendiği iddiasının haklı olmadığı sonucuna varılmıştır.

22. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele yasağının ihlal edilmediğine karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. İnsan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 17. maddesinde güvence altına alınan insan haysiyetiyle bağdaşmayan

muamele yasağının İHLAL EDİLMEDİĞİNE,

C. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA,

D. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 23/11/2022 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

HATİCE DENİZ AKTAŞ VE EĞİTİM VE BİLİM EMEKÇİLERİ SENDİKASI

B. No: 2019/18481 | Karar tarihi: 23.11.2022

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/18481

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

HATİCE DENİZ AKTAŞ VE EĞİTİM VE BİLİM EMEKÇİLERİ SENDİKASI BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/18481)

Karar Tarihi: 23/11/2022

R.G. Tarih ve Sayı: 1/2/2023 - 32091

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Üyeler : Engin YILDIRIM

M. Emin KUZ

Basri BAĞCI

Kenan YAŞAR

Raportör : Ali Erdem ŞAHİN

Başvurucular : 1. Hatice Deniz AKTAŞ

: 2. Eğitim ve Bilim Emekçileri Sendikası

Başvurucular Vekili : Av. Bedia BORAN BULUT

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, kamu görevlisi olan başvurucunun sosyal medya hesabı üzerinden yaptığı paylaşımlar nedeniyle disiplin cezası ile cezalandırılmasının ifade özgürlüğünü ihlal ettiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 30/5/2019 tarihinde yapılmıştır. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

3. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü bildirmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanda

bulunmuştur.

III. OLAY VE OLGULAR

4. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

5. Başvurucu, başvuruya konu olayların yaşandığı tarihte Antalya'nın Alanya ilçesinde bir ilkokulda İngilizce öğretmeni olarak görev yapmaktadır. Başvurucu ayrıca Kamu Emekçileri Sendikaları Konfederasyonuna (KESK) bağlı Eğitim ve Bilim Emekçileri Sendikası (EĞİTİM SEN) üyesidir.

A. Disiplin Soruşturması Süreci

6. Somut olaya konu disiplin soruşturması, Millî Eğitim Bakanlığı Rehberlik ve Denetim Başkanlığı tarafından aralarında başvurucunun da yer aldığı bazı yöneticiler ve öğretmenlerin sosyal paylaşım sitelerinde "Devlet büyüklerine hakaret içeren, Devlet otoritesini zaafa uğratmaya, kamu düzenini bozmaya, terör örgütlerini meşru göstermeye ve bu terör örgütlerini övmeye yönelik paylaşımda bulunduğu" hususlarının incelenmesi amacıyla müfettişliğe bildirilmesi etrafında şekillenmiştir. Bu kapsamda yapılan görevlendirme üzerine başvurucu hakkında disiplin soruşturması başlatılmıştır.

7. Başvurucunun disiplin soruşturmasına konu edilen sosyal medya paylaşımları şöyledir:

"-''Ankara katliamının yaşanacağını biliyorlardı'' haber paylaşımı (siyasihaber3.org),

-"Polis bombacıları biliyordu" paylaşımı (cumhuriyet.com.tr),

-"Cizre'de yaralıları almak için yürüyen 11 kadın gözaltına alındı" haber paylaşımı (siyasihaber2.org)

-"Cizre'de bodrum katındaki yaralılardan 44 saattir haber alınamıyor" haber paylaşımı (siyasihaber2.org)

-" Cizre'de katledilen İlyas'ın son çığlığı" yorumuyla "Eğer soran olursa söyleyin Sur içinde insanları ve sokakları vurdular! Yürümenin yasal olduğu yerde ölümü reva gördüler. Ve çocuklar umutlarından vurulurken güpegündüz çığlıkları hiçbir kulağa ses olmadı. Soran olursa söyleyin bir şehir katledildi kimse umursamadı. Biz öleceksek Cizre topraklarında öleceğiz. Biz ölünce intikamımızı almaya kalkışmayın. Biz yaşarken bizi hatırlamayanlar" paylaşımı (siyasihaber1.org kaynaklı İlyas Aksu paylaşımı)

-''DİHA: Askere Silah Kullanın, Savcıdan da korkmayın talimatı'; Silah kullanma talimatı verilirken cezasızlık vaadinde de bulunuluyor' haber paylaşımı (demokrathaber.net),

-"Cizre'de bir kadın vurularak öldürüldü; Sokağa çıkma yasağının sürdüğü Cizre'de, iki çocuk annesi [H.Ş.] evinde vurularak öldürüldü. [M.Ş.] "Caferi Sadık türbesinin bulunduğu tepeden ateş açıldı. Eşim bu sırada öldürüldü" haber paylaşımı (imctv.com.tr)

-''Katliam başlamadan Cizre'ye Silopi'ye ses ver'' paylaşımı,

-" Cizre'de son haber; Sivillere karşı bomba atar kullanılıyor; Yaklaşık 10 gündür sivil katliamın yaşandığı Cizre'de..." haber paylaşımı (birgün.net)

-''Alevi kadınlar kendi öğretisine denk duruşu bugün Sur'da bir daha gösterdiler. Bombalar kurşunlar altında bütün engellemelere rağmen barikatın arkası hakikatin kendisidir diyerek direnişe davet zulme lanet olsun manasında hakikate semah döndüler ve daha güçlü bir şekilde sürece destek değil bizzat bu sürecin özneleri olarak mücadelenin parçasıyız dediler

xızır gücünüze güç kata'' paylaşımı,

-''Silvan'ın içinden: Bize topla tankla vuruyorlar''; Silvan'da sokağa çıkma yasağı 9. gününde devam ediyor. Günlerdir ablukanın sürdüğü Tekel, Konak ve Mescit mahallerine bugün de havadan helikopter..." haber paylaşımı,

-"Silvan'da katliam var, sessiz kalma'' afiş paylaşımı (azadionline.net),

-''Yaylım ateşle öldürüldüler. Pervin Buldan: Paris katliamından farkı yok.'' haber paylaşımı,

-''Cudi yanıyor, Cudide ağaçlar yanıyor, Cudide Hayvanlar Yanıyor, Cudide İnsanlık Yanıyor, Cudide Doğa Katliamı var'',

-''7 katliam, 542 ölüm, Sıfır İstifa, Hep Yayın Yasağı Katil Kim?;Sultanahmet'te 10 kişinin yaşamını yitirdiği patlamanın üzerinden 1 saat geçmeden yayın yasağı getirilince sosyal medyada daha önceki katliamlar hatırlatıldı. Türkiye...'' haberi paylaşımı,

-Başbakan Ahmet Davutoğlu ve Genel Kurmay Başkanı İlker Başbuğu görselleri ve R. Tayyip Erdoğan, Ahmet Davutoğlu, Cemal Temizöz ve Sedat Peker isimlerine yer verilen ''Yakında sinemalarda"; "AKSARAY 5 km, 34AK1725 Beyaz Toros resimli afiş''paylaşımı,

-" Dağlıca'da biri yarbay 16 asker öldü, 12'si rehin, Lice'de polisler ölüyor, Cizre'de biri 25 günlük bebek 5 sivil öldü, ülkenin doğusu Filistin'e dönmüş kardeşi kardeşe vurduruyorlar birileri maç keyfi yapıp coşuyor...! Evladı bedelli askerlik yapanların tuzu kurudur tabi!!!" paylaşımı,

-''Bizim gençler afişi'', ''SGDF afişi'' ve ''Vatan BUDAK ölümsüzdür afişi'' paylaşımları,

-'Kadınlar öldürmek için değil, ölmemek için öldürüyor #Özsavunmahaktır'' paylaşımı,

-''Öğrencilerle kızıl kadınımız bu kadar oldu; Özgürlüğe yakınız, kadın düşmanı ülkemizde kardan kadınlara bile tahammülümüz yok, soruşturmalar açıldıkça mücadelemiz daha da büyüyor, isyanımız artıyor, özsavunmamız gelişiyor... yargılanmaya da hazırım ' paylaşımı,

-''Kaza değil kader değil katliam'' haber paylaşımı."

8. Disiplin soruşturması sürecinde başvurucunun ifadesine başvurulmuştur. Başvurucu; paylaşımları kendisinin yaptığını, paylaşımlarında barışı vurguladığını, paylaşımlarının amacının savaşın ve sivil ölümlerin engellenmesine yönelik olduğunu, KESK genel meclisi üyesi ve bir öğretmen olarak barışı savunmanın görevi olduğunu, eyleme çağrı yaptığı paylaşımların EĞİTİM SEN üyelerine yönelik gerçekleştirilen sürgünlere ilişkin olduğunu, KESK Kadın Birimi üyesi olarak kadın ölümlerinin durdurulmasına çağrı yapmanın da görevi olduğunu ve paylaşımlarının haber sitelerinden yapılan alıntılar olduğunu belirterek hakkındaki iddiaları reddetmiştir.

9. Soruşturma sonucunda başvurucunun Ankara Garı'ndaki patlamaya yönelik ifadelerinin patlamanın ve ölümlerin devlet güçleri tarafından bilindiği ve buna mâni olunmadığı imajı uyandırmak, Cizre, Sur ve Silvan'a yönelik paylaşımlarının güvenlik güçlerince bölücü terör örgütü PKK'ya karşı verilen mücadeleyi suçsuz sivil halka yapılan operasyonlar gibi göstermek, siyasilerin isimlerini ve görsellerini kullanarak yaptığı paylaşımlarının ise Türkiye Cumhuriyeti yöneticileri hakkında faili meçhul ve yolsuzluk imasında bulunmak, Türkiye Cumhuriyeti Başbakanı'nı görevini yerine getirmeyen bir kişi olarak lanse etmek maksadıyla yaptığı değerlendirilerek başvurucu hakkındaki devlet otoritesini zaafa uğratmak, terör örgütlerini meşru göstermek iddialarının sübuta erdiğine kanaat

getirilmiştir.

10. Buna göre başvurucu hakkında 14/7/1965 tarihli ve 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun 125. maddesinin dördüncü fıkrasında yer alan "Disiplin cezası verilmesini gerektiren fiil ve hallere nitelik ve ağırlıkları itibariyle benzer eylemlerde bulunanlara da aynı neviden disiplin cezaları verilir." hükmü kapsamında ve paylaşımların internet yoluyla kitlelere ulaştırıldığından hareketle aynı Kanun'un birinci fıkrasının (E) bendinin (b) alt bendi uyarınca "yasaklanmış her türlü yayını veya siyasi veya ideolojik amaçlı bildiri, afiş, pankart, bant ve benzerlerini basmak, çoğaltmak, dağıtmak veya bunları kurumların herhangi bir yerine asmak veya teşhir etmek" eyleminde bulunduğu gerekçesiyle devlet memurluğundan çıkarma cezasının uygulanması teklif edilmiş ve başvurucunun konuya ilişkin savunması istenmiştir.

11. Başvurucu; savunmasında, daha önce verdiği ifadesine ek olarak paylaşımları mesai saatleri dışında yaptığını, toplumsal meselelere ilişkin açıklamalar yapmasının sendikal görevlerinin bir gereği olduğunu, suçlamaların soyut olduğunu, paylaşımlarının ifade özgürlüğü kapsamında kaldığını, suçlamaların görevi ile ilgili olmadığını, şahsi Facebook sayfasında yaptığı paylaşımların mahkeme kararı olmaksızın delil olarak kullanılmasının suç olduğunu ve kanuna aykırı olarak elde edilen verilerin delil olarak kullanılamayacağını belirtmiştir. Nihayetinde Yüksek Disiplin Kurulu kararı ile başvurucu hakkında teklif edilen cezanın kabulüne karar verilmiştir.

B. Başvurucunun Disiplin Cezasına İlişkin İşleme Karşı Açtığı İptal Davası Süreci

12. Başvurucu, hakkında tesis edilen disiplin cezasının iptali istemiyle Gaziantep 2. İdare Mahkemesinde (Mahkeme) dava açmıştır. Mahkeme, dava konusu işlemin reddine karar vermiştir. Kararın ilgili kısmı şöyledir:

"...Uyuşmazlık konusu olayda, dava dosyasında mevcut soruşturma raporu ile yukarıda yer verilen mevzuat hükümlerinin birlikte değerlendirilmesinden, söz konusu paylaşımların davacı tarafından kendisine ait facebook sayfasında yayınlandığının davacının anılan soruşturma raporunda yer alan ifadeleriyle de doğrulandığı dikkate alındığında ve davacının paylaşımları bir arada değerlendirildiğinde davacıya isnat edilen sosyal paylaşım sitesi Facebook sayfasında Devlet otoritesini zaafa uğratmaya, kamu düzenini bozmaya, terör örgütlerini meşru göstermeye ve bu terör örgütlerini övmeye yönelik paylaşımlarda bulunma' fiilinin başka bir ifadeyle sanal ortamda ülkeyi bölmeye çalışanlara devlet tarafından yapılan müdahaleleri yeren ve bu müdahaleyi yapan devleti suçlayan siyasi ve ideolojik paylaşımlarda bulunma fiilinin sübuta erdiği sonuç ve kanaatine ulaşılmıştır.

Bu durumda, anılan eylemden dolayı davacının 657 sayılı Kanun'un 125/1.E-b maddesi uyarınca usulüne uygun bir şekilde ''Devlet Memurluğundan Çıkarma'' cezası ile tecziye edilmesine ilişkin dava konusu işlemde hukuka aykırılık bulunmamıştır. "

13. Başvurucu, ret kararına karşı istinaf talebinde bulunmuştur. Gaziantep Bölge İdare Mahkemesi 2. İdari Dava Dairesi (BİM) mahkeme kararının kaldırılması için gerekli nedenlerin bulunmadığını belirterek istinaf talebini temyiz yolu açık olmak üzere reddetmiştir.

14. Başvurucu, istinaf kararına karşı temyiz talebinde bulunmuştur. Danıştay Onikinci Dairesi (Daire) istinaf kararının usul ve hukuka uygun olduğunu belirterek davanın reddine kesin olarak karar vermiştir. Daire kararı, başvurucuya 7/5/2019 tarihinde tebliğ edilmiştir.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. Ulusal Hukuk

15. 657 sayılı Kanun'un "Tarafsızlık ve devlete bağlılık" kenar başlıklı 7. maddesi şöyledir:

"Devlet memurları siyasi partiye üye olamazlar, herhangi bir siyasi parti, kişi veya zümrenin yararını veya zararını hedef tutan bir davranışta bulunamazlar; görevlerini yerine getirirlerken dil, ırk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din ve mezhep gibi ayırım yapamazlar; hiçbir şekilde siyasi ve ideolojik amaçlı beyanda ve eylemde bulunamazlar ve bu eylemlere katılamazlar.

Devlet memurları her durumda Devletin menfaatlerini korumak mecburiyetindedirler. Türkiye Cumhuriyeti Anayasasına ve kanunlarına aykırı olan, memleketin bağımsızlığını ve bütünlüğünü bozan Türkiye Cumhuriyetinin güvenliğini tehlikeye düşüren herhangi bir faaliyette bulunamazlar. Aynı nitelikte faaliyet gösteren herhangi bir harekete, gruplaşmaya, teşekküle veya derneğe katılamazlar, bunlara yardım edemezler."

16. Aynı Kanun'un "Disiplin cezalarının çeşitleri ile ceza uygulanacak fiil ve haller" kenar başlıklı 125. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Devlet memurlarına verilecek disiplin cezaları ile her bir disiplin cezasını gerektiren fiil ve haller şunlardır:

…

E - Devlet memurluğundan çıkarma : Bir daha Devlet memurluğuna atanmamak üzere memurluktan çıkarmaktır.

Devlet memurluğundan çıkarma cezasını gerektiren fiil ve haller şunlardır:

…

b) Yasaklanmış her türlü yayını veya siyasi veya ideolojik amaçlı bildiri, afiş, pankart, bant ve benzerlerini basmak, çoğaltmak, dağıtmak veya bunları kurumların herhangi bir yerine asmak veya teşhir etmek."

…

Yukarıda sayılan ve disiplin cezası verilmesini gerektiren fiil ve hallere nitelik ve ağırlıkları itibariyle benzer eylemlerde bulunanlara da aynı neviden disiplin cezaları verilir."

B. Uluslararası Hukuk

17. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) devletin kamu hizmetinde çalışan memurları yönünden sadakat yükümlülüğü öngörmesinin, ayrıca onlara ödev ve sorumluluklar yüklemesinin memurların statüleri gereği meşru bir durum olduğunu belirtmiştir. Fakat kamu görevlilerinin de birey olduğunu, siyasi görüş sahibi olma, ülke sorunlarıyla ilgilenme, tercih yapma gibi sosyal yönlerinin bulunduğunu, bu doğrultuda Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) 10. ve 11. maddelerinden yararlandıklarının şüpheden uzak olduğunu da ifade etmiştir. Memurun bulunduğu konum ve görev yaptığı alanla ilgili olarak ödev ve sorumluluk derecesinin belirlenmesinde ulusal makamların bir takdir marjı olduğunu da eklemiştir (İsmail Sezer/Türkiye, B. No: 36807/07, 24/3/2015, §§ 52-54; Vogt/Almanya [BD], B. No: 17851/91, 26/9/1995, §§ 51-53; Ahmed ve diğerleri/Birleşik Krallık, B. No: 22954/93, 2/9/1998, §§ 53, 54; Otto/Almanya (k.k.), B. No: 27574/02, 24/11/2005).

18. AİHM, kamu görevlilerinin devlete sadakat yükümlülüğü hususunda söz konusu devlete özgü durumların dikkate alınabileceğini kabul ettiği gibi memurun görevinin niteliğinin de gözönünde bulundurulması gerektiğini ifade etmiştir. Komünist Partinin eylemlerine aktif olarak katılan bir öğretmenin aldığı disiplin cezasına ilişkin olarak yapılan başvuruda verdiği kararda, öğretmenlerin öğrencileri yönünden bir otoriteyi temsil ettiği gerçeği karşısında iş yaşamları dışında da belli bir dereceye kadar ödev ve sorumluluklarının devam edeceğini kabul etmiştir (Vogt/Almanya, §§ 59, 60).

19. Aynı şekilde AİHM Mahi/Belçika (B. No: 57462/19, 3/9/2020, § 32) kararında, öğretmenin öğrencileri üzerinde bir otorite figürü olmasından hareketle meslek hayatında tabi olduğu ödev ve yükümlülükleri belirli bir dereceye kadar okul dışında devam ettirmesinin gerekli olduğunu da değerlendirmiştir (Mahi/Belçika § 28).

20. Anılan kararda AİHM, Charlie Hebdo saldırısından sonra öğretmen olarak görev yaptığı okulda çıkan olaylardan sorumlu olduğuna dair bazı medya kuruluşlarının yaptığı haberlere yayımladığı bir mektupla cevap veren başvurucunun söz konusu mektupta ayrımcı ve şiddeti meşrulaştıran nitelikte ifadeler kullanması nedeniyle görev yerinin değiştirilmesinin ifade özgürlüğünü ihlal edip etmediğini incelemiştir. Anılan kararda, ifade açıklamasının sözel iletişime dayanmadığını ve spontane bir tepkinin sonucu olmadığını, aksine geniş çapta kamuya açıklanmış ve bu nedenle herkesin erişebileceği yazılı iddialar olduğunu, ifade açıklamasının başvurucuya yüklenen sağduyu/ihtiyat yükümlülüğüne zamanlama itibarıyla aykırı görülmesinin meşru olduğunu ve başvurucunun yorumlarının öğrencileri üzerindeki potansiyel etkisini de gözönüne alarak başvurucunun başka bir kuruma atanmasının orantısız olmadığına karar vermiştir (Mahi/Belçika, §§ 34, 36, 37).

V. İNCELEME VE GEREKÇE

21. Anayasa Mahkemesinin 23/11/2022 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

22. Başvurucu; kamu görevlisi olmasının eleştiri yapmasına engel olmayacağını, paylaştığı iletileri üretmediğini ve bunun suç teşkil etmediğini, paylaşımlarının devlet memurluğundan çıkarma cezası gibi son derece ağır bir disiplin cezası ile cezalandırılmasının orantısız olduğunu, lehine olan durumların dikkate alınmadığını belirterek ifade özgürlüğü ve adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

23. Bakanlık görüşünde; mevcut başvuruda, başvurucunun ifade özgürlüğüne ve adil yargılanma hakkına yönelik bir müdahalede bulunulup bulunulmadığı, müdahalede bulunulduğu düşünüldüğü takdirde müdahalenin meşru bir amacı olup olmadığı, şikâyete konu edilen disiplin cezasının belirtilen meşru amaç ile orantılı olup olmadığı, bu anlamda idare ve derece mahkemeleri kararlarının ilgili ve yeterli gerekçeler içerip içermediği hususu değerlendirilirken Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri, Anayasa Mahkemesi içtihadı ve somut olayın kendine özgü koşullarının dikkate alınmasının faydalı olacağı belirtilmiştir.

24. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı cevabında başvuru formunda daha önce belirttiği açıklamalarını yinelemiştir.

B. Değerlendirme

25. Anayasa’nın iddianın değerlendirilmesinde dayanak alınacak “Düşünceyi açıklama ve yayma hürriyeti” kenar başlıklı 26. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

“Herkes, düşünce ve kanaatlerini söz, yazı, resim veya başka yollarla tek başına veya toplu olarak açıklama ve yayma hakkına sahiptir. Bu hürriyet resmî makamların müdahalesi olmaksızın haber veya fikir almak ya da vermek serbestliğini de kapsar...

Bu hürriyetlerin kullanılması, ...kamu düzeni, ...başkalarının ...haklarının... korunması ... amaçlarıyla sınırlanabilir...

Düşünceyi açıklama ve yayma hürriyetinin kullanılmasında uygulanacak şekil, şart ve usuller kanunla düzenlenir.”

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

a. Tüzel Kişi Başvurucu Yönünden

26. Başvuru, münhasıran gerçek kişi başvurucunun aldığı disiplin cezasına ilişkindir. Başvurucu tüzel kişi, başvuru formunda temel hak ve özgürlüklere ilişkin olarak herhangi bir iddia ileri sürmemiştir. Tüzel kişi başvurucunun ihlale konu edilen işlem nedeniyle güncel ve kişisel bir hakkının doğrudan etkilendiği söylenemez. Bu nedenle başvurunun tüzel kişi başvurucu yönünden kişi bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir (Onur Doğanay, B. No: 2013/1977, 9/1/2014, § § 39-47).

b. Gerçek Kişi Başvurucu Yönünden

27. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan düşünceyi açıklama ve yayma özgürlüğünün ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

i. Müdahalenin Varlığı

28. Başvurucunun sosyal medya paylaşımları nedeniyle devlet memurluğundan çıkarma cezası ile cezalandırılmasının ifade özgürlüğüne yönelik bir müdahale olduğu değerlendirilmiştir.

ii. Müdahalenin İhlal Oluşturup Oluşturmadığı

29. Yukarıda anılan müdahale, Anayasa’nın 13. maddesinde belirtilen koşullara uygun olmadığı müddetçe Anayasa’nın 26. maddesinin ihlalini teşkil edecektir. Anayasa’nın 13. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

“Temel hak ve hürriyetler, ... yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, ... demokratik toplum düzeninin ... gereklerine... ilkesine aykırı olamaz.”

30. Bu sebeple müdahalenin Anayasa’nın 13. maddesinde öngörülen ve somut başvuruya uygun düşen, kanunlar tarafından öngörülme, Anayasa’nın ilgili maddesinde belirtilen nedenlere dayanma ve demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun olma koşullarını sağlayıp sağlamadığının belirlenmesi gerekir.

31. 657 sayılı Kanun’un 125. maddesinin dördüncü fıkrasında yer alan "Disiplin cezası verilmesini gerektiren fiil ve hallere nitelik ve ağırlıkları itibariyle benzer eylemlerde bulunanlara da aynı neviden disiplin cezaları verilir," hükmü kapsamında uygulanan aynı Kanun'un birinci fıkrasının (E) bendinin (b) alt bendinin kanunla sınırlama ölçütünü karşıladığı sonucuna varılmıştır. Öte yandan müdahalenin kamu hizmetlerinin tarafsızlığı ve nesnelliğinin sağlanmasına yönelik önlemlerin bir parçası olduğu ve Anayasa'nın 26.

maddesinin ikinci fıkrasında yer alan kamu düzeninin korunması meşru amacını taşıdığı anlaşılmaktadır. Geriye müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun olup olmadığının belirlenmesi kalmaktadır.

32. İfade özgürlüğüne yönelik bir müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun kabul edilebilmesi için zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşılaması ve orantılı olması gerekir (AYM, E.2007/4, K.2007/81, 18/10/2007; Bekir Coşkun [GK], B. No: 2014/12151, 4/6/2015, §§ 53-55; Mehmet Ali Aydın [GK], B. No: 2013/9343, 4/6/2015, §§ 70-72). Müdahaleyi oluşturan tedbirin zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşıladığının kabul edilebilmesi için amaca ulaşmaya elverişli olması, başvurulabilecek en son çare ve alınabilecek en hafif önlem olarak kendisini göstermesi gerekmektedir (bazı farklılıklarla birlikte bkz. Zübeyde Füsun Üstel ve diğerleri [GK], B. No: 2018/17635, 26/7/2019, § 77; Sırrı Süreyya Önder, [GK], B. No: 2018/38143, 3/10/2019, § 58; Bekir Coşkun, § 51; Mehmet Ali Aydın, § 68; Tansel Çölaşan, B. No: 2014/6128, 7/7/2015, § 51). Orantılılık ise bireyin hakkına yapılan müdahale ile ulaşılmak istenen amaç arasında adil bir dengenin gözetilmesi gerekliliğini ifade etmektedir (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. Zübeyde Füsun Üstel ve diğerleri, § 132; Bekir Coşkun, § 57; Tansel Çölaşan, §§ 46, 49, 50; Hakan Yiğit, B. No: 2015/3378, 5/7/2017, § 59).

33. Derece mahkemeleri, bireylerin fikirlerini ifade özgürlüğü yoluyla ifade etme hakları ile Anayasa'nın 26. maddesinin ikinci fıkrasında belirtilen meşru amaçlar arasında adil bir denge kurmalıdır (Bekir Coşkun, §§ 44, 47, 48; Hakan Yiğit, B. No: 2015/3378, 5/7/2017, §§ 58, 61, 66). Derece mahkemeleri söz konusu dengelemeyi yaparken ve ifade özgürlüğüne yapılan müdahalenin zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşılayıp karşılamadığını değerlendirirken belirli bir takdir yetkisine sahiptir (Kemal Kılıçdaroğlu, B. No: 2014/1577, 25/10/2017, § 57). Bununla birlikte kamu gücünü kullanan organlar değerlendirmelerinde ifade özgürlüğünün demokrasinin işleyişi için yaşamsal önemde olduğunu gözönünde bulundurmak zorundadır (Bekir Coşkun, §§ 33-35; Mehmet Ali Aydın, §§ 42, 43; Tansel Çölaşan, B. No: 2014/6128, 7/7/2015, §§ 35-38).

34. Somut olaya konu disiplin cezası, başvurucunun bir bütün olarak sosyal medya paylaşımlarıyla devlet otoritesini zaafa uğratmaya ve terör örgütlerini meşru göstermeye çalışması nedeniyle açılan disiplin soruşturması nedeniyle verilmiştir (bkz. §§ 6-11). Yargılama sürecinde Mahkeme, soruşturma raporunda yapılan belirlemelere atıfta bulunarak paylaşımların terör örgütünün o sırada devam eden eylemlerine devlet tarafından yapılan müdahaleleri yerdiği ve bu bağlamda devleti suçlayıcı nitelikte olduğunu belirtmiş; sanal ortamda siyasi ve ideolojik paylaşımlarda bulunma fiilinin sübuta erdiği sonuç ve kanaatiyle davanın reddine karar vermiştir. Anılan karar istinaf ve temyiz incelemesinden geçerek kesinleşmiştir (bkz. §§ 12-14).

35. Anayasa Mahkemesinin çok sayıda kararında altını çizdiği gibi kamu görevlisi olmak -sağladığı birtakım ayrıcalıklar ve avantajların yanında- bazı külfet ve sorumluluklara katlanmayı ve diğer kişilerin tabi olmadığı sınırlamalara tabi olmayı gerektirmektedir. Kişi kamu görevine kendi isteği ile girerek bu statünün gerektirdiği ayrıcalıklardan yararlanmayı ve külfetlere katlanmayı kabul etmiş sayılır. Kamu hizmetinin kendine has özellikleri bu avantaj ve sınırlamaları zorunlu kılmaktadır (İhsan Asutay, B. No: 2012/606, 20/2/2014, § 38; Elif Güneysu, B. No: 2017/31733, 7/10/2021, § 42; Cem Özaydın, B. No: 2017/26800, 13/1/2022, § 36).

36. Bununla birlikte kamu görevlileri yalnızca çalışma yaşamında değil çalışma düzeninin

dışındaki özel yaşam alanlarında da bazı sınırlamalara tabidir (Yasin Agin ve diğerleri, § 63). Bu sınırlamaların temelini ise kamu görevlileri açısından geçerli olan Anayasa'ya sadakat ile devlete bağlılık ve tarafsızlık ödevleri oluşturur. Bu kapsamda Anayasa'nın 129. maddesinin birinci fıkrasında memurların ve kamu görevlilerinin Anayasa ve kanunlara sadık kalarak faaliyette bulunma yükümlülüklerinin olduğu belirtilmiştir. Söz konusu hükmün arkasında devletin kamu görevlilerinden özel bir güven ve sadakat bağlılığı ile kamu görevini yerine getirmelerini talep etme hususunda sahip olduğu meşru bir çıkarı bulunduğu düşüncesi yer almaktadır (Şah İsmail Harmancı, B. No: 2018/15359, 17/11/2021, § 39).

37. Anayasal ve ilgili yasal çerçeve göstermektedir ki gerek anayasa koyucu gerekse yasa koyucu kamu hizmetlerinin Anayasa'ya sadakat ödevi ile tarafsızlık yükümlülüğüne aykırı davranan ya da aykırı davranabileceği yolunda haklı ve objektif bir kanaat uyandıran kamu görevlileriyle yürütülmesini arzu etmemektedir. Bunun yanında somut olayda olduğu gibi kamu görevlisinin herhangi bir sendika üyesi veya yöneticisi olması da birer kamu görevlisi olarak Anayasa ve kanunlarca kendisine yüklenen sorumluluklarını azaltmaz yani sendikal bağlarının varlığı da Anayasa'ya sadakat ödevlerini sona erdirmez (Şah İsmail Harmancı, § 40). Bu anlamda başvurucunun bir kamu görevlisi olarak özel yaşamında da Anayasa'ya sadakat ile devlete bağlılık ve tarafsızlık ödevlerinin devam ettiği açık olup paylaşımlarını sendikal kimliği ile ilişkilendirmesi (bkz. §§ 8, 11) ise anılan ödevler üzerinde herhangi bir azaltıcı etki göstermez.

38. Somut olaya konu soruşturma raporunda, başvurucunun paylaşımları gruplandırılarak üç farklı yönden ele alınmıştır. Buna göre Ankara Garı'ndaki patlamaya yönelik paylaşımların devlet güçlerinin bilerek ihmalkâr davrandığını göstermeyi, Cizre, Sur ve Silvan'a yönelik paylaşımların terör örgütünü meşru göstermeyi, siyasilerin isimleri ve görselleri kullanılarak yapılan paylaşımların ise Türkiye Cumhuriyeti yöneticileri hakkında ithamlarda bulunmayı hedeflediği sonucuna ulaşılmıştır (bkz. § 9). Mahkeme kararında ise paylaşımların münhasıran ülkeyi bölmeye çalışanlara devlet tarafından yapılan müdahaleleri yerdiği ve bu bağlamda devleti suçlayıcı nitelikte olduğu belirtilerek Cizre, Sur ve Silvan'a yönelik paylaşımlar üzerinden karar verilmiştir. Bu anlamda somut olayın çözümünde anılan paylaşımlar yönünden bir değerlendirme yapılacaktır.

39. Başvurucunun anılan paylaşımlarının birçoğu terör ve şiddet temelli bir hareket olan hendek olaylarına ilişkin olup Anayasa Mahkemesinin Ayşe Çelik (B. No: 2017/36722, 9/5/2019, §§ 10-13) kararında hendek olaylarına ilişkin arka plan bilgisi şu şekilde verilmiştir:

"10. Türkiye'de uzun süredir devam eden, PKK'nın neden olduğu şiddetin ve terör olaylarının sona erdirilmesi amacıyla Hükûmet tarafından 2012 yılının sonlarından itibaren demokratik açılım adı verilen bir süreç başlatılmıştır. Çözüm süreci olarak da isimlendirilen ve yaklaşık üç yıl devam eden süreçte şiddet ve terör olayları önemli ölçüde azalmıştır. Güvenlik güçlerinin daha sonra yayımlanan raporlarına bakılırsa bu dönemde PKK terör örgütü bazı şehirlerde silah ve mühimmat yığınağı yapmış, 2015 yılının ortalarından itibaren terör ve şiddet bu kez şehirlerde baş göstermiştir.

11. Şırnak'ın Cizre, İdil, Silopi ilçeleri; Hakkâri'nin Yüksekova ilçesi; Diyarbakır'ın Silvan, Sur ve Bağlar ilçeleri; Mardin'in Dargeçit, Nusaybin ve Derik ilçeleri ile Muş'un Varto ilçesinde PKK terör örgütü tarafından cadde ve sokaklara hendekler kazılarak barikatlar kurulmuş ve buralara patlayıcılar yerleştirilerek bu yerleşim yerlerinin bir kısmında öz yönetim adı altında hâkimiyet kurulmaya çalışılmıştır. Yaklaşık on ay süren şiddet olayları

daha sonra hendek olayları olarak isimlendirilmiştir. Hendek operasyonları, Türk Silahlı Kuvvetleri ve Emniyet Genel Müdürlüğünce PKK mensuplarına karşı ortak olarak gerçekleştirilen, başta Sur, Cizre ve Nusaybin olmak üzere on bir şehirde yürütülen askerî operasyonlardır.

12. Güvenlik güçleri, anılan yerlere halkın giriş ve çıkışını engellemek isteyen terör örgütü mensuplarına operasyon düzenlemiş ve çatışmaya girmiştir. Bu operasyonların gerçekleştirildiği bölgelerin bazılarında sokağa çıkma yasakları uygulanmış ve bazıları geçici süreyle askerî güvenlik bölgesi ilan edilmiştir. Bu kapsamda terör örgütü üyelerinin yakalanarak halkın can ve mal güvenliğinin sağlanması amacıyla anılan il ve ilçelerin bir kısmında sokağa çıkma yasakları ilan edilmiş fakat güvenlik güçlerince yürütülen operasyonların sona ermesinin ardından söz konusu yasaklar kaldırılmıştır.

13. Aylarca devam eden bu operasyon ve çatışmalar sırasında yaşanan kayıpların büyüklüğü konusunda 2016 yılının Mayıs ayında bazı resmî görevlilerin açıklamalarına göre en az 2.500 terörist öldürülmüş, 480 güvenlik görevlisi de şehit olmuş, ayrıca 4.000'in üzerinde güvenlik görevlisi de yaralanmıştır. Açık kaynaklarda yer alan, resmî olmayan ve doğrulanmamış bazı açıklamalara göre 100'ün üzerinde sivil hayatını kaybetmiş, 1.000'in üzerinde sivil ise yaralanmıştır. Buna ilave olarak en az 400 bin kişinin çatışma bölgelerinden başka bölgelere göç etmek zorunda kaldığı ileri sürülmüştür. Kesin rakamların yer aldığı resmî bir açıklama bulunmadığı gibi bu konuda güvenilir ve bağımsız herhangi bir rapor da Anayasa Mahkemesinin bilgisine sunulmamıştır."

40. Başvurucunun paylaşımlarının hendek olaylarının yaşandığı yerlerden olan Cizre, Sur ve Silvan ilçelerinde yapılan terör operasyonları için genel olarak "devletin sivil halkı katlettiğine" yönelik değerlendirmeler içerdiği görülmüştür. Bu bağlamda bir kamu görevlisi olan başvurucudan devletin terörle mücadele politikalarını eleştirirken daha dikkatli olması ve titiz davranması beklenir (Elif Güneysu, § 57). Başvurucu; paylaşımlarıyla on aya yakın bir süre ülkenin on bir şehrinde özerklik adı altında güvenlik güçlerine yönelik ateşli silahların ve patlayıcıların kullanıldığı, terör örgütünün binlerce silahlı üyesinin etkisiz hâle getirildiği, yüzlerce güvenlik görevlisinin şehit olduğu, yüzü aşkın sivilin öldüğü, çok sayıda kişinin yaralandığı ve yüz binlerce insanın yaşadığı bölgeleri uzun süre terk etmek zorunda kaldığı terör eylemlerine karşı yürütülen güvenlik operasyonlarını devlet eliyle ve kasıtlı olarak operasyon bölgelerindeki sivillerin öldürülmesi olarak nitelendirmiştir.

41. Başvurucunun bir öğretmen olarak yürüttüğü hizmetin yöneldiği kesim olan çocuklar üzerinde gerek geleceklerinin şekillendirilmesi gerekse sağlıklı bir kişilik edinmeleri noktasında önemli bir rolünün olduğu kuşkusuzdur. Diğer taraftan ülkemizde öğretmenlik mesleği toplum nezdinde diğer kamu görevlerinden farklı bir konumdadır. Bu bağlamda öğretmen yalnızca okul içinde çalışan bir kamu görevlisi olmanın ötesinde toplumu iyiye ve doğruya ulaştırma yolunda eylem ve söylemleri ile emsal teşkil eden ideal bireyi sembolize etmektedir. Bundan dolayı öğretmenler tarafından toplumsal meselelere ilişkin olarak yapılan ifade açıklamalarının herhangi bir vatandaş veya kamu görevlisine kıyasla toplumda daha fazla karşılık bulduğu unutulmamalıdır (Elif Güneysu, § 54; Cem Özaydın, § 42). Bununla birlikte öğretmenin tabi olduğu ödev ve yükümlülüklerin okulla sınırlı olmadığı, öğretmenin bir otorite figürü olmasından hareketle meslek hayatında tabi olduğu ödev ve yükümlülükleri belirli bir dereceye kadar okul dışında da devam ettirmesinin gerekli olduğu değerlendirilmiştir (Cem Özaydın, § 43; Mahi/Belçika, B. No: 57462/19, 3/9/2020, § 32).

42. Elbette bir kamu görevlisi olarak öğretmenlerin de herkes gibi bir olaya ilişkin herhangi

bir düşünceye sahip olması ve onu paylaşması ifade özgürlüğü kapsamında mümkündür. Ancak somut olayda görevi gereği eğitim ve öğretime ilişkin kamu hizmetinden sorumlu olan başvurucu, ülkenin belirli bir bölgesinde uzun süre devam eden vahim şiddet olaylarını yalnızca tek bir perspektiften, tereddüt barındırmayan, katı ve kesinlikle suçlayıcı bir dil kullanmak suretiyle açıklamalarını takipçileri ile paylaşmıştır. İdare ise yürütülen güvenlik operasyonlarını devlet eliyle ve kasıtlı olarak operasyon bölgelerindeki sivillerin öldürülmesi olarak nitelendiren, devlet yöneticilerini ve siyasetçileri suçlayan görüşleri yayan başvurucunun paylaşımlarını, bir kamu görevlisi olarak kendisinden beklenen özel bir güven ve tarafsızlık yükümlülüğüne aykırı bulmuştur. Gerçekten de başvurucunun herkesin erişimine açık bir hesaptan yaptığı paylaşımlarının sıklığı dikkate alındığında paylaşımların spontane bir tepkinin sonucu olmadığı ve beraberinde birtakım riskleri getirdiği söylenebilir. Dolayısıyla başvurucunun paylaşımlarıyla -öğretmenlik mesleğinin etki alanı değerlendirildiğinde- başta öğrencileri olmak üzere ondan nesnel davranması beklentisi olan diğer kişiler üzerinde tek yanlı, uygunsuz ve şiddetli etkiler yaratmaya elverişli fikirlerin aşılanması tehlikesi yarattığı kabul edilmelidir.

43. Nihayetinde Anayasa Mahkemesine göre başvurucu, sosyal medya paylaşımlarında terörle mücadele kapsamında düzenlenen güvenlik operasyonlarına karşı bölge halkını "öz savunma" yapmaya ve güvenlik güçlerine direnmeye çağırmış; anılan direnişin kapsamını ise "ölmemek için öldürmek" şeklinde formüle ederek şiddeti kışkırtmış ve meşrulaştırmıştır. Dolayısıyla başvurucunun öğretmen olması, açıklamalarının potansiyel etkisi ve şiddeti ile kışkırtıcı ve meşrulaştırıcı niteliği karşısında başvurucuya verilen disiplin cezasının zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşıladığı sonucuna ulaşılmıştır.

44. Diğer taraftan eğitim hizmeti niteliği gereği yarı kamusal bir mal olduğundan anılan hizmet kamunun yanı sıra özel sektör tarafından da yaygın olarak sunulmaktadır. Dolayısıyla başvurucuya verilen devlet memurluğundan çıkarma cezasının başvurucunun hayatını idame ettirmesine engel olacağını söylemek mümkün değildir. Buna göre anılan disiplin cezasının orantılı olduğu kanaatine varılmıştır (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. Levent Tunçel, B. No: 2017/34185, 16/3/2022, § 46).

45. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğünün ihlal edilmediğine karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Gerçek kişi başvurucu yönünden ifade özgürlüğünün ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Tüzel kişi başvurucu yönünden ifade özgürlüğünün ihlal edildiğine ilişkin iddianın kişi bakımından yetkisizlik nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğünün İHLAL EDİLMEDİĞİNE,

C. Yargılama giderlerinin başvurucular üzerinde BIRAKILMASINA,

D. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 23/11/2022 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

HASANKORAY ŞEN

B. No: 2019/24604 | Karar tarihi: 23.11.2022

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/24604

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

HASANKORAY ŞEN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/24604)

Karar Tarihi: 23/11/2022

R.G. Tarih ve Sayı: 25/1/2023 - 32084

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Üyeler : Engin YILDIRIM

M. Emin KUZ

Basri BAĞCI

Kenan YAŞAR

Raportör : Berrak YILMAZ

Başvurucu : Hasankoray ŞEN

Vekilleri : 1. Av. Abdullah SOY

2. Av. Sedat ÖZDEMİR

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru; idarenin ihmali sonucu oluşan zararın tazmini istemiyle açılan tam yargı davasında, bilirkişi raporuna istinaden talep edilen bakım ve ulaşım giderlerine ilişkin ıslah dilekçesinin reddedilmesi nedeniyle kişinin maddi ve manevi varlığını koruma hakkıyla bağlantılı etkili başvuru hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 17/7/2019 tarihinde yapılmıştır.

3. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

4. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

5. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

6. Başvurucu 21/7/2005 tarihinde, belediyenin gerekli güvenlik önlemlerini almadığını iddia ettiği Kumla sahilinde denize düşmüş, sonrasında başvurucunun boyundan aşağısı felç olmuştur. Başvurucu 27/10/2007 tarihinde Gemlik Asliye Hukuk Mahkemesinde kendisini iten kişi ile Küçük Kumla Belediye Başkanlığı (İdare) aleyhine maddi ve manevi tazminat davası açmıştır. Gemlik Asliye Hukuk Mahkemesince alınan bilirkişi raporunda olayın meydana gelmesinde İdareye yüklenen bir kusur tespit edilmediği gibi dosyadaki tanık ifadelerinde tazminata konu zararın başvurucuyu arkadaşının itmesi nedeniyle meydana geldiği, dolayısıyla zararın meydana gelmesinde İdarenin hizmet kusuru bulunmadığı sonucuna varılmıştır. Gemlik Asliye Hukuk Mahkemesi 21/5/2008 tarihinde Mahkemenin görevsizliğine, talep hâlinde dosyanın yetkili Bursa İdare Mahkemesine gönderilmesine karar vermiş ve talep üzerine dosya Bursa 2. İdare Mahkemesine gönderilmiştir.

7. Bursa 2. İdare Mahkemesi (Mahkeme) esasa kaydedilen dosyayı 29/7/2008 tarihinde usul yönünden inceleyerek davanın esas kaydının kapatılmasına karar vermiştir. Kararda 6/1/1982 tarihli ve 2577 sayılı İdari Yargılanma Usulü Kanunu gereğince Danıştayın, idare ve vergi mahkemelerinin görev alanına giren ancak adli veya askerî yargı yerlerine açılmış bulunan davaların görev yerinden reddi hâlinde bu davaların süresi içinde görevli mahkeme başkanlıklarına hitaben yazılan dilekçelerle açılacağı belirtilmiştir. Kararda, başvurucu tarafından uygun bir dilekçe ile başvurulmayıp görevsizlik kararı veren Mahkemece dosyanın görevli idare mahkemesine gönderildiği ve bu Mahkemece gönderilen dosya üzerinden davanın belirtilen nedenlerle incelenebilmesine olanak bulunmadığı belirtilmiştir.

8. Başvurucu 11/9/2008 tarihinde Mahkemeye hitaben yazdığı dilekçe ile İdare aleyhinde dava açarak Belediyenin işlettiği plajda gerekli ikaz levhaları koymadığından söz konusu kazanın meydana geldiğini iddia ederek maddi ve manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

9. Mahkeme 29/9/2010 tarihinde davanın reddine karar vermiştir. Mahkemece Gemlik Asliye Hukuk Mahkemesi tarafından alınan bilirkişi raporuna dayanılarak ve başvurucuyu arkadaşının itmesi üzerine başvuruya konu olayın meydana geldiği belirtilerek İdarenin kusurunun bulunmadığı sonucuna varılmıştır. Kararda, sahilde gerekli ikaz tabelalarının bulunup bulunmamasının zararın meydana gelmesinde belirleyici bir unsur olmadığı gibi zararın meydana gelmesinde temel etken de olmadığı belirtilerek başvurucunun felç olmasında İdareye yüklenebilecek herhangi bir hizmet kusuru bulunmadığı belirtilmiştir.

10. Başvurucunun kararı temyiz etmesi üzerine Danıştay 8. Dairesi 17/9/2015 tarihinde Mahkemenin kararını bozmuştur. Kararda; başvurucunun denize itilmesi sonucu felç olması olayında, belediyece işletildiği anlaşılan plajda beton setten tehlikeli atlayışların önlenmesi ve denetlenmesinin ilgili İdarenin üstlendiği kamu hizmetinin doğal sonucu olduğu vurgulanmıştır. Kararda ayrıca meydana gelen olayda başvurucunun kusuru yanında davalı İdarenin de üstlendiği kamu hizmetini kusurlu işlettiğinin kabulü ile belirlenecek ortak kusur oranına göre tazminatla sorumlu tutulması gerektiği belirtilmiştir.

11. Mahkeme, bozma kararına uyarak yaptığı yargılamada Adli Tıp Kurumunda (ATK) bilirkişi incelemesi yaptırılmasına karar vermiştir. ATK tarafından düzenlenen 8/9/2016 tarihli raporda başvurucunun yaşına göre meslekte kazanma gücünde azalma (kalıcı sakatlık-maluliyet) oranının %100 (yüzde yüz) olduğu bildirilmiştir.

12. Mahkeme tarafından düzenlettirilen 28/2/2017 tarihli bilirkişi raporunda özetle Gemlik

Asliye Hukuk Mahkemesi tarafından alınan 27/11/2014 tarihli bilirkişi kusur raporuna göre davalı İdarenin %80 oranında kusurlu olduğu, başvurucunun kaza tarihindeki yaşı ve geri kalan ömrü dikkate alındığında toplamda 1.310.618,18 TL zarar oluştuğu sonucuna varılmıştır.

13. Başvurucu vekili söz konusu bilirkişi raporuna dayanarak Mahkemeye 20/3/2017 tarihinde verdiği ıslah dilekçesi ile 1.000 TL maddi tazminat talebinin 1.310.618,18 TL, 30.000 TL manevi tazminat talebinin ise 100.000 TL olarak ıslah edilmesi ile toplam 1.410.618,18 TL tazminat talebinde bulunmuştur.

14. Mahkeme bilirkişi raporunun iş gücü kaybı zararı olarak hesaplanan 579.428,52 TL maddi zarar yönünden hükme esas alınabilecek mahiyette olduğu gerekçesiyle davanın kabulüne, bakıcı masrafı ve ulaşım gideri dilekçenin sonuç bölümünde açıkça talep edilmediğinden davanın bu yönden reddine karar vermiştir.

15. Başvurucunun kararı temyiz etmesi üzerine Danıştay Sekizinci Dairesi 23/5/2018 tarihinde mahkeme kararını onamıştır. Kararda; verilen kararın ve dayandığı gerekçenin usul ve kanuna uygun olup bozulmasını gerektiren bir neden bulunmadığı belirtilmiştir. Başvurucu tarafından yapılan karar düzeltme talebi Danıştay Sekizinci Dairesi tarafından 18/2/2019 tarihinde düzeltilerek reddedilmiştir. Kararda kabul edilen maddi tazminatın ıslah öncesi talep edilen 1.000 TL'lik kısmı için 26/10/2007 tarihinden itibaren, ıslah edilen 578.428,52 TL'lik kısmı için ise 20/03/2017 tarihinden itibaren faiz yürütülmesi gerektiği belirtilerek bu kısma ilişkin kurulan hüküm düzeltilmiştir.

16. Nihai karar 1/7/2019 tarihinde başvurucuya tebliğ edilmiştir.

IV. İLGİLİ HUKUK

17. 2577 sayılı Kanun'un "İdari dava türleri ve idari yargı yetkisinin sınırı:" kenar başlıklı 2. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

“İdari dava türleri şunlardır:

...

b) İdari eylem ve işlemlerden dolayı kişisel hakları doğrudan muhtel olanlar tarafından açılan tam yargı davaları,

..."

18. 2577 sayılı Kanun'un "Tebligat ve cevap verme:" kenar başlıklı 16. maddesinin dördüncü fıkrası şöyledir:

"Taraflar, sürenin geçmesinden sonra verecekleri savunmalara veya ikinci dilekçelere dayanarak hak iddia edemezler. (Ek cümle: 11/4/2013-6459/4 md.) Ancak, tam yargı davalarında dava dilekçesinde belirtilen miktar, süre veya diğer usul kuralları gözetilmeksizin nihai karar verilinceye kadar, harcı ödenmek suretiyle bir defaya mahsus olmak üzere artırılabilir ve miktarın artırılmasına ilişkin dilekçe otuz gün içinde cevap verilmek üzere karşı tarafa tebliğ edilir."

V. İNCELEME VE GEREKÇE

19. Anayasa Mahkemesinin 23/11/2022 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Kişinin Maddi ve Manevi Varlığını Koruma Hakkı ile Bağlantılı Etkili Başvuru Hakkının

İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları

20. Başvurucu; İdarenin ihmali sonucu oluşan zararın tazmini istemiyle açtığı tam yargı davasında bilirkişi raporuna istinaden talep ettiği bakım ve ulaşım giderlerine ilişkin ıslah dilekçesinin reddedilmesi nedeniyle kişinin maddi ve manevi varlığını koruma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

2. Değerlendirme

21. Anayasa'nın "Kişinin dokunulmazlığı, maddi ve manevi varlığı" kenar başlıklı 17. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Herkes, yaşama, maddî ve manevî varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahiptir."

22. Anayasa'nın "Devletin temel amaç ve görevleri" kenar başlıklı 5. maddesi şöyledir:

"Cumhuriyeti ve demokrasiyi korumak, kişilerin ve toplumun refah, huzur ve mutluluğunu sağlamak; kişinin temel hak ve hürriyetlerini, sosyal hukuk devleti ve adalet ilkeleriyle bağdaşmayacak surette sınırlayan siyasal, ekonomik ve sosyal engelleri kaldırmaya, insanın maddî ve manevî varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlamaya çalışmaktır."

23. Anayasa'nın "Temel hak ve hürriyetlerin korunması" kenar başlıklı 40. maddesi şöyledir:

"Anayasa ile tanınmış hak ve hürriyetleri ihlal edilen herkes, yetkili makama geciktirilmeden başvurma imkânının sağlanmasını isteme hakkına sahiptir.

Devlet, işlemlerinde, ilgili kişilerin hangi kanun yolları ve mercilere başvuracağını ve sürelerini belirtmek zorundadır.

Kişinin, resmî görevliler tarafından vâki haksız işlemler sonucu uğradığı zarar da, kanuna göre, Devletçe tazmin edilir. Devletin sorumlu olan ilgili görevliye rücu hakkı saklıdır."

a. Kabul Edilebilirlik Yönünden

24. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan kişinin maddi ve manevi varlığını koruma hakkı ile bağlantılı etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Esas Yönünden

i. Genel İlkeler

25. Anayasa'nın 12. maddesine göre herkes kişiliğine bağlı, dokunulmaz, devredilmez, vazgeçilmez temel hak ve hürriyetlere sahiptir. Bu genel nitelikteki anayasal düzenleme ile bireylerin kişilik değerlerine yönelen, zarar veren olumsuz tutum ve davranışlar dışlanmaktadır. Bunun yanında Anayasa'nın 5. maddesinde bireylerin temel hak ve özgürlüklerinin korunması için gerekli şartların hazırlanması devletin temel amaç ve görevlerinden biri olarak sayılmaktadır. Bu düzenlemeler ışığında devletin bireylerin özel hayatına saygı haklarına keyfî olarak müdahale etmemenin yanında üçüncü kişilerin anılan hak ve özgürlüklere karşı saldırılarını önlemekle yükümlü kılındığı, bu bağlamda pozitif yükümlülüklerinin bulunduğu söylenebilir (Ali Çığır, B. No: 2015/19298, 8/5/2019, § 32; Erol Kumcu, B. No: 2015/18988, 9/5/2019, § 32; U.B., B. No: 2015/3175, 10/10/2019, § 33).

26. Söz konusu yükümlülükler, yakın tehlikelere karşı kişilerin özel hayatlarının

korunmasını ve devam eden saldırıların durdurulmasını sağlayabilmelidir. Ayrıca müdahalenin kaynağı olan işlemler, eylemler veya ihmaller konusunda kişilere etkili bir karşı çıkma ve oluşan zararların tazmin edilebilmesi için telafi etme imkânı tanınmalıdır. Bu imkân ise ancak etkili bir başvuru yolunun mevcut olması ile mümkündür.

27. Etkili başvuru hakkı anayasal bir hakkın ihlal edildiğini ileri süren herkese, hakkın niteliğine uygun olarak iddialarını inceletebileceği makul, erişilebilir, ihlalin gerçekleşmesini veya sürmesini engellemeye ya da sonuçlarını ortadan kaldırmaya (yeterli giderim sağlama) elverişli idari ve yargısal yollara başvuruda bulunabilme imkânının sağlanması olarak tanımlanabilir (Y.T. [GK], B. No: 2016/22418, 30/5/2019, § 47).

28. Maddi ve manevi varlığı koruma hakkı kapsamında hukuki sorumluluğunun ortaya konulması için adli ve idari yargıda açılacak tazminat davalarında makul derecede dikkatli ve özenli inceleme şartının yerine getirilmesi gerekmektedir. Derece mahkemelerinin bu tür olaylara ilişkin yürüttükleri yargılamalarda Anayasa'nın 17. maddesinin gerektirdiği seviyede derinlik ve özenle bir inceleme yapıp yapmadığının ya da ne ölçüde yaptığının da Anayasa Mahkemesi tarafından değerlendirilmesi gerekmektedir. Zira derece mahkemeleri tarafından bu konuda gösterilecek hassasiyet, yürürlükteki yargı sisteminin daha sonra ortaya çıkabilecek benzer hak ihlallerinin önlenmesinde sahip olduğu önemli rolün zarar görmesine engel olacaktır (Yasin Çıldır, B. No: 2013/8147, 14/4/2016, § 57; Tevfik Gayretli, B. No: 2014/18266, 25/1/2018, § 32).

29. Maddi ve manevi varlığın korunması hakkına yönelik eylemler ya da ihmaller konusunda muhataplarınca dava açılması, itirazlarda bulunulması ve hukuka aykırılıkların tespit edilerek kaldırılması konusunda hukuki yollara başvurulması doğaldır. Devletin maddi ve manevi varlıklarının korunması hakkına müdahale edilmesini önleyecek ve müdahale edildiği takdirde giderim sağlayacak etkili hukuki başvuru yollarını hayata geçirmesi ve bu yolları işlevsel kılması gerekir.

30. Bu anlamda maddi ve manevi varlığın korunması hakkına müdahale teşkil ettiği ve kaldırılması gerektiği konusunda ileri sürülecek iddiaların esasının incelenmesine imkân sağlayan ve gerektiğinde uygun bir telafi yöntemi sunan etkili hukuk yollarının olması ilgililere etkili başvuru hakkının sağlanması bakımından bir gerekliliktir.

31. Bireylerin maddi ve manevi varlığının korunması hakkına yönelik hukuka aykırı müdahalelerin giderilmesi amacıyla öngörülen dava hakkının mevzuatta yer alması tek başına yeterli olmayıp bu yolun aynı zamanda pratikte de başarı şansı sunması gerekir. Söz konusu dava yoluna başvurulabilmesi için öngörülen koşullar somut olaylara tatbik edilirken dayanak işlem, eylem ya da ihmallerden kaynaklanan savunulabilir nitelikteki iddiaların bu doğrultuda geniş şekilde değerlendirilmesi, koşulların oluşmadığı sonucuna ulaşılması durumunda ise bu durumun yargı makamları tarafından ilgili ve yeterli gerekçelerle açıklanması gerekir. Bireylerin maddi ve manevi varlığının korunması hakkına müdahale teşkil eden eylem, işlem ya da ihmallerin hukuka uygunluğunun denetlenmesine olanak sağlayan düzenlemelerin herhangi bir yargı merciine başvurma imkânını ortadan kaldıracak şekilde dar yorumlanmaması ve etkili bir yargısal koruma sağlama konusunda yargı makamlarınca temel hak ve özgürlükleri önceleyen bir yaklaşım içinde olunması etkili başvuru hakkının gereklerinin sağlanması açısından önem arz etmektedir.

ii. İlkelerin Olaya Uygulanması

32. Başvurucunun olaya dair şikâyetleri idarenin ihmali nedeniyle uğranan zararın

giderilmesi talebiyle açılan davada verilen ıslah dilekçesinin reddedilmesi nedeniyle dilekçedeki talebe yönelik yargılamanın yapılamamasına ilişkindir. Somut olayda tazminat davası sürecinde ATK ile konusunda uzman bilirkişilerden raporlar alındığı görülmüştür. ATK raporunda başvurucunun yaşına göre meslekte kazanma gücünde azalma (kalıcı sakatlık-maluliyet) oranının %100 olduğu tespit edilmiştir. Tarafların iddiaları ile ATK raporu ve diğer belgelerin incelenmesi suretiyle davalı idarenin %80 oranında kusurlu olduğu dikkate alınarak düzenlenen bilirkişi raporunda başvurucunun bakıcı masrafı ve ulaşım giderlerinin de zarar kapsamında hesaplandığı anlaşılmıştır.

33. Derece mahkemesi ıslah dilekçesinin sonuç bölümünde başvurucunun bakım ve ulaşım masraflarını açık bir şekilde istemediği gerekçesiyle bu giderler yönünden talebin reddine karar vermiştir. Başvurucunun ıslah dilekçesi incelendiğinde başvurucunun bakıcı gereksiniminin açıkça vurgulandığı, yapılan açıklamalarda bakıcı masrafı ve ulaşım giderlerinin hesaplandığı söz konusu bilirkişi raporuna atıf yapıldığı ve dilekçenin içeriğinde 1.000 TL olan maddi tazminat talebi miktarının 2577 sayılı Kanun'un 16. maddesi gereğince bilirkişi raporuna istinaden geçmiş ve gelecek devre bakıcı masrafı olan 729.689,66 TL ve ulaşım gideri 1.500 TL eklenmek suretiyle diğer zararlarla birlikte toplam 1.310.618,18 TL maddi tazminat olarak ıslah edildiğinin açık şekilde ifade edildiği görülmüştür. Dilekçenin sonuç ve istem bölümünde her ne kadar söz konusu giderler açık şekilde yazılmamışsa da dilekçe içeriğinin değerlendirilmesi neticesinde başvurucunun bu masrafları da ıslah dilekçesiyle talep ettiği anlaşılmıştır. Bu bağlamda derece mahkemesinin katı bir yorumla sadece sonuç ve istem kısmına itibar ederek bakıcı masrafı ve ulaşım giderlerine ilişkin talebin reddine karar vermesi başvurucunun söz konusu talebinin incelenmesine ve etkili bir hukuk yolunun işletilmesine engel olmuştur.

34. Başvurucunun açtığı davada Mahkeme tarafından bakıcı masrafı ve ulaşım gideri yönünden verilen kararın katı bir yaklaşım içerdiği, bu yönüyle başvurucunun iddialarının incelenmesine ve uygun bir telafi şansı sunmaya elverişli olmadığı anlaşılmaktadır. Mevzuatın derece mahkemesince söz konusu giderlere yönelik talebe ilişkin karar verilmesini yasaklamadığı da dikkate alındığında derece mahkemelerince ortaya konulan bu yaklaşım, temel hak ve hürriyetlerin ihlal edildiğine yönelik şikâyetin etkili bir şekilde incelenmesine imkân sağlamamıştır. Neticede başvurucunun kişinin maddi ve manevi varlığının korunması ve geliştirilmesi hakkı kapsamında olduğunu ileri sürdüğü bakıcı masrafı ve ulaşım giderine ilişkin maddi tazminat talebiyle başvurabileceği, başvurucuya asgari güvenceleri içeren, pratikte de işleyen etkili bir hukuk yolunun sunulmadığı sonucuna varılmıştır.

35. Açıklanan gerekçelerle kişinin maddi ve manevi varlığının korunması ve geliştirilmesi hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları

36. Başvurucu, yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

2. Değerlendirme

37. Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı

veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir."

38. Başvurucunun yargılamanın uzun sürdüğüne ilişkin şikâyetinin Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkı kapsamında incelenmesi gerekir.

a. Kabul Edilebilirlik Yönünden

39. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Esas Yönünden

40. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin idari yargılamanın süresi tespit edilirken sürenin başlangıç tarihi olarak davanın ikame edildiği tarih; sürenin sona erdiği tarih olarak -çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde- yargılamanın sona erdiği, yargılaması devam eden davalar yönünden ise Anayasa Mahkemesinin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin şikâyetle ilgili kararını verdiği tarih esas alınır (Selahattin Akyıl, B. No: 2012/1198, 7/11/2013, §§ 45, 47).

41. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin idari yargılama süresinin makul olup olmadığı değerlendirilirken yargılamanın karmaşıklığı ve kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun yargılamanın süratle sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar dikkate alınır (Selahattin Akyıl, § 41).

42. Somut başvuru açısından sürenin başladığı tarih, tam yargı davasının açıldığı 15/7/2005; sürenin bitiş tarihi ise kararın kesinleştiği 29/5/2017'dir.

43. Anılan ilkeler ve Anayasa Mahkemesinin benzer başvurularda verdiği kararlar dikkate alındığında başvuruya konu olaydaki 11 yıl 10 ay 14 günlük yargılama süresinin makul olmadığı sonucuna varmak gerekir.

44. Açıklanan gerekçelerle başvurucunun Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

C. Giderim Yönünden

45. Başvurucu, ihlalin tespiti ve yargılamanın yenilenmesini, yargılamanın yenilenmesi yerinde görülmediği takdirde 731.189,66 TL maddi, 70.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

46. Tespit edilen ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılmasına ilişkin usul ve esaslar 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinde yer almaktadır.

47. Başvuruda tespit edilen kişinin maddi ve manevi varlığını koruma hakkı ile bağlantılı etkili başvuru hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasında düzenlenen bireysel başvuruya özgü yeniden yargılama kurumunun özelliklerine ilişkin

kapsamlı açıklamalar için bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

48. Öte yandan makul sürede yargılanma hakkı yönünden ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında net 63.000 TL manevi tazminatın başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Kişinin maddi ve manevi varlığını koruma hakkı ile bağlantılı etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. 1. Anayasa’nın 17. maddesinde güvence altına alınan kişinin maddi ve manevi varlığını koruma hakkı ile bağlantılı Anayasa'nın 40. maddesinde güvence altına alınan etkili başvuru hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

2. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin kişinin maddi ve manevi varlığını koruma hakkı ile bağlantılı etkili başvuru hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Bursa 2. İdare Mahkemesine (E.2016/108, K.2017/661) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucuya net 63.000 TL manevi tazminatın ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

E. 364,60 TL harç ve 9.900 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 10.264,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin bilgi için Danıştay 8. İdare Dava Dairesine (E.2017/4093, K.2018/2841) ve Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 23/11/2022 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

MUSTAFA GÜNDEM

B. No: 2019/31489 | Karar tarihi: 23.11.2022

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/31489

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

MUSTAFA GÜNDEM BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/31489)

Karar Tarihi: 23/11/2022

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Üyeler : Engin YILDIRIM

M. Emin KUZ

Basri BAĞCI

Kenan YAŞAR

Raportör : Muhammed Cemil KANDEMİR

Başvurucu : Mustafa Gündem

Vekili : Av. Abdulhamit ÇAKAN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, kasten adam öldürme ve kasten adam öldürmeye teşebbüs etmek suçlarını işlediğinden bahisle tesis edilen meslekten çıkarma cezasına karşı açılan iptal davasının kesinleşmemiş ceza mahkemesi kararına dayanılarak reddedilmesi nedeniyle masumiyet karinesinin ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, Gaziantep İl Emniyet Müdürlüğünde polis memuru olarak görev yapmaktayken kasten adam öldürme ve kasten adam öldürmeye teşebbüs etme suçlarını işlediğinden bahisle Emniyet Genel Müdürlüğü Yüksek Disiplin Kurulunun 7/7/2015 tarihli kararıyla Emniyet Teşkilatı Disiplin Tüzüğü'nün 8. maddesinin altıncı fıkrası uyarınca meslekten çıkarma cezası ile cezalandırılmıştır.

3. Başvurucu meslekten çıkarılmasına ilişkin işlemin iptali talebiyle dava açmıştır. Gaziantep 2. İdare Mahkemesi (Mahkeme) 19/1/2017 tarihli kararıyla davayı reddetmiştir. Mahkeme kararının gerekçesi şöyledir:

"... dava dosyasında bulunan soruşturma raporu, ifade tutanakları ve görüntü inceleme

tutanağı ile davacının K.G.'ye yönelik kasten öldürme suçunu işlediğinden 15 yıl hapis cezası ile cezalandırılmasına, C.G.'ye yönelik kasten öldürmeye teşebbüs suçunu işlediğinden 9 yıl 4 ay 15 gün hapis cezası ile cezalandırılmasına, Ö.G.'ye yönelik kasten öldürmeye teşebbüs suçunu işlediğinden 9 yıl 4 ay 15 gün hapis cezası ile cezalandırılmasına, S.G.'ye yönelik kasten öldürmeye teşebbüs suçunu işlediğinden 8 yıl 1 ay 15 gün hapis cezası ile cezalandırılmasına, H.G.'ye yönelik kasten öldürmeye teşebbüs suçunu işlediğinden 8 yıl 1 ay 15 gün hapis cezası ile cezalandırılmasına, F.G.'ye yönelik kasten adam öldürmeye teşebbüs suçunu işlediğinden 9 yıl 4 ay 15 gün hapis cezası ile cezalandırılmasına, Ş.G.'ye yönelik kasten öldürmeye teşebbüs suçunu işlediğinden 9 yıl 4 ay 15 gün hapis cezası ile cezalandırılmasına ilişkin Kahramanmaraş 2. Ağır Ceza Mahkemesi'nin 17.11.2015 tarih ve E:2014/138, K:2015/321 sayılı kararı'nın incelenmesi sonucunda, davacının kasten öldürme ve kasten öldürmeye teşebbüs fiileri subuta erdiğinden davacı hakkında eylemi karşılığı meslekten çıkarılma cezasıyla cezalandırılmasına ilişkin konu dava konusu işlemde hukuka aykırılık bulunmadığı sonucuna ulaşılmıştır."

4. Başvurucunun Mahkeme kararına karşı yaptığı istinaf istemi Gaziantep Bölge İdare Mahkemesi 2. İdari Dava Dairesinin (Bölge İdare Mahkemesi) 29/12/2017 tarihli kararıyla reddedilmiştir.

5. Danıştay Beşinci Dairesi 4/7/2019 tarihli kararıyla Bölge İdare Mahkemesi kararını kesin olarak onamıştır.

6. Nihai karar başvurucuya 12/8/2019 tarihinde tebliğ edilmiş, başvurucu 11/9/2019 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

7. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

8. Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) kayıtlarının incelenmesinden İdare Mahkemesi kararının gerekçesinde yer verilen Kahramanmaraş 2. Ağır Ceza Mahkemesinin (Ağır Ceza Mahkemesi) 2014/138 esas numaralı dosyasında başvurucu hakkında kasten adam öldürme ve kasten adam öldürmeye teşebbüs suçlarından ceza davası açıldığı anlaşılmıştır. Ağır Ceza Mahkemesi 17/11/2015 tarihli kararıyla mezkur suçlar yönünden başvurucu hakkında mahkûmiyet ve beraat hükümleri vermiştir. Başvurucuya ilişkin mahkûmiyet ve beraat kararlarının Yargıtay 1. Ceza Dairesinin 15/10/2018 tarihli kararıyla (fazla ceza tayini, suçun nitelemesinde yanılgıya düşülmesi vs. sebeplerle) bozulduğu görülmüştür. Ağır Ceza Mahkemesinin bozma kararına uyarak 11/11/2019 tarihli kararıyla başvurucu hakkında kasten adam öldürme ve kasten adama öldürmeye teşebbüs suçlarından verilen cezaların Yargıtay 1. Ceza Dairesinin 9/11/2021 tarihli kararıyla onandığı anlaşılmıştır.

II. DEĞERLENDİRME

9. Başvurucu; hakkında açılan ceza davasının henüz kesinleşmediğini, idari yargıda açtığı davada ceza davasının bekletici mesele yapılması gerekirken yapılmadığını, başvuruya konu kararın gerekçesinde yer verilen ceza mahkemesi kararının Yargıtay tarafından bozulduğunu, hakkında beraat kararı verilme ihtimalinin yüksek olduğunu ileri sürerek masumiyet karinesinin ihlal edildiğini iddia etmiştir. Adalet Bakanlığı görüşünde, başvurucu hakkında kasten adam öldürme suçundan verilen mahkûmiyet kararının Yargıtayın ilgili dairesince 9/11/2021 tarihinde onandığı, somut olayın kendine özgü koşulları dikkate alınarak değerlendirilmesi gerektiği belirtilmiştir. Başvurucu, bu görüşe ilişkin olarak verdiği cevapta hem delil durumu hem de Bakanlık görüşü dikkate alındığında masumiyet

karinesinin ihlal edildiğinin açık olduğunu ileri sürmüştür.

10. Başvuru masumiyet karinesi yönünden incelenmiştir.

11. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan masumiyet karinesinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

12. Masumiyet karinesi, hakkında suç isnadı bulunan bir kişinin adil bir yargılama sonunda suçlu olduğuna dair kesin hüküm tesis edilene kadar masum sayılması gerektiğini ifade etmekte ve hukuk devleti ilkesinin de bir gereğini oluşturmaktadır (AYM, E.2013/133, K.2013/169, 26/12/2013). Anılan karine, kişinin suç işlediğine dair kesinleşmiş bir yargı kararı olmadan suçlu olarak kabul edilmemesini güvence altına almaktadır. Ayrıca hiç kimse, suçluluğu hükmen sabit oluncaya kadar yargılama makamları ve kamu otoriteleri tarafından suçlu olarak nitelendirilemez ve suçlu muamelesine tabi tutulamaz (Kürşat Eyol, B. No: 2012/665, 13/6/2013, § 26).

13. Adil yargılanma hakkının bir unsuru olan masumiyet karinesinin sağladığı güvencenin iki yönü bulunmaktadır. Güvencenin ilk yönü; kişi hakkındaki ceza yargılaması sonuçlanıncaya kadar geçen, bir başka ifadeyle kişinin ceza gerektiren bir suçla itham edildiği (suç isnadı altında olduğu) sürece ilişkin olup suçlu olduğuna dair hüküm tesis edilene kadar kişinin suçluluğu ve eylemleri hakkında erken açıklamalarda bulunulmasını yasaklar. Güvencenin bu yönünün kapsamı sadece ceza yargılamasını yürüten mahkemeyle sınırlı değildir. Güvence aynı zamanda diğer tüm idari ve adli makamların da işlem ve kararlarında, suçluluğu hükmen sabit oluncaya kadar kişinin suçlu olduğu yönünde ima ya da açıklamalarda bulunmamasını gerekli kılar. Dolayısıyla sadece suç isnadına konu ceza yargılaması kapsamında değil ceza yargılaması ile eş zamanlı olarak yürütülen diğer hukuki süreç ve yargılamalarda da (idari, hukuk, disiplin gibi) masumiyet karinesinin ihlali söz konusu olabilir (Galip Şahin, B. No: 2015/6075, 11/6/2018, § 39).

14. Güvencenin ikinci yönü ise ceza yargılaması sonucunda mahkûmiyet dışında bir hüküm kurulduğunda devreye girer ve daha sonraki yargılamalarda ceza gerektiren suçla ilgili olarak kişinin masumiyetinden şüphe duyulmamasını, kamu makamlarının toplum nezdinde kişinin suçlu olduğu izlenimini uyandıracak işlem ve uygulamalardan kaçınmasını gerektirir (Galip Şahin, § 40).

15. Bireysel başvuruya konu olayda, başvurucunun kasten adam öldürme ve kasten adam öldürmeye teşebbüs etmek suçlarını işlediği gerekçesiyle meslekten çıkarıldığı ve hakkında ceza davası açıldığı anlaşılmıştır. Başvurucu hakkındaki ceza yargısı ve idari yargı süreçlerinin eş zamanlı olarak yürütüldüğü ancak meslekten çıkarma işlemine karşı açılan idari davanın ceza yargılaması devam ederken sonuçlandığı, bir başka ifadeyle idare mahkemesi kararının verildiği tarihte başvurucunun suçluluğunun hükmen sabit olmadığı görülmektedir. Bu itibarla somut olayda masumiyet karinesinin birinci yönünün sağladığı güvenceye uygun davranılması gerektiği anlaşılmıştır.

16. Anayasa Mahkemesi daha önceki kararlarında, idare mahkemesinin iptal davası yönünden davanın reddine gerekçe olarak gösterdiği ceza mahkemesi kararlarının nihai olmadığını, hem idarenin işlemi hem de idare mahkemesi kararı kapsamında tek dayanağın ceza yargılaması sürecinde verilen karar olduğu durumda başvurucular hakkında devam eden bir yargılama sürecine dayanılarak, sanki yargılama tamamlanarak mahkûmiyet kararı kesinleşmiş gibi değerlendirilerek verilen ret kararı ile idare mahkemesinin erken çıkarımda

bulunduğuna karar vermiştir. Bu doğrultuda, idare mahkemesinin iptal davasına ilişkin yargılama kapsamında kalan yetki sınırını masumiyet karinesini ihlal edecek şekilde aştığı sonuna ulaşılmıştır (B.S., B. No: 2020/8344, 26/7/2022, § 43-49, Serdar Taşcı, B. No: 2016/517, 23/6/2020, § 54-55).

17. Somut olayda başvurucunun meslekten çıkarılması kararına karşı açtığı davanın reddinin gerekçesinde Ağır Ceza Mahkemesi kararına dayanıldığı ve kararda başvurucunun fiillerinin sübuta erdiği ifadesine yer verildiği görülmüştür.

18. Başvurucu, başvuruya konu kararın gerekçesinde yer verilen Ağır Ceza Mahkemesi kararının Yargıtay tarafından bozulduğunu belirtmiştir. Nitekim UYAP kayıtlarının incelenmesinden 19/1/2017 tarihli Mahkeme kararının gerekçesinde yer verilen Ağır Ceza Mahkemesinin 17/11/2015 tarihli kararının, Mahkeme kararının verildiği tarihte kesinleşmemiş olduğu görülmektedir. Bu karardaki başvurucuya ilişkin mahkûmiyet ve beraat kararlarının Yargıtay 1. Ceza Dairesinin 15/10/2018 tarihli kararıyla (fazla ceza tayini, suçun nitelemesinde yanılgıya düşülmesi vs. sebeplerle) bozulduğu, Ağır Ceza Mahkemesi tarafından bozma kararına uyularak 11/11/2019 tarihli kararıyla başvurucu hakkında kasten adam öldürme ve kasten adam öldürmeye teşebbüs suçlarından verilen cezaların Yargıtay 1. Ceza Dairesinin 9/11/2021 tarihli kararıyla onandığı anlaşılmıştır. Ağır Ceza Mahkemesince 20/12/2021 tarihinde, başvurucu hakkındaki mahkumiyet kararlarının Yargıtay'ın onama kararıyla kesinleştiğine ilişkin kesinleşme şerhleri düşülmüştür.

19. Başvurucunun meslekten çıkarılma sebebi ve Mahkemenin bu işlemin iptali istemiyle açılan davanın reddinin gerekçesi başvurucunun kasten adam öldürme ve kasten adam öldürmeye teşebbüs etmek suçlarını işlediğidir. Ancak Mahkemenin karar verdiği 19/1/2017 tarihinde başvurucunun anılan suçları işlediği yönünde kesinleşmiş bir mahkeme kararı yoktur. Başvurucu hakkında devam eden bir yargılama sürecine dayanılarak başvurucunun kasten adam öldürme ve kasten adam öldürmeye teşebbüs fiillerinin sübuta erdiği gerekçesiyle verilen ret kararı ile Mahkeme erken çıkarımda bulunmuştur.

20. Burada masumiyet karinesinin ihlaline sebep olan husus, ceza yargılaması sonucu kesinleşmiş bir mahkumiyet hükmü bulunmadığı halde idari yargı yerlerince kullanılan "... davacının kasten öldürme ve kasten öldürmeye teşebbüs fiileri subuta erdiğinden..." ifadesiyle başvurucunun suçlu sayılması hususudur. Bir başka deyişle idari yargı yeri başvurucunun suçluluğu hakkında erken çıkarımda bulunmuştur.

21. Açıklanan gerekçelerle masumiyet karinesinin ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

22. Başvurucu; ihlalin tespiti, yeniden yargılama yapılması ve 300.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

23. Başvurucu hakkında açılan ceza davasında verilen mahkumiyet kararlarının 9/11/2021 tarihinde kesinleştiği görüldüğünden yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmamaktadır. İhlalin tespitine ve başvurucuya 22.500 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Masumiyet karinesinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 36 ve 38. maddelerinde güvence altına alınan masumiyet karinesinin İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin bilgi için Gaziantep2. İdare Mahkemesine (E.2016/291, K.2017/142) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucuya 22.500 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

E. 364,60 TL harç ve 9.900 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 10.264,60 TL yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 23/11/2022 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

AFFAN AKİF TEZEROĞLU

B. No: 2019/32003 | Karar tarihi: 23.11.2022

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/32003

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

AFFAN AKİF TEZEROĞLU BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/32003)

Karar Tarihi: 23/11/2022

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Üyeler : Engin YILDIRIM

M. Emin KUZ

Basri BAĞCI

Kenan YAŞAR

Raportör : Ayhan KILIÇ

Başvurucu : Affan Akif TEZEROĞLU

Vekili : Av. Ayşegül BÖLÜK

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru; binanın belediye tarafından yıktırılması nedeniyle mülkiyet hakkının, davanın uzun sürmesi nedeniyle de makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 9/8/2019 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

6. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

7. Başvurucu 1947 doğumlu olup Almanya Federal Cumhuriyeti'nin Aachen şehrinde ikamet etmektedir. Başvurucu 2008 yılından önce Almanya'ya taşındığını ve Almanya'da yaşadığını belirtmektedir.

8. Başvurucu, İstanbul ili Avcılar ilçesi Ambarlı Mahallesi'nde kâin 41 pafta 16953 parsel numaralı taşınmazda bulunan sitedeki bir adet bağımsız bölümün malikidir. Başvurucunun evi 1999 yılında meydana gelen depremden dolayı hasar görmüş ve hasar durumu "orta" olarak tespit edilmiştir. Güçlendirme işlemlerinden sonra 12/2/2001 tarihinde taşınmaz için tekrar yapı kullanma izni düzenlenmiştir.

9. Ancak daha sonraki tarihlerde -meydana gelen heyelanların da etkisiyle- binada çatlaklar oluşması üzerine Bayındırlık ve İskan İl Müdürlüğü tarafından binanın durumu incelenerek 2008 yılında rapor tanzim edilmiştir. Avcılar Kaymakamlığının binanın heyelan bölgesinde olduğu ve can güvenliği için hemen tahliye edilmesi gerektiği yönündeki yazısından sonra Avcılar Belediyesi Encümeninin 1/8/2008 tarihli kararıyla binanın yıkımına karar verilmiştir.

10. Yıkım kararı, yıkıma konu evde tebligata çıkarılmış; başvurucunun adreste bulunamaması üzerine 11/2/1959 tarihli ve 7201 sayılı Tebligat Kanunu'nun 10. maddesi uyarınca ihbarnamenin bir suretinin 9/7/2008 tarihinde evin kapısına asılması ve tebliğ evrakının muhtara teslimi suretiyle tebliğ edilmiştir. Bina 17/8/2008 tarihinde İstanbul Büyükşehir Belediyesi ekiplerince yıktırılmıştır.

11. Başvurucu, yıkım işlemini 2/6/2011 tarihinde öğrendiğini belirterek 6/12/2011 tarihinde Çevre ve Şehircilik Bakanlığına ve Avcılar Belediyesine başvurmuş, hukuka aykırı yıkım kararı sebebiyle 44.000 TL tazminat ödenmesini talep etmiştir. Çevre ve Şehircilik Bakanlığına yapılan başvuru 16/1/2012 tarihli yazıyla reddedilmiştir.

12. Başvurucu 2/2/2012 tarihinde İstanbul 6. İdare Mahkemesinde (İdare Mahkemesi) Çevre ve Şehircilik Bakanlığı aleyhine tam yargı davası açmıştır. Dava dilekçesinde başvurucu, emsal bazı kararlardan söz ederek binanın yıkımında idarenin hizmet kusuru bulunduğunu savunmuş ve 44.000 TL maddi tazminatın ödenmesine hükmedilmesini istemiştir.

13. İdare Mahkemesi 15/1/2014 tarihli ara kararıyla Avcılar Belediyesini de hasım mevkiine dâhil etmiştir. Avcılar Belediyesi aynı konuda İstanbul 3. İdare Mahkemesinde de dava açıldığını belirterek derdestlik itirazında bulunmuştur.

14. İdare Mahkemesi 26/12/2014 tarihli kararıyla konusu kalmayan dava hakkında karar verilmesine yer olmadığına karar vermiştir. Kararın gerekçesinde, başvurucunun aynı taleple Avcılar Belediyesine karşı İstanbul 3. İdare Mahkemesinde dava açtığı, anılan Mahkemece bu davada 23/11/2012 tarihinde başvurucu lehine tazminata hükmedildiği ve tazminatın başvurucunun avukatına ödendiği vurgulanmıştır. Kararda, eldeki davanın farklı hasımla mükerreren açıldığı belirtilmiş ve maddi tazminatın da ödendiğine işaret edilerek davanın konusuz kaldığı açıklanmıştır.

15. Başvurucu bu karara karşı temyiz yoluna başvurmuştur. Temyiz dilekçesinde, yıkım işleminden Çevre ve Şehircilik Bakanlığının da kusurunun bulunduğunu ve onun aleyhine de tazminata hükmedilmesi gerektiğini ileri sürmüştür.

16. Danıştay Ondördüncü Dairesi (Daire) 9/3/2017 tarihinde kararı bozmuştur. Bozma kararında, başvurucu yıkım kararından 6/12/2011 tarihinde haberdar olduğunu iddia etmiş ise de 3/5/1985 tarihli ve 3194 sayılı İmar Kanunu'nun 39. maddesi uyarınca gerekli

işlemlerin tesis edilerek ilgili mevzuat uyarınca kararın tebliğ edildiği ve başvurucunun en geç yıkım işleminin gerçekleştiği 27/8/2008 tarihinde yıkım kararını öğrendiğinin kabulü gerektiği ifade edilmiştir. Bozma kararında, davanın süre aşımından reddi gerektiği belirtilmiştir. Karar düzeltme istemi Dairenin 8/11/2017 tarihli kararıyla reddedilmiştir.

17. Bozma kararına uyan İdare Mahkemesi 28/2/2018 tarihinde Daire kararındaki gerekçeye atıfla davayı süre aşımından reddetmiştir.

18. Başvurucu bu karara karşı temyiz yoluna başvurmuştur. Başvurucu; kendisine tebligat yapılmadığını, Almanya'da ikamet etmesi sebebiyle yıkım kararından haberdar olamadığını belirtmiştir. Başvurucu, zabıta memurlarının 2008 yılında yeterli araştırma yapması hâlinde adresinin Almanya'da olduğunu öğrenmelerinin mümkün olduğunu vurgulamış; 2004 yılında Ambarlı Mahallesi Muhtarlığına adresinin Almanya'da bulunduğuna dair bildirimde bulunduğunu ifade etmiştir. Avcılar Belediyesinin tebligat görevlisinin tapu idaresinden araştırması durumunda adresinin Almanya'da olduğunu tespit edebileceğini belirten başvurucu, tebligatın 27/8/2008 tarihinde yapılmış sayılmasının mülkiyet hakkını ihlal ettiğini iddia etmiştir.

19. Daire 26/12/2018 tarihinde kararı onamıştır. Karar düzeltme istemi Dairenin 14/6/2019 tarihli kararıyla reddedilmiştir. Nihai karar 15/7/2019 tarihinde başvurucuya tebliğ edilmiştir. Başvurucu 9/8/2019 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

20. 6/1/1982 tarihli ve 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 2. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"1. İdari dava türleri şunlardır:

...

b) İdari eylem ve işlemlerden dolayı kişisel hakları doğrudan muhtel olanlar tarafından açılan tam yargı davaları,

..."

21. 2577 sayılı Kanun'un 7. maddesinin (1) numaralı fıkrasının ilgili kısmı şöyledir:

"Dava açma süresi, özel kanunlarında ayrı süre gösterilmeyen hallerde Danıştayda ve idare mahkemelerinde altmış ... gündür."

22. 2577 sayılı Kanun'un 12. maddesi şöyledir:

"İlgililer haklarını ihlal eden bir idari işlem dolayısıyla Danıştaya ve idare ve vergi mahkemelerine doğrudan doğruya tam yargı davası veya iptal ve tam yargı davalarını birlikte açabilecekleri gibi ilk önce iptal davası açarak bu davanın karara bağlanması üzerine, bu hususta kararın veya kanun yollarına başvurulması halinde verilecek kararın tebliği veya bir işlemin icrası sebebiyle doğan zararlardan dolayı icra tarihinden itibaren dava süresi içinde tam yargı davası açabilirler. Bu halde de ilgililerin 11 nci madde uyarınca idareye başvurma hakları saklıdır."

23. 7201 sayılı Kanun'un 10. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Tebligat, tebliğ yapılacak şahsa bilinen en son adresinde yapılır."

24. 7201 sayılı Kanun'un 21. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Kendisine tebligat yapılacak kimse veya yukarıdaki maddeler mucibince tebligat yapılabilecek kimselerden hiçbiri gösterilen adreste bulunmaz veya tebellüğden imtina ederse, tebliğ memuru tebliğ olunacak evrakı, o yerin muhtar veya ihtiyar heyeti azasından birine veyahut zabıta amir veya memurlarına imza mukabilinde teslim eder ve tesellüm edenin adresini ihtiva eden ihbarnameyi gösterilen adresteki binanın kapısına yapıştırmakla beraber, adreste bulunmama halinde tebliğ olunacak şahsa keyfiyetin haber verilmesini de mümkün oldukça en yakın komşularından birine, varsa yönetici veya kapıcıya da bildirilir. İhbarnamenin kapıya yapıştırıldığı tarih, tebliğ tarihi sayılır."

25. 7201 sayılı Kanun'un 25. maddesi şöyledir:

"Yabancı memlekette tebliğ o memleketin salahiyetli makamı vasıtasiyle yapılır. Bunun için anlaşma veya o memleket kanunları müsait ise, o yerdeki Türkiye siyasi memuru veya konsolosu tebligat yapılmasını salahiyetli makamdan ister.

(Mülga: 19/3/2003-4829/18 md.)

Yabancı memleketlerde bulunan kimselere tebliğ olunacak evrak, tebligatı çıkaran merciin bağlı bulunduğu vekalet vasıtasiyle Dışişleri Bakanlığıne, oradan dememuriyet havzası nazarı itibara alınarak ilgili Türkiye Elçiliğine veya Konsolosluğuna gönderilir.

(Ek : 6/6/1985 - 3220/8 md.) Şu kadar ki, Dışişleri Bakanlığının aracılığına lüzum görülmeyen hallerde tebligat evrakı, ilgili Bakanlıkça doğrudan doğruya o yerdeki Türkiye Büyükelçiliğine veya Başkonsolosluğuna gönderilebilir."

V. İNCELEME VE GEREKÇE

26. Anayasa Mahkemesinin 23/11/2022 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Mülkiyet Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları

27. Başvurucu; yıkım kararından haberdar olduğu kabulünün varsayıma dayandığını, bu nedenle gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Başvurucu, uzun yıllar yurt dışında olduğu hâlde yıkım kararından haberdar olduğu varsayımına dayanılarak hüküm kurulmasının hakkaniyete aykırı olduğunu ve bu durum nedeniyle mülkiyet hakkının, adil yargılanma hakkının, ifade özgürlüğünün, etkili başvuru hakkı ile ayrımcılık yasağının ihlal edildiğini belirtmiştir.

2. Değerlendirme

28. Anayasa'nın "Mülkiyet hakkı" kenar başlıklı 35. maddesi şöyledir:

"Herkes, mülkiyet ve miras haklarına sahiptir.

Bu haklar, ancak kamu yararı amacıyla, kanunla sınırlanabilir.

Mülkiyet hakkının kullanılması toplum yararına aykırı olamaz."

29. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Başvurucunun şikâyetinin özü, evinin tazminatsız olarak yıkılmasına yöneliktir. Dolayısıyla başvurucunun bütün şikâyetlerinin mülkiyet hakkı kapsamında incelenmesinin uygun olacağı değerlendirilmiştir.

a. Kabul Edilebilirlik Yönünden

30. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

Basri BAĞCI bu görüşe katılmamıştır.

b. Esas Yönünden

i. Mülkün Varlığı

31. Olayda yıkılan evin mülkiyetinin başvurucuya ait olduğuyla ilgili olarak bir ihtilaf bulunmamaktadır.

Basri BAĞCI bu görüşe katılmamıştır.

ii. Müdahalenin Varlığı ve Türü

32. Somut olayda başvurucunun dairesinin bulunduğu bina, oturulabilir durumda olmadığı ve insan yaşamı için tehlike oluşturduğu gerekçesiyle yıktırılmıştır. Yıkım kararının mülkiyet hakkına müdahale teşkil ettiği açıktır. Yıkım kararının temel amacı insan yaşamı yönünden risk oluşturan yapıları ortadan kaldırmaktır. Bu durumda başvurucunun mülkiyet hakkına yapılan müdahalenin mülkiyetin kamu yararına kullanımının kontrolüne veya düzenlenmesine ilişkin üçüncü kural çerçevesinde incelenmesi gerekir.

iii. Müdahalenin İhlal Oluşturup Oluşturmadığı

33. Anayasa'nın 13. maddesi şöyledir:

"Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz."

34. Anayasa'nın 35. maddesinde mülkiyet hakkı sınırsız bir hak olarak düzenlenmemiş, bu hakkın kamu yararı amacıyla ve kanunla sınırlandırılabileceği öngörülmüştür. Mülkiyet hakkına müdahalede bulunulurken temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılmasına ilişkin genel ilkeleri düzenleyen Anayasa'nın 13. maddesinin de gözönünde bulundurulması gerekmektedir. Dolayısıyla mülkiyet hakkına yönelik müdahalenin Anayasa'ya uygun olabilmesi için müdahalenin kanuna dayanması, kamu yararı amacı taşıması ve ayrıca ölçülülük ilkesi gözetilerek yapılması gerekmektedir (Recep Tarhan ve Afife Tarhan, § 62).

(1) Kanunilik

35. Somut olaydaki taşınmaz 3194 sayılı Kanun'un 39. maddesi uyarınca yıktırılmıştır. Dolayısıyla yıkımın kanuni dayanağının bulunduğu değerlendirilmiştir.

(2) Meşru Amaç

36. Anayasa'nın 17. maddesinin birinci fıkrasında herkesin yaşam hakkına sahip olduğu belirtilmiştir. Anılan madde uyarınca devletin, yetki alanında bulunan tüm bireylerin yaşam hakkını gerek kamusal makamların gerek diğer bireylerin gerekse kişinin kendisinin eylemlerinden kaynaklanabilecek risklere karşı koruma yükümlülüğü bulunmaktadır (Serpil Kerimoğlu ve diğerleri, B. No: 2012/752, 17/9/2013, §§ 50, 51). İnsan yaşamı yönünden risk teşkil eden binanın yıktırılmasının Anayasa'nın 17. maddesiyle devlete yüklenen yaşamı

koruma pozitif yükümlülüğünün ifası amacıyla gerçekleştirildiği anlaşılmaktadır. Dolayısıyla yıkım kararının kamu yararına dönük meşru bir amacın bulunduğu değerlendirilmektedir.

(3) Ölçülülük

37. Anayasa'nın 13. maddesinde yer alan ölçülülük ilkesi elverişlilik, gereklilik ve orantılılık olmak üzere üç alt ilkeden oluşmaktadır. Elverişlilik öngörülen müdahalenin amacı gerçekleştirmeye elverişli olmasını, gereklilik amaç bakımından müdahalenin zorunlu olmasını yani aynı amaca daha hafif bir müdahale ile ulaşılmasının mümkün olmamasını, orantılılık ise bireyin hakkına yapılan müdahale ile ulaşılmak istenen amaç arasında makul bir dengenin gözetilmesi gerekliliğini ifade etmektedir (AYM, E.2011/111, K.2012/56, 11/4/2012; E.2016/16, K.2016/37, 5/5/2016; Mehmet Akdoğan ve diğerleri, § 38).

38. Usule ilişkin güvencelerin varlığı orantılılık değerlendirmesinde önemli bir rol oynayabilir. Bu bağlamda müdahalenin hukuka aykırılığının ileri sürülebileceği veya müdahale nedeniyle oluşan maddi ve manevi zararların tazmin edilmesinin istenebileceği hukuk yollarının olmaması da bazı durumlarda kişiye yüklenen külfeti ağırlaştıran bir unsur olarak görülebilir. Bu bakımdan kişinin hukuka aykırılık iddialarının bir mahkeme tarafından etkili bir biçimde incelenmesi müdahalenin orantılılığı bakımından ehemmiyet arz etmektedir (D.C., B. No: 2018/13863, 16/6/2021, § 52).

39. Başvurucu, yıkım kararının ve işleminin hukuka aykırı olduğunu ileri sürerek yıkım dolayısıyla uğradığını ileri sürdüğü zararın tazmin edilmesi istemiyle 2/2/2012 tarihinde tam yargı davası açmıştır. Ancak Daire yıkımla ilgili işlemlerin ilgili mevzuat uyarınca tebliğ edildiğini belirterek başvurucunun en geç yıkım işleminin gerçekleştiği 27/8/2008 tarihinde yıkım işlemini öğrendiğinin kabulü gerektiğini ifade etmiştir. Dairenin bozma kararına uyan İdare Mahkemesi davayı süre aşımından reddetmiştir.

40. Tebligat, yetkili makamlarca birtakım hukuki işlemlerin bu işlemin hukuki sonuçlarından etkilenmeleri amaçlanan kişilere kanuna uygun şekilde bildirimi ve bu bildirimin usulüne uygun olarak yapıldığının belgelendirilmesi işlemidir. Usulüne uygun işlemlerin kendilerine bağlanan hukuki sonuçları doğurabilmesi için muhatabına bildirilmesi gerekir. Usulüne uygun olarak yapılan tebligat, Anayasa'da güvence altına alınmış olan iddia ve savunma hakkının tam olarak kullanılabilmesinin ve bireylere tanınan hak arama hürriyetinin önemli güvencelerinden biridir (AYM, E.2013/95, K.2014/176, 13/11/2014).

41. Can güvenliği yönünden ciddi risk teşkil eden taşınmazların gecikmeksizin yıktırılması devletin Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan yaşamı koruma yükümlülüğü yönünden önem taşımaktadır. Ne var ki hatalı olduğu değerlendirilen yıkım işleminin iptali veya yıkım işleminden kaynaklanan zararların tazmini amacıyla yargı yollarına başvuru imkânının sağlanması mülkiyet hakkının korunmasına ilişkin anayasal yükümlülüklerin bir gereğidir. Dolayısıyla yıkım kararını yargısal denetimden geçirecek mekanizmaları işletme fırsatının sağlanması için söz konusu kararın ilgilisine usulüne uygun olarak tebliğ edilmesi gerekmektedir.

42. Somut olayda tebligat işlemi, başvurucunun yıkılan adresinde yapılmaya çalışılmış ancak başvurucunun adresinde bulunmaması üzerine ihbarnamenin bir örneği kapıya yapıştırılmış ve tebliğ evrakı Ambarlı Mahallesi Muhtarlığına bırakılmak suretiyle tebligat işlemi gerçekleştirilmiştir. Derece mahkemelerinde ileri sürdüğü iddialara göre başvurucu 1999 depreminden sonra söz konusu adreste hiç oturmamış, Almanya'ya taşındığını 2004 yılında Ambarlı Mahallesi Muhtarlığına bildirmiştir. Başvurucu ayrıca Avcılar Belediyesinin tebligat

memurunun tapu idaresinde araştırma yapması hâlinde ikamet adresinin Almanya'da olduğunu anlayabileceğini iddia etmiştir. İdare Mahkemesi ve Danıştay kararları incelendiğinde başvurucunun bu iddialarına yönelik herhangi bir değerlendirme yapıldığı görülememektedir.

43. Başvurucunun ileri sürdüğü iddiaların ciddi olduğunun altı çizilmelidir. Başvurucunun tebligatın yapıldığı adreste yaşamadığının ve Almanya'da yaşamaya başladığının resmî makamların bilgisinde olduğunun anlaşılması hâlinde söz konusu adresin başvurucunun bilinen adresi olarak kabul edilmesi mümkün değildir. Başvurucunun belirtilen iddialarının araştırılmaması evinin yıkılmasına ilişkin işlemin hukuka aykırılığını denetlettirme ve gerekirse tazminat elde etme fırsatından başvurucuyu mahrum bırakmıştır.

44. Sonuç olarak başvurucunun 2008 yılında Almanya'da yaşadığı ve bunun kamu makamlarının bilgisinde bulunduğu iddiaları araştırılmadan, yıkılan evde yapılan tebligatın geçerli kabul edilmesi başvurucunun mülkiyet hakkıyla ilgili iddiaları mahkeme önünde tartıştırma imkânından mahrum kalmasına yol açmış, can güvenliğinin korunmasındaki kamusal yarar ile başvurucunun mülkiyet hakkının korunmasındaki bireysel yarar arasındaki dengeyi başvurucu aleyhine bozmuştur. Bu durum başvurucunun mülkiyet hakkına yapılan müdahaleyi orantısız kılmıştır.

45. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

Basri BAĞCI bu görüşe katılmamıştır.

B. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları

46. Başvurucu, yargılamanın makul süre içinde tamamlanmaması nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

2. Değerlendirme

a. Kabul Edilebilirlik Yönünden

47. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Esas Yönünden

48. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin idari yargılamanın süresi tespit edilirken sürenin başlangıç tarihi olarak davanın ikame edildiği tarih; sürenin sona erdiği tarih olarak -çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde- yargılamanın sona erdiği, yargılaması devam eden davalar yönünden ise Anayasa Mahkemesinin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin şikâyetle ilgili kararını verdiği tarih esas alınır (Selahattin Akyıl, B. No: 2012/1198, 7/11/2013, §§ 45-47).

49. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin idari yargılama süresinin makul olup olmadığı değerlendirilirken yargılamanın karmaşıklığı ve kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun yargılamanın süratle sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar dikkate alınır (Selahattin Akyıl, § 41).

50. Anılan ilkeler ve Anayasa Mahkemesinin benzer başvurularda verdiği kararlar dikkate alındığında yaklaşık 7 yıl 6 ay 8 gün devam eden yargılamanın süresinin makul olmadığı sonucuna varmak gerekir.

51. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

C. Giderim Yönünden

52. Başvurucu; ihlalin tespiti ile 300.000 TL maddi, 100.000 TL manevi tazminata hükmedilmesini talep etmiştir.

53. Tespit edilen ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılmasına ilişkin usul ve esaslar 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinde yer almaktadır.

54. Başvuruda tespit edilen mülkiyet hakkı ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (6216 sayılı Kanun’un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasında düzenlenen bireysel başvuruya özgü yeniden yargılama kurumunun özelliklerine ilişkin kapsamlı açıklamalar için bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

55. Varılan ihlal sonucu, davanın otomatik olarak kabulü gerektiği biçiminde anlaşılmamalıdır. İhlal kararı davanın süre aşımından reddi yönündeki gerekçeye ilişkin olup ihlal kararının gereği yerine getirildikten sonra ne yönde karar verileceği yargı mercilerinin takdirindedir.

56. Öte yandan mülkiyet hakkına ilişkin ihlalin niteliğine göre yeniden yargılamanın yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından başvurucunun maddi tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

57. Makul sürede yargılanma hakkı yönünden ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında 31.500 TL manevi tazminatın başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA Basri BAĞCI'nın karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

2. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

B. 1. Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE Basri BAĞCI'nın karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

2. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE OYBİRLİĞİYLE,

C. Kararın bir örneğinin mülkiyet hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere İstanbul 6. İdare Mahkemesine (E.2018/47, K.2018/290) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucuya net 31.500 TL manevi tazminatın ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

E. 364,60 TL harç ve 9.900 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 10.264,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 23/11/2022 tarihinde karar verildi.

KARŞIOY

Mülkiyeti başvurucuya ait olan taşınmaz, 1999 yılında yaşanan depremde hasar gördüğünden ve tehlike arz ettiğinden bahisle belediye tarafından yıkılmıştır. Başvurucu yıkım öncesi kendisine usulüne uygun tebligat yapılmadığını belirterek Çevre ve Şehircilik Bakanlığı aleyhine tam yargı davası açmıştır.

Yargılamayı görmekte olan İstanbul 6. İdare Mahkemesi aynı konuda belediyenin davalı olduğu bir yargılama sürecinin İstanbul 3. İdare Mahkemesinde görüldüğünü ve davacı lehine tazminata hükmedildiğini öğrenmekle, bakmakta olduğu dava hakkında karar verilmesine yer olmadığına hükmetmiştir.

Başvurucu, lehine neticelenen davada almış olduğu tazminat miktarının ne kadar olduğu ve buna mukabil ne kadarlık bir tazmin edilmemiş bir mal varlığı değerinin bulunduğundan bahisle mülkiyet hakkının varlığına dair bir veri sunmamıştır.

Cemal Günsel Kararı ([GK], B. No: 2016/12900) doğrultusunda başvurunun temellendirilmediğini ve kabul edilemez olduğunu değerlendirdiğimizden çoğunluğun aksi yöndeki kararına iştirak edilmemiştir.

Üye Basri BAĞCI

R.K.

B. No: 2019/32069 | Karar tarihi: 23.11.2022

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/32069

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

R.K. BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/32069)

Karar Tarihi: 23/11/2022

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Üyeler : Engin YILDIRIM

M. Emin KUZ

Basri BAĞCI

Kenan YAŞAR

Raportör : Mustafa Eyyub DEMİRBAŞ

Başvurucu : R.K.

Vekili : Av. Cahit HASDEMİR

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, 8/3/2012 tarihli ve 6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun uyarınca verilen tedbir kararı ile zorlama hapsine ilişkin ek kararına yönelik esaslı iddiaların itiraz mercii tarafından karşılanmaması nedeniyle gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Başvurucu, nihai hükmü 12/9/2019 tarihinde öğrendikten sonra 16/9/2019 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

2. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer iddiaları Salih Söylemezoğlu (B. No: 2013/3758, 6/1/2016) ve Erdal Türkmen (B. No: 2016/2100, 4/4/2019) kararlarında incelemiş ve uygulanacak ilkeleri belirlemiştir. Anılan kararlarda, Anayasa'da güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkı gereği itiraz merciince başvurucuların beyan ve delillerinin etkili bir şekilde incelenmesi ve

karşılanması gerektiği belirtilerek söz konusu yükümlülüğün yerine getirilmemesi nedeniyle başvurucuların gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine hükmedilmiştir. Somut başvuruda, anılan kararlarda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Bu doğrultuda başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

M. Emin KUZ bu görüşe katılmamıştır.

III. GİDERİM

3. Başvurucu, ihlalin tespiti ve yeniden yargılama yapılması talebinde bulunmuştur. Başvurucu, başvuru formunda tazminat talebinde bulunmamıştır. Ancak 3/10/2019 tarihli ek beyan dilekçesiyle nihai kararı öğrenmesinden itibaren ve bireysel başvuru için öngörülen 30 günlük süre dolmadan 30.000 TL manevi tazminat talep etmiştir. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100). Ayrıca eski hâle getirme kuralı çerçevesinde ihlalin sonuçlarının bütünüyle ortadan kaldırılabilmesi için ihlalin niteliği dikkate alınarak manevi zararları karşılığında başvurucuya net 5.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE M. Emin KUZ'un karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

C. Kararın bir örneğinin gerekçeli karar hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere İstanbul Anadolu 14. Aile Mahkemesine (E.2019/756 D. İş, K.2019/758) iletilmesi için İstanbul Anadolu 13. Aile Mahkemesine (E.2019/588 D. İş, K.2019/587; 28/8/2019 tarihli karar ile 3/9/2019 tarihli ek karar) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucuya net 5.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

E. 364,60 TL harç ve 9.900 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 10.264,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 23/11/2022 tarihinde karar

verildi.

KARŞIOY GEREKÇESİ

Aile mahkemesinin tedbir kararı ile zorlama hapsine ilişkin ek kararına yönelik esaslı iddiaların itiraz merciince karşılanmaması sebebiyle gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine karar verilmiştir.

Gerekçeli karar hakkı yargılamanın adil bir şekilde gerçekleştirilmesi ile bunun denetlenmesi, iddiaların gereği gibi incelenip incelenmediğinin görülmesi ve varılan sonucun sebeplerinin öğrenilmesi bakımından büyük önem taşımaktadır. Bununla birlikte, şiddete uğrayan ve uğrama tehlikesi bulunan kadınların, çocukların ve aile bireylerinin korunması ve onlara yönelik şiddetin önlenmesi için alınacak tedbirlerin düzenlenmesi amacıyla yürürlüğe konulan 6284 sayılı Kanun hükümlerine göre alınan tedbir kararlarına yönelik itirazların reddedilmesi hakkındaki kararların ilgili ve yeterli gerekçe içermediği iddiasıyla yapılan başvurulardaki incelemede, karşı tarafın yaşamının korunması ile başvurucunun özel veya aile hayatına saygı hakkı arasında bir dengeleme yapılmadan ve hangi hakka üstünlük tanınması gerektiği değerlendirilmeden yapılacak bir tespit devletin yaşamı koruma yönündeki pozitif yükümlülüğünün gözardı edilmesi sonucunu doğurabilir.

Başka bir anlatımla, mahkeme kararlarıyla özel ve aile hayatına saygı hakkına yapılan müdahalelerin ilgili ve yeterli bir gerekçeye dayanması gerekse de, anılan şiddet olaylarında mağdurun, bunları veya bu riski kanıtlayan delilleri sunma konusunda karşılaştığı güçlükler ve devletin acil olarak harekete geçme yükümlülüğü gözetildiğinde, tedbir kararlarına itiraz edilmesi üzerine verilen kararlarda gerekçe standartının belli ölçüde düşük tutulması zorunludur. Aksi takdirde, yaşam hakkı ile başvuruculların mezkûr hakkının çatıştığı durumlarda, devletin bu konudaki pozitif yükümlülüğünün ihlaline yol açılabilir.

“Ercan Şahin ve diğerleri” kararına ilişkin karşıoy gerekçemde belirtildiği üzere, yukarıdaki hususların yanında, bu başvurularda dikkate alınması gereken diğer bir nokta da tedbir kararlarının geçici olması ve kesin hüküm teşkil etmemesi sebebiyle, kişinin özel ve aile hayatı üzerindeki etkisinin geçici ve sınırlı olmasıdır (B. No: 2018/8030, 2/2/2022). Mezkûr hakka nisbeten düşük düzeyde müdahale teşkil eden bu kararların gerekçelerinin ilgili ve yeterli olup olmadığı incelenirken standartın bir ölçüde düşük tutulması -yaşam hakkına yönelik risk düşünüldüğünde- tedbirin muhatabına katlanılmaz ve telafisi imkânsız bir külfet de yüklememektedir.

Bu itibarla, itiraz merciinin Kanun uyarınca aldığı karara karşı yapılan başvurudaki incelememizde, yukarıdaki tespitler dikkate alınarak gerekçeli karar bakımından aranacak kriterlerin, kararın niteliğine göre değişebileceği; anılan Kanunda da verilecek kararların Kanunun amacını gerçekleştirmeyi tehlikeye sokacak şekilde geciktirilemeyeceğinin hükme bağlandığı, yani önleyici tedbir kararı ile buna ilişkin itiraz mercii kararında da aciliyetin ön planda olduğu gözardı edilmeden değerlendirme yapılmalıdır (ayrıntılı açıklama için bkz. yukarıda belirtilen karara ilişkin karşıoy gerekçem).

Bu sebeple, incelenen başvuruya konu itiraz mercii kararı yönünden ihlal sonucuna ulaşılmasının isabetli olmadığı düşüncesiyle çoğunluğun ihlal kararına karşıyım.

Üye M. Emin KUZ

FERDİ TOKAR

B. No: 2019/35631 | Karar tarihi: 23.11.2022

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/35631

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

FERDİ TOKAR BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/35631)

Karar Tarihi: 23/11/2022

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Üyeler : Engin YILDIRIM

M. Emin KUZ

Basri BAĞCI

Kenan YAŞAR

Raportör : Berrak YILMAZ

Başvurucu : Ferdi TOKAR

Vekili : Av. Cihan MACİT

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, ceza infaz kurumunda bulunan başvurucunun, kardeşinin vefatı nedeniyle cenaze törenine katılmak için izin verilmemesi nedeniyle özel hayata ve aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, terör örgütüne üye olma suçundan Van F Tipi Yüksek Güvenlikli Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda (Ceza İnfaz Kurumu) hükümözlü olarak bulunmaktadır. Başvurucu 23/5/2019 tarihinde 22/5/2019 tarihinde vefat eden kardeşinin cenaze törenine katılmak için izin talebiyle Van Cumhuriyet Başsavcılığına (Başsavcılık) başvurmuştur. Başsavcılık 23/5/2019 tarihinde başvurucunun talebini reddetmiştir. Başsavcılık kararda başvurucunun cenaze törenine katılacağı adresin güvenliğiyle ilgili yapılan tahkikatta yol ve hava şartları uygun olmakla birlikte söz konusu adres ve çevresinde her biri en az üç personelden oluşan en az üç ekip ile güvenlik alınabileceği, bu kadar personel ve ekip görevlendirildiği takdirde ilçe merkezinde ani gelişebilecek olaylara müdahalede yetersiz kalınabileceği belirtildiğinden başvurucunun talebinin güvenlik yönünden reddedildiğini ifade etmiştir.

3. Başvurucu, karara itiraz etmiştir. Van İnfaz Hâkimliği (İnfaz Hâkimliği) 28/5/2019 tarihinde itirazın reddine karar vermiştir. Mahkeme kararında başvurucuya izin verilmesinin güvenlik bakımından sakıncalı olması nedeniyle bu şekilde karar verildiğinin anlaşıldığı belirtilmiştir.

4. Başvurucu karara itiraz etmiş itirazı inceleyen Van 1. Ağır Ceza Mahkemesi 19/9/2019 tarihinde kararın usul ve yasaya uygun olduğu gerekçesiyle itirazı reddetmiştir.

5. Başvurucu, nihai hükmü 8/10/2019 tarihinde tebellüğ ettikten sonra 28/10/2019 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

6. Komisyonca kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

7. Başvurucu, haklı bir gerekçe olmadan kardeşinin cenaze törenine katılması ve taziyeleri kabul etmesi için izin verilmediğinden ailesinin acısını paylaşamadığı ve büyük üzüntü duyduğundan özel ve aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir. Bakanlık görüşünde; inceleme yapılırken Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri, Anayasa Mahkemesi içtihadı ve somut olayın kendine özgü koşullarının da dikkate alınması gerektiği ifade edilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı cevap vermemiştir.

8. Başvuru, özel ve aile hayatına saygı hakkı kapsamında incelenmiştir.

9. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan kişinin özel ve aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

10. Başvurucunun özel ve aile hayatına saygı hakkına yönelik müdahalenin 13/12/2004 tarihli ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un 94. maddesinin (1) ve (2) numaralı fıkralarında yer alan düzenlemeler gereğince kanuni temelinin bulunduğu ve infaz kurumunun güvenliğinin sağlanması şeklinde meşru amacının bulunduğu açıktır (Rasul Kocatürk, B. No: 2016/8080, 16/12/2019, §§ 45-50)

11. Temel hak ve özgürlüklere yönelik bir müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun kabul edilebilmesi için zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşılaması ve orantılı olması gerekir (Ferhat Üstündağ, B. No: 2014/15428, 17/7/2018, § 45; Abuzer Uzun, B. No: 2016/61250, 13/6/2019, § 38).

12. Anayasa'nın 19. maddesi gereği hükümlü ve tutukluların özel ve aile hayatına birtakım sınırlamaların getirilmiş olması, hukuka uygun olarak ceza infaz kurumunda tutulmanın kaçınılmaz ve doğal bir sonucudur. Bu bağlamda idarenin tutuklu ve hükümlülerin özel ve aile hayatına müdahale konusunda takdir yetkisinin daha geniş olduğu gözetilmelidir. Burada mühim olan ceza infaz kurumunun güvenliğinin sağlanması amacı ile hükümlünün özel ve aile hayatına saygı gösterilmesi hakkı arasında adil bir dengenin sağlanmış olmasıdır (Rasul Kocatürk, § 56). Ayrıca Rasul Kocatürk kararında belirtildiği üzere yakını ölen hükümlünün izin talebinin kamu makamlarınca süratle harekete geçilerek koşullar da dikkate alındığında mümkün olan en kısa sürede sonuçlandırılması önem arz etmektedir. Ayrıca talebin karşılanmasında kamu makamlarının kendilerinden beklenen özeni göstermeleri gerekmektedir. Şayet talebin karşılanması imkân dâhilinde görülmezse bu duruma ilişkin zorunluluk hâllerinin ve güvenlik risklerinin, somut olgu ve olaylara dayalı olarak açıklanması gerekir (Rasul Kocatürk, §§ 61, 62).

13. Somut olayda başvurucunun kardeşinin cenaze törenine katılma ve taziye kabulü için izin talebi Başsavcılık tarafından cenazenin bulunduğu yerin güvenlik açısından uygun olmadığına dair edinilen bilgiler gerekçe gösterilerek reddedilmiştir. Başsavcılık, cenaze töreninin yapılacağı yerin başvurucunun bulunduğu ceza infaz kurumu ile aynı il sınırları içinde yakın bir mesafede bulunduğu da dikkate alındığında başvurucunun cenaze törenine katılabilmesini sağlamaya yönelik durumun gerektirdiği özeni gösterdiğini, ilgili personelin görevlendirilmesi için alternatif çözümler denediğini ortaya koyabilmiş değildir. Gerekçe olarak cenazenin bulunduğu yerin güvenlik açısından uygun olmadığına dair edinilen bilgiler somut olgu ve olaylara dayandırılmamıştır. Dolayısıyla anılan gerekçe, başvurucunun çıkarları ile toplumun çıkarları arasında adil denge kurulmasına yönelik ikna edici, ilgili ve yeterli unsurlara sahip olmayıp özel hayata ve aile hayatına saygı hakkının güvencelerini korumasız bırakmaktadır. Bu durumda, başvurucunun cenaze törenine ve taziye kabulüne katılarak ailesine destek olma imkânından yoksun kalmasında kamu makamlarının talebin reddedilmesi şeklindeki müdahalesinin özel hayata ve aile hayatına saygı hakkını ihlal ettiği sonucuna ulaşılmıştır.

14. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 20. maddesinde güvence altına alınan özel hayata ve aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

15. Başvurucu, ihlalin tespiti ve 100.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

16. Başvurucunun, kardeşinin cenaze törenine ve taziye kabulüne katılmasının artık mümkün olmadığı dikkate alındığında tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmamaktadır.

17. Öte yandan ihlalin niteliği dikkate alınarak başvurucuya net 13.500 TL manevi tazminat ödenmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Özel hayata ve aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Anayasa’nın 20. maddesinde güvence altına alınan özel hayata ve aile hayatına saygı hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Başvurucuya net 13.500 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

E. Başvurucuya 9.900 TL vekâlet ücreti ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin bilgi için Van Cumhuriyet Başsavcılığına (E.2019/2508), Van İnfaz Hâkimliğine (E.2019/1544, K.2019/1736), Van 1. Ağır Ceza Mahkemesine (2019/989 D. İş) ve Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 23/11/2022 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar

verildi.

D.A.G.

B. No: 2019/36051 | Karar tarihi: 23.11.2022

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/36051

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

D.A.G. BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/36051)

Karar Tarihi: 23/11/2022

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

GİZLİLİK TALEBİ KABUL

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Üyeler : Engin YILDIRIM

M. Emin KUZ

Basri BAĞCI

Kenan YAŞAR

Raportör : Muzaffer KORKMAZ

Başvurucu : D.A.G.

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, hukuka aykırı gözaltı ve adli kontrol tedbirleri için açılan tazminat davasında yetersiz tazminata hükmedilmesi nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ve adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Başvurucu hakkında Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanmasının (FETÖ/PDY) hiyerarşik yapılanmasında yer aldığı iddiasıyla ceza soruşturması başlatılmıştır. 18/7/2016 tarihinde gözaltına alınan başvurucu, üzerine atılı silahlı terör örgütüne üye olma suçundan tutuklanması istemiyle sulh ceza hâkimliğine sevk edilmiştir.

3. Başvurucunun tutuklanma talebi Sulh Ceza Hâkimliği kararıyla reddedilmiş ve İstanbul ilini terk etmeme şeklinde adli kontrol altına alınarak 20/7/2016 tarihinde serbest bırakılmıştır.

4. İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığının iddianamesiyle başvurucu hakkında silahlı terör örgütü üyesi olma suçundan kamu davası açılmıştır.

5. İddianameyi kabul eden İstanbul 29. Ağır Ceza Mahkemesi yargılama sonucunda 13/11/2018 tarihinde başvurucunun atılı suçu işlediğine yönelik yeterli delil bulunmadığı gerekçesiyle beraatine karar vermiştir.

6. Beraat kararının istinaf edilmeden kesinleşmesi üzerine başvurucu, haksız gözaltı ve adli kontrol tedbirleri nedeniyle 10.000 TL maddi, 100.000 TL manevi tazminatın ödenmesi talebiyle dava açmıştır.

7. Ünye Ağır Ceza Mahkemesi başvurucunun beraat etmiş olması nedeniyle tazminat hakkına sahip olduğunu ifade etmiş, başvurucuya 500 TL manevi tazminat ödenmesine ve maddi tazminat talebinin reddine karar vermiştir.

8. Başvurucu istinaf kanun yoluna başvurmuştur. Samsun Bölge Adliye Mahkemesi maddi tazminat talebinin reddi kararına ve kabul edilen manevi tazminat kararına karşı istinaf başvurusunu kesin nitelikte kararla esastan reddetmiştir.

9. Anılan karar başvurucuya 27/9/2019 tarihinde tebliğ edilmiş, başvurucu ise 23/10/2019 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

10. Komisyon tarafından başvurucunun adli yardım talebinin kabulü ile bu kararda incelenen şikâyet haricindeki şikâyetlerinin kabul edilemez olduğuna karar verilmiş, incelenen şikâyetler yönünden ise başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılması gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

II. DEĞERLENDİRME

A. Kişi Hürriyeti ve Güvenliği Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

11. Başvurucu, haksız gözaltı nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

12. Anayasa Mahkemesi A.A. ([GK], B. No:2017/34502, 21/10/2021) kararında Anayasa'nın 19. maddesinin üçüncü fıkrası bağlamındaki şikâyetler yönünden başvuru yollarının tüketilmiş sayılabilmesi için başvuruculların ilk derece mahkemelerinde yakalama, gözaltı veya tutuklama tedbirlerinin hukukiliğine ilişkin iddialarını 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 141. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (a) bendi kapsamında açıkça ileri sürerek dava açmaları gerektiğini belirtmiştir. Anılan tedbirlerin hukuka uygun olmadığına dair iddialar dile getirilmeden -Anayasa'nın 19. maddesinin dokuzuncu fıkrası kapsamında olmadığı değerlendirilen- 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (e) bendi uyarınca kovuşturmaya yer olmadığı ya da beraat kararına dayalı olarak dava açılmasının başvuru yollarının tüketilmesi anlamına gelmediğine karar vermiştir (A.A., §§ 70-90).

13. Gözaltının hukuka aykırı olduğu iddiasıyla 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (a) bendi uyarınca bir tazminat davası açılmadığı açıkça anlaşılan somut olay yönünden anılan karardan ayrılmayı gerektiren bir durum söz konusu değildir.

14. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Adil Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Yargılamanın Sonucuna İlişkin İddia

15. Başvurucu, tazminat davasında verilen kararın hatalı olduğunu belirterek adil

yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

16. Temel hak ve özgürlüklere müdahale teşkil eden ve bariz takdir hatası veya açık keyfîlik içeren durumlar dışında kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara dair şikâyetler bireysel başvurunun incelemesi kapsamında değildir (Ş.K., B. No: 2018/753 12/1/2022, § 19).

17. Somut olayda başvurucu tarafından ileri sürülen ihlal iddialarının yukarıda belirtilen içtihat kapsamında kanun yolu şikâyeti niteliğinde olduğu ve bariz takdir hatası veya açık keyfîlik oluşturan bir durumun da bulunmadığı anlaşıldığından başvurunun bu kısmının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Adli Kontrol Tedbirine İlişkin Zararın Giderilmediğine İlişkin İddia

18. Başvurucu, adli kontrol tedbiri nedeniyle uğradığı zararın tazmin edilmesine ilişkin talebinin gerekçesiz bir kararla kısmen reddedildiğini ve kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı ile adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

19. Başvurucu hakkındaki İstanbul ilini terk etmeme şeklindeki adli kontrol tedbiri kişi hürriyeti ve güvenliği hakkına müdahale oluşturmadığından başvurucunun iddiaları adil yargılanma hakkı kapsamında incelenmiştir.

20. Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrasında, herkesin meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddiada bulunma ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahip olduğu belirtilmiş ancak hakkın kapsamı düzenlenmemiştir. 3/10/2001 tarihli ve 4709 sayılı Kanun'un Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrasına "ile adil yargılanma" ibaresinin eklenmesine ilişkin 14. maddesinin gerekçesine göre "değişiklikle Türkiye Cumhuriyeti'nin taraf olduğu uluslararası sözleşmelerce de güvence altına alınmış olan adil yargılama hakkı metne dahil" edilmiştir. Dolayısıyla Anayasa'nın 36. maddesinde herkesin adil yargılanma hakkına sahip olduğu ibaresinin eklenmesinin amacının Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nde (Sözleşme) düzenlenen adil yargılanma hakkını anayasal güvence altına almak olduğu anlaşılmaktadır (Yaşar Çoban [GK], B. No: 2014/6673, 25/7/2017, § 53). Bu itibarla Anayasa'da güvence altına alınan adil yargılanma hakkının kapsam ve içeriği belirlenirken Sözleşme'nin "Adil yargılanma hakkı" kenar başlıklı 6. maddesinin ve buna ilişkin Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi içtihadının da gözönünde bulundurulması gerekir (Onurhan Solmaz, B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 22).

21. Anayasa Mahkemesi Yahya Çevik (B. No: 2018/15454, 17/11/2021) başvurusunda 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinde imza atmak suretiyle adli kontrol altında kalma nedeniyle oluştuğu iddia edilen zararlara karşılık açık bir yasal dayanağın bulunmadığını, ortada kanun tarafından açıkça veya dolaylı olarak kabul edilmiş bir hakkın varlığından söz edilemeyeceğini, yargısal uygulamaların da söz konusu taleplere ilişkin olarak savunulabilir medeni nitelikte bir hakkın kabul edilmesine dayanak oluşturabilecek ve imkân verecek düzeyde olmadığını belirterek adil yargılanma hakkı açısından konu bakımından yetkisizlik kararı vermiştir (Yahya Çevik, §§ 28-43). Somut başvuru yönünden anılan kararda varılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

22. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının konu bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Kamuya açık belgelerde başvurucunun kimliğinin gizli tutulması talebinin KABULÜNE,

B.1. Kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Yargılamanın sonucuna ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

3. Adli kontrol tedbirine yönelik zararın giderilmediğine ilişkin iddianın konu bakımından yetkisizlik nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

C. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca tahsil edilmesi mağduriyetine neden olacağından adli yardım talebi kabul edilen başvurucunun yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMASINA 23/11/2022 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

SALİM KEREM EŞİYOK

B. No: 2019/36211 | Karar tarihi: 23.11.2022

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/36211

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

SALİM KEREM EŞİYOK BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/36211)

Karar Tarihi: 23/11/2022

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Üyeler : Engin YILDIRIM

M. Emin KUZ

Basri BAĞCI

Kenan YAŞAR

Raportör : Muhammed Cemil KANDEMİR

Başvurucu : Salim Kerem EŞİYOK

Vekili : Av. Oktay DOĞAN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, Kara Harp Okulundan ilişiğinin kesildiği 2005 yılındaki durum değerlendirilmeden 2017'de açılan davanın süre aşımı gerekçesiyle reddedilmesi nedeniyle mahkemeye erişim hakkının ve okul hayatının haksız bir şekilde sonlandırılması nedeniyle eğitim hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 30/10/2019 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık görüşünü bildirmiştir.

7. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı süresinde beyanda bulunmuştur.

III. OLAY VE OLGULAR

8. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

9. Başvurucu, 2001-2002 eğitim-öğretim döneminde Kara Harp Okulunu kazanarak eğitime başlamıştır.

10. Başvurucu, 4. sınıf öğrencisi iken disiplinsizlik nedeniyle Kara Harp Okulu Yüksek Disiplin Kurulunun 2/3/2005 tarihli ve 3 sayılı kararıyla okuldan çıkarılmıştır. Bu karar Kara Kuvvetleri Komutanı tarafından 22/4/2005 tarihinde onaylanmıştır. Millî Savunma Bakanlığının derece mahkemeleri aşamasında sunduğu belgelerde başvurucunun ilişiğinin 19/7/2005 tarihinde kesildiği bilgisine yer verilmiştir.

11. Başvurucu bu işleme karşı 2005 yılında iptal ve tazminat talepleriyle açtığı davaların reddedildiğini beyan etmiştir [Başvurucunun 28/9/2005 tarihinde Askeri Yüksek İdare Mahkemesinde (AYİM) açtığı iptal ve tam yargı davalarının AYİM İkinci Dairesinin 2005 ve 2006 yıllarında verdiği kararlarla reddedildiği görülmüştür.].

12. Başvurucu, Milli Savunma Bakanlığına 2/1/2017 tarihli dilekçe ile başvuru yapmıştır. Başvurucunun dilekçesinde belirttiği hususlar şunlardır:

i. Okul döneminde Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanması (FETÖ/PDY) mensubu kişilerce istifaya zorlanmak için baskı gördüğünü, eğitim ve sicil notlarının düşük verildiğini, okulda sıralı olarak bulunan amirlerinin FETÖ/PDY üyesi olmak suçundan tutuklandığını, Kara Harp Okulundan ilişiğinin kesilmesinden sonra tazminat ödemek zorunda kaldığını ileri sürmüştür.

ii. Başvurucu, uğramış olduğu maddi ve manevi zararlarının tazminini, kaybettiği itibarının iade edilmesini, dönem arkadaşlarının sahip olduğu sosyal haklardan faydalandırılmasını, kamu kurum ve kuruluşlarında uygun kadrolarda istihdamının sağlanmasını ve kendisiyle aynı durumda olanlara verilen diğer hakların tarafına verilmesini talep etmiştir.

13. Millî Savunma Bakanlığı, başvurucunun dilekçesine cevap vermemiştir.

14. Başvurucu; yaptığı başvurunun zımnen reddine ilişkin işlemin iptali ile fazlaya ilişkin haklarını saklı tutarak okuldan çıkarılması nedeniyle ödemiş olduğu tazminatlar için 1.000 TL, yeni öğrenimine harcadığı para için 1.000 TL, yeni işe girene kadar alamadığı subay maaşları gibi maddi zararları için 1.000 TL ve faizle karşılanamayan munzam zararları için 1.000 TL olmak üzere toplam4.000 TL maddi, 100.000 TL manevi tazminatın ödenmesine, kaybettiği itibarının iade edilmesine, dönem arkadaşlarının sahip olduğu sosyal haklardan faydalandırılmasına, kamu kurum ve kuruluşlarında uygun kadrolarda istihdamının sağlanmasına karar verilmesi talebiyle 4/5/2017 tarihinde dava açmıştır.

15. Ankara 14. İdare Mahkemesi (Mahkeme) 13/2/2019 tarihli kararıyla davanın süresinde açılmadığı gerekçesiyle reddine karar vermiştir. Mahkeme kararında;

i. 6/1/1982 tarihli ve 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 13. maddesi uyarınca, idari eylemlerden hakları ihlal edilmiş olanların idari dava açmadan önce, bu eylemleri yazılı bildirim üzerine veya başka suretle öğrendikleri tarihten itibaren bir yıl ve her hâlde eylem

tarihinden itibaren beş yıl içinde ilgili idareye başvurarak haklarının yerine getirilmesini istemeleri gerektiği, bu isteklerin kısmen veya tamamen reddi hâlinde, bu konudaki işlemin tebliğini izleyen günden itibaren veya istek hakkında altmış gün içinde cevap verilmediği takdirde, bu sürenin bittiği tarihten itibaren dava süresi içinde dava açılabileceğinin hükme bağlandığı,

ii. Davacının söz konusu baskı eylemlerini en geç öğrenme tarihi olarak kabul edilebilecek 22/4/2005 tarihli okuldan çıkarılmasına ilişkin karardan itibaren 1 yıl ve her hâlde 5 yıl içinde idareye başvurması gerekirken bu süreler içerisinde idareye başvuru yapılmaksızın, 5 yıllık zamanaşımı süresi dolduktan çok sonra 2/1/2017tarihinde yapılan idari başvuru üzerine zımnen ret işlemi gerçekleştiğinden bahisle 4/5/2017 tarihinde açılan davanın esasının incelenmesine olanak bulunmadığı belirtilmiştir.

iii. Kararda ayrıca başvurucunun dava dilekçesinde, eylemlerin idariliğinin 15 Temmuz 2016 tarihinde FETÖ/PDY mensuplarınca gerçekleştirilen hain darbe girişimi sonrasında anlaşıldığını iddia ettiği, bahsi geçen eylemlerin FETÖ/PDY mensuplarınca yapılıp yapılmadığına bakılmaksızın davacıda meydana gelen maddi ve manevi zararın oluştuğu tarihten yola çıkılarak eylemin sonlandırıldığı tarih olarak kabulü gereken okulu ile ilişiğinin kesildiği 22/4/2005 tarihinden itibaren2577 sayılı Kanun'un 13. maddesine istinaden 1 ve 5 yıllık zamanaşımı süreleri içerisinde başvuruda bulunulması gerektiğinden davacının bu iddiasının yerinde görülmediği belirtilmiştir.

16. Başvurucu istinaf başvurusunda, 2005 yılında Harp Okulundan ilişiğinin kesilmesine ilişkin olarak açtığı maddi ve manevi tazminat davasının reddedildiğini belirtmiş ve sonuç ve istem kısmında dava dilekçesindeki taleplerini tekrarlamıştır. Başvurucunun istinaf talebi Ankara Bölge İdare Mahkemesi 10. İdari Dava Dairesinin 18/9/2019 tarihli kararıyla kesin olmak üzere reddedilmiştir.

17. Nihai karar başvurucu vekili tarafından 1/10/2019 tarihinde öğrenilmiştir.

18. Başvurucu 30/10/2019 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. Ulusal Hukuk

19. 2577 sayılı Kanun'un "Dava açma süresi" kenar başlıklı 7. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"Dava açma süresi, özel kanunlarında ayrı süre gösterilmeyen hallerde Danıştayda ve idare mahkemelerinde altmış ve vergi mahkemelerinde otuz gündür."

20. 2577 sayılı Kanun'un "İptal ve tam yargı davaları" kenar başlıklı 12. maddesi şöyledir:

"İlgililer haklarını ihlal eden bir idari işlem dolayısıyla Danıştaya ve idare ve vergi mahkemelerine doğrudan doğruya tam yargı davası veya iptal ve tam yargı davalarını birlikte açabilecekleri gibi ilk önce iptal davası açarak bu davanın karara bağlanması üzerine, bu hususta kararın veya kanun yollarına başvurulması halinde verilecek kararın tebliği veya bir işlemin icrası sebebiyle doğan zararlardan dolayı icra tarihinden itibaren dava süresi içinde tam yargı davası açabilirler. Bu halde de ilgililerin 11 inci madde uyarınca idareye başvurma hakları saklıdır."

21. Başvuruya konu derece mahkemelerinin kararlarının verildiği tarihte 2577 sayılı Kanun'un "Doğrudan doğruya tam yargı davası açılması" kenar başlıklı 13. maddesinin (1)

numaralı fıkrası şöyledir:

"İdari eylemlerden hakları ihlal edilmiş olanların idari dava açmadan önce, bu eylemleri yazılı bildirim üzerine veya başka süretle öğrendikleri tarihten itibaren bir yıl ve her halde eylem tarihinden itibaren beş yıl içinde ilgili idareye başvurarak haklarının yerine getirilmesini istemeleri gereklidir. Bu isteklerin kısmen veya tamamen reddi halinde, bu konudaki işlemin tebliğini izleyen günden itibaren veya istek hakkında altmış gün içinde cevap verilmediği takdirde bu sürenin bittiği tarihten itibaren, dava süresi içinde dava açılabilir."

B. Uluslararası Hukuk

1. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi

22. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) 6. maddesinin (1) numaralı fıkrasının ilgili kısmı şöyledir:

"Herkes davasının, medeni hak ve yükümlülükleriyle ilgili uyuşmazlıklar... konusunda karar verecek olan, ... bir mahkeme tarafından... görülmesini isteme hakkına sahiptir..."

2. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi İçtihadı

23. Sözleşme'de açıkça yer almasa da Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM), mahkemeye erişim hakkını adil yargılanma hakkının en temel unsurlarından biri olarak nitelendirmektedir (Roche/Birleşik Krallık [BD], B. No: 32555/96, 19/10/2005, § 117; Stanev/Bulgaristan [BD], B. No: 36760/06, 17/1/2012, § 229). AİHM, mahkemeye ulaşmayı aşırı derecede zorlaştıran ya da imkânsız hâle getiren uygulamaların mahkemeye erişim hakkını ihlal edebileceğini vurgulamaktadır (Golder/Birleşik Krallık [GK], B. No: 4451/70, 21/2/1975, § 36).

24. Bununla birlikte AİHM; dava açma ya da kanun yollarına başvuru için belli sürelerin öngörülmesini, bu süreler dava açmayı imkânsız kılacak ölçüde kısa olmadıkça hukuki belirlilik ilkesinin bir gereği olarak kabul etmekte ve mahkemeye erişim hakkına aykırılık oluşturmayacağını belirtmektedir (Perez de Rada Cavanilles/İspanya, B. No: 28090/95, 28/10/1998, § 45). Ne var ki öngörülen süre koşullarının hukuka açıkça aykırı olarak yanlış uygulanması ya da yanlış hesaplanması nedeniyle kişilerin dava açma ya da kanun yollarına başvuru hakkını kullanamamaları söz konusu olduğunda mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğinin kabul edilmesi gerektiği değerlendirilmektedir (Osu/İtalya, B. No: 36534/97, 11/7/2002, § 35).

V. İNCELEME VE GEREKÇE

25. Anayasa Mahkemesinin 23/11/2022 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Mahkemeye Erişim Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

26. Başvurucu; daha önce yaptığı başvurulardan sonuç alamadığını, bu dönemde FETÖ/PDY'nin hem Millî Savunma Bakanlığında hem de adalet mekanizmasında etkili olduğunun dikkate alınması gerektiğini, FETÖ/PDY'nin gerçek yüzünün ortaya çıkmasından sonra üyelerine işlem yapıldığını, davalı idarenin sorumluluğunun göz ardı edildiğini, maddi ve manevi olarak zarara uğradığını ileri sürerek adil yargılanma hakkının, silahların eşitliği

ilkesinin, sosyal devlet ilkesinin ve hak arama hürriyetinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

27. Bakanlık görüşünde; başvurucunun Kara Harp Okulu öğrenciliğinden çıkarılmasının 22/4/2005tarihinde kesinleştiği, başvurucunun işlemin idariliğini yeni öğrendiğinden bahisle anılan işlem dolayısıyla uğradığını iddia ettiği zararın tazmini talebiyle idareye başvuruda bulunduğu tarihin ise 6/1/2017 olduğu belirtilmiştir.

28. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı verdiği cevapta, işlemin tesis edildiği tarihten sonraki 5 yıl içinde açacağı davadan sonuç almasının mümkün olmadığını, nitekim bu süre içinde açtığı davanın yargı içerisindeki FETÖ üyelerinin etkisiyle reddedildiğini, davasının sadece süre aşımı gerekçesiyle reddedilmesinin hak ihlali olduğunu ileri sürmüştür.

2. Değerlendirme

29. Anayasa’nın 36. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

“Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir.”

30. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucular tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Başvurucunun yukarıda yer verilen adil yargılanma hakkına, silahların eşitliği ilkesine, sosyal devlet ilkesine ve hak arama hürriyetine ilişkin şikâyetlerinin özünün davanın süre aşımı gerekçesiyle reddedilmesi nedeniyle uyuşmazlığın esasının incelenmemesi olduğu değerlendirilmiştir. Bu sebeple başvuru, adil yargılanma hakkının güvencelerinden biri olan mahkemeye erişim hakkı kapsamında incelenmiştir.

31. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrasına göre Anayasa Mahkemesince açıkça dayanaktan yoksun başvuruların kabul edilemez olduğuna karar verilebilir. Başvurucunun ihlal iddialarını temellendiremediği, iddialarının salt kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin olduğu, temel haklara yönelik bir müdahalenin olmadığı veya müdahalenin meşru olduğu açık olan başvurular ile karmaşık veya zorlama şikâyetlerden ibaret başvurular açıkça dayanaktan yoksun kabul edilebilir (Hikmet Balabanoğlu, B. No: 2012/1334, 17/9/2013, § 24).

32. Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrasında, herkesin yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddiada bulunma ve savunma hakkına sahip olduğu belirtilmiştir. Dolayısıyla mahkemeye erişim hakkı, Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan hak arama özgürlüğünün bir unsurudur. Diğer yandan Anayasa'nın 36. maddesine "... ile adil yargılanma" ibaresinin eklenmesine ilişkin gerekçede, Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası sözleşmelerce de güvence altına alınan adil yargılanma hakkının madde metnine dâhil edildiği vurgulanmıştır. Sözleşme'yi yorumlayan AİHM, Sözleşme'nin 6. maddesinin (1) numaralı fıkrasının mahkemeye erişim hakkını içerdiğini belirtmektedir (Özbakım Özel Sağlık Hiz. İnş. Tur. San. ve Tic. Ltd. Şti., B. No: 2014/13156, 20/4/2017, § 34).

33. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan hak arama özgürlüğü, bir temel hak olmanın yanında diğer temel hak ve özgürlüklerden gereken şekilde yararlanılmayı ve bunların korunmasını sağlayan en etkili güvencelerden biridir. Bu bakımdan davanın bir mahkeme tarafından görülebilmesi ve kişinin adil yargılanma hakkı kapsamına giren güvencelerden faydalanabilmesi için ilk olarak kişiye iddialarını ortaya koyma imkânının tanınması gerekir. Diğer bir ifadeyle dava yoksa adil yargılanma hakkının sağladığı

güvencelerden yararlanmak mümkün olmaz (Mohammed Aynosah, B. No: 2013/8896, 23/2/2016, § 33).

34. Anayasa Mahkemesi bireysel başvuru kapsamında yaptığı değerlendirmelerde mahkemeye erişim hakkının bir uyuşmazlığı mahkeme önüne taşıyabilmek ve uyuşmazlığın etkili bir şekilde karara bağlanmasını isteyebilmek anlamına geldiğini ifade etmiştir (Özkan Şen, B. No: 2012/791, 7/11/2013, § 52).

35. Somut olayda, başvurucu tarafından açılan davanın süre aşımı gerekçesiyle reddedilerek esasının incelenmemesi nedeniyle başvurucunun mahkemeye erişim hakkına yönelik bir müdahalede bulunulduğu görülmüştür.

36. Mahkemeye erişim hakkı yönünden bir müdahalenin varlığının kabul edilmesinden sonra bu müdahalenin Anayasa'nın 13. maddesinde belirtilen koşullara uygun olup olmadığının değerlendirilmesi gerekir. Bu müdahalenin Anayasa'nın 13. maddesinde belirtilen koşullara uygun olmadığı takdirde Anayasa'nın 36. maddesinin ihlaline sebebiyet verecektir.

37. Anayasa'nın 13. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Temel hak ve hürriyetler, ... yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, ... ölçülülük ilkesine aykırı olamaz."

38. Mahkemeye erişim hakkına yönelik bu müdahalenin Anayasa'nın 13. maddesinde öngörülen ve somut başvuruya uygun düşen, kanun tarafından öngörülme, haklı bir sebebe dayanma ve son olarak ölçülülük ilkesine aykırı olmama koşullarına uygun olup olmadığının tespit edilmesi gerekir.

39. Başvurucunun Millî Savunma Bakanlığına yaptığı başvurunun zımnen reddedilmesi nedeniyle açtığı iptal ve tam yargı davasının süre aşımı gerekçesiyle reddedilmesine ilişkin mahkeme kararının 2577 sayılı Kanun'un 13. maddesine dayandığı görülmektedir.

40. Mahkemenin başvurucunun iptal talebine ilişkin hüküm kurmadığı, süre aşımı kararını ise doğrudan doğruya tam yargı davası açılmasına ilişkin 13. maddeye dayandırdığı anlaşılmaktadır.

41. Başvurucunun Bölge İdare Mahkemesine yaptığı istinaf başvurusunda iptal talebine ilişkin Mahkemece hüküm kurulmadığı iddiasını açıkça ileri sürmediği görülmektedir. Başvurucunun bireysel başvuruda da iptal talebine ilişkin hüküm kurulmadığı iddiası bulunmamaktadır. Bu sebeplerle davanın iptal talebine ilişkin kısmına ilişkin Mahkemece hüküm kurulmamış olması değerlendirilmemiştir.

42. Mahkeme, başvurucunun tazminat talebini ise 2577 sayılı Kanunun 13. maddesi çerçevesinde doğrudan doğruya açılan tam yargı davası olarak değerlendirmiştir. Dolayısıyla somut olayda başvurucunun mahkemeye erişim haklarına yönelik müdahalenin kanuni dayanağı bulunmaktadır.

43. Kanuni dayanağı bulunan bir müdahalenin, ayrıca, meşru amacının var olup olmadığının belirlenmesi gerekmektedir. Bu kapsamda, dava açmanın bir süreye bağlanmasının meşru amacının ne olduğu hususu Anayasa Mahkemesi tarafından birçok defa benzer nitelikteki başvurularda incelenmiştir. Anayasa Mahkemesi bu incelemelerinde idari işlem ya da eylemlere karşı açılacak davalarda süre koşulu öngörülmesinin en genel ifadesiyle Anayasa'nın 2. maddesinde düzenlenen hukuk devleti ilkesinin bir gereği olan idari

istikrarın sağlanması şeklinde bir meşru amacı bulunduğuna işaret etmiştir (benzer değerlendirmeler için bkz. Hatice Acar ve Yunus Acar, B. No: 2019/26660, 3/2/2022, § 36 ; ayrıntılı değerlendirmeler için bkz. Fatma Altuner, B. No: 2014/17714, 26/10/2017, §§ 48, 49; Çölbeyi Lojistik Nakliyat Gümrükleme Denizcilik İnşaat Turizm Sanayii ve Ticaret Limitet Şirketi, B. No: 2014/12354, 9/11/2017, § 52).

44. Mahkemeye erişim hakkına yönelik olarak kanuni dayanağı ve meşru amacı bulunan bir müdahalenin varlığı kabul edildikten sonra son olarak bu müdahalenin ölçülü olup olmadığının da değerlendirilmesi gerekmektedir.

45. Anayasa Mahkemesi bireysel başvuru kapsamında yaptığı değerlendirmelerde kişinin mahkemeye başvurmasını engelleyen veya mahkeme kararını anlamsız hâle getiren, bir başka anlatımla mahkeme kararını önemli ölçüde etkisizleştiren sınırlamaların mahkemeye erişim hakkını ihlal edebileceğini ifade etmiştir (Özkan Şen, § 52).

46. Bu nedenle mahkemelerin usul kurallarını uygularken yargılamanın hakkaniyetine zarar getirecek ölçüde katı şekilcilikten kaçınmaları gerektiği gibi kanunla öngörülmüş usul şartlarının ortadan kalkmasına neden olacak ölçüde aşırı esneklikten de kaçınmaları gerekir (Kamil Koç, B. No: 2012/660, 7/11/2013, § 65). Bu kapsamda mevzuatta öngörülen dava açma süresine ilişkin kuralların hukuka açıkça aykırı olarak yanlış uygulanması veya bu sürelerin hatalı hesaplanması nedenleriyle kişilerin dava açma ya da kanun yollarına başvuru haklarını kullanmasına engel olunması mahkemeye erişim hakkını ihlal edebilir (Özbakım Özel Sağlık Hiz. İnş. Tur. San. ve Tic. Ltd. Şti., § 38).

47. Bu bağlamda dava açma süresinin işlemeye başladığı an mahkemeye erişim hakkına yapılan müdahalenin ölçülülüğü bağlamında büyük önem taşımaktadır (Yaşar Çoban [GK], B. No: 2014/6673, 25/7/2017, § 66). Dava açma süresinin hangi tarihte başlayacağını belirlemek ve mevzuatı bu yönüyle yorumlamak görevi esasen derece mahkemelerine aittir. Bireysel başvurunun ikincillik ilkesi gereği dava açma süresinin başlatılacağı tarihin belirlenmesi noktasında Anayasa Mahkemesinin bir görevi bulunmamaktadır. Anayasa Mahkemesinin bu hususta üstleneceği rol, derece mahkemelerinin dava açma süresinin hangi tarihten itibaren başlatılması gerektiğiyle ilgili yorumlarının mahkemeye erişim hakkına etkisini somut olayın koşulları ışığında incelemektir (Ahmet Yıldırım, B. No: 2014/18135, 20/9/2017, § 46). Bu kapsamda dava açma süresinin henüz dava hakkının doğmadığı ya da hak sahibinin dava hakkının doğduğundan haberdar olmadığı ve somut koşullar çerçevesinde haberdar olduğunun kabulünü haklı kılan nedenlerin bulunmadığı bir dönemde işlemeye başlaması dava hakkının varlığını anlamsız kılabileceğinden ölçülülük ilkesini zedeleyebilir (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. Yaşar Çoban, § 66).

48. Tazminat hukukunun idari yargıda genel kabul gören prensiplerine göre idari eylem nedeniyle uğranılan zararın tazmini istemiyle tam yargı davası açılabilmesi için üç koşul bulunmaktadır. Bunlar idari eylem, zarar, zarar ile idari eylem arasında illiyet bağının bulunması koşullarıdır. Buna göre tam yargı davası açılabilmesi için eylemin idariliğinin, yol açtığı zararın ve illiyet bağının ortaya konulması zorunludur. Bu bağlamda başvurucunun da eylem nedeniyle ne zaman zarara uğradığını ve oluşan bu zararı ne zaman öğrendiğini açıkça ortaya koyması gerekir. Bu çerçevede eylemin idariliğinin veya yol açtığı zararın ya da zarar ile idari eylem arasındaki illiyet bağının eylemden çok sonra anlaşıldığı veya ortaya konulabildiği durumlarda dava açma süresinin bu tarihlerden sonra başlayacağı kabul edilmektedir (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. Hatice Acar ve Yunus Acar, B. No: 2019/26660, 3/2/2022, § 41).

49. Başvurucunun okulla ilişiğinin kesildiği 22/4/2005 tarihinde işlemin idariliğini bildiğinde tereddüt bulunmamaktadır. Başvurucu bu tarihte eylem, zarar ve eylemin idariliğini bilmektedir.

50. Buna göre başvurucunun mahkemeye erişim hakkına yönelik müdahalenin ölçülü olduğu, Mahkeme kararının gerekçesinin açık bir keyfîlik veya bariz bir takdir hatası içermediği, mahkemeye erişim hakkını sınırlandıran katı bir yorum olduğundan bahsedilemeyeceği, netice olarak ileri sürülen şikâyet bağlamında mahkemeye erişim hakkına yönelik bir ihlalin olmadığının açık olduğu anlaşılmıştır.

51. Açıklanan gerekçelerle başvurunun açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Eğitim Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları

52. Başvurucu, eğitim hayatının haksız bir şekilde sonlandırılması nedeniyle eğitim ve öğrenim hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

2. Değerlendirme

53. Anayasa’nın iddianın değerlendirilmesinde dayanak alınacak "Eğitim ve öğrenim hakkı ve ödevi" kenar başlıklı 42. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

“Kimse, eğitim ve öğrenim hakkından yoksun bırakılamaz.”

54. Anayasa ve 6216 sayılı Kanun’un anılan hükümleri uyarınca Anayasa Mahkemesinin zaman bakımından yetkisinin başlangıcı 23/9/2012 tarihi olup Anayasa Mahkemesi ancak bu tarihten sonra kesinleşen nihai işlem ve kararlar aleyhine yapılan bireysel başvuruları inceleyebilecektir. Bu açık düzenlemeler karşısında, anılan tarihten önce kesinleşmiş nihai işlem ve kararları da içerecek şekilde yetki kapsamının genişletilmesi mümkün değildir. Anayasa Mahkemesinin zaman bakımından yetkisine ilişkin bu düzenlemelerin kamu düzenine ilişkin olmaları nedeniyle bireysel başvurunun tüm aşamalarında resen dikkate alınmaları gerekir.

55. Öte yandan Anayasa Mahkemesinin zaman bakımından yetkisi için kesin bir tarihin belirlenmesi ve Anayasa Mahkemesinin yetkisinin geriye yürür şekilde uygulanmaması hukuk güvenliği ilkesinin bir gereğidir (Zafer Öztürk, B. No: 2012/51, § 18, 25/12/2012).

56. Bir hükme karşı başvurulabilecek kanun yolunun kalmaması veya baştan böyle bir yolun bulunmaması ile hüküm şeklî anlamda kesinleşir. Kesinleşme olağan kanun yollarının tüketilmesi veya tüketilmesi için öngörülen zamanın geçmesi ile gerçekleşmektedir (Ahmet Melih Acar, B. No: 2012/329, 12/2/2013, § 17).

57. 4/7/1972 tarihli ve 1602 sayılı Askeri Yüksek İdare Mahkemesi Kanunu’nun 63. maddesi uyarınca, Askeri Yüksek İdare Mahkemesinin daireleri veya Daireler Kurulu kararları verildikleri tarihte kesin olup kesin hükmün bütün sonuçlarını doğurur. Dolayısıyla kararın tebliğinin hükmün kesinleşmesi üzerinde bir etkisi bulunmayıp tebliğ, tarafların kararlardan haberdar olmalarını sağlar (Ahmet Melih Acar, B. No: 2012/329, 12/2/2013, § 18).

58. Başvuru konusu olayda, Ulusal Yargı Bilişim Ağı (UYAP) üzerinden yapılan incelemede başvurucunun 28/9/2005 tarihinde açtığı iptal davasının AYİM İkinci Dairesinin 22/2/2006 tarihli kararıyla süre aşımı nedeniyle reddedildiği, tam yargı davasının ise aynı Dairenin

28/12/2005 tarihli kararıyla açılmamış sayılmasına karar verildiği görülmüştür. Başvurucunun iptal davasına ilişkin karar düzeltme istemi de aynı Dairenin 31/5/2006 tarihli kararıyla süre aşımı gerekçesiyle reddedilmiştir.

59. Açıklanan nedenlerle, başvuru konusu olayda 2005 yılında açılan davalarda verilen kararların bireysel başvuruların incelenmeye başlandığı tarih olarak belirlenen 23/9/2012 gününden önce kesinleşmiş olduğu anlaşıldığından başvurunun diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin zaman bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Eğitim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın zaman bakımından yetkisizlik nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA,

C. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 23/11/2022 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ÖMER ÇETİNKAYA

B. No: 2019/36453 | Karar tarihi: 23.11.2022

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/36453

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

ÖMER ÇETİNKAYA BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/36453)

Karar Tarihi: 23/11/2022

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Üyeler : Engin YILDIRIM

M. Emin KUZ

Basri BAĞCI

Kenan YAŞAR

Raportör : Mustafa Eyyub DEMİRBAŞ

Başvurucu : Ömer ÇETİNKAYA

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; 8/3/2012 tarihli ve 6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun uyarınca verilen zorlama hapsine ilişkin tedbir ek kararına yönelik esaslı iddiaların itiraz mercii tarafından karşılanmaması nedeniyle gerekçeli karar hakkının, hakkaniyete uygun yargılanma hakkı ile silahların eşitliği ilkesinin ayrıca tedbir nedeniyle yerleşme ve seyahat özgürlüğünün ihlal edildiği iddialarına ilişkindir. Başvurucu, nihai hükmü 24/10/2019 tarihinde öğrendikten sonra 4/11/2019 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir. Başvurucunun adil yargılanma hakkına ilişkin iddiaları gerekçeli karar hakkı kapsamında incelenmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

2. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer iddiaları Salih Söylemezoğlu (B. No: 2013/3758, 6/1/2016) ve Erdal Türkmen (B. No: 2016/2100, 4/4/2019) kararlarında incelemiş ve uygulanacak ilkeleri belirlemiştir. Anılan kararlarda, Anayasa'da güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkı gereği itiraz merciince başvurucuların beyan ve delillerinin etkili bir şekilde incelenmesi ve

karşılanması gerektiği belirtilerek söz konusu yükümlülüğün yerine getirilmemesi nedeniyle başvurucuların gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine hükmedilmiştir. Somut başvuruda, anılan kararlarda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Bu doğrultuda başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

M. Emin KUZ bu görüşe katılmamıştır.

3. Başvurucu, yerleşme ve seyahat özgürlüğünün ihlal edildiğini ileri sürmüş ise de adil yargılanma hakkı kapsamında gerekçeli karar hakkı yönünden varılan sonuç gözetilerek söz konusu iddianın incelenmesine gerek görülmemiştir.

III. GİDERİM

4. Başvurucu; ihlalin tespiti, yeniden yargılama yapılması ve 300.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100). Ayrıca eski hâle getirme kuralı çerçevesinde ihlalin sonuçlarının bütünüyle ortadan kaldırılabilmesi için ihlalin niteliği dikkate alınarak manevi zararları karşılığında başvurucuya net 5.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

B. Yerleşme ve seyahat özgürlüğünün ihlal edildiğine ilişkin iddianın incelenmesine GEREK BULUNMADIĞINA OYBİRLİĞİYLE,

C. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE M. Emin KUZ'un karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

D. Kararın bir örneğinin gerekçeli karar hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere İstanbul Anadolu 3. Aile Mahkemesine (E.2019/689 D. İş, K.2019/689) iletilmesi için İstanbul Anadolu 2. Aile Mahkemesine [E.2019/157 D. İş, K.2019/154 (27/9/2019 tarihli ek karar)] GÖNDERİLMESİNE,

E. Başvurucuya net 5.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

F. 364,60 TL harçtan ibaret yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

G. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ

UYGULANMASINA,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 23/11/2022 tarihinde karar verildi.

KARŞIOY GEREKÇESİ

Aile mahkemesinin zorlama hapsine ilişkin tedbir ek kararına yönelik esaslı iddiaların itiraz merciince karşılanmaması sebebiyle gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine karar verilmiştir.

Gerekçeli karar hakkı yargılamanın adil bir şekilde gerçekleştirilmesi ile bunun denetlenmesi, iddiaların gereği gibi incelenip incelenmediğinin görülmesi ve varılan sonucun sebeplerinin öğrenilmesi bakımından büyük önem taşımaktadır. Bununla birlikte, şiddete uğrayan ve uğrama tehlikesi bulunan kadınların, çocukların ve aile bireylerinin korunması ve onlara yönelik şiddetin önlenmesi için alınacak tedbirlerin düzenlenmesi amacıyla yürürlüğe konulan 6284 sayılı Kanun hükümlerine göre alınan tedbir kararlarına yönelik itirazların reddedilmesi hakkındaki kararların ilgili ve yeterli gerekçe içermediği iddiasıyla yapılan başvurulardaki incelemede, karşı tarafın yaşamının korunması ile başvurucunun özel veya aile hayatına saygı hakkı arasında bir dengeleme yapılmadan ve hangi hakka üstünlük tanınması gerektiği değerlendirilmeden yapılacak bir tespit devletin yaşamı koruma yönündeki pozitif yükümlülüğünün gözardı edilmesi sonucunu doğurabilir.

Başka bir anlatımla, mahkeme kararlarıyla özel ve aile hayatına saygı hakkına yapılan müdahalelerin ilgili ve yeterli bir gerekçeye dayanması gerekse de, anılan şiddet olaylarında mağdurun, bunları veya bu riski kanıtlayan delilleri sunma konusunda karşılaştığı güçlükler ve devletin acil olarak harekete geçme yükümlülüğü gözetildiğinde, tedbir kararlarına itiraz edilmesi üzerine verilen kararlarda gerekçe standartının belli ölçüde düşük tutulması zorunludur. Aksi takdirde, yaşam hakkı ile başvuruculaların mezkûr hakkının çatıştığı durumlarda, devletin bu konudaki pozitif yükümlülüğünün ihlaline yol açılabilir.

“Ercan Şahin ve diğerleri” kararına ilişkin karşıoy gerekçemde belirtildiği üzere, yukarıdaki hususların yanında, bu başvurularda dikkate alınması gereken diğer bir nokta da tedbir kararlarının geçici olması ve kesin hüküm teşkil etmemesi sebebiyle, kişinin özel ve aile hayatı üzerindeki etkisinin geçici ve sınırlı olmasıdır (B. No: 2018/8030, 2/2/2022). Mezkûr hakka nisbeten düşük düzeyde müdahale teşkil eden bu kararların gerekçelerinin ilgili ve yeterli olup olmadığı incelenirken standartın bir ölçüde düşük tutulması -yaşam hakkına yönelik risk düşünüldüğünde- tedbirin muhatabına katlanılmaz ve telafisi imkânsız bir külfet de yüklememektedir.

Bu itibarla, itiraz merciinin Kanun uyarınca aldığı karara karşı yapılan başvurudaki incelememizde, yukarıdaki tespitler dikkate alınarak gerekçeli karar bakımından aranacak kriterlerin, kararın niteliğine göre değişebileceği; anılan Kanunda da verilecek kararların Kanunun amacını gerçekleştirmeyi tehlikeye sokacak şekilde geciktirilemeyeceğinin hükme bağlandığı, yani önleyici tedbir kararı ile buna ilişkin itiraz mercii kararında da aciliyetin ön planda olduğu gözardı edilmeden değerlendirme yapılmalıdır (ayrıntılı açıklama için bkz. yukarıda belirtilen karara ilişkin karşıoy gerekçem).

Bu sebeple, incelenen başvuruya konu itiraz mercii kararı yönünden ihlal sonucuna ulaşılmasının isabetli olmadığı düşüncesiyle çoğunluğun ihlal kararına karşıyım.

Üye M. Emin KUZ

İLKER ARSLAN

B. No: 2019/36858 | Karar tarihi: 23.11.2022

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/36858

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

İLKER ARSLAN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/36858)

Karar Tarihi: 23/11/2022

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Üyeler : Engin YILDIRIM

M. Emin KUZ

Basri BAĞCI

Kenan YAŞAR

Raportör : Fatih ALKAN

Başvurucu : İlker ARSLAN

Vekili : Av. Burçin KAYA

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, tıbbi ihmal sonucu zarara uğranılması nedeniyle kişinin maddi ve manevi varlığını koruma hakkının ve yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 6/11/2019 tarihinde yapılmıştır. Komisyon başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

3. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık görüşünü bildirmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanda bulunmuştur.

III. OLAY VE OLGULAR

4. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

5. Başvurucu, horlama şikâyetiyle müracaat ettiği İstanbul Üniversitesi Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Hastanesinde (Hastane) 25/3/2009 tarihinde burun ameliyatı olmuştur. Başvurucu, ameliyat esnasında ve sonrasında gerçekleştirilen tıbbi uygulamaların kusurlu olması nedeniyle boş burun adlı sendroma yakalandığını belirterek zararlarının tazmin edilmesi talebiyle önce ilgili idareye başvurmuş, cevap alamaması üzerine 26/8/2013 tarihinde İstanbul 4. İdare Mahkemesinde (Mahkeme) tam yargı davası açmıştır.

6. Dava dilekçesinde başvurucu; usta öğretici seviyesinde müzisyen olduğunu, birçok ulusal ve uluslararası organizasyonda görev aldığını, basit bir horlama şikâyetiyle muayene olduğu hekim tarafından üç ay süreyle takip edildiğini ve neticede kendisine burun eti uçlarının yakılması suretiyle yapılması planlanan bir ameliyat önerildiğini ifade etmiştir. Başvurucu; ameliyattan iki gün sonra taburcu edildiğini, kanamalarının durmadan devam ettiğini, sol burun deliğinden şiddetli ve yakıcı bir hava geçişinin olduğunu, sağ burun deliğinin kapalı olduğunu, bu nedenle sürekli enfeksiyon kaptığını, birçok kez gittiği Hastanede şikâyetlerinin dinlenmediğini ve yaşadığı sorunların psikolojik nedenlere dayandığı iddiasıyla psikiyatri servisine yönlendirildiğini belirtmiştir. Sol alt konkanın neredeyse tamamının alındığını ileri süren başvurucu, ameliyat öncesinde septoptasti yönteminin kullanılacağı konusunda onamının alınmadığını ve anılan Hastanede teşhis ve tedaviye yönelik adımlar atılmaması nedeniyle başka sağlık kurumlarına giderek boş burun sendromuna yakalandığını tespit ettirdiğini dile getirmiştir. Ameliyatın içeriği konusunda yanıltıldığını, epikrizde konka lateralizasyonu yapıldığı belirtilmesine rağmen konka rezeksiyonu yapıldığını ve doğru şekilde aydınlatılmadığını ifade eden başvurucu, fazlaya ilişkin haklarını saklı tutarak 1.000 TL maddi, 200.000 TL manevi tazminat isteminde bulunmuştur.

7. Davalı İstanbul Üniversitesi Rektörlüğü (İdare) tarafından Mahkemeye sunulan savunma dilekçesinde; hangi yöntemin tercih edileceği konusunda hekimlerin uzman olduğu, başvurucunun ameliyatında tercih edilen konka rezeksiyonu yönteminin tıp kurallarına uygun olduğu, ameliyat sonrası dönemde başvurucunun takibinin yapıldığı ve şikâyetlerinin dinlendiği ifade edilmiştir. Dilekçede, burunda nefes alma güçlüğünün giderilmesi amacıyla yapılan ameliyatlarda istenen hava açıklığının sağlanamaması durumunda ameliyat esnasında ilgili cerrah tarafından hasta yararına uygun adımlar atılabileceği ve konka rezeksiyonu yapılan başvurucunun epikrizine sehven konka lateralizasyonu yazıldığı belirtilmiştir. Ayrıca başvurucunun iddia ettiği rahatsızlıkların ameliyatla ilgili olmadığı ve tutulan kayıtlara göre başvurucunun ameliyat öncesinde rıza formunu imzaladığının açık olduğu ifade edilmiştir.

8. Mahkeme, yargılama öncesi çeşitli nedenlerle alınan sağlık raporlarında çelişkiler olduğunu belirterek Adli Tıp Kurumu vasıtasıyla (ATK) başvurucunun tıbbi durumuna ilişkin bilirkişi raporu alınmasına karar vermiştir. Başvurucu, ilgili personel ve hekimler hakkında suç duyurusunda bulunması nedeniyle ATK tarafından tarafsız olarak rapor düzenlenemeyeceğini ileri sürmüştür. Mahkeme, söz konusu talebi yerinde görerek bilirkişi incelemesinin Ankara İdare Mahkemesi vasıtasıyla yaptırılmasına karar vermiştir. Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi Kulak Burun Boğaz Ana Bilim Dalı öğretim üyesi üç uzman hekim tarafından hazırlanan 7/9/2016 tarihli bilirkişi raporunda başvurucu hakkında 2009-2016 yılları arasında yapılan tıbbi işlemlere ve düzenlenen raporlara yer verildikten sonra sonuç kısmında şu değerlendirmelerde bulunulmuştur:

i. Konka hipertrofisi tanısının doğru olduğu, bu tanıya yönelik uygulanan sol parsiyel alt konka rezeksiyonuna uygun cerrahi tedavi yöntemiyle başarıya ulaşıldığı ve burundaki

fiziksel tıkanıklığın giderildiği ancak başvurucunun şikâyetlerinin geçmediği, üstelik arttığı belirtilmiştir.

ii. Burundaki fiziksel sorunun çözülmesine rağmen hastanın burun şikâyetlerinin ortadan kalkmamasının sık gözlenen bir durum olduğu, bu durumun somut açıklamasının çoğu zaman bulunamadığı ve ameliyatın başarısız olduğunun söylenebilmesi için iddianın somut muayene, radyolojik tetkik, akustik rinometri ve rinomanometri tetkik sonuçları ile desteklenmesi gerektiği ifade edilmiştir.

iii. Başvurucunun muayenesinde, burun endoskopik incelemesinde ve paranazat bilgisayarlı tomografisinde sol alt konkanın normalden küçük gözlenmesinin parsiyel konka rezeksiyonu ameliyatı sonrası beklenen bir durum olduğu, tetkik sonuçlarının normal sınırlarda olması nedeniyle burun ameliyatının başarısız olduğunun söylenemeyeceği ve hekimin suçlanmasının uygun olmadığı, başvurucuda tespit edilen sağ östaki tüpü disfonksiyonunun kulağa ilişkin ayrı bir rahatsızlık olduğu ve geçirilen ameliyatla bir ilgisinin bulunmadığı vurgulanmıştır.

iv. Boş burun sendromunun tanısını koymanın zor olduğu, kesin tanı kriterlerinin olmadığı, başvurucuda boş burun sendromu olduğunu gösteren somut kanıtın bulunmadığı ve ilgili Hastanenin ameliyatın sonuçlarından dolayı ihmalinin, kusurunun ve sorumluluğunun olmadığı belirtilmiştir.

9. Mahkeme, anılan bilirkişi raporunda yer alan teknik tespitler ile ulaşılan sonucun uygun olduğunu belirterek 31/10/2016 tarihinde davanın reddine karar vermiştir. Kararın gerekçesinde, dosyada yer alan ve başvurucunun lehine olan önceki tarihli bazı raporların eksiklikler nedeniyle dikkate alınmadığı ve Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi öğretim üyelerince hazırlanan rapor ile dosyada yer alan tıbbi mülahazalara ilişkin raporların birlikte değerlendirilmesiyle başvurucuya uygulanan tıbbi tetkik ve tedavilerin tıp kurallarına uygun olduğu sonucuna ulaşıldığı ifade edilmiştir. Kararda, İdareye atfedilebilecek bir kusurun olmadığının anlaşılması nedeniyle başvurucunun tazminat talebinin kabulüne imkân bulunmadığı yönünde değerlendirmelere yer verilmiştir.

10. Başvurucu, kararın kaldırılarak davanın kabulüne karar verilmesi talebiyle istinaf başvurusunda bulunmuştur. Dilekçesinde; karara esas alınan raporun eksik ve şüpheli olduğunu, raporun hazırlanması sürecinde kendisinin muayene edilmediğini, Kamu Denetçiliği Kurumunca lehine verilen tavsiye kararının dikkate alınmadığını ve aydınlatılmış onamın alınmadığına ilişkin şikâyetlerinin incelenmediğini ileri sürmüştür. Başvurucu, verilen ret kararının gerekçesiz olduğunu, muayene neticesinde hazırlanan ve itibar edilmesi gereken raporların dikkate alınmadığını ve kararın hukuka aykırı olduğunu iddia etmiştir.

11. İstanbul Bölge İdare Mahkemesi 8. İdare Dava Dairesi, istinaf başvurusunun kısmen kabulü ile maddi tazminatın reddine ilişkin kısmın onanmasına ve başvurucunun yaşadığı üzüntünün karşılığı olarak takdir edilen 20.000 TL manevi tazminatın 29/4/2013 tarihinden itibaren işletilecek yasal faiziyle başvuruya ödenmesine 28/11/2017 tarihinde karar vermiştir. Kararın gerekçesinde; cerrahi tedavi yönteminin uygulanmasında İdarenin kusurunun bulunmadığı kanaatine varıldığı ancak cerrahi tedavi öncesinde başvurucunun aydınlatılmış onamının alınmadığı vurgulanmıştır. Ameliyat öncesinde düzenlenen belgenin bütün cerrahi tedavilere uygulanan ve genel ifadeler içeren matbu bir belge olduğu, başvurucunun tedavi öncesi karşılaşabileceği riskleri, sıkıntıları, yan etkileri ve alternatif durumları ortaya koyan bir bilgilendirmenin yapılmadığı ve bu suretle başvurucunun bilgi

alma hakkının kullandırılmadığı ifade edilmiştir. Ayrıca sağlık hizmetinin sunulmasında büyük önem arz eden kayıtların eksiksiz ve doğru şekilde tutulması yönündeki yükümlülüğün de İdare tarafından yerine getirilmediği belirtilmiştir. Aydınlatılmış rızanın doğru şekilde alınmaması ve hastane kayıtlarının eksiksiz şekilde tutulmaması nedenleriyle hizmet kusurunun oluştuğu ve başvurucunun uğradığı manevi zararlarının tazmin edilmesi gerektiği ifade edilmiştir.

12. Başvurucunun temyiz talebi, Bölge İdare Mahkemesince verilen kararın bozulmasını gerektiren bir nedenin bulunmadığı gerekçesiyle Danıştay Onbeşinci Dairesinin 27/12/2018 tarihli kararıyla karar düzeltme yolu açık olmak üzere reddedilmiştir. Karar düzeltme talebi ise anılan Dairenin 24/5/2019 tarihli kararıyla incelenmeksizin reddedilmiştir.

13. Nihai karar 9/10/2019 tarihinde başvurucuya tebliğ edilmiştir.

IV. İLGİLİ HUKUK

14. İlgili hukuk için bkz. Engin Aslan B. No: 2017/15517, 30/6/2021, §§ 16-22; Fesih Aydar, B. No: 2015/4259, 10/1/2019, §§ 24-30; Sultan Bulut ve diğerleri, B. No: 2017/37430, 20/10/2021, §§ 21-32.

V. İNCELEME VE GEREKÇE

15. Anayasa Mahkemesinin 23/11/2022 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Kişinin Maddi ve Manevi Varlığını Koruma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

16. Başvurucu; süreç içerisinde lehine düzenlenen raporlara rağmen muayene edilmeden verilen bir rapor esas alınarak karar verildiğini, somut delillerinin dikkate alınmadığını, soyut ve yetersiz gerekçelerle sonuca gidildiğini ileri sürmüştür. Hatalı ve geri dönüşü olmayan ameliyat nedeniyle boş burun sendromu ve patent östaki başta olmak üzere çok ciddi sağlık sorunları yaşadığını, aydınlatılmış rızası alınmadan yapılan ameliyat nedeniyle ömrü boyunca bu rahatsızlıkları yaşamak zorunda bırakıldığını iddia etmiştir. Açtığı davada hükmedilen tazminat tutarının yetersiz olduğunu, hiçbir zararını tazmin edemediğini ve risklerini bilmesi durumunda rıza göstermeyeceği bir ameliyat nedeniyle uğradığı zarar karşısında yüksek bir miktarda tazminata karar verilmesi gerektiğini ifade etmiştir. Ayrıca başvurucu, yargılamanın makul sürede tamamlanmadığını ve 6/1/1982 tarihli ve 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 28. maddesinin (2) numaralı fıkrasının kanun önünde eşitlik ilkesine aykırı olduğunu ileri sürmüştür. Açıklanan nedenlerle adil yargılanma hakkının, yaşam hakkının ve kişinin maddi ve manevi varlığını koruma hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

17. Bakanlık görüşünde; süreçte verilen kararlara, konuyla alakalı içtihada yer verilmiş ve başvurucunun lehine 20.000 TL manevi tazminata hükmedilmesi nedeniyle mağdur sıfatının ortadan kalkıp kalkmadığının değerlendirilmesi gerektiği ifade edilmiştir. Bakanlık görüşüne karşı başvurucu tarafından sunulan cevap dilekçesinde, başvuru formunda yer alan iddialar yinelenmiştir.

2. Değerlendirme

18. İddianın değerlendirilmesinde dayanak alınacak Anayasa’nın “Kişinin dokunulmazlığı, maddi ve manevi varlığı” kenar başlıklı 17. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Herkes, yaşama, maddî ve manevî varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahiptir."

19. Anayasa'nın 56. maddesinin üçüncü fıkrası şöyledir:

"Devlet, herkesin hayatını, beden ve ruh sağlığı içinde sürdürmesini sağlamak; insan ve madde gücünde tasarruf ve verimi artırarak, işbirliğini gerçekleştirmek amacıyla sağlık kuruluşlarını tek elden planlayıp hizmet vermesini düzenler."

20. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16).

21. Anayasa'nın 17. maddesinin birinci fıkrasında, herkesin maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahip olduğu belirtilmekte olup söz konusu düzenleme Sözleşme'nin 8. maddesi çerçevesinde özel hayata saygı hakkı kapsamında güvence altına alınan fiziksel ve zihinsel bütünlüğün korunması hakkına karşılık gelmektedir.

22. Anayasa Mahkemesi daha önceki kararlarında, kasıt söz konusu olmaksızın hekim kusuru nedeniyle vücut bütünlüğünün zarar gördüğü şeklindeki tıbbi ihmale dair şikâyetleri Anayasa'nın 17. maddesinin birinci fıkrasında düzenlenen kişinin maddi ve manevi varlığını koruma hakkı kapsamında incelemiştir (Melahat Sönmez, B. No: 2013/7528, 9/9/2015; Ahmet Sevim, B. No: 2013/474, 9/9/2015; Hilmi Düzgüner, B. No: 2014/9690, 11/5/2017). Anılan kararlar doğrultusunda somut olayda başvurucunun fiziksel bütünlüğün korunmasına ilişkin şikâyetleri Anayasa'nın 17. maddesinin birinci fıkrasında düzenlenen kişinin maddi ve manevi varlığını koruma hakkı kapsamında incelenecektir.

a. Kabul Edilebilirlik Yönünden

23. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan kişinin maddi ve manevi varlığını koruma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Esas Yönünden

i. Genel İlkeler

24. Anayasa'nın 17. maddesinin birinci fıkrasında herkesin maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahip olduğu belirtilmektedir. Bu kapsamda anılan Anayasa hükmü ile kişinin maddi ve manevi varlığının bütünlüğü gerek kamusal yetkilerle donatılmış kişilerin gerekse özel kişilerin müdahalelerine karşı güvence altına alınmıştır (Özkan Şen, B. No: 2012/791, 7/11/2013, § 40).

25. Anayasa'nın 17. maddesinin amacı, esas olarak bireylerin maddi ve manevi varlığına karşı devlet tarafından yapılabilecek keyfî müdahalelerin önlenmesidir. Bunun yanı sıra devletin tıbbi müdahaleler nedeniyle kişilerin maddi ve manevi varlığını etkili olarak koruma ve maddi ve manevi varlığına saygı gösterme şeklinde pozitif yükümlülüğü de bulunmaktadır (Ahmet Acartürk, B. No: 2013/2084, 15/10/2015, § 49). Nitekim Anayasa'nın 56. maddesinde de belirtildiği üzere pozitif yükümlülük, sağlık alanında yürütülen faaliyetleri de kapsamaktadır (İlker Başer ve diğerleri, B. No: 2013/1943, 9/9/2015, § 44).

26. Devlet, bireylerin yaşam hakkı ile maddi ve manevi varlıklarını koruma hakkı kapsamında ister kamu isterse özel sağlık kuruluşları tarafından yerine getirilsin sağlık hizmetlerini hastaların yaşamları ile maddi ve manevi varlıklarının korunmasına yönelik

gerekli tedbirlerin alınabilmesini sağlayacak şekilde düzenlemek zorundadır (Ahmet Acartürk, § 51).

27. İlke olarak tıbbi ihmallere ilişkin şikâyetler konusunda temel başvuru yolu, hukuki sorumluluğu tespit adına takip edilecek olan hukuk veya idari tazminat davası yoludur (Nail Artuç, B. No: 2013/2839, 3/4/2014, § 38).

28. Maddi ve manevi varlığı koruma hakkı kapsamında hukuki sorumluluğu ortaya koymak için adli ve idari yargıda açılacak tazminat davalarında makul derecede dikkatli ve özenli inceleme şartının yerine getirilmesi gerekmektedir. Derece mahkemelerinin bu tür olaylara ilişkin yürüttükleri yargılamalarda Anayasa'nın 17. maddesinin gerektirdiği seviyede derinlik ve özenle bir inceleme yapıp yapmadıklarının ya da ne ölçüde yaptıklarının da Anayasa Mahkemesi tarafından değerlendirilmesi gerekmektedir. Zira derece mahkemeleri tarafından bu konuda gösterilecek hassasiyet, yürürlükteki yargı sisteminin daha sonra ortaya çıkabilecek benzer hak ihlallerinin önlenmesinde sahip olduğu önemli rolün zarar görmesine engel olacaktır (Yasin Çıldır, B. No: 2013/8147, 14/4/2016, § 57; Tevfik Gayretli, B. No: 2014/18266, 25/1/2018, § 32).

29. Diğer taraftan belirtmek gerekir ki olaylara ilişkin delillerin değerlendirilmesi öncelikle idari ve yargısal makamların ödevidir. Aynı şekilde başvuru dosyasında bulunan tıbbi bilgi ve belgelerden hareketle bilirkişilerin vardığı sonuçların doğruluğu hakkında fikir yürütmek Anayasa Mahkemesinin görevi değildir (Mehmet Çolakoğlu, B. No: 2014/15355, 21/2/2018, § 47). Ancak kişinin maddi ve manevi varlığını koruma hakkı kapsamında yerine getirmek zorunda olduğu usul yükümlülüklerinin somut olayda yerine getirilip getirilmediğinin nesnel bir şekilde değerlendirilmesi için ilgili anayasal kurallar bağlamında derece mahkemelerinin kendilerine tanınmış takdir yetkileri çerçevesinde hareket edip etmediklerinin denetlenmesi gerekir. Bu bağlamda müdahaleyi haklı göstermek için öne sürülen gerekçelerin ilgili ve yeterli olup olmadığı incelenmelidir (Murat Atılgan, B. No: 2013/9047, 7/5/2015 § 44).

30. Bu bağlamda derece mahkemelerinin gerekçeleri, tarafların kanun yoluna başvuru imkânını etkili şekilde kullanabilmesini sağlayacak surette ayrıntılı olarak ortaya konulmalı; ulaşılan sonuçlar yeterli açıklıktaki bilimsel görüş ve raporlar gibi somut, nesnel verilere dayandırılmalıdır (Murat Atılgan, § 45).

31. Ayrıca tıbbi müdahaleden önce kişinin gerektiği şekilde bilgilendirilerek rızasının alınmaması, kişinin maddi ve manevi varlığını koruma hakkının ihlaline sebep olabilir. İstisnai hâller dışında tıbbi müdahale, ilgili kişinin ancak bilgilendirilip rızası alındıktan sonra yapılabilir. Hastaların durumun farkında olarak karar verebilmelerini sağlamak için uygulanması düşünülen tedavi ve bununla bağlantılı riskler hakkında kendilerine bilgi verilmiş olmalıdır. Bunun yanı sıra yapılan bilgilendirme ile tıbbi müdahale arasında hastanın sağlıklı bir kanaate varmasını sağlayacak kadar uygun bir zaman aralığı bırakılmış olmalıdır (Ahmet Acartürk, § 56).

ii. İlkelerin Olaya Uygulanması

32. Anayasa Mahkemesi yukarıda değinilen Anayasa'nın 17. maddesi kapsamında devlete düşen pozitif yükümlülüklerin somut olay bağlamında yerine getirilip getirilmediğini denetlemek durumundadır (Tevfik Gayretli, § 36). Bu sebeple başvuruya konu olay bir bütün hâlinde, devletin kişinin maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına ilişkin pozitif yükümlülüğü kapsamıyla sınırlı olarak incelenmiştir.

33. Başvurucunun şikâyetlerinin özü, burun ameliyatını gerçekleştiren hekimlerin hatalı

olmaları, gerekli mesleki özeni göstermemeleri ve cerrahi tedavinin yöntemi ile riskleri konusunda aydınlatılmış onamının alınmaması nedenleriyle sağlık sorunlarıyla karşı karşıya kalmasına ilişkindir.

34. Somut olaya konu tıbbi müdahaleyle ilgili olarak başvurucunun lehine ve aleyhine birçok raporun bulunması üzerine derece mahkemelerince Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi Kulak Burun Boğaz Ana Bilim Dalı öğretim üyelerince bilirkişi raporu düzenlenmesine karar verilmiş ve bu doğrultuda üç uzman hekim tarafından rapor hazırlandığı görülmüştür. Söz konusu raporun tarafların iddialarının ve süreçte alınan birçok tıbbi belge ile raporun incelenmesi suretiyle düzenlendiği ve sonuç olarak başvurucuya uygulanan tıbbi tetkik ve tedavilerin tıp kurallarına uygun olduğu yönünde görüş bildirildiği anlaşılmaktadır.

35. Derece mahkemeleri, söz konusu bilirkişi raporuna dayanarak cerrahi tedavi yönteminde hekim kusurunun bulunmadığı yönünde değerlendirmeler yapmışlardır. Hekim kusurunun bulunup bulunmadığı hususunda hükme esas alınan raporda, tarafların iddialarının başvurucu hakkında düzenlenen tıbbi belgelerdeki bulgular ve genel tıp kuralları gözetilerek değerlendirildiği görülmektedir. Buna göre hekim kusurunun bulunduğuna ilişkin iddia yönünden yapılan yargılamada yeterli somut bulgu ve tespitlere yer verilerek başvurucunun iddialarının bu yönüyle ayrıntılı bir biçimde tartışıldığı ve karşılandığı söylenebilir.

36. Bununla birlikte başvurucunun söz konusu tıbbi müdahalenin yöntemi ve riskleri konusunda aydınlatılmadığına ve müdahale için rızasının doğru şekilde alınmadığına ilişkin iddiasının ayrıca değerlendirilmesi gerekecektir.

37. Hukukumuzda, hasta hakları, tıbbi işlemlerden önce kişilerin bu işlemler ve sonuçları hakkında aydınlatılması yükümlülüğü ile Sağlık Bakanlığının tıbbi hizmetler sunan kurumlar üzerindeki denetim görevi konusunda oldukça ayrıntılı ve yeterli düzenlemeler mevcuttur (Ahmet Acartürk, § 66). Ancak bu düzenlemelerin teorik olarak mevcut olması yeterli olmayıp Anayasa'nın 17. maddesindeki güvencelerin sağlanabilmesi için pratikte de etkin bir şekilde uygulanması gerekmektedir (Mehmet Çolakoğlu, § 49; Sultan Bulut ve diğerleri, § 54).

38. Mevzuatta belirtildiği üzere tıbbi müdahalelerde hastanın müdahalenin yöntemine, kapsamına ve risklerine yönelik bilgilendirilmesi ve aydınlatılmış onamının alınması gerekir. Tıbbi müdahalede bulunulacak kişinin öncelikle neye rıza gösterdiğini bilmesi gerekir ki bu da ancak hastanın somut olaya uygun yeterli bilgilendirme ile diğer bir ifadeyle aydınlatılması ile mümkün olabilir. Buradan hareketle doktor ile hastası arasındaki ilişkinin güvene dayalı bir ilişki olduğu da gözetildiğinde doktorun hastaya bilgi sunma, bilgiyi anlaşılır kılma ve birlikte en doğru karara varacak şekilde süreci yönetme yükümlülüğü olduğu vurgulanmalıdır (Sultan Bulut ve diğerleri, § 55).

39. Bununla birlikte tıbbi müdahale öncesi yapılacak bilgilendirmenin hastanın kendi hakkında doğru karar verebilmesini sağlayacak yeterlilikte olması gerektiği ancak her somut olayda ve hastalıkta bilgilendirmenin içeriğinin farklı olmasının işin doğası gereği olduğu vurgulanmalıdır. Diğer yandan hastanın veya veli ya da vasinin yeterli bir şekilde aydınlatıldığından söz edilebilmesi için bilgilendirmenin en azından uygulanacak tıbbi işlemleri, bunların faydaları ve muhtemel sakıncalarını, alternatif tıbbi müdahale usullerini, tedavinin kabul edilmemesi hâlinde ortaya çıkabilecek muhtemel sonuçları ile hastalığın seyri ve neticelerini içermesi gerektiği söylenebilir. Bunun yanı sıra yapılan bilgilendirme ile tıbbi uygulama arasında hastanın sağlıklı bir kanaate varmasını sağlayacak kadar uygun bir

zaman aralığı bırakılmış olmalıdır (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. Fındık Kılıçaslan, B. No: 2015/97, 11/10/2018, § 50; Sultan Bulut ve diğerleri, § 56).

40. Somut olayda, ameliyat öncesinde düzenlenen belgenin bütün cerrahi tedavilere uygulanan ve genel ifadeler içeren matbu bir belge olduğu, başvurucunun cerrahi yöntem konusunda yeterli şekilde bilgilendirilmediği ve karşılaşabileceği riskler ile yan etkiler konusunda aydınlatılmadığı derece mahkemelerince tespit edilmiştir. Ayrıca sağlık hizmetinin sunulmasında büyük önem arz eden kayıtların eksiksiz ve doğru şekilde tutulması yönündeki yükümlülüğün de İdare tarafından yerine getirilmediği belirtilerek başvurucuya toplamda 20.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmiştir.

41. Buna göre aydınlatılmış rızanın doğru şekilde alınmaması ve hastane kayıtlarının eksiksiz şekilde tutulmaması nedenleriyle hizmet kusurunun bulunduğu derece mahkemelerinin kararlarıyla ortaya konulduğundan bu hususta herhangi bir tartışma bulunmamaktadır. Bu durumda Anayasa Mahkemesinin yapacağı inceleme, hizmet kusurunun giderilmesi amacıyla başvurucuya ödenen manevi tazminat miktarı ile maddi tazminata ilişkin talebin reddedildiği hususları dikkate alınarak başvurucuya yeterli bir giderim sağlanıp sağlanmadığı ile sınırlı olacaktır.

42. Mahkemelerce 20.000 TL olarak belirlenen manevi tazminat miktarı ile davanın koşulları ve başvurucunun uğradığı zararlar arasında açık bir orantısızlık bulunduğu değerlendirilmektedir. Zira 25/3/2009 tarihinde gerçekleştirilen cerrahi müdahale akabinde başvurucunun birçok kez sağlık kuruluşlarından tıbbi destek aldığı, tedavi sürecinin uzun yıllar devam ettiği, sağlık durumunun günlük yaşantısına önemli derecede etki ettiği ve somut olayın koşulları dikkate alındığında hükmedilen manevi tazminat miktarının tazminat hakkının özünü zayıflatacak kadar düşük olduğu görülmektedir. Söz konusu miktar Anayasa Mahkemesinin benzer davalarda belirlediği tazminat miktarına göre de oldukça düşüktür. Üstelik söz konusu tazminat kararının hastane kayıtlarının eksiksiz şekilde tutulmamasına ilişkin ek bir nedene dayandırıldığı da görülmektedir.

43. Öte yandan açıkça tespit edilen hizmet kusurlarına rağmen derece mahkemeleri tarafından maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi ve ret kararının ikna edici gerekçelere dayandırılamaması başvurucunun zararlarının yeterli şekilde tazmin edilememesine neden olmuştur. Gerek takdir edilen manevi tazminat miktarının düşük olduğu gerekse maddi tazminat talebinin reddedildiği hususları birlikte değerlendirildiğinde başvurucunun mağduriyetine ilişkin yeterli giderimin sağlanamadığı sonucuna varılmaktadır. Bu durumda başvuruya konu davada verilen kararın ihlalin giderilmesi bakımından yetersiz olduğu değerlendirildiğinden başvurucunun maddi ve manevi varlığının korunması hakkı bakımından devletin pozitif yükümlülüğünün yerine getirildiği söylenemeyecektir.

44. Açıklanan gerekçelerle başvurucunun Anayasa'nın 17. maddesinin birinci fıkrasında güvence altına alınan kişinin maddi ve manevi varlığını koruma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları

45. Başvurucu, yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle adil yargılanma hakkı kapsamında güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

2. Değerlendirme

46. Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir."

47. Başvurucunun yargılamanın uzun sürdüğüne ilişkin şikâyetinin Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkı kapsamında incelenmesi gerekir.

a. Kabul Edilebilirlik Yönünden

48. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Esas Yönünden

49. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin idari yargılamanın süresi tespit edilirken sürenin başlangıç tarihi olarak davanın ikame edildiği tarih; sürenin sona erdiği tarih olarak -çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde- yargılamanın sona erdiği, yargılaması devam eden davalar yönünden ise Anayasa Mahkemesinin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin şikâyetle ilgili kararını verdiği tarih esas alınır (Selahattin Akyıl, B. No: 2012/1198, 7/11/2013, §§ 45, 47).

50. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin idari yargılama süresinin makul olup olmadığı değerlendirilirken yargılamanın karmaşıklığı ve kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun yargılamanın süratle sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar dikkate alınır (Selahattin Akyıl, § 41).

51. Somut başvuruya konu yargılamanın üç dereceli olduğu görülmektedir. Yargılama süresinin başladığı tarih, tam yargı davasının açıldığı 26/8/2013 tarihidir. Sürenin bitiş tarihi ise başvurucunun karar düzeltme talebinin reddedildiği 24/5/2019 tarihidir.

52. Anılan ilkeler ve Anayasa Mahkemesinin benzer başvurularda verdiği kararlar dikkate alındığında başvuruya konu olaydaki 5 yıl 9 aya yakın yargılama süresinin makul olmadığı sonucuna varmak gerekir.

53. Açıklanan gerekçelerle başvurucunun Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

C. Giderim Yönünden

54. Başvurucu; ihlalin tespiti, yargılamanın yenilenmesi ve 100.000 TL maddi, 100.000 TL manevi tazminata hükmedilmesi talebinde bulunmuştur.

55. Tespit edilen ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılmasına ilişkin usul ve esaslar 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinde yer almaktadır.

56. Başvuruda tespit edilen kişinin maddi ve manevi varlığını koruma hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran

nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasında düzenlenen bireysel başvuruya özgü yeniden yargılama kurumunun özelliklerine ilişkin kapsamlı açıklamalar için bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100). Kişinin maddi ve manevi varlığını koruma hakkı yönünden ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

57. Bununla birlikte somut başvuruda makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna varıldığından anılan hak yönünden ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararı karşılığında başvurucuya 6.750 TL manevi tazminatın ödenmesine karar verilmesi gerekir. Başvurucunun uğradığını iddia ettiği maddi zarar ile tespit edilen ihlal arasında illiyet bağı bulunmayıp başvurucu da yeterli bilgi ve belge sunmadığından maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

58. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 364,60 TL harç ve 9.900 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 10.264,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Kişinin maddi ve manevi varlığını koruma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. 1. Anayasa’nın 17. maddesinde güvence altına alınan kişinin maddi ve manevi varlığını koruma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

2. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin kişinin maddi ve manevi varlığını koruma hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere İstanbul 4. İdare Mahkemesine (E.2013/1879, K.2016/1832) GÖNDERİLMESİNE,

D. Makul sürede yargılanma hakkının ihlalinin sonuçlarının kaldırılması için başvurucuya net 6.750 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

E. 364,60 TL harç ve 9.900 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 10.264,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemelerde gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin İstanbul Bölge İdare Mahkemesi Sekizinci İdare Dava Dairesine (E.2017/957, K.2017/2134) ve Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 23/11/2022 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ERTAN ENGİNYURT

B. No: 2019/37012 | Karar tarihi: 23.11.2022

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/37012

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

ERTAN ENGİNYURT BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/37012)

Karar Tarihi: 23/11/2022

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Üyeler : Engin YILDIRIM

M. Emin KUZ

Basri BAĞCI

Kenan YAŞAR

Raportör : Dr.Berrak YILMAZ

Başvurucu : Ertan ENGİNYURT

Vekili : Av. Öznur AYYILDIZ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, başvurucunun WhatsApp adlı mesajlaşma programını kullanarak yaptığı yazışmaların işveren tarafından incelenmesi ve bu yazışmalar gerekçe gösterilerek iş akdinin feshedilmesi nedeniyle özel hayata saygı hakkı kapsamındaki kişisel verilerin korunmasını isteme hakkı ile adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Başvurucu özel bir şirket çalışanı olup şirketin hizmet sağladığı Sağlık Bakanlığına bağlı bir devlet hastanesinde (Kurum) bilgi işlem sorumlusu olarak görev yapmaktadır. Başvurucunun bilgisayarını açık bırakması sonucunda sorumlu olan amiri tarafından kurum içerisinde görevini icra ettiği sırada mesajlaşma programı kullanarak çalışma arkadaşları ile firma ve kurum yöneticilerine karşı iftira ve hakaret ettiği tespit edilmiştir. İşveren şirket tarafından 16/11/2017 tarihli yazısında başvurucudan çalışma arkadaşları ile firma ve kurum yöneticilerine karşı iftira ve hakaret ettiği, çalışma arkadaşlarıyla birlikte örgütlü bir biçimde bilişim sistemini sekteye uğrattığı hususlarında savunması istenmiştir. Başvurucu, savunmasını 21/11/2017 tarihinde göndermiş ve 22/11/2017 tarihinde iş akdi bildirimsiz olarak feshedilmiştir.

3. Başvurucu 20/12/2017 tarihinde Ordu İş Mahkemesinde (Mahkeme) işe iade istemiyle dava açmıştır. Dava dilekçesinde başvurucu; iş akdinin haksız olarak feshedildiğini, feshe dayanak yapılan mesajlaşma programının çok yaygın olarak kullanıldığını, bu yazışmaların kişisel veri olarak korunması gerektiğini, bu yazışmaların elde ediliş şeklinin muğlak olduğunu ve hukuka aykırı delil niteliğinde olduğunu ifade etmiştir.

4. Mahkeme 31/5/2018 tarihinde davanın kabulüne, feshin geçersizliğine ve başvurucunun işe iadesine karar vermiştir. Kararın gerekçesinde; fesih bildiriminin yazılı olarak yapılmadığı, bu nedenle şekil şartlarına uygun olmayan feshin geçersiz olduğu belirtilmiştir.

5. Davalı vekillerinin anılan karara karşı yaptığı istinaf başvurusu Samsun Bölge Adliye Mahkemesi 7. Hukuk Dairesinin (Bölge Adliye Mahkemesi) 5/10/2018 tarihli kararıyla dava dosyasında eksikliklerin tamamlaması amacıyla dosyanın esası incelenmeden mahkemesine iade edilmesine kesin olarak karar verilmiştir. Kararın gerekçesinde; davalı işveren tarafından hizmet akdinin WhatsApp adlı mesajlaşma programında küfür ve hakaret yapılması nedeniyle haklı nedenle feshettiklerinin iddia olunduğu, ilk derece mahkemesince yazılı şekil şartına uyulmayarak sözleşmenin feshedildiğinden bahisle davanın kabulüne karar verildiği belirtilmiştir. Kararda ilk derece mahkemesinin davalı işverenin iddiası üzerinde durmadığı, haklı fesih nedenlerinin bulunup bulunmadığını tartışmadığı, haklı nedenle feshin varlığı halinde yazılı fesih bildirim şartının bulunmadığı hususunu dikkate almaksızın eksik inceleme ve yanılgılı değerlendirme yaptığı vurgulanmıştır.

6. Mahkeme tarafından yapılan yeniden yargılama neticesinde 10/5/2019 tarihinde davanın reddine karar verilmiştir. Kararın gerekçesinde; işverenin kendisine yönelik hakaret içeren ve sunmuş olduğu hizmeti sekteye uğratmaya yönelik söylemlerde bulunan çalışan ile iş akdini devam ettirmesinin beklenemeyeceği, işverenin başvurucunun şirkete yapılan hakaret, tehdit ve küfürler ile sunmuş olduğu hizmetleri sekteye uğratmaktan dolayı yani ahlak ve iyi niyet kurallarına uymayan haller sebebine dayanarak iş sözleşmesini feshettiği ifade edilmiştir. Kararda işverenin haklı nedenle derhal feshinde yazılı şekil şartı aranmadığı, başvurucunun eylemleri nedeniyle yapılan feshin geçerli olduğu, başvurucu tarafından söz konusu WhatsApp yazışmalarının hukuka aykırı şekilde ele geçirildiği iddia edilmiş ise de iş verence bu işlemin yapıldığı yönünden bir iddia ve tespit bulunmadığı vurgulanmıştır.

7. Başvurucunun karara karşı istinaf yoluna başvurması üzerine Bölge Adliye Mahkemesi 19/9/2019 tarihinde ilk derece mahkemesi kararının yasal ve hukuksal gerekçeleri ile maddi delillerin takdirinde isabetsizlik bulunmadığından istinaf başvurusunun esastan reddine kesin olarak karar vermiştir.

8. Başvurucu vekili nihai hükmü 14/10/2019 tarihinde tebliğ aldıktan sonra 8/11/2019 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

9. Başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

10. Başvurucu; iş akdinin haksız olarak feshedildiğini, WhatsApp mesajlaşma programının 3. kişilerin erişimine kapalı olduğunu, bu nedenle bu mesaj içeriklerinin hukuka aykırı delil niteliğinde bulunduğunu, hukuka aykırı elde edilen yazışmaların dayanak gösterilerek başvurucunun iş akdinin yazılı bildirim olmaksızın feshedildiğini iddia etmiştir. Başvurucu vekili; başvurucunun, delillerini ve iddialarını etkili şekilde ortaya koyamadan, karşı tarafın

iddialarına etkili şekilde itiraz etme imkanı bulamadan karar verilmesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini, kişisel veri niteliğindeki mesajların delil olarak kullanılması nedeniyle özel hayatın gizliliği hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

11. Başvuru özel hayata saygı hakkı kapsamındaki kişisel verilerin korunmasını isteme hakkı ile haberleşme hürriyeti yönünden incelenmiştir.

12. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan özel hayata saygı hakkı kapsamındaki kişisel verilerin korunmasını isteme hakkı ile haberleşme hürriyetinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

13. Anayasa Mahkemesi daha önce iletişim araçlarının işveren tarafından denetlenmesi kapsamındaki uyuşmazlıklarda derece mahkemeleri tarafından devletin pozitif yükümlülükleri bağlamında çıkarların dengelenmesi ve müdahalenin ölçülülüğünün irdelenmesi kapsamında gözetilmesi gereken hususları genel olarak belirlemiş; buna göre somut olayın koşullarına göre iş sözleşmelerinde kısıtlayıcı ve zorlayıcı düzenlemelerin ne şekilde belirlendiği, tarafların bu düzenlemeler hakkında bilgilendirilip bilgilendirilmediği, çalışanların temel haklarına yönelik müdahalede bulunulmasına neden olan meşru amacın müdahale ile ölçülü olup olmadığı, sözleşmenin feshinin çalışanların eylem ya da eylemsizlikleri karşısında makul ve orantılı bir işlem olup olmadığı hususlarının uyuşmazlığın çözümünde gözetilmesi gerektiğini tespit etmiştir (Ömür Kara ve Onursal Özbek, B. No: 2013/4825, 24/3/2016,§ 50; E.Ü., [GK], B. No: 2016/13010, 17/9/2020, § 67; Samet Ayyıldız, B. No: 2018/34548, 28/12/2021, § 32).

14. Başvuru konusu olayda başvurucu, bir özel şirket çalışanı olup bu şirketin hizmet sağladığı Sağlık Bakanlığına bağlı bir devlet hastanesinde bilgi işlem sorumlusu olarak görev yapmaktadır. Başvurucu görevi için tahsis edilmiş bilgisayardaki WhatsApp yazışmalarının içeriklerinin bilgisayarını açık bırakması sonucunda sorumlu olan amiri tarafından tespit edildiğini ve bunların dayanak yapılarak iş sözleşmesinin feshedildiğini iddia etmektedir.

15. Başvuru konusu olayda işveren şirket tanığı mesaj içeriklerinin başvurucunun bilgisayarını açık bırakması sonucunda sorumlu olan amiri tarafından elde edildiğini ifade etmiştir. Anılan mesajlaşma programının işyerinin işleyişiyle bir ilgisinin bulunmadığı, başvurucu ve arkadaşları tarafından özel mesajlaşmalar için oluşturulduğu anlaşılmaktadır. Yargı kararlarından ve taraf dilekçelerinden başvurucu ile iş arkadaşları arasındaki mesajlaşmaların işyeri ve çalışanları ile ilgili özel görüşlerini içerdiği, içeriğinde bazı küçük düşürücü ifadelerin bulunduğunun ifade edildiği görülmektedir.

16. Öncelikle işyerinde kullanıma tahsis edilen bilgisayar üzerinden yapılan iletişimin denetlenebileceğine ve iletişim araçlarının kullanım koşullarına ilişkin olarak önceden tam ve açık bir bilgilendirme yapılmadığı hâllerde temel hak ve özgürlüklerinin işyerinde de korunacağı yönündeki haklı beklentiyle çalışan kişinin işyeri bilgisayarı üzerinden kişisel yazışmalar yapabileceğinin işveren tarafından da öngörülebilecek bir durum olduğu vurgulanmalıdır. Buradan hareketle çalışana açık bir bilgilendirmenin yapılmadığı hâllerde hak ve özgürlüklerine bir müdahalede bulunulmayacağı hususunda çalışanların makul bir beklenti içinde olacaklarının kabul edilmesi, temel hak ve özgürlüklerin sağladığı güvencelerden yararlandırılması gerektiği söylenebilir (Samet Ayyıldız, B. No: 2018/34548,28/12/2021, §40).

17. Somut olayda işverenin işyeri bilgisayarını inceleme yetkisi ile kapsamını gösteren bir bildirimin başvurucuya yapıldığına ilişkin bilgi ve belge sunmadığı hususları gözetildiğinde işveren tarafından işyerinde kullanıma tahsis edilen bilgisayar üzerinden yapılan iletişimin izlenebileceği ve denetlenebileceği yönünde açık bir bilgilendirme yapılmadığı anlaşılmaktadır. Öte yandan özel hayat alanına dâhil olan WhatsApp mesajlaşma içerikleri gerekçe gösterilerek başvurucunun iş akdi feshedilmiştir. Ancak işveren, davalı taraf olarak yargılama sürecinde müdahalenin meşru görülebilecek nedenlerini ve dayanaklarını, başvurucunun beklentilerinin gözetildiğini ve haklarının dikkate alındığını, ayrıca müdahale konusunda başvurucunun bilgilendirildiğini ortaya koyamamıştır. Bu bağlamda yargılama sürecinde feshin temel sebebini oluşturan WhatsApp mesajlaşma programı ile iletişime veya işyeri bilgisayarlarında özel iletişime yönelik olarak böyle bir bilgilendirmenin yapılıp yapılmadığı derece mahkemelerince tartışılmamış, başvurucunun kendisi alenileştirmediği hâlde onun rızası alınmadan ve önceden bir bilgilendirme yapılmadan mesaj içeriklerine hukuka aykırı olarak erişildiği yönündeki esaslı iddialarının karşılanmadığı anlaşılmıştır (ayrıntılı açıklama için bkz. Samet Ayyıldız, §41).

18. Kaldı ki somut olayda kişisel kullanıma ilişkin olduğu herkesçe ve işverence bilinen söz konusu programın denetlenmesinin başvurucunun özel hayatının ve haberleşmesinin gizliğinin korunması konusundaki makul beklentisine aykırı olduğu açıktır. Mahkemece de anılan programın kişisel kullanıma özgü bir mesajlaşma programı olduğunun herkesçe bilinebilir bir durum olmasına rağmen bu tür bir programın içerisinde yer alan yazışmaların ne suretle denetlendiğine ve içeriklerinin feshe dayanak alındığı hususunun gerekli olup olmadığına ve başvurucunun özel hayatı ile haberleşmesine olan etkisine yönelik herhangi bir değerlendirme yapılmamıştır (ayrıntılı açıklama için bkz. Samet Ayyıldız, §42).

19. Bunun yanında işveren başvurucunun bilgisayarındaki özel mesajları hukuka uygun bir yöntemle elde ettiğine yönelik de sağlıklı bir açıklama yapamamıştır. Yargılama aşamasında davalı şirket vekilinin davaya cevap dilekçesinden feshe dayanak olan mesajlaşma içeriklerinin başvurucunun bilgisayarını açık bırakması sonucunda sorumlu olan amiri tarafından elde edildiği anlaşılmıştır. Bu anlamda başvurucunun bilgisayarında yer alan iletişiminin içeriğine erişilmesini zorunlu kılan bir durumun mevcut olduğunun işveren tarafından açıklanmadığı görülmüştür. Ancak aynı amaca ulaşılabilmesi bakımından tarafların şikâyet ve savunmalarının analizi, tanıkların dinlenilmesi, işyeri kayıtları ile yürütülen projelerin süreç ve sonuçlarının incelenmesi gibi araçlar da mevcut olduğu hâlde niçin mesaj içeriklerinin incelenmesinin zorunlu ve gerekli görüldüğü işveren tarafından açık bir şekilde ortaya konulamadığı gibi derece mahkemeleri tarafından da somut olay bu yönüyle tartışılmamıştır (ayrıntılı açıklama için bkz. Samet Ayyıldız, §43).

20. Öte yandan somut olayda işverenin yaptığı müdahalenin kapsamının tartışılması gerekir. Bu bağlamda işveren tarafından Mahkemeye sunulan başvurucunun yazışmaları ve yargılama süreci bir bütün hâlinde değerlendirildiğinde işverenin yazışma içeriklerine başvurucunun ve mesajlaştığı arkadaşlarının rızası hilafına erişim sağladığı ve bu içeriklerin de iş akdinin feshine dayanak yapıldığı görülmüştür.

21. Nitekim Anayasa Mahkemesi E.Ü. ve Samet Ayyıldız kararlarına konu başvurucunun kurumsal e-posta hesabı ve WhatsApp içeriğinin işveren tarafından incelenmesi ve bu yazışmalar gerekçe gösterilerek iş akdinin feshedilmesi şeklindeki benzer somut olaylarda da aynı sonuca ulaşmış ve ihlal kararları vermiştir. Başvurucunun kurumsal kullanım için değil kendi özel kullanımı amacıyla bilgisayarına kurduğu ve kullanarak arkadaşlarıyla özel mesajlaşmalar gerçekleştirdiği WhatsApp adlı mesajlaşma programındaki içeriklerin işveren

tarafından bir şekilde elde edilerek iş akdinin feshine dayanak yapıldığı somut olayda da anılan karardaki ilkelerden ayrılmayı gerektirir bir durum bulunmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

22. Açıklanan gerekçelerle özel hukuk iş ilişkilerinden doğan uyuşmazlığı karara bağlayan derece mahkemeleri tarafından yukarıda belirtilen anayasal güvenceleri gözeten özenli bir yargılama yapılarak pozitif yükümlülüklerin yerine getirilmediği anlaşıldığından başvurucunun Anayasa'nın 20. maddesinde güvence altına alınan özel hayata saygı hakkı kapsamındaki kişisel verilerin korunmasını isteme hakkı ile Anayasa'nın 22. maddesinde güvence altına alınan haberleşme hürriyetinin ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

23. Başvurucu, ihlalin tespit edilmesini, yeniden yargılama yapılmasını istemiş; yeniden yargılama mümkün olmadığı takdirde kıdem ve ihbar tazminatları ile işsiz kaldığı sürelerin karşılığı olarak 100.000 TL maddi tazminat talebinde bulunmuştur. Başvurucunun manevi tazminat talebinde bulunmadığı anlaşılmaktadır.

24. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasında düzenlenen bireysel başvuruya özgü yeniden yargılama kurumunun özelliklerine ilişkin kapsamlı açıklamalar için bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

25. Bu durumda özel hayata saygı hakkı kapsamındaki kişisel verilerin korunmasını isteme hakkı ile haberleşme hürriyetinin ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Yapılacak yeniden yargılama ise bireysel başvuruya özgü düzenleme içeren 6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasına göre ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılmasına yöneliktir. Bu kapsamda yapılması gereken iş, yeniden yargılama kararı verilerek Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar verilmesinden ibarettir. Bu sebeple kararın bir örneğinin yeniden yargılama yapılmak üzere ilgili mahkemeye gönderilmesine karar verilmesi gerekmektedir.

26. Anayasa Mahkemesinin maddi tazminata hükmedebilmesi için başvurucunun uğradığını iddia ettiği maddi zarar ile tespit edilen ihlal arasında illiyet bağı bulunmalıdır. Başvurucunun bu konuda herhangi bir belge sunmamış olması nedeniyle maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Özel hayata saygı hakkı kapsamındaki kişisel verilerin korunmasını isteme hakkı ile haberleşme hürriyetinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 20. maddesinde güvence altına alınan özel hayata saygı hakkı kapsamındaki kişisel verilerin korunmasını isteme hakkı ile Anayasa'nın 22. maddesinde güvence altına

alınan haberleşme hürriyetinin İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin özel hayata saygı hakkı kapsamındaki kişisel verilerin korunmasını isteme hakkı ile haberleşme hürriyetinin ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Ordu İş Mahkemesine (E.2018/404, K.2019/234) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucunun maddi tazminat talebinin reddine,

E. 364,60 TL harç ve 9.900 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 10.264,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemenin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin bilgi için Samsun Bölge Adliye Mahkemesi 7. Hukuk Dairesine (E.2019/1877, K.2019/1753) GÖNDERİLMESİNE,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 23/11/2022 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

AHMET BAYANMELEK

B. No: 2019/37577 | Karar tarihi: 23.11.2022

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/37577

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

AHMET BAYANMELEK BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/37577)

Karar Tarihi: 23/11/2022

R.G. Tarih ve Sayı: 19/1/2023 - 32078

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Üyeler : Engin YILDIRIM

M. Emin KUZ

Basri BAĞCI

Kenan YAŞAR

Raportör : Berrak YILMAZ

Başvurucu : Ahmet BAYANMELEK

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, ceza infaz kurumunda bulunan başvurucunun annesinin vefatından dolayı taziye için talep ettiği mazeret izninin verilmemesi nedeniyle özel hayata ve aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, terör örgütüne üye olma suçundan Türkoğlu (Kahramanmaraş) 2 No.lu L Tipi Yüksek Güvenlikli Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda (Ceza İnfaz Kurumu) hükümlü olarak bulunmaktadır. Başvurucu 4/10/2019 tarihinde, aynı tarihte vefat eden annesinin taziyesine katılmak için mazeret izni talebiyle Ceza İnfaz Kurumuna dilekçe vermiştir. Kahramanmaraş Cumhuriyet Başsavcılığı (Başsavcılık) 4/10/2019 tarihinde başvurucunun talebini reddetmiştir. Başsavcılık kararında; başvurucunun iznini geçireceği adresin güvenlik açısından sakıncalı olup olmadığına ilişkin yapılan tahkikat neticesinde cenazenin bulunduğu mahallenin kozmopolit olduğu, cenaze çadırına dört beş yerden girilebildiği, adresin Amanos Dağlarının yakınlarında olduğu, başvurucunun mazeret iznine çıkmasının güvenlik açısından uygun olmadığının bildirildiği belirtilmiştir.

3. Başvurucu, nihai hükmü 5/10/2019 tarihinde tebellüğ ettikten sonra 1/11/2019 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

4. Komisyonca kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

5. Başvurucu, haklı bir gerekçe olmadan taziye izni verilmemesi nedeniyle ailesinin acısını paylaşamadığını ve büyük üzüntü duyduğunu belirterek özel hayata ve aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir. Bakanlık görüşünde; somut olaya, mevzuat hükümlerine ve Anayasa Mahkemesi kararlarına yönelik açıklamalara yer verildikten sonra yapılacak incelemede Anayasa ve ilgili mevzuat hükümlerinin, Anayasa Mahkemesi içtihadının ve somut olayın kendine özgü koşullarının da dikkate alınması gerektiği ifade edilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı cevap vermemiştir.

6. Başvuru, özel hayata ve aile hayatına saygı hakkı kapsamında incelenmiştir.

7. Benzer koşulları içeren Anayasa Mahkemesinin Rasul Kocatürk ([GK] B. No: 2016/8080, 16/12/2019, §§ 32-39) kararında cenaze törenine katılma yönünden infaz hâkimliğine şikâyet yolunun tüketilmesinin zorunlu olmadığı sonucuna ulaşıldığından somut başvuru açısından da bu yaklaşımdan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

8. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan özel hayata ve aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

9. Başvurucunun özel hayata ve aile hayatına saygı hakkına yönelik müdahalenin 13/12/2004 tarihli ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un 94. maddesinin (1) ve (2) numaralı fıkralarında yer alan düzenlemeler gereğince kanuni temelinin olduğu ve infaz kurumu güvenliğinin sağlanması şeklinde meşru amacının bulunduğu açıktır (Rasul Kocatürk, §§ 45-50)

10. Temel hak ve özgürlüklere yönelik bir müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun kabul edilebilmesi için zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşılaması ve orantılı olması gerekir (Ferhat Üstündağ, B. No: 2014/15428, 17/7/2018, § 45; Abuzer Uzun, B. No: 2016/61250, 13/6/2019, § 38).

11. Anayasa'nın 19. maddesi gereği hükümlü ve tutukluların özel ve aile hayatına birtakım sınırlamaların getirilmesi, hukuka uygun olarak ceza infaz kurumunda tutulmanın kaçınılmaz ve doğal bir sonucudur. Bu bağlamda idarenin tutuklu ve hükümlülerin özel ve aile hayatına müdahale konusunda takdir yetkisinin daha geniş olduğu gözetilmelidir. Burada mühim olan ceza infaz kurumunun güvenliğinin sağlanması amacı ile hükümlünün özel ve aile hayatına saygı gösterilmesi hakkı arasında adil bir dengenin kurulmuş olmasıdır (Rasul Kocatürk, § 56). Ayrıca Rasul Kocatürk kararında belirtildiği üzere yakını ölen hükümlünün izin talebinin kamu makamlarınca süratle harekete geçilerek -koşullar da dikkate alındığında- mümkün olan en kısa sürede sonuçlandırılması önem arz etmektedir. Ayrıca talebin karşılanmasında kamu makamlarının kendilerinden beklenen özeni göstermesi gerekir. Talebin karşılanması imkân dâhilinde görülmezse bu duruma ilişkin zorunluluk hâlleri ve güvenlik riskleri somut olgu ve olaylara dayanılarak açıklanmalıdır (Rasul Kocatürk, §§ 61, 62).

12. Başvurucunun mazeret izni talebini Başsavcılık güvenlik gerekçesine dayanarak

reddetmiştir. Başsavcılık -cenaze töreninin yapılacağı yerin Ceza İnfaz Kurumuna yaklaşık iki buçuk saatlik bir mesafede olduğu da dikkate alındığında- başvurucunun cenaze törenine katılabilmesini sağlamaya yönelik olarak durumun gerektirdiği özeni gösterdiğini, ilgili personelin görevlendirilmesi için alternatif çözümler denediğini ortaya koyabilmiş değildir. Dolayısıyla Başsavcılık kararında gösterilen gerekçe, başvurucunun çıkarları ile toplumun çıkarları arasında adil denge kurulmasına yönelik ikna edici, ilgili ve yeterli unsurlara sahip değildir. Bu durumda başvurucunun taziyeye katılarak ailesine destek olma imkânından yoksun kalmasında kamu makamlarının talebi reddetmesi şeklindeki müdahalesi nedeniyle özel hayata ve aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşılmıştır.

13. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 20. maddesinde güvence altına alınan özel hayata ve aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

14. Başvurucu, ihlalin tespiti ve 900.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

15. Başvurucunun annesinin vefatı nedeniyle taziye kabulüne katılmasının artık mümkün olmadığı dikkate alındığında tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmamaktadır.

16. Öte yandan ihlalin niteliği dikkate alınarak başvurucuya net 13.500 TL manevi tazminat ödenmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Özel hayata ve aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Anayasa'nın 20. maddesinde güvence altına alınan özel hayata ve aile hayatına saygı hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Başvurucuya net 13.500 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

E. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin bilgi için Kahramanmaraş Cumhuriyet Başsavcılığına (E.2019/7335) GÖNDERİLMESİNE,

G. Kararın bir örneğinin bilgi için Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 23/11/2022 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

HULUSİ YILMAZ

B. No: 2017/17428 | Karar tarihi: 01.12.2022

Genel Kurul

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2017/17428

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

GENEL KURUL

KARAR

HULUSİ YILMAZ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2017/17428)

Karar Tarihi: 1/12/2022

R.G. Tarih ve Sayı: 19/1/2023 - 32078

GENEL KURUL

KARAR

Başkan : Zühtü ARSLAN

Başkanvekili : Hasan Tahsin GÖKCAN

Başkanvekili : Kadir ÖZKAYA

Üyeler : Engin YILDIRIM

Muammer TOPAL

M. Emin KUZ

Rıdvan GÜLEÇ

Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Selahaddin MENTEŞ

Basri BAĞCI

İrfan FİDAN

Kenan YAŞAR

Muhterem İNCE

Raportörler : M. Emin ŞAHİNER

Özgür DUMAN

Başvurucu : Hulusi YILMAZ

Vekili : Av. Meral ÇOLAK

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru; başvurucuya ait bina ve eklentilerinin madencilik faaliyetleri yüzünden gördüğü zararın tazmin edilmemesi nedeniyle mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının, yargılamanın makul sürede tamamlanmaması nedeniyle de adil yargılanma hakkı kapsamındaki makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 20/2/2017 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir.

7. Birinci Bölüm tarafından 29/6/2021 tarihinde yapılan toplantıda, niteliği itibarıyla Genel Kurul tarafından karara bağlanması gerekli görüldüğünden başvurunun Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün (İçtüzük) 28. maddesinin (3) numaralı fıkrası uyarınca Genel Kurula sevkine karar verilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

8. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

A. Uyuşmazlığın Arka Planı

9. Ülkemizde en önemli taş kömürü rezervleri başvuruya konu taşınmazın da yer aldığı Zonguldak havzasında bulunmaktadır. Bu çerçevede Zonguldak havzası taş kömürlerinin 19. yüzyıl ortalarından beri ülkemizin ekonomik, endüstriyel ve toplumsal gelişiminde önemli bir payı olduğu kabul edilmektedir. Havza-i Fahmiye olarak adlandırılan anılan bölgedeki taş kömürü havzasının sınırları 17/1/1326 (1910) tarihli ve 289 sayılı Tezkere-i Samiyye (Sadaret Tezkeresi) ile belirlenmiştir. Tezkere ile havzanın bir haritasının çıkarılması amaçlanmış ancak bu harita yapılamamış, Ereğli kömür havzasının sınırını gösteren 1295 tarihli Bahriye Nezareti haritasıyla yetinilmiştir. Buna göre Zonguldak Merkez ilçesi, Ereğli, Bartın, Çaycuma ve Kurucaşile ilçelerinin tamamı, Devrek, Ulus ve Karabük ilçelerinin de bir kısmı havza kapsamına alınmıştır.

10. Cumhuriyet Dönemi'nde 5/2/1958 tarihli ve 4/9925 sayılı Bakanlar Kurulu Kararnamesi ile havzanın sınırları genişletilmiştir.

11. 10/10/1983 tarihli ve 96 sayılı Türkiye Taşkömürü Kurumu Kuruluşu Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin (96 sayılı KHK) 14. maddesiyle Tezkere-i Samiyye ile belirlenen ve bilahare 5/2/1958 tarihli Bakanlar Kurulu kararı ile genişletilen saha, kömür havzasına tahsis edilmiştir.

12. Öte yandan Tezkere-i Samiyye ile havza içinde kalan taşınmaz malların kazandırıcı zamanaşımı yoluyla iktisap edilmesi yasaklanmıştır.

13. Yargıtay İçtihadı Birleştirme Büyük Genel Kurulunun 10/6/1953 tarihli ve E.1953/6, K.1953/5 sayılı kararı ile Tezkere-i Samiyye'nin hâlen geçerli olduğu, bu tezkerenin konusunu oluşturan taşınmazların kamu malları kapsamına alındığı, bu nedenle söz konusu kömür havzasındaki taşınmazların kazandırıcı zamanaşımı yoluyla iktisap edilemeyeceği kabul edilmiştir. Bununla birlikte Tezkere-i Samiyye gereği kazanılmış olan haklar saklı tutulmuş, bu kapsamda 17/1/1326 (1910) tarihinden önce on yıllık kazandırıcı zamanaşımı şartı gerçekleşmişse zilyedi lehine tescil kararı verilebilmesi mümkün görülmüştür.

14. 96 sayılı KHK'nın 14. maddesinde Tezkere-i Samiyye ile belirlenen ve bilahare 5/2/1958 tarihli Bakanlar Kurulu kararı ile genişletilen, aynı madde ile kömür havzasına tahsis edilen sahanın kamu malı olduğu hükme bağlanmıştır.

15. 5/6/1986 tarihli ve 3303 sayılı Taşkömürü Havzasındaki Taşınmaz Malların İktisabına Dair Kanun 19/6/1989 tarihli ve 19139 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Bu Kanun'un 1. maddesine göre söz konusu taş kömürü havzası dâhilindeki taşınmazların zilyetleri adına tesciline imkân sağlanmıştır. Buna karşılık aynı Kanun'un 3. maddesinde tespit ve tescil edilen taşınmazların maliklerinin maden işletmeciliği sebebiyle meydana gelen zararlardan dolayı bir hak ve tazminat talep edemeyecekleri düzenlenmiştir.

16. Ayrıca Tezkere-i Samiyye, Anayasa Mahkemesi kararına da konu olmuştur. Anayasa Mahkemesinin 25/3/1963 tarihli ve E.1963/28, K.1963/66 sayılı kararı ile Tezkere-i Samiyye'nin dayanağı olan itiraz konusu 289 sayılı Meclis-i Vükelâ (Bakanlar Kurulu) kararının kanun niteliğinde olmayıp idari bir karardan ibaret olduğu belirtilerek itirazın görev yönünden reddine karar verilmiştir.

B. Başvuruya Konu Dava Süreci

17. Başvurucu, Zonguldak'ın Merkez ilçesi Dilaver Mahallesi'nde kâin 1 parsel numaralı taşınmazın malikidir. Taşınmazın üzerinde dört bina ve muhtelif eklentiler bulunmaktadır.

18. Türkiye Taşkömürü Kurumu (TTK) Genel Müdürlüğü, Demir Mad. Pet. Ür. İnş. Tur. Nak. San. Tic. A.Ş. ile 1996 yılında rödovans sözleşmesi imzalamak suretiyle söz konusu Şirkete 7 No.lu ruhsat sahasında maden işletme hakkını devrederek madencilik faaliyetinde bulunma izni vermiştir. Başvurucunun beyanına göre anılan sahada 1990-1996 yılları arasında TTK, 1996 yılından günümüze değin ise rödovans işletmecisi olarak faaliyet göstermektedir.

19. Başvurucu, mezkûr taşınmazının kusurlu kömür üretimi nedeniyle oluşan tasman dolayısıyla meydana gelen çökmelerden hasar görerek tamamen kullanılamaz hâle geldiği iddiasıyla TTK Genel Müdürlüğü ile Demir Mad. Pet. Ür. İnş. Tur. Nak. San. Tic. A.Ş. aleyhine Zonguldak 2. Asliye Hukuk Mahkemesinde (Mahkeme) 19/9/2011 tarihinde tazminat davası açmıştır. Başvurucu; dava dilekçesinde yıkım, enkaz nakliye ve yeniden inşadan dolayı uğradığı zararlardan fazlaya ilişkin haklarını saklı tutup 10.000 TL zararın yasal faizi ile birlikte davalılardan müştereken ve müteselsilen tahsiline karar verilmesini talep etmiştir.

20. Davalı TTK Genel Müdürlüğü cevap dilekçesinde dava konusu taşınmazların 3303 sayılı Kanun hükümleri uyarınca tespit ve tescil edildiğini, bu Kanun hükümleri uyarınca taşınmaz malların sahiplerinin maden işletmeciliği sebebiyle meydana gelen zararlardan dolayı bir hak ve tazminat talep edemeyeceklerini belirtmiştir. TTK Genel Müdürlüğüne göre ayrıca rödovans işletmecisi diğer davalı şirket ile yapılan sözleşmenin 15. maddesi hükmü uyarınca üretim faaliyetleri esnasında işletmeci tarafından özel kişiye veya kamuya ait mallara veya taşınmazlara verilecek her türlü zararın sorumluluğu işletmeciye aittir. Diğer davalı

rödovans işletmecisi şirket de cevap dilekçesinde TTK Genel Müdürlüğü ile akdettikleri mezkûr sözleşmenin aralarındaki ilişkiyi düzenlediğini belirtmiştir.

21. Mahkeme 4/9/2012 tarihinde inşaat mühendisi, maden mühendisi ve yüksek maden-jeoloji mühendisinden müteşekkil teknik bilirkişiler eşliğinde mahallinde keşif yapmıştır. Keşif sonucu düzenlenen 4/9/2013 tarihli teknik bilirkişi raporunda; dava konusu krokideki 1 No.lu binada meydana gelen hasarın %15'inin yapımdan doğan kusurlardan, %85'inin ise davalıların neomi damarında kömür üretiminin neden olduğu tasman etkisiyle meydana gelen oturmadan kaynaklandığı, 2 No.lu binada meydana gelen hasarın %10'unun yapımdan doğan kusurlardan, %90'ının ise davalıların neomi damarında kömür üretiminin neden olduğu tasman etkisiyle meydana gelen oturmadan kaynaklandığı, 3 No.lu binada meydana gelen hasarın %15'inin yapımdan doğan kusurlardan, %85'inin ise davalıların neomi damarında kömür üretiminin neden olduğu tasman etkisiyle meydana gelen oturmadan kaynaklandığı, 4 No.lu binada meydana gelen hasarın %15'inin yapımdan doğan kusurlardan, %85'inin ise davalıların neomi damarında kömür üretiminin neden olduğu tasman etkisiyle meydana gelen oturmadan kaynaklandığı ve dava tarihi itibarıyla yıpranma payı ile yapımdan kaynaklanan kusur oranı düşüldükten sonra dört bina ve eklentilerindeki hasar bedelinin 80.055 TL olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca mezkûr rapora göre dava konusu yapının bulunduğu taşınmaz 3303 sayılı Kanun kapsamında kalmaktadır.

22. Mahkeme 28/11/2013 tarihinde davanın reddine karar vermiştir. Kararda, Yargıtay 14. Hukuk Dairesinin (Daire) 23/9/2013 tarihli ilamına da atıf yapılmak suretiyle 3303 sayılı Kanun'un 3. maddesi uyarınca tapu kayıt maliklerinin dahi maden işletmeciliği sebebiyle meydana gelen zararlardan dolayı bir hak ve tazminat talep etme hakları bulunmadığı vurgulanmıştır. Ayrıca başvurucunun şahsi hak iddiasına dayalı olarak taş kömürü havzasındaki yapısında oluşan zararın tazmini için herhangi bir hakka sahip olmadığı ifade edilmiştir.

23. Daire, başvurucunun temyiz ettiği kararı 11/2/2016 tarihinde onamış; düzeltme talebini ise 27/12/2016 tarihinde reddetmiştir.

24. Nihai karar, başvurucunun vekiline 20/1/2017 tarihinde tebliğ edilmiştir.

25. Başvurucu 20/2/2017 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

26. 3303 sayılı Kanun'un "Tazminat hakkı" kenar başlıklı 3. maddesi şöyledir:

''Bu Kanuna göre tespit ve tescil edilen taşınmaz malların sahipleri; madenler üzerinde herhangi bir hak iddia edemezler, işletme ve arama hakları yoktur, maden işletmeciliği sebebiyle meydana gelen zararlardan dolayı bir hak ve tazminat talep edemezler.

Madenleri işleten kurum veya tahsis sahiplerinin arama ve işletme hakları aynen devam eder, iş ve emniyet sahaları ile bu sahaların uzantısı içinde mevcut her türlü yeraltı ve yerüstü tesisleri aynen muhafaza edilir. Bu Kanuna göre tespit ve tescil edilen taşınmaz malların sahipleri, mülkiyet hakkına dayanarak bu konularda bir hak ve tazminat iddiasında bulunamazlar."

Bu hususlar tapu sicilinin beyanlar hanesinde gösterilir.''

27. Konu hakkındaki diğer ilgili hukuk için bkz. Sabri Uhrağ ([GK], B. No: 2017/34596, 29/12/2020, §§ 26-41).

V. İNCELEME VE GEREKÇE

28. Anayasa Mahkemesinin 1/12/2022 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

29. Başvurucu, makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

30. Bireysel başvuru sonrasında 31/7/2018 tarihli ve 30495 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 25/7/2018 tarihli ve 7145 sayılı Kanun'un 20. maddesiyle 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine Yapılmış Bazı Başvuruların Tazminat Ödenmek Suretiyle Çözümüne Dair Kanun'a geçici madde eklenmiştir. Ferat Yüksel (B. No: 2014/13828, 12/9/2018, §§ 35, 36) kararında Anayasa Mahkemesi yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı ya da yargı kararlarının geç veya eksik icra edildiği ya da icra edilmediği iddiasıyla 31/7/2018 tarihinden önce gerçekleştirilen bireysel başvurulara ilişkin olarak Tazminat Komisyonuna başvuru imkânının getirilmesine ilişkin yolu ulaşılabilir, başarı şansı sunan ve yeterli giderim sağlama kapasitesi bulunan bir yol olarak değerlendirmiş ve başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemezlik kararı vermiştir. Somut başvuru yönünden de söz konusu karardan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

31. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Mülkiyet Hakkı ile Bağlantılı Olarak Etkili Başvuru Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları

32. Başvurucu; tapu ile maliki olduğu taşınmaz üzerinde bulunan dört bina ve eklentilerinin ruhsat devri olmaksızın, madencilik faaliyetlerinin maden işletme sahası içinde 4/6/1985 tarihli ve 3213 sayılı Maden Kanunu'nun 5. maddesine aykırı olarak ve işletme ruhsatı bölünmek suretiyle TTK tarafından davalı özel şirkete yaptırılmasından ve kusurlu madencilik faaliyetleri sebebiyle kullanılamaz hâle gelmesinden yakınmaktadır. Başvurucuya göre yerel mahkeme kararında atıf yapılan 3303 sayılı Kanun, usul ve yasalar ile fen ve teknolojinin gereklerine uymayan kusurlu madencilik faaliyetlerini koruma altına almamaktadır.

33. Diğer yandan başvurucu, Anayasa Mahkemesinin 24/5/2012 tarihli ve E.2011/110, 2012/79 sayılı kararı ile 3213 sayılı Kanun'un ek 1. maddesinin dördüncü fıkrasında yer alan "...bu Kanunun 7. maddesinde belirtilen hükümler..." ibaresinin iptal edilmesiyle ortaya çıkan yeni durum karşısında aynı Kanun'un ek 1. maddesinin beşinci fıkrasında yer alan düzenlemenin de yine aynı gerekçelerle Anayasa'ya aykırı bir durum arz ettiğini ileri sürmektedir. Başvurucuya göre devlet, sağlıklı çevre ortamlarının sağlanması yükümlülüğünü somut olayda yerine getirememiştir. Başvurucu son olarak derece mahkemelerince gerekçe gösterilmeksizin davanın reddedildiğini ifade etmiştir. Başvurucu sonuç olarak arazide tümüyle meydana gelen geniş kapsamlı heyelan sebebiyle tapulu taşınmazını kullanamadığını ve taşınmazdaki hareketlenmenin devam ettiğini belirtmiştir. Bu bağlamda adil yargılanma, mülkiyet ve yaşam haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

2. Değerlendirme

34. Anayasa'nın "Mülkiyet hakkı" kenar başlıklı 35. maddesi şöyledir:

"Herkes, mülkiyet ve miras haklarına sahiptir.

Bu haklar, ancak kamu yararı amacıyla, kanunla sınırlanabilir.

Mülkiyet hakkının kullanılması toplum yararına aykırı olamaz."

35. Anayasa'nın "Temel hak ve hürriyetlerin korunması" kenar başlıklı 40. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Anayasa ile tanınmış hak ve hürriyetleri ihlâl edilen herkes, yetkili makama geciktirilmeden başvurma imkânının sağlanmasını isteme hakkına sahiptir."

36. Başvurucu, mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiası yanında ayrıca adil yargılanma ve yaşam haklarının da ihlal edildiğini ileri sürmektedir. Bununla birlikte başvurucunun tapu ile maliki olduğu taşınmaz üzerinde bulunan dört bina ve eklentilerinin madencilik faaliyetleri sebebiyle kullanılamaz duruma geldiği hâlde tazminat davası açamaması yönündeki şikâyeti özü itibarıyla mülkiyet hakkını ilgilendirmektedir. Başvuruya konu olayda başvurucunun mülkiyet hakkı kapsamında yer alan bina ve eklentilerinin madencilik faaliyetleri sonucu büyük ölçüde tasman etkisi sebebiyle kullanılamaz hâle geldiği hususunda bir tartışma bulunmamaktadır. Başvurucunun -iddiaya göre- kusurlu yürütülen madencilik faaliyeti nedeniyle madeni işleten özel şirket ile rödovans sözleşmesi yoluyla şirkete maden işletme iznini verip -iddiaya göre- denetim ve gözetim görevini yerine getirmeyen TTK aleyhine açtığı tazminat davası derece mahkemelerince işin esası incelenmeden sadece 3303 sayılı Kanun'un 3. maddesinin birinci fıkrasının "Bu Kanuna göre tespit ve tescil edilen taşınmaz malların sahipleri; ... maden işletmeciliği sebebiyle meydana gelen zararlardan dolayı bir hak ve tazminat talep edemezler." hükmüne göre reddedilmiştir. Anılan hüküm bir taşınmazın madencilik faaliyetleri dolayısıyla zarar görmesi nedeniyle açılacak tazminat davalarında mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasının esasının incelenmesini ve giderim sağlanmasını engellediğinden başvurucunun iddialarının Anayasa'nın 35. maddesinde düzenlenen mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde güvence altına alınan etkili başvuru hakkı kapsamında değerlendirilmesi gerektiği sonucuna varılmıştır.

a. Kabul Edilebilirlik Yönünden

37. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Esas Yönünden

38. Anayasa'nın 35. maddesiyle güvenceye bağlanan mülkiyet hakkı, ekonomik değer ifade eden ve parayla değerlendirilebilen her türlü mal varlığı hakkını kapsamaktadır (AYM, E.2015/39, K.2015/62, 1/7/2015, § 20). Somut olayda başvuruya konu taşınmazın başvurucu adına tapuda kayıtlı olduğu anlaşıldığından Anayasa'nın 35. maddesi anlamında mülkün varlığında tereddüt bulunmamaktadır. Somut olayda başvuruya konu taşınmazın başvurucu adına tapuya tescil edildiği ve üzerindeki bina ve eklentilerinin de başvurucuya ait olduğu hususunda bir tereddüt yoktur. Dolayısıyla başvurucunun Anayasa'nın 35. maddesi anlamında mülkünün mevcut olduğu açıktır.

i. Genel İlkeler

39. Genel ilkeler için bkz. Sabri Uhrağ, §§ 51-59.

ii. İlkelerin Olaya Uygulanması

40. Başvurucu, tapu ile maliki bulunduğu taşınmaz üzerindeki dört binanın ve eklentilerinin ruhsat devri olmaksızın, madencilik faaliyetlerinin maden işletme sahası içinde 3213 sayılı Kanun'un 5. maddesine aykırı olarak ve işletme ruhsatı bölünmek suretiyle TTK tarafından davalı özel şirkete yaptırılmasından ve kusurlu madencilik faaliyetleri sebebiyle kullanılamaz hâle gelmesinden yakınmaktadır.

41. Anayasa Mahkemesi Sabri Uhrağ kararında benzer bir iddiayı incelemiştir. Anılan kararda başvuru konusu taşınmazın da bulunduğu taş kömürü havzasındaki taşınmazların kamu malı sayıldığı, buradaki taşınmazların kazandırıcı zamanaşımı ile edinilmesinin yasak olduğu, bununla birlikte havza üzerinde yerleşimin engellenemediği, bu fiilî durumun yarattığı sorunları gidermek için 1986 yılında çıkarılan 3303 sayılı Kanun ile havza içindeki taşınmazların tesciline imkân sağlandığı ancak Kanun'un 3. maddesinde ilgili taşınmazların sahiplerinin maden işletmeciliği sebebiyle meydana gelen zararlardan dolayı bir hak ve tazminat talep edemeyecekleri hususunun hükme bağlandığı hatırlatılmıştır (Sabri Uhrağ, §§ 60, 61). Kararda ayrıca Anayasa'nın 168. maddesi uyarınca madenlerin devletin hüküm ve tasarrufu altında olmasına karşın devletin madencilik faaliyetinin yürütüldüğü havzada yapılaşmaya izin verip -en azından engel olmayıp- sonrasında sırf bireylere menfaat temin ettiği gerekçesiyle anayasal yükümlülüklerini yerine getirmemesinin ise kabul edilemeyeceği tespitinde bulunulmuştur (Sabri Uhrağ, § 63).

42. Anayasa Mahkemesinin tespitine göre başvurucunun konutunda meydana gelen zarar nedeniyle mülkiyet hakkının devlet ya da üçüncü kişiler tarafından madencilik faaliyetleri sırasında ihlal edildiği iddialarının esasını inceletme ve zararlarını giderme imkânı sunan etkili bir hukuk yolunun bulunması mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının gereği olarak görülmelidir. Bununla birlikte her ne kadar 11/1/2011 tarihli ve 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu hükümleri çerçevesinde madencilik faaliyetlerinden kaynaklanan zararların karşılanmasına ilişkin genel kurallar mevcut ise de taş kömürü havzası yönünden 3303 sayılı Kanun'un 3. maddesi şeklen var olan dava yolunu etkisiz hâle getirmekte, derece mahkemeleri işin esasını incelemeden davaları kategorik olarak reddetmektedir (Sabri Uhrağ, §§ 66, 67). Sonuç olarak başvurucunun konutunun madencilik faaliyetleri sonucu büyük ölçüde tasman etkisi sebebiyle yıkılarak kullanılamaz hâle geldiği mezkûr olayda da bu durumda mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasının esasının incelenmesini ve giderim sağlanmasını engelleyen kanun hükmü nedeniyle mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine karar verilmiştir (Sabri Uhrağ, § 70).

43. Somut olayda da başvurucunun mülkiyet hakkı kapsamında yer alan bina ve eklentileri madencilik faaliyetleri sonucu büyük ölçüde tasman etkisi sebebiyle hasar görerek kullanılamaz hâle gelmiştir. Başvurucunun -iddiasına göre- kusurlu yürütülen madencilik faaliyeti nedeniyle madeni işleten özel şirket ile şirkete rödovans sözleşmesiyle maden işletme iznini verip denetim ve gözetim görevini yerine getirmeyen TTK aleyhine açtığı tazminat davası derece mahkemelerince işin esası incelenmeden sadece 3303 sayılı Kanun'un 3. maddesinin birinci fıkrası uyarınca reddedilmiştir. Davada söz konusu bina ve eklentilerinin başvurucuya ait olduğu ve bu yapıların 3303 sayılı Kanun kapsamında kaldığı tartışmasızdır. Öte yandan bilirkişi raporuna göre taşınmazın üzerindeki başvurucuya ait bina ve eklentilerinin yığma kâgir tarzda inşa edildiği ve bunların 1975 yılından sonra yapıldığı anlaşılmıştır. Bilirkişi raporunda ayrıca dava konusu alanın mevcut imar planına

göre 17. etap ıslah imar alanı içinde afete maruz yerde kaldığı açıklanmıştır. Başvurucunun kendi taşınmazı üzerindeki bu yapılar, madencilik faaliyeti kapsamında büyük ölçüde (üç yapı için %85, bir yapı için %90) tasman etkisinden dolayı hasar görmüştür.

44. Diğer taraftan başvuru konusu olayda başvurucu, hem TTK'nın hem de özel şirketin kusurlarından dolayı zararın meydana geldiğini ileri sürmektedir. Ancak 3303 sayılı Kanun'un 3. maddesi kategorik olarak kusurlu-kusursuz sorumluluk ayrımı yapmaksızın hiçbir tazminat davası açılamayacağını düzenlemektedir. Bu sebeple gerek ilk derece mahkemesi gerek Yargıtay Dairesi zararın madencilik faaliyeti sırasında TTK'nın veya özel şirketin kusurlu davranışlarından kaynaklanıp kaynaklanmadığını irdelememiştir.

45. Dolayısıyla mevcut başvuruda da Sabri Uhrağ kararında ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir neden bulunmayıp mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasının esasının incelenmesini ve giderim sağlanmasını engelleyen kanun hükmü nedeniyle Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

C. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

1. Genel İlkeler

a. İhlalin Kaynakları ve Giderim Yolları

46. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"(1) Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir. …

(2) Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

47. Anayasa Mahkemesinin Mehmet Doğan ([GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018) kararında ihlal sonucuna varıldığında ihlalin nasıl ortadan kaldırılacağı hususunda genel ilkeler belirlenmiştir. Anayasa Mahkemesi diğer bir kararında ise bu ilkelerle birlikte ihlal kararının yerine getirilmemesinin sonuçlarına da değinmiş ve bu durumun ihlalin devamı anlamına geleceği gibi ilgili hakkın ikinci kez ihlal edilmesiyle sonuçlanacağına işaret etmiştir (Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019).

48. Bireysel başvuru kapsamında bir temel hakkın ihlal edildiğine karar verildiği takdirde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırıldığından söz edilebilmesi için temel kural, mümkün olduğunca eski hâle getirmenin yani ihlalden önceki duruma dönülmesinin sağlanmasıdır. Bunun için ise öncelikle ihlalin kaynağı belirlenerek devam eden ihlalin durdurulması, ihlale neden olan karar veya işlemin ve bunların yol açtığı sonuçların ortadan kaldırılması, varsa ihlalin sebep olduğu maddi ve manevi zararların giderilmesi, ayrıca bu bağlamda uygun görülen diğer tedbirlerin alınması gerekmektedir (Mehmet Doğan, §§ 55, 57).

49. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilmeden

önce ihlalin kaynağının belirlenmesi gerekir. Buna göre ihlal; idari eylem ve işlemlerden, yargısal işlemlerden veya yasama işlemlerinden kaynaklanabilir. İhlalin kaynağının belirlenmesi uygun giderim yolunun belirlenebilmesi bakımından önem taşımaktadır (Mehmet Doğan, § 57).

b. Kanundan Kaynaklanan İhlalin ve Sonuçlarının Giderimi

50. Anayasa'nın 11. maddesi uyarınca Anayasa hükümleri yasama, yürütme ve yargı organlarını, idare makamlarını, diğer kuruluş ve kişileri bağlayan temel hukuk kurallarıdır. Buna göre kamu gücü kullanan makamların her türlü iş ve işlemlerinde öncelikle Anayasa hükümlerini gözetmeleri zorunludur. Diğer taraftan Anayasa'nın 138. maddesine göre hâkimler Anayasa'ya, kanuna ve hukuka uygun olarak vicdani kanaatlerine göre hüküm verirler. Görüldüğü üzere yargı organlarının uyuşmazlıkları öncelikle Anayasa hükümlerini dikkate alarak çözüme kavuşturmaları anayasal bir zorunluluktur. Bu bağlamda bireysel başvurunun ikincilliği ilkesi Anayasa Mahkemesinin ilk elden yani doğrudan inceleme yapmamasını ifade ettiği gibi esas itibarıyla idari ve yargısal makamların önlerindeki meseleleri ve uyuşmazlıkları öncelikle Anayasa'ya uygun biçimde sonuca bağlamaları yönünden birincil derecede sorumlu olduklarını göstermektedir (bazı değişikliklerle birlikte bkz. Mehmet Apaydın, B. No: 2015/13099, 8/1/2020, § 46).

51. Nitekim özellikle temel kanunlarda öngörülen dürüstlük ve iyi niyet kuralları, hakkın kötüye kullanılması yasağı gibi genel ilkeler ile bazı hâllerde olayın özelliklerine ve durumun gereklerine göre hâkime takdir yetkisi tanınması uyuşmazlıkların çözümünde Anayasa'ya uygun yorum imkânı tanıyan söz konusu etkili hukuksal korumanın bir gereği olarak görülmelidir. Dolayısıyla ister özel kişiler arası isterse de taraflardan birinin kamu gücü olduğu uyuşmazlıklar olsun her durumda hâkimin hukuk kurallarını Anayasa'ya uygun bir biçimde yorumlaması ve yargı yetkisinin kullanımı çerçevesinde özellikle Anayasa ile güvence altına alınan temel hak ve hürriyetlerin korunmasını gözetmesi beklenmektedir (Mehmet Apaydın, § 47).

52. Bununla birlikte uyuşmazlığa uygulanacak kanun hükmünün Anayasa'ya uygun, yoruma dahi imkân tanımayacak ölçüde açık ve belirli olduğu durumlarda ise mahkemelerin kural olarak söz konusu hükmü kendiliğinden uygulamamaları mümkün değildir. Anayasa'nın 152. maddesinde, Anayasa'ya aykırılığın diğer mahkemelerde ileri sürülmesi hususu düzenlenmiştir. Anılan maddenin birinci fıkrasına göre bir davaya bakmakta olan mahkeme, uygulanacak bir kanun veya Cumhurbaşkanlığı kararnamesinin hükümlerini Anayasa'ya aykırı görürse veya taraflardan birinin ileri sürdüğü aykırılık iddiasının ciddi olduğu kanısına varırsa Anayasa Mahkemesinin bu konuda vereceği karara kadar davayı geri bırakır. Buna göre Anayasa koyucu, somut norm denetimine imkân tanıyarak olağan yargı yerlerine Anayasa'ya aykırı kanun hükümlerinin iptali için Anayasa Mahkemesine başvurma yetki ve görevi tanımıştır. Diğer bir deyişle Anayasa'ya aykırı bir kanun hükmüne dayanılarak uyuşmazlığın sonuçlandırılması Anayasa'nın üstünlüğü ve bağlayıcılığı kuralı ile bağdaştırılmamıştır. Dolayısıyla yargılamanın her aşamasında, anılan Anayasa hükmü çerçevesinde davada uygulanacak kanun hükmünün Anayasa'ya aykırılığı yönünde itirazda bulunulabilmesi mümkündür. Bunun da ötesinde Anayasa'ya aykırı olduğu hâlde kanun hükmüne karşı itiraz yoluna gidilmeyerek uyuşmazlığın çözüme kavuşturulması o davada görevli mahkemenin Anayasa ile kendisine verilen görevi yerine getirmediği anlamına geleceği gibi bireysel başvuruya konu olması hâlinde Anayasa ile korunan temel hak ve hürriyetlerin de ihlaline sebebiyet verebilecektir.

53. Diğer taraftan Anayasa koyucu, kanunla insan hakları alanındaki milletlerarası sözleşmelerin aynı konuda farklı hükümler içermesi durumunda çıkabilecek uyuşmazlıklarda özel bir çatışma kuralı ihdas etmiştir. Anayasa'nın 90. maddesinin son fıkrasına 7/5/2004 tarihli ve 5170 sayılı Kanun'un 7. maddesiyle eklenen cümle "Usulüne göre yürürlüğe konulmuş temel hak ve özgürlüklere ilişkin milletlerarası andlaşmalarla kanunların aynı konuda farklı hükümler içermesi nedeniyle çıkabilecek uyuşmazlıklarda milletlerarası andlaşma hükümleri esas alınır." hükmünü içermektedir. Nitekim anılan maddenin gerekçesinde de "Uygulamada usulüne göre yürürlüğe konulmuş insan haklarına ilişkin milletlerarası andlaşmalar ile kanun hükümlerinin çelişmesi halinde ortaya çıkacak bir uyuşmazlığın hallinde hangisine öncelik verileceği konusundaki tereddütlerin giderilmesi amacıyla 90 ıncı maddenin son fıkrasına hüküm eklenmektedir." denilmiştir. Dolayısıyla bir dava sırasında uygulanacak kanun hükmünün temel hak ve özgürlüklere ilişkin milletlerarası antlaşma hükümlerine aykırı olması durumunda milletlerarası antlaşma hükümleri esas alınarak da uyuşmazlık çözümlenebilir. Bireysel başvuru bakımından Anayasa ile Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) ortak koruma alanında yer alan temel hak ve özgürlüklerin kapsamına özel olarak dikkati çekmek gerekir. Ortak koruma alanında bulunan Sözleşme'de yer alan hak ve özgürlükler zaten Anayasa hükümleri ile korunduğu için yukarıdaki çatışma kuralının uygulanmasından önce somut norm denetimine başvurulmasının ayrı bir önemi vardır.

54. Bu aşamada belirtmek gerekir ki Anayasa'da yer alan kuralların, temel hak ve özgürlüklere ilişkin güvence ve ölçütlerin yorumlanması bakımından bütün anayasal organların yetkisi bulunmakla birlikte norm denetiminde olduğu gibi bireysel başvuru yolunda da Anayasa maddelerinin nihai yorum yetkisi Anayasa Mahkemesine aittir (bazı değişikliklerle birlikte bkz. Kadri Enis Berberoğlu (2) [GK], B. No: 2018/30030, 17/9/2020, § 71). Bu durumda Anayasa hükümlerinin yeknesak bir biçimde uygulanması ve yorumlanmasını sağlamak açısından dava sırasında resen veya talep üzerine uygulanacak kanun hükmünün Anayasa'ya aykırı olduğu iddiasının ciddi olduğu kanısına varan mahkemenin öncelikle Anayasa'nın 152. maddesine göre itiraz yoluna başvurması beklenir. Nitekim yukarıda değinilen çatışma kuralından farklı olarak somut norm denetimi kapsamında ilgili kanun hükmünün Anayasa'ya aykırı olduğunun tespit edilmesi hâlinde iptal edilerek yürürlükten kaldırılması sağlanmaktadır. Bununla birlikte çeşitli sebeplerle itiraz yoluna gidilmesinin mümkün olmadığı veya Anayasa'da yer almayan ancak milletlerarası antlaşmalarda düzenlenen hükümlerin uygulanmasının söz konusu olduğu ya da benzeri başka sebeplerle kimi durumlarda Anayasa'nın 90. maddesinin son fıkrasındaki anılan hükmün de uygulama alanı bulabileceği hatırda tutulmalıdır.

55. Yasama işlemleri de tıpkı diğer kamu gücü işlemleri gibi uygulanmak kaydıyla Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü fıkrasına göre bireysel başvuruya konu olabilmektedir. Bu kapsamda Anayasa Mahkemesi kanundan kaynaklandığını tespit ettiği durumlarda ihlalin ve sonuçlarının nasıl giderilebileceğini ise önceki kararlarında açıklamıştır (Y.T. [GK], B. No: 2016/22418, 30/5/2019, § 76; Süleyman Başmeydan [GK], B. No: 2015/6164, 20/6/2019, § 70; Bedrettin Morina [GK], B. No: 2017/40089, 5/3/2020, § 60; Süleyman Kurtel [GK], B. No: 2016/1808, 22/1/2021, § 66; Hamit Yakut [GK], B. No: 2014/6548, 10/6/2021, § 132; Malaklar İnşaat Taahhüt Gıda Maden Sanayi ve Ticaret A.Ş. (2), § 74; B. No: 2018/3296, 30/6/2021, § 75; Keskin Kalem Yayıncılık ve Ticaret A.Ş. ve diğerleri [GK], B. No: 2018/14884, 27/10/2021, § 159; Yeni Gün Haber Ajansı Basın ve Yayıncılık A.Ş. ve diğerleri [GK], B. No: 2016/5903, 10/3/2022, § 124; Atilla Yazar ve diğerleri [GK], B. No: 2016/1635, 5/7/2022, § 196; Nevriye Kuruç [GK], B. No: 2021/58970, 5/7/2022, § 113).

56. Buna göre ihlal, idari makamların veya derece mahkemelerinin Anayasa’ya uygun yorum yapmalarına imkân vermeyecek açıklıktaki bir kanun hükmünü uygulamaları veya kanundaki belirsizlikler sebebiyle ortaya çıkmışsa bu ihlal kanunun uygulanmasından değil doğrudan kanundan kaynaklanmaktadır. Bu durumda söz konusu ihlalin bütün sonuçlarıyla giderilebildiğinden söz edilebilmesi için ancak ihlale yol açan kanun hükmünün ortadan kaldırılması veya ilgili hükmün yeni ihlallere yol açılmayacak bir şekilde değiştirilmesi ya da yeni ihlallere yol açılmasının önüne geçilmesi için belirsizliğin giderilmesi suretiyle giderilebilir (Süleyman Başmeydan, § 70).

57. Ayrıca belirtmek gerekir ki anayasal düzenin korunması yalnızca Anayasa Mahkemesine ait bir görev değildir. Anayasal kurumların, kamu gücünü kullanan organların, gerçek veya tüzel kişilerin Anayasa'yı koruma ve anayasal kurallara sadakat gösterme yükümlülüğü bulunmaktadır (Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, § 144). Bunun yanında Anayasa'nın Başlangıç bölümünde, kuvvetler ayrımı ilkesinin kuvvetler arasında öncelikle Anayasa'nın üstünlüğüne dayalı medeni bir iş bölümü ve iş birliğini gerektirdiği ifade edilmektedir. İhlalin idari işlemden kaynaklandığı durumlarda idari mercilerin, yargı kararından kaynaklandığı hâllerde ise yargı makamlarının Anayasa'ya aykırılık sonucunu doğuran ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırma şeklinde bir anayasal yükümlülüğü bulunduğu gibi ihlale kanunun yol açması durumunda ise söz konusu iş bölümü ve iş birliği ilişkisi çerçevesinde yasama organının anayasal anlamda görevi devreye girmektedir. Ayrıca bu gibi durumlarda Anayasa Mahkemesince, benzer ihlallere yol açılmaması bakımından ihlale sebep olan yapısal sorunun çözümünün ancak kanun değişikliği yapılmasına bağlı olduğu tespit edilmektedir.

58. Nitekim bu kararlarda Anayasa Mahkemesi benzeri ihlallerin önüne geçilmesinin bireysel başvurunun amacı ve işlevine de uygun olacağını belirterek kararın bir örneğinin yasama organına gönderilmesine karar vermiştir. Bunun yanında kimi başvurularda ihlalin tespit edilmesi ve kararın bir örneğinin yasama organına gönderilmesinin somut başvurular bağlamında başvuruculların ihlalden kaynaklanan mağduriyetini bütünüyle gidermediğini gözeterek yeniden yargılama yapılmasına da karar verilmiştir (Atilla Yazar ve diğerleri, § 197; Yeni Gün Haber Ajansı Basın ve Yayıncılık A.Ş. ve diğerleri, § 127).

2. İlkelerin Olaya Uygulanması

59. Başvurucu 350.000 TL tazminat ödenmesi talebinde bulunmuştur.

60. Somut başvuruda olduğu gibi mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine karar verilen Sabri Uhrağ kararında Anayasa Mahkemesi ihlalin doğrudan 3303 sayılı Kanun'un 3. maddesinden kaynaklandığı sonucuna varmıştır. Buna göre ilgili Kanun hükmünün hâlen yürürlükte olduğunu gözeterek yeniden yargılama yapılması yerine ihlalin giderilebilmesi ve benzeri yeni ihlallerin önüne geçilebilmesi için ihlale yol açan Kanun hükmünün gözden geçirilmesi konusunda takdir yetkisinin yasama organına ait olduğunu vurgulamıştır. Anayasa Mahkemesi benzeri ihlallerin de önüne geçilmesinin bireysel başvurunun amacı ve işlevine de uygun olacağını belirterek kararın bir örneğini bilgi ve takdiri için yasama organına gönderilmesi gerektiğine hükmetmiştir. Ayrıca ihlalin sonuçlarına ilişkin eski hâle getirme kuralı çerçevesinde başvurucunun varsa maddi ve manevi zararlarının da giderilmesi gerektiği de dikkate alınarak başvurucunun da aralarında olduğu bu durumdaki kişiler yönünden tazminat hükümlerine ilişkin düzenleme yapılması hususundaki keyfiyet de Türkiye Büyük Millet Meclisine (TBMM) bildirilmiştir.

61. Bu karar 28/1/2021 tarihli ve 31378 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanmış ve TBMM'ye de

gönderilmiştir. Ancak aradan bir yıl on ayı aşkın bir süre geçmesine rağmen herhangi bir kanun değişikliği yapılmadığı görülmektedir. Yukarıda değinilen anayasal ilkeler, uluslararası hukuk belgeleri ve yargı organlarının kararları ile karşılaştırmalı hukuk örnekleri dikkate alınarak benzeri ihlallerin önüne geçilmesi bakımından yapılacak kanuni düzenleme bakımından asıl görev ve sorumluluk yasama organına düşmektedir. Bununla birlikte eldeki başvuruda eski hâle getirme ilkesi çerçevesinde başvurucunun uğradığı mağduriyetin nasıl giderileceği hususunun belirlenmesi gerekir.

62. Mevcut başvuru bakımından başvurucunun mağduriyetinin eski hâle getirme ilkesi çerçevesinde giderilmesi Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü fıkrası ile 6216 sayılı Kanun'un 50. maddesi uyarınca zorunludur. Bunun için ise yukarıda değinildiği üzere mümkün olduğunca ihlalden önceki duruma dönülmesi sağlanmalıdır. Aksi takdirde başvurucunun mağdur statüsü sona erdirilmemiş ve ihlalin sonuçları giderilmemiş olur. Anayasa Mahkemesi tarafından ihlale yol açtığı tespit edilen ve mevcut başvuruya konu davada uygulanan kanun hükmü ile ilgili olarak yasama organı tarafından bir değişiklik yapılmadığına göre ihlalden önceki duruma dönülmesini temin etmek için ihlalin sonuçlarının gideriminin anılan maddeye göre yeniden yargılama kapsamında sağlanıp sağlamayacağı hususunun Anayasa'da ve anılan Kanun'da yer alan hükümler çerçevesinde tartışılması gerekmektedir.

63. 6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin birinci fıkrasında ihlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedileceği hüküm altına alınmıştır. Dolayısıyla bu madde, Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü fıkrasına uygun olarak ihlalin bütün sonuçlarıyla giderilerek önceki duruma dönülmesinin sağlanması yetki ve görevini Anayasa Mahkemesine vermektedir. Diğer taraftan bu maddenin ikinci fıkrasında, ihlalin mahkeme kararından kaynaklanması durumunda ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosyanın ilgili mahkemeye gönderileceği belirtilmiştir. İhlalin kaynağı kimi durumlarda doğrudan yargı kararı olabilmektedir. Bu gibi durumlarda ihlal kararında gösterilen gerekçelere uygun olarak yeniden yargılama yapılması ihlalin sonuçlarını giderebilecek etkin bir araçtır. Bununla birlikte ihlal, idari bir işlemden kaynaklansa bile ihlalin sonuçları yargı organlarınca giderilmediği için de yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar görülebilmektedir (bkz. Kartal Surp Nişan Ermeni Kilisesi Mektebi Vakfı, B. No: 2019/4794, 18/1/2022, §§ 63, 64; Ayhan Işık Aslım, B. No: 2018/14339, 14/9/2021, §§ 64, 65). Böyle durumlarda ise ihlal sebebiyle bireysel anlamda idari işlemin yol açtığı mağduriyetin giderilmesi görevi yargı organlarına düşmektedir. İhlale sebebiyet veren idari işlemin ihlal kararı doğrultusunda yargı organlarınca kaldırılması ve eski hâle getirme ilkesine uygun diğer tedbirlerin alınması bireyin ihlalden önceki duruma dönülmesini sağlayacaktır.

64. Bu bağlamda ihlalin kanundan kaynaklandığı durumlarda yeniden yargılama yapılmasında hukuki bir yarar olup olmadığı ihlalin sonuçlarının giderilmesini ilgilendiren bütün Anayasa hükümleri birlikte dikkate alınarak belirlenmelidir.

65. Yukarıda da değinildiği üzere Anayasa kurallarının bağlayıcılığını düzenleyen Anayasa'nın 11. maddesi ve hâkimin öncelikle Anayasa kurallarını dikkate alarak uyuşmazlıkları çözmesini emreden Anayasa'nın 138. maddesi hâkimin Anayasa'ya uygun karar vermesini zorunlu kılmaktadır. Bu bağlamda Anayasa'nın 152. maddesi de hâkime davada uygulayacağı kanun hükmünün Anayasa'ya uygun olup olmadığını inceleme görevi yüklediğine dikkati çekmek gerekir. Ancak somut olayda bireysel başvuru öncesi yapılan yargılama sırasında ilk derece mahkemesi ve Yargıtay, Anayasa'nın 152. maddesi

kapsamında bu davada uygulanan kanun hükmünün Anayasa'ya aykırılığı yönünde bir itiraz başvurusunda bulunmamıştır.

66. Bununla birlikte yeniden yapılacak yargılamada anılan Anayasa hükmü çerçevesinde davada uygulanacak kanun hükmünün Anayasa'ya aykırılığı yönünde itirazda bulunulabilmesi mümkündür (bkz. § 52).

67. Diğer taraftan yeniden yapılacak yargılamada uygulanacak kanun hükmünün temel hak ve özgürlüklere ilişkin milletlerarası antlaşma hükümlerine aykırı olması durumunda milletlerarası antlaşma hükümleri esas alınarak uyuşmazlığın çözülebileceğine yönelik Anayasa'nın 90. maddesinin son fıkrası hükmü de -yukarıda değinilen koşullar dahilinde (bkz. §§ 53, 54)- uygulama alanı bulabilir. Ancak yukarıda da izah edildiği üzere Anayasa'nın 152. maddesi uyarınca Anayasa'ya aykırı olan kanun hükmünün iptali için Anayasa Mahkemesine başvurulması, başvuruya konu olayın koşulları dikkate alındığında daha doğru bir yol olarak ortaya çıkmaktadır.

68. Sonuç olarak anılan Anayasa hükümlerine göre mevcut başvuru bakımından mülkiyet hakkının ihlalinin ve sonuçlarının yukarıda belirtilen şekilde gideriminin sağlanabileceği değerlendirilmekle yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu durumda kararın bir örneğinin Zonguldak 2. Asliye Hukuk Mahkemesine gönderilmesi gerekir.

69. Yeniden yargılama yapılması bu aşamada yeterli bir giderim sağlayacağından başvurucunun tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

70. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 257,50 TL harç ve 9.900 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 10.157,50 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Mülkiyet hakkı bağlamında etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlalinin sonuçlarının giderilmesi için Zonguldak 2. Asliye Hukuk Mahkemesine (E.2011/255, K.2013/411) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucunun tazminat talebinin REDDİNE,

E. 257,50 TL harç ve 9.900 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 10.157,50 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 1/12/2022 tarihinde

OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

NARİN KURT

B. No: 2018/2540 | Karar tarihi: 01.12.2022

Genel Kurul

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2018/2540

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

GENEL KURUL

KARAR

NARİN KURT BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2018/2540)

Karar Tarihi: 1/12/2022

R.G. Tarih ve Sayı: 22/3/2023 - 32140

GENEL KURUL

KARAR

Başkan : Zühtü ARSLAN

Başkanvekili : Hasan Tahsin GÖKCAN

Başkanvekili : Kadir ÖZKAYA

Üyeler : Engin YILDIRIM

Muammer TOPAL

M. Emin KUZ

Rıdvan GÜLEÇ

Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Selahaddin MENTEŞ

Basri BAĞCI

İrfan FİDAN

Kenan YAŞAR

Muhterem İNCE

Raportör : Nahit GEZGİN

Başvurucu : Narin KURT

Vekilleri : 1. Av. Turgut KAZAN

2. Av. Aslı KAZAN

3. Av. Serdar LAÇİN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, bir kişinin kolluk görevlisi tarafından öldürülmesi ve olay hakkında etkili ceza soruşturması yürütülmemesi nedeniyle yaşam hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 18/1/2018 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü bildirmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı 22/12/2020 tarihinde beyanda bulunmuştur.

7. İkinci Bölüm başvurunun Genel Kurul tarafından incelenmesine karar vermiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

8. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ve Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) aracılığıyla temin edilen bilgi ve belgeler çerçevesinde ilgili olaylar özetle şöyledir:

9. İstanbul İl Emniyet Müdürlüğünün birimleri Soma'da meydana gelen maden kazasında yaşamını yitiren işçilerle kamuoyunda Gezi Parkı eylemleri olarak bilinen toplumsal olaylarda ölen B.E.yi anmak için Okmeydanı ve çevresinde 22/5/2014 günü toplantı ve gösteri yürüyüşü yapılacağı bilgisine ulaşmıştır. Bu bilgide bir terör örgütünün provokasyonu sonucu söz konusu gösterilerin şiddet eylemlerine dönüşebileceği belirtilmiştir. Bu nedenle Müdürlüğün -Terörle Mücadele ve Güvenlik Şubesi birimlerinde görevli memurları başta olmak üzere- birçok memuru, olay günü söz konusu yerde görevlendirilmiştir.

10. Olay tarihinde otuz yaşında ve yaklaşık beş yıllık meslek tecrübesine sahip olan memur S.K., zırhlı bir araçla bölgede görevlendirilen dört kişilik ekipte yer alan polislerden biridir. S.K., Bilecik Polis Meslek Eğitim Merkezinden 2009 yılında mezun olduktan sonra Beşiktaş İlçe Emniyet Müdürlüğünde çalışmaya başlamıştır. S.K. burada bir müddet sadece emniyet müdürünün makam aracının şoförlük görevini yerine getirmiş, ardından Önleyici Hizmetler Büro Amirliğinde görev almıştır. Burada ekip memurluğunun yanında kimi zaman büro hizmetlerinde görev alarak telsiz sorumluluğunu da üstlenmiştir. Bu zaman zarfında S.K. makam aracı şoförlüğünü yapmaya devam etmiştir. S.K. olaydan kısa süre önce 2014 yılının Ocak ayında Terörle Mücadele Müdürlüğünde (TEM) görevlendirilmiş, burada da bir ay süresince şube müdürünün şoförlüğünü yapmasının ardından zırhlı araç ekibinde görevlendirilmiştir. Bu görevi sırasında FN diye tabir edilen boyalı ve küçük bir top şeklinde plastik mermi atan silahla ilgili olarak kısa süren (3 gün) bir eğitim programına katılmıştır.

11. Olay günü sabah saatlerinde Okmeydanı Ticaret Meslek Lisesi önünde bir grup öğrenci,

derslere katılmayıp oturma eylemi başlatmış; okul önünde görevlendirilen güvenlik güçleri gruba müdahale etmemiştir. Ancak yüzleri bezle kısmen gizlenmiş yaklaşık yirmi kişilik grup karşı yönden yaklaşarak güvenlik güçlerine taş, havai fişek ve molotofkokteyli ile saldırmıştır. Güvenlik güçleri saldırıyı gaz bombasıyla karşılık vererek savuşturmuş, ardından grup olay yerinden uzaklaşmıştır. Bir müddet sonra grubun özel bir hastanenin girişini barikatla kapattığı bilgisine ulaşan güvenlik güçlerinin bir kısmı okul önünden hastane bölgesine hareket etmiştir. Gösteriler bir süre sonra güvenlik güçlerine taş, sopa ve molotofkokteylinin kullanıldığı saldırılara dönüşmüştür. Olayın bundan sonraki aşamasında güvenlik güçleri saldırganları sokak aralarına kadar kovalamaya başlamıştır. Güvenlik güçlerinin zırhlı araçlar da kullanarak gerçekleştirdiği takip, Piyale Paşa Caddesi ve caddeye çıkan sokaklarda -eylemcilerin bu yöne kaçmaları sonucunda- yoğunlaşmıştır.

12. Polis memuru S.K.nın görevli olduğu zırhlı araç da polisin eylemcileri yakalama çabası sırasında dar bir sokaktan Piyale Paşa Caddesi'ne gitmekteyken caddenin köşe noktasına yaklaştığında önünden geçen bir ekmek dağıtım aracı nedeniyle durmuştur. Zırhlı araçta gerektiğinde kullanılmak üzere bir adet FN silahı ile gaz bombaları vardır. Kâğıthane İlçe Emniyet Müdürlüğünün bu aracı yakından takip eden zırhlı aracında da sekiz memur ile olaylara müdahalede kullanılmak için hazırlanmış göz yaşartıcı gaz silahları bulunmaktadır. Olayların gerçekleştiği sokak ile Piyale Paşa Caddesi'nin kesiştiği noktada, zırhlı araçların gelmesini bekleyip yaya olarak sokak arasındaki saldırgan göstericileri yakalamaya çalışan Komiser Yardımcısı E.Ö.nün amirliğindeki beş altı kişilik bir polis ekibi bulunmaktadır. Bu polislerin bazılarında SMOKE diye tabir edilen gaz bombaları vardır. Göstericiler, polislere molotofkokteyli ile saldırmaya devam etmiştir. Güvenlik güçlerince uygulamaya konulan yakalama planlamasına göre takip sırasında zırhlı araçların havalandırma mazgallarından FN silahıyla göstericileri diğerlerinden ayırt etmek amacıyla boyalı mermi atılmakta, bu şekilde işaretlenen göstericiler yaya polis memurlarınca yakalanmaktadır. Ancak bir süre sonra beklenmedik bir gelişme olmuş; sokaktaki ekmek dağıtım aracı önünden geçtiği sırada S.K.nın içinde olduğu araca atılan bir molotofkokteyli, ön camdaki havalandırma mazgalına isabet etmiş ve araç yanmaya başlamıştır. Alevler aracın içini kısmen sardığı esnada şoför koltuğundaki memur V.A. ile Ekip Şefi Ş.A. kendilerini dışarıya atmış, aracın arkasındaki memurlar S.K. ile B.A. peşlerinden araçtan inmiştir. Olaydan sonra düzenlenen adli raporlara göre araçtaki yangın nedeniyle memurların el, yüz ve kollarında farklı derecede yanıklar meydana gelmiştir. V.A.nın vücudundaki yanıklar iki ay görev yapmasına engel niteliktedir. Diğerlerinin yanıkları daha hafif derecededir. Zırhlı araçtaki yangın, takipteki zırhlı araçtaki memurların yardımıyla kısa sürede söndürülmüştür.

13. Memurların zırhlı aracın yanmasıyla araçtan inmesinden sonraki olayların seyri konusunda başvurucunun iddiaları, S.K.nın yetkili mercilerdeki savunmaları ile olaya ilişkin kovuşturma sonucunda varılan değerlendirme arasında farklılıklar bulunmaktadır. Ancak ihtilaf konusu olmayan husus, memurların araçtan inmesi sonrasında da diğer sokaktan yaklaşan başka bir grubun araca ve memurlara molotofkokteyli atmaya devam ettiği, bu memurlar ve diğer araçtaki bazı memurların saldırıyı defetmek için silahları ile havaya ateş ettikleridir. Olaya ilişkin kovuşturmada verilen kararda, S.K.nın araçtan indikten sonra molotofkokteyli atan ikinci gruptaki (C.K. dâhil toplamda dört kişi) C.K.yı hedef alarak ateş ettiği ve elde edilen delillere göre silah sesi duyulduğu anda C.K.nın kaçmakta ve başka bir sokağa girmekte olduğu açıklanmıştır (bkz. § 34).

14. Bu olaylar yaşanmaktayken Piyale Paşa Caddesi'ndeki Okmeydanı Cemevi'nde yaşananlardan haberi olmayan kişiler, bir cenaze için merasim hazırlığı yapmaktadır.

Cemevinin avlusunda 15-20 kişilik kalabalık içinde cenaze töreninin gerçekleşmesini bekleyen U.K., başına mermi isabet etmesi sonucu yaşamını yitirmiştir. Yaşamını yitirdiğinde otuz yaşında olan U.K., İstanbul'daki bir belediyede işçi olarak çalışmakta olup U.K.nın başvurucuyla olan evliliğinden iki yaşında çocuğu bulunmaktadır.

15. Polislere saldıran grupta olduğu açıklanan C.K. hakkında ceza soruşturmasının başlatıldığı başvuru dosyasındaki belgelerden anlaşılmakla birlikte bu soruşturmada olayın başlangıcı ile seyrinin nasıl kabul edildiğine, soruşturmanın akıbetine dair bir bilgi ve belgeye rastlanmamıştır.

A. Olaya İlişkin Ceza Muhakemesi Süreci

16. Güvenlik güçleri, olay hakkında tutanaklar düzenlemiştir. Tutanaklarda uyarı amacıyla havaya ateş edildiği belirtilmiştir. Olay yeri incelemesi bir sonraki gün yapılmak istenmiş ise de bu konuda düzenlenen tutanağa göre olay yerindeki kalabalığın dağılmaması nedeniyle mesafe ölçümleri yapılamamıştır. Ölenin babasının müşteki, cemevi başkanının ve bazı polis memurlarının tanık olarak dinlenilmesi ve bu tarihe kadar elde edilmiş kamera görüntülerinin izlenmesiyle yetinilerek incelemeye son verilmiştir. İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığı (Başsavcılık) tarafından açılan soruşturmada, U.K.nın cesedinden çıkan mermi çekirdeği üzerinde yapılan incelemeler neticesinde U.K.nın ölümüne sebep olan atışın memur S.K.nın tabancasından yapıldığı anlaşılmıştır. Bu olay kapsamında polis memurlarına ait on beş silah incelenmiştir.

17. Cumhuriyet Başsavcılığı 30/5/2014 tarihinde İstanbul Valiliğinden memur S.K. hakkında soruşturma izni talep etmiştir. Bu talepte S.K.nın kendisine ve mesai arkadaşlarına yönelen ve tekrarı mümkün olan saldırıyı bertaraf etmek için C.K.ya ateş ettiği ancak C.K.ya isabet etmeyen merminin aynı caddede bulunan cemevinin bahçesindeki U.K.nın ölümüne sebebiyet verdiği açıklanmıştır. Talepte, S.K.nın silahını 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 25. maddesinde düzenlenen meşru savunma koşulları altında C.K.ya yönelik kullandığı ancak C.K.nın bu anda kaçmakta olması nedeniyle isabet sağlayamadığı, U.K.nın ölümünden sorumlu olduğu ayrıca ve açıkça belirtilmiş; sonuç olarak saldırıya karşı gerekli ve orantılı olduğu değerlendirilen silahlı güç kullanımında hedefte hata yapılıp saldırıya katılmayan kişinin ölümüne sebebiyet verildiği ifade edilerek S.K. hakkında taksirle öldürme suçundan soruşturma izni verilmesi talep edilmiştir.

18. Bu taleple birlikte İstanbul İl İdare Kurulu, S.K. hakkında ön inceleme yapmıştır. Ön inceleme sonucunda düzenlenen 27/5/2014 tarihli raporda; S.K.nın yanan araçtan indikten kısa bir süre sonra cemevi yönünden tekrar gelerek molotofkokteyli atan gruba ateş etmeye başladığı sırada gruptaki bir kişinin yan sokağa girmek üzere olduğunun belirlendiği, S.K.nın tecrübesizliği nedeniyle korku ve paniğe kapıldığı, kullanmaması ya da usulüne uygun kullanması gereken silahla U.K.nın ölümüne sebebiyet verdiği açıklanmıştır.

19. İstanbul Valiliği 27/6/2014 tarihinde S.K. hakkında soruşturma izni vermiştir. U.K.nın ölümü nedeniyle Başsavcılıkça açılan soruşturma olay günü gerçekleşen gösteriler, göstericilerin polislere yönelik saldırıları ve S.K.nın aralarında olduğu polislerin göstericilere yönelik eylemleriyle ilgili olarak devam etmiştir. S.K. soruşturmanın tek şüphelisidir.

20. Başvurucu vekilleri, Başsavcılığa başvurmuş; S.K.nın TEM'de görev yapmasını ve Cumhuriyet savcısının terörle mücadele kapsamındaki suçları soruşturmakla yetkili olup soruşturma izni istediği yazıda meşru savunma ile orantılı güce vurgu yapmasını gerekçe

göstererek soruşturma işlemlerinin Başsavcılığın Memur Suçları Bürosunca yürütülmesini talep etmiştir.

21. Başsavcılık 1/7/2014 tarihinde, ölümle sonuçlanan olaya ilişkin soruşturmanın ölü muayene işlemini yapan ve ilk soruşturma talimatını veren Cumhuriyet savcısı tarafından yürütülmesi gerektiği gerekçesiyle soruşturma dosyasının başka bir soruşturma birimine ve Cumhuriyet savcısına aktarılmasını gerektirecek bir husus bulunmadığına karar vermiştir.

22. Başsavcılık, soruşturma kapsamında olay yerindeki güvenlik kameraları, cemevi güvenlik kamerası, zırhlı araç kameralarının kayıtları ile medya kuruşlarının kayıtlarını temin etmiş; kayıtlara ilişkin İnceleme Tutanağı düzenlemiştir. Başsavcılık 28/5/2014-17/9/2014 tarihleri arasında polis memurları ile diğer kişilerin tanıklığına başvurmuş, şüpheli S.K.nın ifadesini ve başvurucunun sorumlulardan şikâyetçi olduğuna ilişkin beyanını almıştır.

23. Olaya ilişkin kamera kayıtlarında bir polis şefinin "Sıkma, sıkma." şeklinde bağırarak talimat verdiği medyada yer almıştır. Olay günü resmî olmayan kıyafetleriyle yaya ekipte görev yapan Komiser Yardımcısı E.Ö. 19/8/2014 tarihinde Başsavcılıkta tanık sıfatıyla alınan ifadesinde; zırhlı araca saldırı gerçekleştirildikten sonra araçtaki memurların inerek havaya ateş etmeye başladığını, sorumluluğundaki memurların da yaşadıkları heyecan ve şok nedeniyle ateş edebileceklerini düşündüğünden onları engellemek için "Sıkma sıkma." diye bağırdığını, emir ve talimatının zırhlı araçtan inen polislere yönelik olmadığını, bu polislerle arasındaki mesafenin 15-20 metre olup bir yandan da silahla havaya ateş edildiğinden sesinin görevlilere ulaşmasının mümkün olmadığını söylemiştir. E.Ö. ayrıca S.K.yı tanımadığını ve S.K.nın cemevinde bulunan kişilere ya da olay yerindeki göstericilere ateş edip etmediğini görmediğini ifade etmiştir.

24. S.K. 21/8/2014 tarihinde Başsavcılıkta alınan ifadesinde; eylemcileri yakalamak için takibe başladıklarını, FN diye tabir edilen ve plastik mermi atabilen silahla olası saldırıya karşılık verebilmek için aracın arkasında hazır beklediğini, aracın yanmaya başlaması nedeniyle zırhlı araçtan indikten sonra yüzleri bezle gizlenmiş kişilerin molotofkokteyli ile kendilerine yaklaştığını görüp aracın arkasındaki tabancayı aldığını, bir kişinin molotofkokteylini kendilerine fırlatmakta olduğunu gördüğünde ayaklarını hedef alarak ateş ettiğini söylemiştir. S.K. başka eylemciler olduğu için havaya çok sayıda ateş ettiğini de ifade etmiştir. S.K. hedef alarak ateş etmesine rağmen saldırganı ıskalamasına saldırıyla şoke olmasını, saldırganın konumunu ve kaçmakta olmasını gerekçe göstermiştir. Cumhuriyet savcısı, ön incelemede alınan ifadesinde S.K.ya niçin sadece saldırganları korkutmak amacıyla yere ve havaya ateş ettiğini söylediğini sormuştur. S.K. ön inceleme sırasında da saldırganı hedef alarak ateş ettiğini söylemesine rağmen belki doğru ifade edememesi, bir diğer ihtimal ifadesini tutanağa aktaran görevlilerin hatası nedeniyle bu ifadesiyle çelişir bir durum oluştuğunu söylemiştir.

25. Bakanlık Adli Tıp Başkanlığının 8/8/2014 tarihli otopsi raporuna göre U.K. başına aldığı öldürücü nitelikteki mermi isabeti yarası nedeniyle yaşamını yitirmiştir. Mevcut bulgulara göre silahla atış, uzak mesafeden yapılmıştır.

26. Başsavcılık tarafından 4/9/2014 tarihinde olay yeri incelemesi yapılmıştır. Olay yeri incelemesinde gerekli ölçümler yapılarak S.K. ile ölen arasındaki mesafe (73,5 m) ve yükseklik farkı (9,68 m) ile S.K.nın bulunduğu yerin silah sesinin duyulduğu anda eylemci C.K.ya mesafesi (31 m) belirlenmiştir. Bu inceleme neticesinde S.K.nın silahından çıkan merminin C.K.nın baş hizasının 26 cm uzağından geçtiği anlaşılmış, ayrıca olay yerine ilişkin

bir kroki düzenlenmiştir. S.K.nın tabancasıyla ateş ettiği andaki konumuna göre eylemci C.K.nın bulunduğu yönde cemevi, S.K. ile cemevi arasında kot farkı bulunmaktadır. S.K. nispeten yüksek bir konumdadır.

27. Başsavcılık, S.K. hakkında kamu davası açmıştır. Başsavcılığın iddianamesinde şüphelinin kendisine ve diğer polis memurlarına yönelik, tekrarı da muhakkak olan saldırıyı defetmek amacıyla ve saldırıyı gerçekleştiren kişileri hedef alarak silahıyla ateş ettiği, ne var ki hedefe isabet sağlayamayıp hedefle aynı istikametteki cemevinin avlusunda olan U.K.nın ölümüne yol açtığı belirtilmiş; bu sebeple taksirle öldürme suçundan cezalandırılması talep edilmiştir.

28. İstanbul 85. Asliye Ceza Mahkemesi (Asliye Ceza Mahkemesi) eylemin olası kasıtla öldürme suçunu oluşturma ihtimali bulunduğu ve bu suça ilişkin kovuşturma görevinin ağır ceza mahkemelerine ait olduğu gerekçesiyle 28/10/2014 tarihinde tensiben görevsizlik kararı vermiştir.

29. Görevsizlik kararına sanığın itirazı, İstanbul 14. Ağır Ceza Mahkemesince kesin olarak reddedilmiştir.

30. Görevsizlik kararının bu şekilde kesinleşmesi sonucu iddianamenin İstanbul 11. Ağır Ceza Mahkemesince (Ağır Ceza Mahkemesi) 31/12/2014 tarihindeki kabulle başlayan kovuşturma evresinde sanığın savunması alınmış, başvurucu ile çok sayıda tanığın beyanına başvurulmuştur. S.K., savunmasında kendilerine doğru gelmekte olan kişinin ayaklarına bir kez ateş ettiğini, araçtaki FN silahını hava ile çalışması ve havayı aldığı tüp şeklinde bir parçası olması nedeniyle kullanamadığını söylemiştir. S.K., Başsavcılıktaki ifadesinde bu silahın saldırıdan önce kendisinde ve kullanıma hazır olduğunu söylemiş ise de silahı olaydan önce araç şoförü koltuğu ile yanındaki koltuğun arasındaki boşluğa koyduklarını ifade etmiştir. Ayrıca olay nedeniyle çok üzgün olduğunu ve mahkemenin vereceği karara razı olduğunu söylemiştir.

31. Ağır Ceza Mahkemesi, başvurucunun takipte olan ikinci zırhlı araçtaki kamera görüntüleri üzerinde oynama yapıldığı iddiasını araştırmış ve bu konuda bilirkişi incelemesi yaptırmıştır. Jandarma Genel Komutanlığı tarafından hazırlanan raporda, görüntüleri içeren sabit disk üzerinde herhangi bir silme, değiştirme veya başkaca benzer müdahale olmadığı açıklanmıştır. Rapora göre olaydan kısa süre önce kameraya farklı açıda görüş sağlayan kumanda kolu ile kayıtta geri dönüşü sağlayan tuş hatalı olarak kullanıldığından kamera bir süre kayıt yapamamıştır.

32. Kovuşturmada 19/2/2016 tarihinde yapılan duruşmada, olaya ilişkin dava dosyasında mevcut görüntüler ile başvurucu vekili ve sanık müdafii tarafından sunulan görüntüler Mahkeme Heyetince izlenmiştir. Bu görüntülere ilişkin bir tutanağın düzenlendiği veya bu konuda bir bilirkişi incelemesi yapıldığı belirlenememiştir. Kovuşturma sonucundaki hüküm, hâkim değişiklikleri nedeniyle başka bir mahkeme heyetince verilmiştir.

33. Ağır Ceza Mahkemesi 25/4/2017 tarihinde kovuşturmayı sonlandırarak sanığın taksirle öldürme suçundan cezalandırılmasına karar vermiştir. Mahkeme 5237 sayılı Kanun'un 85. maddesine göre 2 yıl olarak belirlediği hapis cezasında sanığın duruşmadaki davranışlarını gerekçe göstererek takdirî indirime gitmiş, böylece belirlediği 1 yıl 8 ay hapis cezasını beher günü 20 TL'den paraya çevirerek sanığın 12.100 TL adli para cezası ile cezalandırılmasına karar vermiştir. Mahkeme, sanığın ekonomik ve şahsi hâllerini gözönüne aldığını belirterek bu para cezasının aylık dönemler şeklinde belirlediği 10 eşit taksitle

tahsiline karar vermiştir. Başka bir anlatımla Mahkeme, sanığın ayda 1.210 TL ödemesi suretiyle 10 ayda mahkûmiyet kararının gereğini yerine getireceğine, dolayısıyla cezasını çekeceğine karar vermiştir. Mahkeme, sanığa taksitlerden birini zamanında ödememesi hâlinde geri kalan kısmının tamamının tahsil edileceğini, ödemediği adli para cezasının da hapse çevrileceğini ihtar etmiştir. Hükümde, taksirle öldürme suçunu düzenleyen 5237 sayılı Kanun'un 85. maddesinin uygulanmasında "ceza sorumluluğunu ortadan kaldıran nedenlerdeki sınırın kasıt olmaksızın aşılması ile cezada indirim öngören 27. maddesine atıf yapılmadığı gibi sorumluluğu ortadan kaldıran nedenlerin kasıt olmaksızın aşıldığı da kabul edilerek cezada bir indirime gidilmemiştir." Cumhuriyet savcısının mütalaası ise sanığın sorumluluğunun olası kasıt olduğu yönündedir.

34. Ağır Ceza Mahkemesinin karar gerekçesinde sanıkla aynı araçtaki tanıklar V.A. ve B.A.nın sanığın anlatımı ile benzer beyanlarına, maktulü mahalleden tanıyan ve olay günü kahvehanede oturan, olay yerini kısmen gören Y.G. ile cenaze sahibi H.M.Ö.nün anlatımları ile savunmaya ayrıntılı yer verilmiş; dosya kapsamında toplanan diğer delillere dayanılarak "taksirin dikkat ve özen yükümlülüğüne aykırı davranış sonucu hedef alınan kişiye isabet sağlanamamasından kaynaklandığı" açıklanmıştır. Karar gerekçesinin ilgili kısmı şöyledir:

"...

2559 sayılı Polis Vazife ve Salâhiyet Kanununun 16. maddesinin 7. fıkrasında 'Polis; a) Meşru savunma hakkının kullanılması kapsamında,....silah kullanmaya yetkilidir.' hükmünün yer aldığı, yine 16. maddesinin son fıkrasında 'Polis, direnişi kırmak ya da yakalamak amacıyla zor veya silah kullanma yetkisini kullanırken, kendisine karşı silahla saldırıya teşebbüs edilmesi halinde, silahla saldırıya teşebbüs eden kişiye karşı saldırı tehlikesini etkisiz kılacak ölçüde duraksamadan silahla ateş edebilir.' hükmünün yer aldığı, bu suretle içinde bulundukları zırhlı araca isabet eden molotof neticesinde sanığın ve diğer polis memurlarının yanmak suretiyle yaralanması, sanığın araçtan indiği sırada molotof atma şeklindeki haksız saldırıların devam etmesi ve bu haksız saldırıların tekrarının pek muhtemel olması nedeniyle gerek kendini, gerekse diğer polis memurlarını korumak amacıyla ani gerçekleşen saldırıyla orantılı olacak şekilde, görev silahı ile haksız saldırı ile eş zamanlı olarak kabul edilebilecek bir anda karşılık vermek zorunluluğunda bulunması gözetildiğinde sanığın silah kullanmasının 2559 sayılı Polis Vazife ve Salâhiyet Kanununun 16. maddesince tanınan yetkiye istinaden yasal olduğunda tereddüt bulunmamaktadır.

Sanık S... K... ile müteveffa U... K...'un bulunduğu mesafe uzaklığının 73,5 metre olduğu, sanık S... K...'ın bulunduğu noktadan silahı doğrulttuğu düzlem ile müteveffa U... K...'un bulunduğu düzlem arasındaki kot farkının 968 cm olduğu, sanık S... K...ın bulunduğu nokta ile silah sesinin duyulduğu anda şüpheli C... K... olduğu değerlendirilen eylemcinin kaçmakta olduğu mesafenin 31 metre olduğu, sanık S... K...ın silahından çıkan merminin C... K... olduğu değerlendirilen kişinin baş hizasının 26 cm uzağından geçtiği olay yeri incelemesinde yapılan ölçümlerden anlaşılmıştır.

... C... K... olduğu değerlendirilen kişi dâhil olmak üzere tespit edilemeyen diğer 4 şüphelinin ardı ardına, zırhlı araçta görev yapan polis memurlarını öldürmek yahut yaralamak niyetiyle, zırhlı aracın Piyalepaşa Caddesine dönüşü sırasında sıkışmasını fırsat bilerek molotof kokteyli attıkları sırada; 24-62 nolu aracın yanmaya başlamasına rağmen, molotof kokteyli saldırısının devam ettiği süreçte, sanık S... K...'ın kendisine yahut diğer polis memurlarına yönelik vuku bulan ve tekrarı muhtemel olan saldırıyı bertaraf etmek için yanar vaziyette molotof kokteyli atan şahsı etkisiz hale getirmek üzere hedef gözeterek ve

sanığın aksi sabit olmayan savunmasına göre hareketli hedef niteliğindeki eylemcinin ayak hizasını hedef alarak silahla ateş etmesine rağmen, hedef aldığı eylemciye isabet ettiremeyip, eylemciyle aynı istikamette caddenin alt tarafındaki Cemevi bahçesinde bulunan ve olaylarla hiçbir ilgisi olmayan U... K...'u vurarak ölümüne sebebiyet verdiği, yapılan ölçümde de merminin izlediği yol çizgisi takip edildiğinde kamera görüntülerine göre silahtan çıkan kurşunun molotof kokteyli atan eylemcinin başının 26 cm uzağından geçtiğinin tespit edildiği, sanık S... K...'ın TCK 25. maddesindeki düzenlemede belirtildiği üzere; meşru müdafaa koşulları altında silahını, C... K... olduğu değerlendirilen eylemciye yönelterek ateş ettiği, sanık S... K...'ın molotof kokteyli ile saldırıda bulunan şüpheliye isabet ettiremeyerek Cemevi avlusunda bulunan, olaylarla ilgisi olmayan maktul U... K...'u vurarak ölümüne sebebiyet verdiği,

Sanığın bulunduğu yer ile müteveffanın bulunduğu Cemevi arasında 73,5 metre uzaklık bulunması, aradaki kot farkı, sanığın gözettiği hedefin hareketli olması, kurşunun hedef alınan şahsın 26 cm yakınından geçmesinin; sanığın hedef gözeterek ateş ettiği şeklindeki savunmasını destekler nitelikte olması, sanığın mütevaffayı görmediği yönündeki savunmasının aksini ispatlar nitelikte bir delilin dosya kapsamında bulunmaması, olayın ani gelişimi, aradaki mesafe, kot farkı ve ateş edilen istikamette başkaca park halinde araçların bulunması nedeniyle görüşünün kısıtlanması, olay yerinde bulunan komiser yardımcısı tanık E... Ö...'ın, 'sıkma' şeklindeki talimatını, sorumluluğunda bulunan polislere verdiği, talimatının zırhlı araçtan inen polislere yönelik olmadığı şeklindeki beyanı birlikte değerlendirildiğinde sanığın, müteveffanın ölümü sonucunu doğuran fiilinin, hedef alınan şahsa isabet ettirememesi nedeniyle dikkat ve özen yükümlülüğüne aykırı davranışından ileri geldiği mahkememizce kabul edilmiştir.

..."

35. Cumhuriyet savcısı, sanık S.K. ve başvurucu farklı gerekçelerle istinaf kanun yoluna başvurmuştur. Cumhuriyet savcısı istinaf başvurusuna ilişkin gerekçesinde, sanığın saldırıya gaz bombası veya plastik mermi ile karşılık verme seçeneğini değerlendirmeksizin doğrudan tabancasını kullanarak ölüme sebebiyet verdiğini, silah kullanımında ise kanunlarla belirlenmiş kuralları (sözlü uyarı, havaya ateş, hayati olmayan bölgeye ateş vs.) ihlal ettiğini ileri sürmüş; alternatif güç kullanmayı değerlendirmeden harekete geçip olay yerindeki diğer kişilerin mermi isabeti alma tehlikesini öngörmesine rağmen bu tehlikeyi umursamaz bir davranış sergileyip tabancasını kullanmaktan kaçınmamasını olası kastının göstergesi olarak yorumlamıştır. Başvurucu; istinaf başvurusunda sanığın doğrudan veya olası kasıtla hareket ettiğini, diğer hâlde de adli para cezası ile cezalandırılmasının kabul edilebilir olmadığını ileri sürmüştür. Sanık; silahlı güç kullanımını düzenleyen kanun hükmünü yerine getirmesinin yanında meşru savunma koşulları altında eylemini gerçekleştirdiğini, bununla birlikte hayatından endişe duyduğu sırada heyecan, korku ve telaşla hareket ettiğinin gözetilerek ceza verilmemesini ya da olayın oluşuna göre 5237 sayılı Kanun'un 27 maddesinin (1) numaralı fıkrası gereğince meşru savunma gibi ceza sorumluluğunu ortadan kaldıran nedenlerde sınırı taksirle aştığına karar verilip cezasında indirime gidilmesini talep etmiştir. Sanık, kovuşturmada meşru savunma hükümlerinin uygulanmayıp doğrudan taksirle öldürme suçundan ceza verilmesinin olayın koşullarına göre hatalı olduğunu ileri sürmüştür.

36. İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 19. Ceza Dairesi 30/11/2017 tarihinde istinaf başvurusunu esastan reddetmiştir. Karar, oyçokluğuyla alınmıştır. Karara muhalif üye; meşru savunmada kişilerin istenmeyen neticeden sorumlu tutulamayacağı, dolayısıyla

beraat kararı verilmesi gerektiği kanaatindedir. Çünkü muhalif üyeye göre somut olayda sanık S.K.nın başka şekilde hareket etme olanağı yoktur. Muhalif üyeye göre ayrıca sanık meşru savunma hükümlerinden yararlandırılmayacaksa sanığın adi taksirle değil bilinçli taksirle öldürme suçundan cezalandırılması gerekir. Zira polis memuru sanığın gündüz vakti İstanbul'daki bir sokakta yere paralel şekilde ateş ederken bir başkasının vurulma ihtimalini öngörmediği düşünülemez.

37. Söz konusu kesin kararı başvurucu 22/12/2017 tarihinde öğrendikten sonra Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunmuştur.

B. Olaya İlişkin Disiplin Soruşturması Süreci

38. İçişleri Bakanlığı S.K. hakkında disiplin soruşturması yürütmüştür. Bir mülkiye müfettişi ile polis müfettişi tarafından yürütülen bu soruşturmada, olaya ilişkin eldeki görüntüler izlenmiş; S.K.nın savunması alındığı gibi görgü ve bilgi sahibi kişiler de dinlenilmiştir. S.K. 25/6/2014 tarihinde alınan söz konusu savunmasında, molotofkokteyli atan kişileri korkutup kaçırmak amacıyla korku ve panik içinde yere ve havaya ateş ettiğini söylemiş; hedef alarak bir göstericiye ateş ettiğinden bahsetmemiştir. S.K. havaya ve yere ateş etmesinin ardından eylemcilerin korkup kaçtığını, cemevinin avlusunda bir kişinin vurulduğunu ise sonradan duyduğunu ifade etmiştir. S.K. bu savunmasında göstericiyi hedef alarak ateş etmediğinde ve ölenin bulunduğu yöne atış yapmadığında ısrarcıdır. Savunmasını verdiği sırada avukatı hazır bulunmuştur.

39. Disiplin soruşturmasını yürüten müfettişler 27/6/2014 tarihinde Teftiş Kurulu Başkanlığına bir inceleme raporu sunmuştur. Raporda S.K.nın 24 ay uzun süreli durdurma cezası ile cezalandırılması önerilmiştir. Söz konusu raporun ilgili kısmı şöyledir:

" ...

Yukarıda incelenen belgeler ve alınan ifadelerin birlikte değerlendirilmesi sonucunda:

...atılan bir Molotof'un shortland aracın ön camında bulunan havalandırma mazgalına isabet etmesi sonucu hem ön kaputunun hem de aracın içinin yanmaya başladığı, aracın şoförünün ve yanındaki ekip şefinin üç saniye içerisinde kendilerini dışarı attıkları, 4 saniye kadar sonra da aracın arkasında bulunan S... K... ve diğer arkadaşının araçtan atladıkları, S... K...ın hemen geri dönerek araçtan tabancasını aldığı ve aracın sağ tarafına geçerek diğer arkadaşı ile birlikte birinci Molotof'un isabet ettiği 11.38'den on saniye kadar sonra Cemevi istikametinden gelerek tekrar Molotof atan gruba yönelik ateş etmeye başladığı, bu esnada ikinci Molotofu atan gruptan bir kişinin yan sokağa girmek üzere olduğunun görüldüğü, ... olayın şiddetinin henüz yaşanırken, ikinci Molotof saldırısıyla karşılaşılması üzerine polis memuru S... K...ın kendi ifadesinden anlaşılacağı üzere mesleki tecrübesizliği nedeniyle korku ve paniğe kapıldığı ve yapmaması gereken veya en azından usule uygun yapması gereken silah kullanma eylemini gerçekleştirerek o esnada bir cenaze töreni nedeniyle Cemevi avlusunda bulunan ve eylemcilerle hiçbir ilgisi ve ilişkisi bulunmayan, polis hedefinde olmayan U... K...un ölümüne sebebiyet verdiği,

..."

40. İstanbul Valiliği İl Disiplin Kurulunun 3/9/2014 tarihli kararıyla, S.K.nın olumlu hizmetleri ve iyi sicillerinin nazara alındığı belirtilerek 10 ay kısa süreli durdurma cezası ile cezalandırılmasına karar verilmiştir.

C. Olaya İlişkin İdari Yargı Süreci

41. Başvurucu 13/5/2015 tarihinde İçişleri Bakanlığına başvurmuş, olay nedeniyle 175.000 TL maddi ve 200.000 TL manevi olmak üzere 375.000 TL tazminat talep etmiştir. İçişleri Bakanlığı 1/7/2015 tarihinde talebi reddetmiştir. Talebinin reddedilmesi nedeniyle başvurucu, İstanbul 3. İdare Mahkemesi nezdinde İçişleri Bakanlığı aleyhine tam yargı davası açmıştır. Dava dosyasına sunulan bilirkişi raporuna göre başvurucunun maddi zararı 323.691,07 TL'dir. Başvurucu maddi tazminata ilişkin talebini bu miktara yükseltmiştir. İdare Mahkemesi 7/7/2017 tarihinde davanın kısmen kabulüne, başvurucuya 323.691,07 TL maddi ve 100.000 TL manevi olmak üzere toplamda 423.691,07 TL tazminatın idareye başvuru tarihinden itibaren işletilecek yasal faizi ile birlikte ödenmesine karar vermiştir. İdare Mahkemesi bunun yanında ölenin oğlu, anne ve babası ile kardeşlerinin de maddi ve manevi tazminat taleplerini kısmen kabul ederek adı geçenlere toplam 235.000 TL manevi tazminat ile ölenin oğlu için ayrıca 75.471,07 TL maddi tazminatın idareye başvuru tarihinden itibaren işleyecek yasal faizi ile birlikte ödenmesine de karar vermiştir. İdare Mahkemesi karar gerekçesinde idari hizmeti yürüten memur S.K.nın kullanmaması ya da usulüne uygun kullanması gereken silahı, tecrübesizliği nedeniyle korku ve paniğe kapılması sonucu kusurlu şekilde kullandığını ve idarenin tam kusurlu olduğunu açıklamıştır.

42. Başvurucu ve davalı idare, söz konusu karara karşı istinaf yoluna başvurmuştur. Bakanlığın görüş yazısında başvurucu ve ölenin diğer akrabalarına toplamda 1.025.523,97 TL ödeme yapıldığı açıklanmakla birlikte UYAP ortamında söz konusu dava dosyasının istinaf incelemesi yapılmak üzere Bölge İdare Mahkemesinde derdest olduğunun görüldüğü bildirilmiştir.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. Ulusal Hukuk

43. 5237 sayılı Kanun'un "Ceza Kanununun amacı" kenar başlıklı 1. maddesi şöyledir:

"(1) Ceza Kanununun amacı; kişi hak ve özgürlüklerini, kamu düzen ve güvenliğini, hukuk devletini, kamu sağlığını ve çevreyi, toplum barışını korumak, suç işlenmesini önlemektir. Kanunda, bu amacın gerçekleştirilmesi için ceza sorumluluğunun temel esasları ile suçlar, ceza ve güvenlik tedbirlerinin türleri düzenlenmiştir."

44. 5237 sayılı Kanun'un "Adalet ve kanun önünde eşitlik" kenar başlıklı 3. maddesi şöyledir:

"(1) Suç işleyen kişi hakkında işlenen fiilin ağırlığıyla orantılı ceza ve güvenlik tedbirine hükmolunur.

(2) Ceza Kanununun uygulamasında kişiler arasında ırk, dil, din, mezhep, milliyet, renk, cinsiyet, siyasal veya diğer fikir yahut düşünceleri, felsefi inanç, milli veya sosyal köken, doğum, ekonomik ve diğer toplumsal konumları yönünden ayrım yapılamaz ve hiçbir kimseye ayrıcalık tanınamaz."

45. 5237 sayılı Kanun'un "Kast" kenar başlıklı 21. maddesi şöyledir:

"(1) Suçun oluşması kastın varlığına bağlıdır. Kast, suçun kanuni tanımındaki unsurların bilerek ve istenerek gerçekleştirilmesidir.

(2) Kişinin, suçun kanuni tanımındaki unsurların gerçekleşebileceğini öngörmesine rağmen, fiili işlemesi halinde olası kast vardır. Bu halde, ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasını gerektiren suçlarda müebbet hapis cezasına, müebbet hapis cezasını gerektiren suçlarda

yirmi yıldan yirmibeş yıla kadar hapis cezasına hükmolunur; diğer suçlarda ise temel ceza üçte birden yarısına kadar indirilir."

46. 5237 sayılı Kanun'un "Taksir" kenar başlıklı 22. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"(1) Taksirle işlenen fiiller, kanunun açıkça belirttiği hallerde cezalandırılır.

(2) Taksir, dikkat ve özen yükümlülüğüne aykırılık dolayısıyla, bir davranışın suçun kanuni tanımında belirtilen neticesi öngörülmeyerek gerçekleştirilmesidir.

(3) Kişinin öngördüğü neticeyi istememesine karşın, neticenin meydana gelmesi halinde bilinçli taksir vardır; bu halde taksirli suça ilişkin ceza üçte birden yarısına kadar artırılır.

..."

47. 5237 sayılı Kanun'un "Kanunun hükmü ve amirin emri" kenar başlıklı 24. maddesi şöyledir:

" (1) Kanunun hükmünü yerine getiren kimseye ceza verilmez.

(2) Yetkili bir merciden verilip, yerine getirilmesi görev gereği zorunlu olan bir emri uygulayan sorumlu olmaz.

(3) Konusu suç teşkil eden emir hiçbir surette yerine getirilemez. Aksi takdirde yerine getiren ile emri veren sorumlu olur.

(4) Emrin, hukuka uygunluğunun denetlenmesinin kanun tarafından engellendiği hallerde, yerine getirilmesinden emri veren sorumlu olur."

48. 5237 sayılı Kanun'un "Meşru savunma ve zorunluluk hali" kenar başlıklı 25. maddesi şöyledir:

"(1) Gerek kendisine ve gerek başkasına ait bir hakka yönelmiş, gerçekleşen, gerçekleşmesi veya tekrarı muhakkak olan haksız bir saldırıyı o anda hal ve koşullara göre saldırı ile orantılı biçimde defetmek zorunluluğu ile işlenen fiillerden dolayı faile ceza verilmez.

(2) Gerek kendisine gerek başkasına ait bir hakka yönelik olup, bilerek neden olmadığı ve başka suretle korunmak olanağı bulunmayan ağır ve muhakkak bir tehlikeden kurtulmak veya başkasını kurtarmak zorunluluğu ile ve tehlikenin ağırlığı ile konu ve kullanılan vasıta arasında orantı bulunmak koşulu ile işlenen fiillerden dolayı faile ceza verilmez."

49. 5237 sayılı Kanun'un "Sınırın aşılması" kenar başlıklı 27. maddesi şöyledir:

"(1) Ceza sorumluluğunu kaldıran nedenlerde sınırın kast olmaksızın aşılması halinde, fiil taksirle işlendiğinde de cezalandırılıyorsa, taksirli suç için kanunda yazılı cezanın altıda birinden üçte birine kadarı indirilerek hükmolunur.

(2) Meşru savunmada sınırın aşılması mazur görülebilecek bir heyecan, korku veya telaştan ileri gelmiş ise faile ceza verilmez."

50. 5237 sayılı Kanun'un "Kısa süreli hapis cezasına seçenek yaptırımlar" kenar başlıklı 50. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"(1) Kısa süreli hapis cezası, suçlunun kişiliğine, sosyal ve ekonomik durumuna, yargılama sürecinde duyduğu pişmanlığa ve suçun işlenmesindeki özelliklere göre;

a) Adlî para cezasına,

...

Çevrilebilir

...

(4) Taksirli suçlardan dolayı hükmolunan hapis cezası uzun süreli de olsa; bu ceza, diğer koşulların varlığı halinde, birinci fıkranın (a) bendine göre adlî para cezasına çevrilebilir. Ancak, bu hüküm, bilinçli taksir halinde uygulanmaz.

(5) Uygulamada asıl mahkûmiyet, bu madde hükümlerine göre çevrilen adlî para cezası veya tedbirdir."

51. 5237 sayılı Kanun'un "Adli para cezası" kenar başlıklı 52. maddesinin (4) numaralı fıkrası şöyledir:

"Hakim, ekonomik ve şahsi hallerini göz önünde bulundurarak, kişiye adlî para cezasını ödemesi için hükmün kesinleşme tarihinden itibaren bir yıldan fazla olmamak üzere mehil verebileceği gibi, bu cezanın belirli taksitler halinde ödenmesine de karar verebilir. Taksit süresi iki yılı geçemez ve taksit miktarı dörtten az olamaz. Kararda, taksitlerden birinin zamanında ödenmemesi halinde geri kalan kısmın tamamının tahsil edileceği ve ödenmeyen adlî para cezasının hapse çevrileceği belirtilir."

52. 5237 sayılı Kanun'un "Taksirle öldürme" kenar başlıklı 85. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"(1) Taksirle bir insanın ölümüne neden olan kişi, iki yıldan altı yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır."

53. 4/7/1934 tarihli ve 2559 sayılı Polis Vazife ve Salâhiyet Kanunu'nun "Zor ve silah kullanma" kenar başlıklı 16. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"...

Polis, kendisine veya başkasına yönelik bir saldırı karşısında, zor kullanmaya ilişkin koşullara bağlı kalmaksızın, 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun meşru savunmaya ilişkin hükümleri çerçevesinde savunmada bulunur.

Polis;

a) Meşru savunma hakkının kullanılması kapsamında,

b)Bedenî kuvvet ve maddî güç kullanarak etkisiz hale getiremediği direniş karşısında, bu direnişi kırmak amacıyla ve kıracak ölçüde,

c) Hakkında tutuklama, gözaltına alma, zorla getirme kararı veya yakalama emri verilmiş olan kişilerin ya da suçüstü halinde şüphelinin yakalanmasını sağlamak amacıyla ve sağlayacak ölçüde,

d) (Ek: 27/3/2015-6638/4 md.) Kendisine veya başkalarına, işyerlerine, konutlara, kamu binalarına, okullara, yurtlara, ibadethanelere, araçlara ve kişilerin tek tek veya toplu halde bulunduğu açık veya kapalı alanlara molotof, patlayıcı, yanıcı, yakıcı, boğucu, yaralayıcı ve benzeri silahlarla saldıran veya saldırıya teşebbüs edenlere karşı, saldırıyı etkisiz kılmak amacıyla ve etkisiz kılacak ölçüde,

silah kullanmaya yetkilidir.

Polis, yedinci fıkranın (c) bendi kapsamında silah kullanmadan önce kişiye duyabileceği şekilde 'dur' çağrısında bulunur. Kişinin bu çağrıya uymayarak kaçmaya devam etmesi halinde, önce uyarı amacıyla silahla ateş edilebilir. Buna rağmen kaçmakta ısrar etmesi dolayısıyla ele geçirilmesinin mümkün olmaması halinde ise kişinin yakalanmasını sağlamak amacıyla ve sağlayacak ölçüde silahla ateş edilebilir.

Polis, direnişi kırmak ya da yakalamak amacıyla zor veya silah kullanma yetkisini kullanırken, kendisine karşı silahla saldırıya teşebbüs edilmesi halinde, silahla saldırıya teşebbüs eden kişiye karşı saldırı tehlikesini etkisiz kılacak ölçüde duraksamadan silahla ateş edebilir.”

54. Bakanlar Kurulunun 23/3/1979 tarihli kararı ile 24/4/1979 tarihli Resmî Gazete'de yayımlanan Emniyet Teşkilatı Disiplin Tüzüğü'nün "Disiplin cezaları" kenar başlıklı 2. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Emniyet Teşkilatı memurlarına verilecek disiplin cezaları şunlardır:

...

Ç) Kısa süreli durdurma, memurun, bulunduğu kademede ilerlemesinin 4, 6 ya da 10 ay için durdurulmasıdır.

D) Uzun süreli durdurma, memurun, bulunduğu kademede ilerlemesinin 12, 16, 20 ya da 24 ay durdurulmasıdır.

..."

B. Uluslararası Hukuk

1. Birleşmiş Milletler Belgeleri

55. 26/8/1985-6/9/1985 tarihleri arasında Milano’da toplanan suçların önlenmesi ve suçluların ıslahı üzerine Yedinci Birleşmiş Milletler (BM) Kongresinin tavsiyesi ile BM Genel Kurulu tarafından 29/11/1985 tarihli ve 40/34 sayılı kararla kabul edilen Suçtan ve Yetki İstismarından Mağdur Olanlara Adalet Sağlanmasına dair Temel Prensipler Bildirisi'nde;

"- Suç mağdurlarının uluslararası ve ulusal düzeyde adalete ulaşmaları ve adil muamele görmeleri,

- Zararlarının giderilmesi, tazminat ve yardım için tedbirler alınması tavsiyelerine diğerlerinin yanında yer verilmiştir."

56. Kolluk Görevlileri Tarafından Zor ve Ateşli Silah Kullanılması Hakkında Temel İlkelerin (BM Suçun Önlenmesi ve Suçluların Islahı Sekizinci Kongresi, Havana, 27/8/1990-7/9/1990, BM, A/CONF.144/28/Rev.1, 1990, s. 112-115) ilgili kısmı şöyledir:

" ...

1. Kamu yetkilileri ve emniyet makamları, kanun adamlarının kişilere karşı zor ve silah kullanmaları hakkında yasalar çıkarıp düzenlemeler yaparlar ve bunları yerine getirirler.

Hükümetler ve kolluk kuvvetleri bu tür kurallar koyup düzenlemeler yaparlarken, zor ve silah kullanma ile bağlantılı olan ahlaki sorunları her zaman göz önünde tutarlar.

... Kişilerin ölümüne veya yaralanmasına yol açabilecek silahların kullanılmasını giderek sınırlama düşüncesiyle, uygun durumlarda kullanılmak üzere öldürücü olmayan etkisizleştirici silahlar da bu araçlara dâhildir.

...

9. Kanun adamları kendilerinin ve başkalarının öldürülmelerine veya ağır bir biçimde yaralanmalarına yönelik yakın bir tehlikeye karşı müdafaa halleri ile yaşama karşı ağır bir tehdit içeren ağır nitelikteki özel suçların işlenmesini önlemek, bu tür bir tehlike gösteren veya emirlere direnen bir kimseyi yakalamak veya böyle bir kimsenin kaçmasını önlemek amacı dışında ve bu amaçları gerçekleştirmek için daha hafif yöntemler yetersiz kalmadıkça başkalarına karşı silah kullanamazlar. Her halükarda sadece yaşamı korumak için kesinlikle kaçınılmaz olduğu zaman öldürmeye yönelik silah kullanılabilir.

...

18. Hükümetler ve kanunen yetkili kuruluşlar, bütün kanun adamlarının uygun bir eleme usulüne göre göreve seçilmelerini, görevlerini etkili bir biçimde yerine getirmeleri için gerekli olan ahlaki, psikolojik ve fiziksel niteliklere sahip olmalarını ve sürekli ve tam bir mesleki eğitim almalarını sağlar. Bu kişilerin bu görevlere sürekli uygunluk içinde olup olmadıkları periyodik olarak denetlenir.

...

Silah taşımaları gerekli olan kanun adamları, ancak silahların kullanımı konusunda özel eğitimi tamamlamalarından sonra silah taşıma yetkisi kazanabilirler.

20. Hükümetler ve kanunen yetkili kuruluşlar, kanun adamlarının eğitiminde, özellikle soruşturma sürecinde polis ahlakı ve insan hakları konularına, zor ve silah kullanmaktansa çatışmaları barışçıl bir biçimde çözüme kavuşturma, kalabalıkların davranışlarını anlama, ikna, müzakere ve arabulma gibi yöntemler de dâhil, çeşitli alternatif yöntemler kullanma ve ayrıca zor ve silah kullanılmasını kısıtlama amacıyla teknik araçların kullanılmasına özel bir önem verirler. Kanunen yetkili kuruluşlar, eğitim programlarını ve işleyiş usullerini somut olaylar ışığında yeniden değerlendirirler.

..."

2. Avrupa Konseyi Belgeleri

57. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) "İnsan haklarına saygı yükümlülüğü" kenar başlıklı 1. maddesi şöyledir:

“Yüksek Sözleşmeci Taraflar kendi yetki alanları içinde bulunan herkesin, bu Sözleşme'nin birinci bölümünde açıklanan hak ve özgürlüklerden yararlanmalarını sağlarlar.”

58. Sözleşme'nin "Yaşam hakkı" kenar başlıklı 2. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

" 1. Herkesin yaşam hakkı yasayla korunur...

2. Ölüm, aşağıdaki durumlardan birinde mutlak zorunlu olanı aşmayacak bir güç kullanımı sonucunda meydana gelmişse, bu maddenin ihlaline neden olmuş sayılmaz:

a) Bir kimsenin yasa dışı şiddete karşı korunmasının sağlanması;

b) Bir kimsenin usulüne uygun olarak yakalanmasını gerçekleştirme veya usulüne uygun tutulan bir kişinin kaçmasını önleme;

c) Bir ayaklanma veya isyanın yasaya uygun olarak bastırılması."

59. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine (AİHM) göre kamu görevlilerinin güç kullanması sonucu gerçekleştiği iddia edilen ölüm olaylarının şüphesiz devletin sahip olduğu hiçbir

bireyin yaşamına son vermemeye ilişkin negatif yükümlülüğü kapsamında incelenmesi gerekmektedir. AİHM'e göre Sözleşme'nin 2. maddesi bir bütün olarak esasen bir kişinin kasten öldürülmesinin kabul gördüğü durumları değil istenmeyen sonuç olarak ölüme sebep olan güç kullanımının kabul gördüğü durumları tanımlamaktadır. Bununla birlikte güç kullanımı, Sözleşme'nin 2. maddesindeki amaçlara ulaşılmasına yönelik gerçekleştirilmiş olsa da kesinlikle gerekli olandan fazla olamaz. Bu bağlamda Sözleşme'nin 2. maddesinin ikinci fıkrasındaki "kesinlikle gerekli" ifadesi, normalde Sözleşme'nin 8.-11. maddeleri kapsamında demokratik bir toplumda gereklilik belirlenirken geçerli olan gereklilik testinden daha katı ve zorlayıcı bir testin kullanılması gerektiğini ifade eder. Özellikle kullanılan güç, maddenin bentlerindeki amaçlara ulaşılmasıyla kesinlikle orantılı olmalıdır (McCann ve diğerleri/ Birleşik Krallık [BD], B. No: 18984/91, 27/9/1995, §§ 148, 149).

60. AİHM, negatif yükümlülüğün hem kasıtlı bir biçimde öldürmeyi hem de kasıt olmaksızın ölümle sonuçlanan bir güç kullanımını içerdiğini belirtmektedir (McCann ve diğerleri/Birleşik Krallık, § 148). AİHM, öldürme kastı olmadan fakat sonuçlarını öngörmeden ve özen göstermeden ateş edip silah kullanma yetkisinin sınırlarını aşarak durması istenen araçtaki kişiyi taksirle öldüren bir polis memurunun bu eylemini (Mehmet Tursun/Türkiye, Mehmet Tursun ve diğerleri/Türkiye, B. No: 23307/10, 64591/11) ve yakalamak için kanuna uygun olsa da orantısız şekilde silahlı güç kullanarak yakalanmak istenen kişinin ölümüne sebebiyet veren bir başka polis memurunun eylemini (Kasap ve diğerleri/Türkiye, B. No: 8656/10, 14/1/2014) negatif yükümlülük kapsamında incelemiştir. AİHM başka bir olayda, maktulün vücudunun hayati olmayan diğer bölgeleri yerine isabet aldığında ölüm meydana gelebilecek sırt bölgesine ateş ederek silah kullanma yetkisini orantısız şekilde aşan, aynı zamanda maktulün yakalanması için öldürücü olmayan alternatif yöntemleri de kullanmayan jandarma görevlilerinin taksirle öldürme oluşturan eylemlerini aynı şekilde negatif yükümlük kapsamında incelemiştir (Fadime ve Turan Karabulut/Türkiye, B. No: 23872/04, 27/5/2010).

61. Diğer taraftan AİHM, devletin negatif yükümlülüğü kapsamında sadece güvenlik güçlerinin iradi silahlı güç kullandıkları olayları incelememiştir. Silahlı güç kullanımının iradi olmadığının ve ölümün silahın istem dışı eylemle ya da kendiliğinden ateş almasıyla kazara meydana geldiğinin savunulduğu olayları devletin negatif yükümlülüğü kapsamında incelemiştir (bu duruma örnek olarak bkz. Ercan ve diğerleri/Bulgaristan (k.k.), B. No: 21470/10, 16/12/2014, §§ 59-69, 73-78).

62. AİHM, kamu görevlilerinin silahlı güç kullanımı ile ilgili olarak devletin yaşam hakkına riayet edilmesine yönelik önemli bir görevinin bulunduğunu belirtmektedir. Buna göre devlet, konuyla ilgili uluslararası standartları gözönünde bulundurarak silahlı güç kullanılabilecek koşulları tanımlayan yasal ve idari çerçeve oluşturmakla yükümlüdür (Makaratzis/Yunanistan [BD], B. No: 50385/99, 20/12/2004, §§ 57-59; Giulliani ve Gaggio/İtalya [BD], B. No: 23458/02, 24/3/2011, § 99).

63. Bunun yanında devletler, görevlilerin yüksek düzeyde mesleki yeterliliğe sahip olmalarını sağlamalı ve uygulanan kriterleri karşıladıklarından emin olmalıdır. Özellikle ateşli silahların emanet edildiği kolluk kuvveti mensuplarına gerekli eğitim verilmeli, bu kişilerin seçiminde özenli davranılmalıdır (Saso Gorgiev/Eski Yugoslav Makedonya Cumhuriyeti, B. No: 49382/06, 19/4/2012, § 51).

64. AİHM'e göre 2. madde, Sözleşme'nin en temel hükümlerinden biridir ve Avrupa Konseyini oluşturan demokratik toplumların ana değerlerinden yaşam hakkını

korumaktadır. AİHM, yaşam hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın en dikkatli biçimde incelemeye tabi tutulması gerektiği görüşündedir. AİHM'e göre devlet görevlilerinin güç kullanımına ilişkin davalarda yalnızca güç kullanan devlet görevlisinin eylemleri değil aynı zamanda mevcut ilgili hukuksal veya düzenleyici sistem ile eylemin planlanması ve kontrolü dâhil olayı çevreleyen bütün faktörlerin gözönünde bulundurulması gerekmektedir (Nachova ve diğerleri/Bulgaristan [BD], B. No: 43577/98, 43579/98, 6/7/2005, § 93).

65. AİHM, güvenlik güçleri tarafından ölümcül bir gücün kullanılmasının belirli -Sözleşme'nin 2. maddesinde düzenlenen- durumlarda haklı görülebileceğini belirtmektedir. Bununla birlikte AİHM'e göre son çare olarak kullanılabilecek güç kesinlikle gerekli olandan daha fazla olmamalı ve yaşam hakkının niteliği gözönünde bulundurulduğunda can kaybının haklı görülebileceği durumlar dar yorumlanmalıdır (Nachova ve diğerleri/Bulgaristan, § 94).

66. AİHM, Sözleşme'nin 2. maddesini 1. maddesi ile birlikte yorumladığında Sözleşmeci devletin yaşam hakkı kapsamındaki olay hakkında etkili şekilde bir soruşturma yürütme yükümlülüğünün bulunduğunu kabul etmiştir. AİHM, bu bağlamda Sözleşme'nin 1. maddesi kapsamında Sözleşmeci devletlerin yetki alanı dâhilindeki kişilerin Sözleşme'de tanımlanan haklarını ve özgürlüklerini koruma genel görevi ile değerlendirilen Sözleşme'nin 2. maddesindeki yaşam hakkını koruma yükümlülüğünün güç kullanımı sonucunda hayatını kaybeden kişilerin ölümünü araştırmak için etkili bir soruşturma açılmasını dolaylı olarak gerektirdiğini belirtmektedir (McCann ve diğerleri/Birleşik Krallık, §§ 161-163). AİHM, bu yönde incelediği McCann ve diğerleri/Birleşik Krallık başvurusunda verdiği kararla devletin etkili soruşturma yürütme yükümlülüğü bulunduğunu ilk kez belirgin bir şekilde karar altına almıştır. Devletin etkili soruşturma yükümlülüğü ilk kez kamu görevlileri tarafından ölümcül güç kullanımı ile ilgili belirlenmiştir. AİHM, kamu görevlilerinin keyfî ve hukuka aykırı olarak öldürmelerinin yasaklanmasının uygulamada etkili olabilmesi için ölümcül güce başvurulmasının yasallığının yetkili makamlarca denetlenmesini sağlayan bir prosedürün olması gerektiğini belirtmektedir. AİHM, bu yükümlülüğünün temel amacının yaşam hakkını koruyan ulusal hukuktaki hükümlerin etkili bir şekilde uygulanmasını güvence altına almak ve kamu görevlileri veya makamlarının eylemlerinin suçlanabilmesi durumunda bu görevli ve makamların sorumlulukları altında meydana gelen ölümler hakkında hesap vermelerini sağlamak olduğunu her fırsatta dile getirmektedir (birçok karar arasından bkz. Al-Skeini ve diğerleri/Birleşik Krallık [BD], B. No: 55721/07, 7/7/2011, § 163; Aktaş/Türkiye, B. No: 24351/94, 24/4/2003, § 299). Diğer taraftan devlet görevlilerinin kullandığı öldürücü gücün hukukiliğinin denetlenmesi için bir usul bulunmaması hâlinde devlet görevlilerinin keyfî olarak öldürmemelerine dair genel kanuni yasak etkisiz kalır (Armani Da Silva/Birleşik Krallık [BD], B. No: 5878/08, 30/3/2016, § 230). McCann ve diğerleri/Birleşik Krallık başvurusunda verdiği karardan beri AİHM, bu yükümlülüğün sorumlu olduğu iddia edilen kişilerin kamu görevlileri ya da üçüncü kişiler veya mağdurun yaralanmasının kendisinden kaynaklı olup olmadığına bakmaksızın çeşitli durumlarda ortaya çıktığı kanaatindedir.

67. AİHM, 2001 yılında incelediği bir başvuruda verdiği kararda ise soruşturmanın gerekliliklerine ilişkin kriterleri belirlemiştir (Hugh Jordan/Birleşik Krallık, B. No: 24746/94, 4/5/2001, §§ 105-109). Bunlar AİHM'in tamamen yeni belirlediği kriterler, başka deyişle ilkeler değildir. McCann ve diğerleri/Birleşik Krallık kararından beri önüne gelen davalarda uyguladığı kriterlerin sistematikleştirilmesinden ibarettir. AİHM, sonrasında süregelen tüm incelemelerinde bu ilkeleri somut olaylara uygulamış; herhangi birinin yerine getirilmemiş olduğunu tespit ettiğinde yaşam hakkının ihlal edildiği sonucuna varmıştır.

68. Bu noktada AİHM'in olayda kovuşturma aşamasına geçilmesi durumunda etkili

soruşturma yürütme yükümlülüğüne ilişkin belirlediği gerekliliklerin soruşturma aşamasının ötesine uzandığına ve karar verme aşaması dâhil kovuşturmanın tamamının kanunla yaşamı koruma yönündeki pozitif yükümlülüğün gereklerini yerine getirmesi gerektiğine sıkça vurgu yaptığını hatırlatmak gerekir (pek çok karar arasından bkz. Ali ve Ayşe Duran/Türkiye, B. No: 42942/02, 8/4/2008, § 61). AİHM, yaşam hakkını korumaya yönelik pozitif yükümlülüğün ulusal hukuk sistemlerinin hukuka aykırı olarak bir kişiyi öldüren ya da ölümcül yaralayanlar hakkında ceza hukukunu uygulayabilme kapasitesini göstermesi gerektirdiğini kararlarında sıkça dile getirir (pek çok karar arasından bkz. Nachova ve diğerleri/Bulgaristan, § 60). Öte yandan AİHM, soruşturmadaki eksikliklerin bir mahkemenin kovuşturmada sorumlulukları ortaya koyma kapasitesine ciddi şekilde zarar verebileceğinin de gözardı edilemeyeceğini belirtmektedir (Ağdaş/Türkiye, B. No: 34592/97, 27/7/2004, § 102).

69. AİHM, tüm kovuşturmaların mahkûmiyet ve belirli bir cezaya hükmedilmesiyle sonuçlanmasına yönelik mutlak bir yükümlülük bulunmamasına rağmen ulusal mahkemelerin -kamu görevlilerinin ölüme yol açan ihmalkârlıkları sonucu ortaya çıkan suçlar dâhil olmak üzere- kişilerin hayatlarını sona erdiren veya tehlikeye atan suçları cezalandırmamaya hiçbir koşulda olanak vermemesi gerektiğinin altını çizmektedir. Kamu güveninin sürdürülmesi, hukukun üstünlüğünün sağlanması ve kanunsuz eylemlere yönelik herhangi bir hoşgörü ya da bu eylemlerde iş birliği olduğu görünümünün önlenmesi açısından bu durum hayati önem taşımaktadır (Okkalı/Türkiye, B. No: 52067/99, 17/10/2006; Kasap ve diğerleri/Türkiye, §§ 54-61).

70. AİHM, kamu görevlisinin karıştığı öldürme olayları için uygun olan yaptırımları seçimlerinde ulusal mahkemelere saygı gösterdiğini ancak eylemin vahameti ile verilen ceza arasında açık orantısızlık olduğu durumlarda değerlendirme ve müdahale etme hususunda yetki kullanmasının gerekli olduğunu belirtmektedir (Nikolova ve Velichova/Bulgaristan, B. No: 7888/03, 20/12/2007, § 61). AİHM, belirtilen yükümlülüğün yerine getirilip getirilmediğini incelemek için ulusal mahkemelerin bu kararlara varırken hukuk sisteminin caydırıcı etkisinin korunması ve yaşam hakkı ihlallerinin önlenmesinde oynaması gereken rolün öneminin altının çizilmesi amacıyla Sözleşme'nin 2. maddesi uyarınca davaya gereken önemi gösterip göstermediğini değerlendirmesi görevinin bulunduğunu belirtmektedir (Ali ve Ayşe Duran/Türkiye, § 62).

71. AİHM, bu bağlamda bir polis memurunun bir şüpheliyi yakalamak isterken yetkilerini taksirle aşarak öldürmesi olayında Yargıtay incelemesinden geçerek kesinleşmiş 1 yıl 1 ay 10 günlük hapis cezasını polis memurunun eylemiyle açıkça orantısız bulmuştur. AİHM, ayrıca yetersiz cezanın ertelenmesini de eleştirmiştir. Derece mahkemesinin çok daha ağır bir ceza verme yetkisine sahip olmasına rağmen son derece hafif bir ceza belirlemesini ve bunu da ertelemesini, takdir hakkını böylesi ağır bir suça asla hoşgörüyle yaklaşılmadığını göstermek yerine suçun sonuçlarını hafifletmek için kullandığı şeklinde değerlendirmiştir (Külah ve Koyuncu/Türkiye, B. No: 24827/05, 23/4/2013, § 42). Yukarıda değinilen Kasap ve diğerleri/Türkiye başvurusunda (bkz. § 60) taksirle öldürme suçundan suçlu bulunan polis memurunun eylemine karşılık olarak belirlenen 1 yıl 8 ay hapis cezasının açıklanmasının geri bırakılmasını cezasızlık oluşturduğu gerekçesiyle ihlal nedeni olarak görmüştür. AİHM, her ne kadar ulusal hukuk bu tür suçlara ilişkin hükümlerin açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilmesini mümkün kılsa da mahkemelerin bu konudaki takdir haklarını ciddi bir suç teşkil eden eylemin sonuçlarını hafifletmek için kullanmamaları gerektiğini, ayrıca bu tür uygulamaların benzer eylemlerin önlenebilmesinde caydırıcı etkiye

neredeyse hiç sahip olmadığını belirtmiştir (anılan kararda bkz. §§ 61, 62).

72. AİHM, kolluk görevlilerinin silahlı güç kullanımlarında hukuka aykırı olarak ölüme yol açtıkları ile ihlalin açıkça veya özü itibarıyla ulusal mahkemelerce tespit edilmesi hâlinde kural olarak öldürmenin esas itibarıyla Sözleşme'nin 2. maddesinin ihlal ettiğinin kabul edildiği anlamına geldiğini belirtmekte; kullanılan gücün Sözleşme'nin 2. maddesinin ikinci fıkrası kapsamında kesinlikle gerekli ve orantılı olup olmadığının kendisi tarafından tespit edilmesini gereksiz kıldığını açıklamaktadır. AİHM, belirtilen durumlarda incelemesinin sadece ulusal makamların bu ihlale uygun ve yeterli bir giderim sağlayıp sağlamadığı ve buna bağlı olarak Sözleşme'nin 2. maddesindeki yükümlülüklerini usul ve esas bakımından yerine getirip getirmediğinin belirlenmesi ile sınırlı olduğunu ifade etmektedir (Külah ve Koyuncu/Türkiye, § 38; Kasap ve diğerleri/Türkiye, § 56; Fadime ve Turan Karabulut/Türkiye, § 43; aksi yöndeki değerlendirme için bkz. Özcan ve diğerleri/Türkiye B. No: 18893/05, 20/4/2010).

73. Bu tür durumlarda ödenen tazminatlar nedeniyle hükûmetlerin mağduriyetin giderildiği itirazlarını da değerlendiren AİHM, yaşam hakkından mahrum bırakmayla ilgili bu tür başvurularda, devletlerin sorumluların tespit edilip cezalandırılmasını sağlayacak etkili bir soruşturma yürütme yükümlülüğü bulunduğunu her defasında hatırlatır (Al-Skeini ve diğerleri/Birleşik Krallık, § 163; Mustafa Tunç ve Fecire Tunç/Türkiye [BD], B. No: 24014/05, 14/4/2015, § 177). AİHM'e göre yaşam hakkı kapsamında etkili yargısal sistem kurmaya ilişkin yükümlülüğün yerine getirilmesinde, bu tür olaylarda başvuruculaların mağdur statülerinin sadece tazminat ödenmesi ile telafi edilmesi söz konusu olamaz. Yetkili makamların bu tür olaylarda izlemeleri gereken yolu tazminat ödemeye indirgemeleri, bazı durumlarda devlet görevlilerinin fiilî dokunulmazlıkla denetimlerindeki kişilerin haklarını istismar etmelerini mümkün kılacak; bu durumda öldürmeye ilişkin genel yasaklar temel önemine rağmen uygulamada etkisiz kalacaktır (Özcan ve diğerleri/Türkiye, § 54; Külah ve Koyuncu/Türkiye, § 34). Benzer başvurularda AİHM sürekli olarak, ölüm nedeniyle maddi ve manevi tazminatın yeterli olabilmesi için iki tedbirin uygulanması gerektiği değerlendirmesinde bulunmaktadır. AİHM'e göre bu tür durumlarda ilk olarak yetkili makamlar tarafından sorumluların tespit edilmesi ile cezalandırılmasını sağlayabilecek nitelikte etkili bir ceza soruşturması yürütülmelidir. İkinci olarak ise başvurucu gerektiğinde ölümün neden olduğu zarar nedeniyle tazminat almalı ya da en azından elde etme imkânına sahip olmalıdır (Mehmet Tursun/Türkiye, Mehmet Tursun ve diğerleri/Türkiye, § 56).

74. Diğer taraftan AİHM'in ulusal mahkemenin takdir ettiği cezai yaptırımın yeterli olduğunu, maddi ve manevi zararların giderildiğini tespit ettikten sonra mağduriyet sıfatının ortadan kalktığını değerlendirerek kabul edilemez bulduğu başvurular bulunmaktadır. AİHM; değinilen Mehmet Tursun/Türkiye, Mehmet Tursun ve diğerleri/Türkiye (aynı kararda bkz. § 59) başvurusunda; polis memuruna, silah kullanımını 5237 sayılı Kanun'un 24. maddesi gereğince hukuka uygun bulmakla birlikte dikkatsizce kullanarak ceza sorumluluğunu ortadan kaldıran nedende sınırı taksirle aştığını kabul edip ceza veren ulusal mahkemenin takdir ettiği 2 yıl 1 ay hapis cezasını olayın şartlarına göre uygun ve yeterli bulmuştur. AİHM, bunun yanında ulusal mahkemenin kararının gerekçesinde yaşam hakkının ihlal edildiğinin açıkça ifade edildiğini, mağdurlara benzer başvurularda bizzat kendisinin belirlediği tazminatlarla uyumlu maddi ve manevi tazminatların verildiğini, polis memurunun on ay süreli kademe ilerlemesinin durdurulması disiplin cezası aldığını belirterek yetkili makamlarca yaşam hakkının ihlal edildiğinin tespit edildiği ve ihlale ilişkin mağduriyetin bu şekilde ortadan kaldırıldığı gerekçesiyle başvuruyu kabul edilemez

bulmuştur (aynı kararda bkz. §§ 61- 65).

V. İNCELEME VE GEREKÇE

75. Anayasa Mahkemesinin 1/12/2022 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

76. Başvurucu,

i. Meslektaşının silah kullanılmaması doğrultusunda ardı ardına yaptığı uyarıları dikkate almayan bir polis memurunun insan hayatını hiçe sayan davranışı nedeniyle eşinin yaşamını yitirdiğini oysa güvenlik mensuplarının yaşanan olaylarla hiçbir bağlantısı olmayan masum eşinin hayatını korumakla yükümlü olduğunu, polis memurunun kaçmakta olan kişiyi hedef alarak ateş ettiğini ancak silahtan çıkan merminin hedef ile aynı istikametteki kalabalığa isabet edebileceğini öngörmesine rağmen "Olursa olsun." düşüncesiyle eşini öldürdüğünü fakat kovuşturmada sonucun öngörülmediği kabul edilerek hakkında taksire ilişkin hükümlerin uygulandığını,

ii. Olayın başlangıcının ve seyrinin güvenlik güçlerince bir insanın hayatının sona ermesine sebep olunabileceğinin açıkça öngörebildiği bir ortamda silah kullanımını gerektirmediğini, bununla birlikte silahlı güç kullanımına nispeten az zarar verebilecek maddi güç kullanımı gibi alternatif yöntemlerin saldırının defedilmesi yönünden değerlendirilmediğini,

iii. Olayın faili polis memurunun TEM'de görevli, olayı soruşturan Cumhuriyet savcısının ise soruşturmaya yetkili olduğu olaylar kapsamında TEM'de görevli polis memurlarıyla yoğun mesai yapmasının dikkate alınmaması nedeniyle soruşturmanın tarafsızlığına gölge düşürüldüğünü, nitekim Cumhuriyet savcısının polis memuru hakkında Valilikten soruşturma izni isterken taraflı olduğunu düşündürtecek birtakım değerlendirmelerde bulunduğunu,

iv. Olaya ilişkin soruşturma ve kovuşturmanın yetersiz olduğunu, bu bağlamda olay yerindeki incelemenin uzun süre sonra yapıldığı gibi Ağır Ceza Mahkemesince keşif icra edilmediğini, olayı görüntüleyen kameranın kayıtlarına fail ve yakınlarınca müdahale edilmesiyle önem derecesinde şüphe bulunmayan delilin yok edildiğini, hükmü veren Ağır Ceza Mahkemesi Heyetinin mevcut kayıtları dahi izlemediğini,

v. Kovuşturma sonucunda adli para cezası ile cezalandırmaya karar verilerek bir anlamda cezasızlığa yol açıldığı gibi hukuka aykırı eylemlere müsamaha gösterildiği izlenimi verildiğini ileri sürmüş, bu sebeplerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı ile Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan yaşam hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

77. Bakanlık görüşünde, İdare Mahkemesince idarenin hizmet kusurunun ve başvurucunun zararlarının giderilmesinin hüküm altına alındığı, başvurunun olaydaki mağduriyetin tazminat ödenerek giderilmesi nedeniyle kabul edilemez olduğunun değerlendirildiği belirtilmiştir. Bakanlık görüşünde ayrıca soruşturma ve kovuşturmanın etkili yürütüldüğü ile kovuşturma sonunda yapılan polis memurunun meşru savunma kapsamında silahını ateşleyip taksirle öldürme suçunu işlediği değerlendirmesinden ayrılmayı gerektirir bir nedenin bulunmadığı ifade edilmiştir.

78. Başvurucu, Bakanlık görüşüne cevabında öncelikle tazminatın mağduriyetini

gideremeyeceğini ve eşini öldüren memurun olası kasıtla öldürme suçundan cezalandırılması gerektiğini ifade etmiştir. Başvurucu, görüşte yer verilen AİHM kararlarının dahi iddialarını destekler nitelikte kararlar olduğunu ifade etmiştir.

B. Değerlendirme

1. İddiaların Nitelendirilmesi Yönünden

79. Anayasa'nın "Kişinin dokunulmazlığı, maddi ve manevi varlığı" kenar başlıklı 17. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Herkes, yaşama, ... hakkına sahiptir.

...

Meşrû müdafaa hali, yakalama ve tutuklama kararlarının yerine getirilmesi, bir tutuklu veya hükümlünün kaçmasının önlenmesi, bir ayaklanma veya isyanın bastırılması, sıkıyönetim veya olağanüstü hallerde yetkili merciin verdiği emirlerin uygulanması sırasında silah kullanılmasına kanunun cevaz verdiği zorunlu durumlarda meydana gelen öldürme fiilleri, birinci fıkra hükmü dışındadır."

80. Anayasa'nın "Devletin temel amaç ve görevleri" kenar başlıklı 5. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Devletin temel amaç ve görevleri, ... kişinin temel hak ve hürriyetlerini, sosyal hukuk devleti ve adalet ilkeleriyle bağdaşmayacak surette sınırlayan siyasal, ekonomik ve sosyal engelleri kaldırmaya, insanın maddî ve manevî varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlamaya çalışmaktır."

81. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Başvurucunun iddiaların özü bir yakınının cenaze merasimine katılan kişinin kolluk görevlisince öldürüldüğü, olaydaki cezai sorumluluğunun doğru belirlenmediği ve aksinin kabulü hâlinde dahi uygulanan yaptırımın bu tür eylemlere hoşgörü gösterildiği ya da kayıtsız kalındığı izlenimi uyandırdığıdır. Başvurucu, ceza muhakemesinin yetersizliği ile ceza muhakemesinin soruşturma evresinin tarafsız olmadığı iddialarını yaşam hakkı yanında adil yargılanma hakkı kapsamında da nitelendirerek ileri sürmüş ise de bu iddialarının yaşam hakkı kapsamındaki etkili ceza soruşturması yürütülmesi yükümlülüğü ile ilişkili olduğu değerlendirilerek şikâyetlerin tümü yaşam hakkı kapsamında incelenmiştir.

2. Kabul Edilebilirlik Yönünden

82. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un "Bireysel başvuru hakkına sahip olanlar" kenar başlıklı 46. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"Bireysel başvuru ancak ihlale yol açtığı ileri sürülen işlem, eylem ya da ihmal nedeniyle güncel ve kişisel bir hakkı doğrudan etkilenenler tarafından yapılabilir."

83. Bireysel başvuru yolunu işletebilecekler esas itibarıyla doğrudan mağdur sıfatını taşıyan kişiler olmakla birlikte somut olayın koşullarına ve ihlal edilen hakkın niteliğine göre doğrudan mağdur ile arasında kişisel ve özel bir bağ bulunan, dolayısıyla da Anayasa'nın ihlalinden olumsuz olarak etkilenen veya ihlalin sona ermesinden meşru ve kişisel bir

menfaati bulunan kimseler de dolaylı mağdur sıfatıyla bireysel başvuruda bulunabileceklerdir (Engin Gök ve diğerleri, B. No: 2013/3955, 14/4/2016, § 53).

84. Bununla birlikte dolaylı mağduriyetin ortaya çıkması, somut olayın koşulları ile ihlal edilen hakkın niteliğine bağlı olarak değişebilmektedir. Nitekim Anayasa Mahkemesi, mağdurun bizzat başvuru yapmasının mümkün olmadığı ve yakın akrabalık ilişkisinin bulunduğu kimi durumlarda -özellikle yaşam hakkının söz konusu olduğu durumlarda- başvurucuların ihlalden doğrudan etkilenmemiş olmalarına rağmen dolaylı olarak etkilenmiş olmaları nedeniyle başvuru yapabileceklerine karar vermiştir (pek çok karar arasından bkz. Serpil Kerimoğlu ve diğerleri, B. No: 2012/752, 17/9/2013, § 41). Başvurucu, ölenin eşidir. Dolayısıyla başvuruda başvuru ehliyeti bakımından bir sorun görülmemiştir.

85. Diğer taraftan Bakanlığın tazminat ödenmesine karar verilmesi nedeniyle başvurucunun mağdur sıfatının ortadan kalktığına dair görüşü ile ilgili olarak karar verilebilmesi için devletin etkili bir yargısal sistem kurmaya ilişkin pozitif yükümlülüğünün kapsamının ve başvuru konusu olayda ne ölçüde yerine getirildiğinin tespiti gerekmektedir. Bu konuda öncelikle kamusal yetkiyle güç kullanılması sonucu gerçekleşen ölümlerin öldürmemeye ilişkin negatif yükümlülük kapsamında değerlendirilmesi gerektiği ve bu yükümlülüğün hem kasıtlı biçimde hem de kasıt olmaksızın ölümle sonuçlanan güç kullanımını kapsadığını belirtmek gerekir (Cemil Danışman, B. No: 2013/6319, 16/7/2014, § 44). Bununla birlikte negatif yükümlülüğün söz konusu olduğu durumlarda etkili yargısal sistem kurmaya ilişkin yükümlülüğün yerine getirebilmesi için gerektiğinde mağdurlara tazminat ödenmesinin ya da en azından mağdurların tazminat elde etme imkânına sahip olmalarının yanında olayla ilgili olarak etkili ceza soruşturması (yürütülmüş ise kovuşturma evresini de içeren) yürütülmesi gerektiği söylenmelidir. Somut olayda kovuşturma evresini kapsayan bir ceza muhakemesi süreci söz konusu olduğundan etkili yargısal sistem kurmaya ilişkin yükümlülüğün ne ölçüde yerine getirildiğinin tespitinin bu nedenle esas incelemesi ile birlikte yapılması gerekir.

86. Dolayısıyla iddialar açıkça dayanaktan yoksun olmadığı gibi başvuruda, mağdur statüsü dışında kabul edilemezliğe karar verilmeyi gerektirecek başka bir neden olmadığı anlaşılmıştır.

3. Esas Yönünden

a. Genel İlkeler

87. Anayasa’nın 17. maddesinin son fıkrasında "(1) meşru müdafaa hali, (2) yakalama ve tutuklama kararlarının yerine getirilmesi, (3) bir tutuklu veya hükümlünün kaçmasının önlenmesi, (4) bir ayaklanma veya isyanın bastırılması, (5) sıkıyönetim veya olağanüstü hallerde yetkili merciin verdiği emirlerin uygulanması sırasında silah kullanılmasına kanunun cevaz verdiği zorunlu durumlarda" yaşam hakkına müdahalenin hukuka uygun olacağı belirtilmiştir. Öte yandan Anayasa'nın 17. maddesi, esas itibarıyla bir kişinin kasten öldürülmesine izin verilen durumları değil istenmeyen bir şekilde böyle bir sonucun doğabileceği güç kullanılmasına izin verilen durumları açıklamaktadır.

88. Bununla birlikte kamu görevlilerinin güç kullanımıyla ilgili olarak devletin yaşam hakkına saygı gösterilmesini sağlamak için uluslararası standartları da dikkate alarak hangi hâllerde ve ne şekilde güç kullanılabileceğine ilişkin koşulları belirleyen yasal ve idari çerçeve oluşturma yükümlülüğü bulunmaktadır. Bu yükümlülüğün yanı sıra oluşturulan bu çerçevenin gereği gibi uygulanmasının devlet tarafından sağlanması gerekmektedir (Cemil

Danışman, § 53).

89. Anayasa'nın yaşam hakkına güç kullanılarak yapılabilecek müdahalelere ilişkin hükümleri ile Anayasa Mahkemesinin vermiş olduğu kararlar birlikte değerlendirildiğinde kolluk kuvvetlerinin ancak Anayasa'da belirtilen amaçlara ulaşmak adına başka bir çarenin kalmadığı zorunlu durumlarda ve -güç kullanarak ulaşılmak istenen amaç ile maruz kalınan saldırıya nispeten- orantılı güç kullanabilmelerine izin verildiği söylenebilecektir (Cemil Danışman, § 50; Nesrin Demir ve diğerleri, B. No: 2013/5785, 29/9/2016, § 113). Öldürücü güç, Anayasa'da belirtilen hâllerde ve başka şekilde müdahale olanağı kalmaması nedeniyle son çare olarak kullanılmalıdır. Bu nedenle yaşam hakkının dokunulmaz niteliği de dikkate alınarak ölümle sonuçlanabilecek bir güç kullanımı söz konusu olduğunda bunun zorunluluğu ve orantılılığı Anayasa Mahkemesi tarafından çok sıkı şekilde denetlenmelidir (Nesrin Demir ve diğerleri, § 107). Bunun yanında kolluk görevlilerinin doğrudan silah kullanımı sonucu meydana gelen olaylarda silahlı güç kullanımının Anayasa'nın 17. maddesine göre başka bir çarenin kalmadığı zorunlu bir durumda ve orantılı gerçekleştiğinin soruşturma makamlarınca resen ortaya konması gerekmektedir (Turan Uytun ve Kevzer Uytun, B. No: 2013/9461, 15/12/2015, § 73).

90. Bireyin bir devlet görevlisi tarafından hukuka aykırı olarak ve Anayasa'nın 17. maddesini ihlal eder bir biçimde yaşamına son verildiğine ilişkin savunulabilir bir iddiasının bulunması hâlinde Anayasa'nın 17. maddesi, 5. maddesindeki genel yükümlülükle birlikte yorumlandığında etkili bir ceza soruşturması yapılmasını gerektirir (Cemil Danışman, § 96). Etkili ceza soruşturması yürütülmesine ilişkin yükümlülüğün gerektiği şekilde yerine getirilmemesi hâlinde ise negatif yükümlülüğe gerçekten uyulup uyulmadığı tespit edilemez.Negatif yükümlülüğün yerine getirilip getirilmediğinin güvencesini -söz konusu olmuşsa kovuşturma sürecini de kapsayan- soruşturma yükümlülüğü oluşturmaktadır (Salih Akkuş, B. No: 2012/1017, 18/9/2013, § 29).

91. Yaşam hakkı kapsamında yürütülmesi gereken ceza soruşturmalarının amacı, yaşam hakkını koruyan mevzuat hükümlerinin etkili bir şekilde uygulanmasını ve vuku bulan ölüm olayında sorumlular ile sorumlulukları tespit etmektir (Serpil Kerimoğlu ve diğerleri, § 56; Cemil Danışman, § 97). Bununla birlikte her olayın kendine özgü koşullarını dikkate alan bir değerlendirme yapılması suretiyle yaşamı tehlikeye soktuğu açık olan eylemler ile maddi ve manevi varlığa yönelik ağır nitelikteki saldırıların, benzer ihlallerin caydırıcılık sağlanarak önlenebilmesi için hiçbir surette cezasız kalmaması gerekmektedir (Filiz Aka, B. No: 2013/8365, 10/6/2015, § 32).

b. İlkelerin Olaya Uygulanması

92. 2559 sayılı Kanun'un 16. maddesinde polisin hangi koşullarda silahlı güç kullanabileceği düzenlenmiştir (bkz. § 53). Diğer taraftan başvuruda, düzenlemenin yaşam hakkını korumadığının ileri sürülmediğini belirtmek gerekir.

93. Somut başvuruda, olayla ilgili olarak cezai ve disiplin soruşturmaları yürütülüp ölümde sorumluluğu olduğu belirlenen kolluk görevlisinin cezai ve disiplin yaptırımlarıyla cezalandırılmasına karar verilmiştir. Bu nedenle öncelikle bu yaptırımlara karar verilirken sorumluluğun ne şekilde belirlendiği incelenmelidir. İkinci olarak Anayasa Mahkemesinden önceki mercilerin yaşam hakkının ihlalini tespit edip etmediği belirlenmelidir. Bu tespit, Anayasa Mahkemesinin incelemesinin kapsamı yanında değerlendirmesinde dikkate alacağı olay ve olguların ortaya konması için gereklidir.

94. Başvurucu, olaydaki cezai sorumluluk ile ilgili olarak diğer iddialarının yanında silahlı güç kullanımının gerekliliği ve orantılılığına ilişkin bazı iddialar ileri sürmüştür (bkz. § 76/ii).

95. Bu noktada Anayasa Mahkemesinin derece mahkemelerinin ya da Cumhuriyet başsavcılıklarının silahlı güç kullanılması ile ilgili gereklilik ve orantılılık değerlendirmesi yaptıkları ve sonucunda eylemin hukuka uygun olduğuna karar verdikleri birçok olayla ilgili başvuruda, silahlı güç kullanımının Anayasa'nın 17. maddesindeki amaçlara ulaşmak adına ve başka bir çarenin kalmadığı zorunlu durumda ve orantılı olup olmadığını incelediğini belirtmek gerekir (birçok karar arasından bkz. Cemil Danışman; Nesrin Demir ve diğerleri).

96. Diğer taraftan Anayasa Mahkemesinin güç kullanımında gereklilik ile orantılılığın ispatı külfetinin yetkili makamlara ait olduğunu kabul ettiği bazı durumlar da bulunmaktadır. Bu gibi durumlarda ispat külfeti yerine getiril(e)mediğinde Anayasa'nın 17. maddesi gereğince ölümle sonuçlanabilecek güç kullanımını haklı kılacak bir nedenin bulunmadığı ile yaşam hakkının esasının ihlal edildiğine karar verilmesi gerektiği sonucuna varılmaktadır (diğerleri arasından bkz. İpek Deniz ve diğerleri, B. No: 2013/1595, §§ 141, 142).

97. Bununla birlikte Anayasa Mahkemesinin yetkili yargısal makamlarca Anayasa'nın 17. maddesinde belirtilen amaçlarla güç kullanıldığının ancak sınırın aşıldığının tespit edilmiş olması ve ihlalin açıkça ya da öz itibarıyla belirlenerek olayın failine ceza verilmesi hâlinde incelemesini eylem ile ceza arasında bir orantısızlık bulunup bulunmadığı ya da cezanın açıklanmasının geri bırakılıp bırakılmadığı ile sınırlı tutmaktadır (birçok karar arasından hükmün açıklanmasının geri bırakılması yönünden ve farklılıkları gözetilmek suretiyle bkz. Seyfullah Turan ve diğerleri, B. No: 2014/1982, 9/11/2017, §§ 163-165, 194-196).

98. Somut olayda disiplin soruşturması inceleme raporunda, polis memuru S.K.nın molotofkokteyli atan gruba ateş etmeye başladığı sırada molotofkokteyli atan ikinci gruptaki bir kişinin başka bir sokağa girmek üzere olduğunun anlaşıldığı, S.K.nın silah kullanmaması ya da en azından usulüne uygun şekilde kullanması gerekirken tecrübesizliğinin etkisiyle korku ve paniğe kapılıp silahını kullanması sonucu olayla hiçbir bağlantısı bulunmayan U.K.nın ölümüne sebebiyet verdiği açıklanmıştır. S.K. bu rapordaki tespitlere istinaden disiplin cezasıyla cezalandırılmıştır. İdare Mahkemesinin henüz kesinleşmeyen kararında da aynı gerekçelerle idarenin ölüme ilişkin sorumluluğunun tam olduğu belirtilmiştir (bkz. §§ 39-41).

99. Ağır Ceza Mahkemesinin kararına bu yönüyle bakıldığında kolluk görevlisinin kendisinin ve meslektaşlarının hayatına yönelik saldırıyı koşullara göre orantılı biçimde defetmek zorunluluğu altında saldırganı hedef alarak silah kullandığının değerlendirildiği görülmüştür. Bununla birlikte Ağır Ceza Mahkemesi, Bakanlığın görüşünde ve başvurucunun bu konudaki iddialarında belirtildiğinin aksine kolluk görevlisi sanığın cezai sorumluluğunu kaldıran nedenlerden meşru savunmanın sınırının kasıt olmaksızın aşılması sonucu ölüme sebebiyet verdiğine değil ölümün sanığın ölene karşı görevi gereği sergilemesi gereken dikkat ve özen yükümlülüğüne aykırı bir davranışı nedeniyle gerçekleştiğine karar vermiştir. Mahkeme kararında, silah kullanımının ceza sorumluluğunu kaldıran nedenlerden olan meşru savunma kapsamında kaldığının kabul edildiğine ilişkin birtakım açıklamalar bulunmakta ise de kararda başvurucunun yakınının ölümü bu nedenle hukuka uygun bulunmamış; ayrıca meşru savunmada ya da cezada sorumluluğu ortadan kaldıran diğer nedenlerin herhangi birinde sınırın taksirle aşıldığı değerlendirilerek belirlenen cezada bir indirime de gidilmemiştir. Bununla birlikte Ağır Ceza Mahkemesi, meşru savunmada sınırın mazur görülebilecek bir heyecan, korku veya telaş nedeniyle

aşıldığına, dolayısıyla sanığa ceza verilmesine yer olmadığına da karar vermemiştir. Başka bir ifadeyle Ağır Ceza Mahkemesi, kararında silah kullanımının meşru savunma amacıyla gerekli ve orantılı olduğuna ilişkin birtakım açıklamalarda bulunmakla birlikte başvurucunun eşinin ölümüne ilişkin sorumluluk ile bu sorumluluğa karşılık gelen cezai yaptırımın belirlenmesinde meşru savunmada sınırın taksirle aşılması hükümlerini değil taksire ilişkin genel hükümleri uygulamıştır. Sonuç olarak Ağır Ceza Mahkemesi, sanığın eylemini hukuka aykırı bularak bu aykırılığın tespitine ilişkin değerlendirmesinde hukuka uygunluk nedeninin (meşru savunma) aşılmasını bir gerekçe göstermemiştir. Nitekim istinaf incelemesinde çoğunluk görüşüne katılmayan muhalif üye, sanığın meşru savunma hükümlerinden yararlanmasının gerektiği yönünde görüş bildirmiştir. Sanık S.K. da istinaf başvurusunda meşru savunma hükümlerden yararlanmak istediğini, meşru savunma kapsamında bir sorumluluğunun bulunmadığını, aksi kabul edildiğinde dahi meşru savunmadaki sınırın taksirle aşılması hükümlerinden faydalandırılıp cezasında buna göre bir indirime gidilmesi gerektiğini ifade etmiştir (bkz. §§ 33-35).

100. Diğer taraftan somut olayda Ağır Ceza Mahkemesi tarafından verilen kararın gerekçe ve hüküm kısımları bir bütün hâlinde gözönüne alındığında Mahkemenin ceza sorumluluğunu belirlerken silah kullanımındaki dikkatsizlik ile özensizliği gerekçe gösterdiği görülmüştür. Karar gerekçesinde, dikkat ve özen yükümlülüğünün ne şekilde doğduğuna ve ne tür bir dikkatsizlik ya da özensizlik teşkil eden eylemle yükümlülüğe aykırı davranıldığına ilişkin somut açıklama bulunmamaktadır. Bununla birlikte olayın gerçekleşme koşullarının kabulünde, hedefteki kişinin silah sesinin duyulduğu anda kaçmakta olduğu sonucuna varıldığının belirtildiği anlaşılmıştır.

101. Bu nedenle Ağır Ceza Mahkemesi başvurucunun yakınının ölümünde silah kullanılmasına ilişkin sorumluluğu açıklanan şekilde belirleyerek -Anayasa'nın 17. maddesinde belirtilen meşru amaçlardan biri olan meşru savunma hükümlerini uygulamaksızın- silah kullanımının Anayasa'nın 17. maddesine aykırı olduğunu, dolayısıyla da yaşam hakkının ihlal edildiğini öz itibarıyla tespit etmiştir. Dolayısıyla Anayasa Mahkemesinin somut olaydaki silah kullanımının meşru savunma amacıyla gerekli ve orantılı olup olmadığını incelemesine gerek olmadığı kanaatine varılmıştır. Bu noktada başvurucunun eşinin doğrudan silahlı güç kullanılan, başka deyişle güç kullanılmasında hedefte olan kişi olmadığını, dolayısıyla olaydaki silah kullanımının gerekliliği tartışmasının kullanımda hedefte olan kişilere ilişkin belirlenecek cezai sorumluluktan farklı olarak sorumluluğun türü üzerinde her durumda mutlak ve doğrudan bir etki göstermediğini de belirtmek gerekir. Bir başka ifadeyle başvurudaki şikâyetin de yaşam hakkının kasıtlı ihlal edildiğine yönelik olmayıp olayda sergilenen ihmalin derecesine yönelik olduğu, olayda hedefteki kişiye karşı silah kullanımının gerekli olmadığına karar verildiğinde bu belirlemenin ölene yönelik cezai sorumluluğu -diğerinde olduğu gibi- ihmalî sorumluluk olmaktan çıkarmayacağı ifade edilmelidir.

102. Diğer taraftan başvurucu, olayda silahın saldırgan hedef alınarak kullanıldığı doğru olmakla birlikte silahın öldürücülükteki etki mesafesini bilen S.K.nın ateş ettiği yönde kalabalıktaki birinin mermi isabetiyle yaşamını yitirebileceğini öngördüğünü ancak umursamaz bir davranış sergilediğini ileri sürmüş; sorumluluğunun bu nedenle olası kasıt olarak değerlendirilmesi gerektiğini iddia etmiştir. Başvurucu, hedefteki kişinin silahla ateş edildiği anda kaçmakta olduğunun Ağır Ceza Mahkemesince de açıkça kabul edildiğini ifade etmiştir. Başvurucuya göre kaçtığı için sabit hedef olarak kabul edilmeyecek kişiye ateş edildiğinde yapılan atış nedeniyle çevredeki kişilerin hayatının tehlikede olabileceği

öngörülebilir bir durumdur.

103. Cumhuriyet Başsavcılığının iddianamesinde olaydaki sorumluluk derecesinin taksir olduğu ileri sürülmüş, Asliye Ceza Mahkemesinin görevsizliğine ilişkin kararında sorumluluk derecesi tartışılırken olası kasta ilişkin hükümlerin değerlendirilmesi gerektiği ifade edilmiş, Ağır Ceza Mahkemesince yürütülen kovuşturma sonucunda ise öldürmenin taksirle gerçekleştirildiği sonucuna varılmıştır. Cumhuriyet Başsavcılığının esas hakkındaki mütalaası ile hükmü istinaf gerekçesinde olası kasıt hükümlerinin uygulanması gerektiğinin değerlendirildiği açıklanmıştır. Bölge Adliye Mahkemesi kararındaki azınlık görüşü, olayda bir hukuka uygunluk nedeni olan meşru savunma hükümleri uygulanmayıp eylem hukuka aykırı kabul edildiğinde polis memurunun sorumluluğunun bilinçli taksir olduğu yönündedir. Görüldüğü üzere başvuru, 5237 sayılı Kanun'da tanımlanan sorumlulukların neredeyse -kasıt dışında- tamamının gündeme geldiği, bu bağlamda da yetkili yargısal mercilerce kendine özgü koşullarının olay ve olgularla birlikte dikkate alınarak tartışıldığı bir başvurudur.

104. Öncelikle olaylara ilişkin sorumluluklarla ilgili karar verme görevinin Anayasa Mahkemesine ait olmadığını belirtmek gerekir. Burada esasen olayların oluşumuna ilişkin delillerin değerlendirilmesinin idari ve yargısal makamların ödevi olduğu (benzer değerlendirme için bkz. Rıfat Bakır ve diğerleri, B. No: 2013/2782, 11/3/2015, § 68) ve Anayasa Mahkemesinin yetkili mercilerin yerine geçerek delilleri değerlendirmesinin veya olaydaki sorumluluk derecesini belirleyen hukuk kurallarını yorumlamasının söz konusu olmadığı belirtilmelidir (benzer değerlendirme için bkz. Rıfat Bakır ve diğerleri, § 143). Olaya ilişkin ceza muhakemesi bu yönüyle değerlendirildiğinde yetkili makamların vakıaları ve ölümden sorumlu kişiyi tespit edebilecek nitelikte soruşturma ve kovuşturma yürütmedikleri söylenemeyecektir. Nitekim ölümü meydana getiren sebep ve ölümden sorumlu kişi tespit edilmiştir.

105. Öte yandan devletin yaşam hakkı kapsamında, yaşamı korumak için etkili hukuki tedbirler alması (gerekli yasal düzenlemeleri oluşturma ve yasaların uygulanmasını sağlayacak etkili bir mekanizma kurma şeklinde) gerekir. Devletin bunun yanında doğal olmayan (şüpheli) bir ölüm gerçekleşmiş ise olayı soruşturma ve gerektiğinde ihlale uygun karşılık gelen yeterli yaptırıma karar vermeye ilişkin usul yükümlülüğü de bulunmaktadır. Ölümle ilgili olayın ardından etkili soruşturma ya da söz konusu olmuş ise kovuşturma yapmayla yerine getirilebilecek bu pozitif yükümlülük soruşturma işlemleri ile yöntemlerine ilişkin olduğundan yaşam hakkının usul boyutunu oluşturmaktadır. Bu yükümlülüğün yerine getirilmesindeki amaç, olay özelinde mağduriyetin giderilmesinin yanında devletin etkili (caydırıcı yaptırımlar içeren) yasal düzenlemeleri oluşturma ve bu yasaların uygulanmasını sağlayacak etkili bir mekanizma (mahkemeler, başsavcılıklar vb.) kurma yoluyla yaşamı koruma altına almasının bir anlam ifade edebilmesini sağlamaktır. Bu ise ancak yaşam hakkını koruyan hukukun etkili uygulanabilmesi ile mümkündür. Bu nedenle Anayasa'nın 5. maddesi ile bir arada yorumlanan 17. maddesinden doğan yaşamı koruma yükümlülüğü, devlete bu konuda gerekli hukuki tedbirleri alma yükümlülüğü yanında olayın niteliğine göre yaşamı koruma potansiyeline sahip hukukun etkili biçimde uygulanmasına ilişkin olay sonrası bir yükümlülük yüklemektedir. Bu itibarla usul yükümlülüğü yaşamı korumaya ilişkin pozitif yükümlülüğün somut olayda yerine getirilmesi gereken bir parçası, uzantısıdır (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. Aziz Biter ve diğerleri, B. No: 2015/4603, 19/2/2019, § 58). Dolayısıyla yaptırımlara ilişkin bazı uygulamalar, yaşam hakkı ihlalleri gerçekleştiren kamu görevlilerinin cezasız kalmalarına ya da gerektiği gibi

cezalandırılmamalarına yol açarak caydırıcılığı sağlayamadığı için öncelikle etkili ceza soruşturması yürütme yükümlülüğünü açıkça zedelemekte, yaşam hakkını korumak için oluşturulan mevzuatın etkili şekilde uygulanmamasına, dolayısıyla kişilerin hayatlarının kanun ile korunamamasına sebebiyet vermektedir (Seyfullah Turan ve diğerleri, § 162).

106. Bu itibarla Anayasa Mahkemesinin ceza hukukuna ilişkin sorumluluğa ve suçluluğa ilişkin bir tespitte bulunma görevi bulunmamakta ise de kamu gücünün yargı fonksiyonunu yerine getiren yargısal mercilerin Anayasa'dan kaynaklanan, yaşamı korumak için oluşturulan hukuku etkili biçimde uygulamaya ilişkin yükümlülüklerini yerine getirip getirmediklerini denetleme görevi bulunmaktadır. Bunun yanında somut başvuruda olduğu gibi Anayasa'da koruma altına alınmış bir hakkın ihlal edildiğinin kendisinden önce tespit edildiği durumlarda Anayasa Mahkemesinin başvuruculların bu ihlal nedeniyle mağduriyetlerinin giderilip giderilmediğini inceleme görevinin olduğu da izahtan varestedir.

107. Somut olayda Ağır Ceza Mahkemesi, sanık kolluk görevlisinin ölümcül silah kullanımını dikkatsiz ve özensizce gerçekleştirdiğini, olgusal olarak kaçmakta olan bir kişiye yöneliksilah kullandığını açıkça kabul etmiştir. Ağır Ceza Mahkemesi, silah kullanımının meşru bir amaca dayandığı gerekçesiyle meydana gelen bu ölüm bakımından bir cezasızlığın veya sorumsuzluğun olduğunu kabul etmemiş; polis memurunun hukuka aykırı fiili nedeniyle cezalandırılmasına karar vermiştir.

108. Ağır Ceza Mahkemesi ölüme sebebiyet veren somut olaydaki eyleme yaptırım olarak önce 1 yıl 8 ay hapis cezası belirlemiş, ardından bu cezayı adli para cezasına çevirmiş, bunun aylık taksitler hâlinde on eşit taksitte yerine getirilmesine karar vermiştir. Öncelikle ilgili kanunun taksirle öldürme suçundan verilen hapis yaptırımının da paraya çevrilmesine imkân tanıdığı, öte yandan hapis yaptırımının paraya çevrilmesinin yetkili makamların takdirinde olup bu konuda yasal bir zorunluluk olmadığı ifade edilmelidir. Hapis yaptırımının adli para yaptırımına çevrilmesi durumunda hükümlülerin hapis yaptırımı ile karşı karşıya kalması söz konusudur. Ancak bu durum adli para cezasının ödenmemesi ya da kısmen ödenmesi hâlinde gündeme gelmektedir. Nitekim başvuruya konu olayda hükümlüye verilen hapis cezasının uygulanması para cezasının ödenmesiyle gündeme gelmemiştir.

109. Anayasa Mahkemesine göre mahkemelerin takdir haklarını bu tür eylemlere müsamaha edilmeyeceğini göstermek için kullanmaları ve suçun sonuçlarını hafifletmek için kullanmayı tercih ettikleri izlenimini vermemeleri gerekir. Bu; kamu güveninin sürdürülmesi, hukukun üstünlüğünün sağlanması ve bu tür eylemlere hoşgörü gösterildiği görünümünün engellenmesi açısından hayati önem taşımaktadır. Devlet görevlilerinin güç kullanımı sonucu meydana gelen ölümlerde veya bu yolla gerçekleştirilen kötü muamelelerde bu sadece cezasızlık için söz konusu olmayıp suçların ağırlığı ile cezalar arasında açık bir orantısızlık bulunması hâlinde de geçerlidir. Bu durumda yaşam hakkının ihlali sonucu meydana gelen mağduriyet de giderilmemiş olduğundan Anayasa Mahkemesi, mahkemelerin yaptırımları belirlemedeki tercihlerini incelemek zorundadır (Cembeli Erdem, B. No: 2014/19077, 18/4/2018, §§ 100-102; Cezmi Demir ve diğerleri, B. No: 2013/293, 17/7/2014, § 76).

110. Olayda yargısal makamların bir kişinin hayatına mal olan hukuka aykırı silah kullanımına karşılık olarak Kanun'da 2 yıl ila 6 yıl hapis cezası yaptırımı öngörülen (bkz. § 52) suça yönelik asgari ceza olan 2 yıl hapis ve dahası bu hapis cezası yerine de adli para cezasını uygun ve yeterli bir ceza olarak tercih ettikleri görülmektedir. Bir kolluk görevlisinin bu tür silah kullanımı sonucu gerçekleştiği kabul edilen ölüme karşılık takdir

edilen hapis cezası ile netice ceza olarak belirlenen adli para cezasının benzer hak ihlallerinin önlenebilmesi ve kişilerin yaşamının korunması bakımından uygun ve yeterli yaptırım olmadığı özellikle vurgulanmalıdır. Derece mahkemelerinin yaşam hakkını yasayla korumaya yönelik anayasal yükümlülüğe uygun olarak -devletin öldürmemeye ilişkin negatif yükümlülüğü kapsamındaki- bir kişiyi öldüren kişiler hakkında ceza hukukunu etkili biçimde uygulamaları, böylece hukuk sisteminin caydırıcı etkisini korumaları gerekir. Başvuruya konu olayda takdir edilen asgari orandaki hapis cezasının ve bu cezanın dahi para yaptırımına çevrilmesinin benzer ihlallerin önlenmesi bakımından caydırıcı bir etkiye sahip olduğunun söylenebilmesi mümkün değildir. Para yaptırımının taksitler hâlinde ödenmesi imkânının tanınmasının ise bu yönde bir değerlendirmeye dahi tabi tutulamayacağı izahtan varestedir. Bu nitelikteki takdir haklarının kullanımında bir tercihte bulunulurken yaşam hakkının ihlali ile sonuçlanan fiillerin sonuçlarını hafifletmeye yönelik kullanıldığı izlenimi oluşturulmaması adalete kamu güveninin sürdürülmesi ve hukukun üstünlüğünün sağlanması için hayati önem taşımaktadır.

111. Anayasa Mahkemesinin kararlarında sıkça belirtildiği üzere mahkemelerin yaşam hakkı ihlalini önlemedeki sahip oldukları kritik rolün önemi hatırdan çıkarılmamalıdır. Mahkemelerin yaşam hakkı kapsamındaki davaya gereken önemi göstermeleri gerekir. Aksi durumda, uygulanan ceza hukuku sisteminin yaşam hakkının korunması bakımından gereken katılığa, başka bir anlatımla yaşam hakkı ihlallerinin önlenmesini sağlayabilecek caydırıcı bir etkiye sahip olamayacağı aşikârdır. 5237 sayılı Kanun'da da Kanun'un amacının -diğerleri yanında- kişi hak ve özgürlüklerini korumak olduğunun ve suç işleyen hakkında işlenen fiilin ağırlığıyla orantılı cezaya karar verilmesi gerekliliğinin ifade edildiği unutulmamalıdır (bkz. §§ 43, 44). Diğer taraftan caydırıcı bir etkiye sahip olmayan bu tür cezai yaptırımların -olay nedeniyle meydana gelen maddi ve manevi zararlar giderilmiş, aynı zamanda fail veya failler yeterli disiplin cezaları ile cezalandırılmış olsalar da- aynı zamanda oluşan mağduriyetleri ortadan kaldırmakta yetersiz kaldığı da izahtan varestedir.

112. Bu itibarla başvuruya konu mahkûmiyetin başvurucunun mağduriyetini ortadan kaldırmamasının yanında benzer ihlallerin önlenebilmesi bakımından caydırıcı etkiye sahip de olmadığı, dolayısıyla bu durumun yaşam hakkının maddi ve usule ilişkin boyutlarının ihlaline yol açtığı sonucuna varılmıştır.

113. Bununla birlikte etkili ceza soruşturması yürütülmesi yükümlülüğü bakımından tespit edilen ihlal nedeni dikkate alındığında başvurucunun soruşturmanın bağımsızlığı ve tarafsızlığı ile ceza muhakemesinin delillerin toplanması konusundaki yeterliliğine ilişkin şikâyetlerinin incelenmesine gerek olmadığı değerlendirilmiştir.

114. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan yaşam hakkının maddi ve usule ilişkin boyutlarının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

4. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

115. 6216 sayılı Kanun’un 50. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

“(1) Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir. …

(2) Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata

hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

116. Başvurucu, ihlalin tespitini ve 250.000 TL manevi tazminata karar verilmesini talep etmiştir.

117. Anayasa Mahkemesinin Mehmet Doğan ([GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018) kararında ihlal sonucuna varıldığında ihlalin nasıl ortadan kaldırılacağı hususunda genel ilkeler belirlenmiştir. Anayasa Mahkemesi diğer bir kararında ise bu ilkelerle birlikte ihlal kararının yerine getirilmemesinin sonuçlarına da değinmiş ve bu durumun ihlalin devamı anlamına geleceği gibi ilgili hakkın ikinci kez ihlal edilmesiyle sonuçlanacağına işaret etmiştir (Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019).

118. Bireysel başvuru kapsamında bir temel hakkın ihlal edildiğine karar verildiği takdirde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırıldığından söz edilebilmesi için temel kural mümkün olduğunca eski hâle getirmenin yani ihlalden önceki duruma dönülmesinin sağlanmasıdır. Bunun için ise öncelikle ihlalin kaynağı belirlenerek devam eden ihlalin durdurulması, ihlale neden olan karar veya işlemin ve bunların yol açtığı sonuçların ortadan kaldırılması, varsa ihlalin sebep olduğu maddi ve manevi zararların giderilmesi, ayrıca bu bağlamda uygun görülen diğer tedbirlerin alınması gerekmektedir (Mehmet Doğan, §§ 55, 57).

119. İncelenen başvuruda yaşam hakkının maddi ve usul boyutunun ihlal edildiği sonucuna ulaşılmıştır. Dolayısıyla ihlalin kamu makamlarının eylemlerinden kaynaklandığı anlaşılmaktadır. Yaşam hakkının gerektirdiği etkili soruşturma yürütme yükümlülüğünün ihlal edildiğine de karar verilmiştir. Bu nedenle ihlalin aynı zamanda yetkili adli makamların işlem ve eylemlerinden de kaynaklandığı söylenmelidir. Bu nedenle yaşam hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama (ceza kovuşturması) yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bununla birlikte başvurucunun ölüm nedeniyle oluşan zararına ilişkin yürütülen bir yargı süreci bulunduğu dikkate alınmış, bu itibarla başvurucunun yaşam hakkının maddi boyutunun ihlal edildiği gerekçesiyle talep ettiği tazminat ile ilgili olarak bu aşamada bir değerlendirme yapılmamıştır.

120. Bu durumda yaşam hakkının usul boyutunun da ihlal edilmiş olması nedeniyle yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvurucuya net 90.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

121. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 294,70 TL harç ve 9.900 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 10.194,70 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Yaşam hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan yaşam hakkının maddi ve usul boyutunun İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin yaşam hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere İstanbul 11. Ağır Ceza Mahkemesine (E.2014/377, K.2017/100) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucuya net 90.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

E. 294,70 TL harç ve 9.900 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 10.194,70 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 1/12/2022 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ASYA GÖRES VE DİĞERLERİ

B. No: 2018/15851 | Karar tarihi: 01.12.2022

Genel Kurul

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2018/15851

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

GENEL KURUL

KARAR

ASYA GÖRES VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2018/15851)

Karar Tarihi: 1/12/2022

R.G. Tarih ve Sayı: 21/3/2023 - 32139

GENEL KURUL

KARAR

Başkan : Zühtü ARSLAN

Başkanvekili : Hasan Tahsin GÖKCAN

Başkanvekili : Kadir ÖZKAYA

Üyeler : Engin YILDIRIM

Muammer TOPAL

M. Emin KUZ

Rıdvan GÜLEÇ

Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Selahaddin MENTEŞ

Basri BAĞCI

İrfan FİDAN

Kenan YAŞAR

Muhterem İNCE

Raportör : Murat İlter DEVECİ

Başvurucular : 1. Asya GÖRES

2. Halit TEKÇİ

3. Lokman TEKÇİ

4. Mehmet TEKÇİ

5. Sara GÜRDAL

Vekilleri : Av. Ramazan DEMİR

Av. Hüseyin BOĞATEKİN

Av. Benan MOLU

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, canavarca bir his sevki ile veya işkence ve tazip ile kasten öldürme suçunun işlendiği iddiasına dayalı ceza muhakemesinin aynı maddi olay sebebiyle yapılan başvuruda yaşam hakkının maddi ve usul boyutlarının ihlal edildiğine Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin (AİHM) karar vermesinden sonraki bölümünün etkisiz yürütülmesi nedeniyle yaşam hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 22/5/2018 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü bildirmiştir.

7. Başvurucular, Bakanlığın görüşüne karşı süresinde beyanda bulunmuştur.

8. Birinci Bölüm başvurunun Genel Kurul tarafından incelenmesine karar vermiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

9. Başvuru formu ve ekleri ile Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) aracılığıyla erişilen belgelere ve AİHM tarafından verilen Tekçi ve diğerleri/Türkiye (B. No: 13660/05, 10/12/2013) kararına göre ilgili olaylar özetle şöyledir:

A. Başvurucuların Yakınının Kaybolması

10. Başvurucuların iddiasına göre yakınları N.T., başvurucu Lokman Tekçi'nin Yüksekova'ya taşınmasına yardım etmek amacıyla 27/4/1995 tarihinde Armutlu köyüne gitmiştir. Taşınma sırasında başvurucu Lokman Tekçi; N.T., H.B. ve H.İ. ile birlikte Yukarı Ölçek köyünde yaşayan F.D.yi ziyaret etmiştir. 28/4/1995 tarihinde Yukarı Ölçek köyü yakınlarında operasyon icra eden askerler bahsi geçen beş kişi ile aralarında E.S., N.D., S.S., C.K., K.A. ve A.Y.nin de bulunduğu çok sayıda köylüyü götürmüştür. Tüm şahıslar ertesi gün serbest bırakılmış olsa da N.T. Değerli köyüne bağlı Köycük (eski ismiyle Muşan) mezrasında bulunan askerlere teslim edilmiştir. Dört gün sonra N.T. Köycük'te bulunan askerî birliğin komutanı olan A.O.A. tarafından öldürülmüştür. N.T. başvurucu Halit Tekçi'nin oğlu, diğer başvuruculaların ise kardeşidir. Nüfus kaydına göre N.T. 1995 yılı Nisan-Mayıs aylarında 25

yaşındadır ve bekârdır.

B. Başvurucular Tarafından Yapılan Suç Duyurularıyla İlgili Süreçler

11. N.T.nin aralarında başvurucuların da olduğu bazı yakınları 22/5/1995 ve 5/6/1995 tarihlerinde, N.T.nin kaybolması hakkında bazı kamu makamlarına başvurmuştur.

12. Van 21. Jandarma Sınır Tümen Komutanlığı (Askerî Savcılık) 15/12/1997 tarihinde, N.T.yi öldürdükleri iddia edilen M.E.Y. ile Yüzbaşı A.O.A. hakkında kovuşturmaya yer olmadığına karar vermiştir (Başvurucular söz konusu kararı başvuru formuna eklemedikleri için M.E.Y.nin kim olduğu saptanamamıştır). Askerî Savcılık, terör suçu nedeniyle yakalanan N.F.nin ifadesine göre N.T.nin 31/5/1995 tarihinde Yüksekova'da askerler ile PKK üyeleri arasında yaşanan silahlı bir çatışmaya katıldığını, çatışma sırasında öldürüldüğünü, çatışmanın yaşandığı yere gömüldüğünü, N.F.nin ise güvenlik güçleri tarafından yakalandığını saptamıştır. Bu nedenle Askerî Savcılık, kayıp şahsın babası ile N.F.nin N.T.nin öldürüldüğünü iddia etmelerine rağmen ne bu konu hakkında ne de A.O.A. ve M.E.Y.nin N.T.yi öldürdüğü iddiası hakkında kesinlik olmadığını ifade etmiştir. Askerî Savcılık, N.T.nin PKK üyesi olduğunun da ispatlanmadığını belirtip N.F.nin gözaltında bulunduğu sırada baskı altında alınan ifadesini yalanladığını, bu sebeple söz konusu ifadenin bundan böyle kanıt değeri taşımadığını eklemiştir. Son olarak N.T.nin cesedi bulunmadığı için öldüğünün ya da öldürüldüğünün tespit edilmesinin mümkün olmadığı ve N.T.nin güvenlik güçleri tarafından gözaltına alındığına dair beyanlarının delil unsurlarıyla doğrulanmadığı sonucuna varmıştır.

13. Başvurucu Halit Tekçi anılan karara itiraz etmemiştir.

14. Başvurucu Halit Tekçi'nin N.T.nin kaybolmasından askerlerin sorumlu olduğu iddiasıyla 22/5/1995 tarihinde Yüksekova Cumhuriyet Başsavcılığına yaptığı şikâyet sonrasında bir soruşturma başlatılmış, bu soruşturma kapsamında 2011 yılına kadar adli yargıya dâhil bazı Cumhuriyet başsavcılıkları ile askerî savcılıklar tarafından birkaç kez görevsizlik veya yetkisizlik kararı verilmiştir. Bu süreçte;

i. Başvurucu Halit Tekçi, oğlunun Köycük mezrasında bulunan askerler tarafından gözaltına alındığına ancak bu işlemin kayıt altına alınmadığına, oğlunun elleriyle gözlerinin bağlandığına, A.O.A.nın oğlunu götürdüğüne ve oğlunu öldürüp cesedi bir mayın üzerine koyduğuna ilişkin iddialarını dile getirerek olay hakkında bilgi sahibi olduğunu öne sürdüğü Se.S., H.B., H.C., F.D., M.D., E.S., N.D., S.E., K.A., A.Y., Y.K., C.K., İ.B., M.S., Y.B., M.T., C.B., Mi.T. ve H.K. ile soyadını bilmediği H. adlı kişinin dinlenmesini istemiştir.

ii. N.T.nin aralarında başvurucuların da olduğu bazı yakınları 21/6/1995 tarihinde, yakınlarının kaybolmasıyla ilgili soruşturmanın derinleştirilmesini, bilhassa tanıkların ve A.O.A.nın ifadelerinin alınmasını Yüksekova Cumhuriyet Başsavcılığından talep etmiştir.

iii. A.O.A., Yüksekova Cumhuriyet Başsavcılığına olay günü gözaltında bulunan 68 kişinin ad ve soyadlarının el yazısıyla yazılı olduğu bir kâğıt göndermiştir.

iv. 19/7/1995 tarihinde ifadesi alınan A.O.A.; N.T.yi tanımadığını, 1995 yılı Haziran ayı başında Yüksekova Jandarma Komutanlığına provokasyon atışları yapıldığını, N.T.nin bu çatışmada öldürüldüğünü, cesedinin ise PKK üyeleri tarafından alındığını öğrendiğini beyan ederek olay günü gözaltına alınan kişilere ait bir liste sunmuştur.

v. Yüksekova Jandarma Komutanlığı 31/7/1995 tarihinde, N.F.nin ifadesine dayanarak B... kod adlı N.T.nin 31/5/1995 tarihinde Yüksekova Jandarma Komutanlığında görevli askerlerle

PKK üyeleri arasında çıkan çatışma sırasında göğsüne isabet eden iki kurşun nedeniyle hayatını kaybettiği hususunda Yüksekova Cumhuriyet Başsavcılığını bilgilendirmiştir.

vi. Yüksekova Cumhuriyet savcısı 14/8/1995 tarihinde Se.S., Y.K., N.D., M.D., F.D., E.S. ve S.E.nin ifadelerini almıştır. Y.K., N.T.nin gözaltına alınıp alınmadığını bilmediğini beyan etmiş; diğer şahıslar ise N.T.yi tanımadıklarını söylemiştir. Beyanlarına göre F.D. ve M.D. dışındaki şahıslar ihtilaf konusu olayların meydana geldiği dönemde gözaltına alınmıştır.

vii. N.F. Diyarbakır Devlet Güvenlik Mahkemesi Cumhuriyet savcısına verdiği 20/11/1995 tarihli ifadesinde N.T.yi tanımadığını, N.T.nin ölümüyle ilgili hiçbir şey bilmediğini, Üstçavuş İ.nin aksi yönde ifade vermesi için kendisini zorladığını söylemiştir.

viii. N.T.nin aralarında başvuruculaın da bulunduğu bazı yakınları 17/3/1997 tarihinde, N.T.nin askerler tarafından yakalandığını ve M.E.Y. isimli askerin iş birliğiyle A.O.A. tarafından öldürüldüğünü belirterek Diyarbakır Devlet Güvenlik Mahkemesi Savcılığına dilekçe vermiştir. Başvurucular söz konusu dilekçelerinde özellikle şu hususlara değinmiştir:

- 29/4/1995 tarihinde Köycük'e giden S.Ö. başvurucu Halit Tekçi'ye, N.T.nin ve diğer şahısların askerler tarafından gözaltına alındığını gördüğünü söylemiştir.

- Gözaltına alınıp serbest bırakılan S.B. ve H.C., N.T. ile birlikte iki gün gözaltında kaldıklarını, N.T.nin ellerinin ve gözlerinin bağlı olduğunu, daha sonra başka bir yere götürüldüğünü beyan etmiştir.

- Köycük'te yaşayan ve askerler tarafından gözaltına alınan C.K. ile S.K., N.T. ile birlikte iki gün boyunca gözaltında kaldıklarını ve askerlerin N.T.yi elleriyle gözleri bağlı bir hâlde götürürken gördüklerini söylemiştir.

- 10/5/1995 tarihinde başvurucu Halit Tekçi Yüksekova'da ihtilaf konusu askerî operasyona katılan bir askerle konuşmuştur. Asker, başvurucu Halit Tekçi'ye N.T.nin 1/5/1995 tarihinde PKK'nın sığınakları ile ilgili sorulara bu örgüte üye olmadığı cevabını verdikten sonra A.O.A. tarafından elleri ve gözleri bağlı iken öldürüldüğünü, ardından cesedinin mayın üzerine konulduğunu, mayının patladığını ve cesedinin parçalandığını söylemiştir.

ix. Van Devlet Güvenlik Mahkemesi Cumhuriyet Başsavcılığınca verilen 10/8/2004 tarihli görevsizlik kararında, ön soruşturma sonucu 8/1/2004 tarihinde düzenlenen bir tutanağa göre N.T.nin İran sınırında peşmerge gibi giyindiği için öldürüldüğü sonucuna varıldığı belirtilmiş; C.K. ile N.D.nin konuyla ilgili ifadeleri açıklanmıştır. Buna göre C.K. 1995 yılının Nisan ayı sonunda askerlerin terörle mücadele konusunda bilgi vermek amacıyla Dişli Karakoluna gittiklerini, askerlerin bu amaçla aralarında kelepçeli bir hâlde olan N.T.nin de bulunduğu altmış kişiyi çevre köylerden topladığını, N.T.yle konuştuğunu, ayrıca A.O.A.nın görüşünü ifade ettikten sonra N.T. hariç olmak üzere toplanan tüm köylüyü serbest bıraktığını beyan etmiş; N.D. ise askerlerin N.T.yi götürdüklerini söylemiştir.

x. N.T.nin aralarında başvuruculaın da olduğu on iki yakını 25/2/2005 tarihinde AİHM'e başvurmuştur. Bu başvuruda N.T.nin askerler tarafından tutulduğu bir sırada kaybolduğu iddia edilerek Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) yaşam, kişi hürriyeti ve güvenliği, adil yargılanma ve etkili başvuru hakları ile ayrımcılık yasağını güvence altına alan 2., 5., 6., 13. ve 14. maddelerinin ihlal edildiği ileri sürülmüştür.

xi. Başvurucu Halit Tekçi 15/12/2008 tarihinde Yüksekova Cumhuriyet Başsavcılığında verdiği ifadesinde oğlunun koyunları Yüksekova'ya götürmek için 27/4/1995 ya da 28/4/1995 tarihinde Armutlu'ya gittiğini, geceyi Demirkonak köyünde N.D.nin evinde geçirdiğini, gün

ağarırken jandarmanın bu köye bir operasyon gerçekleştirdiğini, köy halkı ile oğlunu topladığını, bir askerin oğluna geleneksel kıyafetlerini giyerse askerî komutan tarafından öldürülme riski olduğunu söylediğini, daha sonra bu komutanın oğlunu yakaladığını beyan etmiştir. Başvurucu Halit Tekçi ayrıca bir tarihte, olayların meydana geldiği dönemde askerliğini yapan bir erle konuştuğunu ve bu erin kendisine oğlunun askerler tarafından öldürüldüğünü söylediğini ifade etmiştir.

xii. 17/12/2008 tarihinde ifadesi alınan M.S., başvurucu Halit Tekçi'nin N.T.nin yakalanması ile ilgili beyanını doğrulamıştır.

xiii. 18/12/2008 tarihinde beyanına başvurulan C.K. ihtilaf konusu olayların meydana geldiği dönemde kendisinin de Dişli Karakolunda gözaltında olduğunu, N.T.yi gördüğünü, onu sürü hayvanı ticareti yaptığı için tanıdığını, N.T.nin kelepçeli olduğunu, N.T. hariç gözaltına alınan herkesin serbest bırakıldığını, bu durumdan N.T.nin bir yakınını haberdar ettiğini beyan etmiştir.

xiv. Yüksekova Cumhuriyet Başsavcılığı 19/12/2008 tarihinde N.D.nin ifadesini almıştır. N.D. ifadesinde ihtilaf konusu olayların meydana geldiği dönemde N.T.nin geceyi geçirmek için başka bir kişiyle evine geldiğini, sabah köye jandarmanın geldiğini, köylüler ile N.T.yi yakaladığını beyan etmiştir. N.D. yakalananların gözaltına alındığını, ertesi gün N.T. hariç herkesin serbest bırakıldığını eklemiştir. A.O.A. isimli bir komutanın da olaya karışan askerler arasında olduğunu ifade eden N.D. son olarak birkaç gün sonra askerlere N.T.nin başına ne geldiğini sorduğunu, askerlerin de N.T.nin arazide öldürüldüğünü söylediğini anlatmıştır.

xv. Yüksekova Cumhuriyet savcısı 13/8/2009 tarihinde Y.Ş.yi dinlemiştir. Y.Ş. ifadesinde; Gelibolu'daki askerliği sırasında görev yaptığı taburun 1995 yılının Nisan ayında Yüksekova'ya gönderildiğini, aralarında rütbelilerin de bulunduğu tüm askerlerin birkaç gün boyunca Köycük'te konakladığını, N.T.nin taburun birinci birliği tarafından yakalandığını ve kendisinin ikinci birlikte görevli olduğunu beyan etmiştir. Y.Ş. ayrıca olay günü birinci birliğin komutanı olan A.O.A., ikinci birliğin komutanı olan Teğmen K.A., isimlerini hatırlamadığı rütbeli bazı askerler ve elli askerin yanlarına N.T.yi alarak operasyona gittiğini, N.T.nin askerlere teröristlerin dağda saklandıkları ve silahlarını gizledikleri yerleri açıklamak zorunda kaldığını, verdikleri bir mola sırasında N.T. ile konuştuğunu, N.T.nin kendisine adını ve köyünün ismini söylediğini belirtmiştir. Y.Ş. dönüş yolunda A.O.A.nın N.T.yi PKK üyeleri ile silahlarının nerede bulunduğunu söylememesi hâlinde öldürmekle tehdit ettiğini ancak N.T.nin hiçbir şey bilmediğini söylediğini de ifade etmiştir. A.O.A.nın daha sonra N.T.yi on metre kadar uzağa götürdüğünü, N.T.nin komutan tarafından öldürüleceğini düşünerek diğer erlere doğru koştuğunu ve bu komutanın Kürtçe konuşan erlerden ellerini kaldırmalarını istediğini eklemiştir. Bunun üzerine yirmi kadar erin elini kaldırdığını, A.O.A.nın onlara N.T.ye ateş etmelerini söylediğini ancak erlerin bunu yapmayı kabul etmediğini söylemiştir. Y.Ş. daha sonra K.A.nın A.O.A.dan kendisine N.T.yi öldürme emri vermesini istediğini, A.O.A.nın bu emri verdiğini, bunun üzerine K.A.nın N.T.yi on metre kadar ileriye götürüp G3 tipi tüfeğiyle bir ya da iki sefer N.T.ye ateş ettiğini beyan etmiştir. Ardından A.O.A.nın erlere N.T.ye ateş etmelerini emrettiğini, erlerin bu emri yerine getirdiğini, kendisinin de diğer erlerle birlikte ancak silahını kenara yönelterek N.T.nin bulunduğu yöne doğru ateş ettiğini eklemiştir. N.T.nin hayatını kaybettiğini ve K.A.nın mayın sorumlusunu çağırttığını belirten Y.Ş. bir süre sonra mayın patlama sesi duyduğunu, N.T.nin kıyafetlerinin havada uçuştuğunu ve K.A.nın erlere N.T.nin gövdeden ayrılmış başını saçlarından tutarak gösterdiğini ifade etmiştir. N.T.yi Cumhuriyet savcısının

kendisine gösterdiği bir fotoğraftan teşhis eden Y.Ş. son olarak başvurucu Halit Tekçi'nin N.T.nin ölümüyle ilgili olarak tanıklık etmesi talebiyle evine geldiğini belirtmiştir.

xvi. İstinabe yoluyla ifadesine başvurulan H.A. 29/4/2010 tarihli ifadesinde 1995 yılı Nisan ayında Aşağı Ölçek mezrasında er olarak görev yaptığını, duyduğuna göre N.T.nin askerler tarafından yakalandığını, A.O.A.nın terk edilmiş bir karakolun önünde sorguya çektiği N.T.den PKK'ya ait mühimmatın gizlendiği yerler ile sığınakları göstermesini istediğini, daha sonra N.T.nin yetmiş kişilik asker grubuyla bir tepeye çıkarıldığını, tepeye giden bazı askerlerden duyduğu kadarıyla N.T.nin askerler tarafından kurşuna dizildiğini ve A.O.A.nın emri doğrultusunda N.T.nin cesedinin bombayla patlatıldığını söylemiştir.

15. Yüksekova Cumhuriyet Başsavcılığı A.O.A hakkındaki soruşturmanın sürüncemede kalmaması amacıyla açık kimlik bilgileri tespit edilemeyen Teğmen K. (K.A.) ile olaya karışan diğer askerlerle ilgili soruşturmayı 26/4/2011 tarihinde mevcut soruşturmadan ayırıp canavarca bir his sevkiyle veya işkence ve taziple kasten öldürme suçundan 1/3/1926 tarihli ve 765 sayılı mülga Türk Ceza Kanunu'nun 450. maddesi gereğince cezalandırılması istemiyle A.O.A. hakkında kamu davası açılması için hazırladığı fezlekeyi Hakkâri Cumhuriyet Başsavcılığına göndermiştir.

C. A.O.A. ve K.A. Hakkında Yapılan Yargılamayla İlgili Süreç

1. Yargılama Sürecinin AİHM Kararına Kadar Olan Bölümü

16. Hakkâri Cumhuriyet Başsavcılığı Yüksekova Cumhuriyet Başsavcılığınca hazırlanan fezlekeyi esas alarak A.O.A. hakkında Hakkâri Ağır Ceza Mahkemesi nezdinde kamu davası açmıştır. Suç tarihinin 1995 olarak belirtildiği iddianamede, özellikle başvurucu Halit Tekçi ile tanıklar Y.Ş ve H.A.nın beyanlarına atıfta bulunulmuştur.

17. Yüksekova Cumhuriyet Başsavcılığınca hazırlanan bir başka fezleke (Sözü edilen fezleke § 15'te belirtilen tefrik kararı üzerine yürütülen soruşturma kapsamında hazırlanmış olup kimlik bilgileri tespit edilemeyen ve olaya karıştığı iddia edilen diğer askerler yönünden yürütülen soruşturmanın akıbeti tespit edilememiştir.) doğrultusunda Hakkâri Cumhuriyet Başsavcılığı 27/10/2011 tarihli iddianameyle K.A. hakkında da canavarca bir his sevkiyle veya işkence ve taziple kasten öldürme suçundan kamu davası açmıştır. İddianamede K.A.nın N.T.yi A.O.A. ile birlikte öldürdüğü ileri sürülmüştür. Bahsi geçen dava 4/11/2011 tarihli kararla A.O.A. hakkındaki dava ile birleştirilmiştir.

18. Bakanlığın talebi üzerine Yargıtay 5. Ceza Dairesi, kovuşturmanın görevli ve yetkili olan mahkemenin bulunduğu yerde yapılmasının kamu güvenliği için tehlikeli olacağı gerekçesiyle 14/11/2011 tarihinde davanın Eskişehir Ağır Ceza Mahkemesine nakline karar vermiştir.

19. Anılan karar sebebiyle Hakkâri Ağır Ceza Mahkemesi yetkisizlik kararı vermiş ve yargılama bu aşamadan sonra Eskişehir 1. Ağır Ceza Mahkemesi (Ceza Mahkemesi) tarafından yürütülmüştür.

20. Ceza Mahkemesi 21/12/2011 tarihli yazıyla başvurucu Halit Tekçi'nin beyanının alınması için Yüksekova 2. Asliye Ceza Mahkemesinden istinabe talep etmiştir. Sözü geçen yazıda, Ceza Mahkemesince yapılacak duruşmanın 29/3/2012 tarihinde yapılacağı belirtilmiştir. İstinabe edilen yer mahkemesince 23/1/2012 tarihinde dinlenen başvurucu, daha önce Yüksekova Cumhuriyet Başsavcılığında verdiği ifadesini yineleyip davaya katılma isteğini dile getirmiş; ayrıca davanın naklinin haksız olduğunu ve maddi durumunun iyi olmadığını

öne sürüp Eskişehir'de can güvenliğinin sağlanmasından endişe duyduğunu ifade etmiştir. İfade verirken vekilinin hukuki yardımından yararlanan başvurucuya istinabe talep yazısı ve ekleri okunmuştur.

21. Ceza Mahkemesi tanıklar Y.Ş., M.S., C.K., N.D., E.S., K.K. ve F.E.nin ifadelerini istinabe yoluyla almıştır:

i. Y.Ş. soruşturma aşamasında verdiği ifadesini tekrar etmiştir.

ii. M.S., C.K., E.S. ve F.E., N.T.nin askerlerce götürüldüğünü beyan etmiştir. F.E. ayrıca N.T.yi götüren askerî birliğin komutanının A.O. isimli bir yüzbaşı olduğunu eklemiştir.

iii. N.D. başka hususlar yanında bazı askerlerden N.T.nin bir araziye götürülüp öldürüldüğünü duyduğunu söylemiştir.

iv. K.K. tarafından verilen ifade şöyledir:

"Ben olay tarihinde Değerli köyünün Köycük mezrasında oturuyordum. [O]lay ile ilgili olarak Yukarı [Ö]lçek köyündeki köylüler askerler karakolda toplamışlardı. Daha doğrusu Geliboludan gelen seyyar askeri birliğin içerisinde toplamışlardı. [B]izleri de aynı şekilde alarak yanlarına götürmüşlerdi. [B]iz burada 5-6 gün nezarethanede kaldık. [B]en burada [N.T.] isimli vatandaşla tanıştım. [S]adece ikimizi bırakmadılar. [D]iğer herkesi bıraktılar. [B]iz askerlerle operasyona çıktık. [D]aha doğrusu askerler operasyona çıkarlarken beni ve [N.T.yi] yanlarına aldılar. [S]onra dağdan döndük. [D]aha sonra [A.O.A.] komut vererek [N.T.yi] öldürttü. [A]ncak benim görmemem için beni aşağı tarafa gönderdiler. [D]aha sonra da mayın patlatarak [N.T.yi] parçaladılar. [N.T.] benim yanımda [A.O.A.nın] emriyle öldürülmüştür."

22. Ceza Mahkemesi, Genelkurmay Başkanlığından 1995 yılında Gelibolu'daki 18'inci Zrh. Tug. 1. Mknz. P. Tb. 1. Bl. Kom. ile 2. Bl. Komutanlığı emrinde görev yapan tüm askerlerle ilgili bilgi istemiştir. Genelkurmay Başkanlığının gönderdiği 15/2/2012 tarihli yazı ve ekindeki listeye göre 1995 yılında söz konusu askerî birliklerde 582 er ve erbaş görev yapmıştır. Y.Ş., 2. Bl. Komutanlığı emrinde askerlik hizmetini ifa etmiştir. Tanık H.A.nın ismi listede yer almamaktadır.

23. Duruşmanın 29/3/2012 tarihinde yapılan birinci celsesine sadece sanıklar ile müdafileri katılmıştır. Sanık A.O.A. sorgusunda isnat edilen suçu kabul etmemiş ve N.T.nin yakalandığına dair iddiaya itiraz etmiştir. A.O.A. taburda harekât ve eğitimden sorumlu subay olduğunu, bölük komutanı olmadığını da eklemiştir. Sanık K.A. ise 1995 yılında Yüksekova'da teğmen rütbesi ile takım komutanı olarak görev yaptığını, A.O.A. ile aynı taburda görevli olduklarını söylemiştir.Aynı celsede başvurucu Halit Tekçi'nin davaya katılma isteği kabul edilmiş, müdafilerinin talepleri uyarınca sanıkların duruşmadan vareste tutulmalarına karar verilmiştir.

24. Başvurucu Halit Tekçi'nin bir vekilinin de hazır bulunduğu 12/6/2012 tarihli ikinci celsede tanık İ.A.Ş. dinlenmiştir. İ.A.Ş. yaptığı askerlik hizmeti kapsamında 1995 yılında Yüksekova'da bulunduğunu, yargılamaya konu olayı ne gördüğünü ne duyduğunu beyan edip sanıkları tanımadığını söylemiştir.

25. 4/10/2012 tarihli üçüncü celsede başvurucu Halit Tekçi'nin ifadesi alınmıştır. Başvurucunun daha önce verdiği ifadelerle benzer olan beyanının ilgili kısmı şöyledir:

"... S... isimli bir şahıs ve ismini bilmediğim bir şahıs oğlumun ve başkalarının gözaltına

alındığını eğer para verirsem oğluma işkence yapmayacaklarını söylediler. Bende yardımcı olmalarını istedim. Bana mark vermemi istediler. Bin mark istediler. Ben parayı verdim. Bir bir buçuk saat sonra geldiler... Ben [S.ye] [N.T.yi] gördünmü dedim. Bana mayısın birinde mahkemeye götürecekler işkence yapılmayacak dedi. Gelen kişiler ifade verdiler. Serbest bırakıldılar. Ben hükümet konağında bekledim. Oğlumu sordum. Bana serbest bırakıldığını söylediler... M... denilen kişinin dükkanına 3 asker geldi. Askerin biri benim oturduğum dükkana geldi. Kendisinin [V]anlı olduğunu söyledi. Benimle [K]ürtçe konuşmamı söyledi. Ben [M.ye] dedimki bu askere soralım oğlumun akibetini biliyormu. Oğlum hakkında bilgin varmı diye sordum. Bana oğlunun eşgalini söyle dedi. [A.O.A.] ismini o askerden öğrendim. Senin oğlun bizim elimizdeydi. Oğlum kendisinin çoban olduğunu söylemiş. Ancak ona [PKK'lı] olduğunu söylemişler. Oğlum başka bir köye gidecekti. [A.O.A.] operasyon komutanıymış... Bana askerlere ve [Y]üksekovadaki insanlara sor onlar bilirler dedi. Ben ancak bir kişi buldum. Yüksekovanın bir köyünde Me... isimli birini buldum. Bana Me... isimli bir şahıs o gün nöbette olduğunu dışarı çıkmadığını [söyleyip] [Y.Ş.] isimli birini tarif etti. [Y.Ş.nin] birliğinin [B]oludan [Y]üksekovaya geldiğini öğrendim. Vanlı asker ne demişse [Y.Ş. de] aynısını söyledi. [Y.Ş.] olaydan haberdar olduğunu ancak korktuğunu söyledi. Kendisinin ikinci bölükte olduğunu oğlumu birinci bölükte yakaladığını ve oğluma sığınak göstermesi için baskı yap[ıldığını] [anlattı]. Oğlum suç işlemediğini [söylemiş]. Gözümün önünde oğlumun öldürüldüğünü ancak benim oğlum olup olmadığını bilmediğini [söyledi]. [O]ğlum ile [Y.Ş.] sessizce öldürülmeden önce görüşmüş... Oğullarımın fotoğraflarını alıp [Y.Ş.ye] gösterdim. Bana beş fotoğrafın arasından [N.T.nin] fotoğrafını kaldırdı... Bu görüşmelerim oğlumun kaybolmasından 15-20 gün sonra olmuştu..."

26. Aynı celsede başvurucu Halit Tekçi'nin vekilinin olay yerinde keşif yapılmasına ilişkin talebi Ceza Mahkemesince reddedilmiştir.

27. Başvurucu Halit Tekçi ile vekillerinin de hazır olduğu 18/12/2012 tarihli dördüncü celsede tanık H.A. dinlenmiştir. H.A. ifadesinde soruşturma aşamasında alınan beyanlarına benzer söylemlerde bulunup ilave olarak olayın gerçekleştiği tarihte karargâh bölüğünde sıhhiye eri olduğunu, N.T.ye işkence yapıldığını, arkadaşı Mu.T.den duyduğuna göre N.T.nin A.O.A.nın emri ile bir subay tarafından öldürüldüğünü, davayı genel ağdan (internet) öğrendiğini ifade etmiştir. Aynı celsede başvurucu Halit Tekçi'nin vekilleri, davanın yeniden Hakkâri Ağır Ceza Mahkemesine nakledilmesini ve sanıkların tutuklanmasını talep etmiştir. Yasal imkânsızlık nedeniyle davanın nakli talebini reddeden Ceza Mahkemesi mevcut delil durumunu, sanıkların sabit ikametgâhlarının bulunmasını ve dosyanın geçirdiği safahatı gözeterek sanıkların tutuklanmasına yönelik talebi yerinde görmemiştir.

28. Ceza Mahkemesi 5/3/2013 tarihinde yapılan beşinci celsede tanık Y.Ş.nin ifadesini almıştır. Y.Ş. soruşturma aşamasındaki beyanlarıyla benzer beyanda bulunup operasyona sabah saatlerinde gittiklerini ancak N.T.nin saat 13.00'ten sonra öldürüldüğünü, olay yerini hatırladığını, istenirse gösterebileceğini ifade etmiştir. Başvurucu Halit Tekçi ise başka hususlar yanında N.D.nin beyanına göre A.O.A.nın N.D.den on adet AK-47 tüfek istediğini, N.D.nin söz konusu tüfekleri ücreti karşılığında temin ettiğini, A.O.A.nın bu tüfeklerin teröristlerden ele geçirildiğini söyleyerek binbaşılığa terfi ettiğini, bölgenin koşullarından dolayı nisan ve mayıs aylarında teröristlerin olayın gerçekleştiği yere gelmediğini, bu nedenle olay tarihinde teröristlerle bir çatışma yaşanmasının mümkün olmadığını söyleyip olay yerinde keşif yapılmasını ve davanın yeniden Hakkâri Ağır Ceza Mahkemesine nakledilmesini istemiştir. Başvurucu Halit Tekçi'nin vekillerinden biri 1995 yılı Nisan ayında Gelibolu'dan Hakkâri'ye giden bütün askerlerin tanık olarak dinlenmesini talep etmiş, bir

başka vekil de Hakkâri bölgesinde 1990 yılından 2013 yılına kadar kaç kişinin kaybolduğu konusunda ilgili yerlerle yazışma yapılmasına ilişkin talebini dile getirmiştir. Duruşmada hazır bulunan ve başvurucu Halit Tekçi'yi temsil edip etmediği tespit edilemeyen bir avukat, sanıkların tutuklanmasını istemiştir (Aynı celsede bazı dernekler adına duruşmaya katılan bir kısım avukatın davaya katılma talepleri daha sonraki bir celsede kabul edilmiştir. Bahsi geçen avukatların bazılarının aynı zamanda başvurucu Halit Tekçi'yi temsil ettiği anlaşılmıştır.). Ceza Mahkemesi verdiği başka ara kararları yanında;

- Genelkurmay Başkanlığı tarafından gönderilen yazı ve eklerinde isimleri geçen tüm tanıkların ifadelerinin alınması için bulundukları mahal mahkemesinden istinabe talep edilmesine,

- Yukarı Ölçek mezrasında insan kemiği ve diğer delillerin araştırması amacıyla Yüksekova Cumhuriyet Başsavcılığına müzekkere yazılmasına,

- Katılan vekilinin ek iddianame tanzim edilmesine ilişkin talebinin reddine (Talebin kim tarafından ne zaman dile getirildiği saptanamamıştır.),

- Yasal olanak bulunmadığından davanın nakline yönelik talebin reddine,

- Sanıkların bağlı oldukları komutanlıklara yazı yazılmasına dair talebin reddine (Talebin kime ait olduğu belirlenememiştir.),

- Kayıp şahıslarla ilgili yazışma yapılmasına ilişkin istemin reddine,

- Dosya içeriği, delil durumu, olayın üzerinden geçen zaman, sanıkların kaçma teşebbüslerinin bulunmaması ve sanıklar yönünden delilleri karartma şüphesi söz konusu olmadığından tutuklama talebinin reddine karar vermiştir.

29. Yargılamanın başından itibaren 1995 yılında Yüksekova'da bulunan bazı rütbeli askerler ile Genelkurmay Başkanlığının gönderdiği 15/2/2012 tarihli yazının ekindeki listede isimleri bulunan bir kısım tanığın beyanlarının alınması için farklı mahallerdeki birçok mahkemeden istinabe talep eden Ceza Mahkemesi, anılan ara kararı (bkz. § 28) doğrultusunda 1995 yılında Gelibolu'daki 18'inci Zrh. Tug. 1. Mknz. P. Tb. 1. Bl. Kom. ile 2. Bl. Komutanlığı emrinde görev yapan bütün askerlerin ifadelerinin alınması için çaba göstermiş ve böylece olay hakkında bilgi sahibi olma ihtimali olan kişilerin çoğunu istinabe yoluyla dinlemiştir.

i. Olay hakkında görgüye ya da duyuma dayalı bilgi sahibi olduğunu ileri süren bir kısım tanığın ifadesi şöyledir:

H.Ü.:"...[B]en 1994'te acemi birliği olarak Isparta'ya gittim. Oradan Çanakkale Gelibolu'ya geçtim. Oradan da bizi Hakkari'ye gönderdiler. Bana Yüksekova çıktı. Yüksekova'da mekanize bir üst bölgesi vardı... [S]anık [A.O.A.] yüzbaşı idi. Sanık [K.A.] teğmendi. [K.A.] bizim bölükteydi. Bizim bölük komutanı ise S... yüzbaşıydı... [B]en operasyonlara da sanıklar [A.O.A.] ve [K.A. ile] birlikte katılıyordum... [Bir] operasyon sırasında 30-35 yaşlarında bir tane köylüyü yakalanmış şekilde ben gördüm, ancak hangi bölük yakaladı tam olarak hatırlayamıyorum, Dört beş gün bu kişiyi gezdirdiler, dağlardaki sığınakları göstermesini istediler, ben de bu sırada yanlarındaydım. Yani tüm tabur birlikte operasyondaydık. Bu yakalanan köylü ben terörist değilim, ben köylüyüm, çocuklarım var diyordu... Sanık [A.O.A.] biz askere hitaben bu köylü yalan söylüyor. Bu teröristtir, dedi. Sanık [A.O.A.] da oradaydı. Diğer rütbelilerde vardı. Ama isimlerini hatırlayamıyorum, Sanıklar [A.O.A.] ve [K.A.] bu köylüyü dövdüler, karın üstüne attılar, bu köylü ile aramda 20-30 metre mesafe vardı. Sanıklar [A.O.A.] ve [K.A.] askerlere hitaben köylüye ateş edin dediler. 25-30 tane

asker söylediğim köylüye ateş ettiler. Köylüyü öldürdüler. Cesedini de gördüm, delik deşikti. Rütbelilerde tabancalarıyla ateş ettiler. Benim gördüğüm budur. Ben daha sonra olay yerinden ayrıldım... Ben bu köylünün öldürüldükten sonra cesedini bir mayının üzerine bırakılarak uzaktan kumanda ile patlatıldığını görmedim. Daha sonradan öyle bir duyum aldım... [B]u ölen köylünün üzerinde terörist kıyafeti yoktu ve sivil elbiseler vardı. Biz ölen kişiyle dört beş gün birlikte dağları dolaştık. Ölen bize her hangi bir sığınak göstermedi. Bize devamlı olarak köylüyüm diyordu, benim çocuklarım var. İşim var diyordu. [S]anık [A.O.A.] bu köylünün öldürülmesi emrini biz askerlere verdi... Sanıklar [A.O.A.] ve[K.A.] ölen köylüye tabanca ile ya da tüfeklerle ateş ettiler. Bunu gördüm. Tanık [Y.Ş.] bölük komutanın postasıydı onu hatırladım. Yüksekova'ydı. Tanık [H.A.yı] hatırlayamadım. Ben sanık [K.A.nın] diğer sanık [A.O.A.ya] komutan isterseniz onu vurayım, emir ve komutayı bana verin dediğini hatırlamıyorum..."

V.K.:"...[B]bir [şahsın] yakalandığını işkence yapılıp sorgulandığını, daha sonra mağaraları göstermek için dağa çıkarıldığını ve daha sonra da belirtilen şekli ile askerler tarafından kurşuna dizildiği ve sonra da bomba ile parçalandığı olayı doğrudur. Ben bizzat bomba ile patlatma olayını görmedi[m]. Ancak biz olay yerinden ayrıldıktan sonra bir müddet sonra bomba sesi geldi... Çocuğu komutan götürürken komutanı da kendi yanına çekmeye çalıştığı için bak giderken bile yanında birilerini götürmek istiyor dediğini hatırlıyorum. Hatta olaydan sonra bir arkadaşım Van'lıydı ateş etmemişti[.] Yine bir kaç kişi daha ateş etmemişti. Tüfeklerin namluları kontrol edildi. Ateş etmeyen kişiler tespit edilerek onlarda sorgulandı. Ben [a]teş etmiştim... [K]omutan olarak söylediğim kişinin adı [A.O. idi.] O zamanki rütbesi Yüzbaşıydı. Ancak ben terhis olmadan binbaşı olmuştu. Fakat soyadını hatırlamıyorum... Ayrıca çocuğu atış mangasının karşısına geçirirken arkadan ellerini kelepçelediler... [N.T.yi] ismen tanımıyorum[.] Nasıl nerde yakalandı onuda bilmiyorum[.] Ancak bölükte konuşuluyordu..."

H.T.:"1995 yılında ben Yüksekova'da askerlik yapıyordum. İsmini hatırlayamadığım bir kaçakçı yakalanmıştı. Onu bölüğe getirdiler, işkence yaptılar ve son gün bu kişiyi götürerek öldürdüler. Toplu olarak askerlerin hepsine ateş edin dediler ancak ben ateş etmedim. Bölük astsubayı olan komutanımız bu emri verdi, ancak ismini hatırlamıyorum. Öldürdükten sonra dinamit ile patlattılar. Emri veren kişi [A.O.A.] olabilir, ancak aradan zaman geçtiği için hatırlayamıyorum."

A.E.:"...Ben askerliğimi 1993 yılında Çanakkale ili Gelibolu İlçesinde Ortaköy Gelibolu Piyade Taburunda piyade olarak askerliğimi yaptım. Ancak aynı yıl içinde bölüğümüzün ana üst bölgesi olan ... Dağ Komando taburuna bağlı idik. O bölgede askerliğimizi yaptık. [A.O.A.] bizim taburun komutanıydı. Biz operasyonlara 4-5 tim olarak operasyona katılmıştık. Benim hatırladığım kadarıyla Hakkari Yüksekova'ya bağlı bir köyde çatışma olmuştu. O [ç]atışmada bir terörist sağ olarak ele geçirilmişti. Daha sonrasında biz yine operasyona çıkacakken bir teröristin yakalandığını ve bize yol göstereceğini söylediler. Ancak biz bu şahsın terörist olduğunu bilmiyordu[k]. Elleri bağlı olan şahsın daha sonradan bize terörist olduğunu Suriyeli olduğunu bize sığınakları göstereceğini söylediler. Şahıs bizi sığınağa götüremedi. '[B]en sığınağı bulamam' demiş, ben 5. time bağlıydım... [A.O.A.nın] bahse konu operasyona katılıp katılmadığını tam olarak hatırlamıyorum. Adını tam olarak bilmediğim başka bir tim komutanı [B]u adam sığınakları bilmiyor. Bizi pusuya düşürecek.' diyerek bu şahsın tim komutanları tarafından bu şahsı askerlerin arasından alarak başka bir yere götürdüler. Götürdükleri yer yokuşun arkasıydı. Orada bu şahsa ne yapıldığını bilmiyorum. Daha sonrasından bir çatışma ortamı yaratılmaya çalışılarak bütün askerlere

atış emri verildi. Ancak biz iddianamede belirtildiği gibi şahsa değil uçurum arasındaki boşluğa toplam 5 tim ateş etti. Nasıl olduğunu görmedim...”

A.K.:“1995 yılında Hakkari’nin Yüksekova ilçesinde Çobanpınar Karakolunda askerlik yaptım, burada askerliğimi yaparken benim bulunduğum bölük güvenlik amacı ile arazi taramasına çıkmıştı, diğer bölük iddianamede adı geçen tanımadığım [N.T.yi] karşıda görüş alanımız içerisinde arazi alanı içerisine getirdiklerini gördüm, daha doğrusu biz arazi taraması için çıkarken adam diğer bölüğün yanındaydı, ben gözümle gördüm, daha sonra biz tarama için araziye çıktık, onlarda diğer tarafın güvenliğini sağlamak için ilerledik, biz bulunduğumuz yerden dere yatağından silah seslerinin geldiğini duyduk, ben bu aşamaları görmedim, timler birleştiği zaman oradaki askerlere ne oldu diye sorduk, ismi geçen şahsın kaçmaya çalıştığını, bunun üzerine askerler tarafından vurulduğunu söylediler, ben ateş edilme olayını görmedim ancak duydum, silah sesini de duydum...”

F.C.:“...[O]layların bir kısmını hatırlıyorum aradan uzun zaman geçtiğinden dolayı bazı şeyleri hatırlamıyorum[.] [B]en olay tarihinde Yüksekovada askerliğimi yaptım, hatırladığım kadarı ile bir operasyon esnasında birisinin yakalandığını hatırlıyorum, bu şahıs silahları ve arkadaşlarının yerini gösterecekti, ben o tarihte çevre güvenliği aldığımdan dolayı olayların nasıl geliştiğini hatırlamıyorum ancak K... Teğmenin komutayı bana verin ben halledeyim, ben öldüreyim dediğini hatırlıyorum, yakalanan şahsı bizzat görmedim söylediğim gibi çevre güvenliği aldığımızdan dolayı şahsın vurulma anını görmedim ancak silah sesi ve patlama sesi duyduğumu hatırlıyorum.”

H.G.:“Ben askerlik görevimi 1994-1996 yıllarında Hakkari Yüksekova’da yaptım, olay tarihinden bir gün önce biz arazide dururken gece teröristler tarafından baskın yedik, çatıştık, bize baskın yapanların etrafını sardık ve hemen hemen 10 kişi yakaladık, ertesi gün yakaladığımız iki kişinin teröristlerin yerlerini bize göstermeleri amacıyla üç tim olarak olay tarihinde operasyon için görev aldık, o iki kişi bize teröristlerin yerini gösterecekti ama onların kim olduklarını bilmiyorum, bize teröristlerin bulunduklarını iddia ettikleri mağaraya gittik ancak mağara boş çıktı hiçbirşeyle karşılaşmadık, durum böyle olunca o iki kişiden bir tanesi için ismini şuanda hatırlamadığım bir yüzbaşı bizlere hitaben ismini ve doğum tarihini söyledi, katıldığı eylemleri okudu, bize yanlış bilgi vermek ve yanlış adres göstermesinden dolayı infaz edileceğini bildirdi... [Ü]ç timden 50 civarı kişiyi görevlendirerek ateş edilmesini istedi ve orada infaz edildi, diğer şahıs ise öldürülmedi...”

Ü.Y.:“...Yüksekova [i]lçesinin ismini hatırlayamadığım bir köy[ün]de[ki] taburda askerlik görevimi yaptım, o dönem ismi iddianamede belirtilen [A.O.A.] bizim taburda yüzbaşı olarak görev yapardı, biz ara ara operasyonlara çıkardık, gününü tam hatırlayamadığım bir gün de operasyondayken koyunlarını otlatmakta olan ismini bilmediğim bir çoban gördük, çobana hangi köyden olduğunu sorduk, kendisi bizi köyüne götürdü, babası bizim yanımıza gelerek çobanın kendisinin oğlu olduğunu söyledi, oradaki rütbeliler de bu çocuğun çoban olmadığı peşmerge kıyafetiyle dolaştığını ve bu çobanın PKK mensubu biri olduğunu söylediler, benim gördüğüm kadarıyla o bölgedeki insanların bir çoğu peşmerge kıyafetiyle dolaşırdı, daha sonra çobanı yanımıza alarak dağa götürdük, çobanı benim bulunduğum yerden bayağı bir uzaklığa götürdüler, benden bayağı bir uzak bir mesafede silah sesleri geldi, daha sonra bu çobanın öldürüldüğünü öğrendim, bu çobana kimin ateş ettiğini görmedim... [O]lay tarihinde askerlik görevimi yerine getiriyordum, ancak hangi tarihler arasında olduğunu aradan uzunca bir zaman geçmiş olması nedeni ile şuan hatırlamıyorum... [B]iz arkadaşlarımız arasında bu çobanın öldürüldüğünü konuşuyorduk.”

H.Y.:“Ben Yüksekova da askerdim. Bahsedilen şahsı yakalamışlar şahısta PKK nın yerlerini biliyorum. Göstereceğim demiş. Şahsı 3 gün 3 gece gezdirmişler daha sonra şahsı el bombası ile öldürmüşler ancak ben taburda çaycı olarak görevli idim operasyonlara çıkmıyordum. Olayları görmedim. Sadece duydum. [A.O.A.] ve [K.A.nın] şahsı öldürdüğünü duydum.”

Ç.A.:“...1995 yılının ilk baharıydı. Karlar erimeye başlamıştı... [K.A.] benim bölüğümdeki teğmendi. Sanık [A.O.A.] ise yüzbaşıydı. Hatta yeni bin başı olmuştu, ancak benim bölük komutanım değildi. Ben kendi bölük komutanımın ismini hatırlayamıyorum. Köylere operasyona çıkıyorduk. 20-25 köylüyü yakaladık. Terörist olduğundan şüphelenmiştik. Bunların bir tanesi hariç diğerleri daha sonradan serbest bırakılmış, Ben serbest bırakılmayan köylüyü görmedim, hatırlayamıyorum, diğer operasyondaki askerler ve komutanlar köylüyü dört beş gün dağlarda gezdirmişler. Teröristlerin sığınaklarını göster demişler. Bir şey bilmediği için sığınakları gösterememiş. Ben bunları diğer bölük arkadaşlarımdan duydum. Daha sonra bu köylüyü dağda kurşunlayarak öldürmüşler ve cesedini de mayın koyup patlatmışlar. Bu köylüyü askerler ve rütbeliler birlikte ateş ederek öldürmüşler, 20-25 asker ateş ederek öldürmüşler, askerlere K... teğmen ateş edin, vurun diye emir vermiş... Ancak başlarında da [A.O.A.] yüzbaşı varmış, [A.O.A.] yine [K.A.] teğmene bu köylüyü öldürün diye emir vermiş mi onu bilmiyorum, tanık [Y.Ş.] Yüzbaşının postası idi heralde Yüksekova’lıydı. Tanık [H.A.yı] hatırlayamadım...”

S.T.:“...Birliğe gittiğimiz zaman diğer arkadaşlardan böyle bir söylenti duydum, kimden duyduğumu hatırlamıyorum. Nasıl öldüğünü hatırlamıyorum... Benim duyduğum çatışma sırasında bir köylünün öldüğüdür...”

K.Y.:“...1995 Yılı Nisan Ayında bu olayın olduğunu duydum. Ben o tarihde daha asker değildim. Ben Hakkari ili Yüksekova ilçesine dağıtım nedeniyle 1995 yılının 10 veya 11. aylarda intikal ettim... Bana anlatılan olayın olup olmadığını bilemiyorum. Ancak, bu olayı oradaki arkadaşlardan duydum, [A.O.A.] ben oraya gittiğimde taburda binbaşı rütbesindeydi. [A.O.A.yı] şu anda hatırlayacak kadar hafızamdadır. Çünkü kendisi çok sinirli, asabiyetli, köylülerin kendisinden çekindi[ği], adeta titrediği bir insan olduğundan dolayı halen hafızamdadır... Bu olayın olduğunu bölükteki arkadaşlarım arasında konuşulurken duydum, nasıl duyduğum şeklide şöyle ki; arkadaşlara köylülerin neden [A.O.A.dan] bu kadar korktuklarını sorduğumuzda, bizden daha önceki asker arkadaşlarımız yani önceki tertipler 4/3 ve 4/4 arkadaşlar cevaben ‘[A.O.A.] köyden kelle getirir, o kadar sinirlidir, ona dikkat edin, onun yanında yanlış yapmayın’ derlerdi...”

E.Ö.:“Ben 1995 yılında Hakkari Yüksekova’da er olarak askerlik vazifemi yapıyordum, benim bulunduğum bölüğün komutanı sanıklardan [A.O.A. idi], iddianamede anlatılan olaylar sırasında ben rahatsızlığım nedeniyle operasyona katılamamıştım, bu nedenle de [N.T.] isminde birinin öldürülmesi hadisesini görmedim, ancak bildiğim kadarıyla iddianamede anlatılan olayın olduğu operasyonda sanıklar [K.A. ve A.O.A.] vardı, operasyondan sonra arkadaşlarımdan duyduğuma göre de bu ölen şahıs, teröristler adına çalışıp, bölgede çoban gibi dolaşan bir şahısmış, askerlerimiz de bu şahsı teröristlerin olduğu yeri göstermesi için bir müddet gezdirmişler, ancak bu çocuk teröristlerin yerlerini göstermemiş, bilmediği için mi yoksa kasten mi göstermediğini bilmiyorum, akabinde de bu çocuğu bir kayaya bağlayarak el bombası ile patlatarak öldürmüşler.”

İ.Ç.:“...[A]skerliğimin bitimine 6 ay kala bizi Hakkari Yüksekova’ya görevli olarak yolladılar... [Z]annedersem Ağustos sonrası Eylül gibi terhis oldum, dolayısıyla son 6 ay

görev yaptığım için 1995 yılının Ocak veya Şubat aylarında Yüksekova'ya göreve gitmiştik, ben bana bahsetmiş olduğunuz olaya bire bir görgü şahidi olmadım, ancak görev yaptığım bölükte ve diğer bölükteki görevli arkadaşlardan böyle bir olay olduğunu duyuyorduk, dağlarda tim olarak ayrılarak intikale gittiğimizde kimi timdeki beraber görev yaptığımız arkadaşlar bana bahsetmiş olduğunuz olayı anlatıyorlardı, ancak anlatan kişinin kim olduğunu şu an hatırlamıyorum, fakat anlatan kişi ya da kişiler bizzat olayı yaşayan kişilermiş, anlatımlarından bunu anlıyordum, söylediklerine göre dağda iken buldukları bir çobanı kaçması ve terörist sanmaları nedeniyle başlarındaki komutanın yakalayarak TNT patlayıcı üzerine koyup ardından görevli askerleri karşısına alarak ateş ettirip öldürttüğü konuşuluyordu, bu olay zamanla bölük içerisinde kulaktan kulağa yayıldı..."

Eş.S.:"...[B]öyle bir olayı duydum. Bir şahıs yakalanmıştı çoban veya PKK lı olduğu söyleniyordu. Ben bu şahsı gördüm. 1 hafta yer göstermesi için gezdirdiler. Daha sonra [K.A.nın] timinin bu şahsı öldürdüğünü duydum. Gözümle görmedim. [A.O.A.] komutanı hatırlıyorum bütün taburdan sorumluydu. Yüzbaşı idi. Ben bu olayları diğer arkadaşlardan duydum. Duyduğuma göre mayınla o şahsı patlatmışlar..."

Mur.T.:"Ben 1974/2 tertip olarak Manisa Batıkışla'da askerliğe başladım. Yıl 1994 ya da 1995'di. Bir buçuk ay kaldıktan sonra, Çanakkale Gökçeadaya oradan da Gelibolu'ya gittim. Daha sonra bizi Van'a gönderdiler, oradan da Yüksekova'ya gittim. 1995 yılı nisan aylarıydı... Benim komutanım H... Üsteğmendi. [K.A. da] birinci tim komutanıydı. [A.O.A.] binbaşıydı. Bizim birliklerin bağlı olduğu komutandı... Operasyona çıktığımız bir günde, Onbaşılar köyüne gittik. 7-8 timdik. Timlerden birisi bana sormuş olduğunuz N... ismindeki bir köylüyü ve diğer bir çok köylüyü getirdi. Aylardan dokunzuncu ay olması gerekir, yıl 1995'di. [B]u N... isimli köylüyü ve diğer köylüleri, diğer timler adını hatırlayamadığım bir Yarbay'ın çadırına götürdüler. Çadırda, sorguya aldılar. Daha sonra N... adındaki köylüyü, sanık [K.A.nın] komutanı olduğu tim alarak dağa doğru götürdü. Ben o timin içinde yoktum... [K.A.nın] olduğu tim ve köylü [N.T.] hep birlikte operasyon bölgesine yani dağlara doğru gittiler. Bir gün sonra biz çadırdayken [K.A.nın] timi, geri döndü... Ben bu timdeki arkadaşlarıma sorduğum da, bana, N... ismindeki vatandaşı öldürdüklerini söylediler. Emri verende [K.A.] teğmenmiş, bazı asker arkadaşlar ateş etmek istememiş, onları da cezalandırmışlar, [A.O.A. da] olay yerindeymiş, [K.A.] timleri sıraya geçirmiş ateş emri vermiş, askerlerde ateş etmişler... Bu olayı en iyi bilen [K.A.nın] timindeki Yüksekovalı [Y.Ş.] ismindeki askerdir... Bana öldürme olayını anlatan askerlerin adlarını hatırlayamıyorum..."

C.E.:"... 3. Bölükteki bir arkadaş'ın bana anlattığı kadarıyla yakaladıkları bir çoban'a '[A.O.A.] bize pkk'nın yeri göster' dedi. Çoban da ben böyle bişey bilmiyorum diyince binbaşı orada bulunan bütün askerlere ateş emri verdi. Söz konusu çoban'ın elleri arkadan bağlıydı. Ateş ettikten sonra cesedi tekrar geri getirdiler ve cesedin altına mayın bıraktılar. Sonra parçalanan cesedin parçalarını oradaki askerler bir araya getirdi ve olay yerine gömdük... Bu olayın yaşandığı iddia edilen yer [A]şağı [Ö]lçek köyünün yukarı kısımlarındaki üst bölgedir. Bana da bu olayı anlatan söz konusu bölgeye operasyona giden 3. Bölükteki bir arkadaştır. Olayın üzerinden epey zaman geçmesi nedeniyle o arkadaşın ismini hatırlayamıyorum. Ben sadece bu şahsı tabura getirdiklerinde 5 dk gördüm. Başka da görmedim..."

M.K.:"Ben 1994-1995 yılında Hakkari Yüksekovada askerdim... Ben tarafıma okunan maktül [N.T.nin] öldürülmesi olayını görmedim. Ancak çoban diye Kuzey Irak ta PKK'lı birinin yakalandığını, dağa götürüldüğünü, mağaralar gösterilerek nerede yatıldığını sorulduğunu, sonra mağaralarda bir şey çıkmayınca tek başına bir tepeye konulduğunu, ve vurulduğu

yolunda arkadaşlar arasında dedikodu mahiyetinde duydum. Ancak gördüğüm bir şey yoktur…”

Ah.K.:“… 07/10/1995 tarihinde Hakkari Yüksekova’ya gittik. Yüksekova’da 7-8 km ilçenin dışında çadırlarda kaldık ve 27/10/1995 tarihinde Hakkari Yüksekova’dan ayrıldık yani Yüksekova kırsalında ortalama 20-22 gün kalmış olduk... Yüksekova’ya gittiğimizde iddianamede anlatılan olay tabur içinde konuşuluyordu. Ben o dönemde bu olayı bizzat gören kimseyle karşılaşmadım ancak teröristlerin yerini göstermeyen bir kişinin öldürüldüğü konuşuluyordu ama bu konuda net bir bilgiye sahip değilim. Ayrıca öldürülen şahsın iddianamede geçen [N.T.] olup olmadığını da bilmiyorum…”

Ö.G.:“...[S]oyadını hatırlayamamakla birlikte [A.O.] isimli bir yüzbaşının ve Azrail K.. lakabıyla tanınan bir teğmenin bizim birliğimizde görev yaptığını düşünüyorum. Buna karşın olayın geçtiği bildirilen Armutlu mezrası bizim görev yaptığımız bölgede bulunmuyordu... [B]en kesinlikle askerlik görevim sırasında [N.T.] isimli sivil vatandaşın adı geçen sanıkların emriyle askerler tarafından kasten öldürüldüğüne ilişkin herhangi birşey duymadım. Bölükte diğer asker arkadaşlarımın arasında da bu olaya ilişkin ayrıntılı bir konudan haberdar olmadım. Ancak yakın zamanda iddianamede belirtilen olaylarla ilgili basında çıkan bir takım haberleri duydum. Askerlik sürecinde soyut anlatımlarla bu tür öldürme olaylarının olduğu askerler arasında anlatılıyordu…”

Mu.S.:“...1995-1996 yılları arasında Hakkari Yüksekova’ ya göreve gittik fakat hangi tarih olduğunu tam olarak hatırlayamıyorum, biz burda gezici birliktik bana söz ettiğiniz iddianamede adı geçen müşteki Halit Tekçi’ yi tanımam, sanık [A.O.A.yı] ismen duydum bu şahsın asker mi yoksa rütbeli mi olduğunu hatırlayamıyorum, çünkü aradan 18 sene gibi bir süre geçti, iddianamede bahsedildiği gibi [N.T.] isimli bir şahsın [A.O.A.] ve orda görevli askerler tarafından vurulduğuna şahit olmadım... [S]adece bölükte askerler arasında böyle bir konuşmanın söylendiğini duydum, bu konuşmaları yapan askerleri de hatırlayamıyorum…”

A.Ö.:“...Gelibolu Ortaköy 18. Zırhlı tugayında 5-6 ay kadar eğitim aldık bu sürenin sonunda. Hakkari Yüksekovaya gönderildik... [B]enim terhis olduğum tarih 27 Ekim 1995’ tir, okuduğunuz iddianameye ilişkin sadece duyumdan ibaret bilgim vardır. [A.O.A.] bizim görev yaptığımız 2. Bölüğe Bölük komutanımızın psikolojik olarak rahatsızlık geçirmesi sonucunda bizim orada ki 2. Ya da 3. Ayımızda komutan olarak gönderildi. [K.A.] isimli teğmen 1. Bölükte görevliydi. Tanık olarak beyanlarından bahsettiğiniz [Y.Ş.yi] tanımıyorum [H.A.] ise 1. Bölükteydi. Ben görev yaparken sivil bir[inin]... dağa operasyona askerlerin yanında götürüldüğünü 18 kişilik Tim tarafından K... Teğmenin emri ile ateş edilerek yani kurşuna dizilerek [ö]ldürüldüğünü duydum. K... Teğmen’ in bölük komutanının bilgisi haricinde ya da dahilinde gerçekleştirip gerçekleştirmediğini bilmiyorum... [A]nlatan kişilerin isimlerini anımsamıyorum... Ben bu olayı yaşandıktan 20 gün falan sonra duydum...”

Yu.B.:“...Arkadaşlarımdan duyduğum kadarı ile [N.T.] olduğundan emin olmadığım yakalanan 1 terörist sanık ve askerler tarafından yer tespiti amacıyla araziye gitmişler, daha sonra bu terörist orada öldürülmüş. Ancak ben kimin ne şekilde bu teröristi öldürdüğünü bilmiyorum…”

Me.K.:“...[B]öyle bir olayı taburun bulunduğu mevkiide Havan mevzisindeki arkadaşlardan duydum...”

A.B.:“...[B]aşka bir timdeki görevli asker arkadaşlardan elleri kelepçeli bir teröriste diğer

teröristlerin yerini göstermesini istediklerini, göstermeyince onu kurşuna dizdiklerini söylemişlerdi, benim görgüye dayalı bir bilgim yoktur...”

Z.K.:“...[Olayı] [t]aburda görevli askerlik görevini yapan diğer asker arkadaşlarımdan duydum. Maktulün önce sorguya çekildiğini, sonra kurşuna dizildiğini, daha sonra cesedinin mayının üzerine bırakılarak patlatıldığını söylüyorlardı. Ancak bunları kimin yaptığını bilmiyorum...”

Hı.A.:“...İddianameye konu olayı o dönemde bölükte ve arkadaşlarım arasında bahsi geçtiği için duydum. Bir [köylünün] öldürüldüğünü söylenti olarak aktardılar. Ancak kimin öldürdüğünü o koşullarda kimse net olarak bir şey söylemediğinden tam olarak söylemiyorlardı. [A.O.A.] bizim tabur komutanımızdı. [A.O.A.nın] [N.T.yi] öldürdüğüne dair ben bir şey duymadım...”

B.A.:“... Söz konusu olay ben askere gitmeden önce olmuştu. Çünkü biz oraya giderken bölükteki arkadaşlarımız olayı bize bu şekilde [iddianamede anlatıldığı şekliyle] anlattılar...”

ii. Ü.Y. bir başka ifadesinde çoban olarak belirttiği kişinin 16-17 yaşlarında olduğunu, üçüncü bölüğün komutanı olan, ismini hatırlayamadığı bir yüzbaşının emriyle çobanın öldürüldüğünü, K.A.nın çobanın öldürülmesi yönünde bir emir vermediğini, aradan uzun zaman geçmesi nedeniyle üçüncü bölüğün komutanı olan A.O.A. ile K.A.yı görse tanıyamayacağını beyan etmiştir.

iii. H.A., N.T.nin başına gelenleri asker arkadaşı Mu.T. ile Uzm. Çvş. Yun.B.den duyduğunu söylemiştir. Bununla birlikte Mu.T. yargılamaya konu olay hakkında bilgisinin olmadığını beyan etmiştir.

iv. Ce.K. olayı başkalarından duyduğunu ifade etmiştir.

v. E.E. askerlik hizmeti kapsamında 1995 yılının yaz aylarında Yüksekova’ya gittiğini, böyle bir olayın askerler arasında konuşulduğuna şahit olduğunu ancak olayın ayrıntılarını hatırlamadığını söylemiştir.

vi. R.G. olayı görmediğini ancak bazı asker arkadaşlarından duyduğunu beyan etmiştir.

vii. Yu.K. 1995 yılında birisinin öldürüldüğünü duyduğunu ancak kimin kim tarafından nasıl öldürüldüğünü, ölenin çoban mı yoksa terörist mi olduğunu bilmediğini ifade etmiştir.

viii. Ay.B. askerlik hizmeti kapsamında 1995 yılı Şubat ayında Hakkâri’ye gittiğini, bölükteki askerler arasında olay hakkında bir söylenti duyduğunu ancak olayın içeriğini bilmediğini söylemiştir.

ix. 1995 yılında havan takım komutanı olarak Yüksekova’da bulunduğunu ifade eden M.C., yargılamaya konu olay hakkında hiçbir şey duymadığını söylemiştir.

x. Be.A., Yüksekova 1/18 Mekanize Piyade Tugay Komutanlığı 1. Mekanize Piyade Bölüğünde takım komutanlığı görevini yaptığını, sanıkları tanıdığını ancak yargılamaya konu olayı duymadığını beyan etmiştir.

xi. F.S. 1995 yılının Nisan ayından aynı yılın ekim ayına kadar Hakkâri’de iç güvenlik tim takım komutanı olarak görev yaptığını, yargılamaya konu olayın yaşanmadığını ifade etmiştir.

xii. İ.K., teğmen olarak görev yaptığı taburun 1995 yılının Nisan ayında Yüksekova’ya gittiğini, bu nedenle altı yedi ay süreyle Yüksekova’da bulunduğunu fakat yargılamaya konu

olayı ilk defa duyduğunu söylemiştir.

xiii. E.K. 1995 yılında iki ay süreyle gezici bölük olarak Yüksekova'da bulunduklarını, kimseyi kurşuna dizmediklerini, yargılamaya konu olay gibi bir olay yaşansaydı mutlaka şahit olacağını zira bölük olarak hep birlikte hareket ettiklerini söyleyip konuya ilişkin herhangi duyumu olmadığını eklemiştir.

xiv. O.B. olay tarihinde uzman çavuş olarak Yüksekova'da bulunsa da olayla ilgili hiçbir bilgisinin olmadığını söylemiştir.

xv. A.U., A.O.A.yı olay tarihinde aynı yerde görev yapmaları nedeniyle tanıdığını, 1995 yılı Nisan ayında Yüksekova'ya geçici olarak görevlendirilmesi nedeniyle gittiğini, olay hakkında bilgi sahibi olmadığını ancak yargılamaya konu olay gerçekleşseydi mutlaka haberinin olacağını beyan etmiştir.

xvi. Me.D. 1995 yılında Nisan ayında Yüksekova'da subay olarak görev yaptığını, yargılamaya konu olayın gerçek olmadığını, düşüncesine göre Y.Ş.nin terör örgütünün yönlendirmesi sonucu o şekilde ifade verdiğini, yargılamaya konu olay yaşansaydı mutlaka tabur içinde duyulacağını ifade etmiştir.

xvii. 1995 yılının Nisan ayıyla Kasım ayı arasında Aşağı Ölçek'te yaklaşık altı ay süreyle askerlik hizmeti yapan ve sanık K.A.nın kendi bölüklerinde teğmen rütbesiyle görev yaptığını ifade eden B.Ö. olayı görmediğini ve duymadığını söylemiştir.

xviii. R.Y., A.O.A.nın bölük komutanı olarak görev yaptığı birlikte askerlik hizmetini yaptığını, çok çatışmaya girdiklerini ancak yargılamaya konu olayı ne gördüğünü ne de duyduğunu, tahminine göre olayın hayal ürünü olduğunu ifade etmiştir.

xix. T.S., A.O.A. ile Yüksekova'da yaklaşık bir yıl birlikte çalıştıklarını ve genel ağda okuduğu haberler nedeniyle olay hakkında bilgi sahibi olduğunu beyan etmiştir.

xx. Na.D., yaptığı askerlik hizmeti kapsamında 1995 yılında Yukarı Ölçek ve Aşağı Ölçek'te bulunduğunu, A.O.A.nın ikinci bölüğün komutanı olduğunu, kendisinin ise birinci bölükte olduğunu, yargılamaya konu olay hakkında hiçbir bilgisinin olmadığını, böyle bir olay yaşansaydı mutlaka duyulacağını söylemiştir.

xxi. Mur.S., olay hakkında bilgi sahibi olmadığını, Y.Ş.nin Yüksekovalı ve askerlik sırasında üst tertip olduğunu beyan etmiştir.

xxii. S.İ. olay tarihinde 1/18 İç Güvenlik Taburunda bölük komutanı olarak görev yaptığını, olağanüstü hâlden dolayı görev yaptığı taburun Yüksekova'da görevlendirildiğini, 1995 yılının Nisan ve Temmuz ayları arasında yaklaşık üç ay Yüksekova'da bulunduğunu, iddianamede anlatılan olayın hayal mahsulü olduğunu söylemiştir.

xxiii. Beyanına göre olay tarihinde Yüksekova'da bir buçuk ay kadar tabur ikmal subayı olarak görev yapan İ.A. iddianamede anlatılan olayın vuku bulmadığını söyleyip böyle bir olay gerçekleşseydi olayı mutlaka duyacağını ifade etmiştir.

xxiv. Ş.B. "Ben 1995-1996 yılları arasında Gelibolu'da 1/18 [İç] [G]üvenlik [T]aburu olarak geçici görevle Yüksekovaya intikal ettim, tabur yazıcısıydım, intikal eden taburumuzda 100 yakın PKK sempatizanı vardı, bana giden birliğin yarısı geriye dönmeyecek diyerek psikolojilerimizi bozan sempatizanlar bulunmaktaydı, intikal ettiğimiz ilk günden itibaren PKK lılar tarafından sabahlara kadar saldırılara maruz kalıyorduk, bizim taburumuz alan savunması yapmaktaydı anlatılanlar iftiradır, ben taburda olan biten her şeyden haberim

vardı, bölge PKK'lı kaynıyordu, ifade edildiği şekilde taburumuzda böyle bir olay meydana gelmemiştir, iftiranın sebebi taburumuzda PKK sempatizanı ve zayiyat vermeyen bir birlik olmasından ve başarı elde etmesinden kaynaklanmaktadır, sanıklar taburumuz personeli olduğu için tanırım." demiştir.

xxv. Geriye kalan tanıkların bir kısmı olayın gerçekleştiği iddia edilen tarihten önce askerlik hizmetlerinin sonra erdiğini, askerlik hizmetlerinin 1995 yılı Mayıs ayından sonra başladığını ya da askerlik hizmeti süresince Yüksekova'da görevlendirilmediğini ifade etmiştir. Bazı tanıklar ise olay hakkında ne görgüye ne de duyuma dayalı bilgilerinin olduğunu belirtip yargılamaya konu bir olay olsaydı muhakkak duyacaklarını söylemiştir.

30. 10/5/2013 tarihli altıncı celsede beyanı tespit edilen tanık S.U. 1995-1997 yılları arasında yerine getirdiği askerlik hizmeti kapsamında Yüksekova'da yedi sekiz ay bulunduğunu ancak sanıkları hatırlamadığını, yargılamaya konu olayı ne gördüğünü ne duyduğunu söylemiştir. Başvurucu Halit Tekçi'nin vekillerinin sanıkların tutuklanmasına, sanıklar hakkında disiplin soruşturması yürütülüp yürütülmediğinin araştırılmasına, sanık A.O.A.nın duruşmada hazır edilmesine, ölenin işkenceye uğradığı iddiası yönünden suç duyurusunda bulunulmasına ya da sanıklardan bu konuda ek savunma alınmasına, Genelkurmay Başkanlığına müzekkere yazılarak 1995 yılında Gelibolu'dan Yüksekova'ya gönderilen askerlere ait listenin istenmesine ilişkin talepleri Ceza Mahkemesince kabul görmemiştir. Ceza Mahkemesine göre 1995 yılında 18'inci Zrh. Tug. 1. Mknz. P. Tb. 1. Bl. Kom. ile 2. Bl. Komutanlığı emrinde görev yapan tüm askerlere ait bilgilerin temin edilip söz konusu kişilerin ifadelerinin alınması için istinabe talep edildiğinden ayrıca Gelibolu'dan Yüksekova'ya gönderilen askerlere ait listenin istenmesine gerek yoktur.

31. 12/7/2013 tarihinde yapılan yedinci celsede başvurucu Halit Tekçi'nin vekilleri sanıkların tutuklanmasını, istinabe yoluyla ifadelerini alınan tanıklardan olayı gördüğünü ya da duyduğunu söyleyenlerin Ceza Mahkemesince yeniden dinlenmesini, işkence suçu yönünden suç duyurusunda bulunulmasını, sanıkların bağlı oldukları askerî birliklere müzekkere yazılmasını ve olay hakkında ayrıntılı bilgiye sahip kişilerin olay yerinde yapılacak keşif sırasında dinlenmesini talep etmiştir. Ceza Mahkemesi; sanıklara isnat edilen suçu, istinabe yoluyla dinlenen tanıkları beyanlarının içeriğini, delillerin karartılma ihtimalinin ve sanıkların kaçacakları yönünde herhangi bir emarenin bulunmamasını da dikkate alarak keşif talebi dışındaki talepleri yerinde görmemiştir.

32. Başvurucu Halit Tekçi'nin vekillerinden biri 12/8/2013 tarihinde Ceza Mahkemesine gönderdiği dilekçede başka talepler yanında keşif için Hakkâri Ağır Ceza Mahkemesinden istinabe talep edilmesini, yapılacak keşif esnasında, ölenin kalıntılarına daha kolay ulaşacak adli tıp uzmanlarının görevlendirilmesini, olayı gördüğünü beyan eden ve olayın gerçekleştiği yeri ve/veya ceset parçalarının gömüldüğü muhtemel bölgeleri gösterebilecek tanıkların keşif esnasında hazır edilmesini, Uluslararası Kayıpları Bulma Kurumuna müzekkere yazılarak kayıplara ilişkin kazıların ne şekilde yapıldığının sorulmasını istemiştir.

33. Ceza Mahkemesi 4/10/2013 tarihli sekizinci celsede, sanıkların adli kontrol altına alınarak yurt dışına çıkamamalarına ve öldürüldüğü iddia edilen N.T.ye ait kemik ve DNA örneklerin tespiti amacıyla Değerli köyü Yukarı Ölçek mezrası ile Aşağı Ölçek mezrası arasında keşif icrası için Yüksekova Asliye Ceza Mahkemesinden istinabe talep edilmesine karar vermiştir. Verilen ara kararına göre keşif; olay hakkında bilgi sahibi olan tanıklar V.K., Ü.Y., C.E., N.Ü. (İsim yanlışlığı yapılmış olup tanığın adı H.Ü.dür.), H.G., F.C., H.T., H.Y. ve Y.Ş. ile Olay Yeri İnceleme ekibi ve adli tıp uzmanı hazır edilerek yapılacaktır.

34. Ceza Mahkemesinin istinabe talebi üzerine Yüksekova 2. Asliye Ceza Mahkemesi, keşif esnasında hazır edilmesi istenen tanıklar adına keşif gün ve saatini bildirir davetiye göndermiştir. Bu davetiyelerden sadece H.Ü. adına gönderileni muhatabına tebliğ edilememiştir. Bununla birlikte H.G. bulunduğu yer mahkemesinde ifade vermek istediğine, H.T. ise Yüksekova'da kalacak yerinin olmadığına ve yol masraflarıyla diğer ihtiyaçlarını karşılayamayacağına ilişkin dilekçe göndermiştir. Keşif 22/11/2013 tarihinde başvurucu Halit Tekçi ve vekilleri ile sanık K.A.nın müdafii ve Değerli köyü muhtarının huzurunda, tanıklar Y.Ş. ile K.K., iki kişiden oluşan Olay Yeri İnceleme ekibi, bir jeoloji mühendisi ve biri profesör olmak üzere adli tıp alanında uzman üç kişinin refakatinde yapılmıştır. Fotoğraflama ve video çekme suretiyle kayda alınan keşif esnasında tanıklar Y.Ş. ile K.K., olay yeri olduğunu ileri sürdükleri mahalli göstermiştir. K.K. ayrıca keşif esnasında kendisini arayan çoban T.K.nın bir yeri tarif ettiğini söyleyerek bu yeri de göstermiştir. Başvurucu Halit Tekçi'nin vekilleri olay yerinin sarp ve kayalık olduğunu, geniş bir alanda sadece dedektör yardımıyla keşif yapıldığını, olay yerinde sadece iki tanığın hazır olduğunu, keşfin uluslararası sözleşme ve protokollere aykırı icra edildiğini iddia etmiştir. Sanık K.A.nın müdafiinin beyanına göre keşif işlemi yaklaşık altı saat sürmüştür.

35. Jeoloji mühendisi, hazırladığı 2/12/2013 tarihli raporunda olay yerinin geniş alanı kapsadığını, alanın sarp, kayalık ve eğimli, yağış miktarının ise fazla olması nedeniyle ölüye ait kemik ve diğer parçaların kar ve yağmur suyu ile sürüklenerek bölgenin doğusundaki dereye karışma ihtimalinin gözönünde bulundurulması gerektiğini, aradan geçen uzun zamanın araştırmayı olumsuz yönde etkilediğini belirtmiştir.

36. Adli tıp uzmanları hazırladıkları 5/12/2013 havale tarihli raporlarında keşif esnasında tanıkların N.T.nin öldürüldüğü yer olarak gösterdikleri alanın yüzeyden 40-45 cm kadar kazıldığını ancak derine inildikçe toprakta renk ve kıvam olarak belirgin katmanlaşma saptanmadığını, metalik cisim ya da insan vücuduna ait biyolojik örneğe rastlanmadığını, keşif yapılan arazinin diğer bölümlerinde yedi kemik parçası, muhtelif ebatlarda on bez parçası, 17 cm uzunluğunda bir fermuar ve 7,62 mm ölçüdeki mermi çekirdekleri ile uyumlu on sekiz mermi çekirdeği kovanının bulunduğunu, bu kovanların on üçünün üzerinde MKE yazdığını açıklamıştır. Rapora göre bahsi geçen bez parçalarının bir kısmı olay sonrasında yakın bir bölgede, üç taş parçası arasına gömüldüğü iddia edilen yerde bulunmuştur. Bu yer yaklaşık 60 cm kadar kazılmış ancak toprakta renk ve kıvam olarak belirgin katmanlaşma saptanmadığı gibi metalik bir cisim ya da insan vücuduna ait biyolojik bir maddeye rastlanmamıştır. Söz konusu raporda ayrıca kemiklerin insana ait olup olmadığının, insana ait ise kime ait olduğunun, giysi parçalarının insana ait biyolojik madde içerip içermediğinin, içeriyorsa bu maddenin N.T.ye ait olup olmadığının, mermi kovanlarının hangi silahtan atıldığının ve ne zaman kullanıldığının tespiti için karşılaştırmalar ve incelemeler yapılması gerektiği belirtilmiştir.

37. 10/12/2013 tarihinde AİHM Tekçi ve diğerleri/Türkiye (B. No: 13660/05) başvurusu hakkında kararını vermiştir. AİHM yaptığı incelemede soruşturmada başvuruya konu kaybolma olayından yaklaşık 9 yıl 10 ay sonra başvuru yapılmasını haklı gösterecek nitelikte somut ilerlemeler kaydedildiğinin anlaşıldığını belirterek başvurunun süresinde olmadığına yönelik itirazı reddetmiş ve benzer başvurularda verdiği kararları hatırlatarak başvuruculara tazminat davası açmadan başvuru yapmaları nedeniyle iç hukuk yollarının tüketilmediğine ilişkin itirazı yerinde görmemiş ancak Hükûmetin şikâyet tarihinden itibaren ya da iç hukuk yollarının etkisiz olduğunun farkına varıldığı tarihten itibaren altı ay içinde başvuruda bulunulması gerektiğine ve Askerî Savcılığın 15/12/1997 tarihli kararına

itiraz edilmemesi nedeniyle iç hukuk yollarının tüketilmediğine ilişkin itirazlarının incelenmesini esas hakkında yaptığı inceleme ile birleştirmiştir. Esas bakımından yaptığı inceleme sonunda ise Sözleşme'nin 2. maddesinde güvence altına alınan yaşam hakkının hem maddi hem de usul boyutunun ihlal edildiğine karar vermiştir.

i. AİHM yaşam hakkının maddi boyutunun ihlal edildiğine karar verirken N.T.nin askerlerce gözaltına alındığına ilişkin bazı tanık beyanlarına ve Y.Ş.nin soruşturma aşamasında verdiği ifadeye atıf yapıp sanıklar A.O.A. ve K.A. hakkındaki ceza davasının derdest olduğunu dikkate almış; başvuruculların yakınının hayatını tehlikeye atan koşullarda kaybolduğunu, bu nedenle hayatını kaybettiği yönündeki varsayımı kabul edebileceği kanısında olduğunu açıklamış; gerek yetkili ulusal makamların gerekse Hükûmetin başvuruculların yakınının belirsiz olan tutulmasının ardından ne yaşandığına dair herhangi bir açıklama sunmadığına, her hâlükârda Askerî Savcılığın verdiği 15/12/1997 tarihli kararda ileri sürülen N.T.nin silahlı çatışma sırasında hayatını kaybettiği yönündeki iddianın daha sonra tanık N.F. tarafından çürütüldüğüne ve görevlilerinin ölümcül güce başvurmalarını haklı gösterecek nitelikte herhangi bir gerekçenin de ileri sürülmediğine işaret etmiştir.

ii. AİHM'i yaşam hakkının usul boyutunun ihlal edildiği sonucuna götüren gerekçeler ise şunlardır:

- Askerî soruşturmanın ivedilikle yürütülmesi adli soruşturmanın içeriği ile tezat oluşturmuştur. Zira 15/12/1997 tarihli kararda ispatlandığı belirtilen tespitler daha sonra yürütülen soruşturma kapsamında inkâr edilmiştir.

- Adli yargıya dâhil bazı Cumhuriyet başsavcılıkları ile askerî savcılıklar tarafından verilen görevsizlik kararlarına dayanılarak soruşturma dosyasının farklı savcılıklara gönderilmesi, toplanan delil unsurlarına ilişkin bir sonuca varmak ve soruşturmalar yürütmek amacıyla gerektiği ölçüde ivedilikle hareket edilmesini olumsuz yönde etkilemiştir.

- Gözaltına alınan kişilere ilişkin kayıtlar dikkatsizce tutulmuştur ve başvuruculların yakınlarının gözaltına alınmasına ilişkin şikâyetlerle başvurdukları farklı ulusal makamlar tarafından verilen kararların gerekçelerinde, söz konusu bölge veya alanda askerler tarafından yürütülen operasyonun nedenini belirlemeye imkân verecek nitelikte soruşturmalar yürütüldüğü ortaya konulmamıştır.

- Olayların meydana geldiği dönemde bu bölgede görev yapan askerler yetkili merciler tarafından tespit edilmemiş ve gerektiği takdirde bu askerlerin ifadeleri alınmamıştır. Ayrıca Askerî Savcılığın 15/12/1997 tarihli kararında bahsi geçen M.E.Y. dinlenmemiştir.

- Askerî savcı ve Cumhuriyet savcısı tarafından yürütülen soruşturmaların ve Ceza Mahkemesinde davanın görüldüğü sırada -tanık ifadelerinin alınması aşamasında- N.T.nin öldürüldüğü koşullara ilişkin olarak gerçekleştirilen soruşturmalar ivedilikle ve yeterli şekilde yürütülmemiştir. Bu nedenle Hükûmet tarafından ileri sürülen altı ay süre koşuluna uyulmadığı yönündeki itirazın reddedilmesi gerekir. Ayrıca ulusal yetkililerin N.T.nin ölümüne ilişkin koşullar hakkında geniş çaplı ve etkin bir soruşturma yürütmedikleri sonucuna varıldığından iç hukuk yollarının tüketilmediğine ilişkin itiraz kabul edilemez.

iii. AİHM ayrıca bahsi geçen başvuruda manevi tazminat olarak başvuruyu yapanlara müştereken 65.000 avro ödenmesine karar verip Sözleşme'nin kararların bağlayıcılığı ve infazıyla ilgili 46. maddesi çerçevesinde Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesinin denetimi altında davalı devletin sanıkların adil yargılamaya ilişkin gerekliliklere riayet edilerek ve Sözleşme'nin 2. maddesinin usule ilişkin gerekliliklere uygun bir şekilde, ivedilikle ve

ihtimam gösterilmek suretiyle yargılanmalarını sağlamak amacıyla gerekli araçları kullanması gerektiği kanısında olduğunu açıklamıştır.

2. Yargılama Sürecinin AİHM Kararı Sonrasına İlişkin Bölümü

38. 13/12/2013 tarihli dokuzuncu celsede Tekçi ve diğerleri/Türkiye kararının bir örneği başvurucu Halit Tekçi'nin bir vekili tarafından Ceza Mahkemesine sunulmuştur. Ceza Mahkemesi kurduğu başka ara kararları yanında bazı tanıkların ifadelerinin alınması için yapılan istinabe talebinin sonucunun beklenmesine, Tekçi ve diğerleri/Türkiye kararının Türkçeye çevriltilmesi için Ankara Ağır Ceza Mahkemesinden istinabe talep edilmesine, keşif sırasında bulunan boş kovanları atan silahların Türk Silahlı Kuvvetler envanterinde olup olmadığı hususunda Makine Kimya Endüstrisi Kurumuna (MKE) müzekkere yazılmasına ve keşifte bulunan kemikler ile kumaş parçalarından elde edilecek biyolojik örneklerle yapılacak karşılaştırmaya esas olmak üzere başvurucu Halit Tekçi'den kan örneği alınması için Yüksekova Cumhuriyet Başsavcılığına yazı yazılmasına karar vermiş ama çapraz sorgu için sanıkların duruşmada hazır bulundurulmasına, sanıkların tutuklanmasına ve davanın yeniden Hakkâri Ağır Ceza Mahkemesine nakledilmesine ilişkin talepleri reddetmiştir.

39. MKE 6/1/2014 tarihli yazıyla keşif sırasında bulunan ve üzerinde MKE ibaresi olan fişeklerin kendi üretimleri olduğunu, bu fişeklerin G3 ve MG3 silahları için üretildiğini, detaylı bilginin Türk Silahlı Kuvvetlerinden öğrenilebileceğini bildirmiştir.

40. Ceza Mahkemesinin istinabe yoluyla Türkçeye çevirttiği Tekçi ve diğerleri/Türkiye kararı UYAP'a 7/2/2014 tarihinde aktarılmıştır (Bakanlık, Eskişehir Cumhuriyet Başsavcılığı aracılığıyla anılan kararın Türkçe çevirisini 26/3/2014 tarihinde Ceza Mahkemesinin dikkatine sunmuştur.).

41. Başvurucu Halit Tekçi'nin de yer aldığı 11/3/2014 tarihli onuncu celsede başvurucunun vekillerinden biri;

- Sanıkların tutuklanmasını,

- Davanın Hakkâri Ağır Ceza Mahkemesine naklini,

- Olay nedeniyle disiplin soruşturması açılması için müzekkere yazılmasını,

- Öz itibarıyla askere silah teslim edilirken söz konusu silaha ait seri numarasının tutanakta belirtilip belirtilmediği, olay tarihinde hangi silahların hangi asker tarafından kullanıldığı, olay tarihinde askerlere ne kadar mermi verildiği ve olay tarihinde envanterde hangi silah ve mermilerin bulunduğu hususunda Türk Silahlı Kuvvetlerine yazı yazılmasını talep etmiştir.

42. Ceza Mahkemesi; Yargıtay 5. Ceza Dairesinin davanın nakline ilişkin kararı nedeniyle davanın yeniden nakledilmesinin mümkün olmadığına, başvurucu Halit Tekçi ve eşinden DNA karşılaştırmasına esas olacak şekilde kan örnekleri alınması için Yüksekova Asliye Ceza Mahkemesine müzekkere yazılmasına, keşif sırasında bulunan kemiklerin N.T.ye ait olup olmadığının tespiti için bahsi geçen kemikler ile başvurucu Halit Tekçi ile eşinden alınacak kan örneklerinin Adli Tıp Kurumuna gönderilmesine, N.T.nin vukuatlı nüfus kayıt örneğinin dosya arasına alınmasına karar vermiştir. Tutuklamanın bir koruma tedbiri olduğuna ve somut deliller nazara alınarak sanıkların tutuklanmasına ilişkin talep Ceza Mahkemesince yerinde görülmemiş, diğer talepler ise esasa müessir olmadığı gerekçesiyle reddedilmiştir.

43. 27/6/2014 tarihli on birinci celsede başvurucu Halit Tekçi'nin vekilleri bir önceki celsede dile getirdikleri talepleri yineleyip Türk Silahlı Kuvvetlerinin davadan haberdar edilmesini, davanın 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun "İnsanlığa karşı suçlar" kenar başlıklı 77. maddesi kapsamında ele alınmasını istemiştir. İddianamenin bir örneğinin bilgi amacıyla Genelkurmay Başkanlığına gönderilmesine yönelik talebi kabul eden Ceza Mahkemesi, 5237 sayılı Kanun'un 77. maddesi gereğince sanıklardan ek savunma alınıp alınmayacağının iddia makamının esas hakkındaki mütalaasını vermesinden sonra değerlendirilmesine, Adli Tıp Kurumundan keşif sırasında bulunan kemiklerin bir insana ait olup olmadığı, bu kemikler bir insana ait ise kemikler ile bez parçalarından elde edilen DNA örnekleriyle başvurucu Halit Tekçi'den alınan kandan elde edilecek DNA örneği arasında irtibat bulunup bulunmadığı hususunda rapor istenmesine karar vermiş; başvurucu Halit Tekçi'nin vekillerinin sair taleplerini ise reddetmiştir.

44. Adli Tıp Kurumunun 5/8/2014 tarihli raporuyla keşif sırasında bulunan kemiklerin tamamının hayvan kemiği olduğu ortaya çıkmıştır.

45. 17/10/2014 tarihinde yapılan on ikinci celsede başvurucu Halit Tekçi'nin vekiline -talebi dikkate alınarak- Adli Tıp Kurumunun raporuna ve tanık ifadelerine karşı beyanda bulunmak üzere bir sonraki celseye kadar süre verilmiştir.

46. Başvurucu Halit Tekçi'nin vekillerinden biri 7/11/2014 tarihli on üçüncü celsede taleplerinin reddedilmesini gerekçe göstererek Ceza Mahkemesi Heyetini davadan çekilmeye davet etmiş, Heyet aksi kanaatte ise Heyet Başkanı ve üyelerini ayrı ayrı reddetmek için süre talep etmiş, ayrıca sanıkların tutuklanmasını istemiştir. Sözü edilen talepler Ceza Mahkemesince yerinde görülmemiştir.

47. 19/12/2014 tarihli on dördüncü celsede Cumhuriyet savcısı sanıkların beraatine karar verilmesine dair esas hakkındaki mütalaasını sunmuştur. Ceza Mahkemesi, esas hakkındaki mütalaaya karşı beyanda bulunmak üzere katılan başvurucu Halit Tekçi'nin vekillerine süre vermiştir.

48. Başvurucu Halit Tekçi'nin vekilleri 4/2/2015 tarihli on beşinci celsede Ceza Mahkemesi başkan ve üyeleri ile esas hakkında mütalaayı veren Cumhuriyet savcısını reddetmiş ve 5237 sayılı Kanun'un 77. maddesi uyarınca sanıklardan ek savunma alınması yönünde işlem yapılmadığını ifade etmiştir. Ceza Mahkemesi; başkan ve üyelerin reddine ilişkin istemin reddine, bu konuda karar verilmek üzere dosyanın Eskişehir 2. Ağır Ceza Mahkemesine gönderilmesine, Cumhuriyet savcısının reddine ilişkin talep konusunda karar verilmesine yer olmadığına, 5237 sayılı Kanun'un 77. maddesinde düzenlenen suçun olay tarihinde yürürlükte bulunan 765 sayılı Kanun'da yer almaması nedeniyle sanıklardan ek savunma alınmasına ilişkin talep yönünden işlem yapılmasına yer olmadığına karar vermiştir.

49. Eskişehir 2. Ağır Ceza Mahkemesi 11/2/2015 tarihli kararıyla Ceza Mahkemesinin başkan ve üyelerinin reddine ilişkin istemi yerinde görmemiştir.

50. Başvurucu Halit Tekçi'nin de yer aldığı 15/4/2015 tarihli on altıncı celsede Ceza Mahkemesi Heyetince dosyanın incelemeye alınmasına ve sanıkların tutuklanmasına yönelik taleplerin esas hakkında verilecek kararla birlikte değerlendirilmesine karar verilmiştir.

51. Başvurucu Halit Tekçi'nin de hazır bulunduğu 19/6/2015 tarihli on yedinci celsede Ceza Mahkemesi, başvurucu Halit Tekçi'nin vekilinin beyanını da dikkate alarak başvurucunun diğer vekillerinin sunduğu mazeretleri kabul edip sonraki celsenin 10/7/2015 tarihinde yapılmasına karar vermiştir.

52. On sekizinci celsede sanık K.A.nın müdafiinin mazereti ile başvurucu Halit Tekçi'nin vekillerinden birinin sunduğu mazeret kabul edilmiş, sonraki celsenin 11/9/2015 tarihinde yapılmasına karar verilmiştir.

53. Ceza Mahkemesi 11/9/2015 tarihli on dokuzuncu celsede yargılamayı nihayete erdirip isnat edilen suçu işlediklerinin sabit olmaması nedeniyle sanıkların beraatine karar vermiştir. Kararın ilgili kısmı şöyledir:

"...

...[M]üşteki Halit Tekçi'nin yapmış olduğu müracaat ile başlatılan soruşturmada gösterdiği tanıkların o yer cumhuriyet başsavcılığınca sıcağı sıcağına dinlendikleri, bu tanıkların iddia edilen öldürme olayını doğrulamadıkları, güvenlik güçlerince yakalanan örgüt üyesi A... kod adlı [N.F.nin] ilk vermiş olduğu ifadede [N.T.yi] PKK örgütünün bir üyesi olarak tarif ettiği, girilen bir çatışma sırasında ölmesi ve cesedini yanlarında götürdüklerini ve gömdüklerini beyan ettiği, ilk yapılan soruşturma aşamasında sanıklar hakkında takipsizlik kararı verildiği, daha sonra da olaydan 15 [yıldan] fazla süre geçtikten sonra da davanın yeniden ele alındığı, söz konusu taburda asker olarak görev yapan tüm askerlerin [Genelkurmay] [B]aşkanlığından listesinin istendiği ve mahal mahkemelerine talimatlar yazıldığı, bir kısım tanıkların böyle bir olayı yani sanıkların [N.T.yi] taburun önünde öldürttükleri yönünde beyanlarda bulundukları, ancak tanıkların büyük kısmının böyle bir olayın olmadığını, olsaydı görme durumlarının olacağını yada en azından duyabileceklerini ifade ettikleri, dava dosyasının medyada ve internet ortamında yer alması üzerine tanıkların pek çoğunun davadan haberdar oldukları, yaklaşık 114 tanığın olay yerinde olduğu ve böyle bir olayı duymadıkları, görmediklerini beyan ettikleri, mahallinde keşif icra edildiği, olay yeri olduğu iddia edilen mahalde ele geçen kemik parçalarının insana ait olmadığının saptandığı, [N.T.nin] hayatta yada öldüğüne dair her hangi bir bulguya bugüne kadar ulaşılamadığı, sanıklar ve vekillerinin suçlamaları reddettiği, sanıkların müsnet nitelikli insan öldürme suçunun niteliklerine dair her türlü şüpheden uzak delil elde edilemediğinden sanıkların müsnet suçtan ayrı ayrı beraatlerine karar vermek gerekmiştir.

Her ne kadar bir kısım tanıklar sanıkların [N.T.yi] tabur önünde öldürttürdüğü hatta kendilerince silah sıktıklarını ifade etmiş iselerde dava dosyasının medya ve internette takip edildiği benzer beyanlarda bulunulduğu, özellikle belli coğrafi bölgelere yazılan talimatların birbirine benzer cevaplar niteliğinde olduğu, sanıkların aleyhinde tanık beyanlarına dosyadaki mevcut deliller çerçevesinde itibar edilemeyeceği sonucuna varılmıştır.

..."

54. Başvurucu özetle bazı tanıkların beyanlarına işaret ederek cinayetin ortaya çıktığını, tüm tanıkların istinabe yoluyla dinlendiğini, tanıklara soru sorabilmek için tanıkları Ceza Mahkemesinin bizzat dinlemesine ilişkin taleplerinin reddedildiğini oysa sanıkların tanıklar üzerinde baskı kurup beyanları sebebiyle bazı tanıklar hakkında suç duyurularında bulunduklarını, bu tanıklara karşı tazminat davası açtıklarını Ceza Mahkemesinin dikkatine sunduklarını, AİHM'in ihlal tespitleri ışığında davanın yürütülmesine yönelik talebinin dikkate alınmadığını, Yüksekova'da görev yapan bütün askerlerin dinlenmesine karar verilmesinin esas tanıkların tespit edilmesini engellediğini, Ceza Mahkemesinin maddi gerçeğin ortaya çıkarılması için ciddi hiçbir işlem yapmadığını, maddi gerçeğin ortaya çıkarılması için yapılan hemen hemen bütün taleplerinin reddedildiğini belirterek vekili aracılığıyla Ceza Mahkemesince verilen karar aleyhine temyiz yoluna başvurmuştur.

55. Yargıtay 1. Ceza Dairesi (Ceza Dairesi) Ceza Mahkemesince verilen kararı 27/3/2018 tarihli kararıyla onamıştır.

IV. İLGİLİ HUKUK

56. AİHM, ihlalin tespit edildiği bir başvuruda taraf devletin ihlali gidermek ve ihlalden önceki duruma mümkün olduğunca dönülmesini sağlayacak şekilde ihlalin sonuçlarını ortadan kaldırmak yükümlülüğünün bulunduğunu hatırlatmaktadır (Iatridis/Yunanistan [adil tazmin] [BD], B. No: 31107/96, 19/10/2000, § 32). AİHM'e göre ihlalin doğası eski hâle getirmeye (restitutio in integrum) müsaitse bunu yerine getirmek görevi, taraf devlete düşmektedir (Iatridis/Yunanistan [A.T.], § 33).

57. Yeniden yargılama tedbirinin önemi ve bazı davalarda tek etkili giderim yolu olması sebebiyle Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi devletlere bu konuda tavsiyede bulunmuştur. Bakanlar Komitesinin 19/1/2000 tarihli ve R. (2000)/2 sayılı tavsiye kararında ilk olarak Sözleşme'nin 46. maddesinin Sözleşmeci devletlere kendilerinin taraf olduğu durumlarda AİHM'in nihai kararlarına uyma zorunluluğunu getirmekte olduğu ve Komitenin de bu kararların infazını denetleyeceği belirtilmiştir. Bu yükümlülüğün AİHM'in Sözleşme'nin 41. maddesinde öngörülen adil tazmin dışında başka bazı tedbirlerin de uygulanmasını gerektirdiğine değinilmiştir. Bu kapsamda özellikle de zarar gören tarafın mümkün olduğunca Sözleşme'nin ihlalinden önceki duruma döndürülmesi gerektiği vurgulanmıştır. Taraf devletlerin restitutio in integrum ilkesinin sağlanması için en uygun tedbire karar verme hususunda ulusal hukukta bazı araçlara yer vermesi gerektiği ifade edilmiştir. Komite, kararların infazına ilişkin süreci denetlerken karşılaşılan durum ve tecrübelere dayalı olarak davanın yeniden gözden geçirilmesi veya yargılamanın yenilenmesinin belirli durumlarda restitutio in integrum ilkesinin yerine getirilmesi için tek araç olmamakla birlikte en etkili araçlardan biri olduğunu kabul etmiştir. Bu sebeple Komite taraf devletlere şu tavsiyelerde bulunmuştur:

i. Taraf devletlerin restitutio in integrum ilkesini sağlamak üzere ulusal düzeyde mümkün olduğunca yeterli imkânları sağlaması

ii. AİHM tarafından Sözleşme'nin ihlaline karar verildiği durumlarda yeniden yargılamaya olanak tanıyacak şekilde ulusal hukuk sistemlerinin gözden geçirilmesi

Bu kapsamda özellikle şu durumlarda yeniden yargılama önerilmiştir:

- Mağdur tarafın ulusal kararın sonrasında adil tazminat ile giderilemeyen ve yalnızca yargılamanın yenilenmesi veya davanın yeniden incelenmesi ile giderilebilecek, çok ağır olumsuz sonuçlara katlanmaya devam etmesi

AİHM kararından aşağıdaki durumlar sonuç olarak ortaya çıkıyorsa;

- Başvuruya konu edilen iç hukuktaki kararın esastan Sözleşme'ye aykırı olması veya,

- Tespit edilmiş ihlalin başvuruya konu edilen iç hukuktaki yargılamanın sonucu üzerinde ciddi bir şüphe düşürecek düzeyde ağır usul hataları veya eksikliklerden kaynaklanması.

58. Ne bis in idem ilkesine ilişkin olarak Sözleşme'ye ek 7 No.lu Protokol'ün 4. maddesinin ikinci paragrafı, cezai konularda hukuki kesinlik ilkesinin uygulanmasına bir sınır getirmekte ve taraf devletlerin -diğer hususların yanı sıra- yargılamalarda temel bir kusur tespit edilmesi hâlinde davayı yeniden açmalarına açıkça izin vermektedir. Buna göre sanığın bir suçtan beraat ettiği veya yürürlükteki kanunda öngörülenden daha hafif bir

suçtan cezalandırıldığı durumlarda davanın sonucunu etkileyebilecek esaslı bir kusurun varlığı hâlinde yargılama sanığın aleyhine olacak şekilde yeniden açılabilir. Yargılamanın yeniden açılmasını haklı kılan gerekçeler, davanın sonucunu etkileyecek nitelikte olmalıdır (Mihalache/Romanya [BD], B. No: 54012/10, 8/7/2019, §§ 129, 133).

59. Bu sebeple örneğin alt dereceli mahkemenin yürütülecek kovuşturmaya ilişkin üst mahkeme tarafından verilen ilgili talimatlara uymadığı gerekçesiyle yargılamalar yeniden açılabilir. Ancak olayların yalnızca yürürlükteki hukuk ışığında yeniden değerlendirilmesi, önceki yargılamalar bakımından temel bir kusur teşkil etmez (Mihalache/Romanya, §§ 133-137). Öte yandan temel hak ve hürriyetlerin ihlalinden kaynaklanan ağır sonuçlar söz konusu olduğunda yargılamanın hatalı bir şekilde sona erdirilmesinden kaynaklandığı iddia edilen hususlar nedeniyle yeniden yargılama yapılması ne bis in idem ilkesi kapsamında bir sorun ortaya çıkarmamaktadır (Marguš/Hırvatistan [BD], B. No: 4455/10, 27/5/2014, §§ 124-141).

60. Bu çerçevede Sabalić/Hırvatistan (B. No: 50231/13, 14/1/2021) kararında AİHM, homofobik şiddeti içeren bir davada Sözleşme'nin 3. ve 14. maddeleri kapsamındaki usul yükümlülüğüne uyulmasındaki eksiklikleri inceleme bağlamında hem bir şiddet saldırısının soruşturulmaması hem de şiddet içeren nefret suçlarının cezalarının belirlenmesinde bu tür saiklerin dikkate alınmamasının Sözleşme'ye ek 7. No.lu Protokol'ün 4. maddesi kapsamında temel kusur teşkil ettiği, bu nedenle anılan maddenin sanığın aleyhine yeniden yargılamaya izin verdiği sonucuna varmıştır. AİHM'e göre bu tür durumlarda ne bis in idem ilkesi davanın Sözleşme standartlarına uygun olarak yeniden incelenmesine hukuken bir engel teşkil etmemektedir (Sabalić/Hırvatistan, §§ 93-116).

V. İNCELEME VE GEREKÇE

61. Anayasa Mahkemesinin 1/12/2022 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucuların İddiaları ve Bakanlık Görüşü

62. Başvurucular öncelikle başvuruya konu ceza yargılaması kapsamında ifadelerine başvurulan bazı tanıkların beyanlarına ve yukarıda anılan Nezir Tekçi ve diğerleri/Türkiye kararına dikkat çekerek yakınlarının hayatta olduğunun ya da nasıl öldüğünün soruşturma makamlarınca ortaya konulamaması nedeniyle yaşam hakkının maddi boyutunun ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Bu iddiaları bağlamında başvurucular; askerler tarafından gözaltına alınması sonrasında yakınlarından bir daha haber alamadıklarını, yakınlarının askerlerce kurşuna dizilip cesedinin mayınla patlatıldığını belirtmiştir.

63. Başvurucular zorla kaybetme olaylarında etkili soruşturma yükümlülüğünün kayıp kişinin akıbeti belli olana kadar devam ettiğini ifade edip kendilerine göre başvuruya konu ceza yargılamasındaki eksikliklere değinerek yaşam hakkının etkili soruşturma yükümlülüğüne ilişkin usul boyutunun da ihlal edildiğini iddia etmiştir. Bu iddiaları kapsamında başvurucular özetle şu iddialarda bulunmuştur:

i. Kamu görevlileri hakkında yürütülen davanın Bakanlığın talebi üzerine yer yönünden yetkili mahkemeden Ceza Mahkemesine nakledilmesi, yargılama makamının bağımsızlığına ve tarafsızlığına gölge düşürdüğü gibi yargılamanın adil ve etkili bir şekilde yürütülmesine de engel teşkil etmektedir. Ayrıca davanın nakline ilişkin kararda yargılamanın neden Hakkâri'de yapılamayacağına ve neden Eskişehir'e nakledilmesi gerektiğine ilişkin gerekçe bulunmamaktadır. Karar öncesinde Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığından ve başvurucu

Halit Tekçi'den görüş de alınmamıştır. Bir cezasızlık aracı olarak kullanılan davanın nakli, mağdurları bulundukları yerlerden kilometrelerce uzaktaki şehirlere gitmek zorunda bırakmakta; bu suretle mağdurların yargılamalara etkili bir şekilde katılmalarına mâni olmaktadır. Nitekim yapılan celselerin pek azına katılabilmişlerdir.

ii. Olay yerinde keşif yapılmasına ilişkin talepler sürekli güvenlik gerekçesiyle reddedilmiş; keşif sırasında bulunan ve askerler tarafından kullanıldığı bilinen silahlardan çıkan kovanların araştırılması, çapraz sorgu yapılması gibi talepleri ısrarla reddedilmiştir (Başvurucular reddedilen taleplerinin neler olduğunu ayrıntılı ve açık bir şekilde açıklamamıştır).

iii. Yakınlarının gözaltına alındığına ve öldürüldüğüne ilişkin tanık beyanları ne Ceza Mahkemesi ne de Ceza Dairesi tarafından dikkate alınmıştır. Üstelik N.F.nin aksi ortaya konmuş ve delil niteliği taşımadığı saptanmış beyanları hükme esas alınmıştır.

iv. AİHM'in Nezir Tekçi ve diğerleri/Türkiye kararı Ceza Mahkemesine sunulmasına rağmen sanıkların beraatine karar verilmiş, böylece sanıkların eylemi cezasız bırakılmış ve hoşgörüyle karşılanmıştır.

64. Başvurucular aynı zamanda kötü muamele yasağının ihlal edildiği kanaatindedir. Tanık Y.Ş.nin beyanlarını da esas almak suretiyle ölüm olayının gerçekleşme koşullarından, 1995 yılından bu yana N.T.nin cenazesini aradıklarından, olayın faillerinin bulunarak cezalandırılmaları yönünde yaptıkları sayısız taleplerin dikkate alınmadığından ve sanıklar hakkında beraat kararı verildiğinden bahseden başvuruculara göre 1995 yılından bugüne kadar çektikleri acı ve ızdırap insanlık dışı bir muameledir.

65. Başvurucular son olarak Ceza Mahkemesinin maddi gerçeği aydınlatma sorumluluğunu yerine getirmediğini, bazı tanıkların olayın gerçekleşme koşullarına ilişkin uyumlu beyanlarına rağmen N.F.nin baskı altında alınan beyanlarına dayanılarak beraat kararı verildiğini, vekillerinin davanın yeniden Hakkâri Ağır Ceza Mahkemesine nakledilmesine, işkence suçu yönünden sanıklar hakkında ek iddianame düzenlenmesine, sanıklar hakkında disiplin soruşturması yapılması için sanıkların bağlı olduğu komutanlıklara müzekkere yazılmasına, çapraz sorgu yapılmasına, keşif icrasına ve Ceza Mahkemesi başkan ve üyelerinin reddine ilişkin bütün taleplerinin reddedildiğini, 19/3/2014 tarihli celsede dile getirilen ve maddi gerçeğin ortaya çıkması için olmazsa olmaz nitelikteki taleplerin kabul görmediğini ve soruşturmanın başladığı tarih ile Ceza Dairesinin onama kararı arasında geçen sürenin makul olmayacak ölçüde uzun olduğunu belirterek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğinden yakınmıştır.

66. Bakanlık görüşünde evvela başvurucuların şikâyetlerinin daha önce AİHM tarafından incelenerek karara bağlanması ve AİHM'in ödenmesine karar verdiği tazminatların başvuruculara ödenmesi nedeniyle başvurucuların mağdur sıfatının kalktığı, hukuksal güvenlik ilkesi gereğince ulusal ve uluslararası denetimden geçerek kesinleşmiş bir hususun tekrar tartışma konusu yapılmasının mümkün olmadığı ifade edilerek yaşam hakkına ilişkin değerlendirilmesi gereken farklı bir neden bulunmadığı için başvurunun incelenmesinin sürdürülmesini haklı kılan bir neden kalmadığı belirtilmiştir. Bakanlık görüşünde başvurunun esasıyla ilgili olarak ise özetle başvurucu Halit Tekçi'nin hem bizzat hem de vekilleri aracılığıyla yargılamaya etkili bir şekilde katıldığı ve Ceza Mahkemesinin ulaştığı tespitlerden ayrılmayı gerektirecek kuvvetli bir nedenin mevcut olmadığı açıklanmıştır.

67. Başvurucular, Bakanlık görüşüne karşı beyanlarında Abdulaziz Bengi ve diğerleri (B. No:

2014/14048, 10/6/2020) kararında yer alan bazı tespit ve değerlendirmelerden de söz ederek kamu görevlilerinin karıştığı ölüm olaylarında sadece tazminat ödenmesinin yaşam hakkı ihlalini gidermek ve mağdur sıfatını ortadan kaldırmak için yeterli olmadığını, Anayasa Mahkemesinin AİHM'in kararı üzerine adli makamlar tarafından kararda bildirilen özel önlemi de yerine getirecek şekilde etkili bir soruşturma yürütülüp yürütülmediğini incelemesi gerektiğini, Ceza Mahkemesinin etkili soruşturma yükümlülüğünü üstünkörü işlemlerle geçiştirdiğini öne sürmüştür.

B. Değerlendirme

1. İddiaların Nitelendirilmesi Yönünden

68. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Rustem Esen [GK], B. No: 2019/3189, 17/1/2023, § 27). Somut başvuruda Anayasa Mahkemesi Tekçi ve diğerleri/Türkiye kararının kapsam ve mahiyeti ile kötü muamele yasağının ve adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddiaların dile getiriliş şeklini dikkate alarak başvuruculara bütün iddialarını yaşam hakkı kapsamında inceleyecektir.

69. Anayasa'nın iddianın değerlendirilmesinde dayanak alınacak "Kişinin dokunulmazlığı, maddî ve manevî varlığı" kenar başlıklı 17. maddesinin birinci ve dördüncü fıkralarının ilgili kısmı şöyledir:

"Herkes, yaşama... hakkına sahiptir.

...

(Değişik: 7/5/2004-5170/3 md.; 21/1/2017-6771/16 md) Meşru müdafaa hali, yakalama ve tutuklama kararlarının yerine getirilmesi, bir tutuklu veya hükümlünün kaçmasının önlenmesi, bir ayaklanma veya isyanın bastırılması veya olağanüstü hallerde yetkili merciin verdiği emirlerin uygulanması sırasında silah kullanılmasına kanunun cevaz verdiği zorunlu durumlarda meydana gelen öldürme fiilleri, birinci fıkra hükmü dışındadır."

70. Anayasa'nın "Devletin temel amaç ve görevleri" kenar başlıklı 5. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Devletin temel amaç ve görevleri ... kişinin temel hak ve hürriyetlerini, sosyal hukuk devleti ve adalet ilkeleriyle bağdaşmayacak surette sınırlayan siyasal, ekonomik ve sosyal engelleri kaldırmaya, insanın maddî ve manevî varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlamaya çalışmaktır."

2. İncelemenin Kapsamı Yönünden

71. Türkiye'de bireysel başvuru sisteminin kabul edilmesinden uzun yıllar önce başvurucular, başka yakınlarıyla birlikte N.T.nin zorla kaybedildiği iddiasıyla AİHM'e başvuru yapmıştır. Bu başvuruda AİHM, başka hususlar yanında askerî savcı ve Cumhuriyet savcısı tarafından yürütülen soruşturmaların ve Ceza Mahkemesinde davanın görüldüğü sırada -tanık ifadelerinin alınması aşamasında- N.T.nin öldürüldüğü koşullara ilişkin gerçekleştirilen soruşturmaların ivedilikle ve yeterli şekilde yürütülmediğine de işaret ederek yaşam hakkının hem maddi hem de usul boyutunun ihlal edildiğine karar vermiştir (bkz. § 37). O hâlde yaşam hakkının maddi boyutunun ve başvuruya konu yargılama sürecinin AİHM kararına olan kısmı yönünden yaşam hakkının usul boyutunun ihlal edildiğine ilişkin iddiaların yeniden incelenmesinde hukuki bir yarar bulunmamaktadır

(benzer değerlendirme için bkz. Abdulaziz Bengi ve diğerleri, § 77). Bununla birlikte Ceza Mahkemesinin Tekçi ve diğerleri/Türkiye kararı dikkatine sunulduktan sonra söz konusu kararda belirtilen tespit ve değerlendirmeleri de dikkate alarak yargılamayı Anayasa'nın 17. maddesinin gerektirdiği etkinlikte yapması gerektiği açıktır. Bu bakımdan başvuru, başvuruya konu edilen yargılama sürecinin AİHM kararı sonrasındaki bölümü (bkz. §§ 38-55) yönünden ve sadece yaşam hakkının etkili soruşturma yükümlülüğüne ilişkin usul boyutu kapsamında incelenecektir.

3. Kabul Edilebilirlik Yönünden

72. Diğer başvurucular başvuruya konu yargılama sürecine katılmasalar da başvurucu Halit Tekçi katılmıştır. Bunun için tüm başvurucular yönünden başvuruda başvuru yollarının tüketilmesi yönünden bir eksiklik bulunmamaktadır (benzer değerlendirme için bkz. Hadra Akgül ve diğerleri, B. No: 2014/867, 24/3/2016, §§ 39-42, benzer değerlendirmeleri içerir AİHM kararları için bkz. Yüksel Erdoğan ve diğerleri/Türkiye, B. No: 57049/00, 15/2/2007, §§ 74-75; Çadıroğlu/Türkiye, B. No: 15762/10, 3/9/2013, §§ 19, 21, 30, 36). Ayrıca başvuruda diğer kabul edilemezlik nedenleri yönünden de herhangi bir eksiklik tespit edilmemiştir. Bu nedenle yaşam hakkının usul boyutunun ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

4. Esas Yönünden

a. Genel İlkeler

73. Devletin yaşam hakkı kapsamındaki pozitif yükümlülüklerinin usule ilişkin yönü, şüpheli her ölüm olayının sorumlularının belirlenmesini ve gerekiyorsa cezalandırılmasını sağlayabilecek etkili bir soruşturma yürütülmesini gerektirir. Yürütülecek bu soruşturmanın temel amacı yaşam hakkını koruyan hukukun etkili bir şekilde uygulanmasını, kamu görevlilerinin müdahalesiyle veya onların sorumlulukları altında meydana gelen ya da diğer bireylerin fiilleriyle gerçekleşen ölümler nedeniyle ilgililerin hesap vermelerini sağlamaktır (Fatma Akın ve Mehmet Eren [GK], B. No: 2017/26636, 10/11/2021, § 97).

74. Kasten ya da saldırı veya kötü muameleler sonucu meydana gelen ölüm olayları hakkında yürütülmesi gereken soruşturma şüphesiz ceza soruşturmasıdır (Ferit Kurt ve diğerleri, B. No: 2018/9957, 8/6/2021, § 76). Bununla birlikte etkili soruşturma yükümlülüğü bir sonuç yükümlülüğü değil uygun araçların kullanılması yükümlülüğüdür. Anayasa'nın 17. maddesi başvuruculara üçüncü kişileri bir suç nedeniyle yargılatma ya da cezalandırma hakkı vermediği gibi devlete tüm yargılamaları mahkûmiyetle sonuçlandırma ödevi de yüklemez (Fatma Akın ve Mehmet Eren, § 98).

75. Ceza soruşturması yürütülmesi gereken hâllerde Anayasa'nın 17. maddesinin gerektirdiği etkinlikteki bir soruşturmadan söz edilebilmesi için;

-Soruşturma makamlarının olaydan haberdar olur olmaz, resen harekete geçerek ölüm olayını aydınlatabilecek ve sorumluların belirlenmesini sağlayabilecek bütün delilleri tespit etmeleri,

-Kamu görevlilerinin güç kullanımı sonucu gerçekleşen ölümler yönünden soruşturma makamlarının olaya karışmış olabilecek kişilerden bağımsız olması,

-Soruşturma sürecinin kamu denetimine açık olması ve ölen kişinin yakınlarının meşru menfaatlerini korumak için soruşturma sürecine gerekli olduğu ölçüde katılabilmeleri,

-Soruşturmanın makul bir özen ve süratle yürütülmesi,

-Soruşturma makamlarınca olayın sebebinin objektif analizinin yapılması ve soruşturma sonucunda alınan kararın elde edilen tüm bulguların kapsamlı, nesnel ve tarafsız bir analizine dayalı olması -olayda güç kullanımı var ise kararın ayrıca yaşam hakkına yönelik müdahalenin Anayasa'nın aradığı zorunlu bir durumdan kaynaklanan ölçülü bir müdahale olup olmadığına yönelik bir değerlendirme içermesi- gerekir (Fatma Akın ve Mehmet Eren, § 99).

76. Olası cezai sorumluluğun tespiti adına soruşturma sonrasında kovuşturma aşamasına geçilmiş ise bu aşama da Anayasa'nın 17. maddesinin gereklerine cevap verebilmelidir (Fatma Akın ve Mehmet Eren, § 100).

b. İlkelerin Olaya Uygulanması

77. Diğer başvuruculaların davaya katılma yönünde bir istekleri olmasa da başvurucu Halit Tekçi'nin yargılama sürecine (bkz. § 72) katılıp 11/3/2014, 15/4/2015 ve 19/6/2015 tarihlerinde yapılan celselere iştirak ettiği, başvurucu Halit Tekçi'nin vekillerinin de son celse hariç yargılama sürecindeki celselerde hazır bulunduğu görülmüştür. Ayrıca başvurucu Halit Tekçi, gerek bizzat gerek vekilleri aracılığıyla tüm taleplerini Ceza Mahkemesine iletilebilmiş ve Ceza Mahkemesince verilen kararı temyiz edebilmiştir. Başvurucular davanın nakline karar verilmesi ile ilgili bir takım iddialarda bulunsalar da bahsi geçen karar bu incelemenin kapsamı dışında kalmaktadır (bkz. § 71). Bu sebeple anılan iddialarla ilgili bir değerlendirme yapılmamış ve başvuruculaların meşru menfaatlerini korumak için başvuruya konu yargılama sürecine yeterli ölçüde katılma imkânına sahip oldukları sonucuna varılmıştır.

78. Başvurucular, Ceza Mahkemesi Heyetinin bağımsız ve/veya tarafsız olmasından şüphe edilmesini gerektirecek somut hiçbir olgudan söz etmeden, sadece yargılamaya ilişkin bazı taleplerinin reddedilmesini gerekçe göstererek Ceza Mahkemesi Heyetinin bağımsız ve tarafsız olmadığından yakınmıştır. Ancak bahsi geçen Heyetin bağımsızlığından ve tarafsızlığından şüphe edilmesini gerektirecek herhangi bir neden saptanamamıştır.

79. Başvuruya konu yargılama sürecinde yaşanan gecikmenin bir kısmının başvurucu Halit Tekçi vekillerinin ve/veya sanık müdafilerinin mazeretlerinden ileri geldiği, Ceza Mahkemesinin AİHM kararının dikkatine sunulmasının ardından 1 yıl 8 ay 28 gün içinde yargılamayı sonuçlandırdığı dikkate alındığında iki dereceli yargılama sisteminde yaklaşık 4 yıl 3 ay 14 günlük toplam yargılama süresinin makul kabul edilebileceği değerlendirilmiştir.

80. Başvuruculaların sürekli güvenlik gerekçesiyle reddedildiğini ileri sürdükleri keşfin başvuruya konu yargılama sürecinden önce 22/11/2013 tarihinde yapıldığı tespit edilmiştir (bkz. § 34).

81. Başvurucular çapraz sorgu yapılmasına ilişkin taleplerinin reddedilmesinden yakınsalar da sanıkların sorgularının yapılacağı celsenin günü ile saatinin istinabe suretiyle beyanı alınan başvurucu Halit Tekçi'ye bildirilmesine (bkz. § 20) karşın ne başvurucu ne de vekilleri sorgunun yapıldığı celseye katılmıştır. Ayrıca sanıklara soru yöneltilememesi somut olayın koşullarında yargılamanın etkililiğine zarar veren bir unsur olarak görülmemiştir. Unutulmaması gerekir ki ölüm olayını çevreleyen koşulların tespiti ve varsa sorumluların tespitine engel olmadığı sürece Anayasa'nın 17. maddesi gereğince yürütülecek soruşturma ve kovuşturmalarda soruşturma ve kovuşturma makamlarının olayın gelişimine ve delillerin elde edilmesine ilişkin olarak ölen kişinin yakınlarının her türlü iddialarını ve taleplerini

karşılama zorunluluğu bulunmamaktadır (Mahpulah Özarslan, B. No: 2016/12544, 15/9/2020, § 62).

82. Bununla birlikte başvuruya konu süreçte yargılamanın etkililiğine zarar veren eksiklikler şunlardır:

i. AİHM'in yaşam hakkının usul boyutunun ihlal edildiği sonucuna varmasına neden olan hususlardan birinin de M.E.Y.nin ifadesine başvurulmadığı dikkate alınmamıştır. Soruşturma aşamasında N.T.nin A.O.A. tarafından M.E.Y. isimli askerin iş birliğiyle öldürüldüğünün iddia edildiği (bkz. §§ 12, 14/viii) gözönünde bulundurulduğunda M.E.Y.nin beyanlarının yargılama için önem taşıdığı ortadadır.

ii. Genelkurmay Başkanlığının 15/2/2012 tarihli yazısının ekindeki listede tanık H.A.nın ismi yer almadığına göre (bkz. § 22) 1995 yılının Nisan-Mayıs aylarında Aşağı Ölçek ve Yukarı Ölçek çevresinde 8'inci Zrh. Tug. 1. Mknz. P. Tb. 1. Bl. Kom. ile 2. Bl. Komutanlığından başka askerî birlikler de görev yapmıştır. Sözü edilen askerî birlikte görevli askerlerin olay hakkında bilgi sahibi olabilecekleri açıktır. Buna rağmen bahsi geçen askerî birliğe mensup askerlerin tespiti ve bu kişilerin beyanlarının alınması yönünde adım atılmamıştır.

iii. Tanık H.A.nın olayı duyduğu kişilerden birinin de Uzm. Çvş. Yun.B. olduğunu söylemesine (bkz. § 29/iii) rağmen olay hakkında görgüye dayalı bilgi sahibi olabilecek bu kişinin ifadesi alınmamıştır.

iv. 18'inci Zrh. Tug. 1. Mknz. P. Tb. 1. Bl. Kom. ile 2. Bl. Komutanlığı emrinde görev yapıp Yüksekova'da görevlendirilenler de dâhil olmak üzere 1995 yılı Nisan-Mayıs aylarında Aşağı Ölçek ve Yukarı Ölçek çevresinde görev yapan askerlerin hangi seri numaralı silahları kullandıklarına dair kayıtların mevcut olup olmadığı, mevcut ise bu silahların hâlen envanterde bulunup bulunmadığı ve keşif sırasında bulunan kovanların bu silahlardan atılıp atılmadıkları araştırılmamış, keşif sırasında bulunan bez parçalarının N.T.ye ait biyolojik örnek taşıyıp taşımadıkları yönünde bir inceleme yaptırılmamıştır. Hâlbuki sözü edilen araştırma ve inceleme, olay hakkında görgüye dayalı bilgiye sahip olduklarını iddia eden tanıkların Ceza Mahkemesince itibar edilmeyen beyanlarının doğruluğunun denetlenmesine imkân sağlayabilirdi.

v. Tanıklar H.Ü., V.K., H.T., A.E., A.K., H.G., F.C. ve Ü.Y.ye, yargılamaya konu olayın gerçekleştiği yer ile öldürüldüğü iddia edilen N.T.nin gömüldüğü yeri gösterip gösteremeyecekleri sorulmamıştır. Anılan kişilerin soruya olumlu cevap vermesi hâlinde yapılabilecek yeni bir keşifte N.T.nin kemikleri bulunabilirdi.

83. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan yaşam hakkının usul boyutunun ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

5. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

84. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"(1) Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir. …

(2) Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden

yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

85. Başvurucular, olay hakkında yeniden soruşturma ve kovuşturma başlatılması yönünde karar verilmesini istemiş ve miktar belirtmeksizin maddi ve manevi tazminat talep etmiştir.

86. Anayasa Mahkemesinin Mehmet Doğan ([GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018) kararında ihlal sonucuna varıldığında ihlalin nasıl ortadan kaldırılacağı hususunda genel ilkeler belirlenmiştir. Anayasa Mahkemesi diğer bir kararında ise bu ilkelerle birlikte ihlal kararının yerine getirilmemesinin sonuçlarına da değinmiş ve bu durumun ihlalin devamı anlamına geleceği gibi ilgili hakkın ikinci kez ihlal edilmesiyle sonuçlanacağına işaret etmiştir (Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019).

87. Bireysel başvuru kapsamında bir temel hakkın ihlal edildiğine karar verildiği takdirde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırıldığından söz edilebilmesi için temel kural mümkün olduğunca eski hâle getirmenin yani ihlalden önceki duruma dönülmesinin sağlanmasıdır. Bunun için ise öncelikle ihlalin kaynağı belirlenerek devam eden ihlalin durdurulması, ihlale neden olan karar veya işlemin ve bunların yol açtığı sonuçların ortadan kaldırılması, varsa ihlalin sebep olduğu maddi ve manevi zararların giderilmesi, ayrıca bu bağlamda uygun görülen diğer tedbirlerin alınması gerekmektedir (Mehmet Doğan, §§ 55, 57).

88. İhlalin mahkeme kararından kaynaklandığı veya mahkemenin ihlali gideremediği durumlarda Anayasa Mahkemesi, 6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası ile İçtüzük'ün 79. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (a) bendi uyarınca, ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere kararın bir örneğinin ilgili mahkemeye gönderilmesine hükmeder. Anılan yasal düzenleme, usul hukukundaki benzer hukuki kurumlardan farklı olarak ihlali ortadan kaldırmak amacıyla yeniden yargılama sonucunu doğuran ve bireysel başvuruya özgülenen bir giderim yolunu öngörmektedir. Bu nedenle Anayasa Mahkemesi tarafından ihlal kararına bağlı olarak yeniden yargılama kararı verildiğinde usul hukukundaki yargılamanın yenilenmesi kurumundan farklı olarak ilgili mahkemenin yeniden yargılama sebebinin varlığını kabul hususunda herhangi bir takdir yetkisi bulunmamaktadır. Dolayısıyla böyle bir kararın kendisine ulaştığı mahkemenin yasal yükümlülüğü, ilgilinin talebini beklemeksizin Anayasa Mahkemesinin ihlal kararı nedeniyle yeniden yargılama kararı vererek devam eden ihlalin sonuçlarını gidermek üzere gereken işlemleri yerine getirmektir (Mehmet Doğan, §§ 58, 59; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), §§ 57-59, 66, 67).

89. İncelenen başvuruda, başvuruya konu ceza yargılamasındaki bazı eksiklikler nedeniyle yaşam hakkının usul boyutunun ihlal edildiği sonucuna ulaşılmıştır. Dolayısıyla ihlal, etkisiz yürütülen yargılama sonucunda verilen mahkeme kararından kaynaklanmaktadır. Bu bakımdan tespit edilen ihlalin giderimi için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunduğu düşünülebilir. Nitekim Gülşen Polat ve Kenan Polat (B. No: 2015/4450, 10/10/2019, § 165) başvurusunda, beraat eden sanıklar aleyhine yeniden yargılama yapılmasına karar verilmiştir (Yaşam hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için haklarında ceza verilmesine yer olmadığına karar verilen sanıklar yönünden yeniden yargılama yapılmasına karar verilen başvuru için bkz. yukarıda anılan Fatma Akın ve Mehmet Eren başvurusu). Ne var ki yeniden yargılama yapılmasına yönelik karar, sanıklar yönünden aynı suç nedeniyle iki defa yargılanmama ve cezalandırılmama (ne bis in idem)

ilkesini gündeme getirecektir. Bu nedenle mevcut başvuruda yeniden yargılamaya karar verilip verilemeyeceğinin değerlendirilmesi gerekir.

90. Bu değerlendirmeye geçmeden önce anılan ilkenin kapsamı ve varsa istisnaları tespit edilmelidir. Anayasa'da aynı fiilden dolayı birden fazla yargılanmama veya cezalandırılmama ilkesi açıkça düzenlenmemiştir. Bununla birlikte Anayasa Mahkemesi önceleri hukuk devleti ilkesinin temel ilkeleri arasında yer aldığını kabul ettiği bu ilkeyi, Ünal Gökpınar ([GK], B. No: 2018/9115, 27/3/2019) kararında hukuk devleti ve hukuki güvenlik ilkesi konusundaki kendi içtihadından hareketle ve bazı uluslararası hukuk metinlerine referansla Anayasa'nın 36. maddesinde düzenlenen adil yargılanma hakkının bir unsuru olarak görmüştür (Ünal Gökpınar, § 50). Kişilerin haklarında yürütülen ve kesinleşen bir ceza yargılaması sürecinin ardından tekrar yargılanmamalarını veya cezalandırılmamalarını güvence altına alan söz konusu ilke ile adil yargılanma hakkı kapsamındaki cezai süreçler yönünden hukuki güvenliğin sağlanması amaçlanmaktadır. Nitekim Sözleşme'ye ek 7 No.lu Protokol'de (Ek Protokol) ayrı bir hak olarak düzenlenmiş olmasına rağmen AİHM kararlarında bu ilkenin adil yargılanma hakkı ile bağlantılı özel bir güvence olduğu vurgulanmıştır. Bazı uluslararası sözleşmelerde de anılan ilke açık bir biçimde adil yargılanma hakkının bir güvencesi olarak kabul edilmiştir (Ünal Gökpınar, § 49).

91. Anayasa Mahkemesi norm denetimi kapsamında verdiği bir kararda (AYM, E.2019/4, K.2021/78, 4/11/2021, § 27) aynı fiilden dolayı birden fazla yargılanmama veya cezalandırılmama ilkesini şöyle tarif etmiştir: "Hiç kimse, ceza yargılamasında kesin/kesinleşmiş bir hükümle mahkûm edildiği ya da beraat ettiği bir fiilden dolayı ceza yargılaması kapsamında yeniden yargılanamaz veya cezalandırılamaz." Bu tarife göre ilkeye aykırılık sonucuna varılabilmesi için gerçekleşmesi gereken koşullar şunlardır:

i. Ceza ile ilgili bir yargılama sürecinin olması

ii. Bu sürecin kesin/kesinleşmiş mahkûmiyet veya beraat hükmüyle sonuçlanması

iii. Tekrar (yeniden) ceza ile ilgili bir yargılama sürecinin işletilmesi

iv. Farklı yargılama süreçlerinin aynı fiile ilişkin olması

v. İlkenin istisnalarından birinin olmaması

92. Birinci ve üçüncü koşul bakımından ceza ile ilgili yargılama süreçlerinin her durumda teknik olarak ceza yargılaması hukuku anlamında bir süreç olarak öngörülmüş olması şart olmayıp bu kavram anayasal anlamda özerk bir yoruma tabidir. Nitekim Anayasa Mahkemesi norm denetimi ve bireysel başvuru kararlarında, Anayasa'nın 36. ve 38. maddelerini yorumlayarak ceza kavramının idari vergi cezalarını da kapsadığını belirtmiştir (AYM, E.2019/16, K.2019/15, 14/3/2019, § 13; Gür-Sel İnşaat Malzemeleri San. Tic. Ltd. Şti., B. No: 2013/4324, 7/7/2015; Ünal Gökpınar, §§ 54-56).

93. İkinci koşul bakımından mahkûmiyet ya da beraat hükmünden ne anlaşılması gerektiği Anayasa Mahkemesi tarafından özerk olarak yorumlanmalıdır. Bu bağlamda aynı fiilden dolayı birden fazla yargılanmama veya cezalandırılmama ilkesinin koruduğu menfaat, ceza yaptırımına bağlanmış olan bir eyleme ilişkin isnadın esası incelenerek kişinin cezai sorumluluğu hakkında olumlu ya da olumsuz verilmiş kesin/kesinleşmiş bir karardan sonra tekrar/yeniden yargılanmaması ve cezalandırılmamasıdır. Dolayısıyla özerk yorum çerçevesinde ceza olarak nitelendirilen bir yaptırıma ilişkin yargılamada delillerin değerlendirilmesi ve olguların tespiti sonrası kişinin ilgili suçu işlediği ya da işlemediği

yönünden değerlendirme içeren bir kararın aynı fiilden dolayı birden fazla yargılanmama veya cezalandırılmama ilkesi anlamında mahkûmiyet ya da beraat kararı olarak nitelendirilmesi gerekir. Bununla birlikte isnadın esası incelenmeden verilen, kişinin cezai sorumluluğuyla ilgili tespit içermeyen kararlar -örneğin zaman aşımı nedeniyle verilen düşme kararı ya da kovuşturmaya yer olmadığına dair karar- söz konusu ilke kapsamında beraat kararı olarak nitelendirilemez. Kesin olma/kesinleşme de Anayasa Mahkemesinin özerk yorumuna tabidir. Bu kavramlardan anlaşılması gereken ilgili kararın kanun yolu öngörülmemesi nedeniyle verildiği anda kesin olması veya olağan kanun yolları tüketilerek ya da bunlara başvuru için öngörülmüş sürelerde başvuru yapılmadan geçirilerek kesinleşmiş olmasıdır (AYM, E.2019/4, K.2021/78, 4/11/2021, § 29).

94. Üçüncü koşul bakımından iki kere cezalandırma ve tekrar (yeniden) cezalandırma birbirinden farklıdır. İlke bir kişiye aynı fiilden dolayı iki kere ceza verilmemesini değil kişinin aynı fiilden dolayı tekrar (yeniden) yargılanamamasını ve bu yargılamaya bağlı olarak cezalandırılmamasını gerektirir. Dolayısıyla kişinin aynı fiilden dolayı aynı yargılama süreci içinde birden fazla yaptırıma maruz kalması tek başına ilkeyi zedelemeyebilir. Zira bu durumda ortada ceza ile ilgili birden fazla süreç bulunmamaktadır (AYM, E.2019/4, K.2021/78, 4/11/2021, § 30).

95. Dördüncü koşul bakımından aranması gereken aynı suç değil aynı fiildir. Nitekim Ünal Gökpınar kararında suçun unsurları arasındaki farklılıkların incelenmesine gerek görülmediğine ve süreçlere kaynaklık eden fiilin/olgunun aynılığının dikkate alınması gerektiğine işaret edilmektedir (anılan kararda bkz. § 56). Suç ve kabahatlerin aynı fiille işlenip işlenmediğinin tespiti için fiile ilişkin zamansal, mekânsal ve olgusal aynılığın sağlanması gerekmektedir. Aynı fiilden söz edilebilmesi için birden fazla takibat ya da cezaya kaynaklık eden olguların aynı veya maddi olarak (büyük ölçüde) aynı olgular olması, aynı zamanda ve mekânda gerçekleşmesi gerekmektedir. Tek bir fiilin cezaya ilişkin iki farklı düzenlemede aynı biçimde ele alınması durumunda aynı olma hâlinden, düzenlemelerde bazı farklılıklar bulunmakla birlikte bu farklılıkların önemsiz olması hâlinde maddi olarak (büyük ölçüde) aynı olma hâlinden söz edilebilecektir (AYM, E.2019/4, K.2021/78, 4/11/2021, § 31).

96. İlk dört koşulun birlikte gerçekleşmesi hâlinde ilkeye aykırılık oluşur. Bununla birlikte uluslararası hukukta ilkeye istisna teşkil edebilecek bazı özel durumlar öngörülmüştür. Bu kapsamda Sözleşme'ye ek 7 No.lu Protokol'ün 4. maddesinin (2) numaralı fıkrasında yer verilen, Türk hukukunda kanunlarda kabul edilen yeni delil ortaya çıkması ve davanın sonucunu etkileyebilecek esaslı bir kusurun varlığı ilk iki istisnai durumdur. AİHM içtihatları ile geliştirilen (şeklen birden fazla olsalar bile) cezaya ilişkin süreçlerin bir bütünün parçaları olacak şekilde bağlantılı bir biçimde yürütülmesi ise üçüncü istisnadır (AYM, E.2019/4, K.2021/78, 4/11/2021, § 32).

97. Başvuruyla ilgili meseleye dönüldüğünde değerlendirilmesi gereken istisna, somut olayda davanın sonucunu etkileyebilecek esaslı (temel) bir kusurun bulunup bulunmadığıdır.

98. Başvuruda Ceza Mahkemesinin beyanları yargılama için önemli olabilecek kişilerin beyanlarının alınması için gerekli adımları atmaması, beyanlarından başvuruya konu olay hakkında bilgi sahibi oldukları anlaşılan tanıklara olayın gerçekleştiği yer ile öldürüldüğü iddia edilen N.T.nin gömüldüğü yeri gösterip gösteremeyeceklerini sormaması, keşif sırasında bulunan kovanların hangi silahlardan atıldığını araştırmaması ve keşif sırasında bulunan bez parçalarının N.T.ye ait biyolojik örnek taşıyıp taşımadığı yönünde bir inceleme

yaptırmaması nedeniyle yaşam hakkının usul boyutunun ihlal edildiğine karar verilmiştir (ayrıntılar için bkz. § 82). Anılan eksiklikler dikkate alındığında söz konusu ihlal tespitiyle davanın sonucunu etkileyebilecek esaslı bir kusurun varlığı saptanmıştır. Bu nedenle Anayasa Mahkemesinin yaşam hakkının usul boyutunun ihlal edildiğine yönelik tespiti aynı fiilden dolayı birden fazla yargılanmama veya cezalandırılmama ilkesinin istisnasını teşkil etmektedir.

99. Başvuruya konu yargılamanın ceza ile ilgili bir yargılama olması sebebiyle 6216 sayılı Kanun'un somut olay yönünden özerk anlamda yorumlanan ceza usulü ile ilgili bir kanun olduğu ve 6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasında sanığın lehine veya aleyhine olmasından söz edilmeden ihlalin mahkeme kararından kaynaklandığı hâllerde yeniden yargılamaya karar verileceğinin hüküm altına alındığı unutulmamalıdır. O hâlde özerk anlamda yorumlanan beraat veya mahkûmiyet hükmüyle sonuçlanan bir ceza ile ilgili yargılama aleyhine yapılan başvurularda, başvuruya konu yargılamanın sonucunu etkileyebilecek eksiklikler dolayısıyla tespit edilen ihlal çerçevesinde yeniden yargılamaya karar verilmesi aynı fiilden dolayı birden fazla yargılanmama veya cezalandırılmama ilkesini ihlal etmemektedir. Bununla birlikte yeniden yargılama yapılmasının önünde hukuki (yargılamaya konu suçun dava zamanaşımına uğraması gibi) veya fiilî (bilirkişi incelemesine konu edilecek delilin imha edilmesi gibi) engeller bulunabilir. Böyle bir durumda yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar olmayacağı açık olmakla birlikte bu gibi bir engel somut olayda bulunmamaktadır. Dolayısıyla yaşam hakkının usul boyutunun ihlaline ait sonuçların ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Yapılacak yeniden yargılama ise ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılmasına yöneliktir. Bu kapsamda yapılması gereken iş, yeniden yargılama kararı verilerek Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar verilmesinden ibarettir. Bu sebeple kararın bir örneğinin yeniden yargılama yapılmak üzere Ceza Mahkemesine gönderilmesine karar verilmesi gerekmektedir.

Muammer TOPAL, Rıdvan GÜLEÇ, Basri BAĞCI, İrfan FİDAN ve Muhterem İNCE bu görüşe katılmamışlardır.

100. Diğer taraftan somut olayda ihlalin tespit edilmesinin başvuruculara uğradığı zararların giderilmesi bakımından yetersiz kalacağı açıktır. Dolayısıyla eski hâle getirme kuralı çerçevesinde ihlalin bütün sonuçlarıyla ortadan kaldırılabilmesi için yaşam hakkının usul boyutunun ihlali nedeniyle yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvuruculara müştereken net 90.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

101. Anayasa Mahkemesinin maddi tazminata hükmedebilmesi için başvurucunun uğradığını iddia ettiği maddi zarar ile tespit edilen ihlal arasında illiyet bağı bulunmalıdır. Başvuruculara bu konuda herhangi bir belge sunmamış olması nedeniyle maddi tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

102. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 294,70 TL harç ve 9.900 TL vekâlet ücretinden oluşan 10.194,70 TL yargılama giderinin başvuruculara müştereken ödenmesine karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Yaşam hakkının usul boyutunun ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

B. Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan yaşam hakkının usul boyutunun İHLAL EDİLDİĞİNE OYBİRLİĞİYLE,

C. Kararın bir örneğinin yaşam hakkının usul boyutunun ihlalinden doğan sonuçların ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Eskişehir 1. Ağır Ceza Mahkemesine (E.2011/299, K.2015/319) GÖNDERİLMESİNE Muammer TOPAL, Rıdvan GÜLEÇ, Basri BAĞCI, İrfan FİDAN ve Muhterem İNCE'nin karşıoyları ve OYÇOKLUĞUYLA,

D. Başvuruculara net 90.000 TL manevi tazminatın MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

E. 294,70 TL harç ve 9.900 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 10.194,70 TL yargılama giderinin başvuruculara MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvuruculara Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 1/12/2022 tarihinde karar verildi.

KARŞIOY

1. Bireysel başvuruya konu edilen hadisede ceza yargılamasına konu eylemi gerçekleştirdiği iddia edilen sanıklar hakkında yürütülen yargılama beraat ile sonuçlanmış ve söz konusu hüküm olağan yasa yolları ikmal edilerek kesinleşmiştir.

2. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 7 nolu ek protokolünün 4. maddesinin birinci fıkrası ceza yargılaması sonucunda verilen kesin hükümlerden sonra yeniden yargılama yasağını düzenlemektedir. Söz konusu maddenin ikinci fıkrasında ise bu yasağın istisnalarına yer verilmektedir.

3. İkinci fıkrada yer alan düzenlemeye göre yeniden yargılama için yeni ve yakın zamanda ortaya çıkan delillerin varlığı veya önceki muamelelerde davanın sonucunu etkileyecek esaslı bir kusurun bulunmasını aramaktadır.

4. Söz konusu düzenlemede ilave bir şart olarak yeniden açılacak davanın ilgili devletin ceza yargılama usulü ve yasasına uygun olması koşulu da öngörülmektedir.

5. Bu bağlamda yeniden yargılama konusunda iç hukukta buna cevaz veren düzenlemelerin mahiyeti de önem kazanmaktadır.

6. Ceza Muhakemesi Kanunu'na (CMK) göre yeniden yargılama prensip olarak hükümlü lehine kabul edilmiştir (CMK. md. 311). Söz konusu maddenin birinci fıkrasının "f" bendinde Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) tarafından verilen ihlal kararları çerçevesinde yeniden yargılama yapılması hali de bu madde kapsamında düzenlendiğinden, AİHM'in ihlal kararı vermesi halinde bile aleyhe yeniden yargılama yapılamayacaktır.

7. Hükümlü aleyhine yeniden yargılama durumu ise CMK.nın 314. maddesinde üç hale münhasır olarak düzenlenmiştir. Bunlar;

a) Duruşmada sanığın veya hükümlünün lehine ileri sürülen ve hükme etkili olan bir

belgenin sahteliği anlaşılması.

b) Hükme katılmış olan hâkimlerden biri, aleyhine ceza kovuşturmasını veya bir ceza ile mahkûmiyetini gerektirecek nitelikte olarak görevlerini yapmada sanık veya hükümlü lehine kusur etmiş olması.

c) Sanık beraat ettikten sonra suçla ilgili olarak hâkim önünde güvenilebilir nitelikte ikrarda bulunulması.

Olarak belirlenmiştir.

8. İç hukukumuza göre bu üç hal dışında beraat eden ve hakkındaki hüküm kesinleşen şahsın aleyhine yeniden yargılama yapılması mümkün gözükmemektedir.

9. Somut olayımızdaki yeniden yargılama gerekliliği yukarda sayılan üç hal kapsamına da girmemektedir.

10. Diğer taraftan 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanunun 50/2. maddesi hükmüne dayanarak beraat eden şahsın yeniden yargılanmasının mümkün olmadığını değerlendiriyoruz.

11. Öncelikli olarak Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi, aleyhe yeniden yargılama yapılma şartlarından biri olarak; buna cevaz veren düzenlemenin usul hukukuna dair bir düzenleme olmasını öngörmektedir.

12. Usule ilişkin düzenlemelerin muhakkak usul kanunlarında bulunmasına gerek olmadığı gerekçesiyle bu şartın aşılabileceği düşünülse de, beraat eden şahsa anayasal boyutta masumiyet karinesi kapsamında sağlanan güvencelerin bu noktada yeniden yargılama yapılmasına engel oluşturduğunu değerlendirmekteyiz.

13. Masumiyet karinesi Anayasa’nın 38. maddesinin dördüncü fıkrasında düzenlenmesine rağmen Anayasa’nın 15. maddesinde bu karineye bir mutlakiyet atfedilerek olağan üstü hallerde dahi kendisine bir istisna ön görülmemektedir.

14. Gerek Anayasa Mahkemesi gerekse Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi masumiyet karinesinin iki boyutu olduğunu, birinci boyutunun ceza soruşturması ve kovuşturması süresince hükmünü icra ettiğini, ikinci boyutun ise ceza yargılamasının mahkumiyet dışında bir hükümle sonuçlanmasından sonra kişinin suçluluğu konusunda şüphe duyulmaması gerektiği anlamına geldiği ifade edilmektedir (Barış Baş, B. No: 2016/14253, § 39, 2/7/2020, Kemal Coşkun/Türkiye, B. No: 45028/07, 28/3/2017, §§ 41, 43; Seven/Türkiye, B. No: 60392/08, 23/1/2018, § 43).

15. Somut olayda olduğu gibi beraat ile sonuçlanan bir ceza yargılamasından sonra kişiye suç isnadında bulunularak yeniden yargılama başlatılmasının masumiyet karinesinin ikinci boyutunun ihlal edilmesi anlamına geleceğini ve giderim olarak yeniden yargılama yerine münhasıran tazminata hükmedilmesi gerektiğini değerlendirdiğimizden çoğunluğun aksi yöndeki görüşüne iştirak edilmemiştir.

Üye Muammer TOPAL Üye Rıdvan GÜLEÇ Üye Basri BAĞCI

Üye İrfan FİDAN Üye Muhterem İNCE

DEMET DEMİREL VE DİĞERLERİ

B. No: 2019/12998 | Karar tarihi: 01.12.2022

Genel Kurul

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/12998

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

GENEL KURUL

KARAR

DEMET DEMİREL VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/12998)

Karar Tarihi: 1/12/2022

R.G. Tarih ve Sayı: 3/2/2023 - 32093

GENEL KURUL

KARAR

Başkan : Zühtü ARSLAN

Başkanvekili : Hasan Tahsin GÖKCAN

Başkanvekili : Kadir ÖZKAYA

Üyeler : Engin YILDIRIM

Muammer TOPAL

M. Emin KUZ

Rıdvan GÜLEÇ

Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Selahaddin MENTEŞ

Basri BAĞCI

İrfan FİDAN

Kenan YAŞAR

Muhterem İNCE

Raportör : Ayhan KILIÇ

Başvurucular : 1. Demet DEMİREL

2. Deniz KARAKAYA

3. Fatih Mehmet ONAT

4. Hasan Kuzey ÜNÜVAR

5. Orhan NAS

6. Servet GÜRER

Başvurucular Vekili : Av. Özge TEKE

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, iş müfettişliği yardımcılığından iş müfettişliği kadrosuna yapılacak atamanın hukuka aykırı işlemle geciktirilmesinden dolayı uğranılan parasal hak kayıplarının karşılanmaması nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvurular muhtelif tarihlerde yapılmıştır.

3. Başvurular, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvuruların kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. 2019/36421, 2019/36425, 2019/36432, 2019/36438 ve 2019/36705 numaralı başvurular incelenen başvuru ile birleştirilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin birer örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü bildirmiştir. Başvurucular, Bakanlığın görüşüne karşı süresinde beyanda bulunmuştur.

7. Bölüm, başvurunun Genel Kurula sevk edilmesine karar vermiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

8. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

9. Başvurucular 2011 ile 2013 yıllarında iş müfettişi yardımcısı olarak göreve başlamıştır. Başvurucular 2014 ila 2016 yıllarında yapılan iş müfettişliği yeterlilik yazılı ve sözlü sınavlarında başarılı olmuştur. Ancak başvurucuların iş müfettişliği kadrosuna ataması yapılmamıştır. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığının bireysel başvuruya konu dava sürecindeki savunmalarında gecikmenin Bakanlar Kurulu değişikliklerinden kaynaklandığı açıklanmıştır.

10. Başvurucular, boş bulunan iş müfettişliği kadrolarına atamalarının yapılması istemiyle 2017 ila 2018 yıllarında İş Teftiş Kurulu Başkanlığına başvurmuş ancak atama sürecinin devam ettiği belirtilerek başvuruculaların talebi çeşitli tarihlerde reddedilmiştir.

11. Başvurucular Ankara İdare Mahkemelerinde (İdare Mahkemeleri) bu işlemlerin iptali ile müfettişlik unvanına hak kazandıkları tarihten itibaren yoksun kaldıkları parasal hakların yasal faiziyle birlikte ödenmesine karar verilmesi istemiyle davalar açmıştır.

12. İdare Mahkemeleri, iş müfettişi olarak atanma taleplerinin reddine ilişkin işlemleri iptal etmiştir. Kararların gerekçesinde, idarenin makul bir süre içinde kadro çalışması yapmayarak başvuruculaların iş müfettişliğine atanmasını geciktirmesinin hukuk güvenliği ilkesine aykırı olduğunu vurgulamıştır. İdare Mahkemeleri ayrıca başvuruculaların yoksun

kaldığı parasal hakların da yasal faiziyle birlikte başvuruculara ödenmesine karar vermekle birlikte parasal hakların hesaplanacağı tarih yönünden farklı sonuçlara ulaşmıştır. Bazı İdare Mahkemeleri başvuruculara iş müfettişi olarak atanmayı hak ettiği tarihten itibaren yoksun kaldıkları parasal hakların ödenmesine karar verirken bazı İdare Mahkemeleri ise yoksun kalınan parasal hakların idareye başvuru tarihinden itibaren hesaplanması gerektiğine hükmetmiştir.

13. Tarafların istinaf istemini inceleyen Ankara Bölge İdare Mahkemesi 1. İdari Dava Dairesi (Bölge İdare Mahkemesi) çeşitli tarihlerde verdiği kararlarla istinaf istemlerini reddetmekle birlikte başvuruculara parasal haklarının iş müfettişi olarak atanmayı hak ettikleri tarihten itibaren hesaplanması biçiminde hüküm kurulan kararlardaki bu hüküm fıkralarını, parasal hakların idareye başvuru tarihinden itibaren hesaplanması gerektiği şeklinde düzeltmiştir. Kararların gerekçesinde, başvuruculara iş müfettişliğine atanmasının gecikmesinde kadro çalışmaları ile onay işlemleri nedeniyle bunun hemen mümkün olamadığına ve sınavda başarılı olanların ilgili mevzuat gereğince başarı sırasına göre atanacak olmasına vurgu yapmıştır. Ayrıca iş müfettişliği kadrosuna atanana kadar iş müfettişliği için öngörülen parasal hakların ödenmesinin mümkün olmadığının altını çizerek sınavların sonuçlanmasını müteakiben başvuruculara iş müfettişliği kadrosu için öngörülen parasal hakların hemen ödenmeye başlanmasına imkân olmadığını açıklamıştır. Başvuruculara iş müfettişliğine atanma işlemlerinin yapılabilmesi için zorunlu olan sürenin ne kadar olduğunun dosyalardan tam olarak anlaşılamadığını belirterek parasal hakların hesaplanma tarihi olarak iş müfettişliğine atanma için idareye başvuru yaptıkları tarihin esas alınması gerektiğini ifade etmiştir.

14. Nihai kararların başvuruculara tebliğinden sonra başvurucular süresinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. Ulusal Hukuk

15. 31/10/2012 tarihli ve 28453 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı İş Teftiş Kurulu Yönetmeliği'nin (Yönetmelik) 36. maddesi şöyledir:

"(1) Yeterlik sınavı yazılı ve sözlü olmak üzere iki aşamadan oluşur.

(2) Yazılı sınav, çalışma hayatı mevzuatı, kamu idaresi ve personeli ile ilgili mevzuat, mesleki bilgiler, teftiş usulleri ve yöntemleri konularından yapılır.

(3) Yazılı sınavdan başarılı olabilmek ve sözlü sınava girebilmek için en az yetmiş puan almak gerekir.

(4) Sözlü sınav, yazılı sınav konuları ile adayın anlama, ifade ve temsil yetenekleri dikkate alınarak yapılır. Buna göre sözlü sınavda, adayın;

a) Yazılı sınav kapsamındaki konular hakkındaki bilgisi,

b) Bir konuyu kavrayıp özetleme, ifade yeteneği ve muhakeme gücü,

c) Liyakati, temsil kabiliyeti, davranış ve tepkilerinin mesleğe uygunluğu,

ç) Özgüveni, ikna kabiliyeti ve inandırıcılığı,

d) Genel yetenek ve genel kültürü,

e) Bilimsel ve teknolojik gelişmelere açıklığı,

değerlendirilir.

(5) Sözlü sınavda adaylar, sınav kurulu tarafından dördüncü fıkranın (a) bendinde belirtilen konularda elli puan, diğer bentlerde yazılı özelliklerin her biri onar puan üzerinden değerlendirilir ve verilen puanlar ayrı ayrı tutanağa geçirilerek toplanır ve yüz üzerinden sözlü notu belirlenir. Sözlü sınavda başarılı olabilmek için yüz üzerinden en az yetmiş puan almak gerekir. Bunun dışında sözlü sınav ile ilgili herhangi bir kayıt sistemi kullanılmaz.

(6) Yeterlik başarı sıralamasında, yeterlik yazılı ve sözlü sınav notlarının ortalaması esas alınır.

(7) Sınava katılanlar sınav sonuçlarına yazılı olarak itiraz edebilirler. İtirazlar yazılı veya sözlü sınav sonuçlarının açıklanmasından ve duyurulmasından başlayarak on işgünü içinde bir dilekçe ile sınav kuruluna yapılır. Bu itirazlar, dilekçenin kayda alınmasından itibaren sınav kurulu tarafından incelenir ve sonuç ilgiliye en geç on işgünü içinde yazılı olarak bildirilir."

16. Yönetmelik'in 37. maddesi şöyledir:

"Yeterlik sınavlarında başarılı olanlar, yeterlik başarı sırasına göre müfettiş kadrolarına atanırlar. Yeterlik sınav notlarında eşitlik olması halinde, yetişme notu esas alınır."

B. Uluslararası Hukuk

17. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ne (Sözleşme) ek (1) No.lu Protokol'ün "Mülkiyetin korunması" kenar başlıklı 1. maddesi şöyledir:

"Her gerçek ve tüzel kişinin mal ve mülk dokunulmazlığına saygı gösterilmesini isteme hakkı vardır. Bir kimse, ancak kamu yararı sebebiyle ve yasada öngörülen koşullara ve uluslararası hukukun genel ilkelerine uygun olarak mal ve mülkünden yoksun bırakılabilir.

Yukarıdaki hükümler, devletlerin, mülkiyetin kamu yararına uygun olarak kullanılmasını düzenlemek veya vergilerin ya da başka katkıların veya para cezalarının ödenmesini sağlamak için gerekli gördükleri yasaları uygulama konusunda sahip oldukları hakka halel getirmez."

18. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) içtihadında mülkiyet hakkının kapsamı konusunda mevzuat hükümlerinden ve derece mahkemelerinin bunlara ilişkin yorumundan bağımsız olarak özerk bir yorum esas almaktadır (Depalle/Fransa [BD], B. No: 34044/02, 29/3/2010, § 62; Anheuser-Busch Inc./Portekiz [BD], B. No: 73049/01, 11/1/2007, § 63; Öneryıldız/Türkiye [BD], B. No: 48939/99, 30/11/2004, § 124; Broniowski/Polonya [BD], B. No: 31443/96, 22/6/2004, § 129).

19. AİHM, mülkiyet hakkına ilişkin Sözleşme'ye ek (1) No.lu Protokol'ün 1. maddesinin mülkiyeti elde etme hakkını koruma altına almadığını kabul etmektedir (Slivenko ve diğerleri/Letonya [BD], B. No: 48321/99, 23/1/2002, § 121; Fener Rum Erkek Lisesi Vakfı/Türkiye, B. No: 34478/97, 9/1/2007, § 52). Ancak AİHM, mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasının ancak müdahalenin Sözleşme'ye ek (1) No.lu Protokol'ün 1. maddesinin anlamı kapsamında bir mülk ile ilişkili olması durumunda ileri sürülebileceğini belirtmiştir. Buna göre alacak haklarını da içeren mevcut mülk veya mal varlığı yanında mülkiyet hakkının elde edilebileceği yönündeki en azından bir meşru beklenti de mülkiyet hakkı kapsamında değerlendirilebilir (Kopecký/Slovakya [BD], B. No: 44912/98, 28/9/2004, § 35;

Lihtenştayn Prensi Hans-Adam II/Almanya [BD], B. No: 42527/98, 12/7/2001, § 83; meşru beklenti kavramının ilk defa geliştirildiği kararlar için Pine Valley Developments Ltd. ve diğerleri/İrlanda, B. No: 12742/87, 29/11/1991, § 51; Stretch/Birleşik Krallık, B. No: 44277/98, 24/6/2003, § 35; Pressos Compañía Naviera S.A. ve diğerleri/Belçika, B. No: 17849/91, 20/11/1995, § 31). AİHM geleceğe yönelik gelirin -kazanılmış olması veya ödenebilir hâle gelmesi durumları hariç- mülk oluşturmasının mümkün olmadığını kabul etmektedir (Denisov/Ukrayna [BD], B. No: 76639/11, 25/10/2018, § 137).

V. İNCELEME VE GEREKÇE

20. Anayasa Mahkemesinin 1/12/2022 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucuların İddiaları ve Bakanlık Görüşü

21. Başvurucular, idarenin iş müfettişliği yeterlilik sınavında başarılı olan adayları iş müfettişi olarak atama konusunda bağlı yetki içinde olduğunu belirtmiş; başarılı olan adayların iş müfettişliğine atanma süresinin ortalama olarak üç ay şeklinde uygulanageldiğini iddia etmiştir. Başvurucular, Danıştayın yerleşik içtihadına göre hukuka aykırılığı yargı kararıyla tespit edilmiş gecikmenin sonuçlarının tazminat ödenmek suretiyle telafi edilmesi gerektiği hâlde somut olayda bu içtihattan sapılmasının ayrımcılık yasağını ihlal ettiğini ifade etmiştir. Başvurucular, idarenin iş müfettişliğine atama işlemini hukuka aykırı olarak geciktirdiği tespit edilmesine rağmen gecikmeden kaynaklı parasal hak kayıplarının karşılanmamasının mülkiyet hakkı ile birlikte diğer bazı anayasal hakları ihlal ettiğini ileri sürmüştür.

22. Bakanlık görüşünde olay ve olgular özetlenmiş, mülkiyet hakkıyla ilgili içtihada yer verilmiş ve başvurucuların mülkiyet hakkının ihlal edilip edilmediğinin değerlendirilmesinde Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığının açıklamalarının da dikkate alınması gerektiği ifade edilmiştir. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığının Bakanlık aracılığıyla gönderdiği yazıda, ilk derece mahkemelerince farklı kararlar verilmiş olsa da istinaf aşamasında içtihadın yeknesak hâle geldiği vurgulanmıştır.

23. Başvurucular, Bakanlık görüşüne karşı beyanında başvuru formundaki iddialarını tekrarlamıştır.

B. Değerlendirme

24. Anayasa'nın iddianın değerlendirilmesinde dayanak alınacak "Mülkiyet hakkı" kenar başlıklı 35. maddesi şöyledir:

"Herkes, mülkiyet ve miras haklarına sahiptir.

Bu haklar, ancak kamu yararı amacıyla, kanunla sınırlanabilir.

Mülkiyet hakkının kullanılması toplum yararına aykırı olamaz."

25. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Başvurucuların şikâyetinin özü, hukuka aykırılığı mahkeme kararıyla tespit edilen ihmal sebebiyle iş müfettişi olarak atanmalarının gecikmesine ve buna bağlı olarak iş müfettişliği için öngörülen parasal haklardan yoksun kalmalarına yöneliktir. Başvurucuların tüm şikâyetlerinin mülkiyet hakkı kapsamında incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

26. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

a. Mülkün Varlığı

i. Genel İlkeler

27. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğinden şikâyet eden bir kimse, önce böyle bir hakkının var olduğunu kanıtlamak zorundadır (Mustafa Ateşoğlu ve diğerleri, B. No: 2013/1178, 5/11/2015, § 54). Bu nedenle öncelikle başvurucunun Anayasa'nın 35. maddesi uyarınca korunmayı gerektiren mülkiyete ilişkin bir menfaate sahip olup olmadığı noktasındaki hukuki durumunun değerlendirilmesi gerekir (Cemile Ünlü, B. No: 2013/382, 16/4/2013, § 26; İhsan Vurucuoğlu, B. No: 2013/539, 16/5/2013, § 31).

28. Anayasa'nın 35. maddesinde düzenlenen mülkiyet hakkı mevcut mal, mülk ve varlıkları koruyan bir güvencedir. Bir kişinin hâlihazırda sahibi olmadığı bir mülkün mülkiyetini kazanma hakkı -kişinin bu konudaki menfaati ne kadar güçlü olursa olsun- Anayasa'yla korunan mülkiyet kavramı içinde değildir. Bu bağlamda belirtmek gerekir ki Anayasa'nın 35. maddesi soyut bir temele dayalı olarak mülkiyete erişmeyi ve mülkiyeti edinmeyi değil mülkiyet hakkını güvence altına almaktadır. Bu hususun istisnası olarak belli durumlarda bir ekonomik değer veya icrası mümkün bir alacağı elde etmeye yönelik meşru bir beklenti Anayasa'da yer alan mülkiyet hakkı güvencesinden yararlanabilir (Kemal Yeler ve Ali Arslan Çelebi, B. No: 2012/636, 15/4/2014, §§ 36, 37; Mehmet Şentürk [GK], B. No: 2014/13478, 25/7/2017, §§ 41, 53; Mustafa Ateşoğlu ve diğerleri, §§ 52-54).

29. Meşru beklenti, objektif temelden uzak bir beklenti olmayıp belirli bir kanun hükmüne veya başarılı olma ihtimalinin yüksek olduğunu gösteren yerleşik bir yargı içtihadına ya da ayni menfaatle ilgili hukuki bir işleme dayanan yeterli derecede somut nitelikteki bir beklentidir (Selçuk Emiroğlu, B. No: 2013/5660, 20/3/2014, § 28; Mehmet Şentürk, § 42). Dolayısıyla Anayasa ve Sözleşmenin ortak koruma kapsamında olan meşru beklentiye dayalı mülkiyet hakkının tespiti mevcut hukuk sisteminde iddia edilen mülkiyet iddiasının tanınmasına bağlı olup bu tespit, mevzuat hükümleri ve yargı kararları ile yapılmaktadır (Üçgen Nakliyat Ticaret Ltd. Şti., B. No: 2013/845, 20/11/2014, § 37). Temelsiz bir hak kazanma beklentisi veya sadece mülkiyet hakkı kapsamında ileri sürülebilir bir iddianın varlığı meşru beklentinin kabulü için yeterli değildir (Kemal Yeler ve Ali Arslan Çelebi, § 37).

30. Kural olarak gelecekte elde edilmesi muhtemel gelirin mülk teşkil ettiği kabul edilemez. Bununla birlikte gelirin hukuken kazanılmış olması ya da ödenebilir hâle gelmesi durumunda mülk oluşturması mümkündür.

ii. İlkelerin Olaya Uygulanması

31. Başvurucular, 2014 ila 2016 yıllarında yapılan iş müfettişliği yeterliği yazılı ve sözlü sınavlarından başarılı olmalarından makul bir süre sonra iş müfettişliğine atanmadıklarından ve bundan dolayı yoksun kaldıkları parasal haklarının ödenmemesinden şikâyet etmektedir. İş müfettişliği kadrosuna bağlanan parasal hakların ancak sözü edilen kadroya atama yapılmasından sonra ödenebileceği açıktır. Bir kimsenin iş müfettişi kadrosuna ataması yapılmadan önce bu kadro için mevzuatta öngörülen parasal hakları

talep etmesi mümkün değildir. İş müfettişliği kadrosuna bağlanan parasal haklar ancak bu kadroya atama yapıldığı tarihten sonra mülk teşkil eder. Somut olayda başvuruculların iş müfettişliği kadrosuna hangi tarihte atandıkları dosyadan anlaşılamamakla birlikte bireysel başvuruya konu idari başvuru tarihi itibarıyla henüz bu kadroya atanmadıkları bir vakıadır. İhtilaf konusu teşkil eden de idari başvuru yapılmasından önceki dönem olduğundan anılan dönem yönünden başvuruculların mevcut mülkünün bulunmadığı söylenebilir.

32. Mevcut mülk oluşturmadığı tespit edilen iş müfettişliği kadrosuna bağlanan parasal hakların meşru beklenti teşkil edip etmediği de incelenmelidir. Yönetmelik'in 37. maddesinde yeterlik sınavlarında başarılı olanların yeterlik başarı sırasına göre müfettiş kadrolarına atanacakları belirtilmiştir. İdarenin derece mahkemelerindeki yargılama sırasında, şartları taşıyan iş müfettiş yardımcılarının iş müfettişliğine atanma hususunda idareye başvurmaları gerektiğine dair bir savunmada da bulunmadığı görülmüştür. İdare Mahkemeleri ve Bölge İdare Mahkemesinin yorumuna göre bu hüküm idareye, yeterlik sınavında başarılı olanları makul bir süre içinde iş müfettişi olarak atama yükümlülüğü yüklemektedir. İdare Mahkemeleri idareye başvuru tarihi itibarıyla aradan geçen sürenin makul olmadığı tespitini yapmıştır. Bölge İdare Mahkemesi de İdare Mahkemelerinin bu tespitini benimsemiş ve idari başvurunun reddine dair işlemin iptaline ilişkin hüküm fıkrasına yönelik istinaf istemini herhangi bir ek gerekçe koymaksızın reddetmiştir.

33. Başvuruculların iş müfettişi olarak atanmasının sınav sonuçlarının ilan edildiği tarihten itibaren ne kadar süre içinde yapılması gerektiği, diğer bir ifadeyle iş müfettişi olarak atanmanın hak edildiği tarihin ne olduğu derece mahkemesi kararlarında netleştirilmemekle birlikte idari başvuru tarihinden önce atama işleminin gerçekleştirilmiş olması gerektiği hususunda tereddüt bulunmamaktadır. Başvuruculların iş müfettişliği kadrosuna idari sürecin olağan akışı içinde, atanmaya hak kazandıkları tarihten itibaren makul bir süre içinde atanmaları hâlinde anılan kadroya bağlanan parasal hakları elde etmeyeceklerinin düşünülmesi için bir neden bulunmamaktadır. İdarenin başvuruculların atanmaları hâlinde bile başka bir nedenle iş müfettişliği için öngörülen parasal hakların kendilerine ödenmeyeceği yolunda bir savunmasının bulunduğu tespit edilmemiştir. Bu nedenle iş müfettişliği kadrosuna bağlanan parasal hakların idari başvuru tarihinden önce başvurucular yönünden ödenebilir hâle geldiği ve meşru bir beklentiye dönüştüğü sonucuna varılmıştır.

34. Bu durumda başvuruculların Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı kapsamına giren bir ekonomik değeri veya en azından böyle bir değeri elde etme yönünde meşru beklentisinin bulunduğu değerlendirilmiştir.

b. Müdahalenin Varlığı ve Türü

35. Anayasa'nın 35. maddesinde bir temel hak olarak güvence altına alınmış olan mülkiyet hakkı kişiye -başkasının hakkına zarar vermemek ve kanunların koyduğu sınırlamalara uymak koşuluyla- sahibi olduğu şeyi dilediği gibi kullanma ve ondan tasarruf etme, onun ürünlerinden yararlanma olanağı verir (Mehmet Akdoğan ve diğerleri, B. No: 2013/817, 19/12/2013, § 32). Dolayısıyla malikin mülkünü kullanma, mülkün semerelerinden yararlanma ve mülkü üzerinde tasarruf etme yetkilerinden herhangi birinin sınırlanması mülkiyet hakkına müdahale teşkil eder (Recep Tarhan ve Afife Tarhan, B. No: 2014/1546, 2/2/2017, § 53).

36. Anayasa’nın 35. maddesi ile mülkiyet hakkına temas eden diğer hükümleri birlikte değerlendirildiğinde Anayasa'nın mülkiyet hakkına müdahaleyle ilgili üç kural ihtiva ettiği

görülmektedir. Buna göre Anayasa'nın 35. maddesinin birinci fıkrasında, herkesin mülkiyet hakkına sahip olduğu belirtilmek suretiyle mülkten barışçıl yararlanma hakkına yer verilmiş; ikinci fıkrasında da mülkten barışçıl yararlanma hakkına müdahalenin çerçevesi belirlenmiştir. Maddenin ikinci fıkrasında, genel olarak mülkiyet hakkının hangi koşullarda sınırlanabileceği belirlenerek aynı zamanda mülkten yoksun bırakmanın şartlarının genel çerçevesi de çizilmiştir. Maddenin son fıkrasında ise mülkiyet hakkının kullanımının toplum yararına aykırı olamayacağı kurala bağlanmak suretiyle devletin mülkiyetin kullanımını kontrol etmesine ve düzenlemesine imkân sağlanmıştır. Anayasa'nın diğer bazı maddelerinde de devlet tarafından mülkiyetin kontrolüne imkân tanıyan özel hükümlere yer verilmiştir. Ayrıca belirtmek gerekir ki mülkten yoksun bırakma ve mülkiyetin düzenlenmesi, mülkiyet hakkına müdahalenin özel biçimleridir (Recep Tarhan ve Afife Tarhan, §§ 55-58).

37. Somut olayda iş müfettişi adayı olan başvuruculaların iş müfettişliğine atanması gecikmiştir. Başvurucular, atamalarının geciktiği dönemde parasal haklarında iş müfettişliği kadrosuna bağlı olarak elde edeceği farktan mahrum kalmıştır. Dolayısıyla atamanın geciktirilmesi aynı zamanda başvuruculaların mülkiyet hakkına da müdahale teşkil etmiştir. Mülke erişimin engellenmesi biçiminde tezahür eden müdahalenin mülkiyetten barışçıl yararlanma hakkına ilişkin genel kural çerçevesinde incelenmesi uygun görülmüştür.

c. Müdahalenin İhlal Oluşturup Oluşturmadığı

38. Anayasa'nın 13. maddesi şöyledir:

"Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz."

39. Anayasa'nın 35. maddesinde mülkiyet hakkı sınırsız bir hak olarak düzenlenmemiş, bu hakkın kamu yararı amacıyla ve kanunla sınırlandırılabileceği öngörülmüştür. Mülkiyet hakkına müdahalede bulunulurken temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılmasına ilişkin genel ilkeleri düzenleyen Anayasa'nın 13. maddesinin de gözönünde bulundurulması gerekmektedir. Anılan madde uyarınca temel hak ve özgürlükler, demokratik toplum düzeninin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olmaksızın Anayasa'nın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Dolayısıyla mülkiyet hakkına yönelik müdahalenin Anayasa'ya uygun olabilmesi için müdahalenin kanuna dayanması, kamu yararı amacı taşıması ve ölçülülük ilkesi gözetilerek yapılması gerekmektedir (Recep Tarhan ve Afife Tarhan, § 62). Bu bağlamda öncelikle müdahalenin kanuni dayanağının bulunup bulunmadığı incelenmelidir.

40. Anayasa'nın 35. maddesinin ikinci fıkrasında mülkiyet hakkının ancak kamu yararı amacıyla kanunla sınırlanabileceği belirtilmek suretiyle mülkiyet hakkına yönelik müdahalelerin kanunda öngörülmesi gereği ifade edilmiştir. Öte yandan temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılmasına ilişkin genel ilkelerin düzenlendiği Anayasa'nın 13. maddesinde de hak ve özgürlüklerin ancak kanunla sınırlanabileceği temel bir ilke olarak benimsenmiştir. Buna göre mülkiyet hakkına yapılan müdahalelerde dikkate alınacak öncelikli ölçüt, müdahalenin kanuna dayalı olmasıdır. Bu ölçütün sağlanmadığı tespit edildiğinde diğer ölçütler bakımından inceleme yapılmaksızın mülkiyet hakkının ihlal edildiği sonucuna varılacaktır (Ford Motor Company, B. No: 2014/13518, 26/10/2017, § 49).

41. Somut olayda başvurucuların iş müfettişliğine atanmalarının geciktirilmesinin hukuka aykırı olduğu İdare Mahkemelerinin istinaf denetiminden geçmiş kararlarıyla saptanmıştır. Atama işlemlerinin geciktirilmesinin hukuka aykırı olması başvurucuların mülkiyet hakkına yapılan müdahalenin kanuni dayanaktan yoksun olduğunu da göstermiştir. Dolayısıyla mülkiyet hakkına yönelik ihlalin İdare Mahkemeleri tarafından tespit edildiği sonucuna ulaşılmıştır. Bu aşamadan sonra Anayasa Mahkemesince yapılacak inceleme bu ihlalin giderilip giderilmediğine yönelik olacaktır.

42. İdari işlemin iptal edilmesi ve başvuruculların atanma işlemlerinin tamamlanması mağduriyetlerini hafifletse de tam olarak gidermemektedir. Mağduriyetin gerçek manada ortadan kalkabilmesi için başvuruculların mülkiyet hakkının ihlali sebebiyle oluşan zararlarının da karşılanması gerekir. Başvuruculların mülkiyet hakkına yönelik ihlalin giderilmesi amacıyla tam yargı davası açtığı anlaşılmıştır. Bazı İdare Mahkemeleri başvuruculların iş müfettişliğine atanmaya hak kazandığı tarihten itibaren bu kadro için öngörülen parasal hakların da başvuruculara ödenmesine hükmetmiştir. Ancak Bölge İdare Mahkemesi parasal hakların hesaplanma tarihini idari başvuru tarihi olarak düzeltmiştir. Bölge İdare Mahkemesine göre atanma işlemlerinin tamamlanması için gerekli olan sürenin ne kadar olduğunun somut olayda belli olmaması sebebiyle idari başvuru tarihinin esas alınması gerekir. Bazı İdare Mahkemeleri de Bölge İdare Mahkemesinin bu gerekçesinden esinlenerek parasal hakların hesaplanma tarihi olarak idari başvuru tarihinin esas alınmasına karar vermiştir.

43. Bölge İdare Mahkemesinin bu görüşünün kararlarda kendi içinde bir çelişkiye yol açtığının altı çizilmelidir. Bu bağlamda Bölge İdare Mahkemesinin İdare Mahkemelerinin idarenin başvuruculların atanma taleplerinin reddine ilişkin idari işlemlerin iptaline dair hüküm fıkralarına yönelik istinaf istemini herhangi bir ek gerekçe koymaksızın reddettiği hatırlanmalıdır. İdare Mahkemelerinin kararlarında idarenin atama işlemlerinin gerçekleştirilmesi hususunda makul olanın ötesinde geciktiği tespiti yapılmıştır. Esasen Bölge İdare Mahkemesi kararlarında da başvuruculların makul bir süre içinde iş müfettişi olarak atanmadıkları saptamasına yer verilmiştir. Bu durumda idarenin atama işlemlerini gerçekleştirme konusunda geciktiği kabul edildiği hâlde tazminat isteminin değerlendirildiği bölümde makul sürenin ne kadar olduğunun belli olmadığına işaret edilerek yoksun kalınan parasal hakların idari başvuru tarihinden itibaren hesaplanması gerektiğinin kabul edilmesi ciddi bir çelişki olup bunun makul bir yorum olarak kabulü mümkün değildir.

44. Öte yandan Bölge İdare Mahkemesinin yorumu, kendi üzerine düşen tüm yükümlülükleri yerine getiren ve sınavda başarılı olan başvuruculara ayrıca atama için idareye başvurma şartı yüklemektedir. Oysa mevzuatta, yeterlik sınavını başarıyla geçen iş müfettişi yardımcılarının idarece kendiliğinden müfettiş olarak atanacağı öngörülmüştür. Dahası idarenin aksi yönde bir savunması da bulunmamaktadır. Dolayısıyla Bölge İdare Mahkemesinin yaklaşımı idareye mevzuatta bile öngörülmeyen takdir yetkisi tanımaktadır.

45. Hukuk devletinde idare, hukuka aykırı olarak tesis ettiği işlemlerin sebep olduğu ihlalleri giderme yükümlülüğü altındadır. İdare; eski hâle getirme (restitutio in integrum) ilkesi gereğinde kişiyi, hukuka aykırı işlem tesis edilmemiş olsaydı kişi hangi durumda olacaksa ona mümkün olduğunca en yakın konuma getirmekle yükümlüdür. Bu açıdan idarenin başvuruculları iş müfettişi olarak atamak suretiyle ihlali giderme hususundaki yükümlülüklerini bütünüyle ifa ettiği söylenemeyecektir. İhlalin tam olarak giderildiğinden söz edilebilmesi için hukuka aykırı gecikme yaşanmamış olsaydı idari sürecin olağan akışı içinde başvurucular hangi tarihte iş müfettişliğine atanacaksa o tarihten itibaren oluşan

parasal hak kayıplarının da karşılanması gerekir (benzer yöndeki değerlendirme için bkz. Narin Nihal Parlak, B. No: 2019/16487, 3/3/2022, § 39).

46. Ayrıca idarenin tesis ettiği işlemle hak ve özgürlüklerini ihlal ettiği başvuruculaların uğradığı mali kayıpları telafi etmekle yükümlü kılınması hukuka aykırı işlem tesis edilmesi konusunda kamu görevlileri yönünden caydırıcı bir etki de gösterebilecektir. Anayasa'nın 5. maddesi devlete, hak ve özgürlüklerin ihlalinin önlenmesi için caydırıcı tedbirler alma ödevi de yüklemektedir. Bölge İdare Mahkemesinin yorumu başvuruculaların mülkiyet hakkına yapılan müdahale sebebiyle oluşan kayıplarının tam olarak telafi edilmesini önlediği gibi tazminat davasının hukuka aykırı işlem tesis edilmesine karşı caydırıcılık sağlama özelliğini de etkisiz hâle getirmiştir (benzer yöndeki değerlendirme için bkz. Narin Nihal Parlak, § 40).

47. Sonuç olarak iş müfettişi olarak atanma talebinin reddine ilişkin işlemlerin iptali suretiyle tespit edilen ihlalin tam olarak giderilmesi, Bölge İdare Mahkemesinin ve bazı İdare Mahkemelerinin çelişkili yorumu nedeniyle önlenmiştir. Bu durumda mülkiyet hakkına ilişkin ihlalin devam ettiği kabul edilmelidir.

48. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. Giderim Yönünden

49. Başvurucular, ihlalin tespiti ile maddi ve manevi tazminata hükmedilmesi talebinde bulunmuştur.

50. Tespit edilen ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılmasına ilişkin usul ve esaslar 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinde yer almaktadır.

51. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasında düzenlenen bireysel başvuruya özgü yeniden yargılama kurumunun özelliklerine ilişkin kapsamlı açıklamalar için bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

52. Öte yandan ihlalin niteliğine göre yeniden yargılamanın yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından başvuruculaların tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin mülkiyet hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Ankara 1. İdare Mahkemesine (E.2018/491,

K.2018/3152), Ankara 3. İdare Mahkemesine (E.2018/519, K.2019/5), Ankara 6. İdare Mahkemesine (E.2018/1573, K.2019/284), Ankara 11. İdare Mahkemesine (E.2018/842, K.2018/2131; E.2018/2364, K.2019/775) ve Ankara 16. İdare Mahkemesine (E.2018/1487, K.2019/281) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvuruculaların tazminata ilişkin taleplerinin REDDİNE,

E. 364,60 TL harcın başvuruculara AYRI AYRI, 9.900 TL vekâlet ücretinin MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

F. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvuruculaların Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 1/12/2022 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

DİLAN ALP

B. No: 2018/32913 | Karar tarihi: 07.12.2022

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2018/32913

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

DİLAN ALP BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2018/32913)

Karar Tarihi: 7/12/2022

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Üyeler : M. Emin KUZ

Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Kenan YAŞAR

Raportör : Gökçe GÜLTEKİN YILMAZ

Başvurucu : Dilan ALP

Vekili : Av. Gülizar TUNCER

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru; bir protesto gösterisine kolluk görevlilerince orantısız şekilde müdahale edilmesi nedeniyle toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının, müdahale sırasında yaralanma meydana gelmesi ve bu olaya ilişkin olarak yürütülen ceza soruşturmasının etkili olmaması nedeniyle de eziyet yasağının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 1/11/2018 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık görüşünü bildirmiştir.

7. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı süresinde beyanda bulunmuştur.

III. OLAY VE OLGULAR

8. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ve Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi'nden (UYAP) elde edilen bilgi ve belgeler çerçevesinde olaylar özetle şöyledir:

A. Genel Bilgiler

9. İstanbul Valiliğinin (Valilik) 18/1/2013 tarihli yazısıyla 6/10/1983 tarihli ve 2911 sayılı Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu'nun 6. maddesi uyarınca İstanbul'daki Taksim Meydanı'nın toplantı ve gösteri yürüyüşü alanlarından biri olarak belirlenmemesine rağmen TÜRK-İŞ Konfederasyonu ile birçok sendika ve sivil toplum kuruluşu 1 Mayıs'ın Taksim Meydanı'nda kutlanacağını kamuoyuna bildirmiştir (İbrahim Akan, B. No: 2014/10628, 16/11/2016, §§ 9, 10).

10. Valilik, 1 Mayıs'ın Taksim Meydanı'nda kutlanmasına izin vermemiştir. Anılan kararına rağmen göstericiler 1 Mayıs 2013 günü Taksim Meydanı'na girmeye çalışmıştır. Bunun üzerine kolluk, göstericilere müdahale etmiş; göstericiler ve kolluk mensupları arasında yaralananlar olmuştur. Ayrıca bazı göstericiler özel kişilerin ve kamunun mallarına zarar vermiştir (İbrahim Akan, §§ 11, 12).

B. Başvurucunun Yaralanması ve Sonrasındaki Soruşturma Süreci

11. Başvurucu 1995 doğumlu olup İstanbul'da ikamet etmektedir.

12. Başvurucu 1/5/2013 tarihinde Taksim'de gerçekleştirilen gösterilere katılmıştır. Başvurucu, gösterilere müdahale etmekte olan kolluk kuvvetlerinin attığı gaz kapsülünün kafasına isabet etmesi sonucunda yaralandığını belirtmiştir. Başvurucu aynı gün İstanbul Eğitim ve Araştırma Hastanesine kaldırılmıştır.

13. 1/5/2013 tarihinde başvurucu hakkında düzenlenen genel adli muayene raporunda başvurucunun kafasına cisim çarpması şikâyetiyle 112 Acil tarafından hastaneye getirildiği belirtilmiştir. Başvurucunun yaralanmasına ilişkin olarak Adli Tıp Kurumunun düzenlediği 19/1/2017 tarihli raporunun ilgili kısmı şöyledir:

"... kafasına cisim çarpması ifadesiyle geldiği, genel durum orta, şuur konfu, sağ kulak anteriorda kesi, kranial BT de sağ zigomatik arkta deplase fraktür, sağ temporal kemik squamoz parçasında deplase fraktür, kafa tabanında fraktür, sağ orbita lateral ve orbita tabanında fraktür, temporal parankimde hemorojik kontüzyon alanları olduğu, operasyona alındığı, kraniektomi ve epidural mesafeye dren konduğu bildirilmekle, arızasının,

Kişide sağ zigomatik arkta deplase kırık, sağ temporal kemik squamoz parçasında deplase kırık, kafa tabanında kırık, sağ orbita lateral ve orbita tabanında kırığa ve beyin doku hasarına neden olan yaralanmasının;

1- Kişinin yaşamını tehlikeye sokan bir durum OLDUĞU,

2- Basit bir tıbbi müdahale ile giderilebilecek ölçüde hafifnitelikte OLMADIĞI

3-Vücuttaki kemik kırıklarının hayat fonksiyonlarına etkisi Hafif (1), orta (2-3) ve ağır (4-5-6) olarak sınıflandırıldığında; Kişide saptanan kırıkların müştereken hayat fonksiyonlarını AĞIR (6) derecede etkileyecek nitelikte olduğu kanaatini bildirir rapordur."

14. Anılan yaralanmaya ilişkin olarak başvurucu 1/5/2013 tarihinde Başbakan, İçişleri Bakanı, İstanbul Valisi, İstanbul İl Emniyet Müdürü ve doğrudan eylemi gerçekleştiren kolluk görevlileri hakkında İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığına (Başsavcılık) şikâyetçi olmuştur.

15. Başsavcılık, başvurucunun yaralanması nedeniyle yürütülen soruşturmayı protesto gösterileri kapsamında farklı tarihlerde meydana gelen birçok olay hakkında yürütülen ayrı bir soruşturma (ana soruşturma) ile birleştirmiştir.

16. Kolluk amirleri, Vali, İçişleri Bakanı ve Başbakan hakkındaki şikâyet nedeniyle açılan soruşturma, görevli polis memurları hakkında yapılan şikâyet nedeniyle açılan soruşturmadan ayrı olarak yürütülmüştür.

17. Başsavcılık, başvurucunun yaralanması hakkında yürütülen soruşturmayı19/6/2015 tarihinde ana soruşturmadan ayırmıştır.

18. Başsavcılık, İstanbul Emniyet Müdürlüğüne yazdığı yazıyla şikâyet konusu olay hakkında yapılan işlemlerle ilgili bilgi verilmesini ve sorumlu görevlilerin tespit edilerek Başsavcılığa müracaat etmelerinin sağlanmasını istemiştir.

19. İstanbul Emniyet Müdürlüğünün (Emniyet Müdürlüğü) 4/12/2013 tarihli cevap yazısında özetle olay günü geniş kapsamlı emniyet tedbirlerinin alındığı, İstanbul Emniyet Müdürlüğünden ve il dışından yirmi üç bin kolluk personelinin görevlendirildiği, 1/5/2013 ve 6/5/2013 tarihlerinde tüm uyarılara rağmen dağılmamakta ısrar eden gruplara kanuni sınırlar çerçevesinde İstanbul Emniyet Müdürlüğünün ilgili birimlerince ve diğer illerden gelen takviye kuvvetlerce müdahale edildiği belirtilmiş; şikâyete konu herhangi bir personel tespitinin yapılamadığı bildirilmiştir. Olaya ait bazı belgeler gönderilmiştir.

20. Emniyet Müdürlüğü, başvurucu hakkında medyada yayımlanan görüntülerin incelenmesine ilişkin olarak 6/5/2013 tarihli Görüntü İzleme ve Tespit Tutanağı düzenlemiştir. Bu tutanakta özetle Valilik tarafından alınan karar nedeniyle 1/5/2013 tarihinde İstanbul Taksim bölgesinde 1 Mayıs İşçi Bayramı kutlamalarının kabul edilmediği, bu yöndeki duyurulara rağmen bazı grupların ve terör örgütlerinin 1 Mayıs kutlamalarını Taksim'de yapacaklarını açıkladığı, bu nedenle aynı tarihte gerekli emniyet tedbirlerinin alındığı ifade edilmiş; başvurucuyla ilgili şu tespitlere yer verilmiştir:

"... Aynı gün İlimiz Şişli ve Beyoğlu ilçeleri dâhilinde meydana gelen yasadışı eylemlerle ilgili olarak birçok yazılı ve görsel basında yayınlanan ve bunlardan bir tanesi olan Memurlar.Net - Video (Gaz bombası liseli kızın kafasına isabet etti).flv isimli kamera görüntüleri izlenildiğinde Beyoğlu ilçesinde meydana gelen ve videonun 00.02. saniyesinde üzerinde; kırmızı pantolon, iç kısmı gri renkli olan lacivert renkli sweatshirt ve boynunda kırmızı renkli fular bulunan siyah saçlı 17-18 yaşlarında bir bayan şahsın kaldırımın üzerinde yattığı görülmüştür. Görüntünün devamında 00.03. Saniyesinde şahsın yerde yattığı yeşil binanın kapısında yüzünde sarı renkli bez bulunan bir şahsın 'DİLAN' diye seslenerek yerde yatan bayan şahsa uzanmaya çalıştığı görülmüştür.

Aynı videonun 00.05. Saniyesinde yeşil renkli bina içersinden çıkan üzerinde açık mavi renkli tshirt, mavi kot pantolon bulunan kısa siyah saçlı 17-18 yaşlarında erkek şahsın yerde yatan bayan şahsa 'DİLAN' diye seslendikten sonra, onu kollarından tutarak yeşil renkli bina içerisine çektiği görülmüştür.

Görüntünün 00.16. Saniyesinde görevli polis memurlarının olay yerine koşarak geldiği ve

görüntünün 01.21. dakikasında olay yerine gelen 112 Acil Ambulansı tarafından ilk müdahale yapıldıktan sonra, şahsın sedyeye alınarak hastaneye götürüldüğü görülmüştür.

112 Acil Ambulansı tarafından hastaneye götürülen şahsın kimlik bilgilerinin; ... Dilan ALP ... isimli şahıs olduğu öğrenilmiştir.

Yine aynı gün İlimiz Şişli ve Beyoğlu ilçeleri dâhilinde meydana gelen yasadışı eylemlerle ilgili polise taşlı, sopalı, misketli, Molotoflu ve sapanlı saldırıda bulunan, araçlara ve işyerlerine zarar veren, barikat kuran, kaldırım taşlarım söken, pankart ve afişler asan ve illegal sloganlar atan (genel olarak suça konu eylemleri gerçekleştiren) şahısların tespit edilmesi amacı ile yapılan incelemelerde, birçok yazılı ve görsel basında yayınlanan ve bunlardan bir tanesi olan Yaralanan kızın görüntüleri ortaya çıktı videosu.flv isimli görüntüler izlenildiğinde görüntünün 00:23'üncü saniyesinde; Memurlar.Net - Video (Gaz bombası liseli kızın kafasına isabet etti).flv isimle yazılı ve görsel basında yayınlanan görüntülerde videonun 2. Saniyesinde üzerinde; kırmızı pantolon, iç kısmı gri renkli olan lacivert renkli sweatshirt ve boynunda kırmızı renkli fular bulunan siyah saçlı 17-18 yaşlarında olan ve aynı görüntünün devamında 112 Acil Ambulansı ile hastaneye kaldırılan kimlik bilgilerini olay nedeniyle sonradan hastanede öğrendiğimiz; ...Dilan ALP ...isimli şahsın yüzünü san renkli bir bez ile kapattığı ve sol eli ile düzelttiği, şahsın sağ elinde; yeşil renkli bir şişe ve bu şişenin ağız kısmında kırmızı renkli bir bez parçası olduğu görülmüştür.

Aynı görüntünün 00.43. saniyesinde ismini sonradan olay nedeniyle öğrendiğimiz eşkâli uyan, Dilan ALP isimli şahsın grup ile birlikte hareket ettiği görülmüştür.

Yaralanan kızın görüntüleri ortaya çıktı videosu.flv isimli video içerisinde bahse konu eylemlerde SÖZ DERGİSİ imzalı pankartı sırtlarında taşıyan ve 'güvenlik güçlerine taş atan, sapanla misket ve bilye atan' grubun içerisinde yer alan, yüzünü san renkli bezle kapatan, elinde yeşil renkli bir şişe ve bu şişenin ağız kısmında kırmızı renkli bir bez parçası bulunan ve grup ile birlikte hareket eden şahsın; ... Dilan ALP... isimli şahsın olduğu tespit edilmiş olup..."

21. Taksim Meydanı ve çevresinde yapılan eylemlerle ilgili olarak görevli emniyet güçlerinin hazırladığı 1/5/2013 tarihli Olay Tutanağı'nda başvurucuyla ilgili tespitler şöyledir:

"... Bu saldırılar karşısında zor durumda kalınması üzerine ve bölgenin coğrafi şeklinden dolayı bahse konu saldırgan grup kontrol altına alınamadığından bölgeye yakın olan 86.14, 8660 ve yanında bulunan 6285B kod nolu çevik kuvvet görevlilerinden yardım istenmiş, yardıma gelen görevliler Turan Caddesinden Sakız Ağacı Caddesi istikameti ara sokaklardan Atlı Asses sokak girişine intikal etmiş, bahse konu saldırgan grup burada merdivenler üzerinden gelen takviye, görevlileri de hedef alarak taş tuğla, şişe parçaları ve sapanla bilye atmak sureti ile saldırmışlar ve akabinde Büyük Kırlangıç Sokak içerisine doğru kaçmışlar. Bu saldırılar esnasında çevik kuvvet görevlilerinden hafif şekilde yaralananlar olmuştur. Daha sonra şahısların arkalarından gittiğimiz esnada bu sokağın yaklaşık 20 metresinin merdivenli ve rampalı bir sokak olduğu görülmüş, merdivenden çıktıktan sonra yerde ismini daha sonradan öğrendiğimiz Dilan ALP isimli bayanın başından yaralı ve merdivenlerin girişinde bulunan 42 numaralı 2 katlı virane binanın önünde yattığı görülmüş, Yerde yaralı olarak yatan Dilan ALP isimli bayan için 112 den Ambulans istenmiş ve ambulansa bindirilerek Taksim İlkyardım Hastanesine gönderilmiştir..."

22. Başsavcılık, İstanbul Emniyet Müdürlüğüne hitaben yazdığı 23/6/2015 tarihli yazıda şunları istemiştir:

- Başvurucunun iddiaları ile ilgili olarak bir ya da birden fazla müfettiş görevlendirilmesi

- Şikâyete konu gösteri yürüyüşü için katılımcıların yürüyüş öncesinde yasal bildirimde bulunup bulunmadıklarının tespiti

- Başvurucunun şikâyetine konu ettiği olayla ilgili başvurucunun ve diğer gösteri yürüyüşüne katılanların zor kullanma öncesinde şiddet içerikli hareket ve davranışlar sergileyip sergilemediklerinin tespiti, müdahale öncesinde şiddet içerikli hareket ve davranışların tespit edilmesi hâlinde bunlara ait kamera görüntülerinin, tutanak gibi tüm delillerin toplanması,

- Şikâyete konu gösteri yürüyüşünün trafik karışıklığına yol açmak dışında başkalarının hiçbir güçlükle karşılaşmadan halk içinde dolaşmalarını engelleyip engellemediği veya başkalarına zarar verip vermediğinin tespiti ve varsa buna ilişkin kamera görüntüsü, tutanak gibi tüm delillerin toplanması

- Gösterilerin barışçıl olduğunun tespit edilmesi hâlinde gösterilere müdahale öncesinde makul bir süre beklenip beklenmediği, bu süre geçtikten sonra dağılma uyarısı yapılıp yapılmadığı hususlarının tespiti ve buna ilişkin kamera görüntüsü, tutanak gibi tüm delillerin toplanması

- Olay yeri ve zaman dilimindeki zor kullanmanın kaçınılmaz olup olmadığına, orantılı olup olmadığının tespiti ve buna ilişkin kamera görüntüsü, tutanak gibi tüm delillerin tespit toplanması

- Olay yeri ve zaman diliminde kayıt yapan toplumsal müdahale aracının (TOMA) kamerası, MOBESE kamerası, banka şubesi kamerası gibi kameraların kaydettiği görüntülerin CD ya da DVD ortamına aktarılarak ve üzerinde inceleme yapılarak gerektiğinde başvurucunun da ifadesinin, TOMA aracı numarası gibi bilgilerin alınarak ya da teşhis işlemi yaptırılarak olay tarih ve yerinde müştekiye yönelik zor kullanan polis memurlarının ve müdahale ekibin başındaki amirin tespit edilmesi

23. Emniyet Müdürlüğü tarafından anılan müzekkereye 30/9/2015 tarihli yazıyla cevap verilmiş; yazıda, şikâyete konu gösteri yürüyüşü için öncesinde yasal bildirimde bulunulmadığı, gösterilere katılan eylemcilerin şiddet hareketleri olduğu ifade edilmiş; olaya ait DVD ve tutanaklar gönderilmiştir. Ayrıca kamera görüntüleri incelendiğinde protesto gösterileri ile alakası olmayan vatandaşların o bölgede dolaşmalarının mümkün olmadığı, gösterilerin sabah erken saatlerde başlayıp gün boyu devam ettiği, günlük yaşamın akışının tamamen bozulduğu, ilgili tarihte yaşanan olayların kişilerin mal ve can güvenliğini tehlikeye düşürecek boyutlara ulaştığı, göstericilerin uyarılara kulak asmadığı, güvenlik güçlerine taş ve sopa ile saldırdığı belirtilmiştir. 12/5/2013 tarihli tutanakla başvurucunun olduğu yeri gören güvenlik ve MOBESE kameralarının araştırıldığı ancak bahsi geçen sokakta işyeri bulunmadığı, ikamet olarak kullanılan binanın önünü gören güvenlik ve MOBESE kamerasının olmadığı tespit edilmiştir.

24. Emniyet Müdürlüğünün 21/4/2016 tarihli yazısıyla, başvurucunun iddialarıyla ilgili olarak olay yeri ve çevresinde görevli olan kolluk grupları ile bu grupların görev listelerinde gaz tüfeği kullanmakla görevli olarak belirtilen personel listelerinin gönderildiği ancak şikâyete konu olan olay yeri ve çevresinde görevli bazı kolluk gruplarının görev listelerinde gaz tüfeği kullanmakla görevli personelin belirtilmediği bildirilmiştir.

25. Başsavcılık, olay günü şikâyet konusu bölgede bulundukları tespit edilen ve aralarında

gaz tüfeği kullanmakla da görevli olan kolluk görevlilerinin ifadesini almıştır. Bütün görevliler özetle başvurucunun yaralanmasıyla bir ilgilerinin olmadığını ifade etmiştir.

26. Başsavcılık 8/2/2017 tarihinde başvurucunun beyanını almıştır. Başvurucu beyanında özetle olay günü 1 Mayıs'ı kutlamak için babasıyla yola çıktıklarını, sonrasında babasıyla ayrıldıklarını ve arkadaşlarıyla buluştuğunu, polis müdahalesi olunca Tarlabaşı civarına gittiklerini, biber gazının etkisinden kurtulmak için yanında sirke suyu ve limon taşıdığını, polis müdahalesinden kaçmak için bir binaya girmek istediği sırada yaralandığını, gaz kapsülünün kafasına çarptığını, kapsülün gelişini fark etmediğini, kapsülü yerde gördüğünü, kendisini yaralayan kişileri teşhis edemeyeceğini belirtmiştir.

27. Başsavcılık, olay görüntüleri hakkında bilirkişi raporu aldırmıştır. Bilirkişi 20/2/2017 tarihli raporunda yedi video görüntüsünün çözümünü yapmış, olayların fotoğraflı açıklamalarına yer vermiştir. Raporda;

- Beyoğlu semtinin ara sokaklarında kalabalık protestocu gruplara jandarmaya ait TOMA'dan su sıkıldığı, emniyet görevlilerinin gaz atttığı, gaz maskeli emniyet görevlilerinin ara sokaklara ilerlediği, bazı evlere girerek göstericileri aradığı, ambulans görevlilerinin başvurucuyu sedyeyle taşıdığı,

- Başvurucunun yedi veya sekiz kişilik bir grup içinde yer aldığı, üstünde kırmızı pantolon ile mavi kapişonlu bir kıyafet olduğu, elinde şişe bulunduğu, sonraki videolar izlendiğinde şişenin plastik olup içinde sirkeye benzeyen bir sıvı olduğunun tahmin edildiği,

- Başvurucunun yanındakilerin polise taş ve benzeri cisimler attığı, başvurucunun da bu grubun içinde olduğu, emniyet görevlilerinin gruba gaz bombası attığı, gaz bombası atan görevlilerin yüzlerinde gaz maskesi olduğu, kafalarında kask olmadığı, bu nedenle kask numaralarının tespit edilemediği,

- "01052013_STANBUL_KZ_VURULMA" isimli videoda başvurucunun yerde yattığı, hemen yanındaki gaz bombasından duman çıktığı, başvurucunun bir şahıs tarafından bina içine alındığı, emniyet görevlilerinin hemen arkasından içeri girdiği, ambulans görevlilerinin başvurucuyu sedyeye koyduğu, başvurucunun bulunduğu yerde kan izlerinin olduğu, nasıl ve kim tarafından vurulduğunun tespit edilemediği,

- Beyoğlu semtinin çevresindeki ara sokaklarda göstericilerin şiddet içeren eylemler yaptığı, emniyet görevlilerine taş ve benzeri cisimler attığının görüldüğü, çevredeki araçların büyük oranda zarar gördüğü, bu gösteriler sebebiyle trafik akışının ve insanların caddelerde ve sokaklarda hareket kabiliyetinin kısıtlandığı, vatandaşların bu eylemler sırasında normal günlük yaşantısını devam ettiremeyeceğinin görüldüğü,

- Emniyet görevlilerinin dağılmamakta ısrar eden gruplara tazyikli su ve gaz bombası ile müdahale ettiği, grubun emniyet görevlilerine karşı koyduğu, dağılmamakta ısrar ettiğinin görüldüğü,

- Başvurucunun yaralanmasına ilişkin görüntülerde bina önünde yerde yattığı, hemen yanında yoğun şekilde gaz çıkışının olduğu, hareketsiz olduğu, gaz kapsülü ile yaralanmış olabileceği, bu sırada bina içinden çıkan erkek şahsın başvurucuyu bina içine çektiği, hemen sonrasında emniyet görevlilerinin binanın önüne geldiği, bu esnada elinde gaz tüfeği olan bir polis memurunun görüldüğü ancak gaz tüfeği ile ateş edenin o olup olmadığının tespit edilemediği, sadece olay yaşandıktan hemen sonra olay yerine koşan emniyet görevlilerinden birinin elinde gaz tüfeği bulunduğu ifade edilmiştir.

28. Anılan bilirkişi rapor üzerine başvurucunun yaralanmasına neden olan polis memurunun kesin olarak tespit edilmesi için İstanbul Jandarma Kriminal Daire Başkanlığına yazı yazılmıştır. Jandarma Kriminal Daire Başkanlığının 9/5/2017 uzmanlık raporunda özetle gaz tüfeğinin ateşlenmesi ile başvurucunun vurulma anının mevcut görüntülerde yer almadığı, bu nedenle mevcut görüntülerden başvurucunun yaralanmasına neden olan ve gaz tüfeğini kullanan polis memurunun tespitinin yapılmasının teknik olarak mümkün olmadığı ifade edilmiştir.

29. Başsavcılık, bilirkişi raporunu Emniyet Müdürlüğüne göndermiş ve başvurucunun yaralanma olayına ilişkin olarak İstanbul Jandarma Kriminal Daire Başkanlığının9/5/2017 tarihli uzmanlık raporunda "olay yerine ilk gelen ekipteki görevlileri ait kask numaraları" kısmında görünen kaskları kullanan kolluk görevlilerinin tespit edilerek Başsavcılığa gönderilmesini istemiştir. Cevap yazısında; Çevik Kuvvet kayıtlarının incelendiği, 1/5/2013 tarihine ait ayrıntılı görev listelerinde ve zimmet kayıtlarında belirtilen kask numaralarını kullanan personelin belirtilmemesi sebebiyle gerekli tespit işleminin yapılamadığı bildirilmiştir.

30. Başsavcılık 4/7/2018 tarihinde on altı şüpheli kolluk görevlisi hakkında ek kovuşturmaya yer olmadığına dair karar vermiştir. Kararda özetle şüphelilerin başvurucuyu yaraladığına dair kamu davası açmayı haklı kılacak yeterli delil elde edilemediği ifade edilmiştir.

31. Başsavcılık, şüphelilerin dava zamanaşımı süresince araştırılıp tespiti hâlinde Başsavcılıkta hazır edilmesi için 4/7/2018 tarihinde daimî arama kararı vermiştir. Daimî arama kararında açık kimlik bilgileri tespit edilemeyen şüphelilere yüklenen suç, taksirle yaralama olarak, soruşturmanın zamanaşımına uğrayacağı tarih ise 1/5/2021 olarak belirtilmiştir.

32. Başvurucu, ek kovuşturma yapılmasına yer olmadığına dair karara itiraz etmiş; İstanbul 7. Sulh Ceza Hâkimliğinin 17/9/2018 tarihli kararıyla başvurucunun itirazı reddedilmiştir.

33. Karar başvurucuya 2/10/2018 tarihinde tebliğ edilmiş, başvurucu 1/11/2018 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

34. Başsavcılık 14/12/2021 tarihinde kimliği meçhul şüpheli veya şüpheliler hakkında müsnet suça ilişkin sekiz yıllık zamanaşımı süresinin dolması nedeniyle kovuşturma yapılmasına yer olmadığına dair karar vermiştir. Başsavcılığın aradan geçen zaman içinde herhangi bir soruşturma işlemi yaptığı tespit edilememiştir.

C. Başvurucu Hakkında Yürütülen Ceza Soruşturmasına İlişkin Süreç

35. Başvurucu ve diğer dört şüpheli hakkında kanuna aykırı toplantı ve yürüyüşlere silahsız katılarak ihtara rağmen kendiliğinden dağılmama, toplantı ve yürüyüşlere silah veya kanunda belirtilen aletlerle katılma suçlarından soruşturma başlatılmış ve İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığının 10/11/2013 tarihli kararıyla kovuşturmaya yer olmadığına dair karar verilmiştir. Anılan kararda özetle olay günü İl Emniyet Müdürlüğünce düzenlenen tutanağa göre elli veya altmış kişilik yasa dışı bir grup olaylara karışıp kargaşa yaratarak, taş ve molotofkokteyli gibi cisimler atarak bazı polislerinin yaralanmasına, eşyaların zarar görmesine sebebiyet vermişse de başvurucunun da aralarında bulunduğu şüphelilerin bu grup içinde yer aldığına, taş, molotofkokteyli gibi cisimler attığına dair somut hiçbir delil bulunmadığı belirtilmiştir.

D. Başvurucu Tarafından Açılan Tam Yargı Davasına İlişkin Süreç

36. Başvurucu 31/10/2013 tarihli dilekçesinde özetle 1/5/2013 tarihinde katıldığı etkinliğe kolluk görevlilerinin müdahale etmesi sonucunda başına gaz kapsülünün isabet etmesi sonucunda yaralandığını belirterek tam yargı davası açmıştır.

37. İstanbul 10. İdare Mahkemesinin 22/6/2018 tarihli kararıyla davanın reddine karar verilmiştir. Anılan kararın gerekçesinde; yetkili mercilerin izin vermediği, gösteri yapılması yasak olan bir alanda Valiliğin müdahalede bulunulacağı uyarılarına rağmen başvurucunun kendi iradesi ile bulunduğu ve gösterilere katıldığı, şikâyete ilişkin olarak aldırılan 23/8/2017 tarihli Adli Tıp Kurumu raporunda başvurucunun yaralanmasına yol açan cismin ne olduğunun tıbben ayırt edilemediği yönündeki tespit de göz önüne alındığında idarenin maddi ve manevi tazminat sorumluluğunu doğuracak ağır hizmet kusurundan veya kusursuz sorumluluğundan bahsedilemeyeceği belirtilmiştir.

38. Anılan karara karşı istinaf başvurusunda bulunulmuş, İstanbul Bölge İdare Mahkemesi Dokuzuncu İdari Dava Dairesinin 6/5/2019 tarihli kararıyla, davanın reddine ilişkin olarak İstanbul 10. İdare Mahkemesince verilen kararın kaldırılmasına, davanın kısmen kabulüne, 25.000 TL maddi tazminatın ve 100.000 TL manevi tazminatın başvurucuya ödenmesine, fazlaya ilişkin manevi tazminat isteminin ise reddine karar verilmiştir. Anılan kararın gerekçesinde; başvurucunun olay sonrası kaldırıldığı sağlık kuruluşunda yapılan müdahalesi, konuyla ilgili olarak sevk edildiği Adli Tıp Kurumu İhtisas Dairesinin kararı ile Kamu Denetçiliği Kurumunun başvurucunun şikâyeti sonucunda yaptığı değerlendirmeler dikkate alındığında başvurucunun anayasal bir hak olan toplantı ve gösteri yürüyüşü hakkı kapsamında iştirak ettiği bir gösteri sırasında orantısız güç mahiyeti arz edecek bir şekilde atılan biber gazı kapsülünün isabeti sonucunda yaralandığı, idari tasarruf niteliğinde önleme, engelleme veya asayişi temin görevi yapan polis memurlarının bu görevin ifası sırasında görev kusuru sayılabilecek şekilde orantısız güç kullanmak suretiyle başvurucunun bir eve girmeye çalıştığı sırada yaralanmasına neden olduğu, başvurucuda meydana gelen cismani zarar ile idari eylem arasında illiyet bağının bulunduğu sonucuna varıldığı ifade edilmiştir.

39. Anılan kararın temyiz incelemesi devam etmektedir.

IV. İLGİLİ HUKUK

40. İlgili hukuk için bkz. Hüseyin Caruş, B. No: 2013/7812, 6/102015, §§ 28-30; Özlem Kır, B. No: 2014/5097, 28/9/2016, §§ 22-30.

V. İNCELEME VE GEREKÇE

41. Anayasa Mahkemesinin 7/12/2022 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Kötü Muamele Yasağının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

42. Başvurucu; kolluk görevlilerinin 1 Mayıs gösterilerine müdahaleleri sırasında gaz kapsülü atılması sonucu yaralandığını, sorumluların tespit edilmediğini, eksik soruşturma yürütüldüğünü, Kamu Denetçiliği Kurumunun 5/11/2013 tarihli raporunda kolluk görevlilerinin sorumluluğuna vurgu yapıldığını belirterek kötü muamele yasağının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

43. Bakanlık görüşünde soruşturma işlemleri özetlenmiş ve Anayasa Mahkemesi içtihadına

atıf yapılmıştır.

44. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanında başvuru formunda dile getirdiği hususları yinelemiş ve soruşturmanın zamanaşımına uğradığını ifade etmiştir.

2. Değerlendirme

45. Anayasa'nın "Kişinin dokunulmazlığı, maddî ve manevî varlığı" kenar başlıklı 17. maddesinin üçüncü fıkrası şöyledir:

"Kimseye işkence ve eziyet yapılamaz; kimse insan haysiyetiyle bağdaşmayan bir cezaya veya muameleye tabi tutulamaz."

46. Anayasa'nın "Devletin temel amaç ve görevleri" kenar başlıklı 5. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Devletin temel amaç ve görevleri, ... Cumhuriyeti ve demokrasiyi korumak, kişilerin ve toplumun refah, huzur ve mutluluğunu sağlamak; kişinin temel hak ve hürriyetlerini, sosyal hukuk devleti ve adalet ilkeleriyle bağdaşmayacak surette sınırlayan siyasal, ekonomik ve sosyal engelleri kaldırmaya, insanın maddî ve manevî varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlamaya çalışmaktır."

a. Kabul Edilebilirlik Yönünden

47. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Esas Yönünden

i. Genel İlkeler

48. Demokratik toplumun temel değerlerinden olan kötü muamele yasağı Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınmıştır. Anılan maddenin üçüncü fıkrasında kimseye işkence ve eziyet yapılamayacağı, kimsenin insan haysiyetiyle bağdaşmayan ceza veya muameleye tabi tutulamayacağı hüküm altına alınmıştır. (Cezmi Demir ve diğerleri, B. No: 2013/293, 17/7/2014, § 80).

49. Bir muamelenin Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasının kapsamına girebilmesi için asgari bir ağırlık derecesine ulaşmış olması gerekmektedir. Bu asgari eşik göreceli olup somut olayın özellikleri dikkate alınarak değerlendirilmelidir. Bu bağlamda muamelenin süresi, bedensel ve ruhsal etkileri ile mağdurun cinsiyeti, yaşı ve sağlık durumu gibi unsurlar önem taşımaktadır. Anayasa'ya göre kötü muameleler yoğunluk farkı dikkate alınarak işkence, eziyet ve insan haysiyetiyle bağdaşmayan ceza veya muamele olarak nitelendirilmiştir. (Cezmi Demir ve diğerleri, § 83, 84).

50. Kötü muameleye ilişkin iddiaların gerçekliği makul bir şüphenin ötesinde makul kanıtların varlığı gerekir. Bu nitelikteki bir kanıt, yeterince ciddi, açık ve tutarlı emarelerden ya da aksi ispat edilemeyen birtakım karinelerden de oluşabilir. Özellikle kişinin sağlıklı olarak gözaltına alındığı ancak salıverildiği zaman vücudunda yaralanma tespit edildiği durumlarda, söz konusu yaralanmanın nasıl oluştuğu hususunda makul bir açıklama getirme yükümlülüğünün kamu makamlarına ait olduğu belirtilmelidir. (Cezmi Demir ve diğerleri, § 94, 95).

51. Diğer taraftan Anayasa'nın 17. maddesi bir yakalamayı gerçekleştirmek için güç

kullanımını yasaklamamaktadır. Ancak bu tür bir güç sadece kaçınılmaz ve asla aşırı olmamak kaydıyla kullanılabilmektedir. Ayrıca kişinin kendi davranışından veya tutumundan dolayı fiziksel güce başvurmak kesinlikle zorunlu hâle gelmedikçe bu neviden fiiller kural olarak kötü muamele yasağına aykırılık oluşturur (Ali Rıza Özer ve diğerleri [GK], B. No: 2013/3924, 6/1/2015, § 81).

52. Ayrıca Anayasa Mahkemesi, göz yaşartıcı gaz silahlarının uygun olmayan bir şekilde ateşlenmesi sonucunda gaz fişeklerinin ölümlere ya da yaralanmalara yol açma riski bulunması nedeniyle ateşli silah kullanımına ilişkin olarak kabul ettiği ilkelerin -uygun düştüğü ölçüde- bu silahların kullanımında da değerlendirme kriteri olarak dikkate alınması gerektiğine karar vermiştir. Bu kapsamda gaz silahı kullanımı konusunda kolluk görevlilerini yetkilendiren, kullanım yöntemini yeterli ve etkili bir şekilde düzenleyen mevzuatın bu silahların keyfî ve aşırı kullanımına engel olacak, kişiyi istenmeyen kazalara karşı koruyacak güvenceleri içermesi gerekmektedir (Turan Uytun ve Kevzer Uytun, B. No: 2013/9461, 15/12/2015, §§ 59, 60).

53. Bu nedenle doğrudan silah kullanımı sonucu meydana gelen olaylarda güç kullanımının Anayasa'nın 17. maddesine göre başka bir çarenin kalmadığı zorunlu bir durumda ve ölçülü bir şekilde gerçekleştiğinin soruşturma makamlarınca resen ortaya konulması gerekmektedir. Bu çerçevede kolluk görevlilerinin eylemlerinin yanında kendilerine uygun talimatın verilip verilmediğinin, gaz fişeği atışı için kullanılan silahlar konusunda bu kişilerin yeterli eğitim alıp almadığının ve olası riskleri önlemek adına tedbir almakta ihmalleri bulunup bulunmadığının da incelenmesi gerekmektedir (Turan Uytun ve Kevzer Uytun, § 60).

54. Anayasa Mahkemesinin istikrarlı içtihadına göre, maddi ve manevi varlığı koruma hakkı kapsamında devletin sahip olduğu pozitif yükümlülüğün usule ilişkin bir yönü bulunmaktadır. Bu kapsamda özellikle kasıtla işlenen kötü muamele fiillerinin aydınlatılmasını, sorumlularının belirlenmesini ve cezalandırılmasını sağlayabilecek etkili bir soruşturma yürütülmesi gerekir. Bu soruşturmanın temel amacı, kişilerin maddi veya manevi varlığına yönelik saldırıları önleme amacı taşıyan hukukun etkili bir şekilde uygulanmasını sağlamaktır (Cezmi Demir ve diğerleri, § 110).

55. Kasıtlı fiiller bakımından cezai nitelikte olması gereken soruşturmanın etkili kabul edilmesi için soruşturmadan sorumlu görevlilerin olaya karışan kişilerden bağımsız olması, resen harekete geçilmesi, olayı aydınlatabilecek ve sorumluların tespitine yarayabilecek bütün delillerin tespit edilmesi, soruşturma sürecinin kamu denetimine açık ve mağdurların meşru menfaatlerini korumak için gerekli olduğu ölçüde katılımına imkan vermesi, makul bir özen ve süratle yürütülmesi, son olarak elde edilen tüm bulguların tarafsız ve nesnel bir şekilde değerlendirilmesi gerekir (Cezmi Demir ve diğerleri, §§ 114, 115).

ii. İlkelerin Olaya Uygulanması

56. Somut olaydaki kamera görüntülerine ilişkin bilirkişi raporuna göre başvurucu, gösterilere yapılan müdahale sonrasında dumanı çıkan gaz kapsülünün yanında yerde yatmakta iken 112 tarafından hastaneye kaldırılmıştır. Sağlık raporlarına göre de başvurucunun kafasına cisim çarpmıştır. Üstelik bu kırıkların başvurucunun hayati fonksiyonlarındaki etkisi ağırdır (bkz. § 13).

57. Başvurucu; Başsavcılığa verdiği ifadesinde, kolluğun gösterilere müdahalesi sırasında başına gaz kapsülü isabet ettiğini belirtmiştir. Başvurucunun 112 Acil Servis tarafından

hastaneye götürüldüğü anlaşılmış, başvurucunun başından yaralandığı tespit edilmiştir.

58. Olay günü gaz silahı kullanan kolluk görevlilerinin bu konuda bir eğitim almış olup olmadığı, operasyonun planlama ve kontrolü kapsamında yürütülen işlemlerin ve alınan tedbirlerin neler olduğu hususları ile kolluk görevlilerini yetkilendiren ve kullanım yöntemini yeterli ve etkili bir şekilde düzenleyen mevzuatın bu silahların keyfî ve aşırı kullanımına engel olacak ve kişiyi istenmeyen kazalara karşı koruyacak güvenceleri içerip içermediği hususları bu olayın aşağıda incelenecek diğer koşulları dikkate alındığında bu aşamada Anayasa Mahkemesi tarafından incelenememiştir (aynı yöndeki karar için bkz. Özlem Kır, § 69). Bu nedenle somut olay bakımından kötü muamele yasağının maddi boyutunun ihlal edildiği iddiasına ilişkin inceleme, sadece olay sırasında gaz fişeğini kullanan kolluk görevlilerinin eylemleriyle sınırlı olarak yapılacaktır.

59. Olaya ilişkin kamera kayıtları hakkında bilirkişi incelemesi yaptırılmışsa da görüntülerde yer alan kolluk görevlileri tespit edilememiş ve daimî arama kararı verilmiştir.

60. Başvuru konusu olayın 1 Mayıs eylemlerinin bir parçası olmasından ötürü olaylara geniş çapta bir katılımın bulunduğu ve bu nedenle belli oranda kargaşa ortamının doğabileceği kabul edilmektedir. Kargaşa ortamlarında kolluk görevlilerinin kontrollü hareket etme ve müdahaleyi gerektiren duruma yol açan kişiler dışındakilerin müdahaleden mümkün olduğunca etkilenmemesi için gerekli tedbirleri alma yükümlülükleri bulunmaktadır (Cihan Mutlu, B. No: 2016/9422, 23/2/2020, § 58).

61. Söz konusu olaya ait 20/2/2017 tarihli bilirkişi raporunda başvurucunun bina önünde yerde yatar hâlde olduğu, hemen yanında yoğun şekilde gaz çıkışının olduğu, başvurucunun hareketsiz hâlde yerde yattığı, gaz kapsülü ile yaralanmış olabileceği ifade edilmiştir. Bu durumda kamu makamları tarafından başvurucunun başkaca nasıl yaralanmış olabileceği ortaya konulamadığından gaz kapsülü ile yaralandığı kabul edilmelidir.

62. Anılan bilirkişi raporunda, başvurucunun elinde bir şişe olduğu, şişedeki sıvının başvurucunun göz yaşartıcı gazın etkilerini azaltmak için yanına aldığını belirttiği gibi sirke olabileceği ifade edilmiş; bunun yanı sıra başvurucunun kolluk görevlilerine taş ve benzeri bir cisimle saldırdığına ilişkin bir tespit yapılmamıştır. Bu durumda dosyadaki mevcut bilgi ve belgeler kolluğun güç kullanımının kaçınılmaz olup olmadığı konusunda bir inceleme yapmayı mümkün kılmamaktadır. Bununla birlikte başvurucunun başından ciddi şekilde yaralanması olayında kolluğun orantısız güç kullanarak başvurucunun yaralanmasına sebep olduğu kanaatine varılmıştır. Başvurucudaki yaralanmaların belli bir ağırlık derecesine ulaştığı ve olayda Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasının gerektirdiği asgari ağırlık eşiğinin aşıldığı sonucuna varılmıştır.

63. Bu tespitten sonra kolluk görevlilerinin eyleminin hangi boyuta ulaştığı değerlendirilmelidir. Bu kapsamda somut olay bir bütün olarak değerlendirildiğinde eylemin eziyet olarak nitelendirilmesi mümkün görülmüştür.

64. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında güvence altına alınan eziyet yasağının maddi boyutunun ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

65. Öte yandan başvurucuyu yaralayan şüpheli veya şüphelilerin tespit edilemediği gerekçesiyle dosyanın üçer aylık sürelerle gözden geçirilmek üzere daimî aramaya alınmasına karar verilmiştir. Bu tarihten sonra da soruşturmada herhangi bir işlem tesis edilmemiştir.

66. Başvurucu, kolluğun toplumsal bir olaya müdahalesi esnasında kullandığı gaz kapsülüyle başından yaralanmıştır. Başsavcılık, olaylar sırasında gaz silahı kullanmaya yetkili personeli tam olarak araştırmamış; sorumluların kimliklerini tespit edememiştir.

67. Diğer taraftan başvurucunun yaralanmasına tanıklık etmiş olabilecek kişiler, başvurucuyu binanın içine çektiği ifade edilen şahıs ile o sırada olay yerinde bulunabilecek diğer tanıklar araştırılmamıştır.

68. Öte yandan 1 Mayıs gösterileri ile ilgili tüm şikâyetlerin bir arada değerlendirilmesi hâlinde başvurucunun yaralanması olayı hakkında yürütülen soruşturmanın sürüncemede kalacağı açık olmasına rağmen birleştirme kararı verilmiş, bu yüzden başvurucunun yaralanmasıyla ilgili olarak iki yılı aşkın bir süre herhangi bir işlem yapılmamış ve soruşturma süratle yürütülememiştir. En nihayetinde başvurucunun yaralanmasıyla ilgili soruşturma ana soruşturmadan ayrılmıştır.

69. Toplumsal bir olaya müdahale esnasında başvurucuyu gaz fişeği kapsülüyle yaralayan kolluk görevlilerinin zamanaşımı süresi içinde soruşturma makamları tarafından kimliklerinin dahi tespit edilememesinin soruşturmanın etkili yürütülmesi yükümlülüğüne aykırı olduğu değerlendirilmiştir.

70. Belirtilen bu tespitler ışığında maddi gerçeğin ortaya çıkarılması için gerekli delillerin toplanması ve değerlendirilmesi konusunda Başsavcılık tarafından yapılan soruşturmada, Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında güvence altına alınan kötü muamele yasağı açısından gerekli özenin gösterildiği söylenemeyecektir.

71. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında güvence altına alınan eziyet yasağının maddi ve usul boyutunun ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Toplantı ve Gösteri Yürüyüşü Düzenleme Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

72. Başvurucu, toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı ile ifade özgürlüğünü kullanırken haksız saldırıya uğradığını belirterek Anayasanın 26. maddesiyle korunan düşünceyi açıklama ve yayma hakkı ile Anayasa'nın 34. maddesiyle güvence altına alınan toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

73. Bakanlık görüşünde, Olay Tutanaklarına göre 1 Mayıs 2013 tarihinde Taksim Meydanı'nda 1 Mayıs Emek ve Dayanışma gününü kutlamaya ilişkin talebin İstanbul Valiliğince Taksim Meydanı ve çevresinde yayalaştırma projesi kapsamında devam eden inşaat ve kazı çalışmalar nedeniyle alanın fiziki şartlarının yürüyüş için müsait olmadığından bahisle uygun görülmediği ancak sadece sembolik olarak basın açıklaması, çelenk koyma ve anma etkinliğinin yapılabileceğinin belirtildiği, buna rağmen bazı internet sayfalarında çağrılar yapıldığı, bunun üzerine alınan emniyet tedbirlerinin 1 Mayıs 2013 tarihi saat 06.00'dan itibaren Taksim Meydanı çevresinde uygulamaya konulduğu ifade edilmiştir.

74. Bakanlık görüşünde ayrıca aynı gün yüzleri maskeli bir grubun polis barikatlarını zorlayarak aşmaya çalıştığı, bunun üzerine kendilerine dağılmaları yönünde ikazlarda bulunulduğu, eylemci grubun taşlı ve molotoflu saldırıları üzerine kendilerine tazyikli su ile müdahale edildiği, anılan grubun molotof, taş, sopa, bilye, sis bombası, tuğla gibi cisimler kullanarak saldırısına devam ettiği, bölgenin koşulları ve grubun faaliyetleri neticesinde saldırının durdurulamaması üzerine Çevik Kuvvet ekiplerinden takviye yapıldığı, soruşturma dosyasında yer alan belgelere göre başvurucunun eylemci grup içinde yer aldığı

belirtilmiştir. Öte yandan İstanbul Emniyet Müdürlüğü tarafından konu ile ilgili olarak düzenlenen 6/6/2013 tarihli araştırma raporunda, eylemci grubun tüm ikazlara rağmen dağılmadığı, yollara barikat kurulduğu, kolluk görevlilerinin yaralandığı ve çevrenin zarar gördüğü ifade edilmiş; bu araştırma raporunun ekinde yer alan ve Beyoğlu Kaymakamlığı İlçe Emniyet Müdürlüğünden alınan tahkikat evrakında başvurucunun muayene evrakı ile birlikte olay yerinde çekilen görüntülerinin bulunduğu belgenin yer aldığı, söz konusu belgede başvurucunun fotoğraflarına yer verilerek polise taş ve sapanlarla saldıran grupla birlikte hareket ettiği, tanınmamak için yüzünü kapattığı, biber gazından etkilenmemek için limon ve sirke kullandığı hususlarının belirtildiği bildirilmiştir.

75. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanında başvuru formunda dile getirdiği hususları yinelemiş; şiddet hareketlerine katılmadığını, hakkında yürütülen soruşturmada kovuşturmaya yer olmadığına dair karar verildiğini, yaralanmasına ilişkin olarak yürütülen soruşturmanın zamanaşımına uğradığını ifade etmiştir.

2. Değerlendirme

a. Kabul Edilebilirlik Yönünden

76. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Esas Yönünden

i. Müdahalenin Varlığı

77. Başvurucu1/5/2013 tarihinde Taksim'de yapılan 1 Mayıs Emek ve Dayanışma Günü kutlamalarına katılmıştır. Kolluk görevlileri, başvurucunun da içinde olduğu grubu dağıtmak amacıyla fiziki müdahalede bulunmuştur. Başvurucu hakkında yürütülen soruşturmada kovuşturmaya yer olmadığına dair karar verildiği gözetildiğinde başvurucunun barışçıl olmadığı herhangi bir eyleminin olduğu ileri sürülmediğinden başvurucunun yaralanmasına neden olacak şekilde fiziki müdahalede bulunulması ve böylelikle gösteriye son verilmesi toplanma hakkına yönelik bir müdahale olarak kabul edilmelidir.

ii. Müdahalenin İhlal Oluşturup Oluşturmadığı

78. Toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkına yapılan müdahale, Anayasa’nın 13. maddesinde belirtilen koşullara uygun olmadığı müddetçe Anayasa’nın 34. maddesinin ihlalini teşkil edecektir. Anayasa’nın 13. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Temel hak ve hürriyetler, ... yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, ...demokratik toplum düzeninin ... gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz."

79. Bu sebeple müdahalenin Anayasa’nın 13. maddesinde düzenlenen, kanun tarafından öngörülme, Anayasa’nın ilgili maddesinde belirtilen nedenlere dayanma ve demokratik toplum düzeninin gereklerine uygunluk koşullarını sağlayıp sağlamadığının belirlenmesi gerekir.

(1) Kanunilik

80. Somut başvurunun Özge Özgürengin kararında yapılan değerlendirmelerden farklı bir

unsur içermediği, 4/7/1934 tarihli ve 2559 sayılı Polis Vazife ve Salâhiyet Kanunu'nun 16. maddesi ile 6/10/1983 tarihli ve 2911 sayılı Kanun'un 22. ve 24. maddelerinin kanunla sınırlama ölçütünü karşıladığı kanaatine varılmıştır (Özge Özgürengin, § 100).

(2) Meşru Amaç

81. Başvurucunun katıldığı protesto gösterisiyle ilgili olarak polisin gösteriyi dağıtmak için müdahalede bulunmasının Anayasa'nın 34. maddesinin ikinci fıkrasında yer alan sebeplerden kamu düzeninin korunmasına yönelik önlemlerin bir parçası olduğu ve müdahalenin meşru bir amaç taşıdığı sonucuna varılmıştır.

(3) Demokratik Toplum Düzeninin Gereklerine Uygunluk

(a) Genel İlkeler

82. Toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı, demokratik toplumun en temel değerleri arasında yer almakta olup bireylerin ortak fikirlerini birlikte savunmak ve başkalarına duyurmak için bir araya gelebilme imkânını korumayı amaçlamaktadır. Kolektif bir şekilde kullanılan ve düşüncelerini ifade etmek isteyen kişilere şiddeti dışlayan yöntemlerle düşüncelerini açıklama imkânı veren bu hak, çoğulcu demokrasilerin gelişmesinde zorunlu olan farklı düşüncelerin ortaya çıkması, korunması ve yayılmasını güvence altına almaktadır (Ferhat Üstündağ, B. No: 2014/15428, 17/7/2018, § 40; Dilan Ögüz Canan [GK], B. No: 2014/20411, 30/11/2017, § 36; Ali Rıza Özer ve diğerleri, § 115; Eğitim ve Bilim Emekçileri Sendikası ve diğerleri [GK], B. No: 2014/920, 25/5/2017, § 79; Osman Erbil, B. No: 2013/2394, 25/3/2015, § 45).

83. Temel hak ve özgürlüklere yönelik bir müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun kabul edilebilmesi için zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşılaması(Tayfun Cengiz, B. No: 2013/8463, 18/9/2014, § 56; Adalet Mehtap Buluryer, B. No: 2013/5447, 16/10/2014, §§ 103-105; Tansel Çölaşan, B. No: 2014/6128, 7/7/2015, § 51) ve ölçülü olması (Özge Özgürengin, § 107) gerekir.

84. Anayasa'nın 34. maddesi fikirlerin silahsız ve saldırısız, başka bir ifade ile barışçıl bir şekilde ortaya konulabilmesi için toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkını güvence altına almıştır. Dolayısıyla toplantı hakkının amacı, şiddete başvurmayan ve fikirlerini barışçıl bir şekilde ortaya koyan bireylerin haklarının korunmasıdır. Demokratik bir toplumda, barışçıl yöntemlerle fikirlerini savunanlara toplantı özgürlüğü ve diğer yasal araçlarla kendilerini ifade edebilme imkânı verilmelidir. Şiddet kullanma niyetinde olan kişilerin katıldığı veya düzenlediği gösteriler barışçıl toplanma kavramı dışındadır. Dolayısıyla toplantı hakkının amacı, şiddete karışmayan ve fikirlerini barışçıl bir şekilde ortaya koyan bireylerin haklarının korunmasıdır (Dilan Ögüz Canan, § 37; Ali Rıza Özer ve diğerleri, §§ 117, 118; Eğitim ve Bilim Emekçileri Sendikası ve diğerleri, § 80; Osman Erbil, § 47; Gülşah Öztürk ve diğerleri, §§ 67, 68; Ömer Faruk Akyüz, § 54). Barışçıl amaçlarla bir araya gelmiş kişilerin toplantı hakkını kullanırken kamu düzeni açısından tehlike oluşturmayan ve şiddet içermeyen davranışlarına devletin sabır ve hoşgörü göstermesi çoğulcu demokrasinin gereğidir (Dilan Ögüz Canan, § 36; Osman Erbil, § 54).

85. Barışçıl şekilde toplanan kişilere yapılan müdahalelerin demokratik toplumda kamu düzeninin korunması açısından gerekli olduğunun, müdahalenin kamu düzeninin bozulması veya bozulma tehlikesinin ortaya çıkması sebebiyle yapıldığının veya katılımcıların bu anayasal haklarını kullanırlarken hak ve özgürlüklerinin gerektirdiği ödev ve sorumluluklara uygun davranmadıklarının yetkili mercilerce (polis raporlarında, iddianamelerde veya

derece mahkemelerinin gerekçelerinde) gösterilmesi gerekir (Dilan Ögüz Canan, § 53).

86. Toplanma hakkının barışçıl niteliği genel olarak bir bütün hâlinde değerlendirilerek ortaya konulmalıdır. Bunun dışında toplantı veya gösteri yürüyüşüne katılanların bir kısmının şiddete başvurmaları diğerleri açısından bu hakka müdahaleyi meşru kılmaz (Ali Rıza Özer ve diğerleri, § 119). Genel olarak polisin müdahalesi orantılı kabul edilse de somut olayın özellikleri gözetildiğinde kolektif olarak kullanılan ancak bireysel hak olan toplanma hakkının başvuruculların eylemdeki tutumları çerçevesinde polisin müdahalesinin ölçülülüğü ayrı ayrı değerlendirilmelidir (Ali Rıza Özer ve diğerleri, § 145).

(b) İlkelerin Olaya Uygulanması

87. Barışçıl toplantı ve gösteri yürüyüşü hakkı kullanılırken kişilerin kamu düzeni açısından tehlike oluşturmayan ve şiddet içermeyen davranışlarına devletin sabır ve hoşgörü göstermesi çoğulcu demokrasinin gereğidir. Anayasa Mahkemesi barışçıl toplanma haklarını kullanan kişilerin katıldıkları toplantı ve gösteri yürüyüşlerinin dağıtılması amacıyla yapılan polis müdahalesi sonucu yaralanmalarına ilişkin bireysel başvuruları Anayasa'nın 13. ve 34. maddeleri kapsamında daha önce birçok kez incelemiş ve yapılan müdahaleyi ölçülülük ilkesine aykırı bularak ihlal kararları vermiştir (Ali Rıza Özer ve diğerleri, § 147; Cebrail Bektaş ve Yüksel Şahin, §§ 84-86; Özge Özgürengin, §§ 108, 109; Abidin Cevher, §§ 110, 111).

88. Ölçülülük kriteri, Anayasa'nın 34. maddesinde belirtilen meşru amaçları gerçekleştirmek için gerekli görülen önlemler ile barışçıl toplanma hakkı arasındaki dengenin sağlanıp sağlanamadığını tespit etmek için kullanılmaktadır. Bu kriter, her somut olayın kendi koşulları gözetilerek değerlendirilmelidir (Özge Özgürengin, § 95).

89. Somut başvuruda başvurucunun gösteriyi dağıtan kolluk görevlilerine direndiğine, bunlara karşı saldırgan bir tutum sergilediğine veya herhangi bir şekilde şiddet eylemlerinin içinde yer aldığına dair bir delil yoktur. Katıldığı gösterideki eylemleri nedeniyle başvurucu hakkında yürütülen bir cezai takibatta kovuşturmaya yer olmadığına dair karar verilmiştir. Bu durumda başvurucunun toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkını barışçıl bir şekilde kullandığı kabul edilmelidir.

90. Somut başvuruda da yukarıda belirtilen kararlardan farklı bir sonuca varmayı gerektiren bir yön bulunmadığı, barışçıl toplanma hakkını kullanan başvurucuya kafa yaralanmasına ve beyin doku hasarına neden olacak nitelikte bir fiziksel güç kullanımı şeklinde gerçekleşen müdahalenin ölçülü olarak kabul edilemeyeceği ve demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun olduğunun söylenemeyeceği kanaatine varılmıştır.

91. Açıklanan gerekçelerle başvurucunun Anayasa'nın 34. maddesinde güvence altına alınan toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

C. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

92. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun’un 50. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"(1) Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir…

(2) Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan

kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

93. Başvurucu, soruşturmanın sürdürülmesi ve 500.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

94. Anayasa Mahkemesinin Mehmet Doğan ([GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018) kararında ihlal sonucuna varıldığında ihlalin nasıl ortadan kaldırılacağı hususunda genel ilkeler belirlenmiştir. Anayasa Mahkemesi diğer bir kararında ise bu ilkelerle birlikte ihlal kararının yerine getirilmemesinin sonuçlarına değinmiş ve bu durumun ihlalin devamı anlamına geleceği gibi ilgili hakkın ikinci kez ihlal edilmesiyle sonuçlanacağına da işaret etmiştir (Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019).

95. Bireysel başvuru kapsamında bir temel hakkın ihlal edildiğine karar verildiği takdirde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırıldığından söz edilebilmesi için temel kural mümkün olduğunca eski hâle getirmenin yani ihlalden önceki duruma dönülmesinin sağlanmasıdır. Bunun için ise öncelikle ihlalin kaynağı belirlenerek devam eden ihlalin durdurulması, ihlale neden olan karar veya işlemin ve bunların yol açtığı sonuçların ortadan kaldırılması, varsa ihlalin sebep olduğu maddi ve manevi zararların giderilmesi, ayrıca bu bağlamda uygun görülen diğer tedbirlerin alınması gerekmektedir (Mehmet Doğan, §§ 55, 57).

96. Başvurucunun Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında güvence altına alınan eziyet yasağının maddi ve usul yönünden ihlali ile toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır. Dolayısıyla ihlalin aynı zamanda İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığının daimî arama kararından kaynaklandığı anlaşılmıştır.

97. Zamanaşımı süresinin dolması nedeniyle ihlalin sonuçlarının ortadan kaldırılması amacıyla ihlal kararı doğrultusunda etkili bir soruşturma yürütülmesine hükmedilmesinde hukuki yarar bulunmadığı değerlendirilmiştir.

98. Öte yandan somut olayda ihlalin tespit edilmesinin başvurucunun uğradığı zararların giderilmesi bakımından yetersiz kalacağı açıktır. Dolayısıyla eski hâle getirme kuralı çerçevesinde ceza soruşturmasının etkili yürütülmemesinden kaynaklanan ihlalin bütün sonuçlarıyla ortadan kaldırılabilmesi için eziyet yasağının usul yönünden ihlali ile toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlali nedeniyle yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvurucuya net 87.750 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir. Ancak başvurucunun yaralanması sonucunda uğradığı zarar nedeniyle açtığı tam yargı davasının devam ettiği anlaşıldığından eziyet yasağının maddi boyutunun ihlal edilmesi nedeniyle uğradığı maddi ve manevi zarara ilişkin olarak bu aşamada tazminata hükmedilebilmesi mümkün değildir.

99. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 294,70 TL harç ve 9.900 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 10.194,70 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Eziyet yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. 1. Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan eziyet yasağının maddi ve usule ilişkin boyutlarının İHLAL EDİLDİĞİNE,

2. Anayasa'nın 34. maddesinde güvence altına alınan toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. 87.750 TL manevi tazminatın başvurucuya ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

D. 294,70 TL harç ve 9.900 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 10.194,70 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığına (Soruşturma No: 2015/80490) ve Danıştay 10. Dairesine (E.2019/10448)GÖNDERİLMESİNE,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 7/12/2022 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ALİ DUMAN VE DİĞERLERİ

B. No: 2018/35986 | Karar tarihi: 07.12.2022

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2018/35986

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

ALİ DUMAN VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2018/35986)

Karar Tarihi: 7/12/2022

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Üyeler : M. Emin KUZ

Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Kenan YAŞAR

Raportör : Ayhan KILIÇ

Başvurucular : 1. Ali DUMAN

2. Arif UYSAL

3. Aynur ŞEN

4. Aynur TORBALI

5. Aysun KESKİN

6. Ayşe AVCI

7. Ayşe BOZCA

8. Bahattin TORBALI

9. Bayram ÖZDEMİR

10. Cengiz NUGAY

11. Deniz ÖZEN

12. Durşen ARICAN

13. Fadime ÖZDEMİR

14. Fatma BOZCA

15. Fatma NUGAY

16. Fatma ÜNSAL

17. Güliz MORGÜL

18. Hacer ŞİMŞEK

19. Hanım SİLME

20. Haydar TORBALI

21. Hüsamettin ARSLAN

22. İbrahim ÇELİK

23. Kemal DEMİR

24. Kemal EVLİYAOĞLU

25. Mehmet SEZER

26. Mehmet Ali UYSAL

27. Mehmet Fahri UYSAL

28. Melek ÇETİN

29. Münevver UYSAL

30. Ömer BOZCA

31. Raziye BOZCA

32. Raziye ÇELİK

33. Sadettin UYSAL

34. Safiye KAPLAN

35. Selahattin UYSAL

36. Seyfettin TORBALI

37. Seyit TORBALI

38. Şadiye ZOR

39. Zahide BEYPINAR

Başvurucular Vekili : Av. Muammer HAPİL

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru; tapu siciline güvenerek satın alınan taşınmazın tapu kaydının iptal edilmesi nedeniyle mülkiyet hakkının, yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle de makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 3/12/2018 tarihinde yapılmıştır. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

3. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

4. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

A. Uyuşmazlığın Arka Planı

5. Antalya ili Merkez ilçesi zabıt defterinin Zeytinköy Nisan 1325 tarihli ve 71-80 sıra numaralı tapu kayıtlarına göre 2.000 dönümlük (1.838.000 m²) olan paylı mülkiyete konu taşınmaza ilişkin olarak 1926 yılında Antalya Sulh Hukuk Mahkemesinde ortaklığın giderilmesi davası açılmıştır. Mahkemece 11/1/1940 tarihli kararla taşınmazın yüz ölçümü artırılarak tapu kayıtlarının kapsadığı alan 22.201.202 m² olarak belirlenmiş ve hisseleri oranında sahipleri adına tescili ile ortaklığın satış suretiyle giderilmesine karar verilmiştir.

6. Bu taşınmaz, Antalya Satış Memurluğunca açık artırma suretiyle 13/4/1944 tarihinde tapu kaydına yapılan tescile göre K.K. ve H.Ü.ye satılmıştır.

7. Bu arada K.K. ve H.Ü. 1965 yılında taşınmazı ifraz ettirerek muhtelif kişilere satmıştır.

8. Köyün ve bağlı olduğu ilçenin adı, Aksu ilçesi Çamköy olarak değişmiş olup 1980 yılında bu köyde kadastro çalışmalarına başlanmıştır. Yapılan kadastro çalışmaları sırasında 229 parsel olarak sınırlandırılan bir taşınmaz makilik olarak Maliye Hazinesi (Hazine) adına tespit edilmiştir. Bu tespite yapılan itirazlar, Tapulama Komisyonunca 2/6/1981 tarihinde reddedilmiştir.

9. Diğer taraftan kadastro çalışmaları sırasında başvuruculaların dayandığı kök tapu kaydı Koyunlar köyü 364-444, 673-677, 743-754, 757-768, 230, 234, 235, 242, 243, 244, 207, 245, 356-363; Varsak köyü 2454-2459, 2475-2603, 2611- 2790, 2797-2820, 2863-2873 ve 3078-3082 parsel sayılı taşınmazlara uygulanmıştır. Bu taşınmazların toplam yüz ölçümü 3.931.926 m²dir.

B. Tapu Malikleri Tarafından Açılan Kadastro Tespitine İtiraz Davası

10. Çamköy 229 numaralı parselde mülkiyet iddiasında bulunan ve itirazları reddedilen çok sayıda kişi 6/12/1982 tarihinde Antalya Tapulama Hâkimliğinde tapulama tespitine itiraz davası açmıştır.

11. Mahkeme 2/3/1984 tarihli kararıyla Hazine adına tespit işlemini iptal etmiştir. Gerekçede 1964 yılında yapılan ve kesinleşen tapulama dışı bırakma işleminin de bir tapulama olduğu vurgulanmış ve 1980 yılında ikinci defa yapılan tapulama çalışmasının "Bir yerde iki defa tapulama yapılamaz." ilkesine aykırı olduğu belirtilmiştir. Kararda ayrıca taşınmazın 1976 yılında 31/8/1956 tarihli ve 6831 sayılı Orman Kanunu'nun 2. maddesi uygulamasıyla orman rejimi dışına çıkarıldığının altı çizilmiştir.

12. Temyiz edilen karar Yargıtay 16. Hukuk Dairesince 13/7/1988 tarihinde bozulmuştur. Daire; hükümden sonra yürürlüğe giren ve elde bulunan davalara da uygulanacağı öngörülen 21/6/1987 tarihli ve 3402 sayılı Kadastro Kanunu ile yeni bir sisteme geçildiğini, Kanun'un öngördüğü sicilleri oluşturabilmek için kadastro yapılması gerektiğini ve tapulama dışı bırakılan yerlerde tekrar kadastro yapılmayacağına dair bir hüküm bulunmadığını belirtmiştir.

13. Bozma sonrası Antalya Kadastro Mahkemesi 23/9/1994 tarihinde 229 parsel sayılı taşınmazın yüz ölçümünün 9.226.601 m² olarak düzeltilmesine, teknik bilirkişilerce

hazırlanan krokide A, B, C, D harfleriyle gösterilen toplam 5.202.698 m²lik bölümün Hazine adına; kalan 4.023.903 m²lik yerin ise krokide müstakil harflerle gösterilen tapu malikleri adına hisseleri nispetinde tespitine karar vermiştir.

14. Bu karar da temyiz edilmiş ve Yargıtay 16. Hukuk Dairesinin 28/6/1995 tarihli kararıyla ilk derece mahkemesinin Hazine adına tespite ilişkin hüküm fıkrası onanmış, kişiler adına tespite ilişkin hüküm fıkrası ise bozulmuştur. Kararın gerekçesinde, 1964 yılında yapılan orman tahdidi ve 1976 yılında yapılan orman dışına çıkarma işlemi konusunda bir tartışma bulunmadığı, tartışmanın orman dışına çıkarılan alanın zilyetlikle kazanılıp kazanılamayacağına ve bir kısım davada dayanak olarak alınan tapu kayıtlarının taşınmazın bu kısmını kapsayıp kapsamadığına ilişkin olduğu hatırlatılmıştır. Gerekçenin devamında orman dışına çıkarılma tarihinden tespit tarihine kadar yirmi yıllık süre geçmediğinden zilyetliğe dayanarak dava açanların temyiz istemlerinin reddine karar verilmesi gerektiği belirtilmiştir. Kararda, 6831 sayılı Kanun'un 2/B maddesinde yer alan "Orman sınırları dışına çıkarılacak yer, sınırlaması itirazsız kesinleşmiş tapulu arazi ise mülkiyet tekrar sahiplerine geçer." hükmü gereği orman tahdidinin itirazsız kesinleşip kesinleşmediğinin ve davacıların dayandıkları tapu kayıtlarının revizyon görüp görmediğinin araştırılması gerektiği, tapu kayıtlarının uyması hâlinde miktarı kadar arazinin kayıt maliklerine verilebileceği ifade edilmiştir.

15. İlk derece mahkemesi, bozma kararına uyduğunu belirtmiş ancak 10/6/1997 tarihli kararıyla 229 sayılı parselin kesinleşmeyen 4.023.903 m²lik bölümünün -haritasında bağımsız parseller olarak gösterilmek suretiyle- payları oranında tapu malikleri adına tesciline karar vermiştir.

16. Kararın temyizi üzerine incelemeyi yapan Yargıtay 7. Hukuk Dairesi 7/7/1998 tarihli kararıyla bozma kararının uygulanmadığı gerekçesiyle ilk derece mahkemesi kararını tekrar bozmuştur.

17. İlk derece mahkemesi 2/12/1999 tarihli kararıyla bozma kararına direnmiştir. Direnme kararını inceleyen Yargıtay Hukuk Genel Kurulu (HGK) 27/6/2001 tarihli kararıyla, direnme kararında hüküm fıkrası oluşturulmadığı gerekçesiyle direnme kararını bozmuştur.

18. İlk derece mahkemesi 11/4/2002 tarihli kararıyla tekrar direnme kararı vermiştir. Direnme kararını inceleyen Yargıtay HGK 12/11/2003 tarihli kararıyla Yargıtay 7. Hukuk Dairesinin görüşünü haklı bularak ikinci direnme kararını da bozmuştur.

19. Bu defa bozma kararına uyan ilk derece mahkemesi 25/4/2005 tarihinde taşınmazın yüz ölçümünün düzeltilerek Hazine adına tesciline karar vermiştir. Kararın gerekçesinde, davacıların dayandığı Nisan 1320 tarihli kök tapu kayıtlarına ilişkin olarak açılan ortaklığın giderilmesi davasında kaydın yüz ölçümünün düzeltilmesine ilişkin bir dava da olmadığı hâlde Antalya Sulh Hukuk Mahkemesinin 11/1/1940 tarihli kararıyla bu taşınmazın yüz ölçümünün 22.201.202 m² olarak düzeltildiği hatırlatılmıştır. Mahkeme söz konusu tapu kayıtlarının ilgili olduğu taşınmazın gerçek yüz ölçümünün ise daha düşük olduğunu, ayrıca kök tapu kayıtlarının değişebilir sınırlı olduğunu vurgulamıştır. Mahkemeye göre bu karar uyarınca 13/4/1944 tarihinde yapılan tescil yolsuz olup bu nedenle dayanılan tapu kaydının ihdas tarihindeki yüz ölçümü olan 1.838.000 m² esas alınmalıdır.

20. Mahkeme ayrıca dayanak alınan tapu kaydındaki yüz ölçümü 1.838.000 m² olduğu hâlde tapu maliklerine 3.931.926 m² yer verildiğini açıklamıştır. Mahkeme; davacılara verilen yer ile dayanak alınan tapu kaydındaki yüz ölçümü arasında fark olduğunu, tapu kaydının

sınırlarının ise değişebilir nitelikte bulunduğunu ve 1975 yılında Hazine adına orman sınırları dışına çıkarılmış arazinin zilyetlikle kazanılmasının mümkün olmadığını belirterek netice itibarıyla davaya konu 229 parsel sayılı taşınmazın Hazine adına tapuya tescili gerektiği sonucuna ulaşmıştır.

21. Temyiz edilen karar Yargıtay 7. Hukuk Dairesince 30/11/2006 tarihinde onanmıştır. Karar düzeltme talepleri de aynı Daire tarafından 1/7/2008 tarihli kararla reddedilmiştir.

C. Başvurucular Tarafından Açılan Tazminat Davası

22. Kadastro tespitine itiraz davasının da tarafı olan başvurucular, yukarıda değinilen kararın kesinleşmesinden sonra tapu siciline güvenerek aldıkları taşınmazların Hazine adına tescil edilmesi sebebiyle zarara uğradıklarını belirtmek suretiyle 22/11/2001 tarihli ve 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun 1007. maddesine dayanarak 9/7/2013 tarihinde Antalya 9. Asliye Hukuk Mahkemesinde (Mahkeme) tazminat davası açmıştır.

23. Mahkeme 20/11/2014 tarihinde davanın reddine karar vermiştir. Kararın gerekçesinde, Kadastro Mahkemesi kararına atıfta bulunularak başvuruculara satın aldığı taşınmazların tapudaki kayıtlarının 229 numaralı parsele ait olduğu iddiasının Kadastro Mahkemesince reddedildiği hatırlatılmış; tapu maliklerine, dayanılan tapu kayıtlarındaki miktardan daha fazla yer verildiği ve davacılar adına mevcut kayıtların 229 numaralı parsel dışında çok sayıda parsele revizyon gördüğü ifade edilmiştir. Kararda, dava dilekçesinde belirtilen hususların tapu kaydının yanlış tutulmasından kaynaklanmadığı sonucuna ulaşılmış ve başvuruculara kadastro öncesi satın aldığı taşınmazın tapudaki kayıtları hangi kadastral parsellere uygulanmış ise yasal süresi içinde o parsellerin tespit malikleri aleyhine talepte bulunabileceği vurgulanmıştır.

24. Temyiz edilen karar Yargıtay 20. Hukuk Dairesince (Daire) 13/3/2018 tarihinde onanmıştır. Onama kararında; tapu memurunun kusurundan bahsedilemeyeceği, eski tapu maliklerinin kök tapuda belirtilen miktardan daha fazla yer aldıkları anlaşıldığından tapu kaydının 229 numaralı orman parseli içinde kaldığı iddiasıyla açılan tazminat davasının reddine karar verilmesinde isabetsizlik bulunmadığı belirtilmiştir.

25. Karar düzeltme talebi de aynı Daire tarafından 18/10/2018 tarihinde reddedilmiştir. Nihai karar başvuruculara 6/11/2018 tarihinde tebliğ edilmiştir.

IV. İLGİLİ HUKUK

26. İlgili hukuk için bkz. Osman Deli, B. No: 2015/3346, 28/11/2018, §§ 32-44.

V. İNCELEME VE GEREKÇE

27. Anayasa Mahkemesinin 7/12/2022 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Mülkiyet Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvuruculaın İddiaları

28. Başvurucular, tapu siciline güvenerek satın aldıkları taşınmazların yapılan kadastro çalışmaları sonucu orman olarak Hazine adına tapuya tescil edildiğinden yakınmıştır. Başvurucular 4721 sayılı Kanun'un 1007. maddesi kapsamında açtıkları tazminat davasının ise reddedildiğini belirtmiştir. Başvurucular sonuç olarak Hazinenin hiçbir bedel veya tazminat ödemeden taşınmazlarından yoksun bıraktığını belirterek mülkiyet hakkının ihlal

edildiğini ileri sürmüştür.

2. Değerlendirme

29. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğinden şikâyet eden bir kimse, önce böyle bir hakkının var olduğunu kanıtlamak zorundadır (Mustafa Ateşoğlu ve diğerleri, B. No: 2013/1178, 5/11/2015, § 54). Bu nedenle öncelikle başvurucunun Anayasa'nın 35. maddesi uyarınca korunmayı gerektiren mülkiyete ilişkin bir menfaate sahip olup olmadığı noktasındaki hukuki durumunun değerlendirilmesi gerekir (Cemile Ünlü, B. No: 2013/382, 16/4/2013, § 26; İhsan Vurucuoğlu, B. No: 2013/539, 16/5/2013, § 31).

30. Anayasa Mahkemesi ihtilaf konusu 229 parsel numaralı taşınmaza ilişkin olarak başka kişiler tarafından aynı süreç izlenerek ve aynı iddialar ileri sürülerek yapılan başvuruları incelemiştir (Mustafa Ateşoğlu ve diğerleri, B. No: 2013/1178, 5/11/2015; Osman Deli). Mustafa Ateşoğlu ve diğerleri ve Osman Deli başvurularında Anayasa Mahkemesi mülkiyet hakkı şikâyetlerinin konu bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar vermiştir. Anayasa Mahkemesi yargı kararıyla orman olduğu belirlenen uyuşmazlık konusu taşınmaz bölümüne yönelik olarak kadastro öncesinde başvuruculların tapu veya benzeri bir kayıt sunamadığı gibi dayandıkları kaydın da bu taşınmaza uymadığının belirlendiğinin altını çizmiştir. Kadastro sonucu da taşınmazın ilgili bölümlerinin başvurucular adına tapuya tescil edilmediğinin vurgulandığı kararlarda, buna göre ihtilaflı taşınmaz bölümleri yönünden başvuruculların Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı kapsamında bir mülkünün veya somut ve yeterli bir hukuki temele dayalı olarak mülkiyeti elde etme yönünde meşru bir beklentisinin bulunduğunu kanıtlayamadıkları kanaatine varılmıştır (Mustafa Ateşoğlu ve diğerleri, §§ 57-67 ; Osman Deli, §§ 53-61).

31. Aynı taşınmazın başka bölümlerine ilişkin olduğu anlaşılan eldeki başvuruda, Mustafa Ateşoğlu ve diğerleri ve Osman Deli kararlarında ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

32. Açıklanan gerekçelerle başvurunun diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin konu bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvuruculların İddiaları

33. Başvurucular, yargılamanın makul süre içinde tamamlanmaması nedeniyle makul süre yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

2. Değerlendirme

a. Kabul Edilebilirlik Yönünden

34. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Esas Yönünden

35. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin yargılamanın süresi tespit edilirken sürenin başlangıç tarihi olarak davanın ikame edildiği tarih; sürenin sona erdiği tarih olarak -çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde- yargılamanın sona erdiği

tarih, yargılaması devam eden davalar yönünden ise Anayasa Mahkemesinin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin şikâyetle ilgili kararını verdiği tarih esas alınır (Güher Ergun ve diğerleri, B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 50, 52).

36. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin yargılama süresinin makul olup olmadığı değerlendirilirken yargılamanın karmaşıklığı ve kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun yargılamanın süratle sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar dikkate alınır (Güher Ergun ve diğerleri, §§ 41, 45).

37. Anılan ilkeler ve Anayasa Mahkemesinin benzer başvurularda verdiği kararlar dikkate alındığında yaklaşık 5 yıl 3 ay 9 gün devam eden yargılama süresinin makul olmadığı sonucuna varmak gerekir.

38. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

C. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

39. Başvuruculların makul sürede yargılanma hakkına yönelik olarak tazminat talebi bulunmadığından makul sürede yargılanma hakkının ihlali tespitiyle ilgili olarak tazminata hükmedilmesi mümkün görülmemiştir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın konu bakımından yetkisizlik nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. 294,70 TL harç ve 9.900 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 10.194,70 TL yargılama giderinin başvuruculara MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

D. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvuruculların Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

E. Kararın bir örneğinin bilgi için Antalya 9. Asliye Hukuk Mahkemesine (E.2013/13, K.2014/462) GÖNDERİLMESİNE,

F. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 7/12/2022 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

YUSUF DEMİR

B. No: 2018/36833 | Karar tarihi: 07.12.2022

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2018/36833

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

YUSUF DEMİR BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2018/36833)

Karar Tarihi: 7/12/2022

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Üyeler : M. Emin KUZ

Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Kenan YAŞAR

Raportör : Hüseyin Özgür SEVİMLİ

Başvurucu : Yusuf DEMİR

Vekili : Av. İsmail Murat UNUTULMAZ

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, resen temyiz yolu açık olan mahkûmiyet hükmünü temyiz etmeyen başvurucuya (sanığa) gerekçeli karar tebliğ edilmeden kanun yolu denetimi yapılması nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvurular 13/12/2018 ve 20/12/2018 tarihlerinde yapılmıştır. Komisyonca konu yönünden hukuki irtibat bulunması nedeniyle 2019/351 numaralı bireysel başvuru dosyasının 2018/36833 numaralı bireysel başvuru dosyası ile birleştirilmesine, incelemenin 2018/36833 numaralı bireysel başvuru dosyası üzerinden yürütülmesine karar verilmiştir.

3. Ardından da 21/5/2021 tarihinde komisyonca başvuruculardan T.Ö.nün adil yargılanma hakkı kapsamındaki savunma için gerekli zaman ve kolaylıklardan yararlanma hakkının ihlal edildiği iddiası yönünden kabul edilemezlik kararı verilmiş, başvurucu Yusuf Demir'in adil yargılanma hakkı kapsamındaki savunma için gerekli zaman ve kolaylıklardan yararlanma hakkının ihlal edildiği iddiasının kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından

yapılmasına karar verilmiştir. Dolayısıyla inceleme yalnızca Yusuf Demir yönünden yapılacaktır.

4. Somut olayda Yusuf Demir tarafından, hakkında nitelikli yağma suçundan verilen mahkûmiyet hükmünün kesinleşmesi üzerine bireysel başvuruda bulunulmuştur.

III. DEĞERLENDİRME

5. Başvurunun incelemesi devam ederken başvurucunun 2/6/2022 tarihinde öldüğü, incelenen nüfus kayıtlarından anlaşılmıştır.

6. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün (İçtüzük) 80. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (ç) bendine göre başvurunun incelenmesinin sürdürülmesini haklı kılan bir sebebin olmadığı kanaatine varılması hâlinde başvurunun düşmesine karar verilebilir. Bununla birlikte İçtüzük'ün 80. maddesinin (2) numaralı fıkrası gereği Anayasa'nın uygulanması ve yorumlanması, temel hakların kapsamının ve sınırlarının belirlenmesi ya da insan haklarına saygının gerekli kıldığı hâllerde başvurunun incelenmesine devam edilebileceği öngörülmüştür.

7. Somut olayda başvurucu, başvuru tarihinden sonra 2/6/2022 tarihinde ölmüş, başvuruya mirasçılar tarafından devam edilip edilmeyeceğinin bildirilmesi için başvurucunun vekiline gönderilen bildirime ilişkin tebligat, vekile 4/10/2022 tarihinde tebliğ edilmiştir. Ancak başvurucunun vekili veya mirasçıları verilen süre içinde başvuruya devam etme yönünde iradelerini bildirmemiştir. Başvurunun incelenmesine devam etmeyi gerekli kılan ve İçtüzük'ün 80. maddesinin (2) numaralı fıkrasında öngörülen nedenlerden biri de bulunmamaktadır.

8. Açıklanan gerekçelerle başvurunun düşmesine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurunun başvurucunun ölümü nedeniyle DÜŞMESİNE,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 7/12/2022 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

SEYFULLAH ÇELİK

B. No: 2018/37987 | Karar tarihi: 07.12.2022

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2018/37987

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

SEYFULLAH ÇELİK BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2018/37987)

Karar Tarihi: 7/12/2022

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Üyeler : M. Emin KUZ

Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Kenan YAŞAR

Raportör : Mahmut ALTIN

Başvurucu : Seyfullah ÇELİK

Başvurucu Vekili : Av. Faruk DEMİRKAPI

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; satış vaadi sözleşmesine dayalı olarak açılan davanın reddedilmesi nedeniyle gerekçeli karar, adil yargılanma ve mülkiyet haklarının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir. Başvurucu, nihai hükmü 23/11/2018 tarihinde öğrendikten sonra 28/12/2018 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

II. DEĞERLENDİRME

2. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Hüseyin Aşkan (B. No: 2017/15649, 21/7/2020) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Kararda Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sisteminde (UYAP) kullanıcıların kendilerini ilgilendiren bilgi ve belgelere ulaşabildikleri ve her türlü bilgi ve belge alışverişini gerçekleştirilebildikleri vurgulanmıştır. Ayrıca tüm bu işlemlerin veri tabanında saklandığı ve belgeler/evrak üzerinde yapılan işlemlerin UYAP evrak işlem kütüğünde kayıt altına alındığı açıklanmıştır. Bu çerçevede UYAP evrak işlem kütüğü üzerinde yapılan incelemede başvurucu vekili tarafından nihai kararın açılarak okunduğu tespit edilen tarih, nihai kararın

sonucunun öğrenildiği tarih kabul edilerek bireysel başvuru süresi bu tarihten itibaren başlatılmış ve başvurunun süre aşımı nedeniyle kabul edilemez olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Somut olayda da nihai kararın başvurucu vekili tarafından UYAP üzerinden 23/11/2018 tarihinde okunduğu ve başvurunun otuz günlük bireysel başvuru süresi geçtikten sonra 28/12/2018 tarihinde yapıldığı anlaşıldığından başvurunun süre aşımı nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurunun süre aşımı nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 7/12/2022 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

NİLGÜN YÜKSEL

B. No: 2018/38151 | Karar tarihi: 07.12.2022

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2018/38151

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

NİLGÜN YÜKSEL BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2018/38151)

Karar Tarihi: 7/12/2022

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Üyeler : M. Emin KUZ

Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Kenan YAŞAR

Raportör : Mahmut ALTIN

Başvurucu : Nilgün YÜKSEL

Başvurucu Vekili : Av. Esra AKÖZEK

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; işçilik alacağı davasında ücretin hakkaniyete uygun tespit edilmemesi nedeniyle mülkiyet hakkının ve yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle de makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir. Başvurucu nihai hükmü 27/11/2018 tarihinde öğrendikten sonra 24/12/2018 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

2. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Güher Ergun ve diğerleri (B. No: 2012/13, 2/7/2013) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede yargılama süresinin makul olmadığı gerekçesiyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşılmıştır. Somut başvuruda da yargılamanın 7 yıl 10 ay 17 gün sürdüğü anlaşıldığından anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Bu doğrultuda başvurucunun

Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Mülkiyet Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

3. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Kemal Yeler ve Ali Arslan Çelebi (B. No: 2012/636, 15/4/2014) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Kararda, Anayasa'nın 35. maddesinde düzenlenen mülkiyet hakkının; mevcut mal, mülk ve varlıkları koruyan bir güvence olduğu ve bununla birlikte belli durumlarda bir ekonomik değer veya icrası mümkün bir alacağı elde etmeye yönelik meşru bir beklentinin de mülkiyet hakkı güvencesinden yararlanabileceği vurgulanmıştır. Bununla birlikte bir mülk veya alacakla ilgili olarak hak iddia eden kişinin söz konusu hakkın varlığını hukuken ispat etmesi gerektiği ancak başvurucunun mülkiyet hakkı kapsamına giren bir ekonomik değer veya en azından böyle bir değeri elde etme yönünde meşru beklentisinin bulunmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Somut başvuruda, anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Bu doğrultuda başvurunun bu kısmının konu bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

4. Başvurucu, ihlalin tespiti ile yeniden yargılama ve tazminat talebinde bulunmuştur. Başvuru konusu olayda ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmamaktadır. Olayda ihlalin sonuçlarının ortadan kaldırılması bakımından etkin giderim yolu, tazminat olarak görülmektedir. Eski hâle getirme kuralı çerçevesinde ihlalin sonuçlarının bütünüyle ortadan kaldırılabilmesi için başvurucuya net 18.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir. Öte yandan başvurucunun uğradığını iddia ettiği zararla ilgili bilgi ve belge sunulmadığından maddi tazminat talebi reddedilmiştir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın konu bakımından yetkisizlik nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvurucuya net 18.000 TL manevi tazminatın ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

D. 294,70 TL harç ve 9.900 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 10.194,70 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 7/12/2022 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

HASAN ÖZCAN (2)

B. No: 2019/1280 | Karar tarihi: 07.12.2022

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/1280

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

HASAN ÖZCAN BAŞVURUSU (2)

(Başvuru Numarası: 2019/1280)

Karar Tarihi: 7/12/2022

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Üyeler : M. Emin KUZ

Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Kenan YAŞAR

Raportör : Mahmut ALTIN

Başvurucu : Hasan ÖZCAN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; uzun yargılama neticesinde tapu iptal ve tapudan terkin davasının reddedilmesi nedeniyle eşitlik ilkesiyle makul sürede yargılanma, etkili başvuru ve mülkiyet haklarının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir. Başvurucu, nihai hükmü 19/12/2018 tarihinde öğrendikten sonra 4/1/2019 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

2. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Güher Ergun ve diğerleri (B. No: 2012/13, 2/7/2013) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede yargılama süresinin makul olmadığı gerekçesiyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşılmıştır. Somut başvuruda da yargılamanın 10 yıl 2 ay 2 gün sürdüğü anlaşıldığından anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Bu doğrultuda başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki

makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Diğer İhlal İddiaları

3. Başvurucunun mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasının Kemal Yeler ve Ali Arslan Çelebi (B. No: 2012/636, 15/4/2014, §§ 36, 37) kararı doğrultusunda konu bakımından yetkisizlik nedeniyle; eşitlik ilkesi ve etkili başvuru hakkının ihlal edildiği iddialarının Cemal Günsel ([GK], B. No: 2016/12900, 21/1/2021, §§ 24-26) kararı doğrultusunda temellendirememiş olduğu anlaşıldığından açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

4. Başvurucuihlalin tespiti ile yeniden yargılama ve 30.000 TLmanevi tazminat talebinde bulunmuştur. Başvuru konusu olayda ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmamaktadır. Olayda ihlalin sonuçlarının ortadan kaldırılması bakımından etkin giderim yolu, tazminat olarak görülmektedir. Eski hâle getirme kuralı çerçevesinde ihlalin sonuçlarının bütünüyle ortadan kaldırılabilmesi için başvurucuya manevi zararları karşılığında taleple bağlı kalınarak net 30.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Diğer ihlal iddialarının KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvurucuya taleple bağlı kalınarak net 30.000 TL manevi tazminatın ÖDENMESİNE,

D. 364,60 TL harcın başvurucuya ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin bilgi için Erdek Asliye Hukuk Mahkemesi'ne (E. 2008/223) GÖNDERİLMESİNE,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 7/12/2022 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

EMEL DAYANAN VE DİĞERLERİ

B. No: 2019/2554 | Karar tarihi: 07.12.2022

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/2554

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

EMEL DAYANAN VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/2554)

Karar Tarihi: 7/12/2022

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Üyeler : M. Emin KUZ

Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Kenan YAŞAR

Raportör : Tuğba YILDIZ

Başvurucular : Emel DAYANAN ve Diğerleri

(Bkz. ekli tablonun (C) sütunu)

Başvurucular Vekili : Bkz. ekli tablonun (E) sütunu

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkı ile Anayasa'da güvence altına alınan diğer hak ve özgürlüklerin ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Ekli tabloda sıralanan başvurular, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemelerinden sonra Komisyonlara sunulmuştur.

3. Komisyonlarca başvuruların kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

4. Konularının aynı olması sebebiyle ekli tablonun (B) sütununda numaraları belirtilen başvuru dosyalarının 2019/2554 numaralı bireysel başvuru dosyası ile birleştirilmesine, incelemenin 2019/2554 numaralı dosya üzerinden yapılmasına ve diğer dosyaların

kapatılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

8. Başvurucuların bazıları haklarında yürütülen yargılamaların uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının, bazıları ise makul sürede yargılanma hakkının yanı sıra Anayasa'da güvence altına alınan diğer hak ve özgürlüklerinin ihlal edildiği iddiasıyla Anayasa Mahkemesine çeşitli tarihlerde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

9. Anayasa Mahkemesinin 7/12/2022 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. 2018/37205 ve 2019/23510Numaralı Bireysel Başvurular Yönünden

10. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun’un 47. maddesinin (5) numaralı fıkrası ile Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 64. maddesinin (1) numaralı fıkrası gereği bireysel başvurunun başvuru yollarının tüketildiği, başvuru yolu öngörülmemiş ise ihlalin öğrenildiği tarihten itibaren otuz gün içinde yapılması gerekir (Bilent Aktaş ve diğerleri, B. No: 2014/19389, 7/12/2016, § 11). Anılan düzenlemelerde başvuru yolu öngörülen durumlarda bireysel başvuru süresinin başlangıcına ilişkin olarak başvuru yollarının tüketildiği tarihten söz edilmekte ise de haberdar olunmayan bir hususta başvuru yapılamayacağı dikkate alındığında bu ibarenin nihai kararın gerekçesinin öğrenildiği tarih olarak anlaşılması gerekir (A. C. ve diğerleri [GK], B. No: 2013/1827, 25/2/2016, § 25).

11. Bireysel başvuru süresinin işlemeye başlaması yönünden nihai kararın gerekçesinin tebliği, öğrenme şekillerinden biridir (Mehmet Ali Kurtuldu, B. No: 2013/5504, 28/5/2014, § 27). Ancak öğrenme, gerekçeli kararın tebliği ile sınırlı olarak gerçekleşmez; başka şekillerde de öğrenme söz konusu olabilir. Başvurucunun nihai kararın gerekçesini dava dosyasını incelemek suretiyle öğrenmesi mümkündür. Bu doğrultuda dosyadan suret alınması gibi hâllerde başvurucunun gerekçeli kararı öğrendiği kabul edilebilir. Başvuruculların nihai kararın gerekçesini öğrendiklerini beyan ettikleri tarih de bireysel başvuru süresinin başlangıcı olarak ele alınabilir (İlyas Türedi, B. No: 2013/1267, 13/6/2013, §§ 21, 22).

12. Diğer yandan somut olayın koşullarında başvurucunun nihai karardan daha erken bir tarihte haberdar olması gerektiğinin değerlendirilmesi durumunda Anayasa Mahkemesi, başvuru süresinin başlangıcı için bu tarihi de esas alabilir (Ögeday Akın, B. No: 2014/2345, 10/6/2015, § 38).

13. Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) kullanıcıların kendilerini ilgilendiren bilgi ve belgelere ihtiyaç duymaları hâlinde hızlı ve kolay şekilde ulaşabilmelerini sağlamaktadır. Her türlü bilgi ve belge alışverişi de UYAP üzerinden elektronik ortamda ve anlık denebilecek kısa sürede gerçekleştirilebilmektedir (Hüseyin Aşkan, B. No: 2017/15649, 21/7/2020, § 26).

14. Bu işlemler yapılırken bilgi ve belgelerin son hâli, değişmez ve güvenli bir şekilde veri tabanında saklanmakta ve belgeler üzerinde yapılan işlemler UYAP evrak işlem kütüğünde kayıt altına alınmaktadır. Evrak işlem kütüğü, evrak üzerinde yapılan işlemleri (doküman oluşturma, düzenleme, imzalama, açma, okuma ve yazdırma gibi) kayıt altına almaktadır. Kayıt altına alınan evrak üzerindeki işlemleri yapan şahsın adı soyadı, sıfatı, birimi, yapılan işlemin niteliği, tarih ve saati sistemde saklanmaktadır (Hüseyin Aşkan, § 28).

15. 2019/23510numaralı bireysel başvuruda yargılama sürecinde nihai kararlarla ilgili olarak UYAP evrak işlem kütüğü üzerinde yapılan incelemede ilgili kararların başvurucu vekili tarafından 31/12/2018 tarihinde saat 13.36'da açılarak okunduğu, 4/7/2019 tarihinde bireysel başvuru yapıldığı tespit edilmiştir. 2018/37205 numaralı bireysel başvuruda ise karar 19/11/2018 tarihinde başvurucu vekiline tebliğ edilmiş, 24/12/2018 tarihinde bireysel başvuruda bulunulmuştur.

16. UYAP evrak işlem kütüğü üzerinde bu işlemi yapan ilgililerden işlem sırasında nihai kararın sonucunu öğrenmeleri beklenir. Böyle bir durumda işlem yapılırken nihai kararın sonucunun öğrenildiği kabul edileceğinden bireysel başvuru süresinin bu tarihlerden itibaren başlatılması gerekir. Nitekim ilgili usul kuralları uyarınca sürenin münhasıran tebliğden itibaren işlemeye başlayacağının kabul edildiği uygulamaların aksine bireysel başvuru yolunda başvuru süresi, ihlalin öğrenilmesi esasına bağlanmıştır (benzer yöndeki karar için bkz. Mehmet Özcan, B. No: 2019/6266, 15/1/2020, § 27).

17. Sonuç olarak başvuruculara otuz günlük bireysel başvurusu süresinden sonra yaptığı bireysel başvurunun süre aşımı nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. 2019/39065 Numaralı Bireysel Başvuru Yönünden

18. Anayasa'nın 36. ve 141. maddeleri bağlamında medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıkların makul sürede karara bağlanması gerektiğine dair temel ilkeler Anayasa Mahkemesince daha önce incelenmiş ve bu konuda kararlar verilmiştir (Güher Ergun ve diğerleri, B. No: 2012/13, 2/7/2013; Güher Ergun ve Tosun Tayfun Ergun, B. No: 2012/12, 17/9/2013; Nesrin Kılıç, B. No: 2013/772, 7/11/2013). Başvuru konusu olayda bu ilkelerden ayrılmayı gerektiren bir husus bulunmamaktadır.

19. Başvurucu tarafından açılan tespit davasına ilişkin yargılama süreci incelendiğinde, üç dereceli yargılamada beş yıl süren yargılama sürecinin makul olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

20. Açıklanan nedenlerle başvurunun bu kısmının, diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

C. Diğer Başvurucular Yönünden

1. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

a. Başvuruculaların İddiaları

21. Başvurucular, uzun süren yargılama nedeniyle makul sürede yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

b. Değerlendirme

i. Kabul Edilebilirlik Yönünden

22. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini

gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddiaların kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

ii. Esas Yönünden

23. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin idari yargılamanın süresi tespit edilirken sürenin başlangıç tarihi olarak davanın ikame edildiği tarih; sürenin sona erdiği tarih olarak -çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde- yargılamanın sona erdiği, yargılaması devam eden davalar yönünden ise Anayasa Mahkemesinin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin şikâyetle ilgili kararını verdiği tarih esas alınır (Selahattin Akyıl, B. No: 2012/1198, 7/11/2013, §§ 45, 47).

24. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin idari yargılama süresinin makul olup olmadığı değerlendirilirken yargılamanın karmaşıklığı ve kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun yargılamanın süratle sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar dikkate alınır (Selahattin Akyıl, § 41).

25. Anılan ilkeler ve Anayasa Mahkemesinin benzer başvurularda verdiği kararlar dikkate alındığında ekli tablonun (F) sütununda belirtilen yargılama sürelerinin makul olmadığı sonucuna varmak gerekir.

26. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

2. Diğer İhlal İddiaları

27. Başvuruculardan bir kısmı, makul sürede yargılanma hakkının yanı sıra Anayasa'da güvence altına alınan diğer hak ve özgürlüklerinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

28. Başvuruculaın iddiaları, Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuru inceleme yetkisine girdiği ölçüde ve sunulan belgeler çerçevesinde değerlendirildiğinde, temel hak ve özgürlüklerin ihlal edildiğine yönelik iddiaların açıkça dayanaktan yoksun olduğu, 6216 sayılı Kanun'da düzenlenen diğer kabul edilebilirlik kriterlerini de karşılamadığı anlaşılmıştır.

29. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının kabul edilebilirlik kriterlerini karşılamaması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekmektedir.

D. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

30. 6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"(1) Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir…

(2) Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

31. Başvurucular, ihlalin tespiti ile maddi ve manevi tazminata karar verilmesi talebinde

bulunmuştur.

32. Somut olayda, makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

33. İhlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvuruya konu her bir davanın özel koşulları dikkate alınarak hesaplanan ekli tablonun (H) sütununda belirtilen net tutarlarda manevi tazminatın başvuruculara ekli tabloda gösterilen şekilde ödenmesine karar verilmesi gerekir.

34. Anayasa Mahkemesinin maddi tazminata hükmedebilmesi için başvuruculaın uğradıklarını iddia ettikleri maddi zarar ile tespit edilen ihlal arasında illiyet bağı bulunmalıdır. Başvuruculaın bu konuda herhangi bir belge sunmamış olması nedeniyle maddi tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

35. Dosyadaki belgelerden tespit edilen ekli tablonun (D) sütununda belirtilen harç ve ekli tablonun (G) sütununda belirtilen vekâlet ücretinden oluşan yargılama giderlerinin ekli tabloda gösterilen şekilde başvuruculara ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. 2018/37205 ve 2019/23510 numaralı bireysel başvurularda ileri sürülen iddiaların süre aşımı nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. 2019/39065 numaralı başvuru yönünden makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

3. Diğer başvurucular yönünden adil yargılanma hakkı kapsamında makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

4. Diğer başvurucular yönünden diğer ihlal iddialarının kabul edilebilirlik kriterlerini karşılamaması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvuruculara ekli tablonun (H) sütununda belirtilen net tutarlarda manevi tazminatın ekli tabloda gösterilen şekilde ÖDENMESİNE,

D. Başvuruculaın maddi tazminat taleplerinin ve fazlaya ilişkin manevi tazminat taleplerinin REDDİNE,

E. Vekille temsil edilen başvuruculara vekâlet ücretinin ekli tablonun (G) sütununda, harçların da ekli tablonun (D) sütununda gösterildiği gibi ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvuruculaın Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihlerinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. 2018/37205, 2019/23510 ve 2019/39065 numaralı başvurular yönünden yargılama giderlerinin başvurucular üzerinde BIRAKILMASINA,

H. Kararın bir örneğinin bilgi için ilgili Mahkemelere GÖNDERİLMESİNE,

İ. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 7/12/2022 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

NAYİF MAGİ

B. No: 2019/3109 | Karar tarihi: 07.12.2022

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/3109

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

NAYİF MAGİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/3109)

Karar Tarihi: 7/12/2022

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Üyeler : M. Emin KUZ

Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Kenan YAŞAR

Raportör : Tuğba YILDIZ

Başvurucu : Nayif MAGİ

Vekili : Av. Muhammed Neşet GİRASUN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru; yargı kararının icra edilmemesi nedeniyle kararın icrası hakkının, yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 18/1/2019 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık görüşünü bildirmiştir.

7. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanda bulunmuştur.

III. OLAY VE OLGULAR

8. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

A. Bireysel Başvurudan Önceki Süreç

9. Başvurucu 17/8/1993 tarihinde Şırnak'ta kamyonuna kömür doldurmak için gittiği maden ocağının yakınında bulunan dereye indiği sırada yere döşenen patlayıcının patlaması sonucu yaralanmıştır.

10. Başvurucu, yere döşenen mayının patlaması nedeniyle sakat kaldığını belirterek oluşan zararlarının 17/7/2004 tarihli ve 5233 sayılı Terör ve Terörle Mücadeleden Doğan Zararların Karşılanması Hakkında Kanun kapsamında tazmini istemiyle Şırnak Valiliği Zarar Tespit Komisyonuna (Komisyon) 22/7/2005 tarihinde başvuruda bulunmuştur.

11. Komisyon başvuruyu 15/11/2011 tarihli ve 2011/1-1658 sayılı kararla başvurucunun talebinin 5233 sayılı Kanun kapsamına girmediğini belirterek reddetmiştir. Gerekçede; mayınlı bölgenin tel örgüyle çevrili olduğu, uyarı levhası bulunduğu ve başvurucunun kendi rızasıyla bu bölgeye girdiği ifade edilmiştir.

12. Başvurucu, Komisyon kararının iptali istemiyle Mardin İdare Mahkemesinde (Mahkeme) dava açmıştır. Mahkeme, davayı 17/10/2012 tarihli kararla reddetmiştir. Karar gerekçesinde; konuya ilişkin yürütülen soruşturma sonucunda tel örgüyle çevrili ve üzerine mayın yazan levhaların bulunduğu bölgeye başvurucunun kendisinin girdiği, olayda kimsenin kastı ve kusuru bulunmadığı, bu nedenle olayın dikkatsizlik sonucu gerçekleştiği anlaşıldığından Şırnak Cumhuriyet Başsavcılığınca takipsizlik kararı verildiği belirtilmiştir. Bu bağlamda, meydana gelen zararın başvurucunun kendi kusurundan kaynaklandığı anlaşıldığından dava konusu işlemde hukuka aykırılık bulunmadığı ifade edilmiştir.

13. Başvurucunun temyiz istemi üzerine Danıştay Onbeşinci Dairesi 18/2/2014 tarihli kararla Mahkeme kararını bozmuştur. Karar gerekçesinde; dere yatağının civardaki askeri tesisler ile maden sahasını korumak için teröristlere karşı mayınlandığı, başvurucunun ayağının kopması şeklinde gerçekleşen zararın başvurucunun kastı nedeniyle değil kusur ve ihmali nedeniyle gerçekleştiği belirtilmiştir. 5233 sayılı Kanun'da; ilgililerin terör faaliyetleriyle ilgili kasıtlı hareketleri ya da teröre destek vermeleri hâlinde zarara uğrayan kişiler ile idarenin sorumluluğu arasındaki illiyet bağının kopacağının düzenlendiği, bu durumda başvurucunun teröre destek vermesi ya da zararın oluşumunda kastının bulunduğundan söz edilmesinin mümkün olmadığı ifade edilmiştir. Başvurucunun yaralanmak suretiyle maruz kaldığı zararın kendi kusur ve ihmali de indirim sebebi olarak gözönünde bulundurulmak suretiyle karşılanması gerekirken, Mahkemece olayın tamamen kişinin kendi kusur ve dikkatsizliği sonucu meydana geldiği gerekçesiyle davanın reddi yolunda verilen kararda hukuki isabet bulunmadığı sonucuna varılmıştır.

14. Mahkeme 15/1/2015 tarihinde bozma kararına uyarak benzer gerekçeyle Komisyon kararının iptaline karar vermiştir.

15. Mahkeme tarafından verilen iptal kararı 23/3/2015 tarihinde Şırnak Valiliğine tebliğ edilmiştir.

16. Başvurucu 18/1/2019 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

B. Bireysel Başvurudan Sonraki Süreç

17. Anayasa Mahkemesince, başvurucunun uygulanmadığını ileri sürdüğü kararın gereklerinin yerine getirilip getirilmediği ve başvurucu hakkında Mahkeme kararı gereğince yeni bir karar alınıp alınmadığı hususlarında Şırnak Valiliği Zarar Tespit Komisyonundan bilgi istenmiştir.

18. Komisyon tarafından gönderilen yazı ve eklerinde 2015-2016 yıllarında Komisyon arşivinin terör olayları nedeniyle zarar gördüğü, arşiv düzenlemesi yapıldıktan sonra şahsın dosyasının bulunup ilgiliye kararın tebliğ edileceği belirtilmiştir.

19. Komisyondan gelen cevabi yazı başvurucuya gönderilmiş, varsa görüş ve itirazlarını sunması istenmiştir. Başvurucu, beyan dilekçesinde Komisyonun keyfî davrandığını, karar tesis etme iradesi olsaydı konuyla ilgili evrakların Mahkemeden ve başvurucu vekilinden temin edilebileceğini ancak bu konuda herhangi bir gelişmenin olmadığını, Mahkeme kararının yedi yıldır uygulanmadığını, on yedi yıldır da idari ve yargısal sürecin tamamlanmasını beklediğini, mahkemeye erişim ve makul sürede yargılanma haklarının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

20. Komisyon tarafından başvurucunun Mardin İdare Mahkemesince verilen iptal kararının yerine getirilmediğinden bahisle, Mardin 1. İdare Mahkemesinde maddi ve manevi tazminat davası açtığına ilişkin belgeler daha sonradan sunulmuştur. Başvurucunun açtığı anılan tazminat davasında maddi tazminat yönünden Komisyon tarafından bir karar verileceği gözetilerek karar verilmesine yer olmadığına; manevi tazminat yönünden ise dava açma tarihinden işleyecek yasal faiziyle birlikte 5.000 TL ödenmesine karar verildiği anlaşılmıştır. Gaziantep Bölge İdare Mahkemesi Üçüncü İdari Dava Dairesi 14/4/2021 tarihinde istinaf isteminin reddine karar vermiştir.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. Ulusal Hukuk

21. 6/1/1982 tarihli ve 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun "Kararların sonuçları" kenar başlıklı 28. maddesinin ilgili kısımları şöyledir:

"1. Danıştay, bölge idare mahkemeleri, idare ve vergi mahkemelerinin esasa ve yürütmenin durdurulmasına ilişkin kararlarının icaplarına göre idare, gecikmeksizin işlem tesis etmeye veya eylemde bulunmaya mecburdur. Bu süre hiçbir şekilde kararın idareye tebliğinden başlayarak otuz günü geçemez..."

22. 5233 sayılı Kanun'un "Kapsam" kenar başlıklı 2. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Bu Kanun,3713 sayılı Terörle Mücadele Kanununun 1 inci, 3 üncü ve 4 üncü maddeleri kapsamına giren eylemler veya terörle mücadele kapsamında yürütülen faaliyetler nedeniyle zarar gören gerçek kişiler ile özel hukuk tüzel kişilerinin maddî zararlarının sulhen karşılanması hakkındaki esas ve usullere ilişkin hükümleri kapsar..."

B. Uluslararası Hukuk

1. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi

23. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) 6. maddesinin (1) numaralı fıkrasının birinci cümlesi şöyledir:

"Herkes davasının, medeni hak ve yükümlülükleri ile ilgili uyuşmazlıklar ya da cezai alanda kendisine yöneltilen suçlamaların esası konusunda karar verecek olan, yasayla kurulmuş, bağımsız ve tarafsız bir mahkeme tarafından, kamuya açık olarak ve makul bir süre içinde, görülmesini isteme hakkına sahiptir."

2. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi İçtihadı

24. Sözleşme'nin adil yargılanma hakkını düzenleyen 6. maddesinde kararların icrasından açıkça bahsedilmemekle birlikte Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM), mahkemeye erişim hakkından yola çıkarak yargı kararlarının icra edilmesi hakkını, adil yargılanma hakkının unsurlarından biri olarak kabul etmektedir. AİHM'e göre mahkemeye erişim hakkı, bir uyuşmazlığı mahkeme önüne götürme ve aynı zamanda mahkemece verilen kararın uygulanmasını isteme haklarını da kapsar. Mahkeme kararlarının uygulanması, yargılama sürecini tamamlayan ve yargılamanın sonuç doğurmasını sağlayan bir unsurdur. Karar, uygulanmazsa yargılamanın da bir anlamı olmayacaktır (Hornsby/Yunanistan, B. No: 18357/91, 19/3/1997, § 40).

25. AİHM'e göre herhangi bir mahkeme tarafından verilen bir kararın icrası, 6. maddenin amaçları bağlamında davanın ayrılmaz bir parçası olarak düşünülmelidir (Hornsby/Yunanistan, § 40; Scordino/İtalya (No. 1) [BD], B. No: 36813/97, 29/3/2006, § 196). Kamu otoriteleri, nihai yargı kararına uymak için gerekli önlemleri almada başarısız olduğu takdirde 6. maddesinin (1) numaralı fıkrası hükümlerini tüm yararlı etkilerinden mahrum bırakmış olurlar (Burdov/Rusya, B. No: 59498/00, 7/5/2002, § 37).

26. AİHM, yukarıdaki prensiplerin -sonuçları davacının medeni hakları üzerinde belirleyici olan idari uyuşmazlıklara ilişkin yargılamalar bağlamında- daha büyük bir öneme sahip olduğunu ifade etmektedir. Gerçekte davacı, devletin en üst idari mahkemesi önünde iptal başvurusunda bulunmak suretiyle yalnızca hakkında itirazda bulunulan kararın iptalini değil aynı zamanda ve her şeyden önce söz konusu kararın neticelerinin ortadan kaldırılmasını talep etmektedir. Dolayısıyla davacının etkili bir şekilde korunması ve hukuka uygunluğun yeniden sağlanması idari makamların kararı icra etme yükümlülüğünün olmasını gerektirir (Hornsby/Yunanistan, § 41; Kyrtatos/Yunanistan, B. No: 41666/98, 22/5/2003, §§ 31, 32).

27. AİHM, kesinleşmiş ve bağlayıcı bir yargı kararının lehine karar verilen tarafın zarar görmesine rağmen infaz edilmemesi durumunda Sözleşme'nin 6. maddesinin teminat altına aldığı mahkemeye erişim hakkının bir anlam ifade etmeyeceğini vurgulamaktadır. Hangi yargı makamı verirse versin bir yargı kararının veya hükmünün infaz edilmesi, 6. madde anlamında davanın tamamlayıcı unsuru olarak değerlendirilmelidir (Burdov/Rusya, § 34).

28. AİHM, Sözleşme'nin 6. maddesi kapsamında bir yargı yerine ulaşma hakkının sadece teorik olarak bu hakkın tanınmasını değil aynı zamanda o yargı yerinden alınan nihai kararın icrasına yönelik meşru bir beklentiyi de koruduğunu kabul etmiştir (Apostol/Gürcistan, B. No: 40765/02, 28/2/2007, § 54).

29. Reisner/Türkiye (B. No: 46815/09, 21/7/2015, §§ 48-50) kararına konu olayda ise bir bankaya el konulması işleminin yargı kararıyla iptal edilmesine rağmen bu bankanın üçüncü bir kişiye satışı nedeniyle söz konusu yargı kararının uygulanmaması söz konusudur. AİHM, başvurucunun dava açabilmekle birlikte iptal kararının icrasının mümkün olamadığına dikkati çekmiştir. AİHM'e göre yerel icra usulünün karmaşıklığı veya devletin bütçe sistemi, Sözleşme uyarınca bağlayıcı ve icra edilebilir yargısal kararların makul bir süre içinde icra edilmesini herkes için sağlama yükümlülüğünden devleti muaf tutamaz.

V. İNCELEME VE GEREKÇE

30. Anayasa Mahkemesinin 7/12/2022 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Kararın İcrası Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

31. Başvurucu; Mahkeme tarafından verilen iptal kararının Komisyon tarafından yedi yıl geçmesine rağmen uygulanmadığını, yaşanılan olay nedeniyle engelli hâle geldiğini, kararın uygulanmamasıyla birçok haktan mahrum kaldığını belirterek mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

32. Bakanlık görüşünde; başvurucunun bireysel başvurudan bir gün önce Mardin 1. İdare Mahkemesinde maddi ve manevi tazminat davası açtığı, neticesinde maddi tazminat açısından karar verilmesine yer olmadığı, manevi tazminat talebinin kabulüne karar verildiği, bu kararın 14/4/2021 tarihinde kesinleştiği ifade edilmiştir. Başvurucunun açmış olduğu tazminat davasında Komisyon tarafından herhangi bir işlem yapılmaması sebebi ile manevi tazminata hükmedilmesinin başvurucunun mağdur sıfatının devam edip etmediği noktasında değerlendirilebileceği, makul sürede yargılanma hakkına yönelik şikâyet yönünden ise başvuruya konu olayın karmaşıklığının hesaplamalarda dikkate alınabileceği belirtilmiştir.

33. Başvurucu Bakanlık görüşüne karşı beyanında; bireysel başvuruda bulunduğu tarihte tazminat davasına ilişkin kararın verilmemiş olduğunu belirtmiştir.

2. Değerlendirme

34. Anayasa'nın "Hak arama hürriyeti" kenar başlıklı 36. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir."

35. Anayasa’nın 138. maddesinin son fıkrası şöyledir:

"Yasama ve yürütme organları ile idare, mahkeme kararlarına uymak zorundadır; bu organlar ve idare, mahkeme kararlarını hiçbir suretle değiştiremez ve bunların yerine getirilmesini geciktiremez."

36. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Bu çerçevede başvurucunun yukarıda yer verilen şikâyetlerinin özünün kesinleşmiş yargı kararının uygulanmadığı hususuna ilişkin olduğu görüldüğünden belirtilen ihlal iddiası niteliği gereği kararın icrası hakkı bağlamında incelenmiştir.

a. Kabul Edilebilirlik Yönünden

37. Anayasa Mahkemesi Genel Kurulu Erol Aksoy ([GK], B. No: 2016/11026, 12/12/2019) kararında, 2577 sayılı Kanun'un 28. maddesinin üçüncü fıkrasında öngörülen tazminat yolunun idarenin mahkeme kararlarını uygulama yönündeki anayasal yükümlülüklerini ortadan kaldırmadığını, bu tazminat hükümlerinin kararın uygulanmamasının alternatif bir yolu olarak kabul edilemeyeceğini ve idareyi kararı uygulamaktan alıkoymaması gerektiğini ifade etmiştir. Ayrıca idarenin hukuki veya fiilî imkânsızlıklar olsa dahi her durumda kararı uygulamak için elinden gelen her gayreti gösterdiğini ve ilgiliye eski hâle getirme ilkesine

göre en uygun alternatif çözümü önererek yargı kararına uyma iradesini haiz olduğunu ortaya koyması gerektiği belirtilmiştir. Bu doğrultuda kesinleşmiş bulunan yargı kararlarının uygulanmadığı durumlarda kararın icrası hakkından şikâyet edebilmek adına başvurucuların başka bir yolu tüketmeye, tazminat davası açmaya zorlanamayacağı tespit edilmiştir (Erol Aksoy, §§ 47-58).

38. Somut başvuruda, kesinleşmiş bir iptal hükmünün icra edilmediği yönünde ihlal iddiasında bulunulduğundan başvurucuların ayrıca başka bir yolu tüketmesine gerek bulunmamaktadır.

39. Başvurucu bireysel başvuru yaptıktan sonra Mardin 1. İdare Mahkemesinde iptal kararının yerine getirilmediğinden bahisle maddi ve manevi tazminat davası açmışsa da İdare Mahkemesince Komisyonun karar vereceği değerlendirilerek maddi tazminata hükmedilmemiş, 5.000 TL manevi tazminata hükmedilmiştir. Bu davanın kararın icrasını sağlamadığı açıktır. Nitekim Komisyon tarafından hala karar verilmemiştir. İdare Mahkemesince manevi tazminata hükmedilmişse de bu miktar ancak Anayasa Mahkemesince verilecek olan tazminatın değerlendirilmesinde dikkate alınabilir. Bu durumda başvurucunun mağdur sıfatının halen devam ettiği değerlendirilmiştir.

40. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan kararın icrası hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Esas Yönünden

i. Genel İlkeler

41. Hukuk güvenliği ve hukukun üstünlüğünün sağlanabilmesi için devletin her türlü işlem ve eyleminin yargı denetimine açık olması gerekir. Nitekim Anayasa’nın 125. maddesinin birinci fıkrasının ilk cümlesinde “İdarenin her türlü eylem ve işlemlerine karşı yargı yolu açıktır.” denilmek suretiyle bu husus anayasal güvenceye kavuşturulmuştur. Ancak hukuk güvenliğinin ve hukukun üstünlüğünün sağlanması için devletin işlem ve eylemlerine karşı yargı yolunun açık tutulması yeterli olmayıp yargı mercileri tarafından verilen kararların gecikmeksizin uygulanması da gerekir. Yapılan yargısal denetim neticesinde bir işlemin hukuka aykırı olduğu tespit edilmesine rağmen işlemin iptali yönündeki kararın uygulanmaması, devletin işlem ve eylemlerine karşı yargı yolunun açık tutulmasını anlamsız hâle getirir. Zira hukuk güvenliği ve hukukun üstünlüğü sadece hukuka aykırılıkların tespit edilmesiyle değil bunların tüm sonuçlarıyla ortadan kaldırılmasıyla sağlanabilir (AYM, E.2012/73, K.2013/107, 3/10/2013).

42. Anayasa'nın 138. maddesinin dördüncü fıkrasına göre yasama ve yürütme organları ile idare, mahkeme kararlarına uymak zorundadır. Bu hükümde mahkeme kararlarına uyma ve bu kararları değiştirmeksizin yerine getirme hususunda yasama ve yürütme organları ile idare lehine herhangi bir istisnaya yer verilmemiştir. Yargı kararlarının ilgili kamu makamlarınca zamanında yerine getirilmediği bir devlette, bireylerin yargı kararıyla kendilerine sağlanan hak ve özgürlükleri tam anlamıyla kullanabilmeleri mümkün olmaz. Dolayısıyla devlet, yargı kararlarının zamanında icra edilmesini sağlayarak bireyler aleyhine oluşabilecek hak kayıplarını engellemekle ve bu yolla bireylerin kamu otoriteleri ile hukuk sistemine olan güven ve saygılarını korumakla yükümlüdür. Bu sebeple Anayasa'nın 2. maddesinde öngörülen hukuk devleti ilkesinin bir gereği olarak bireylerin kamu otoritesi ve hukuk sistemine olan güven ve saygılarını koruma adına vazgeçilemez bir görev ifa eden

yargı kararlarının zamanında icra edilmeyerek sonuçsuz bırakılması kabul edilemez (bazı farklılıklarla birlikte bkz. Arman Mazman, B. No: 2013/1752, 26/6/2014, § 61).

43. Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrasında, herkesin yargı organlarına davacı veya davalı olarak başvurabilme ve bunun doğal sonucu olarak da iddia, savunma ve adil yargılanma hakkı güvence altına alınmıştır. Anılan maddeyle güvence altına alınan adil yargılanma hakkı, kendisi bir temel hak niteliği taşımasının ötesinde diğer temel hak ve özgürlüklerden gereken şekilde yararlanılmayı ve bunların korunmasını sağlayan en etkili güvencelerden biridir. Bu bağlamda Anayasa'nın yasama ve yürütme organları ile idarenin mahkeme kararlarına uyma zorunluluğunu ve mahkeme kararlarının değiştirilemeyeceği ile uygulanmasının geciktirilemeyeceğini ifade eden 138. maddesinin de adil yargılanma hakkının kapsamının belirlenmesinde gözetilmesi gerektiği açıktır (Arman Mazman, § 57).

44. Anayasa’nın 36. maddesinde ifade edilen hak arama özgürlüğü ve adil yargılanma hakkı, sadece yargı mercileri önünde davacı ve davalı olarak iddia ve savunmada bulunma hakkını değil yargılama sonunda hakkı olanı elde etmeyi de kapsayan bir haktır (AYM, E.2009/27, K.2010/9, 14/1/2010).

45. Kararın icrası hakkı, mahkemeye erişim hakkı ve karar hakkı ile birlikte adil yargılanma hakkının güvencelerinden olan mahkeme hakkının bir unsurunu oluşturmaktadır (Filiz Fırat, B.No:2014/10305, 5/12/2017, § 29). Mahkeme kararlarının uygulanması yargılamanın dışında olmakla birlikte onu tamamlayan ve yargılamanın sonuç doğurmasını sağlayan bir unsurdur. Karar uygulanmazsa yargılamanın da bir anlamı olmayacaktır. Bu nedenle yargı kararlarının uygulanması mahkeme hakkı kapsamında değerlendirilmektedir. Buna göre yargılama sonucunda mahkemenin bir karar vermiş olması yeterli değildir, ayrıca bu kararın etkili bir şekilde uygulanması da gerekir. Hukuk sisteminde, nihai mahkeme kararlarını taraflardan birinin aleyhine sonuç doğuracak şekilde uygulanamaz hâle getiren düzenleme ve uygulamalar bulunması veya mahkeme kararlarının icrasının herhangi bir şekilde engellenmesi hâllerinde mahkeme hakkı da anlamını yitirecektir (Mustafa Ekşi, B. No: 2014/7711, 24/1/2018, § 27).

46. Kesin hükme saygı, uluslararası hukuk düzenine özgü hukukun genel ilkelerinden biri olarak kabul görmektedir. Anayasa'nın 138. maddesinin son fıkrasında düzenlenen yargı kararlarının geciktirilmeksizin uygulanması yükümlülüğü, hukukun genel ilkelerinden biri olarak da kabul edilen kesin hükme saygı ilkesinin de bir gereğidir. Çünkü bir hukuk sisteminde yargının verdiği ve bağlayıcı olan kesin hüküm zarar gören taraflardan biri açısından işlevsiz duruma getirilmişse adil yargılanma hakkının sağladığı güvencelerin bir anlamı kalmayacaktır (Arman Mazman, § 65).

ii. İlkelerin Olaya Uygulanması

47. Somut olayda başvurucu, mayına basması neticesinde sakatlandığını ileri sürerek 5233 sayılı Kanun kapsamında kurulan Komisyona başvurmuştur. Komisyon tarafından başvurucu yaşanılan olayda kusurlu olarak görülmüş ve talebi reddedilmiştir. Başvurucu tarafından Komisyon kararının iptali istemiyle dava açılmış ve Mahkeme, Komisyon kararının iptaline karar vermiştir. Başvurucu, verilen iptal kararının Komisyon tarafından uygulanmadığından şikâyet etmektedir.

48. Öncelikle Komisyonun icra yükümlülüğünü doğuran bir yargı kararının bulunup bulunmadığının incelenmesi gerekir. İdare Mahkemesinin 15/1/2015 tarihli kararı incelendiğinde başvurucu hakkında Şırnak Zarar Tespit Komisyonunca verilen kararın iptal

edildiği görülmektedir. İdari mahkemelerce iptal kararı verilmesi, idari işlemin hukuksal varlığını sona erdirir. Bununla birlikte idarenin, iptal edilen işlemin etkilerini gidermek için -gerekirse yeni bir işlem tesis etmek de dâhil olmak üzere- her türlü tedbiri alma yükümlülüğü doğar. Komisyonun bu yükümlülüğünün dayanağı kuşkusuz Anayasa'nın emredici nitelikteki 138. maddesinin dördüncü fıkrası hükmüdür. Nitekim 2577 sayılı Kanun'un 28. maddesinin (1) numaralı fıkrasında da işlemi tesis eden idarenin iptal kararının gereğini gecikmeksizin ve her hâlde kararın kendisine ulaştığı tarihten itibaren otuz gün içinde yerine getirmesi gerektiği hükme bağlanmıştır. Dolayısıyla Komisyon aleyhine verilmiş, kesin ve icra edilebilir bir yargı kararının bulunduğu açıktır.

49. İkinci olarak çözümlenmesi gereken mesele ise iptal kararının icra edilip edilmediğidir.

50. Kararın icrası hakkı; uyuşmazlığın mahiyeti, icra edilecek kararın niteliği, yargılama sırasında veya sonrasında meydana gelen maddi ve hukuki koşulların olası etkileri nedeniyle yargı kararının mutlak anlamda aynen uygulanmasının sağlanması yönünde bir güvenceyi içermemektedir. Bunun yanında bir iptal kararını icra etmenin fiilen veya hukuken imkânsız olduğu olağanüstü koşullarda dahi idarenin uygulama yükümlülüğü ortadan kalkmamaktadır. Aynen icranın hukuken veya fiilen imkânsız olduğu hâllerde ifanın şeklinde değişikliğe gidilmesi mümkün görülmelidir. Aynen icranın önünde engellerin mevcut olduğu durumlarda icra biçiminde değişikliğe gidilmesi mümkün olsa da bunun ilgilinin yeniden yargıya başvurmasına gerek kalmayacak şekilde yapılmasına ve alternatif tedbirin kişiye sağlayacağı tatminin aynen icraya nazaran bariz bir nispetsizlik içinde olmamasına özen gösterilmelidir. İdare, hukuki veya fiilî imkânsızlıklar olsa dahi her durumda kararı uygulamak için elinden gelen her gayreti gösterdiğini ve kararı uygulama önündeki engellerin aşılamaz olduğunu ispatlamak zorundadır. Bu gibi hâllerde idare, ilgiliye eski hâle getirme ilkesine göre en uygun alternatif çözümü önererek söz konusu karara uyma iradesinde olduğunu açıkça ortaya koymalıdır (benzer değerlendirmeler için bkz. Erol Aksoy, § 53).

51. İdare Mahkemesi kararının uygulanıp uygulanmadığının incelenmesinde davanın konusunun ve iptal kararının gerekçesinin tespiti önem taşımaktadır. İdare Mahkemesinin 15/1/2015 tarihli kararında davanın konusu "5233 sayılı Kanun uyarınca yapılan başvurunun reddine ilişkin Şırnak Valiliği Terör ve Terörle Mücadeleden Doğan Zararların Karşılanması Komisyon Başkanlığı'nın 15/11/2011 tarih ve 1658 sayılı kararı" biçiminde kurulmuş ve nihayetinde de bu kararın iptaline hükmedilmiştir. Kararın gerekçesinde ise başvurucunun yaralanmak suretiyle maruz kaldığı zararda kastının bulunmadığı, kendi kusur ve ihmali söz konusu olsa da bunun ancak indirim sebebi olarak gözönünde bulundurulması gerektiği vurgulanmıştır. Bu durumda Mahkeme kararında belirtilen hususlar Komisyon tarafından dikkate alınarak başvurucu hakkında yeniden bir karar alındığı takdirde yargı kararı icra edilmiş olacaktır.

52. Başvuru kapsamında yapılan yazışmalar neticesinde 2015-2016 yıllarında Komisyon arşivinin terör olayları nedeniyle zarar gördüğü, arşiv düzenlemesi yapıldıktan sonra karar alınacağı belirtilmiş ise de gelinen süreçte idari makamların yargı kararını yerine getirmek amacıyla ne gibi girişimlerde bulunduğu, konuyu hızlandırmak için nasıl tedbirler aldığı ortaya konulamamıştır.

53. Tüm bu koşullar gözetildiğinde mahkeme kararının gereği gibi icra edilmediği, dolayısıyla kararın icrası hakkının ihlal edildiği kanaatine varılmıştır.

54. Açıklanan gerekçelerle başvurucunun Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan

adil yargılanma hakkı kapsamında kararın icrası hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları

55. Başvurucu, yaşadığı olay nedeniyle başlattığı hukuki sürecin on yedi yıldır sonuçlanmadığını belirterek uzun süren yargılama nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

2. Değerlendirme

a. Kabul Edilebilirlik Yönünden

56. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Esas Yönünden

57. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin idari yargılamanın süresi tespit edilirken sürenin başlangıç tarihi olarak davanın ikame edildiği tarih, sürenin sona erdiği tarih olarak -çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde- yargılamanın sona erdiği, yargılaması devam eden davalar yönünden ise Anayasa Mahkemesinin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin şikâyetle ilgili kararını verdiği tarih esas alınır (Selahattin Akyıl, B. No: 2012/1198, 7/11/2013, §§ 45, 47).

58. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin idari yargılama süresinin makul olup olmadığı değerlendirilirken yargılamanın karmaşıklığı ve kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun yargılamanın süratle sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar dikkate alınır (Selahattin Akyıl, § 41).

59. Bu hususlara ek olarak Anayasa Mahkemesi 5233 sayılı Kanun kapsamında yapılan yargılamalarda komisyonların belli bir dönem içinde geçici olarak olağanüstü iş yükü artışı ile karşılaşmasından kaynaklanan gecikmelerde, kamu otoritelerince zamanında ve yeterli tedbirlerin alınmış olup olmadığını da gözönünde bulundurmaktadır. Gerekli tedbirler alınmışsa makul sürenin hesaplanmasında olağan yargılamalara kıyasla daha esnek bir yaklaşım benimsenmektedir (Sabri Çetin, B. No: 2013/3007, 6/2/2014, §§ 60, 72; Mahmut Can Arslan, B. No: 2013/3008, 6/2/2014, §§ 59-71; Mehmet Gürgen, B. No: 2013/3202, 6/2/2014, §§ 57, 67; Celal Demir, B No: 2013/3309, 6/2/2014, §§ 57, 69).

60. Anılan ilkeler ve Anayasa Mahkemesinin benzer başvurularda verdiği kararlar dikkate alındığında 22/7/2005 tarihinde Komisyona yapılan başvuru ile başlayan sürecin iptal kararı üzerine hâlen Komisyon aşamasında olması nedeniyle nihai karar tarihi olarak Anayasa Mahkemesinin karar tarihi dikkate alınmıştır. İdari ve yargısal süreçte geçen yaklaşık 17 yıl 4 aylık sürenin makul olmadığı sonucuna varılmıştır.

61. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

C. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

62. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri

Hakkında Kanun'un 50. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"(1) Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir…

(2) Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

63. Başvurucu; ihlalin tespit edilmesi ve120.000 TL maddi ve 50.000 TL manevi tazminata karar verilmesi talebinde bulunmuştur.

64. Anayasa Mahkemesinin Mehmet Doğan ([GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018) kararında ihlal sonucuna varıldığında ihlalin nasıl ortadan kaldırılacağı hususunda genel ilkeler belirlenmiştir. Anayasa Mahkemesi diğer bir kararında ise bu ilkelerle birlikte ihlal kararının yerine getirilmemesinin sonuçlarına da değinmiş ve bu durumun ihlalin devamı anlamına geleceği gibi ilgili hakkın ikinci kez ihlal edilmesiyle sonuçlanacağına işaret etmiştir (Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019).

65. Bireysel başvuru kapsamında bir temel hakkın ihlal edildiğine karar verildiği takdirde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırıldığından söz edilebilmesi için temel kural, mümkün olduğunca eski hâle getirmenin yani ihlalden önceki duruma dönülmesinin sağlanmasıdır. Bunun için ise öncelikle ihlalin kaynağı belirlenerek devam eden ihlalin durdurulması, ihlale neden olan karar veya işlemin ve bunların yol açtığı sonuçların ortadan kaldırılması, varsa ihlalin sebep olduğu maddi ve manevi zararların giderilmesi, ayrıca bu bağlamda uygun görülen diğer tedbirlerin alınması gerekmektedir (Mehmet Doğan, §§ 55, 57).

66. İncelenen başvuruda, mahkeme kararının icra edilmemesi nedeniyle kararın icrası hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşılmıştır. Dolayısıyla ihlal idarenin mahkeme kararını uygulamamasından kaynaklanmıştır.

67. Bu durumda kararın bir örneğinin ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için Şırnak Valiliğine gönderilmesine karar verilmesi gerekmektedir.

68. Somut olayda aynı zamanda idarenin, mahkeme kararını geçen süreye rağmen uygulamaması makul sürede yargılanma hakkına ilişkin ihlali de ağırlaştırmıştır.

69. İhlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararı karşılığında başvurucuya talebi dikkate alınarak 50.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir. Başvurucunun uğradığını iddia ettiği maddi zarar ile tespit edilen ihlal arasında illiyet bağı bulunmayıp başvurucu da yeterli bilgi ve belge sunmadığından maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

70. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 364,60 TL harç ve 9.900 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 10.264,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Kararın icrası hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. 1. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki kararın icrası hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

2. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin kararın icrası hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için Şırnak Valiliğine GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucuya net 50.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

E. 364,60 TL harç ve 9.900 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 10.264,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemenin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 7/12/2022tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

B.A. VE DİĞERLERİ

B. No: 2019/4610 | Karar tarihi: 07.12.2022

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/4610

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

B.A. VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/4610)

Karar Tarihi: 7/12/2022

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

GİZLİLİK TALEBİ KABUL

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Üyeler : M. Emin KUZ

Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Kenan YAŞAR

Raportör : Berrak YILMAZ

Başvurucular : 1. B.A.

2. E.A.

3. E.S.A.

Başvurucular Vekili : Av. Seda SÖZEN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, tıbbi ihmal sonucu zarara uğranılması nedeniyle kişinin maddi ve manevi varlığını koruma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Birinci başvurucu 26/9/2006 tarihinde Ankara Etlik Doğumevi ve Kadın Hastanesi Doğum Servisinde üçüncü başvurucuyu dünyaya getirmiştir. Birinci ve ikinci başvurucu üçüncü başvurucunun anne ve babasıdır. Bebeğin doğumundan sonra brakial plexus paralizi ön tanısı ile sağ kol grafisi çekilmiş ve bebekte klavikula kırığı tespit edilmiştir. Birinci başvurucuya bebeğin ortopedi ve fizik tedavi uzmanlarınca yapılacak konsültasyon sonucu muayene edilmesi tavsiye edilerek başvurucu, bebekle birlikte 28/9/2006 tarihinde taburcu edilmiştir.

3. Başvurucular Sağlık Bakanlığına (İdare) başvurarak hastanede yapılan tıbbi müdahalelerde hizmet kusuru işlenerek bebeğin sağ kolunun sakat kalmasına sebebiyet verildiğini ileri sürmüş, maddi ve manevi tazminat talebinde bulunmuştur. İdare 24/8/2009 tarihinde talebi reddetmiştir. İdare; ret kararında personeline, dolayısıyla kendisine atfı kabil kusur bulunmadığı belirtilmiştir.

4. Başvurucular Ankara 9. İdare Mahkemesinde (Mahkeme) 23/10/2009 tarihinde 70.000 TL maddi, 60.000 TLmanevi tazminat talebiyle tam yargı davası açmıştır. Mahkeme, İdarenin hizmet kusurunun bulunup bulunmadığının belirlenmesi için Adli Tıp Kurumu (ATK) Genel Kurulundan rapor alınmasına karar vermiştir. ATK 3. Adli Tıp İhtisas Kurulu 29/6/2011 tarihli raporunda; birinci başvurucuya uygulanan tıbbi müdahale sırasında bebekte meydana gelen brakial pleksus yaralanması ve klavikula kırığının doğum eyleminin beklenebilir komplikasyonları arasında olduğu, davalı İdareye yönelik hizmet kusurunun tespit edilemediği belirtilmiştir.

5. Başvurucular bu rapora itiraz etmiştir. İtiraz dilekçesinde başvurucular; ATK raporunun eksik ve yetersiz olduğunu, nitekim doğum sırasında gerçekleşen bir komplikasyonun kadın doğum doktoru olmadan değerlendirilmesinin imkânsız ve yetersiz olduğunu, raporun kadın doğum uzmanı olmadan hazırlandığını, bu nedenle kadın doğum uzmanı bir doktorunda bulunduğu, uzman bilirkişilerden oluşan bir kurul tarafından yeniden inceleme yapılması gerektiğini belirtmiştir.

6. Mahkemece 11/7/2013 tarihli kararıyla davanın reddine karar verilmiştir. Kararın gerekçesinde; söz konusu ATK raporuna atıf yapılmış ve yapılan takip ve tedavilerin tıp kurallarına uygun olduğu, hastane koşullarından ve doktorların hizmet kusurundan kaynaklandığınailişkin olarak hukuken kabul edilebilir somut bir bilgi ve belge ya da delilin bulunmadığı, bu nedenle davalı İdareye izafe edilebilecek bir kusur bulunmadığı vurgulanmıştır.Başvurucuların temyiz ettiği karar, Danıştay Onbeşinci Dairesinin 3/4/2018 tarihli kararıyla vekâlet ücretine ilişkin kısım dışında onanmıştır.

7. Başvurucuların karar düzeltme istemi Danıştay Onbeşinci Dairesinin 29/11/2018 tarihli kararıyla reddedilmiştir.

8. Başvurucular nihai hükmü 10/1/2019 tarihinde öğrendikten sonra 8/2/2019 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

9. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

10. Başvurucular, yargılamanın çok uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

11. Başvuru, makul sürede yargılanma hakkı kapsamında incelenmiştir.

12. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

13. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin idari yargılamanın süresi tespit edilirken sürenin başlangıç tarihi olarak davanın ikame edildiği tarih; sürenin sona

erdiği tarih olarak -çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde- yargılamanın sona erdiği, yargılaması devam eden davalar yönünden ise Anayasa Mahkemesinin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin şikâyetle ilgili kararını verdiği tarih esas alınır (Selahattin Akyıl, B. No: 2012/1198, 7/11/2013, §§ 45, 47).

14. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin idari yargılama süresinin makul olup olmadığı değerlendirilirken yargılamanın karmaşıklığı ve kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun yargılamanın süratle sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar dikkate alınır (Selahattin Akyıl, § 41).

15. Somut başvuru açısından sürenin başladığı tarih, tam yargı davasının açıldığı 23/10/2009 tarihidir. Sürenin bitiş tarihi ise kararın kesinleştiği 29/11/2018 tarihidir.

16. Anılan ilkeler ve idari yargıdaki 9 yıl 1 ay 6 günlük yargılama süresi birlikte değerlendirildiğinde yargılamanın makul sürede gerçekleştiğini söylemek mümkün değildir. Yargılama sürecinde, başvuruculaın tam yargı davasının hızlı ve etkili bir şekilde sonuçlanmasındaki menfaati ile gecikmesinde esaslı bir etkisinin olmaması, davanın taraflarının çok fazla kişiden oluşmaması ve davanın çok karmaşık olmaması gibi hususlar gözönünde bulundurulduğunda, bir bütün olarak idari yargılamanın makul sürede sonuçlandırılmadığı kanaatine varılmıştır.

17. Açıklanan gerekçelerle başvuruculaın Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Kişinin Maddi ve Manevi Varlığını Koruma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

18. Başvurucular; doğum sırasında üçüncü başvurucunun sağ kolunun kalıcı şekilde sakatlandığını, bu sakatlığın nedeni olarak gösterilen doğum sonrası komplikasyonun kadın doğum uzmanı bulunmayan ATK tarafından kadın doğum uzmanı olmadan hazırlanan raporda değerlendirildiğini, rapora yaptıkları itirazın Mahkemece dikkate alınmayıp bu rapora dayanılarak karar verildiğini vurgulamıştır. Başvuruculardoğum sırasındaki uygulamayla ilgili iddialarının ATK raporu ve mahkeme kararlarında yeterince incelenip araştırılmadığını, kararların gerekçelendirilmediğini, birinci başvurucu taburcu olurken hastane yetkilileri tarafından söz konusu komplikasyonun bebeğin sağ kolunun sakatlığına neden olabileceğine ilişkin bilgi verilmediğini ve İdarenin kusursuz sorumluluğu bulunduğunu belirterek kişinin maddi ve manevi varlığının korunması ve geliştirilmesi hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

19. Başvuru, kişinin maddi ve manevi varlığını koruma hakkı kapsamında incelenmiştir.

20. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan kişinin maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

21. Kişinin maddi ve manevi varlığını koruma hakkı kapsamında hukuki sorumluluğu ortaya koymak adına adli ve idari yargıda açılacak tazminat davalarının makul derecede dikkatli ve özenli inceleme şartını yerine getirmesi gerekmektedir. Derece mahkemelerinin bu tür olaylara ilişkin yürüttükleri yargılamalarda Anayasa'nın 17. maddesinin gerektirdiği seviyede derinlik ve özenle bir inceleme yapıp yapmadıklarının ya da ne ölçüde yaptıklarının da Anayasa Mahkemesi tarafından değerlendirilmesi gerekmektedir. Zira derece

mahkemelerinin bu konuda gösterdiği hassasiyet, yürürlükteki yargı sisteminin daha sonra ortaya çıkabilecek benzer hak ihlallerinin önlenmesinde sahip olduğu önemli rolün zarar görmesine engel olacaktır (Yasin Çıldır, B. No: 2013/8147, 14/4/2016, § 57; Tevfik Gayretli, B. No: 2014/18266, 25/1/2018, § 32).

22. Diğer taraftan belirtmek gerekir ki olayların oluşumuna ilişkin delillerin değerlendirilmesi öncelikle idari ve yargısal makamların ödevidir. Aynı şekilde başvuru dosyasında bulunan tıbbi bilgi ve belgelerden hareketle bilirkişilerin vardığı sonuçların doğruluğu hakkında fikir yürütmek Anayasa Mahkemesinin görevi değildir (Mehmet Çolakoğlu, B. No: 2014/15355, 21/2/2018, § 47). Ancak kişinin maddi ve manevi varlığını koruma hakkı kapsamında yerine getirmek zorunda olduğu usul yükümlülüklerinin somut olayda yerine getirilip getirilmediğinin nesnel bir şekilde değerlendirilmesi için ilgili anayasal kurallar bağlamında derece mahkemelerinin kendilerine tanınmış takdir yetkileri çerçevesinde hareket edip etmediklerinin denetlenmesi gerekir. Bu bağlamda müdahaleyi haklı göstermek için öne sürülen gerekçelerin ilgili ve yeterli olup olmadığı incelenmelidir (Murat Atılgan, B. No: 2013/9047, 7/5/2015,§ 44).

23. Somut olayda derece mahkemesince hizmet kusurunun tespitine yönelik olarak ATK'ya bilirkişi incelemesi yaptırılmıştır. Kurul, birinci başvurucuya doğum sırasında uygulanan tıbbi müdahale sırasında bebekte meydana gelen brakial pleksus yaralanması ve klavikula kırığının doğum eyleminin beklenebilir komplikasyonları arasında olduğu,İdareye yönelik hizmet kusurunun tespit edilemediği yönünde görüş bildirmiştir. Mahkeme bu rapora dayanarak İdarenin kusurlu olmadığını tespit ederek davanın reddine karar vermiştir.

24. Somut olayda başvuruculaın yargılama aşamasında söz konusu ATK raporuna yaptıkları itirazda, raporun kadın doğum uzmanı olmadan hazırlandığını, doğum sırasında gerçekleşen bir komplikasyonun kadın doğum doktoru olmadan değerlendirilmesinin yetersiz olduğunu vurguladığı ve kadın doğum uzmanı bir doktorun da hazır bulunduğu bir kurul tarafından yeniden inceleme yapılmasını talep ettiği görülmektedir. Başvuruculaın bu iddiasını dava aşamasında ve temyiz dilekçesinde ileri sürdüğü ancak Mahkemenin ve temyiz merciinin kararında bu konuyla ilgili hiçbir gerekçeye yer verilmediği gözetildiğinde anılan iddianın yargılama makamları tarafından karşılanmadığı anlaşılmaktadır (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. AİHM, Aydoğdu/Türkiye, B. No: 40448/06, §§ 100-102).

25. Bir tıbbi müdahale sonrası meydana gelen zarar, meslek kuralı ihlali ya da komplikasyon nedeniyle ortaya çıkabilir. Ancak zararın komplikasyon sonucu oluştuğunun söylenebilmesi için hekimin üzerine düşen özen yükümlülüğünü yerine getirip getirmediğini, tıbbi teşhis, müdahale ve tedavi sürecindemeslek kurallarını ihlal edip etmediğini, ihlal ettiyse ortaya çıkan zarar ile tıbbi müdahale arasında bir illiyet bağının olup olmadığını ortaya koyacak bir bilirkişi incelemesi yapılmalıdır. Bilirkişi raporunun yeterliliğinden bahsedebilmek için raporun somut olaya uygun uzmanlığa sahip tıp mesleği mensubu kişilerce hazırlanması, bunun yanında raporda yukarıda anılan hususların araştırılıp tereddüde mahal vermeyecek şekilde açıklanması elzemdir.

26. Somut olayda ise başvurucular iddiasını üçüncü başvurucunun sakat kalmasında, seçilen doğum yöntemi ile doğumun gerçekleştirilmesi sırasındaki hatalı işlemlerin ve taburcu olurken sakatlığın söylenmemesi dolayısıyla tedaviye geç başlanmasının rolü olduğu hususlarına dayandırmaktadır. Başvuruculaın bu esaslı itirazlarını bilirkişi raporunun kadın doğum uzmanı olmadan ve eksik incelemeyle hazırlandığı yönündeki iddialarını temellendirmede kullandığı ancak Mahkemenin bu iddiaları karşılayacak yeterlikte gerekçe

sunmadan, dolayısıyla üçüncü başvurucunun sakat kalmasının hekim hatasından mı yoksa komplikasyondan mı kaynaklandığını tam olarak ortaya koymadan karar verdiği görülmüştür.

27. Bu durumda oluşabilecek komplikasyonlara ilişkin olarak bir araştırma yapılmamış ve bu konu açıklığa kavuşturulamamıştır. Ayrıca derece mahkemelerinin kararlarında, birinci başvurucunun taburcu olurken hastane yetkilileri tarafından söz konusu komplikasyonun bebeğin sağ kolunun sakatlığına neden olabileceğine ilişkin olarak kendisine bilgi verilmediğine dair şikâyetinin de tartışılmadığı görülmektedir. Sonuç olarak birinci başvurucunun vücut bütünlüğüne yönelik tıbbi müdahale sonrasında söz konusu komplikasyon iddiası yönünden mahkeme kararlarında konuyla ilgili ve yeterli bir gerekçe ortaya konulmadığı anlaşılmaktadır. Üstelik başvuruculların belirtilen iddia ve şikâyetleri, yargılamanın sonucuna doğrudan etki edebilecek mahiyettedir. Dolayısıyla yargısal makamlarca bu değerlendirmelerin yapılmaması nedeniyle kişinin maddi ve manevi varlığının korunması ve geliştirilmesi hakkı bakımından kamu makamlarının pozitif yükümlülüklerini yerine getirmedikleri kanaatine varılmıştır.

28. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan kişinin maddi ve manevi varlığının korunması hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

29. Başvurucular, ihlalin tespiti ile 3.000.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

30. Başvuruda kişinin maddi ve manevi varlığını koruma hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiğiyargı mercilerince yapılması gereken iş, yenidenyargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

31. Bu durumda başvuruculların kişinin maddi ve manevi varlığının korunması hakkına yönelik ihlalin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunduğundan tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

32. Makul sürede yargılanma hakkının ihlalinin tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında net 47.000 TL manevi tazminatın başvuruculara müştereken ödenmesine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Kamuya açık belgelerde başvuruculların kimliğinin gizli tutulması talebinin KABULÜNE,

B. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

C. 1. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Kişinin maddi ve manevi varlığını koruma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

D. 1. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

2. Anayasa’nın 17. maddesinde güvence altına alınan kişinin maddi ve manevi varlığını koruma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

E. Kararın bir örneğinin kişinin maddi ve manevi varlığını koruma hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Ankara 9. İdare Mahkemesine (E.2009/1470, K.2013/1039) GÖNDERİLMESİNE,

F. Başvuruculara net 47.000 TL manevi tazminatın MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

G. 9.900 TL vekâlet ücretinin başvuruculara MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

H. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvuruculara Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

İ. Kararın bir örneğinin bilgi için Danıştay Onbeşinci Dairesine (E.2013/14014, K.2018/3307) ve Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 7/12/2022 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

MEHMET SEVER

B. No: 2019/4673 | Karar tarihi: 07.12.2022

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/4673

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

MEHMET SEVER BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/4673)

Karar Tarihi: 7/12/2022

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Üyeler : M. Emin KUZ

Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Kenan YAŞAR

Raportör : Mahmut ALTIN

Başvurucu : Mehmet SEVER

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonuna devredilmesine karar verilen bir bankada bulunan katılım fonu tutarı üzerine bloke konulması nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Başvurucu nihai hükmü 20/12/2018 tarihinde öğrendikten sonra 16/1/2019 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Mülkiyet Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

2. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Ayşe Sabahat Gencer ([GK], B. No: 2018/34950, 20/10/2022) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede tedbir kararının uzun süredir devam etmesinin başvurucuya şahsi olarak aşırı bir külfet yüklediği gerekçesiyle mülkiyet hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşılmıştır. Somut başvuruda da başvurucunun banka hesabı üzerindeki tedbirin 4 yıl 6 ayı aşan bir süre devam ettiği anlaşıldığından anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Bu

doğrultuda başvurucunun Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

3. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Selahattin Akyıl (B. No: 2012/1198, 7/11/2013) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede başvuruya konu yargılamada 9 ay 17 günlük yargılama süresinin makul olduğu sonucuna varılmıştır. Bu doğrultuda başvurunun bu kısmının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

4. Başvurucu, ihlalin tespiti ile 100.000 TL tazminat talebinde bulunmuştur. Başvuru konusu olayda ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmamaktadır. Somut olayda Anayasa Mahkemesinin ihlal kararı elkoyma tedbirinin kaldırılmasını gerektirmemektedir. Bununla birlikte Anayasa Mahkemesi, mülkiyet hakkına yapılan müdahaleyi ölçüsüz kılan tedbirin uzun sürmesine ilişkin olarak tedbir sürecinde mülkiyet hakkının gerektirdiği ivediliğin ve özenin gösterilmesi bakımından yargısal makamların sorumluluğu olduğuna dikkati çekmektedir (benzer değerlendirme için bkz. Hamit Alihansoy ve diğerleri, B. No: 2017/35581, 29/9/2020, § 66). Olayda ihlalin sonuçlarının ortadan kaldırılması bakımından etkin giderim yolu, tazminat olarak görülmektedir. Eski hâle getirme kuralı çerçevesinde ihlalin sonuçlarının bütünüyle ortadan kaldırılabilmesi için başvurucuya manevi zararları karşılığında net 13.500 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. 1. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

C. Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Başvurucuya 13.500 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

E. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin bilgi için İstanbul 6. İdare Mahkemesine (E.2018/681 K.2018/1191) GÖNDERİLMESİNE,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 7/12/2022 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

GÜLHİZAR KARTAL VE DİĞERLERİ

B. No: 2019/5850 | Karar tarihi: 07.12.2022

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/5850

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

GÜLHİZAR KARTAL VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/5850)

Karar Tarihi: 7/12/2022

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Üyeler : M. Emin KUZ

Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Kenan YAŞAR

Raportör : Murat İlter DEVECİ

Başvurucular : 1. Gülhizar KARTAL

2. Turgut KARTAL

3. Tülay BAŞOĞLU

Başvurucular Vekili : Av. Mehtap CABAK ÖZCAN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; maden ocağında çalışan işçilerin yaşamının korunması için gerekli tedbirlerinin alınmaması sonucu ölüm olayı meydana gelmesi ve bu olaydan doğan manevi zararın yetersiz şekilde tazmin edilmesi nedeniyle yaşam hakkının, tazminat davasıyla ilgili yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Türkiye Taşkömürü Kurumu (Taşkömürü Kurumu) Karadon Müessese Müdürlüğünce işletilen maden ocağındaki yeni servis kuyusu kat bağlantıları galerileri ve su atım tesisleri ile -540 kat galerisinin sürülmesi işi sözleşme ile Y... İnşaat San. ve Tic. A.Ş.ye (Yüklenici Şirket) verilmiştir. Bu işle ilgili çalışmaların sürdüğü yerde 17/5/2010 tarihinde bir patlama meydana gelmiş ve bunun sonucunda başvurucu Gülhizar Kartal'ın eşi, diğer başvuruculların ise babası olan D.K.nın da aralarında olduğu Yüklenici Şirkette çalışan otuz işçi vefat

etmiştir. Taşkömürü Kurumunun on bir çalışanı ise patlama sebebiyle yaralanmıştır. Başvurucuların yakınının cesedine olaydan yaklaşık sekiz ay sonra ulaşılabilmiştir. Anılan maden kazası nedeniyle yürütülen ceza soruşturması kapsamında yapılan incelemelere göre ölenlerin on sekizinin ölüm sebebi karbonmonoksit zehirlenmesidir.

3. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı (Çalışma Bakanlığı) İş Teftiş Kurulu Başkanlığı (Teftiş Kurulu) bahse konu olay nedeniyle düzenlediği rapora göre;

i. Olay günü -540 katında EKB 1 olarak adlandırılan akrosaj lağımında patlayıcı madde kullanımı sonucu göçük meydana gelmiştir. Bu göçük sonrasında ortaya çıkan gaz, EKB 2'yi havalandıran pervanenin etkisiyle EKB 2'ye taşınmış ve burada patlama konsantrasyonuna ulaştıktan sonra elektrikli ekipmanlardan kaynaklanan bir patlayıcının etkisiyle patlamıştır. Patlama yayılma yolu üzerindeki yol ayrımlarında etkisini sürdürmüştür. Olay, sönümlenme sonrasında oluşan karbonmonoksitin ortama hâkim olması ile tamamlanmıştır.

ii. -540 katına gelen hava miktarı dikkate alındığında kesitteki hava hızı yetersizdir ve sistemdeki hava kapıları güvenli değildir. Gaz izleme sisteminin çalışma esasları çalışanlara tebliğ edilmemiş, metan gazı seviyesi tehlikeli düzeye çıkmasına rağmen ilgilere haber verilmemiş, izleme merkezi ile ocak arasında seri bir düzenek oluşturulmamış ve ocak zamanında tahliye edilmemiştir. Tehlikeli ve zararlı gazların önceden tespiti için kullanılan sensörler gazların fiziksel özelliklerine uygun yerleştirilmemiş, sensörlerin yerleri ve ayarları değiştirilmiş ve sensörlerin donanımları amaç dışı kullanılmıştır. -540 katta çalışan Yüklenici Şirket işçilerine maske verilmemiş, maskelerin kullanılması hususunda denetim yapılmamış ve çalışanların sadece belirli bir kısmına karbonmonoksit maskelerini kullanma eğitimi verilmiştir. Teknik nezaretçi tarafından gerekli denetimler yapılmamıştır. Taşkömürü Kurumunca yapılmış bir risk analizi yoktur. Acil durumlarda işçilerin tahliyesi için kullanılan kafes, kablo döşeneceği gerekçesiyle olay günü devre dışı bırakılmıştır. Yüklenici Şirkete verilen işin asıl işin bir parçası olması, Yüklenici Şirketin kullandığı teknolojinin Taşkömürü Kurumunun kullandığı teknolojiden farklı olmaması ve Taşkömürü Kurumunun verilen işle ilgili uzmanlığının Yüklenici Şirkete göre daha fazla olması nedeniyle sözleşme ile kurulan alt işveren-üst işveren ilişkisi ilgili mevzuata aykırıdır. Bu nedenle Taşkömürü Kurumu, olayın meydana gelmesinden %30 oranında sorumludur.

iii. -540 katı kuyu irtibat lağımları olan EKB 1 ve EKB 2'nin tali havalandırmasında kullanılan elektrikli pervanelerin gücü, ana havalandırmadan gelen hava miktarına göre uygun değildir. EKB 1 ve EKB 2 arınlarına yapılan kontrol ve degaj sondajları arın çalışmalarının güvenliği açısından yeterli düzeyde yapılmamış ve kontrol sonuçlarına göre gerekli önlemler alınmamıştır. -540 katında kullanılan elektrik takımlarının kablo girişleri uygun değildir, kablolara ekler yapılmıştır ve kablolar gazlı ortama uygun nitelikte değildir. Alev sızdırmaz aygıtların cıvataları ile oynanmış ve cıvatalar iyi sıkılmamıştır. Alev sızdırmaz aygıtlar, alev sızdırmazlık işlevini kaybetmiştir. Ocak içindeki metan gazı seviyesi %1,5'i geçmesine rağmen kesiciler enerjiyi kesmemiş ve ocak içindeki çalışmalar devam etmiştir. EKB 1'i havalandıran pervane ile burada çalışan yükleyici aynı kesiciye, EKB 2'yihavalandıran pervane ile burada çalışan yükleyici ise ayrı bir kesiciye bağlanmıştır. Bu durum sistem güvenliğini ortadan kaldırmıştır. -540 katı irtibat lağımları ile su havuzlarında yapılan çalışmalarda düzenli olarak gaz ölçümleri yapılmamış ve ölçüm sonuçları düzenli olarak kayıt altına alınmamıştır. Tehlikeli ve zararlı gazların önceden tespiti için kullanılan sensörler gazların fiziksel özelliklerine uygun yerleştirilmemiş, sensörlerin yerleri ve ayarları değiştirilmiş ve sensörlerin donanımları amaç dışı kullanılmıştır. Yetkili kişilere yeterli sayıda gaz ölçüm cihazı verilmemiş ve gerekli yerlere otomatik gaz ölçüm cihazı

yerleştirilmemiştir. Yüklenici Şirket işçilerine maske verilmemiş, maskelerin kullanılması hususunda denetim yapılmamış ve çalışanların sadece belirli bir kısmına karbonmonoksit maskelerini kullanma eğitimi verilmiştir. Yüklenici Şirketin sağlık güvenlik belgesi ve acil durum planı yoktur. Risk değerlendirmesi vardır ancak bu değerlendirme iş yerine özgü riskleri kapsamamaktadır. Acil durumlarda işçilerin tahliyesi için kullanılan kafes, kablo döşeneceği gerekçesiyle olay günü devre dışı bırakılmıştır. Yüklenici Şirkette çalışan yirmi üç işçinin mesleki eğitim belgesi yoktur. Oysa çalıştığı işle ilgili eğitim almamış işçiler ağır ve tehlikeli işlerde çalıştırılamaz. Bu nedenle Yüklenici Şirket, olayın meydana gelmesinden %70 oranında sorumludur.

4. Başvurucular; olayın üzerinden beş aya yakın bir süre geçtikten sonra, yukarıda bahsi geçen rapordaki tespitleri esas alıp D.K.nın cesedinin hâlâ ocaktan çıkarılamadığını belirterek Taşkömürü Kurumuna, Yüklenici Şirkete, Yüklenici Şirketinyetkili iki müdür ve ortağı ile gaz izleme istasyonunda görevli bir maden mühendisine iş mahkemesi nezdinde tazminat davası açmıştır. Bu davada her bir başvurucu için 1.000 TL maddi tazminat ile başvurucu Gülhizar Kartal için 140.000 TL, diğer başvurucular için kişi başı 70.000 TL manevi tazminat talep edilmiştir. Yargılama sırasında başvurucular maddi tazminata ilişkin taleplerini ıslah yoluyla başvurucu Gülhizar Kartal için 136.476,95 TL'ye, başvurucu Tülay Kartal için 7.202,96 TL'ye, başvurucu Turgut Kartal için 2.180,95 TL'ye yükseltmiştir.

5. Yargılamayı yapan iş mahkemesi, gösterilen tanıkları dinlemiş; konuyu sosyal güvenlik mevzuatı çerçevesinde değerlendiren Sosyal Güvenlik Kurumu, Rehberlik ve Teftiş Başkanlığında görevli bir başmüfettiş tarafından hazırlanan inceleme raporu ile Teftiş Kurulunca hazırlanan raporu celbetmiş ve başvuruculaın yakınının ölümüyle sonuçlanan olay hakkında yürütülen ceza soruşturması ve kovuşturması kapsamında kusur yönünden alınan bilirkişi raporları ile başvuruya konu olayda yakınlarını kaybeden başka kişiler tarafından farklı mahkemelerde açılan bazı tazminat davalarında kusur yönünden alınan bilirkişi raporlarını dosyaya getirtmiştir. Bahse konu tazminat davalarında alınan iki raporda Teftiş Kurulunca hazırlanan raporla aynı yönde kusur değerlendirmesi yapılmıştır.

6. İş mahkemesi ayrıca başvuruculara sosyal güvenlikle ilgili mevzuat çerçevesinde yapılan ödemelerin peşin sermaye değerlerinin ve D.K.nın son aylığının emsallerine göre ne olduğuyla ilgili yazışmalar yapıp D.K.nın ölümü nedeniyle başvuruculaın ne ölçüde destekten yoksun kaldığı konusunda bilirkişi incelemesine başvurmuştur. Başvurucu Tülay Kartal'ın çalışmaya başlaması, başvurucu Turgut Kartal'ın ise öğrenim gördüğü okuldan mezun olması nedeniyle bilirkişiden bu yeni duruma göre ek rapor alınmıştır.

7. İş mahkemesi; ceza yargılamasının derdest olduğu, ceza soruşturması ve kovuşturması kapsamında alınan bilirkişi raporlarında D.K.ya kusur izafe edilmediği, ceza yargılamasında yeniden yaptırılacak kusur incelemesininişverenlerin sorumluluklarına etki etmeyeceği, ceza mahkemesince verilen beraat kararının hukuk yargılamasında delil teşkil etmeyeceği, mahkûmiyet kararıyla sonuçlansa bile ceza yargılamasındaki kusur değerlendirmesinin hukuk mahkemesini bağlamayacağı gerekçesiyle ceza yargılamasının sonuçlanmasını beklememiş ve davayı sadece Taşkömürü Kurumu ile Yüklenici Şirket yönünden kısmen de olsa kabul etmiştir. İş mahkemesince verilen kararda dosya içinde bulunan kusura ilişkin bilirkişi raporlarında kaza ile ilgili olarak farklı bir oluşun kabul edilmediğini belirtilerek olayın meydana gelmesinden Taşkömürü Kurumunun %30 oranında, Yüklenici Şirketin ise %70 oranında sorumlu olduğunu açıklanmıştır. Sonuç olarak iş mahkemesi bilirkişi ek raporu doğrultusunda başvurucular lehine maddi tazminata hükmedip manevi tazminat olarak başvurucu Gülhizar Kartal'a 42.000 TL, diğer başvuruculara ise ayrı ayrı 32.000 TL

ödenmesine karar vermiştir. Karara göre hüküm altına alınan maddi ve manevi tazminatlar için başvuruculara olay tarihinden itibaren yasal faiz ödenecektir ve alt işveren-üst işeveren ilişkisi nedeniyle Taşkömürü Kurumu ile Yüklenici Şirket tazminatlardan müştereken ve müteselsilen sorumludur.

8. Anılan kararı Taşkömürü Kurumu, Yüklenici Şirket ve başvurucular temyiz etmiştir. Başvuruculaların temyiz sebebi, lehlerine hükmedilen manevi tazminatların yetersizliğidir. Temyiz mercii, başvuruculaların temyiz istemini reddetmiş ancak hükme esas alınan destekten yoksun kalma tazminatı ile ilgili bilirkişi raporunda kullanılan yöntemde başvurucu Gülhizar Kartal yönünden yapılan hata nedeniyle iş mahkemesince verilen kararı bozmuştur. Bu bozma kararı sonrasında yapılan yargılamada bozma sebebi doğrultusunda yeni bir bilirkişi raporu alınmış ancak davalılar yararına usulü müktesep hak oluştuğu gerekçesiyle bozma kararına öncesinde verilen kararla manevi tazminatı da kapsayacak şekilde hüküm tesis edilmiştir. Başvuruculaların başka hususlara ek olarak, takdir edilen manevi tazminatların da yetersiz olduğu gerekçesiyle yaptıkları temyiz başvurusu, temyiz nedenlerinin yerinde olmadığı gerekçesiyle reddedilmiştir. Davanın açıldığı tarih ile nihai karar arasında geçen süre 8 yıl 3 ay 11 gündür.

9. Başvuru, nihai kararın 4/2/2019 tarihinde öğrenilmesinden sonra 22/2/2019 tarihinde yapılmıştır.

10. Başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Yaşam Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

11 Başvurucular; Taşkömürü Kurumunun maden çıkarma işinin bir bölümünü hukuka aykırı olmasına rağmen Yüklenici Şirkete devredip iş güvenliğiyle ilgili gerekli tedbirleri almadığını ve söz konusu tedbirlerin alınması ile ilgili olarak Yüklenici Şirketi denetlemediğini, yakınlarının ani ve acı bir şekilde öldüğünü, kaza sonrasında etkili bir arama ve kurtarma çalışması yapılmadığını, yakınlarının cesedinin kazadan sekiz ay sonra madenden çıkarılabildiğini, bu hususun manevi tazminat belirlenirken dikkate alınmadığını, ayrıca lehlerine hükmedilen manevi tazminatın benzer kazaları önleyebilecek yeterlilikte olmadığını iddia etmiştir. Başvurucular Çalışma Bakanlığı ve ilgili kamu kurumlarının -bu kurumların isimleri başvuru formunda belirtilmemiştir- iş sağlığı ve güvenliği ile ilgili denetim görevlerini yerine getirmemelerinden de yakınmıştır.

12. Başvuruculaların iddiaları yaşam hakkı kapsamında incelenmiştir.

13. Başvurucular Çalışma Bakanlığı ve ilgili kamu kurumlarının iş sağlığı ve güvenliği ile ilgili denetim görevlerini yerine getirmediklerinden de yakınmıştır ancak başvuruya konu yargılama sürecine taraf olan tek kamu makamı, Taşkömürü Kurumudur. Ayrıca başvurucular sözü edilen iddialarını bireysel başvuru öncesinde yetkili idari ve yargısal mercilere usulüne uygun olarak ilettiklerine dair herhangi bir delil sunmamıştır. Bu sebeple başvuruculaların bu paragrafta ifade edilen iddiaları hakkında inceleme yapılamamıştır.

14. Başvurucular “kaza sonrasında etkili bir arama ve kurtarma çalışması yapılmadığı" yönündeki iddialarını -yakınlarının ani ve acı bir şekilde öldüğünü ifade etmeleri dikkate alındığında- yakınlarının cesedinin kazadan sekiz ay sonra madenden çıkarıldığına ilişkin şikâyetleri bağlamında dile getirmiştir. Bu nedenle başvuruya konu kazada yaralanan

kişilerin maden ocağından çıkarılabilmesi ve böylece yaralıların yaşamının korunması için yürütülen/yürütülmesi gereken arama ve kurtarma faaliyetleri işbu başvurunun konusu değildir. Ayrıca başvuruculaların mevcut başvuruda olay hakkında yürütülen ceza soruşturması ve kovuşturmasıyla ilgili bir şikâyeti bulunmamaktadır.

15. Başvuruculaların diğer şikâyetlerine gelince Anayasa Mahkemesi, bu başvuruya konu maden kazası nedeniyle yapılan bir başvuru hakkında daha önce verdiği Ecrin Akkaya (B. No: 2015/8599, 8/5/2019, §§ 24-36) kararında Taşkömürü Kurumu ile Yüklenici Şirketin işçilerin yaşamlarının korunmasına ilişkin tedbirleri almadıklarına ve hükmedilen manevi tazminatın yetersiz olduğuna yönelik şikâyetleri incelemiştir. Sözü edilen kararda tazminat davasıyla ilgili yargılamayı yapan mahkemenin yaşam hakkının ihlal edildiğine ilişkin tespitte bulunduğu, hükmedilen manevi tazminatın Anayasa Mahkemesinin benzer yaşam hakkı ihlallerinde hükmettiği tazminat miktarıyla uyumlu olduğu ve tazminat miktarının nesnelliğiyle yeterliliğinden şüphe edilmesini gerektirecek herhangi bir neden bulunmadığı belirtilerek yaşam hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddia açıkça dayanaktan yoksun bulunmuştur. Anılan tespitler mevcut başvuru için de geçerlidir. Zira iş mahkemesi, Taşkömürü Kurumu ile Yüklenici Şirketin D.K.nın ölümünden sorumlu olduğunu kabul edip başvuruculara kaza tarihinden itibaren işletilecek yasal faiziyle birlikte toplam 106.000 TL (başvuruculaların tamamı için hükmedilen toplam miktar) ödenmesine karar vermiştir ve sözü edilen miktar Anayasa Mahkemesinin benzer yaşam hakkı ihlallerinde hükmettiği tazminat miktarıyla uyumsuz değildir.

16. Açıklanan gerekçelerle yaşam hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

17. Başvurucular yargılama süresinin uzunluğundan şikâyet etmiştir.

18. Başvuruculaların iddiası makul sürede yargılanma hakkı kapsamında incelenmiştir.

19. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan ihlal iddiasının kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

20. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklar hakkındaki bir yargılamanın süresinin makul olup olmadığının tespitinde kullanılan ilkeler Güher Ergun ve diğerleri (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 41, 45, 50, 52) kararında yer almaktadır. Sözü edilen ilkelere göre Anayasa Mahkemesi, sona ermiş bir yargılamayla ilgili değerlendirme yaparken davanın açıldığı tarih ile -çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde- yargılamanın sona erdiği tarih arasında geçen süreyi esas almalıdır. Ayrıca yargılamanın karmaşık olup olmadığı ve kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumları ve başvurucunun yargılamanın süratle sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususları gözetmelidir.

21. Anılan ilkeler ve Anayasa Mahkemesinin benzer başvurularda verdiği kararlar dikkate alındığında 8 yıl 3 ay 11 güne tekabül eden yargılama süresinin makul olmadığı kabul edilmelidir.

22. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

23. Başvurucular ihlal tespit yanında başvurucu Gülhizar Kartal için 500.000 TL, diğer başvurucular için ayrı ayrı 400.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

24. İhlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvuruculara müştereken net 31.500 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Yaşam hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvuruculara müştereken net 31.500 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

D. 364,60 TL harç ve 9.900 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 10.264,60 TL yargılama giderinin başvuruculara MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvuruculara Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin Zonguldak 2. İş Mahkemesine (E.2010/598) GÖNDERİLMESİNE,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 7/12/2022 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

BAHİRE GÜL GÖKTEPE

B. No: 2019/9545 | Karar tarihi: 07.12.2022

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/9545

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

BAHİRE GÜL GÖKTEPE BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/9545)

Karar Tarihi: 7/12/2022

R.G. Tarih ve Sayı: 17/3/2023 - 32135

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Üyeler : M. Emin KUZ

Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Kenan YAŞAR

Raportör : Ayhan KILIÇ

Başvurucu : Bahire Gül GÖKTEPE

Vekili : Av. Şevket Can ÖZBAY

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru; memuriyet unvanının ve ek göstergenin değiştirilmesi nedeniyle mülkiyet hakkının, yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle de makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 27/3/2019 tarihinde yapılmıştır. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

3. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

4. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

5. Başvurucu 1949 doğumlu olup İstanbul'da ikamet etmektedir.

6. Başvurucu -olay tarihindeki adıyla- Türkiye Atom Enerjisi Komisyonu (İdare) hesabına devlet burslusu olarak Amerika Birleşik Devletleri'nde Sussex Üniversitesi applied physics lisans programından 1973 yılında mezun olmuş, Birleşik Krallık'ta Londra Üniversitesi nükleer reaktör mühendisliği dalında yüksek lisans programını 1975 yılında tamamlamıştır.

7. Yurt dışındaki lisans ve yüksek lisans eğitimlerini tamamlamasının ardından başvurucu 22/1/1976 tarihinde Türkiye Atom Enerjisi Komisyonuna bağlı Çekmece Nükleer Araştırma ve Eğitim Merkezinde mühendis unvanıyla göreve başlamıştır. Başvurucu 1/12/1979 tarihinden itibaren de kadro karşılığı sözleşmeli mühendis olarak görevine devam etmiştir.

8. İdare tarafından yapılan inceleme sonucunda başvurucunun mezun olduğu lisans programının fizik olduğu belirtilerek 8/2/2008 tarihli işlemle, mühendis olan unvanı fizikçi, 3.600 olan ek göstergesi de 3.000 olarak değiştirilmiştir.

9. Başvurucu, bu işlemin iptali istemiyle 31/3/2008 tarihinde İstanbul 4. İdare Mahkemesinde (İdare Mahkemesi) dava açmıştır. Dava dilekçesinde; atandığı dönemde denklik işlemlerinin Millî Eğitim Bakanlığı tarafından yapıldığını, tasdik edilen belgelerde yurt dışındaki eğitiminin nükleer fizik yüksek mühendisliği eğitimi olduğunun açıkça ifade edildiğini belirtmiştir. Lisans diplomasının fizik değil İngilizce ifadesiyle applied physics olduğunu ve Türk yükseköğretim sisteminde bunun fizik mühendisliğine karşılık geldiğini savunmuştur.

10. İdare, savunma yazısında başvurucunun 22/1/1976 tarihinde ataması yapılırken lisans diplomasının fizik bölümüne ilişkin olduğu dikkate alınmadan doğrudan yüksek lisans diploması gözönünde tutularak yüksek mühendis kadrosuna atandığını ve bunun hatalı olduğunu belirtmiştir. İdare, diploma denklik işlemlerinin usul ve esaslarının Yükseköğretim Diplomaları Denklik Yönetmeliği'nde düzenlendiğini ifade etmiş; başvurucunun Sussex Üniversitesinden aldığı diplomanın Türkiye'de fizik mühendisliği diplomasına denk olduğu yönünde Yükseköğretim Kurulundan alınmış bir karar bulunmadığını vurgulamıştır. İdare, başvurucunun belirlenen niteliklere sahip olmadan ilişkilendirildiği mühendislik unvanının geçersiz sayılarak fizikçi olarak değiştirilmesine yönelik işlemde hukuka aykırılık bulunmadığını ileri sürmüştür.

11. İdare Mahkemesi 24/3/2009 tarihinde idari işlemin iptaline karar vermiştir. Kararın gerekçesinde özetle şunlar ifade edilmiştir:

i. Başvurucunun göreve başladığı tarih itibarıyla Yükseköğretim Kurumu, Türk idare teşkilatı içinde yer almamakta; bu konuyla ilgili iş ve işlemler Millî Eğitim Bakanlığı bünyesinde yer alan Yükseköğretim Genel Müdürlüğü tarafından gerçekleştirilmektedir. Başvurucunun göreve başlatılmadan evvel yurt dışındaki üniversitelerden aldığı diplomaların ülkemizdeki hangi programa denk olduğu hususunun o tarihte Türk idare teşkilatı içinde yer alan Yükseköğretim Genel Müdürlüğü nezdinde araştırılarak durumuna uygun düşen kadroya atanması gerekir. Olayda da başvurucunun ataması bu usule uygun olarak yapılmıştır. Aradan otuz iki yıl geçtikten sonra başvurucunun mezun olduğu yüksek öğrenim programının ülkemizdeki hangi programa denk olduğu hususunun sonradan kurulan Yükseköğretim Kuruluna sorulması ve alınacak cevaba göre yeniden işlem yapılması hukuken mümkün değildir. Kaldı ki olayda idarece konuyla ilgili olarak Yükseköğretim Kurulundan görüş sorulmasına karşın bu yazının nihai cevabı da beklenmeksizin işlem tesis edilmiştir.

ii. İdare, ülkemizde bir meslek ve bu mesleğin unvanını alabilmenin ancak o meslekle ilgili

lisans eğitimini tamamlayarak mümkün olacağını, kanunla belirlenen niteliklere sahip olmayan başvurucunun mühendislik unvanına atanmasının açık hata teşkil ettiğini ileri sürmekteyse de başvurucunun lisans diploması atandığı kadro unvanıyla ilgisiz olmadığından açık hatanın varlığından söz edilemez. Başvurucunun lisans diploması fizik değil İngilizce ifadesiyle applied physics olup bunun Türkiye'deki karşılığı fizik mühendisliğidir. Millî Eğitim Bakanlığının tasdik ettiği belgelerde de başvurucunun aldığı eğitimin nükleer fizik yüksek mühendisliği eğitimi olduğu açıkça ifade edilmiştir. Dolayısıyla başvurucunun ilk ataması sırasında İdarece hata yapıldığından da söz edilemeyecektir.

iii. Başvurucunun atandığı kadro unvanı lisans ve yüksek lisans derecesi ile tam bir uyum içindedir. Ülkemizde bir meslek ve bu mesleğin unvanını alabilmenin ancak o meslekle ilgili lisans eğitimini tamamlayarak mümkün olacağı tabiidir. Ne var ki bu durum lisans ve yüksek lisans diplomalarının uyumlu olduğu durumlarda yüksek lisans diplomasının dikkate alınmayacağı anlamına gelmemektedir. Dolayısıyla idarece tesis edilen işlem kazanılmış hak ilkesine açıkça aykırıdır.

12. İdarenin temyizini inceleyen Danıştay Beşinci Dairesi (Daire) 27/12/2011 tarihinde İdare Mahkemesi kararını bozmuştur. Bozma kararında özetle şunlar ifade edilmiştir:

i. Ara kararıyla sorulması üzerine Yükseköğretim Kurulu tarafından cevaben gönderilen yazıda başvurucunun lisans düzeyinde almış olduğu eğitimin fen fakültesi uygulamalı fizik alanında olduğu, bu nedenle fizik mühendisliği yeterliliğini karşılamadığı belirtilmiştir. Ayrıca başvurucunun müracaatı üzerine Sussex Üniversitesi tarafından 19/5/2011 tarihli belgede "uygulamalı Fizik diplomasının Ekim 1979 tarihinden geçerli olmak üzere yeni girenler için Fizik Mühendisliği adını aldığı" yönünde açıklama yer almaktadır.

ii. 4/11/1981 tarihli ve 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun 3. ve 43. maddeleri ile 17/6/1938 tarihli ve 3458 sayılı Mühendislik ve Mimarlık Hakkında Kanun'un 1. maddesi dikkate alındığında bir meslek veya bu mesleğin unvanını alabilmek ancak o meslekle ilgili lisans eğitimi yapılması şartıyla mümkün olabilmektedir. Diğer bir deyişle bir meslek ya da meslek unvanını ancak lisans eğitimi sağlayabilmektedir. Buna göre bir mühendislik alanında lisans diplomasına sahip olanların yüksek lisans öğrenimi görmesi hâlinde yüksek mühendis unvanını alabileceği anlaşılmıştır.

iii. Başvurucunun mezun olduğu tarih itibarıyla diplomasının mühendisliğe yönelik olmadığı görülmüştür. Mühendislik alanında lisans eğitimi görmeyen başvurucunun yüksek lisans eğitiminin mühendislik alanına ilişkin olması ona mühendis unvanı kazandırmaz. Bu sebeple başvurucunun unvanının ve ek göstergesinin değiştirilmesi hukuka uygundur.

iv. Ancak başvurucunun fiilen mühendis olarak görev yaptığı döneme ilişkin olarak bu unvan dikkate alındığında kendisine yapılan ödemelerin iadesinin istenemeyeceği de tabiidir.

13. İdare Mahkemesi 28/11/2013 tarihinde bozma kararına uymayarak ısrar kararı vermiş ve idari işlemi bir kez daha iptal etmiştir. Kararın gerekçesinde önceki karardaki argümanlar tekrarlanmakla birlikte ek olarak başvurucunun lisans diplomasını aldığı Sussex Üniversitesince verilen beyanda başvurucunun 1973 yılında mezun olduğu uygulamalı fizik bölümünden fizik mühendisliği derecesi olduğu, uygulamalı fizik diplomasının da Ekim 1979 tarihinden itibaren olmak üzere yeni girenler için fizik mühendisliği adını aldığının belirtildiği vurgulanmıştır.

14. Israr kararını temyizen inceleyen Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulu (İDDK) 17/2/2016 tarihinde ısrar kararını Daire kararındaki gerekçelerle bozmuştur.

15. Başvurucu, bu karara karşı karar düzeltme yoluna başvurmuştur. Karar düzeltme dilekçesinde; Sussex Üniversitesinin 1979 yılında yaptığı değişikliğin sadece bölümün adına ilişkin olduğunu, müfredatın ise değişmediğini belirtmiştir. Ayrıca Yükseköğretim Kurulunun görüşünün bağlayıcı olmadığı gibi hatalı olduğunu ileri sürmüştür. Başvurucu applied physics sözcüğünün bire bir çevrilmesinin doğru olmayacağını, kavramın anlamsal çevirisinin fizik mühendisliği olduğunu ifade etmiştir. İDDK 24/12/2018 tarihinde karar düzeltme talebini reddetmiştir. Nihai karar 25/2/2019 tarihinde başvurucuya tebliğ edilmiştir.

IV. İLGİLİ HUKUK

16. 2547 sayılı Kanun'un 3. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Bu Kanunda geçen kavram ve terimlerin tanımları aşağıda belirtilmiştir.

...

k) Bölüm: Amaç, kapsam ve nitelik yönünden bir bütün teşkil eden, birbirini tamamlayan veya birbirine yakın anabilim ve anasanat dallarından oluşan; fakültelerin ve yüksekokulların eğitim - öğretim, bilimsel araştırma ve uygulama birimidir. Anabilim dalı ve anasanat dalları bilim ve sanat dallarından oluşur. Yükseköğretimdeki çeşitli birimlerin ortak derslerini vermek üzere rektörlüğe bağlı bölümler de kurulabilir.

...

s) Lisans: Ortaöğretime dayalı, en az sekiz yarı yıllık bir programı kapsayan bir yükseköğretimdir.

t) (Değişik birinci cümle: 19/11/2014-6569/25 md.) Lisans Üstü: Yüksek lisans ve doktora ile tıpta, diş hekimliğinde, eczacılıkta ve veteriner hekimlikte uzmanlık ve sanatta yeterlik eğitimini kapsar ve aşağıdaki kademelere ayrılır.

(1) Yüksek Lisans: (Bilim uzmanlığı, yüksek mühendislik, yüksek mimarlık, master): Bir lisans öğretimine dayalı, eğitim - öğretim ve araştırmanın sonuçlarını ortaya koymayı amaçlayan bir yükseköğretimdir.

..."

17. 2547 sayılı Kanun'un 43. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Yükseköğretim, harca tabi olup bu kanunda belirlenen amaç ve anailkelere göre aşağıdaki şekilde düzenlenir.

...

b. (Değişik: 17/8/1983 - 2880/24 md.) Aynı meslek ve bilim dallarında, eğitim - öğretim yapan üniversitelerde, eğitim - öğretim, metod, kapsam, öğretim süresi ve yıl içindeki değerlendirme esasları bakımından eşdeğer olması ve öğrenimden sonra kazanılan unvanların aynı ve elde edilen hakların eşdeğer sayılması hususu Üniversitelerarası Kurulun önerisi üzerine; öğretmen yetiştiren birimler için belirtilen esasların tespiti Milli Eğitim Bakanlığı ile de işbirliği yapılarak, Yükseköğretim Kurulunca düzenlenir.

..."

18. 3458 sayılı Kanun'un 1. maddesi şöyledir:

"Türkiye Cumhuriyeti hududları dahilinde mühendislik ve mimarlık unvan ve salahiyeti ile

sanat icra etmek isteyenlerin aşağıda yazılı vesikalardan birini haiz olmaları şarttır:

a) Mühendislik veya mimarlık tahsilini gösteren Türk yüksek mekteblerinden verilen diplomalar;

b) Programlarının yüksek mühendis veya mimar mektebleri programlarına muadil olduğu kabul edilen bir ecnebi yüksek mühendis veya yüksek mimar mektebinden diploma almış olanlara usulüne tevfikan verilecek ruhsatnameler;

c) Türk Teknik Okulu mühendis kısmı ile programlarının buna muadil olduğu kabul edilen memleket dahilindeki diğer mühendis veya mimar mekteblerinden verilen diplomalar;

d) Programlarının Türk Teknik Okulu Mühendis kısmı programlarına muadil olduğu kabul olunan bir ecnebi mühendis veya mimar mektebinden diploma almış olanlara usulüne tevfikan verilecek ruhsatnameler."

V. İNCELEME VE GEREKÇE

19. Anayasa Mahkemesinin 7/12/2022 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Mülkiyet Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları

20. Başvurucu, mühendis unvanıyla göreve başlamasının üzerinden otuz iki yıl geçtikten sonra unvanının fizikçi olarak değiştirilmesi ve ek gösterge rakamının 3.600'den 3.000'e düşürülmesi nedeniyle temel haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Mezun olduğu applied physics bölümünün Türkiye'deki karşılığının fizik değil fizik mühendisliği olduğunu öne süren başvurucu, bölümün ismi Sussex Üniversitesince 1979 yılında fizik mühendisliği olarak değiştirilmiş ise de müfredatının aynen bırakıldığını belirtmiştir. Başvurucu, atandığı 1976 yılındaki yetkili otorite olan Millî Eğitim Bakanlığı Yüksek Öğretim Genel Müdürlüğünün applied physics bölümünün karşılığının fizik mühendisliği olarak belirlediğini savunmuştur. Başvurucu ayrıca hukuka aykırı unvan değişikliği işlemi sebebiyle aylık ve emeklilik işlemlerinde büyük mali kayıplara uğradığını ileri sürmüş, bunun mülkiyet hakkını ihlal ettiğini iddia etmiştir.

2. Değerlendirme

21. Anayasa'nın iddianın değerlendirilmesinde dayanak alınacak "Mülkiyet hakkı" kenar başlıklı 35. maddesi şöyledir:

"Herkes, mülkiyet ve miras haklarına sahiptir.

Bu haklar, ancak kamu yararı amacıyla, kanunla sınırlanabilir.

Mülkiyet hakkının kullanılması toplum yararına aykırı olamaz."

22. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Başvurucunun şikâyetinin özü, unvan ve ek gösterge değişikliği sebebiyle mali haklarında oluşan kayıplara yöneliktir. Başvurucunun tüm şikâyetlerinin mülkiyet hakkı kapsamında incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

a. Kabul Edilebilirlik Yönünden

23. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini

gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Esas Yönünden

i. Mülkün Varlığı

24. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğinden şikâyet eden bir kimse, önce böyle bir hakkının var olduğunu kanıtlamak zorundadır (Mustafa Ateşoğlu ve diğerleri, B. No: 2013/1178, 5/11/2015, § 54). Bu nedenle öncelikle başvurucunun Anayasa'nın 35. maddesi uyarınca korunmayı gerektiren mülkiyete ilişkin bir menfaate sahip olup olmadığı noktasındaki hukuki durumunun değerlendirilmesi gerekir (Cemile Ünlü, B. No: 2013/382, 16/4/2013, § 26; İhsan Vurucuoğlu, B. No: 2013/539, 16/5/2013, § 31).

25. Somut olayda başvurucu 22/1/1976 tarihinde mühendis olarak göreve başlamış, en son bireysel başvuru konusu işlemin tesis edildiği tarihe kadar 3.600 ek gösterge rakamına ulaşmıştır. Başvurucunun aylık ve diğer mali hakları -bireysel başvuruya konu işlemden önce- mühendis unvanı ve 3.600 ek gösterge rakamı esas alınarak hesaplanmıştır. Dolayısıyla mali haklarının mühendis unvanı ve 3.600 gösterge rakamı esas alınarak hesaplanmasının başvurucu yönünden mülk teşkil ettiği değerlendirilmiştir.

ii. Müdahalenin Varlığı ve Türü

26. Anayasa'nın 35. maddesinde bir temel hak olarak güvence altına alınmış olan mülkiyet hakkı kişiye -başkasının hakkına zarar vermemek ve yasaların koyduğu sınırlamalara uymak koşuluyla- sahibi olduğu şeyi dilediği gibi kullanma ve ondan tasarruf etme, onun ürünlerinden yararlanma olanağı verir (Mehmet Akdoğan ve diğerleri, B. No: 2013/817, 19/12/2013, § 32). Dolayısıyla malikin mülkünü kullanma, mülkün semerelerinden yararlanma ve mülkü üzerinde tasarruf etme yetkilerinden herhangi birinin sınırlanması mülkiyet hakkına müdahale teşkil eder (Recep Tarhan ve Afife Tarhan, B. No: 2014/1546, 2/2/2017, § 53).

27. Anayasa'nın 35. maddesi ile mülkiyet hakkına temas eden diğer hükümleri birlikte değerlendirildiğinde Anayasa'nın mülkiyet hakkına müdahaleyle ilgili üç kural ihtiva ettiği görülmektedir. Buna göre Anayasa'nın 35. maddesinin birinci fıkrasında, herkesin mülkiyet hakkına sahip olduğu belirtilmek suretiyle mülkten barışçıl yararlanma hakkına yer verilmiş; ikinci fıkrasında da mülkten barışçıl yararlanma hakkına müdahalenin çerçevesi belirlenmiştir. Maddenin ikinci fıkrasında, genel olarak mülkiyet hakkının hangi koşullarda sınırlanabileceği belirlenerek aynı zamanda mülkten yoksun bırakmanın şartlarının genel çerçevesi de çizilmiştir. Maddenin son fıkrasında ise mülkiyet hakkının kullanımının toplum yararına aykırı olamayacağı kurala bağlanmak suretiyle devletin mülkiyetin kullanımını kontrol etmesine ve düzenlemesine imkân sağlanmıştır. Anayasa'nın diğer bazı maddelerinde de devlet tarafından mülkiyetin kontrolüne imkân tanıyan özel hükümlere yer verilmiştir. Ayrıca belirtmek gerekir ki mülkten yoksun bırakma ve mülkiyetin düzenlenmesi, mülkiyet hakkına müdahalenin özel biçimleridir (Recep Tarhan ve Afife Tarhan, §§ 55-58).

28. Somut olayda 22/1/1976 tarihinde mühendis olarak göreve başlayan ve en son 3.600 ek gösterge rakamına ulaşan başvurucunun mezun olduğu lisans programının fizik olduğu belirterek 8/2/2008 tarihli işlemle, mühendis olan unvanı fizikçi, 3.600 olan ek göstergesi de 3.000 olarak değiştirilmiştir. Başvurucunun unvanının ve ek göstergesinin değiştirilmesine bağlı olarak mali haklarında kayıplar meydana gelmiştir. Somut olayın koşulları

gözetildiğinde başvurucunun unvan ve ek gösterge rakamının değiştirilmesinin aynı zamanda mülkiyet hakkına da müdahale teşkil ettiği değerlendirilmiştir. Mülke erişimin engellenmesi biçiminde tezahür eden müdahalenin mülkiyetten barışçıl yararlanma hakkına ilişkin genel kural çerçevesinde incelenmesi uygun görülmüştür.

iii. Müdahalenin İhlal Oluşturup Oluşturmadığı

29. Anayasa'nın 13. maddesi şöyledir:

"Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz."

30. Anayasa'nın 35. maddesinde mülkiyet hakkı sınırsız bir hak olarak düzenlenmemiş, bu hakkın kamu yararı amacıyla ve kanunla sınırlandırılabileceği öngörülmüştür. Mülkiyet hakkına müdahalede bulunulurken temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılmasına ilişkin genel ilkeleri düzenleyen Anayasa'nın 13. maddesinin de gözönünde bulundurulması gerekmektedir. Anılan madde uyarınca temel hak ve özgürlükler, demokratik toplum düzeninin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olmaksızın Anayasa'nın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Dolayısıyla mülkiyet hakkına yönelik müdahalenin Anayasa'ya uygun olabilmesi için müdahalenin kanuna dayanması, kamu yararı amacı taşıması ve ölçülülük ilkesi gözetilerek yapılması gerekmektedir (Recep Tarhan ve Afife Tarhan, § 62).

(1) Kanunilik

31. Anayasa'nın 35. maddesinin ikinci fıkrasında mülkiyet hakkının ancak kamu yararı amacıyla kanunla sınırlanabileceği belirtilmek suretiyle mülkiyet hakkına yönelik müdahalelerin kanunda öngörülmesi gereği ifade edilmiştir. Öte yandan temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılmasına ilişkin genel ilkelerin düzenlendiği Anayasa'nın 13. maddesinde de hak ve özgürlüklerin ancak kanunla sınırlanabileceği temel bir ilke olarak benimsenmiştir. Buna göre mülkiyet hakkına yapılan müdahalelerde dikkate alınacak öncelikli ölçüt, müdahalenin kanuna dayalı olmasıdır. Bu ölçütün sağlanmadığı tespit edildiğinde diğer ölçütler bakımından inceleme yapılmaksızın mülkiyet hakkının ihlal edildiği sonucuna varılacaktır (Ford Motor Company, B. No: 2014/13518, 26/10/2017, § 49).

32. Hak ve özgürlüklerin, bunlara yapılacak müdahalelerin ve sınırlandırmaların kanunla düzenlenmesi bu haklara ve özgürlüklere keyfî müdahaleyi engelleyen ve hukuk güvenliğini sağlayan demokratik hukuk devletinin en önemli unsurlarından biridir (Tahsin Erdoğan, B. No: 2012/1246, 6/2/2014, § 60). Kanunun varlığı kadar kanun metninin ve uygulamasının da bireylerin davranışlarının sonucunu öngörebileceği kadar hukuki belirlilik taşıması gerekir. Bir diğer ifadeyle kanunun kalitesi de kanunilik koşulunun sağlanıp sağlanmadığının tespitinde önem arz etmektedir (Necmiye Çiftçi ve diğerleri, B. No: 2013/1301, 30/12/2014, § 55). Müdahalenin kanuna dayalı olması, müdahaleye ilişkin yeterince erişilebilir ve öngörülebilir kuralların bulunmasını gerektirmektedir (Türkiye İş Bankası A.Ş. [GK], B. No: 2014/6192, 12/11/2014, § 44).

33. Somut olayda başvurucunun unvanı ve ek göstergesi değiştirilmiş, buna bağlı olarak aylığı ve diğer mali haklarında azalma meydana gelmiştir.

34. Yürürlükte olan, hukuka uygun olarak tesis edilen ve kişiler lehine hak doğuran bir idari

işlemin geri alınabilmesi, kaldırılabilmesi, değiştirilebilmesi veya düzeltilebilmesi buna imkân veren açık bir kanun hükmünün bulunmasına bağlıdır. Zira idari işlem, tesis edilmekle yararlanıcısı olan kişi lehine hukuki bir durumun teessüs etmesini sağlar. Yürürlükteki hukuka uygun olarak oluşan müesses durumun ortadan kaldırılması hukuk güvenliğini zedeleme ihtimalinin yanında Anayasa'da güvence altına alınan temel hak ve özgürlüklere de müdahale oluşturacağından Anayasa'nın 13. maddesi uyarınca açık bir kanun hükmünün varlığını gerektirir (Hakan Özdöl, B. No: 2019/41251, 27/7/2022, § 53).

35. Buna karşılık hatalı olarak tesis edilen idari işlemlerin herhangi bir kanun hükmüne ihtiyaç bulunmadan geri alınabileceği, kaldırılabileceği, değiştirilebileceği veya düzeltilebileceği kabul edilmektedir. Hata, idari işlemin kanuni koşullarından biri veya birkaçı sağlanmadığı hâlde tesis edilmesi hâlidir. Kanuni koşulları oluşmadan tesis edilen idari işlem hukuka aykırı olur. Bu nedenle tesis edildiği tarihte cari olan, hukuka aykırı olarak tesis edilen idari işlemin geri alınması, kaldırılması, değiştirilmesi veya düzeltilmesi işin mahiyetinden doğan bir yetki olarak kabul edilmelidir (Hakan Özdöl, § 54).

36. Başvurucunun unvanının ve ek göstergesinin değiştirilmesi 22/1/1976 tarihinde yapılan intibak işleminin hatalı olmasına dayandırılmıştır. İdarenin hatalı olarak tesis ettiği işlemi değiştirme yetkisini, işin mahiyeti gereği haiz olduğu kabul edilse de hatanın gerçek olması ve sonradan yürürlüğe giren bir mevzuata değil tesis edildiği tarihteki mevzuata aykırılığa dayandırması gerekir. Tesis edildiği tarihten sonra yürürlüğe giren mevzuata aykırı olduğu gerekçesiyle işlemin hatalı olduğu sonucuna ulaşılamaz. İşlemin yeni yürürlüğe giren mevzuata aykırı olduğu gerekçesiyle değiştirilmesi hukuka uygun olarak oluşmuş müesses durumun değiştirilmesi anlamına geleceğinden açık bir kanuni dayanağa ihtiyaç duyar.

37. Bu noktada öncelikle incelenmesi gereken mesele hatanın gerçek olup olmadığıdır. Bu çerçevede başvurucunun 22/1/1976 tarihinde yapılan intibak işleminin hatalı olmasının tesis tarihinde yürürlükte olan mevzuat dikkate alınarak yapılan bir değerlendirmeye dayanıp dayanmadığına bakılmalıdır. İdarenin bireysel başvuruya konu yargılamaya yansıyan savunmalarından başvurucunun lisans eğitimi fen fakültesinin fizik bölümüne denk olduğu hâlde yüksek lisans eğitiminin nükleer reaktör mühendisliği alanında olması gözetilerek mühendis unvanıyla göreve başlatılmasının hataya dayandığının değerlendirildiği anlaşılmıştır. Dairenin 27/12/2011 tarihli bozma kararında da memuriyet unvanının belirlenmesinde yüksek lisans değil lisans eğitiminin esas alınması gerektiği ifade edilmiştir. Hukuk kurallarının yorumlanmasında Anayasa Mahkemesinin yetkisi ikincil nitelikte olup Dairenin memuriyet unvanının belirlenmesinde lisans eğitiminin esas alınması gerektiği biçimindeki yorumundan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

38. Esasen başvurucunun da buna yönelik bir itirazı yoktur. Başvurucunun şikâyeti lisans eğitiminin fen fakültesinin fizik bölümüne tekabül ettiği kabulüne yöneliktir. Bu bağlamda başvurucu, mezun olduğu applied physics lisans programının Türkiye'deki karşılığının fizik mühendisliği olduğunu yargılamanın tüm safhalarında ileri sürmüştür. Başvurucuya göre Sussex Üniversitesindeki applied physics programının Türkçeye uygulamalı fizik olarak çevrilmesi hatalı olup kavramın fizik mühendisliği biçiminde çevrilmesi gerekmektedir.

39. Dairenin 27/12/2011 tarihli bozma kararında esas itibarıyla Yükseköğretim Kurulunca yapılan açıklama ve gönderilen belgelere dayanıldığı anlaşılmıştır. Yükseköğretim Kurulu tarafından ara kararına cevaben gönderilen yazıda başvurucunun lisans düzeyinde aldığı eğitimin fen fakültesi uygulamalı fizik alanına ilişkin olduğu, bu nedenle fizik mühendisliği yeterliliğini karşılamadığı belirtilmiştir. Daire ayrıca başvurucunun müracaatı üzerine

Sussex Üniversitesi tarafından düzenlenen 19/5/2011 tarihli belgede uygulamalı fizik diplomasının Ekim 1979 tarihinden geçerli olmak üzere yeni girenler için fizik mühendisliği adını aldığı yönünde açıklamaya atıf yapmıştır.

40. Başvurucu ise müfredata bakılarak değerlendirme yapılması gerektiğini ileri sürmektedir. Başvurucunun bu iddiasının intibakının hatalı olup olmadığı meselesinin çözüme kavuşturulmasından esaslı bir nitelik taşıdığı vurgulanmalıdır. Yabancı bir üniversitede görülen eğitimin Türk yükseköğretim sistemindeki karşılığı tespit edilirken dikkate alınacak ilk unsurun müfredat olduğu tereddütsüzdür. Yükseköğretim Kurulunun Daireye gönderdiği cevabın başvurucunun 1973 yılında tamamladığı eğitiminin müfredatı üzerinde yapılan bir incelemeye dayanıp dayanmadığı anlaşılamamıştır. Dairenin gerekçesinde de müfredata ilişkin herhangi bir değerlendirmeye yer verilmemiştir. Başvurucunun mezun olduğu applied physics programının Türk yükseköğretim sistemindeki karşılığının fizik mühendisliği olduğu hususunun dönemin yetkili otoritelerince tespit edildiği gözetildiğinde bu tespitin hatalı olduğunun kabulü için lisans programının İngilizce adının Türkçe çevirisinden öte müfredatının fizik mühendisliğinden farklı olduğunun belirlenmiş olması gerekir. İşlemden otuz iki yıl sonraki tarihte yürürlükte bulunan mevzuata göre yapılacak bir değerlendirmenin yeterli olmayacağı izahtan varestedir.

41. Öte yandan başvurucunun mezun olduğu applied physics programının Türk yükseköğretim sistemindeki karşılığının tespitinde bireysel başvuruya konu davanın görüldüğü dönemde yürürlükte olan ilke ve kurallara göre değil idari işlemin tesis edildiği 1976 yılında meri olan ilke ve kurallara göre belirlenmesi gerekir. Diğer bir ifadeyle başvurucunun fizik mühendisliği unvanıyla yapılan intibak işleminin hatalı olduğunun kabulü için mezun olduğu applied physics programının müfredatının 1976 yılında dönemin kamu otoritelerince belirlenen ilke ve kurallar gözetildiğinde fizik mühendisliği alanına tekabül etmediğinin saptanmış olması gerekir.

42. Bu yönüyle başvurucunun, Sussex Üniversitesinin 1979 yılında yaptığı değişikliğin sadece bölümün adına ilişkin olduğu, müfredatın ise değişmediği iddiasının önemli bulunduğunun altı çizilmelidir. Nitekim İdare Mahkemesinin ısrar kararında Sussex Üniversitesince başvurucunun talebi üzerine verilen beyanda, başvurucunun 1973 yılında mezun olduğu uygulamalı fizik bölümünün fizik mühendisliği derecesi olduğunun belirtildiğine dikkat çekildiği görülmektedir. Tüm bu hususlar hesaba katıldığında başvurucunun Sussex Üniversitesinde gördüğü applied physics eğitiminin müfredat itibarıyla fizik mühendisliğine karşılık gelmediğinin ilgili ve yeterli bir gerekçeyle ortaya konulamadığı kanaatine varılmıştır. Bu durumda 1976 yılındaki intibak işleminin hatalı olduğu kabul edilerek değiştirilmesinin yeterli bir kanuni temelinin bulunduğu sonucuna ulaşılamamıştır.

43. Bununla birlikte somut olayın özellikleri gözetildiğinde ölçülülük ilkesi yönünden de ayrıca değerlendirme yapılması gerektiği kanaatine varılmıştır.

(2) Meşru Amaç

44. Anayasa'nın 13. ve 35. maddeleri uyarınca mülkiyet hakkı ancak kamu yararı amacıyla sınırlandırılabilmektedir. Kamu yararı kavramı, mülkiyet hakkının kamu yararının gerektirdiği durumlarda sınırlandırılması imkânı vermekle bir sınırlandırma amacı olmasının yanı sıra mülkiyet hakkının kamu yararı amacı dışında sınırlanamayacağını öngörerek ve bu anlamda bir sınırlama sınırı oluşturarak mülkiyet hakkını etkin bir şekilde korumaktadır. Kamu yararı kavramı, devlet organlarının takdir yetkisini de beraberinde getiren bir kavram

olup objektif bir tanıma elverişli olmayan bu ölçütün her somut olay temelinde ayrıca değerlendirilmesi gerekir (Nusrat Külah, B. No: 2013/6151, 21/4/2016, §§ 53, 56; Yunis Ağlar, B. No: 2013/1239, 20/3/2014, §§ 28, 29). Hatalı olarak yapılan intibak işleminin düzeltilmesinde kamu yararı amacının bulunduğu hususunda bir tereddüt yoktur.

(3) Ölçülülük

45. Ölçülülük ilkesi elverişlilik, gereklilik ve orantılılık olmak üzere üç alt ilkeden oluşmaktadır. Elverişlilik öngörülen müdahalenin ulaşılmak istenen amacı gerçekleştirmeye elverişli olmasını, gereklilik ulaşılmak istenen amaç bakımından müdahalenin zorunlu olmasını yani aynı amaca daha hafif bir müdahale ile ulaşılmasının mümkün olmamasını, orantılılık ise bireyin hakkına yapılan müdahale ile ulaşılmak istenen amaç arasında makul bir dengenin gözetilmesi gerekliliğini ifade etmektedir (AYM, E.2011/111, K.2012/56, 11/4/2012; E.2012/102, K.2012/207, 27/12/2012; E.2012/149, K.2013/63, 22/5/2013; E.2014/176, K.2015/53, 27/5/2015; E.2015/43, K.2016/37, 5/5/2016; E.2016/13, K.2016/127, 22/6/2016; Mehmet Akdoğan ve diğerleri, B. No: 2013/817, 19/12/2013, § 38).

46. Hatalı intibak işlemlerinin düzeltilmesi suretiyle mülkiyet hakkına yapılan müdahalenin ölçülülüğünün değerlendirilmesinde kamu makamlarının ve başvurucunun hatalı işlemin tesisine katkı derecelerine de bakılması gerekmektedir. Bu bağlamda başvurucunun kusurunun veya hilesinin bulunup bulunmadığı büyük önem taşımaktadır.

47. Öte yandan idarenin iyi yönetişim ilkesine uygun hareket etme yükümlülüğü bulunmaktadır. İyi yönetişim ilkesi, kamu yararı kapsamında bir husus söz konusu olduğunda kamu otoritelerinin uygun zamanda, uygun yöntemle ve her şeyden önce tutarlı olarak hareket etmelerini gerektirir (Kenan Yıldırım ve Turan Yıldırım, B. No: 2013/711, 3/4/2014, § 68). İdarenin hatalı işleminden kaynaklanan mülkiyet hakkına yönelik müdahalenin ölçülü olup olmadığının tespitinde idarenin hatalı işlem karşısındaki tutumunun yanında işlemin fark edilmesinde geçen süre de gözönünde bulundurulur (hatalı sosyal güvenlik ödemeleri yönünden benzer değerlendirme için bkz. Tevfik Baltacı, B. No: 2013/8074, 9/3/2016, § 71).

48. Somut olayda başvurucunun İdareyi yanıltması veya İdarenin yanılmasına sebebiyet verecek davranışlarda bulunması söz konusu değildir. Başvurucunun mezun olduğu lisans programına ilişkin olarak İdareye sunduğu belgelerin sahteliği veya yanıltıcı bilgi içerdiği iddia edilmemiştir. İdare, başvurucunun sunduğu belgeleri inceleyip değerlendirip başvurucuyu fizik mühendisi olarak göreve başlatmış ve tüm intibak işlemlerini bu unvanı esas alarak gerçekleştirmiştir. Dolayısıyla başvurucunun intibakının fizik mühendisi olarak yapılmasının hatalı olduğu kabul edilse bile bunda başvurucunun hiçbir kusuru bulunmamaktadır.

49. Öte yandan başvurucunun intibak işleminde var olduğu ileri sürülen hatanın tespit edilmesinde geçen yaklaşık otuz iki yıllık süre oldukça uzundur. Bu süre boyunca başvurucunun intibak işleminin düzeltilmesi hususunda İdarece herhangi bir girişimde bulunulmadığı gözlemlenmiştir. Ayrıca başvurucunun durumunu tespit etmek için derin bir araştırmaya ihtiyaç duyulmayacağı da açıktır.

50. Sonuç olarak başvurucunun intibakının hatalı olduğu kabul edilse bile hatanın yapılmasında başvurucunun hiçbir kusurunun mevcut olmadığı ve aradan geçen otuz iki yıl boyunca İdarenin bunu düzeltmek için hiçbir girişimde bulunmadığı gözetildiğinde başvurucunun intibakının düzeltilmesindeki kamu yararı ile mülkiyet hakkının

korunmasındaki bireysel yarar arasındaki adil dengenin bozulduğu ve mülkiyet hakkına yapılan müdahalenin ölçüsüz olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

51. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları

52. Başvurucu, yargılamaların makul süre içinde tamamlanmaması nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

2. Değerlendirme

a. Kabul Edilebilirlik Yönünden

53. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Esas Yönünden

54. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin idari yargılamanın süresi tespit edilirken sürenin başlangıç tarihi olarak davanın ikame edildiği tarih; sürenin sona erdiği tarih olarak -çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde- yargılamanın sona erdiği, yargılaması devam eden davalar yönünden ise Anayasa Mahkemesinin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin şikâyetle ilgili kararını verdiği tarih esas alınır (Selahattin Akyıl, B. No: 2012/1198, 7/11/2013, §§ 45-47).

55. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin idari yargılama süresinin makul olup olmadığı değerlendirilirken yargılamanın karmaşıklığı ve kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun yargılamanın süratle sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar dikkate alınır (Selahattin Akyıl, § 41).

56. Anılan ilkeler ve Anayasa Mahkemesinin benzer başvurularda verdiği kararlar dikkate alındığında yaklaşık 10 yıl 8 ay 23 günlük yargılama süresinin makul olmadığı sonucuna varmak gerekir.

57. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

C. Giderim Yönünden

58. Başvurucu; ihlalin tespit edilmesini, yargılamanın yenilenmesini ve tazminata hükmedilmesini talep etmiştir.

59. Başvuruda tespit edilen mülkiyet hakkı ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasında düzenlenen bireysel başvuruya özgü yeniden yargılama kurumunun özelliklerine ilişkin kapsamlı açıklamalar için bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No:

2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

60. Öte yandan makul sürede yargılanma hakkı yönünden ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında 54.000 TL manevi tazminatın başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. 1. Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

2. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin mülkiyet hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere İstanbul 4. İdare Mahkemesine (E.2013/1753, K.2013/2060) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucuya net 54.000 TL manevi tazminatın ÖDENMESİNE,

E. 364,60 TL harç ve 9.900 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 10.264,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemenin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 7/12/2022 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

HASAN VELİOĞLU

B. No: 2019/10547 | Karar tarihi: 07.12.2022

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/10547

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

HASAN VELİOĞLU BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/10547)

Karar Tarihi: 7/12/2022

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Üyeler : M. Emin KUZ

Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Kenan YAŞAR

Raportör : Fatma Burcu NACAR YÜCE

Başvurucu : Hasan VELİOĞLU

Vekili : Av. Mehmet Zeki KÖSE

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının, ilk derece mahkemesi kararının Yargıtay tarafından gerekçesiz bir şekilde onanması nedeniyle gerekçeli karar hakkının, davanın haksız bir şekilde reddedilerek verilmesi gereken tazminata hak kazanılamaması nedeniyle de mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir. Başvurucu nihai hükmü 4/3/2019 tarihinde öğrendikten sonra 1/4/2019 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Gerekçeli Karar Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

2. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Erol Kızılırmak ve Zeynep Kızılırmak ([GK], B. No: 2016/10183, 11/7/2019) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Anayasa Mahkemesi bu grup başvuruda derece mahkemelerinin somut olaya özgü değerlendirmeler yaptığını gözlemlemiş, ortaya konulan

gerekçeleri ilgili ve yeterli görerek gerekçeli karar hakkının ihlal edilmediği sonucuna ulaşmıştır. Ayrıca derece mahkemelerinin kamu kurumlarının kendi aralarında yaptığı yazışmalara göre mahsup işleminin ispat edildiği yönündeki değerlendirmelerini yeterli bulmuştur. Somut başvuruda, anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Açıklanan gerekçelerle başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan gerekçeli karar hakkına yönelik bir ihlal bulunmadığının açık olduğu anlaşılmaktadır.

B. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

3. Anayasa Mahkemesi, Güher Ergun ve diğerleri (B. No: 2012/13, 2/7/2013) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede yargılama süresinin makul olmadığı gerekçesiyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşılmıştır. Somut başvuruda da yargılamanın 7 yıl 10 ay 14 gün sürdüğü anlaşıldığından anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Bu doğrultuda başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

C. Mülkiyet Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

4. Başvurucunun mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasının Kemal Yeler ve Ali Arslan Çelebi (B. No: 2012/636, 15/4/2014, §§ 36, 37) kararı doğrultusunda konu bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

5. Başvurucu, ihlalin tespiti ile 20.000 TL tazminat talebinde bulunmuştur. Başvuru konusu olayda ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmamaktadır. Olayda ihlalin sonuçlarının ortadan kaldırılması bakımından etkin giderim yolu, tazminat olarak görülmektedir. Eski hâle getirme kuralı çerçevesinde ihlalin sonuçlarının bütünüyle ortadan kaldırılabilmesi için başvurucuya manevi zararları karşılığında -talebi ile bağlı kalınarak- net 20.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

3. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın konu bakımından yetkisizlik nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvurucuya net 20.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE,

D. 364,60 TL harç ve 9.900 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 10.264,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin bilgi için Ankara 6. Tüketici Mahkemesine (E.2012/288, K.2012/1159) GÖNDERİLMESİNE,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 7/12/2022 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

İBRAHİM YILDIRIM

B. No: 2019/10802 | Karar tarihi: 07.12.2022

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/10802

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

İBRAHİM YILDIRIM BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/10802)

Karar Tarihi: 7/12/2022

R.G. Tarih ve Sayı: 7/3/2023-32125

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Üyeler : M. Emin KUZ

Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Kenan YAŞAR

Raportör : Fatma Burcu NACAR YÜCE

Başvurucu : İbrahim YILDIRIM

Vekili : Av. Necla Tuğba TUĞRUL

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; işçilik alacağı nedeniyle açılan davaların aynı maddi olaya dayanılarak açılan başka davalarda verilen kararlardan aksi bir sonuca ulaşılarak reddedilmesi nedeniyle hakkaniyete uygun yargılanma hakkının, yargısal sürecin uzun sürmesi nedeniyle de makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

A. Başvurucunun Açtığı Dava ve Bireysel Başvuruya Konu Dava Süreci

2. Başvurucu 28/6/2011 ile 15/2/2014 tarihleri arasında iki dönem hâlinde, A Dijital Elektrik Telekomünikasyon Uydu Sistemleri İnşaat Dekor Sanayi Ticaret Limitet Şirketinde (A Dijital Şti.) aşçı olarak çalışmıştır.

3. Başvurucu iş akdinin haksız olarak feshedildiğini ileri sürerek işçilik alacaklarının (kıdem ve ihbar tazminatları, ücret, fazla mesai ücreti, genel tatil ücreti, izin ücreti, asgari geçim indirimi alacağı) tahsiline karar verilmesi istemiyle 26/2/2014 tarihinde dava açmıştır. Dava

dilekçesinde başvurucu; davalı olarak A Dijital Şti. yanında Krea İçerik Hiz. ve Prod. A.Ş. (Krea A.Ş./Digiturk) isimli şirketi de göstermiştir. Dilekçesinde başvurucu; Krea A.Ş.nin emir ve talimatları doğrultusunda diğer davalı A Dijital Şti.ne ait işyerinde çalıştığını, A Dijital Şti.nin Krea A.Ş.nin alt firması olduğunu ileri sürmüştür.

4. Davayı inceleyen İstanbul Anadolu 10. İş Mahkemesi (Mahkeme) 19/1/2016 tarihli kararıyla Krea A.Ş. yönünden davanın husumet nedeniyle reddine, A Dijital Şti.yönünden ise kısmen kabulüne, kısmen reddine karar vermiştir.

5. Mahkemenin karar gerekçesinde; davalı şirketler arasında yetkili satıcılık ve yetkili teknik servis hizmetleri sözleşmesi bulunduğunu, davalı A Dijital Şti.nin bu sözleşmeler kapsamında diğer davalı Krea A.Ş.nin ürünlerinin satışı, kurulumunun yapılması ve teknik servis hizmetlerinin verilmesi işlerini yaptığı ifade edilmiştir. Davalı A Dijital Şti.nin faaliyetlerini kendi bağımsız organizasyonu ile gerçekleştirdiği, başvurucunun da bu organizasyon içinde A Dijital Şti.ne ait işyerinde çalıştığı vurgulanmıştır. Ayrıca asıl işveren-alt işverenlik ilişkisinin en önemli unsuru olan asıl işverene ait işyerinde çalışma olgusunun gerçekleşmediği, davalı Krea A.Ş. ile A Dijital Şti. arasında asıl işveren-alt işverenlik ilişkisi bulunmadığı belirtilerek başvurucunun Krea A.Ş.ye karşı açtığı dava husumet yokluğu nedeniyle reddedilmiş, diğer davalıya karşı açılan davanın kısmen kabulüne karar verilmiştir.

6. Başvurucu; temyiz dilekçesinde, Krea A.Ş. yönünden açılan davanın husumet yönünden reddedilmesinin hatalı olduğunu, davalı iki şirket arasında asıl işveren-alt işveren ilişkisi bulunduğunu, nitekim aynı işyerinde çalışan beş işçinin İstanbul Anadolu 9. İş Mahkemesinin E.2014/135, E.2014/136, E.2014/137, E.2014/138, E.2014/139 sayılı dosyalarında açtığı davalarda, davalılar arasında asıl işveren-alt işveren ilişkisi bulunduğu yönünde kararlar verildiğini, Yargıtay 9. Hukuk Dairesinin 24/2/2015 tarihli ve E.2015/911, K.2015/8003 sayılı kararıyla söz konusu hükümleri onadığını belirtmiştir. Bu yönüyle davalı Krea A.Ş. hakkında verilen husumetten ret kararının bozulmasını talep etmiştir.

7. Tarafların temyiz başvurusunu inceleyen Yargıtay 9. Hukuk Dairesi 12/2/2019 tarihli kararıyla mahkeme hükmünün usul ve yasaya uygun olduğunu belirterek hükmü onamıştır.

8. Başvurucu, nihai hükmü 6/3/2019 tarihinde öğrendikten sonra 29/3/2019 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

9. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

10. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir.

B. Başvuru Formunda Belirtilen ve Somut Dava ile Benzer Nitelikte Olduğu İleri Sürülen Davaların Süreçleri

1. Asıl İşveren-Alt İşveren İlişkisi Bulunduğunun Kabul Edildiği Kararlar

11. Başvurucu ile aynı işverene bağlı olarak çalışan beş işçi benzer iddialarla İstanbul Anadolu 9. İş Mahkemesinin E.2014/135, E.2014/136, E.2014/137,E.2014/138 ve E.2014/139 sayılı dosyalarında dava açmıştır. İstanbul Anadolu 9. İş Mahkemesi davaları kısmen kabul etmiştir. Karar gerekçelerinde; A Dijital Şti.nin diğer davalı Krea A.Ş.nin satış ve kurulum işlerini üstlendiği, davacıların da Krea A.Ş.nin bayisi olan diğer davalıya ait işyerinde çalıştığı, davalılar arasında asıl işveren-alt işveren ilişkisi bulunduğu, davacıların işçilik alacaklarından her iki davalının da müştereken ve müteselsilen sorumlu oldukları

belirtilmiştir.

12. İstanbul Anadolu 9. İş Mahkemesinin E.2014/135 sayılı dosyası Yargıtay 9. Hukuk Dairesinin 24/2/2015 tarihli kararıyla onanmıştır.

13. Diğer dava dosyaları Yargıtay 9. Hukuk Dairesinin 24/2/2015 tarihli kararı ile fazla çalışma ve yıllık ücretli izin alacakları yönünden bozulmuştur. İstanbul Anadolu 9. İş Mahkemesinin E.2015/212,E.2015/213, E.2.2015/214 veE.2015/215 sayılı dosyalarında bozmaya uyularak yapılan yargılamalarda davaların kabulüne karar verilmiş ve Yargıtay 9. Hukuk Dairesinin 19/9/2016 tarihli kararıyla hüküm onanmıştır.

14. İstanbul Anadolu 2. İş Mahkemesinin E.2016/441 ve E.2016/481 sayılı dava dosyasında ise davalılar arasında asıl işveren-alt işveren ilişkisi bulunduğu ve her iki davalının da davacıların işçilik alacaklarından müştereken ve müteselsilen sorumlu olduğu sonucuna ulaşılmıştır. E.2016/441 sayılı dosyada verilen karara karşı yapılan istinaf başvurusu İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 24. Hukuk Dairesinin 15/9/2021 tarihli kararıyla kısmen kabul edilerek alacaklar yönünden yeniden hüküm kurulmuştur. İstanbul Anadolu 2. İş Mahkemesinin E.2016/481 sayılı dava dosyasında da davalılar arasında asıl işveren-alt işveren ilişkisi bulunduğu tespit edilmiş ve karara karşı yapılan istinaf talebi İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 31. Hukuk Dairesinin 17/2/2021 tarihli kararıyla kısmen kabul edilerek alacaklar yönünden yeniden hüküm kurulmuştur.

2. Asıl İşveren-Alt İşveren İlişkisinin Bulunmadığının Kabul Edildiği Kararlar

15. Başvurucuyla aynı işverene bağlı olarak başka işçiler tarafından da işçilik alacakları için dava açılmıştır. İstanbul Anadolu 26. İş Mahkemesinin E.2015/252 sayılı dosyasında davalılar arasında asıl işveren-alt işveren ilişkisi bulunduğu ve her iki davalının da davacıların işçilik alacaklarından müştereken ve müteselsilen sorumlu olduğu belirtilmiştir. Yargıtay 9. Hukuk Dairesi 26/3/2019 tarihli kararıyla davalı A Dijital Şti.nin sözleşmeler kapsamında diğer davalı Krea A.Ş.nin ürünlerinin satış ve kurulumunun yapılması ile teknik servis hizmetlerinin verilmesi işlerini yaptığı vurgulanmıştır. Davalı A Dijital Şti.nin faaliyetlerini kendi bağımsız organizasyonu ile gerçekleştirdiği, davacının da bu organizasyon içinde A Dijital Şti.ne ait işyerinde çalıştığı, bu nedenle asıl işveren-alt işveren ilişkisinin en önemli unsuru olan asıl işverene ait işyerinde çalışma olgusunun gerçekleşmediği Krea A.Ş. yönünden açılan davanın husumetten reddi gerektiği belirtilmiştir. Yeniden yapılan yargılamada Krea A.Ş. yönünden açılan davanın husumetten reddine karar verilmiş, Yargıtay 9. Hukuk Dairesinin 18/2/2020 tarihli kararıyla hüküm onanmıştır.

16. İstanbul Anadolu 9. İş Mahkemesinin E.2014/223 sayılı dosyasında açılan işçilik alacağı davası kabul edilmiş, Yargıtay 9. Hukuk Dairesinin 26/3/2019 tarihli kararı ile Krea A.Ş. yönünden husumet yokluğundan açılan davanın reddi gerektiği gerekçesiyle bozulmuş, Mahkeme bozmaya uyarak bu davalı yönünden davayı husumetten reddetmiş, Yargıtay 9. Hukuk Dairesinin 4/2/2020 tarihli kararıyla hüküm onanmıştır.

II. DEĞERLENDİRME

A. Hakkaniyete Uygun Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

17. Başvurucu; aynı işyerinde çalışan diğer işçiler ile aynı zamanda açtıkları davalarda Mahkemece verilen aynı kararla ilgili olarak Yargıtay 9. Hukuk Dairesinin farklı uygulama yapmak suretiyle aynı maddi olaya dair gerekçesiz olarak farklı karar vermesinin eşitlik

ilkesini zedelediğini, hukuk devletinin temel ilkelerinden birinin hukuk güvenliği ilkesi olduğunu belirterek Anayasa'nın 36. maddesindeki ilke ve haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

18. Başvurucunun dile getirdiği iddiaları, aynı maddi vakadan kaynaklanan davalarda farklı kararlar verilmesi ile ilgili olarak esaslı nitelikteki bir itirazın yargılama sırasında cevaplandırılmamasına ilişkin olduğundan başvurunun hakkaniyete uygun yargılanma hakkı kapsamında incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

19. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

20. Anayasa Mahkemesi farklı tarihlerde verdiği kararlarda aynı maddi vakıadan kaynaklanan davalarda farklı kararlar verilmesini hakkaniyete uygun yargılama hakkı kapsamında incelemiştir. Anayasa Mahkemesinin söz konusu kararlarına göre mahkemelerce uyuşmazlığın çözümünde etkili olan maddi vakıaların değerlendirilmesi, yorumlanması ve nitelendirilmesi derece mahkemelerinin takdirindedir. Maddi vakıalar, uyuşmazlıkta uygulanacak hukuk kurallarından farklı olarak sadece somut bir olayı ilgilendirdiğinden ancak somut olayın koşulları çerçevesinde yorumlanabilir ve anlamlandırılabilir. Somut olayın tek bir uyuşmazlığa konu edildiği durumlarda maddi vakıalara ilişkin olarak mahkemeler arasında görüş ayrılığı oluşması mümkün değildir. Buna mukabil aynı olay çerçevesinde birden fazla uyuşmazlığın birden fazla mahkemede görüldüğü hâllerde farklı mahkemelerin aynı olay kapsamındaki bir maddi vakıayı farklı değerlendirmesi ve yorumlaması mümkündür. Maddi vakıanın farklı yorumlanmasına bağlı olarak aynı olaya ilişkin uyuşmazlıklarda farklı sonuçlara ulaşılması ve birbiriyle çelişen kararlar verilmesi olasıdır. Bu durumda da aynı maddi vakıanın farklı değerlendirilmesine bağlı olarak adil yargılanma hakkının ihlal edileceği kabul edilmiştir (Özlem Terzioğlu, B. No: 2014/19341, 21/11/2017, §§ 45, 46; Mehmet Arif Madenci, B. No: 2014/13916, 12/1/2017, § 81,Türkan Bal [GK], B. No: 2013/6932, 6/1/2015, § 53; Hakan Altıncan [GK], B. No: 2016/13021, 17/5/2018, §§ 44-48).

21. Nitekim Anayasa Mahkemesinin Selahattin Bayri (B. No: 2018/32374, 15/9/2021) kararında; mahkemelerin münferit bazı olaylarda farklı kararlar vermesinin kuralın öngörülebilir olma niteliğini etkilemeyeceğini, öngörülebilirlik sorununun ortaya çıkabilmesi için belirli bir konudaki içtihat farklılığının derinleşmiş ve müzmin hâle gelmiş olmasının gerekeceği, spesifik bazı olaylarda verilen farklı kararların söz konusu sonucu doğurmayacağı, Anayasa Mahkemesinin bir konuyla ilgili olarak verilmiş tüm mahkeme kararlarını yeknesak hâle getirme gibi bir işlevinin bulunmadığı, ayrıca mahkeme kararlarındaki hukuka aykırılıkları giderme ödevinin de söz konusu olmadığı belirtilmiştir. (Selahattin Bayri, § 42).

22. Bu ilkeler ışığında somut başvuruda başvurucunun şikâyeti, aynı işyerinde benzer koşullarda çalışan işçiler tarafından açılan davaların bir kısmında yargı merciinin farklı bir yaklaşımı benimsemesi, buna ilişkin iddia ve itirazların yargılamada dikkate alınmaması nedeniyle hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

23. Somut olayda, başvurucu ile aynı işyerinde çalışan ve aynı durumda olan işçiler tarafından açılan bazı davalarda da temyiz incelemesini yapan Yargıtay 9. Hukuk Dairesi-davalılar arasında asıl işveren-alt işveren ilişkisi bulunduğu değerlendirmesinin tamamen aksi yönünde bir kanaatle- davalı A Dijital Şti.nin sözleşmeler kapsamında diğer davalı Krea

A.Ş.nin ürünlerinin satışı, kurulumunun yapılması ve teknik servis hizmetlerinin verilmesi işlerini yaptığını belirterek davalı A Dijital Şti.nin faaliyetlerini kendi bağımsız organizasyonu ile gerçekleştirdiği, başvurucunun da bu organizasyon içinde A Dijital Şti.ne ait işyerinde çalıştığı, bu nedenle asıl işveren-alt işveren ilişkisinin en önemli unsuru olan asıl işverene ait işyerinde çalışma olgusunun gerçekleşmediği gerekçesiyle Krea A.Ş. yönünden açılan davanın husumetten reddine ilişkin mahkeme kararını onamış ve neticede başvurucunun davasının farklı sonuçlandığı anlaşılmıştır.

24. Anayasa Mahkemesinin kural olarak somut davadaki kanıtları değerlendirme ve hukuk kurallarını yorumlama gibi bir görevi yoktur. Ancak mahkemelerin yargılama sırasında taraflarca ileri sürülen argümanların gerçekliğinin tespitine yönelik gerekli ve etkili incelemeleri yapması, elde edilen deliller çerçevesinde ilgili ve yeterli bir gerekçeyle değerlendirme yaparak sonuca ulaşması adil yargılanma hakkının bir gereğidir.

25. Aynı maddi vakıadan kaynaklanan ve farklı mahkemelerce görülen davalarda birbirinin aksi yönünde kararlar verilmesinin engellenmesi için yargısal sistem içinde çeşitli mekanizmaların geliştirilmesi, mahkemelerin de yargısal süreçte bu yönde dile getirilen itirazları dikkate alarak kararlarında neden farklı sonuca ulaştıklarıyla ilgili ayrıntılı ve ikna edici değerlendirme yapmaları gerektiği açıktır. Aksi takdirde birbirine tamamen zıt olarak verilen kararlar hukuki belirsizlik oluşturabileceği gibi bireyler nezdinde yargısal sisteme olan güveni sarsabilecektir.

26. Başvurucunun başvuru konusu davanın yargılaması sırasında Yargıtay 9. Hukuk Dairesinin söz konusu esasa ilişkin kararlarını Yargıtay 9. Hukuk Dairesine sunarak itirazlarını dile getirdiği anlaşılmıştır. Bu kapsamda ileri sürülen itirazın davanın sonucunu etkileyecek nitelikte olduğu ve Yargıtay 9. Hukuk Dairesince dikkate alınarak değerlendirilmesi gerektiği açıktır.

27. Başvurucunun kendisi ile aynı durumda olan ve aynı işyerinde çalışan işçilerin açtığı davalarda aynı maddi vakaya ilişkin olarak tamamen aksi yönde değerlendirmede bulunan Yargıtay 9. Hukuk Dairesi, başvurucunun itirazı ile ilgili olarak kararında herhangi bir açıklamada bulunmamıştır. Dolayısıyla davanın sonucunu değiştirebilecek nitelikte olan söz konusu itirazlara karşı hangi şekilde sonuca ulaşıldığının başvurucu ve üçüncü kişiler tarafından objektif olarak anlaşılmasına imkân verecek düzeyde ilgili, makul ve yeterli bir gerekçe ile açıklanmadığı anlaşılmıştır. Bu sebeple hukuk sisteminde farklı kararlar verilmesi sonucunu doğuran somut davadaki uygulama nedeniyle yargılamanın hakkaniyetinin zedelendiği kanaatine varılmıştır.

28. Açıklanan gerekçelerle başvurucunun Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

29. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Güher Ergun ve diğerleri (B. No: 2012/13, 2/7/2013) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede yargılama süresinin makul olmadığı gerekçesiyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşmıştır. Somut başvuruda da yargılamanın 4 yıl 11 ay 26 gün sürdüğü anlaşıldığından anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Bu doğrultuda başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

30. Başvurucu; ihlalin tespiti, 100.000 TL maddi ve 100.000 TL manevi tazminata karar verilmesi talebinde bulunmuştur.

31. Başvuruda tespit edilen hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği mahkemece yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

32. Hakkaniyete uygun yargılanma hakkı yönünden ihlalin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

33. Makul sürede yargılanma hakkı yönünden ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında net 23.000 TL manevi tazminatın başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir. Başvurucunun uğradığını iddia ettiği maddi zarar ile tespit edilen ihlal arasında illiyet bağı bulunmayıp başvurucu da yeterli bilgi ve belge sunmadığından maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. 1. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki hakkaniyete uygun yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

2. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak amacıyla İstanbul Anadolu 10. İş Mahkemesine (E.2014/130, K.2016/134) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucuya net 23.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

E. 364,60 TL harç ve 9.900 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 10.264,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Yargıtay 9. Hukuk Dairesine ve Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 7/12/2022 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

SIRACETTİN GÖZÜTOK

B. No: 2019/10945 | Karar tarihi: 07.12.2022

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/10945

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

SIRACETTİN GÖZÜTOK BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/10945)

Karar Tarihi: 7/12/2022

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Üyeler : M. Emin KUZ

Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Kenan YAŞAR

Raportör : M. Emin ŞAHİNER

Başvurucu : Sıracettin GÖZÜTOK

Vekili : Av. Reis ÇEVİK

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; suçta kullanıldığı gerekçesiyle el konulan ancak sonradan iadesine hükmedilen aracın kullanılamamasından kaynaklanan zararın karşılanmaması nedeniyle mülkiyet hakkının, yargılamanın makul sürede tamamlanmaması nedeniyle de adil yargılanma hakkı kapsamındaki makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Başvurucu, hükmü 8/1/2019 tarihinde öğrendikten sonra 2/4/2019 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

II. DEĞERLENDİRME

2. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Hüseyin Aşkan (B. No: 2017/15649, 21/7/2020) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Kararda; Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) evrak işlem kütüğü üzerinde yapılan incelemede başvurucu vekili tarafından nihai kararın açılarak okunduğu tespit edilen tarih, nihai kararın sonucunun öğrenildiği tarih kabul edilerek bireysel başvuru süresi bu tarihten itibaren başlatılmış ve başvurunun süre aşımı nedeniyle kabul edilemez olduğu sonucuna

ulaşılmıştır. Somut olayda da nihai kararın başvurucu vekili tarafından UYAP üzerinden 8/1/2019 tarihinde okunduğu ve başvurunun otuz günlük bireysel başvuru süresi geçtikten sonra 2/4/2019 tarihinde yapıldığı anlaşıldığından başvurunun süre aşımı nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurunun süre aşımı nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 7/12/2022 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ZÜLFÜKAR ERGİN

B. No: 2019/11079 | Karar tarihi: 07.12.2022

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/11079

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

ZÜLFÜKAR ERGİN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/11079)

Karar Tarihi: 7/12/2022

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Üyeler : M. Emin KUZ

Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Kenan YAŞAR

Raportör : Volkan ÇAKMAK

Başvurucu : Zülfükar ERGİN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, yaralama suçuna ilişkin olarak etkili bir soruşturma yürütülmemesi nedeniyle kötü muamele yasağının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu 11/12/2017 tarihinde, eşinin kardeşi olan V.A. ve V.A.nın akrabası A.Y.A.nın işyerine gelerek miras meselesi nedeniyle kendisini tehdit ettikleri iddiasıyla bu şahıslardan Diyarbakır Cumhuriyet Başsavcılığı (Başsavcılık) nezdinde şikâyetçi olmuştur. Şikâyet üzerine başlatılan soruşturma 12/1/2018 tarihinde başvurucunun soyut iddiası dışında başkaca bir delil bulunmadığı gerekçesiyle kovuşturmaya yer olmadığı kararı ile sonuçlanmış ve karar 14/3/2018 tarihinde kesinleşmiştir. Başvurucunun bu soruşturma sürecine dair herhangi bir iddiası bulunmamaktadır.

3. Başvurucu 14/12/2017 tarihinde -V.A. ve kardeşleri tarafından yönlendirildiğini iddia ettiği ve aralarında A.Y.A.nın da bulunduğunu ileri sürdüğü kişilerce- işyerinde bıçaklanmış ve gasbedilmiştir. Olayın hemen akabinde başlatılan soruşturmada olay yeri krokisi çıkarılmış, olay yeri inceleme raporu düzenlenmiştir. Olay yeri inceleme raporunda mahalden delillerin toplandığı, vücut izine müsait zeminlerden teşhis ve mukayeseye elverişli bulgu elde edilemediği belirtilmiştir. 15/12/2017 tarihli Kolluk Araştırma

Tutanağı'nda olay yerinde görüntü kaydı yapan kamera bulunmadığı, olaya şahitlik edecek birinin olmadığı ifade edilmiştir. Başvurucunun eşkâlini verdiği kişiler için emniyet birimlerinin eşkâl modülünden başvurucu ile birlikte inceleme yapılmış, başvurucunun verdiği kriterlere uygun şahıs tespit edilemediği 15/12/2017 tarihli tutanaklarla kayıt altına alınmıştır. Başvurucu hakkında, olay günü özel bir sağlık kurumu tarafından düzenlenen adli raporda özetle sağ uyluk kemiğinin yan tarafında, üç ayrı yerde 1,5 cm genişliğinde, 4 cm derinliğinde kesi, kafanın arka kısmında yumuşak doku şişliği, sağ üst çene kemiği bölgesinde sıyrık/kazıntı, sol uyluk kemiğinin yan tarafında 2 cm genişliğinde, 2 cm derinliğinde kesi tespit edilmiştir. Soruşturma sürecinde söz konusu yaralamanın başvurunun hayati fonksiyonlarına etkisine ve yaralamanın derecesine ilişkin eğitim ve araştırma hastanesinden sağlık raporu talep edilmiş olup düzenlenen 7/2/2018 tarihli raporda, yaralanmanın basit tıbbi müdahale ile giderilebilecek nitelikte olduğu ve hayati tehlikeye neden olmadığı ifade edilmiştir. Soruşturma sürecinde ayrıca ilgili kurumlardan şüpheliler hakkında iletişim (GSM) tespitlerinin yaptırıldığı görülmüştür.

4. Olay gerçekleştiği sırada işyerinde olduğu anlaşılan başvurucunun oğlu M.E.G. 15/12/2017 tarihli ifadesinde; 4-5 erkek şahsın işyerlerine gelerek babasını darbettiğini, bıçakladığını, küfürlü sözler söylediğini, babasının bağırması üzerine kaçtığını beyan etmiştir. Başvurucunun eşi ise aynı tarihli ifadesinde; kardeşlerinin silah göstererek eşini miras uyuşmazlığı nedeniyle tehdit ettiklerini, tehdit eylemine şahit olduğunu, olay günü ikametlerinin işyerinin hemen üzerinde olması nedeniyle işyeri önünde toplanan kalabalığı gördüğünü, oğlunun kendisine haber verdiğini, şahısları tanımadığını, işyerine girdiğinde kan lekelerini gördüğünü beyan etmiştir.

5. Başvurucunun eşinin kardeşleri olan V.A, T.A, Me.A., ve Mu.A. şüpheli sıfatıyla gerek emniyet biriminde gerekse Başsavcılık bünyesinde alınan ifadelerinde özetle olayla ilgilerinin bulunmadığını, olay anında, öncesinde ve sonrasında farklı yerlerde olduklarını, şüpheli bir görüşmelerinin olmadığını, HTS kayıtlarından da bu durumun anlaşılabileceğini, başvurucunun kendilerine iftira attığını ve şikâyetçi olduklarını beyan etmiştir. A.Y.A. da ifadesinde diğer şüphelilerin amcasının çocukları olduğunu, olay günü İzmir'de bulunduğunu, başvurucuyu tanımadığını, işyerine de hiç gitmediğini belirtmiştir.

6. Başsavcılık tarafından 24/10/2018 tarihinde kovuşturmaya yer olmadığına karar verilmiştir. Gerekçede; şüphelilerin inkâra yönelik savunmaları, alınan HTS içeriklerine göre olay tarihi ve saatinde olay yerinde bulunmadıklarına dair tespit ile suçun azmettireni olduklarına dair müştekinin soyut iddiası dışında delil elde edilememesi, olayın asli faillerinin kimlik bilgilerinin tespit edilememesi dikkate alınarak kamu davası açılması için yeterli şüphe ve delil bulunmadığını ifade edilmiştir. Kararda ayrıca A.Y.A.nın 17/5/2018 tarihinde vefat ettiği ve bu nedenle anılan şüpheli için kovuşturma imkanı bulunmadığı belirtilmiştir. Başvurucunun karara yönelik itirazı da 13/2/2019 tarihinde reddedilmiştir. Bu süreçte ayrıca 26/10/2018 tarihinde, olayın kimliği tespit edilemeyen faillerine ilişkin olarak daimi arama kararı verilmiştir.

7. Başvurucu 3/3/2019 tarihinde nihai kararı tebellüğ etmesinin ardından 2/4/2019 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

8. Başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

9. Başvurucu; yaralanması ve gasbedilmesi ile sonuçlanan olaya ilişkin olarak etkili bir soruşturma yapılmadığını, açık delillere rağmen faillerin tespit edilemediğini, süreçte gereken özenin gösterilmediğini belirterek yaşam ve adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

10. Başvuru; üçüncü kişiler tarafından gerçekleştirilen, hayati bir tehlike yaratmadığı anlaşılan yaralama eylemini temel alıp başvurucunun eylemin gerçekleşmesinin önlenmesi bağlamında kamu makamlarınca gereken korumanın sağlanmadığı yönünde bir iddiası bulunmadığından kötü muamele yasağının usul boyutu kapsamında incelenmiştir.

11. Devletin kişinin maddi ve manevi varlığını koruma hakkı kapsamında sahip olduğu pozitif yükümlülüğün usule ilişkin boyutu çerçevesinde bireyin kötü muameleye ilişkin savunulabilir bir iddiasının bulunması hâlinde yürütülmesi gereken ceza soruşturmasının etkili kabul edilebilmesi için derhâl başlatılması, sorumluların belirlenmesini sağlayabilecek bütün delilleri tespit etmesi, olayı çevreleyen tüm koşulları aydınlatması, nesnel ve tarafsız analizlere dayanması, kamu denetimine tabi olarak özenle yürütülmesi ve suç tespit edildiği takdirde eylemle orantılı bir ceza ile sonuçlandırılmış olması gerekir. Bu, bir sonuç yükümlülüğü değil uygun araçların kullanılması yükümlülüğüdür. Diğer taraftan burada yer verilen değerlendirmeler hiçbir şekilde Anayasa'nın 17. maddesinin başvuruculara üçüncü tarafları adli bir suç nedeniyle yargılatma, cezalandırma hakkı veya tüm yargılamaları mahkûmiyetle ya da belirli bir ceza kararıyla sonuçlandırma ödevi yüklediği anlamına gelmemektedir (Cezmi Demir ve diğerleri, B. No: 2013/293, 17/7/2014, Ali Rıza Özer ve diğerleri [GK], B. No: 2013/3924, 6/1/2015, Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013).

12. Somut olayda başvurucunun kimliği tespit edilemeyen kişiler tarafından işyerinde şiddet gördüğü ve bunun sonucunda yaralandığı doktor raporu ile sabittir. Bu olay nedeniyle devlet tarafından Anayasanın 17.maddesi çerçevesinde sahip olduğu pozitif yükümlülükler gereği etkili bir ceza soruşturması yürütülmesi şarttır. Soruşturma süreci ele alındığında Başsavcılığın olayı takiben derhâl soruşturma başlattığı, olay yeri krokisinin çıkarıldığı, olay yeri incelemesinin yapıldığı ve tutanağa bağlandığı, olay yerinden biyolojik numuneler dâhil olmak üzere tüm delillerin toplandığı anlaşılmıştır.

13. Soruşturma sürecinde başvurucunun verdiği eşkâl bilgisi üzerinden veri tabanı incelemesi yapıldığı ancak verili niteliğe uygun bir kayda rastlanılmadığı görülmektedir. Ayrıca başvurucunun şikayetine konu kişilerin şüpheli sıfatıyla ifadelerinin alındığı, iletişim bilgilerinin ilgili kurumlardan alınan veriler kapsamında incelendiği de anlaşılmaktadır. Bununla beraber olayın gerçekleştiği alanda görüntü kaydı yapan bir kameranın ve/veya olaya şahit olan kişilerin varlığının araştırıldığının ancak görüntü kaydı ya da şahitlik edecek bir şahsın tespit edilemediğinin tutanağa bağlandığı gözlemlenmektedir.

14. Başsavcılık elde ettiği deliller ve yapılan inceleme çerçevesinde başvurucunun şikâyetine konu olan ve olay sırasında farklı yerlerde bulunduklarını ispat eden kişiler hakkında kamu davası açmaya yetecek delil/şüphe bulunmadığından kovuşturmaya yer olmadığına karar vermiştir. Diğer taraftan başvurucunun eşkâlini tespit ettiğini ileri sürdüğü, soruşturma sürecinde ifadesi alınan ancak olay anında farklı bir yerde olduğunu ileri süren A.Y.A.nın da soruşturma sürecinde vefat etmesi nedeniyle anılan kişi hakkında kovuşturma yapma olanağı kalmamıştır. Başsavcılık ayrıca kimliği tespit edilemeyen failler için daimî arama kararı da vermiş bulunmaktadır.

15. Somut başvuruya konu yaralanma vakasını takiben derhâl başlatılan, olayı çevreleyen koşulların aydınlatılması adına gereken delillerin toplandığı, gerekli teknik incelemelerin ve

araştırmanın yapıldığı, şüphelilerin ifadelerine başvurulduğu ve failler hakkında daimî arama kararı da verilen soruşturma sürecinde kamu makamlarına yüklenebilecek bir boşluğun oluştuğu yorumunu getirmek, etkisiz ve pasif kalındığını söylemek mümkün görünmemektedir.

16. Bu perspektifte, soruşturma makamının olayların seyrini aydınlatmaya yönelik işlemlerinden kuşku duyulmasını gerektirecek bir durumun veya yürütülen soruşturmanın derinliği ve ciddiyeti üzerinde etki gösterecek nitelikte bir hususun söz konusu olmadığı ve dolayısıyla kötü muamele yasağının usul boyutuna yönelik bir ihlal bulunmadığının açık olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

17. Açıklanan gerekçelerle başvurunun diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurunun açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 7/12/2022 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

MEHMET GÖKTAŞ

B. No: 2019/11737 | Karar tarihi: 07.12.2022

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/11737

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

MEHMET GÖKTAŞ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/11737)

Karar Tarihi: 7/12/2022

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Üyeler : M. Emin KUZ

Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Kenan YAŞAR

Raportör : Muzaffer KORKMAZ

Başvurucu : Mehmet GÖKTAŞ

Vekili : Av. Murat SADAK

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, koruma tedbirleri nedeniyle açılan tazminat davasının makul sürede sonuçlanmaması nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 5/4/2019 tarihinde yapılmıştır. Komisyon tarafından bu kararda incelenen şikâyet haricindeki şikâyetlerin kabul edilemez olduğuna, bu şikâyet yönünden ise başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

3. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

4. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

5. Başvurucu, hakkında uygulanan koruma tedbirlerinden kaynaklanan maddi ve manevi zararının tazmini talebiyle 7/6/2013 tarihinde tazminat davası açmış olup yargılama Kayseri

1. Ağır Ceza Mahkemesinde (Mahkeme) görülmüştür.

6. Mahkeme 11/9/2017 tarihinde başvurucuya 83,96 TL maddi, 500 TL manevi tazminat verilmesine karar vermiştir. Başvurucu anılan karara karşı temyiz kanun yoluna başvurmuş ve temyiz talebi Yargıtay tarafından reddedilerek karar 4/2/2019 tarihinde kesinleşmiştir. Nihai nitelikteki Yargıtay kararı başvurucuya 28/3/2019 tarihinde tebliğ edilmiştir.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

7. Anayasa Mahkemesinin 7/12/2022 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

8. Başvurucu, açtığı davada yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

B. Değerlendirme

9. Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir."

10. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Başvurucunun yargılamanın uzun sürmesine ilişkin şikâyeti makul sürede yargılanma hakkı yönünden incelenmiştir.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

11. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

12. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin yargılamanın süresi tespit edilirken sürenin başlangıç tarihi olarak davanın ikame edildiği tarih; sürenin sona erdiği tarih olarak -çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde- yargılamanın sona erdiği tarih, yargılaması devam eden davalar yönünden ise Anayasa Mahkemesinin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin şikâyetle ilgili kararını verdiği tarih esas alınır (Güher Ergun ve diğerleri, B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 50, 52).

13. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin yargılama süresinin makul olup olmadığı değerlendirilirken yargılamanın karmaşıklığı ve kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun yargılamanın süratle sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar dikkate alınır (Güher Ergun ve diğerleri, §§ 41-45).

14. Anılan ilkeler ve Anayasa Mahkemesinin benzer başvurularda verdiği kararlar dikkate alındığında somut olayda, başvuru konusu yargılamanın yaklaşık 5 yıl 8 ay sürmesinin makul olmadığı sonucuna varmak gerekir.

15. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. Giderim Yönünden

16. Tespit edilen ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılmasına ilişkin usul ve esaslar 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinde yer almaktadır.

17. Başvurucu 20.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

18. Somut olayda makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

19. İhlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında taleple bağlı kalınarak başvurucuya20.000 TL manevi tazminat ile 364,60 TL harç ve9.900 TL vekâlet ücretinin ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvurucuya 20.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE,

D. 364,60 TL harç ve 9.900 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 10.264,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 7/12/2022 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

KEMAL BABAL VE DİĞERLERİ

B. No: 2019/12149 | Karar tarihi: 07.12.2022

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/12149

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

KEMAL BABAL VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/12149)

Karar Tarihi: 7/12/2022

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Üyeler : M. Emin KUZ

Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Kenan YAŞAR

Raportör : Mahmut ALTIN

Başvurucular : 1. Kemal BABAL

2. Ayşe SAĞIROĞLU

3. Hamide YAZICI

4. İlyas YAZICI

5. Kevser YAZICI

6. Mustafa YAZICI

7. Naime AYAR

Başvurucular Vekili : Av. Adem GÜNEY

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; tapu iptal ve tescil davasına konu taşınmaz üzerinde ihtiyati tedbirin uzun süredir devam ediyor olması nedeniyle mülkiyet hakkının, yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle de makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir. 2019/12216 başvuru numaralı dosya 2019/12149 başvuru numaralı dosya ile birleştirilmiştir. Başvurular süresi içinde yapılmıştır. Başvuruların kabul edilebilirlik

incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

2. 2019/12216 başvuru numaralı dosyanın başvurucusu olan Ali Rıza Yazıcı'nın 18/4/2021 tarihinde vefat etmesi üzerine mirasçıları olan Ayşe Sağıroğlu, Hamide Yazıcı, İlyas Yazıcı, Kevser Yazıcı, Mustafa Yazıcı ve Naime Ayar 11/11/2022 tarihinde başvuruya katılma talebinde bulunmuştur.

II. DEĞERLENDİRME

A. Mülkiyet Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

3. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Hesna Funda Baltalı ve Baltalı Gıda Hayvancılık San. ve Tic. Ltd. Şti. ([GK], B. No: 2014/17196, 25/10/2018), İhsan Metin (B. No: 2015/7044, 23/1/2019) ve Şeyhmus Terece ([GK], B. No: 2017/26532, 23/7/2020) kararlarında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede mülkiyet hakkını sınırlandıran bir tedbirin uygulanmasının ölçülü olabilmesi için kapsamı ve süresi itibarıyla orantılı olarak uygulanması gerektiği ve tedbirin makul olmayan bir süre devam etmesinin, mülkiyet hakkının tanıdığı yetkilerin kullanılmasının belirsiz olacak şekilde ötelenmesi suretiyle mülk sahibine orantısız bir külfet yüklediği gerekçesiyle mülkiyet hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşılmıştır. Somut başvurularda, başvuru tarihi itibarıyla ihtiyati tedbirin 5 yıl 10 ayı aşan süredir devam ettiği anlaşıldığından anılan kararlarda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Açıklanan gerekçelerle, başvurucuların Anayasa’nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

4. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Güher Ergun ve diğerleri (B. No: 2012/13, 2/7/2013) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede yargılama süresinin makul olmadığı gerekçesiyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşılmıştır. Somut başvuruda da başvuru tarihi itibarıyla yargılamanın 5 yıl 10 ayı aşan süredir devam ettiği anlaşıldığından anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Bu doğrultuda başvuruculların Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

5. Başvurucular; ihlalin tespiti ile makul sürede yargılanma hakkı yönünden ayrı ayrı 100.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur. Somut olayda Anayasa Mahkemesinin ihlal kararı, elkoyma tedbirinin kaldırılmasını gerektirmemektedir. Bununla birlikte Anayasa Mahkemesi, mülkiyet hakkına yapılan müdahaleyi ölçüsüz kılan tedbirin uzun sürmesine ilişkin olarak tedbir sürecinde mülkiyet hakkının gerektirdiği ivediliğin ve özenin gösterilmesi bakımından yargısal makamların sorumluluğu olduğuna dikkati çekmektedir (benzer değerlendirme için bkz. Hamit Alihansoy ve diğerleri, B. No: 2017/35581, 29/9/2020, § 66). Buna göre başvuru konusu olayda ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmamaktadır. Başvurucular mülkiyet hakkı yönünden tazminat talebinde bulunmadıklarından sadece makul sürede yargılanma hakkına ilişkin ihlalin sonuçlarının ortadan kaldırılması bakımından etkin giderim yolu, tazminat olarak görülmektedir. Eski hâle getirme kuralı çerçevesinde ihlalin sonuçlarının bütünüyle ortadan kaldırılabilmesi için 22.500 TL manevi

tazminatın başvurucu Kemal Babal'a AYRI, diğer başvurucular Ayşe Sağıroğlu, Hamide Yazıcı, İlyas Yazıcı, Kevser Yazıcı, Mustafa Yazıcı ve Naime Ayar'a müştereken ödenmesine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. 1. Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

2. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. 22.500 TL manevi tazminatın başvurucu Kemal Babal'a AYRI, diğer başvurucular Ayşe Sağıroğlu, Hamide Yazıcı, İlyas Yazıcı, Kevser Yazıcı, Mustafa Yazıcı ve Naime Ayar 'a MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

D. 364,60 TL harcın başvurucu Kemal Babal'a AYRI, diğer başvurucular Ayşe Sağıroğlu, Hamide Yazıcı, İlyas Yazıcı, Kevser Yazıcı, Mustafa Yazıcı ve Naime Ayar 'a MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE, 9.900 TL vekâlet ücretinin ise başvuruculara MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

E. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvuruculara Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin bilgi için Çarşamba 1. Asliye Hukuk Mahkemesine (E.2013/326) GÖNDERİLMESİNE,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 7/12/2022 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

KALECİK BAĞCILIK YATIRIM İNŞAAT TİCARET VE SANAYİ LTD. ŞTİ.

B. No: 2019/12807 | Karar tarihi: 07.12.2022

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/12807

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

KALECİK BAĞCILIK YATIRIM İNŞAAT TİCARET VE SANAYİ LTD. ŞTİ. BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/12807)

Karar Tarihi: 7/12/2022

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Üyeler : M. Emin KUZ

Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Kenan YAŞAR

Raportör : Mahmut ALTIN

Başvurucu : Kalecik Bağcılık Yatırım İnşaat Ticaret ve Sanayi Ltd. Şti.

Vekili : Av. Hüseyin ÇELİK

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının, satın alınan taşınmazın Hazine adına tescil edilmesi nedeniyle de mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir. Başvurucu nihai hükmü 14/3/2019 tarihinde öğrendikten sonra 12/4/2019 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

2. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Güher Ergun ve diğerleri (B. No: 2012/13, 2/7/2013) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede yargılama süresinin makul olmadığı gerekçesiyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşılmıştır. Somut başvuruda da yargılamanın

yaklaşık 18 yıl 7 ay sürdüğü anlaşıldığından anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Bu doğrultuda başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Diğer İhlal İddiaları

3. Başvurucunun mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasının İsmail Buğra İşlek (B. No: 2013/1177, 26/3/2013, § 17) kararı doğrultusunda yargılamanın bozma kararı sonrasında hâlen devam etmekte olduğu anlaşıldığından başvurunun başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

4. Başvurucu; ihlalin tespiti ile makul sürede yargılanma hakkı yönünden 50.000 TL manevi tazminat, mülkiyet hakkı yönünden 625.000 TL maddi tazminat talebinde bulunmuştur. Başvuru konusu olayda ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmamaktadır. Olayda ihlalin sonuçlarının ortadan kaldırılması bakımından etkin giderim yolu, tazminat olarak görülmektedir. Eski hâle getirme kuralı çerçevesinde ihlalin sonuçlarının bütünüyle ortadan kaldırılabilmesi için başvurucuya manevi zararları karşılığında taleple bağlı kalınarak net 50.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Diğer ihlal iddialarının başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvurucuya net 50.000 TL manevi tazminatın ÖDENMESİNE, diğer tazminat taleplerinin REDDİNE,

D. 364,60 TL harç ve 9.900 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 10.264,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin bilgi için Kalecik Asliye Hukuk Mahkemesine (E.2012/158, K.2014/137) GÖNDERİLMESİNE,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 7/12/2022 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

SAVAŞ ÖZULUCAK

B. No: 2019/14183 | Karar tarihi: 07.12.2022

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/14183

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

SAVAŞ ÖZULUCAK BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/14183)

Karar Tarihi: 7/12/2022

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Üyeler : M. Emin KUZ

Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Kenan YAŞAR

Raportör : Fatma Burcu NACAR YÜCE

Başvurucu : Savaş ÖZULUCAK

Vekili : Av. Kaan GÖK

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; yargılama aşamasında yürürlüğe giren kanun hükmünün aleyhe sonuç doğuracak şekilde uygulanması nedeniyle mülkiyet hakkının, aleyhe vekâlet ücretine hükmedilmesi nedeniyle mahkemeye erişim hakkının, yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle de makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir. Başvurucu nihai hükmü 26/3/2019 tarihinde öğrendikten sonra 25/4/2019 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Mülkiyet Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

2. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Aksaray Tır Nakliyat San. ve Tic. Ltd. Şti. (B. No: 2017/36736, 19/8/2018) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Anılan kararda, idare tarafından tahsil edilen kayıp kaçak bedelinin tüketicilere iadesi hususunda uygulamada bir belirsizlik bulunduğu ve farklı yargı

kolları arasında açık ve istikrarlı bir uygulama olmadığı tespit edildikten sonra adli yargı yerinde açılan davaların mutlak surette lehe sonuçlanması yönünde haklı bir beklentiden söz edilemeyeceği açıklanarak kanun koyucunun amacının yargı kolları arasındaki farklılığı gidermeye ve dolayısıyla hukuki güvenliği sağlamaya yönelik olduğu ifade edilmiştir. Başvurucunun tahsil edilen bedelin hangi nedenle ölçüsüz olduğu hususunda bir açıklama yapmadığını ve herhangi bir sebep de bildirmediğini dikkate alan Anayasa Mahkemesi müdahalenin başvurucuya şahsi olarak aşırı bir külfet yüklemediğini belirtmiştir. Sonuç olarak müdahalenin meşru amacının dayandığı kamu yararı ile başvurucunun mülkiyet hakkının korunması arasındaki adil dengenin bozulmadığı kanaatine varılmıştır. Somut başvuruda, anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

3. Anayasa Mahkemesi, Güher Ergun ve diğerleri (B. No: 2012/13, 2/7/2013) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede yargılama süresinin makul olmadığı gerekçesiyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşılmıştır. Somut başvuruda da yargılamanın 6 yıl 9 ay 13 gün sürdüğü anlaşıldığından anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Bu doğrultuda başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

C. Diğer İhlal İddiaları

4. Başvurucunun yargılama sonunda aleyhine 80 TL vekâlet ücretine hükmedilmesi nedeniyle mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği iddiasının K.V. ([GK], B. No: 2014/2293, 1/12/2016, §§ 47-68) kararı doğrultusunda anayasal ve kişisel önemden yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

5. Tarımsal sulama abonelik açısından başvurucunun açtığı davada tüketici hakem heyetinin yetkili ve görevli olmaması nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasının bir hukuk uyuşmazlığının alternatif çözüm yolu kapsamında incelenip incelenmeyeceği meselesi adil yargılanma hakkı güvenceleri kapsamında değerlendirilemez. Somut olayda başvurucunun tüketici hakem heyeti tarafından karara bağlanan uyuşmazlığın genel mahkemelerin görev alanına girdiği gerekçesiyle verilen iptal kararı nedeniyle dile getirdiği söz konusu iddiaların adil yargılama hakkını ihlal eden bir yönü bulunmamaktadır. Bu nedenle başvurunun açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

6. Başvurucu; ihlalin tespiti ve yargılamanın yenilenmesi talebinde bulunmuştur. Başvuruda makul sürede yargılanma hakkı yönünden ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmamaktadır. Olayda ihlalin sonuçlarının ortadan kaldırılması bakımından etkin giderim yolunun tazminat olduğu açıktır. Başvurucunun tazminat talebi bulunmadığından ayrıca tazminata hükmedilmesine gerek görülmemiştir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

3. Diğer ihlal iddialarının KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. 364,60 TL harç ve 9.900 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 10.264,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

D. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz UYGULANMASINA,

E. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına ve İzmir 3. Tüketici Mahkemesine (E.2018/361, K.2019/99) GÖNDERİLMESİNE 7/12/2022 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

SEVAL BAŞARAN

B. No: 2019/14483 | Karar tarihi: 07.12.2022

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/14483

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

SEVAL BAŞARAN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/14483)

Karar Tarihi: 7/12/2022

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Üyeler : M. Emin KUZ

Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Kenan YAŞAR

Raportör : Olcay ÖZCAN

Başvurucu : Seval BAŞARAN

Vekili : Av. Mustafa ÖZCAN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru; tapu iptali ve tescil talebiyle açılan davada uygulanan ihtiyati tedbirin uzun süredir devam etmesi nedeniyle mülkiyet hakkının, yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle de makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 22/4/2019 tarihinde yapılmıştır. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

3. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

4. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

5. C.Ç. ve F.Ç.; başvurucu ve diğer davalılar aleyhine 7/10/2013 tarihinde tapu iptali tescil davası açmıştır. Bu davada davacılar 27/7/2010 tarihinde Ankara'nın Etimesgut ilçesindeki

davalılardan SS.Y.V.S. Konut Yapı Kooperatifinde bulunan bağımsız bir bölümü diğer davalı müteahhit H.Ö.P.den satın almak için sözleşme imzaladıklarını, biraz ödeme yaptıkları ve 2012 yılı Temmuz ayında konuta taşındıkları hâlde ikamet ettikleri konutun başvurucuya satıldığını öğrendiklerini belirterek başvurucu adına olan tapu kaydının iptali ile davacılardan C.Ç. adına tescil edilmesini ve taşınmaz üzerine ihtiyati tedbir konulmasını talep etmiştir.

6. Ankara 3. Tüketici Mahkemesi (Tüketici Mahkemesi) 4/11/2013 tarihinde taşınmazın tapu kaydı üzerine başkalarına devir ve temlikin önlenmesi için ihtiyati tedbir konulmasına karar vermiştir.

7. Tüketici Mahkemesi 9/2/2016 tarihinde davayı reddetmiştir.

8. Karar davacılar tarafından temyiz edilmiştir. Temyiz incelemesini yapan Yargıtay 14. Hukuk Dairesi 14/3/2019 tarihinde kararı onamıştır.

9. Başvurucular 22/4/2019 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

10. Başvurucu vekili, bireysel başvuru tarihinden sonra Tüketici Mahkemesine sunduğu 25/4/2019 tarihli dilekçe ile dosyanın kesinleştirilmesini ve taşınmaz üzerindeki ihtiyati tedbirin kaldırılmasını talep etmiştir.

11. Tüketici Mahkemesi 26/4/2019 tarihinde kararı kesinleştirmiş ve ihtiyati tedbirin kaldırılması için tapu müdürlüğüne yazı yazmıştır.

IV. İLGİLİ HUKUK

12. İlgili hukuk için bkz. Hesna Funda Baltalı ve Baltalı Gıda Hayvancılık San. ve Tic. Ltd. Şti. [GK], B. No: 2014/17196, 25/10/2018, §§ 23-39; İbrahim Geçer, B. No: 2014/19056, 19/2/2019, §§ 17-31.

V. İNCELEME VE GEREKÇE

13. Anayasa Mahkemesinin 7/12/2022 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları

14. Başvurucu, yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

2. Değerlendirme

a. Kabul Edilebilirlik Yönünden

15. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Esas Yönünden

16. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin yargılamanın süresi tespit edilirken sürenin başlangıç tarihi olarak davanın ikame edildiği tarih; sürenin sona erdiği tarih olarak -çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde- yargılamanın sona erdiği tarih, yargılaması devam eden davalar yönünden ise Anayasa Mahkemesinin makul sürede

yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin şikâyetle ilgili kararını verdiği tarih esas alınır (Güher Ergun ve diğerleri, B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 50, 52).

17. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin yargılama süresinin makul olup olmadığı değerlendirilirken yargılamanın karmaşıklığı ve kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun yargılamanın süratle sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar dikkate alınır (Güher Ergun ve diğerleri, §§ 41, 45).

18. Anılan ilkeler ve Anayasa Mahkemesinin benzer başvurularda verdiği kararlar dikkate alındığında iki dereceli bir yargılama sisteminde 7/10/2013 tarihinde başlayıp 14/3/2019 tarihinde sona eren toplam 5 yıl 5 ay 7 günlük yargılama süresinin makul olmadığı sonucuna varmak gerekir.

19. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Mülkiyet Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları

20. Başvurucu, dava konusu taşınmaza uygulanan ihtiyati tedbir şerhi nedeniyle yaklaşık altı yıl süreyle tasarruf hakkının kısıtlandığını belirterek mülkiyet hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

2. Değerlendirme

a. Kabul Edilebilirlik Yönünden

21. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Esas Yönünden

22. Anayasa Mahkemesi daha önce benzer bir şikâyeti Hesna Funda Baltalı ve Baltalı Gıda Hayvancılık San. ve Tic. Ltd. Şti. başvurusunda incelemiş ve sonuca bağlamıştır.

23. Anayasa Mahkemesi, muhtemel bir alacağın güvence altına alınarak etkisizleşmesinin önüne geçilmesi amacıyla ihtiyaç duyulan tedbirlerin alınması ve bu tedbirler kapsamında kamu makamlarının mülk üzerinde belirli bir süreyle hukuki tasarruflarda bulunulmasının sınırlandırılması bakımından geniş bir takdir yetkisi bulunduğunu kabul etmiştir. Ancak söz konusu tedbirlerin uygulanmasının mülk sahibine kaçınılmaz olandan aşırı bir külfet de yüklememesi gerektiği vurgulanmıştır. Bu doğrultuda hukuki ilişkinin diğer tarafının haklarını korumak için tedbiri uygulayan kamu makamlarının söz konusu tedbirin başvurucunun mülkiyet hakkına etkilerini de gözetmesi ve ölçüsüz bir müdahaleye yol açmaması gerekmektedir (Hesna Funda Baltalı ve Baltalı Gıda Hayvancılık San. ve Tic. Ltd. Şti., § 79).

24. Buna göre mülkiyet hakkını sınırlandıran bir tedbirin uygulanmasının ölçülü olabilmesi için kapsamı ve süresi itibarıyla orantılı olarak uygulanması gerekmektedir. Mülkiyet hakkına müdahale teşkil eden tedbirler uygulanması ve bu tedbirlerin belirli bir süre de devam etmesi ancak bireye şahsi olarak aşırı bir külfet yüklemediği takdirde ölçülü

görülebilir. Diğer bir deyişle mülkiyet hakkına müdahale teşkil eden tedbirlerin söz konusu olduğu durumlarda tedbiri uygulayan kamu makamlarının ivedi olarak ve özenli bir biçimde davranma yükümlülükleri bulunmaktadır. Aksi hâlde yani tedbirin makul olmayan bir süre devam etmesi, mülkiyet hakkının tanındığı yetkilerin kullanılmasının belirsiz olacak şekilde ötelenmesi suretiyle mülk sahibine orantısız bir külfet yüklemiş olur (Hesna Funda Baltalı ve Baltalı Gıda Hayvancılık San. ve Tic. Ltd. Şti., §§ 73-80).

25. Benzer nitelikteki somut olay bakımından da bu ilkelerden ayrılmayı gerektirir bir durum bulunmamaktadır. Somut olayda başvurucuya ait taşınmazın tapu kaydına 4/11/2013 tarihinde ihtiyati tedbir şerhi konulmuş ve bu şerhin bireysel başvuruda bulunulmasından sonra 26/4/2019 tarihinde kaldırıldığı anlaşılmıştır. Dolayısıyla olayda mülkiyet hakkını sınırlandıran tedbir süresinin 5 yıl 5 ay 22 gün olduğu görülmüştür. Bu tedbir süreci bir bütün olarak ele alındığında söz konusu sürenin makul olmadığı kuşkusuzdur. Bu durumda mülkiyet hakkını sınırlandıran tedbirin başvurucuya şahsi olarak aşırı bir külfet yüklediği sonucuna varılmıştır.

26. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

C. Giderim Yönünden

27. Başvurucu, ihlalin tespitini ve manevi zararlarına karşılık makul sürede yargılanma hakkının ihlali nedeniyle 40.000 TL, mülkiyet hakkının ihlali nedeniyle 40.000 TL olmak üzere toplam 80.000 TL manevi tazminat ödenmesini talep etmiştir.

28. Başvuruda tespit edilen makul sürede yargılanma ve mülkiyet hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması bakımından etkin giderim yolu tazminat olarak görülmektedir.

29. Öte yandan ihlalin niteliği dikkate alınarak başvurucuya makul sürede yargılanma ve mülkiyet hakkının ihlali nedeniyle 31.500 TL manevi tazminat ödenmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. 1. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

2. Anayasa’nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvurucuya 31.500 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

D. 364,60 TL harç ve 9.900 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 10.264,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu

sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin bilgi için Ankara 3. Tüketici Mahkemesine (E.2013/4228, K.2016/92) GÖNDERİLMESİNE,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 7/12/2022 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

AYNUR ÇETİNTÜRK VE DİĞERLERİ

B. No: 2019/15144 | Karar tarihi: 07.12.2022

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/15144

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

AYNUR ÇETİNTÜRK VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/15144)

Karar Tarihi: 7/12/2022

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Üyeler : M. Emin KUZ

Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Kenan YAŞAR

Raportör : Mahmut ALTIN

Başvurucular : 1. Aynur ÇETİNTÜRK

2. Çiğdem Sebahat ÇETİNTÜRK

3. Nazlı ÇETİNTÜRK

4. Pınar DEMİR

Başvurucular Vekili : Av. Hayrettin KENT

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; kamulaştırmasız el atma bedelinin değer kaybına uğratılması nedeniyle mülkiyet hakkının, yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle de makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir. Başvurucular nihai hükmü 11/4/2019 tarihinde öğrendikten sonra 10/5/2019 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Mülkiyet Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

2. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Ali Şimşek

ve diğerleri (B. No: 2014/2073, 6/7/2017), Mehmet Akdoğan ve diğerleri (B. No: 2013/817, 19/12/2013), Kadir Çakar (B. No: 2015/18908, 21/3/2018), Hanım Çeyiz ve Mehmet Gündüz (B. No: 2015/19289, 17/7/2018) ve Türkan Poyraz (B. No: 2015/15388, 13/9/2018) kararlarında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede davanın açıldığı tarih ile ödendiği tarih arasında geçen dönemde gerçekleşen enflasyon oranları karşısında kamulaştırma bedelinin hissedilir/önemli derecede değer kaybetmesi nedeniyle başvuruculara şahsi olarak aşırı bir külfet yüklendiği belirtilerek mülkiyet hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşılmıştır. Somut başvuruda da yargılama süresinde kamulaştırma bedelinin yaklaşık %50,67 oranında değer kaybettiği tespit edilmiştir. Bu durumda anılan kararlarda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Açıklanan gerekçelerle, başvurucuların Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

3. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Güher Ergun ve diğerleri (B. No: 2012/13, 2/7/2013) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede yargılama süresinin makul olmadığı gerekçesiyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşılmıştır. Somut başvuruda da yargılamanın 8 yıl 3 ay 14 gün sürdüğü anlaşıldığından anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Bu doğrultuda başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

4. Başvurucular; ihlalin tespiti ile maddi ve manevi tazminat talebinde bulunmuştur. Başvuruda mülkiyet hakkı yönünden ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100). Mülkiyet hakkının ihlalinin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir. Bununla birlikte makul sürede yargılanma hakkı yönünden ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmamaktadır. Olayda ihlalin sonuçlarının ortadan kaldırılması bakımından etkin giderim yolu, tazminat olarak görülmektedir. Eski hâle getirme kuralı çerçevesinde ihlalin sonuçlarının bütünüyle ortadan kaldırılabilmesi için başvuruculara manevi zararları karşılığında net 31.500 TL manevi tazminatın müştereken ödenmesine karar verilmesi gerekir. Öte yandan başvuruculara uğradığını iddia ettiği zararla ilgili bilgi ve belge sunulmadığından maddi tazminat talebi reddedilmiştir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR

OLDUĞUNA,

B. 1. Anayasa’nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

2. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin mülkiyet hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Ankara 15. Asliye Hukuk Mahkemesine (E.2017/48, K.2018/46) GÖNDERİLMESİNE,

D. Makul sürede yargılanma hakkı yönünden başvuruculara net 31.500 TL manevi tazminatın MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

E. Başvuruculaların diğer tazminat taleplerinin REDDİNE,

F. 364,60 TL harç ve 9.900 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 10.264,60 TL yargılama giderinin başvuruculara MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

G. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvuruculara Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına ve Hacettepe Üniversitesi Rektörlüğüne GÖNDERİLMESİNE 7/12/2022 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

AHMET UTLU

B. No: 2019/15188 | Karar tarihi: 07.12.2022

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/15188

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

AHMET UTLU BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/15188)

Karar Tarihi: 7/12/2022

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Üyeler : M. Emin KUZ

Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Kenan YAŞAR

Raportör : Mahmut ALTIN

Başvurucu : Ahmet UTLU

Vekili : Av. Yahya Kemal DÜZEN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; kamulaştırma bedelinin değer kaybına uğratılması nedeniyle mülkiyet hakkının, yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle de makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir. Başvurucu, nihai hükmü 25/3/2019 tarihinde öğrendikten sonra 24/4/2019 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Mülkiyet Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

2. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Hanım Çeyiz ve Mehmet Gündüz (B. No: 2015/19289, 17/7/2018) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede davanın açıldığı tarih ile kamulaştırma bedelinin ödendiği tarih arasında geçen dönemde gerçekleşen enflasyon oranları karşısında ödenen faizin aradan geçen sürede kamulaştırma bedelinin uğradığı değer kaybını çok büyük ölçüde karşıladığı değerlendirilmiş ve tespit edilen düzeyde küçük bir farklılığın ise (%5'ten daha az)

hesaplama yöntemi sebebiyle oluşabilecek yanılma farklılığı (hata marjı) kapsamında kaldığı anlaşılmaktadır. Buna göre somut başvuruda da başvurucunun alacağında enflasyon karşısında meydana gelen değer kaybının %1,44 olduğu hesaplandığından anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

3. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Güher Ergun ve diğerleri (B. No: 2012/13, 2/7/2013) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede yargılama süresinin makul olmadığı gerekçesiyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşılmıştır. Somut başvuruda da yargılamanın 13 yıl 6 ay 8 gün sürdüğü anlaşıldığından anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Bu doğrultuda başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

4. Başvurucu; ihlalin tespiti ile makul sürede yargılanma hakkı yönünden 100.000 TL manevi tazminat, mülkiyet hakkı yönünden 336.000 TL maddi tazminat talebinde bulunmuştur. Başvuruda makul sürede yargılanma hakkı yönünden ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmamaktadır. Olayda ihlalin sonuçlarının ortadan kaldırılması bakımından etkin giderim yolu, tazminat olarak görülmektedir. Eski hâle getirme kuralı çerçevesinde ihlalin sonuçlarının bütünüyle ortadan kaldırılabilmesi için başvurucuya manevi zararları karşılığında net 81.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir. Öte yandan başvurucunun uğradığını iddia ettiği zararla ilgili bilgi ve belge sunulmadığından maddi tazminat talebi reddedilmiştir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvurucuya net 81.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

D. 364,60 TL harç ve 9.900 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 10.264,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

E. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına ve İskenderun 2. Asliye Hukuk Mahkemesine (E.2014/937, K.2017/557) GÖNDERİLMESİNE 7/12/2022 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

LEVENT OKKALI

B. No: 2019/15203 | Karar tarihi: 07.12.2022

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/15203

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

LEVENT OKKALI BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/15203)

Karar Tarihi: 7/12/2022

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Üyeler : M. Emin KUZ

Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Kenan YAŞAR

Raportör : Olcay ÖZCAN

Başvurucu : Levent OKKALI

Vekili : Av. Mustafa ÖZCAN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru; mal rejiminin tasfiyesinden kaynaklanan alacak talebiyle açılan davada uygulanan ihtiyati tedbirin uzun süredir devam etmesi nedeniyle mülkiyet hakkının, yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle de makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 22/4/2019 tarihinde yapılmıştır. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

3. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

4. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

5. F.S., başvurucu aleyhine mal rejiminin tasfiyesinden kaynaklanan alacak talebiyle

11/7/2013 tarihinde dava açmıştır. Dava dilekçesinde, başvurucu adına kayıtlı taşınmazlar ile araçlar üzerine ihtiyati tedbir konulmasını da istemiştir.

6. Ankara Batı 4. Aile Mahkemesi (Mahkeme) 12/7/2013 tarihinde başvurucu adına kayıtlı Ankara'nın Yenimahalle ilçesi Yuva köyde bulunan iki bağımsız bölüm, Etimesgut ilçesi Elvan köyünde bulunan bir bağımsız bölüm, Ayaş ilçesi Gökler Mahallesi'nde bulunan bir taşınmaz ile iki araç üzerine ihtiyati tedbir konulmasına karar vermiştir.

7. Yargılama sırasında F.S. tarafından başvurucu aleyhine 14/6/2018 tarihinde mal rejiminin tasfiyesinden kaynaklanan alacak talebiyle ayrı bir dava açılmıştır. Bu dava 19/6/2018 tarihinde ilk dava dosyası ile birleştirilmiştir.

8. Mahkeme 28/9/2018 tarihinde davayı kısmen kabul etmiştir.

9. Karara karşı davacı F.S. tarafından 24/12/2018 tarihinde, başvurucu tarafından 17/1/2019 tarihinde istinaf başvurusunda bulunulmuştur.

10. Ayrıca başvurucu vekili 17/1/2019 tarihinde Mahkemeye sunduğu dilekçeyle, davanın kabulüne ilişkin kısmın mevcut dava konusu miktarın temini yönünden yeterli olduğunu belirterek davanın reddine ilişkin kısım üzerindeki ihtiyati tedbir kararlarının kaldırılmasını talep etmiştir. Bu talep Mahkeme tarafından 24/1/2019 tarihinde kararın kesinleşmediği gerekçesiyle reddedilmiştir.

11. Başvurucu 22/4/2019 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

12. İstinaf incelemesini yapan Ankara Bölge Adliye Mahkemesi 12. Hukuk Dairesi (Bölge Adliye Mahkemesi) 1/7/2020 tarihinde kararın kaldırılmasına, talep doğrultusunda tüm delillerin eksiksiz toplanarak davanın yeniden görülebilmesi, asıl ve birleşen dava dosyalarındaki talepler bakımından olumlu olumsuz bir hüküm kurulabilmesi için dosyanın kararı veren mahkemeye gönderilmesine karar vermiştir.

13. Bireysel başvuru dosyası ve ekleri ile Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi'nden (UYAP) yapılan incelemede 1/7/2020 tarihinden sonra tedbir kararlarının kaldırılıp kaldırılmadığı ve yargılamanın tamamlanıp tamamlanmadığı hakkında bir bilgi ve belgeye ulaşılamamıştır.

IV. İLGİLİ HUKUK

14. İlgili hukuk için bkz. Hesna Funda Baltalı ve Baltalı Gıda Hayvancılık San. ve Tic. Ltd. Şti. [GK], B. No: 2014/17196, 25/10/2018, §§ 23-39; İbrahim Geçer, B. No: 2014/19056, 19/2/2019, §§ 17-31.

V. İNCELEME VE GEREKÇE

15. Anayasa Mahkemesinin 7/12/2022 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları

16. Başvurucu, yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

2. Değerlendirme

17. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin yargılamanın süresi tespit edilirken sürenin başlangıç tarihi olarak davanın ikame edildiği tarih; sürenin sona erdiği

tarih olarak -çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde- yargılamanın sona erdiği tarih, yargılaması devam eden davalar yönünden ise Anayasa Mahkemesinin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin şikâyetle ilgili kararını verdiği tarih esas alınır (Güher Ergun ve diğerleri, B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 50, 52).

18. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin yargılama süresinin makul olup olmadığı değerlendirilirken yargılamanın karmaşıklığı ve kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun yargılamanın süratle sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar dikkate alınır (Güher Ergun ve diğerleri, §§ 41, 45).

19. Somut olayda Bölge Adliye Mahkemesi tarafından verilen 1/7/2020 tarihli karar sonrasında yargılamanın tamamlanıp tamamlanmadığı hakkında bir bilgi ve belge temin edilemediğinden yargılama süresinin tespitinde 1/7/2020 tarihi esas alınarak inceleme yapılması gerekecektir.

20. Anılan ilkeler ve Anayasa Mahkemesinin benzer başvurularda verdiği kararlar dikkate alındığında üç dereceli bir yargılama sisteminde 11/7/2013 tarihinde başlayıp 1/7/2020 tarihine kadar devam ettiği tespit edilen, toplam 6 yıl 11 ay 20 gün süren yargılamanın süresinin makul olmadığı sonucuna varmak gerekir.

21. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Mülkiyet Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları

22. Başvurucu, dava konusu taşınmazlar ve araçlar hakkında uygulanan ihtiyati tedbir şerhi nedeniyle yaklaşık altı yıl süreyle tasarruf hakkının kısıtlandığını belirterek mülkiyet hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

2. Değerlendirme

a. Kabul Edilebilirlik Yönünden

23. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Esas Yönünden

24. Anayasa Mahkemesi daha önce benzer bir şikâyeti Hesna Funda Baltalı ve Baltalı Gıda Hayvancılık San. ve Tic. Ltd. Şti. başvurusunda incelemiş ve sonuca bağlamıştır.

25. Anayasa Mahkemesi, muhtemel bir alacağın güvence altına alınarak etkisizleşmesinin önüne geçilmesi amacıyla ihtiyaç duyulan tedbirlerin alınması ve bu tedbirler kapsamında kamu makamlarının mülk üzerinde belirli bir süreyle hukuki tasarruflarda bulunulmasının sınırlandırılması bakımından geniş bir takdir yetkisi bulunduğunu kabul etmiştir. Ancak söz konusu tedbirlerin uygulanmasının mülk sahibine kaçınılmaz olandan aşırı bir külfet de yüklememesi gerektiğini vurgulamıştır. Bu doğrultuda hukuki ilişkinin diğer tarafının haklarını korumak için tedbiri uygulayan kamu makamlarının söz konusu tedbirin başvurucunun mülkiyet hakkına etkilerini de gözetmesi ve ölçüsüz bir müdahaleye yol açmaması gerekmektedir (Hesna Funda Baltalı ve Baltalı Gıda Hayvancılık San. ve Tic. Ltd.

Şti., § 79).

26. Buna göre mülkiyet hakkını sınırlandıran bir tedbirin uygulanmasının ölçülü olabilmesi için kapsamı ve süresi itibarıyla orantılı olarak uygulanması gerekmektedir. Mülkiyet hakkına müdahale teşkil eden tedbirler uygulanması ve bu tedbirlerin belirli bir süre de devam etmesi ancak bireye şahsi olarak aşırı bir külfet yüklemediği takdirde ölçülü görülebilir. Diğer bir deyişle mülkiyet hakkına müdahale teşkil eden tedbirlerin söz konusu olduğu durumlarda tedbiri uygulayan kamu makamlarının ivedi olarak ve özenli bir biçimde davranma yükümlülükleri bulunmaktadır. Aksi hâlde yani tedbirin makul olmayan bir süre devam etmesi, mülkiyet hakkının tanındığı yetkilerin kullanılmasının belirsiz olacak şekilde ötelenmesi suretiyle mülk sahibine orantısız bir külfet yüklemiş olur (Hesna Funda Baltalı ve Baltalı Gıda Hayvancılık San. ve Tic. Ltd. Şti., §§ 73-80).

27. Benzer nitelikteki somut olay bakımından da bu ilkelerden ayrılmayı gerektirir bir durum bulunmamaktadır. Somut olayda Bölge Adliye Mahkemesi tarafından verilen 1/7/2020 tarihli karar sonrasında ihtiyati tedbir kararlarının kaldırılıp kaldırılmadığı hakkında bir bilgi ve belge temin edilemediğinden tedbir süresinin tespitinde 1/7/2020 tarihi esas alınarak inceleme yapılması gerekecektir. Mahkeme, başvurucuya ait taşınmazlar ile araçlar üzerine 12/7/2013 tarihinde ihtiyati tedbir şerhi koymuştur. Bu şerhin Bölge Adliye Mahkemesince verilen 1/7/2020 tarihli karara kadar devam ettiği tespit edilmiştir. Dolayısıyla 1/7/2020 tarihine kadar mülkiyet hakkını sınırlandıran tedbir sürecinin 6 yıl 11 ay 19 gün sürdüğü anlaşılmıştır. Bu tedbir süreci bir bütün olarak ele alındığında söz konusu sürenin makul olmadığı kuşkusuzdur. Bu durumda mülkiyet hakkını sınırlandıran tedbirin başvurucuya şahsi olarak aşırı bir külfet yüklediği sonucuna varılmıştır.

28. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

C. Giderim Yönünden

29. Başvurucu; ihlalin tespitini ve manevi zararlarına karşılık makul sürede yargılanma hakkının ihlali nedeniyle 40.000 TL, mülkiyet hakkının ihlali nedeniyle 60.000 TL olmak üzere toplam 100.000 TL manevi tazminat ödenmesini talep etmiştir.

30. Tespit edilen ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılmasına ilişkin usul ve esaslar 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinde yer almaktadır.

31. Başvuruda tespit edilen makul sürede yargılanma ve mülkiyet haklarının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması bakımından etkin giderim yolu tazminat olarak görülmektedir. Ayrıca Anayasa Mahkemesinin ihlal kararı ihtiyati tedbirin kaldırılmasını gerektirmemektedir.

32. Öte yandan ihlalin niteliği dikkate alınarak başvurucuya makul sürede yargılanma ve mülkiyet haklarının ihlali nedeniyle 28.500 TL net manevi tazminat ödenmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR

OLDUĞUNA,

2. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. 1. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

2. Anayasa’nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvurucuya 28.500 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

D. 364,60 TL harç ve 9.900 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 10.264,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin bilgi için Ankara Batı 4. Aile Mahkemesine (E.2013/516, K.2018/789) GÖNDERİLMESİNE,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 7/12/2022 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ÖMER EVSEN VE DİĞERLERİ

B. No: 2019/18505 | Karar tarihi: 07.12.2022

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/18505

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

ÖMER EVSEN VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/18505)

Karar Tarihi: 7/12/2022

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Üyeler : M. Emin KUZ

Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Kenan YAŞAR

Raportör : Hasan SARAÇ

Başvurucular : 1. Ömer EVSEN

: 2. Sedat EVSEN

: 3. Süleyman EVSEN

: 4. Sümeyye EVSEN

Başvurucular Vekili : Av. Veysel VESEK

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru; murisin öldürülmesi nedeniyle uğranılan zararların tazmini için açılan davanın reddedilmesi nedeniyle yaşam hakkının, hakkaniyete uygun yargılanma hakkının, tazminata ilişkin idari ve yargısal sürecin uzunluğu nedeniyle de makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 28/5/2019 tarihinde yapılmıştır. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

3. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir.

Bakanlık görüşünü bildirmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanda bulunmuştur.

III. OLAY VE OLGULAR

4. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ve Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) üzerinden ulaşılan bilgi ve belgelere göre ilgili olaylar özetle şöyledir:

A. E.E.nin Ölümü ve Ceza Soruşturması ile 2019/10796 sayılı Bireysel Başvuru Süreci

5. Başvuruculardan Ömer Evsen'in eşi, diğer başvuruculaların ise annesi olan E.E. 21/9/1994 tarihinde Şırnak'ın İdil ilçesinin Hendek köyünde faili meçhul kişi veya kişiler tarafından ateşli silahla öldürülmüştür. Olaya ilişkin olarak İdil Cumhuriyet Başsavcılığı (Cumhuriyet Başsavcılığı) tarafından bir soruşturma başlatılmıştır. Başlatılan bu soruşturmada yapılan olay yeri incelemesinde, E.E.nin ölü olarak bulunduğu bahçe içerisinde kamışlar arasında patlamış ve yere çarpan kısmı paslanmış bir havan mermisinin bulunduğu, ayrıca kan izlerinin olduğu yerin yakınındaki bahçe duvarlarında çok sayıda mermi izinin olduğu tespit edilmiştir.

6. Ölü muayene tutanağında, E.E.nin tahminen olay yeri incelemesinden 11-12 saat önce boyun sağ tarafında yer alan mermi giriş deliği ve boyun sol tarafında yer alan çıkış deliğinden kaynaklanan kan kaybından ve solunum yetmezliğinden öldüğü; cesedin vücut ve kafatası üzerinde yapılan incelemesinde kesici, delici ve ateşli silah yarasına rastlanılmadığı belirtilmiştir.

7. Olayla ilgili olarak tanıklar G.Ç. ve A.K. 22-23/9/1994 tarihli ifadelerinde, olay anında köyde bulunmadıklarını, ölümün açılan ateş sonucu olduğunu köylülerden duyduklarını belirtmiştir. Olay anında köydeki evinde bulunan F.B.nin 20/3/1995 tarihli ifadesinde, olay günü silah sesleri duyduğunu, korkudan dışarı çıkamadığını, daha sonra olay yerine gittiğinde E.E.nin cesedini gördüğünü, E.E.ye kimin ateş ettiğini ve öldürdüğünü bilmediğini beyan etmiştir.

8. Cumhuriyet Başsavcılığı; yürütmüş olduğu soruşturmada başkaca tanıkları da dinledikten ve başkaca soruşturma işlemlerini yaptıktan sonra olayın fail veya faillerinin bulunamaması nedeniyle öncelikle 21/3/1995 tarihinde daimi arama kararı ve ardından da şüphelilerin tespit edilememesi ve zamanaşımını kesen usuli işlem bulunmaması nedeniyle 7/1/2015 tarihinde kovuşturmaya yer olmadığına dair karar vermiştir. Başvurucular vekili söz konusu kararın kendilerine tebliğ edilmediğini, 2/11/2018 tarihinde dosyadan fotokopi alma talepleri üzerine karardan haberdar olduklarını belirterek 15/11/2018 tarihinde verilen kararın yaşam hakkının ihlaline sebep olduğunu iddia ederek itiraz yoluna başvurmuştur.Midyat Sulh Ceza Hâkimliği 6/12/2018 tarihinde itirazın reddine karar vermiştir.

9. Başvurucular bu karara karşı bireysel başvuruda (2019/10796) bulunmuştur. Başvuruculaların yaşam hakkının ihlal edildiğinden bahisle yapmış oldukları bu bireysel başvuruya ilişkin olarak Anayasa Mahkemesi; etkili bir soruşturma yürütülmediğinin farkına varıldığı veya varılması gerektiği andan itibaren otuz gün içinde bireysel başvuruda bulunulmasının gerekmesine rağmen başvuruculaların etkisiz olduğu çok önceden anlaşılan soruşturmada süresinde bireysel başvuru yapmadıkları gerekçesiyle 26/5/2020 tarihinde kabul edilemezlik kararı vermiştir.

B. Başvuruya Konu Tazminat Davasına İlişkin Süreç

10. Başvurucular, murislerinin ölümü nedeniyle uğranılan zararların tazmini için 17/7/2004 tarihli ve 5233 sayılı Terör ve Terörle Mücadeleden Doğan Zararların Karşılanması Hakkında Kanun kapsamında kurulan Şırnak Valiliği Terör ve Terörle Mücadeleden Doğan Zararların Karşılanması Komisyon Başkanlığı 3 No.lu Zarar Tespit Komisyonuna (Komisyon) başvurucular, beyanlarına göre 20/5/2005 tarihinde İdil Kaymakamlığı aracılığı ile müracaatta bulunmuşlardır. Başvurucular, bu müracaatlarında E.E.nin cesedinin yakınında arka kısmı paslanan patlamış bir havan mermisi bulunduğunu, görgü tanıkları A.A. ve G.Ç.nin olayın havan topu ateşi sonucu gerçekleştiğini ifade ettiklerini, olayın gerçekleştiği tarihlerde yasa dışı terör örgütü ile güvenlik güçleri arasında silahlı çatışmaların yaşandığı Damlarca köyünden havan topu ve uzun namlulu silahlarla açılan ateş sonucu murislerinin öldüğünün açık olduğunu ileri sürmüşlerdir. Komisyon başvuruyu özetle, olayın faili meçhul adam öldürme olduğu, murisin kim veya kimler tarafından ne maksatla öldürüldüğünün belirli olmadığı gerekçesiyle 25/9/2006 tarihinde reddetmiştir.

11. Başvurucular, anılan ret işleminin iptali için Mardin İdare Mahkemesinde (İdare Mahkemesi) 16/10/2006 tarihinde iptal davası açmıştır. Başvurucular dava dilekçelerinde; olaya ilişkin ceza soruşturmasının devam ettiğini, tanıklar A.A. ile G.Ç.nin kollukta ve Cumhuriyet Başsavcılığında verdiği ifadelerinde E.E.nin Damlarca köyünden açılan ateş ve havan topu atışı sonucu öldüğünü duyduklarını beyan ettiklerini öne sürmüştür. Başvurucular, ayrıca E.E.nin cesedinin yanında patlamış bir havan topu mermisinin bulunduğunu, tanıkların boştan yere bu şekilde beyanda bulunmayacaklarını, söz konusu atışın Damlarca köyünden yapıldığını iddia etmiştir. Başvurucular aynı dilekçede; dönemin şartlarına göre güvenlik güçlerinin söz konusu olayın olduğu yere atış yapmalarının ihtimal dâhilinde olduğunu, E.E.nin öldürülmesi olayının normal bir adam öldürme olayı niteliğinde olmadığını, tanık beyanlarına göre güvenlik güçlerinin denetimindeki sivil bir yerleşim yerinde havan topu mermisi ve ateşli silahlar kullanılması nedeniyle ölümün meydana geldiğini ifade etmiştir. Başvurucular; bu şekildeki bulgulara rağmen Cumhuriyet Başsavcılığının olayı yanlış nitelendirdiğini, olayın faillerinin doğrudan belirli olmasa da olayın olduğu tarih itibarıyla ölümün güvenlik güçleri ile yasa dışı örgüt mensupları arasında meydana gelen çatışmalar nedeniyle ortaya çıktığını beyan etmiştir. Başvurucular; tüm bu bulgulardan hareketle nihayetinde 5233 sayılı Kanun'a göre olayın terör eylemi ve terörle mücadele kapsamında devletçe yürütülen faaliyetler nedeniyle tazminat verilmesi gerekirken tazminatın verilmediğini, olay yerine yakın yerde bulunan Damlıca Jandarma Karakolu'nda bulunan askerler ile yasa dışı örgüt üyeleri arasında zaman zaman çıkan çatışmalar sonucunda ölümün ileri geldiğini ileri sürmüştür.

12. İdare Mahkemesi davanın reddine 14/9/2007 tarihinde karar vermiştir. Kararın ilgili kısımları şöyledir:

''... 5233 sayılı Terör ve Terörle Mücadeleden Doğan Zararların Karşılanması Hakkında Kanunun “Kapsam” başlıklı 2. maddesinin 1. fıkrasında; bu Kanunun, 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanununun 1 inci, 3 üncü ve 4 üncü maddeleri kapsamına giren eylemler veya terörle mücadele kapsamında yürütülen faaliyetler nedeniyle zarar gören gerçek kişiler ile özel hukuk tüzel kişilerinin maddî zararlarının sulhen karşılanması hakkındaki esas ve usullere ilişkin hükümleri kapsadığı, “Karşılanacak Zararlar” başlıklı 7. maddesinde; bu Kanun hükümlerine göre sulh yoluyla karşılanacak zararların; a) Hayvanlara, ağaçlara, ürünlere ve diğer taşınır ve taşınmazlara verilen her türlü zararlar, b)Yaralanma, sakatlanma ve ölüm hâllerinde uğranılan zararlar ile tedavi ve cenaze giderleri, c) Terörle mücadele kapsamında yürütülen faaliyetler nedeniyle kişilerin mal varlıklarına

ulaşamamalarından kaynaklanan maddî zararları kapsadığı, “Zararın Tespiti” başlıklı 8. maddesine; 7. maddede belirtilen zararların, zarar görenin beyanı, adlî, idarî ve askerî mercilerdeki bilgi ve belgeler göz önünde tutularak olayın oluş şekli ve zarar görenin aldığı tedbirlere göre, zarar görenin varsa kusur veya ihmalinin de göz önünde bulundurulması suretiyle, hakkaniyete ve günün ekonomik koşullarına uygun biçimde komisyon tarafından doğrudan doğruya veya bilirkişi aracılığı ile belirleneceği hususları kurala bağlanmıştır.

Dava dosyasının incelenmesinden, davacılar tarafından, 21.09.1994 tarihinde Şırnak İli, İdil İlçesi, Hendek Köyünde öldürülen [E.E.nin] cesedinin yakınında arka kısmı paslanan patlamış bir havan mermisi bulunduğundan ve görgü tanıkları [A.K.] ve [G.K.nin] olayın havan topu ateşi sonucu gerçekleştiğini ifade etmelerinden dolayı, olayın gerçekleştiği tarihlerde yasadışı PKK/KADEK terör örgütü ile güvenlik güçleri arasında silahlı çatışmaların yaşandığı Damlarca Köyünden havan topu ve uzun namlulu silahlarla açılan ateş sonucu [E.E.nin] öldüğünün açık olduğu ileri sürülerek, murislerinin ölümü nedeniyle uğranılan zararların tazmini için yaptıkları başvurunun dava konusu işlem ile reddi üzerine bakılmakta olan davanın açıldığı anlaşılmıştır.

Uyuşmazlığa konu olayda İdil Cumhuriyet Başsavcılığı’nın 1994/202 sayılı soruşturma dosyasının (ilgili kısımların fotokopisi çekilerek dava dosyasına alınmıştır) incelenmesinden; 21.09.1994 günü akşam saatlerinde[E.E.nin] öldürülmesi üzerine 22.09.1994 tarihinde İdil Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından yapılan olay yeri incelemesinde, [E.E.ye] ait kan izlerinin bulunduğu yerin yakınındaki bahçe duvarlarında çok sayıda mermi izlerinin, bahçe içerisinde ise olaydan önce patladığı anlaşılan ve paslanmış bir havan topu mermisinin bulunduğu, ölü muayene tutanağından maktulenin, boyun sağ tarafında yer alan mermi giriş deliği ve boyun sol tarafında yer alan çıkış deliğinden kaynaklanan kan kaybından ve solunum yetmezliğinden öldüğü, [A.K.] ve [G.K.nin] 22-23.09.1994 tarihli ifadelerinde, olay anında köyde bulunmadıklarını, olayın havan mermisi ve açılan ateş sonucu olduğunu köylülerden duyduklarını belirttikleri, olay anında köydeki evinde bulunan [F.B.nin] 20.03.1995 tarihli ifadesinde, olay günü silah sesleri duyduğunu, korkudan dışarı çıkamadığını, daha sonra olay yerine gittiğinde [E.E.nin] cesedini gördüğünü, [E.E.ye] kimin ateş ettiğini ve öldürdüğünü bilmediğini beyan ettiği, İdil Cumhuriyet Başsavcılığı’nın 1994/202 Hz. Ve 1995/4 sayılı daimi arama kararıyla, olayın fail ya da faillerinin arandığı, ancak maktule ateş eden kişi ya da kişilerin sayıları, açık kimlikleri ve açık adreslerinin halen tespit edilemediği, yukarıda anılan tanıklar haricinde köy halkından olayın fail ya da faillerini gören, bilen ve tanıyan kimsenin olmadığı gibi olayın yasadışı PKK/KADEK terör örgütünün eyleminden veya terörle mücadele kapsamında yürütülen faaliyetlerden kaynaklandığı yönünde herhangi bir delil, ifade ve tespitin de bulunmadığı anlaşılmıştır.

Yukarıda belirtilen hususlar birlikte değerlendirildiğinde, 21.09.1994 tarihinde faili meçhul kişi ya da kişiler tarafından açılan ateş sonucunda davacıların muris [E.E.nin] ölümüyle sonuçlanan olayın 5233 sayılı Kanun kapsamında değerlendirilmesi olanaklı görülmemiştir.

Bu durumda, davacıların murisinin öldürülmesi olayı, 5233 sayılı Kanunun 2. maddesi kapsamında değerlendirilmesi gereken bir olay olmadığından, davacıların 5233 sayılı Kanun uyarınca yaptıkları maddi-manevi tazminat başvurusunun reddine ilişkin dava konusu Şırnak Valiliği Terör ve Terörle Mücadeleden Doğan Zararların Karşılanması Komisyon Başkanlığı 3 Nolu Zarar Tespit Komisyonunun 25.09.2006 tarih ve 2006/3-1528 sayılı işleminde mevzuata aykırılık bulunmamaktadır.''

13. Karar Danıştay Onbeşinci Dairesi tarafından 30/1/2014 tarihinde oyçokluğu ile

onanmıştır. Karar düzeltme başvurusu yapılması üzerine aynı Dairenin 12/12/2014 tarihli ilamıyla özetle; olayın kişisel husumete dayalı ya da başka bir sebeple gerçekleştiğine ilişkin bir tespit olmaması ve oluş şekli bir arada dikkate alındığında ölüm olayının 5233 sayılı Kanun kapsamında değerlendirilmesi gerekirken aksi yönde verilen Mahkeme kararında hukuki isabet bulunmadığı gerekçeyle İdare Mahkemesinin kararının bozulmasına karar verilmiştir.

14. İdare Mahkemesi, bozma kararı üzerine ilk kararında ısrar ederek 4/3/2015 tarihinde oyçokluğu davanın reddine karar vermiştir. Yukarıda verilen aynı gerekçeleri tekrar kabul eden İdare Mahkemesinin önceki karara eklediği ilgili kısmı şöyledir:

''...Nitekim Danıştay Onbeşinci Dairesi'nin29.05.2014 tarihli, E.2011/9571, K.2014/4494 sayılı kararı da bu yöndedir.

Kaldı ki, dava konusu ölüm olayının terör ve terörle mücadele kapsamında bulunduğuna ilişkin herhangi bir bilgi ve belgenin ne davacılar tarafından davalı idareye sunulduğu ne de davalı idarece yapılan araştırmada bu yönde bir bulguya ulaşıldığı görülmekte olup, adli makamlarca da olayın bir terör olayı olduğu yönünde herhangi bir tespitin bulunmadığı anlaşıldığından, yasada belirtilen ispat külfetinin aksine olarak ileri sürülen, olayın kişisel husumete dayalı ya da başka bir sebeple olduğunun idarece ispatlanamadığı tezinin de kabulüne olanak bulunmamaktadır...''

15. Karşıoyun ilgili kısımları şöyledir:

''...Dosyadaki belgelerin incelenmesinden; davacılar murisinin 21.09.1994 tarihinde Şırnak İli, İdil İlçesi, Hendek köyünde ateşli silahla vurularak öldürüldüğü, olayla ilgili olarak İdil Cumhuriyet Başsavcılığı'nın 1994/202 hazırlık soruşturması sonucunda olayın aydınlatılmadığı faili meçhul kaldığı, nihayet 5233 sayılı Kanunun yürürlüğe girmesi üzerine davacılar tarafından murislerinin öldürülmesi olayının terör eylemleri veya terörle mücadele kapsamında yürütülen faaliyetler nedeniyle doğduğu, anılan Kanun kapsamında uğranıldığı ileri sürülen zararların karşılanması için komisyona yapılan başvurunun reddi üzerine bakılan davanın açıldığı anlaşılmaktadır.

Durum böyle olunca, İnsan Hakları Sözleşmesinin 2. maddesi ile düzenlenmiş olan yaşam hakkı, 13 maddesi ile düzenlenerek sözleşme kapsamındaki hakları ihlal edilenlerin bu hak ihlallerini etkili bir hukuk yolu ile soruşturmak suretiyle ortaya çıkarılmasını isteme hakkı ve yine Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin yukarıda aktarılan Mahmut Kaya/Türkiye ve Demiray/Türkiye kararlarında belirtilmiş olan ilkeler dikkate alındığında, ayrıca kişilerin yaralanma, sakatlanma ve ölüm hallerinde uğranılan zararlar ile tedavi ve cenaze giderleri zararlarının 5233 sayılı Kanunun kapsamında tazmini öngörüldüğünden, meydana gelen ölüm olayının, terör eylemi veya terörle mücadele kapsamında yürütülen faaliyetler nedeniyle meydana gelip gelmediği hususunun devletin etkin bir soruşturma ile ortaya çıkarması pozitif yükümlülüğü içerisinde olduğu, ancak bu yükümlülüğün yerine getirilmediği dikkate alındığında davacılar yakınının ölüm olayı ile 5233 sayılı Yasanın çıkarılmış olması amacı arasında illiyet bağının bulunduğu görüşüyle davacıların başvurusunun reddine ilişkin işlemde hukuka uygunluk bulunmadığı bu nedenle dava konusu işlemin iptaline karar verilmesi gerektiği düşüncesiyle aksi yöndeki davanın reddine ilişkin çoğunluk kararına katılmıyorum. ''

16. Kararın temyiz edilmesi üzerine Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulu (İDDK), İdare Mahkemesinin kararının usul ve hukuka uygun bulunduğu, dilekçede ileri sürülen temyiz

nedenlerinin kararın bozulmasını gerektirecek nitelikte olmadığı gerekçesiyle kararın onanmasına 28/3/2016 tarihinde karar vermiştir. Karar düzeltme başvurusu da 7/3/2019 tarihinde reddedilmiştir. Karşıoylarda, Onbeşinci Dairenin 12/12/2014 tarihli kararı doğrultusunda (bkz. § 13) bozma kararı verilmesi gerektiği belirtilmiştir.

17. Karar elektronik ortamda 30/4/2019 tarihinde başvurucular vekiline tebliğ edilmiştir.

IV. İLGİLİ HUKUK

18. İlgili ulusal ve uluslararası hukuk için bkz. C.S. ve diğerleri, B. No: 2016/5208, 1/7/2020.

V. İNCELEME VE GEREKÇE

19. Anayasa Mahkemesinin 7/12/2022 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Yaşam Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucuların İddiaları

20. Başvurucular; ölüm nedeniyle başlatılan ceza soruşturmasına soruşturma makamlarının ilgililer hakkında herhangi bir işlem yapmadıklarını, hiçbir şüpheli tespit edilemediğini, kovuşturmaya yer olmadığına dair kararın insan hakları ihlallerinde cezasızlık sonucunu doğurduğunu, maddi gerçeğin hiçbir şekilde ortaya çıkarılamadığını, insanlığa karşı suçlarda zamanaşımının olamayacağını, 2014 yılında verdikleri dilekçe üzerine bazı soruşturma işlemlerinin yapıldığını, soruşturmada başarı elde edileceğine dair haklı ve gerçekçi beklenti taşımalarının makul olduğunu beyan ederek yaşam hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

2. Değerlendirme

21. Ayrıntıları ''Olay ve Olgular'' kısmında açıklandığı üzere (bkz. §§ 5-9) başvuruculların yaşam hakkı ve bu hakla bağlantılı olarak ileri sürdüğü etkili başvuru hakkının ihlal edildiği iddialarına yönelik olarak Anayasa Mahkemesi tarafından süre aşımı nedeniyle kabul edilemezlik kararı verildiği tespit edildiğinden başvurunun bu şikâyet yönünden mükerrer başvuru niteliğinde olduğu anlaşılmıştır.

22. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının mükerrer başvuru niteliğinde olması nedeniyle reddine karar verilmesi gerekir.

B. Hakkaniyete Uygun Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvuruculların İddiaları ve Bakanlık Görüşü

23. Başvurucular, yaşam hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddialarını da tekrarlayarak güvenlik güçlerinin denetimi ve gözetim altında bulunan bir köyde, hiçbir düşmanı olmayan murisleri E.E.nin, karakoldan yapılan atışlar sonucunda öldüğünü, buna rağmen 5233 sayılı Kanun kapsamında yapmış oldukları başvuruları ile buna ilişkin davanın hukuka aykırı olarak reddedildiğini, karar düzeltme başvurularının esasa girilerek kabul edilmesine rağmen İdare Mahkemesinin kararında ısrar etmesi üzerine İDDK tarafından yapılan incelemede de temyiz başvurusunun reddine karar verilmesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

24. Bakanlık görüşünde; mevcut başvuruda adil yargılanma hakkı kapsamında hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edilip edilmediği konusunda Anayasa Mahkemesi tarafından yapılacak incelemede mevzuat hükümleri, Anayasa Mahkemesi içtihatları ile

somut olayın kendine özgü koşulları göz önüne alınarak değerlendirme yapılması gerektiği belirtilmiştir.

25. Bakanlık görüşüne karşı başvurucu bireysel başvuru formunda ileri sürdüğü hususları tekrarlayarak özetle yargısal mercilerin değerlendirmelerinin AİHM ve Anayasa Mahkemesi içtihatlarına göre bariz takdir hatası içerdiğini beyan etmiştir.

2. Değerlendirme

26. Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir."

27. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucular tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Başvuru formu ve ekleri incelendiğinde başvurucuların şikayetlerinin özünün murislerinin faili meçhul şekilde öldürülmesi nedeniyle 5233 sayılı Kanun kapsamında yapılan başvurunun reddi işlemine karşı açılan davanın hakkaniyete uygun olarak incelenmediğine ilişkin olduğu değerlendirilmiştir. Bu nedenle, adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarının tamamı bu hak kapsamındaki güvencelerden olan hakkaniyete uygun yargılanma hakkı kapsamında incelenmiştir.

28. İlke olarak derece mahkemeleri önünde dava konusu yapılmış maddi olay ve olguların kanıtlanması, delillerin değerlendirilmesi, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması ile derece mahkemelerince uyuşmazlıkla ilgili varılan sonucun esas yönünden adil olup olmaması bireysel başvuru incelemesine konu olamaz. Bunun tek istisnası, derece mahkemelerinin tespit ve sonuçlarının adaleti ve sağduyuyu hiçe sayan tarzda bariz takdir hatası içermesi ve bu durumun kendiliğinden bireysel başvuru kapsamındaki hak ve özgürlükleri ihlal etmiş olmasıdır. Bu çerçevede kanun yolu şikâyeti niteliğindeki başvurular, derece mahkemesi kararları bariz takdir hatası veya açık bir keyfîlik içermedikçe Anayasa Mahkemesince esas yönünden incelenemez (Necati Gündüz ve Recep Gündüz, B. No: 2012/1027, 12/2/2013, § 26).

29. 5233 sayılı Kanun uyarınca ileri sürülen taleplerin belirtilen Kanun kapsamında değerlendirilip değerlendirilmeyeceği hususu ve Kanun'un kapsamının belirlenmesi noktasındaki mevzuat hükümlerinin yorumu ile bu hususta içtihadi bir ölçütün belirlenmesi ve somut olayın bu ölçüt uyarınca değerlendirilmesi noktasındaki takdir esasen derece mahkemelerine ait olup 5233 sayılı Kanun'un uygulanması bağlamında daha önce bireysel başvuru konusu yapılmış olan taleplere ilişkin olarak Anayasa Mahkemesi tarafından yapılan değerlendirmeler neticesinde de belirtilen hususlara ilişkin iddiaların maddi olayın ve hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması bağlamında kanun yolu mahkemelerince değerlendirilmesi gereken hususlara ilişkin olduğu belirtilerek açıkça dayanaktan yoksun olduğu sonucuna varılmıştır (Sabri Çetin, §§ 45-50; Akbayır/Türkiye, B. No: 30415/08, 28/6/2011, § 88). Bu konudaki takdir esasen derece mahkemelerine ait olmakla beraber derece mahkemesi kararlarının bariz takdir hatası veya açık bir keyfîlik içermesi durumunda anayasal bir temel hak veya özgürlüğün ihlal edilip edilmediğinin tespiti noktasında farklı bir değerlendirme yapılması gerekebilecektir (Mesude Yaşar, B. No: 2013/2738, 16/7/2014, § 93; Cahit Tekin, B. No: 2013/2744, 16/7/2014, § 88).

30. Somut olayda başvuruculların açtığı davada İdare Mahkemesi başvuruculların baştan itibaren ileri sürdüğü hususları incelenmiştir (bkz. §§ 10-12). İdare Mahkemesi, 5233 sayılı

Kanun'un 2., 7. ve 8. maddelerine ver vermiştir. İdare Mahkemesine göre başvuruculaların murislerinin ölümüne ilişkin olarak Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından başlatılan soruşturmada elde edilen bulgular ile dava dilekçesinde başvuruculaların sundukları delillerin hiçbirisi 5233 sayılı Kanun kapsamında tazminat verilebilecek hâllerin kapsamına girmemektedir. İdare Mahkemesi somut davada; fail veya faillerin tespit edilemediği ve bulunamadığını, dosyadaki objektif hiçbir tanığın fail veya failleri görmediği veya bilmediklerini, bunun yanında olayın terör örgütünün eyleminden veya terörle mücadele kapsamında yürütülen faaliyetlerden kaynaklandığı yönünde herhangi bir delil, ifade ve tespitin de bulunmadığını kabul etmiştir. Bu kabuller sonrasında yaptığı değerlendirmede İdare Mahkemesi, başvuruculaların murislerinin ölümü ile sonuçlanan olayın somut koşullarının 5233 sayılı Kanun kapsamında tazminat verilmesini gerektirecek nitelikte olmadığı değerlendirmesinde bulunmuştur. Bunun yanında İdare Mahkemesi, başvuruculaların ölüm olayının terör ve terörle mücadele kapsamında bulunduğuna ilişkin herhangi bir bilgi ve belgeyi davalı idareye sunmadıklarını ayrıca davalı idarenin resen yaptığı araştırmalarında bu yönde bir bulguya ulaşıldığına dair tespitlerde de bulunmadığını belirtmiştir .

31. İdare Mahkemesi son olarak başvurucular tarafından ileri sürülen olayın kişisel husumete dayalıya da başka bir sebeple olduğunun idarece ispatlanması gerektiği iddialarını değerlendirmiştir. İdare Mahkemesine göre adli makamlar tarafından söz konusu olayın bir terör olayı olduğu yönünde herhangi bir tespit de bulunmamaktadır.

32. Başvuruculaların yaşam hakkıyla bağlantılı olarak adil yargılanma hakkının da ihlal edildiğine, olayın maddi koşulların aydınlatılmadığına ilişkin ileri sürdükleri iddialara tüm bu değerlendirmeler sonrasında bakıldığında, ileri sürdükleri iddiaların niteliğine göre yaşam hakkının ihlal edildiği iddialarının ancak etkili bir ceza soruşturması ile ortaya konulabileceği ne var ki başvuruculaların bu iddialarına ilişkin yapılan 2019/10796 sayılı bireysel başvuru dosyasında, iddialarını süresinde Anayasa Mahkemesine taşımadıkları için süre aşımı nedeniyle kabul edilemezlik kararı verilmesi nedeniyle aynı iddialarını tüketilen farklı bir yol aracılığı ile Anayasa Mahkemesinin önüne taşıyamayacaklarının kabul edilmesi gerekmektedir.

33. Somut olayda Anayasa Mahkemesinin, İdare Mahkemesinin varmış olduğu sonuçtan farklı bir sonuca varması gerektiğine dair yeterli maddi ve hukuksal delilin bulunmadığı, başvuruculaların iddialarının İdare Mahkemesi tarafından gerekli özen gösterilerek yeterince incelendiği, kararın bariz takdir hatası ya da açıkça keyfîlik içermediği tespit edilmiştir.

34. Açıklanan nedenlerle başvurunun bu kısmının, diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

C. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

35. Başvurucu, uzun süren yargılama nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

36. Bakanlık görüşünde; makul sürede yargılanma hakkının ihlal edilip edilmediği konusunda Anayasa Mahkemesi tarafından yapılacak incelemede Anayasa Mahkemesi içtihatları ile somut olayın kendine özgü koşulları göz önüne alınarak değerlendirme yapılması gerektiği düşünülmektedir.

37. Bakanlık görüşüne karşı başvurucular, makul sürenin hesaplanmasında Komisyona başvuru tarihinin de göz önüne alınması gerektiğini beyan etmiştir.

2. Değerlendirme

a. Kabul Edilebilirlik Yönünden

38. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Esas Yönünden

39. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin idari yargılamanın süresi tespit edilirken sürenin başlangıç tarihi olarak davanın ikame edildiği tarih; sürenin sona erdiği tarih olarak -çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde- yargılamanın sona erdiği, yargılaması devam eden davalar yönünden ise Anayasa Mahkemesinin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin şikâyetle ilgili kararını verdiği tarih esas alınır (Selahattin Akyıl, B. No: 2012/1198, 7/11/2013, §§ 45, 47).

40. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin idari yargılama süresinin makul olup olmadığı değerlendirilirken yargılamanın karmaşıklığı ve kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun yargılamanın süratle sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar dikkate alınır (Selahattin Akyıl, § 41).

41. Bu hususlara ek olarak Anayasa Mahkemesi 5233 sayılı Kanun kapsamında yapılan yargılamalarda komisyonların belli bir dönem içinde geçici olarak olağanüstü iş yükü artışı ile karşılaşmasından kaynaklanan gecikmelerde, kamu otoritelerince zamanında ve yeterli tedbirlerin alınmış olup olmadığını da gözönünde bulundurmaktadır. Gerekli tedbirler alınmışsa makul sürenin hesaplanmasında olağan yargılamalara kıyasla daha esnek bir yaklaşım benimsenmektedir (Sabri Çetin, B. No: 2013/3007, 6/2/2014, §§ 60-72; Mahmut Can Arslan, B. No: 2013/3008, 6/2/2014, §§ 59-71; Mehmet Gürgen, B. No: 2013/3202, 6/2/2014, §§ 57-67; Celal Demir, B. No: 2013/3309, 6/2/2014, §§ 57-69).

42. Anılan ilkeler ve Anayasa Mahkemesinin benzer başvurularda verdiği kararlar dikkate alındığında 20/5/2005 tarihinde Komisyona yapılan başvuru ile başlayan sürecin 7/3/2019 tarihinde karar düzeltme talebinin reddi ile nihai olarak sonuçlanması nedeniyle 13 yıl 9 ay 15 günlük sürenin makul olmadığı sonucuna varmak gerekir.

43. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

D. Giderim Yönünden

44. Başvurucular, 200.000 TL maddi ve 2000.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

45. Makul sürede yargılanma hakkının ihlaline yönelik olarak sadece ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararı karşılığında başvuruculara müştereken net 63.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir. Öte yandan başvurucunun uğradığını iddia ettiği zararla ilgili bilgi ve belge sunulmadığından maddi tazminat talebi reddedilmiştir.

46. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 364,60 TL harç ve 9.900 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 10.264,60 TL yargılama giderinin başvuruculara müştereken ödenmesine karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Yaşam hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddiaların mükerrer başvuru olması nedeniyle REDDİNE,

2. Hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

3. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvuruculara net 63.000 TL manevi tazminatın MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

D. 364,60 TL harç ve 9.900 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 10.264,60 TL yargılama giderinin başvuruculara MÜŞTEREKENÖDENMESİNE,

E. Kararın bir örneğinin Mardin 1. İdare Mahkemesine (E.2015/460, K.2015/555) GÖNDERİLMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvuruculara Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 7/12/2022 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

İLKER MURAT AYDIN

B. No: 2019/23304 | Karar tarihi: 07.12.2022

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/23304

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

İLKER MURAT AYDIN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/23304)

Karar Tarihi: 7/12/2022

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Üyeler : M. Emin KUZ

Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Kenan YAŞAR

Raportör : Gizem Ceren DEMİR KOŞAR

Başvurucu : İlker Murat AYDIN

Vekili : Av. Ali BOZAN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, yakalama sırasında ve gözaltında darbedilme iddiasına ilişkin olarak etkili soruşturma yürütülmemesi nedeniyle kötü muamele yasağının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 24/6/2019 tarihinde yapılmıştır.

3. Komisyonca adli yardım talebinin kabulüne, başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

4. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık görüşünü bildirmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanda bulunmuştur.

III. OLAY VE OLGULAR

5. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

6. Başvurucu 19/3/2019 tarihinde, PKK/KCK silahlı terör örgütü üyesi olma ve terör örgütü adına eylem ve faaliyette bulunma suçlarından dolayı yürütülen soruşturma kapsamında Cumhuriyet Başsavcılığının talimatı doğrultusunda gözaltına alınmıştır. Başvurucu 22/3/2019 tarihine kadar Mersin İl Emniyet Müdürlüğünde gözaltında kaldıktan sonra hakkında adli kontrol kararı verilerek serbest bırakılmıştır.

7. Başvurucu, 21/3/2019 tarihinde vekili aracılığıyla Mersin Cumhuriyet Başsavcılığına kötü muameleye maruz kaldığına ilişkin bir dilekçe vermiştir. Anılan dilekçede başvurucu vekili; başvurucunun gözaltına alındığı sırada darbedildiğini, gözaltı işlemine direnmeyen başvurucuya yüzü yere vurulmak suretiyle elleri arkadan birleştirilmek suretiyle kelepçe takıldığını, araç içinde bu şekilde kelepçelenmişken darbedilmeye devam edildiğini, Terörle Mücadele (TEM) Şube Müdürlüğüne götürülen başvurucunun yanında avukatı olmadan mülakat adı altında ifade vermeye zorlandığını, ifade vermeyi kabul etmemesi üzerine avukat görüş odasına götürülerek burada uzun saçlı, sakallı bir polis memuru tarafından darbedildiğini, başvurucunun sol göz altında, sol elmacık kemiğinde ve sol bilek bölgesindeki darp izlerini kendisinin de gördüğünü, işkence izlerinin doktor raporlarına yansıyıp yansımadığını bilmediğini belirtmiştir.

8. Başlatılan soruşturma kapsamında Cumhuriyet Başsavcılığı, aynı gün Mersin İl Emniyet Müdürlüğü TEM Şube Müdürlüğünden başvurucunun gözaltı sürecinde ve sonunda alınan tüm doktor raporlarının, olayla ilişkili tutanakların ve avukat görüş odasının giriş ve çıkışlarını gösteren kamera kayıtlarının CD'ye aktarılarak gönderilmesini yazılı olarak istemiştir.

9. Mersin İl Emniyet Müdürlüğü Mersin Cumhuriyet Başsavcılığına ilettiği cevabi yazıda 19/3/2019 tarihli Yakalama ve Muhafaza Altına Alma Tutanağı'nda başvurucunun saat 12.45 sıralarında yakalandığını, başvurucunun görevli polis memurlarına zorluk çıkarması üzerine kademeli olarak zor kullanılarak gözaltına alındığını bildirmiş, 19/3/2019 ile 21/3/2019 tarihleri arasında gözaltında bulunduğu TEM Şube Müdürlüğünden istenen kamera kayıtlarının temin edilemediğini belirtmiş ve sağlık raporları ile tutanakları göndermiştir.

10. Başvurucu hakkında düzenlenen sağlık raporları şöyledir:

i. 19/3/2019 tarihinde düzenlenen gözaltı giriş raporunda başvurucunun sol elinde 0,5 cm'lik cilt abrazyonu, sağ dirsekte ağrı mevcut olduğu belirtilmiştir.

ii. 20/3/2019 tarihinde düzenlenen raporda, başvurucunun eski lezyonlarının devam ettiği, yeni darp ve cebir izi bulunmadığı ifade edilmiştir.

iii. 21/3/2019 tarihinde düzenlenen raporda başvurucunun çene sol bölgesinde eskiden kalma 1x1 cm'lik yüzeysel kızarıklık, sırtında eskiden kalma lineer kızarıklığın mevcut olduğu, yeni darp ve cebir izine rastlanmadığı belirtilmiştir.

iv. 22/3/2019 tarihli gözaltı çıkış raporunda ise darp ve cebir izine rastlanmadığı belirtilmiştir.

11. Mersin Cumhuriyet Başsavcılığı 24/4/2019 tarihinde, Mersin İl Emniyet Müdürlüğü TEM Şube Müdürlüğünde görevli kolluk memurları hakkında kovuşturmaya yer olmadığına dair karar vermiştir. Kararın gerekçesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Başvurucunun gözaltına alınması ve tutulması süresi zarfında; kendisine yönelik işkence

uygulandığına dair başvurucu vekilinin soyut iddialarından başka, soruşturmayı genişletecek ve kamu davasının açılmasını gerektirecek nitelikte yeterli delil mevcut olmadığı, yapılan tüm işlemlerin, gözaltı kararının kanuna ve yönetmeliklere uygun olarak gerçekleştirildiği, 5271 Sayılı CMK'da yazılı olan soruşturmaya ve gözaltına almaya yönelik amir hükümlere ilgili kolluk birimince riayet edildiği, şahsın gözaltına alındığı tarihte müdafii ile görüştürüldüğü ve devam eden süreçte de düzenli olarak müdafii ile görüştürüldüğü, avukatsız olarak sorguya çekildiğinde ilişkin olarak herhangi bir delil olmadığı, şahsın gözaltına alındığı sırada tutanakta da belirtildiği üzere polis memurlarına zorluk çıkartması üzerine şahsa kademeli olarak zor kullanıldığı, polis memurlarının eylemlerinin 2559 Sayılı PVSK'nın 16. maddesi kapsamında zor kullanma yetkisi sınırları içerisinde kaldığı şahsın gözaltına alındığı 19 Mart 2019 tarihli doktor raporunda belirtilen yaralanmalarının da tutanak ile uyumlu olduğu ve sonrasında alınan doktor raporlarında herhangi bir yeni darp veya cebir izinin olmadığının belirtilmesi karşısında polis memurları tarafından müştekiye işkence yapıldığına ve görevlerini kötüye kullandıklarına dair soruşturmayı genişletecek herhangi bir delil bulunmadığı... "

12. Başvurucunun anılan karara karşı yaptığı itiraz reddedilmiştir. Ret kararı başvurucuya 28/5/2019 tarihinde tebliğ edilmiştir.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

13. Anayasa Mahkemesinin 7/12/2022 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

14. Başvurucu, gözaltına alınması sırasında darbedildiğini, gözaltı sırasında da kötü muamelenin devam ettiğini, avukatı olmadan ifade vermek istememesi üzerine avukat görüşme odasında uzun saçlı bir polis memuru tarafından darbedildiğini, gözaltına alınırken direnmesi nedeniyle kuvvet kullanıldığına ilişkin tutanağın gerçeği yansıtmadığını, şikâyetine ilişkin gerekli delillerin toplanmadığını ve etkili bir soruşturma yürütülmediğini belirtmiş; kötü muamele yasağı ile adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

15. Bakanlık görüşünde, başvurucunun kötü muameleye ilişkin iddialarının Başsavcılık tarafından araştırılarak başvurucunun iddialarını destekler nitelikte delil bulunmadığı gerekçesiyle kovuşturmaya yer olmadığına karar verildiği, Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuruları inceleme yetkisinin ikincilliği bağlamında Başsavcılık soruşturması neticesinde varılan kanaatten ayrılmayı gerektirir bir husus bulunmadığı, Cumhuriyet savcısının başvurucunun iddiaları üzerine kendisinden beklenen oranda büyük bir titizlikle ve süratle hareket ettiği, atılması gereken her türlü adımı attığı, iddiaların gerçekliğini ortaya çıkarmak amacıyla her türlü objektif delilin temini cihetine gittiği, başvurucunun soruşturmaya dahlinin sağlandığı, elde edilen delil ve bilgilerin kapsamlı ve nesnel bir analiziyle neticeye ulaşıldığı, usul yükümlüğünün gereğinin özenle yerine getirildiği ifade edilmiştir.

16. Bakanlık görüşüne karşı beyanında başvurucu, kolluk görevlilerinin kamera kaydı görüntülerini vermediğini, Başsavcılığın bu hususu araştırmadığını, gözaltı işlemine direnmiş olsaydı hakkında ceza soruşturması başlatılacağını ancak böyle bir soruşturmanın bulunmadığını, sağlık raporu aldırılması yoluna gidilmediğini, beyanının alınmadığını ve dosyaya sunduğu fotoğrafların değerlendirilmediğini belirtmiştir.

B. Değerlendirme

17. Anayasa’nın “Kişinin dokunulmazlığı, maddî ve manevî varlığı” kenar başlıklı 17. maddesinin üçüncü fıkrası şöyledir:

"Kimseye işkence ve eziyet yapılamaz; kimse insan haysiyetiyle bağdaşmayan bir cezaya veya muameleye tabi tutulamaz."

18. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Başvurucunun iddiaları kötü muamele yasağı kapsamında incelenmiştir.

19. Devletin bireyin maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına saygı gösterme yükümlülüğü, öncelikle kamu otoritelerinin bu hakka müdahale etmemelerini yani anılan maddenin üçüncü fıkrasında belirtilen şekillerde kişilerin fiziksel ve ruhsal zarar görmelerine neden olmamalarını gerektirir. Bu, devletin bireyin vücut ve ruh bütünlüğüne saygı gösterme yükümlülüğünden kaynaklanan negatif ödevidir (Cezmi Demir ve diğerleri, B. No: 2013/293, 17/7/2014, § 81).

20. Devletin kişinin maddi ve manevi varlığını koruma hakkı kapsamında sahip olduğu pozitif yükümlülüğün usule ilişkin boyutu çerçevesinde bireyin bir devlet görevlisi tarafından hukuka aykırı olarak ve Anayasa’nın 17. maddesini ihlal eder biçimde muameleye tabi tutulduğuna ilişkin savunulabilir iddiasının bulunması hâlinde olay hakkında etkili bir resmî soruşturmanın yürütülmesi gerekmektedir (Cezmi Demir ve diğerleri, § 110; Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 25).

21. Somut olayda başvurucu, gözaltına alınırken direnmediği hâlde darbedildiğini, gözaltına alındıktan sonra da yine darp eylemlerinin devam ettiğini ileri sürmüştür. Başvurucunun gözaltına alınırken darbedildiği ile gözaltındayken darbedildiği iddiaları ayrı ayrı değerlendirilmelidir.

22. Gözaltına giriş raporunda başvurucunun sol elinde 0,5 cm'lik cilt abrazyonu tespit edilmiş, ayrıca başvurucunun sağ dirseğinin ağrıdığını ifade ettiği belirtilmiştir. Kamu makamları başvurucunun gözaltı işlemine direndiğini, bu nedenle kuvvet kullanıldığını belirtirken başvurucu direndiği iddialarını reddetmekte; kendisine hukuka aykırı kuvvet kullanıldığını ileri sürmektedir. Başvurucu hakkında Cumhuriyet savcısı tarafından verilmiş bir gözaltı talimatının yerine getirildiği görülmüştür. Bu kapsamda kuvvet kullanımı yetkisinin doğduğunu söylemek mümkündür. Başvurucunun gözaltı işlemine direnip direnmediği meselesi kuvvet kullanımı yetkisinde sınırın aşılıp aşılmadığının değerlendirilmesinde önem arz etmektedir. Bununla birlikte başvurucuda tespit edilen elinde bulunan 0,5 cm'lik cilt abrazyonu şeklindeki yaralanma ile başvurucunun beyanına dayalı ağrı şikâyetinin başvurucunun gözaltına alınması sırasında kendisine kelepçe takılırken meydana gelmesi mümkün olup başvurucu direnmemiş olsa bile kuvvet kullanımında sınırın aşıldığını gösterir nitelikte bir yaralanmasının bulunmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

23. Başvurucunun ertesi gün alınan sağlık raporunda yeni lezyon tespit edilmemiştir. 21/3/2019 tarihinde düzenlenen raporda ise başvurucunun çene sol bölgesinde eskiden kalma 1x1 cm'lik yüzeysel kızarıklık, sırtında eskiden kalma lineer kızarıklık mevcut olduğu belirtilmiştir. Başvurucunun 19/3/2019 tarihinde (rapor tarihinden iki gün önce) gözaltına alındığı değerlendirildiğinde eski lezyonlar olarak tarif edilen yaralanmaların gözaltı tarihinden öncesine ait olduğu anlaşılmaktadır. 22/3/2019 tarihli gözaltı çıkış raporunda da

yine darp ve cebir izine rastlanmadığı ifade edilmiştir. Başvurucu, gözaltında darbedildiğini ileri sürmekte ise de sağlık raporları anılan iddiayı doğrulamamaktadır.

24. Başvurucunun sağlık raporlarına da itirazı bulunmakla birlikte başvurucunun22/3/2019 tarihinde adli kontrol şartıyla serbest bırakıldığı, herhangi bir sağlık kuruluşuna başvurarak rapor almasının mümkün olduğu ancak yaralanma iddialarını destekler nitelikte herhangi bir raporu dosyaya sunmadığı değerlendirildiğinde sağlık raporlarına yönelik itirazının değerlendirmeye esas alınması mümkün görülmemiştir.

25. Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından yapılan soruşturma kapsamında polis merkezindeki kamera kaydı görüntülerinin tespit edilemediği şeklindeki cevapla neden yetinildiği ve görüntülerin tespit edilememe sebebinin neden araştırılmadığı anlaşılamamıştır. Bununla birlikte başvurucunun darbedildiği iddialarının sağlık raporlarıyla desteklenmediği, başvurucunun imkânı olmasına karşın iddialarını destekler nitelikte bir sağlık raporunu dosyaya sunmadığı hususları birlikte değerlendirildiğinde kötü muameleye maruz kaldığına ilişkin savunulabilir bir iddia ortaya koyamadığı sonucuna ulaşılmıştır.

26. Açıklanan gerekçelerle başvurunun diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nun 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca tahsil edilmesi mağduriyetine neden olacağından adli yardım talebi kabul edilen başvurucunun yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMASINA 7/12/2022 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

FATMA DAYAN VE DİĞERLERİ

B. No: 2019/27789 | Karar tarihi: 07.12.2022

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/27789

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

FATMA DAYAN VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/27789)

Karar Tarihi: 7/12/2022

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Üyeler : M. Emin KUZ

Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Kenan YAŞAR

Raportör : Hasan SARAÇ

Başvurucular : 1. Fatma DAYAN

: 2. Güli AKGÖZ

: 3. Necla DENİZ

: 4. Süleyman DAYAN

Başvurucular Vekili : Av. Mehmet Nuri YILDIZ

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru; terör olayları sebebiyle uğranılan manevi zararların tazmin edilmesi talebine dayalı olarak açılan davalarının reddedilmesi nedeniyle mahkemeye erişim hakkının, yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle de makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Tüm başvurular 2/8/2019 tarihinde yapılmıştır. Komisyon, başvuruların kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

3. Aynı vekil tarafından aynı iddialarla yapılan 2019/28200, 2019/28211 ve 2019/28219

sayılı bireysel başvuru dosyalarının aynı maddi olaya ilişkin olduğu anlaşılmıştır.

4. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık görüşünü bildirmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

5. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ve Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) üzerinden ulaşılan bilgi ve belgelere göre ilgili olaylar özetle şöyledir:

6. Başvurucular, ikamet ettikleri Hakkari'nin Çukurca ilçesinin Çağlayan köyünden terör olaylarına bağlı olarak 1995 yılında göç etmek zorunda kalmaları nedeniyle uğradıklarını iddia ettikleri manevi zararların tazmini için 1/8/2009 tarihinde İçişleri Bakanlığına başvurmuştur. Tüm başvuruculların taleplerinin 20/8/2009 tarihinde aynı yazı ile reddedilmesi üzerine başvurucular işlemlerin iptali ile manevi zararların tazmini için Van 1. İdare Mahkemesinde (İdare Mahkemesi) iptal ve tam yargı davası açmışlardır.

7. Başvurucular; dilekçelerinde özetle köylerinden terör olayları nedeniyle ayrılmalarının bir insanın başına gelebilecek en büyük felaketlerden biri olduğunu, olaylar öncesinde aileleriyle birlikte köylerinin doğal habitatlarında mutlu, huzurlu ve mütevazı bir hayat içinde tarım ve hayvancılıkla yaşamlarına devam ettiklerini, göç ile birlikte çok zor koşullarda aç, sefil, hasta ve mutsuz şekilde sağlıksız bir hayat sürdürdüklerini, 17/7/2004 tarihli ve 5233 sayılı Terör ve Terörle Mücadeleden Doğan Zararların Karşılanması Hakkındaki Kanun kapsamında sadece maddi tazminata ilişkin düzenlemenin bulunduğunu manevi zararın yasa kapsamında bulunmadığını, terör olayları sonucu ortaya çıkan zararların özel ve olağan dışı özellikleri dikkate alınıp oluşan zararın hukukun genel hükümleri kapsamında tazmin edilmesi gerektiğini ileri sürerek işlemlerin iptali ile talep ettikleri manevi tazminatın idareye başvuru tarihinden itibaren yasal faizi ile birlikte ödenmesine karar verilmesini talep etmiştir.

8. Farklı tarihlerde verilen adli yardım taleplerinin reddi ile davanın açılmamış sayılmasına ilişkin kararların Danıştay Onbeşinci Dairesi tarafından bozulması üzerine davaları esastan inceleyen İdare Mahkemesi, davaların reddine karar vermiştir. İdare Mahkemesi gerekçesinde, manevi tazminat istemlerinin sosyal risk ilkesi kapsamında değerlendirilmesi gerektiği, bu ilke ile idarenin faaliyet alanında meydana gelmekle birlikte yürütülen kamu hizmetinin doğrudan sonucu olmayan toplumsal nitelikli riskin gerçekleşmesi sonucu oluşan zararların topluma pay edilerek giderilmesinin amaçlandığı belirtilmiştir. Ardından dava konusu olaylarda başvuruculların güvenlik gerekçesiyle köylerinden göç etmesi veya ettirilmelerinin başvuruculara özel olarak yönelen bir eylem veya işlem niteliğinde olmadığı, özünde sosyal risk ilkesi bulunan dava konusu uyuşmazlığa sebep olan hususun yoğunlaşan terör eylemlerinin varlığından kaynaklandığı, başvuruculların yaşamlarını devam ettirdikleri köyün güvenlik gerekçesiyle boşaltılan bölge olduğu, köyün boşaltılmaması hâlinde daha büyük zararların meydana gelmesinin kaçınılmaz olduğu vurgulanmıştır. İdare Mahkemesince 5233 sayılı Kanun'un esas itibarıyla, maddi zararların tazmini bakımından sosyal risk ilkesinin yasalaşmış hâli olduğu, Kanun'da manevi zararların karşılanmasının öngörülmediğine dikkat çekilerek başvuruculların aileleri ile birlikte terör olayları nedeniyle göç etmek zorunda kaldıklarından bahisle uğradıklarını ileri sürüdükleri manevi zararlarının karşılanmasına yasal imkân bulunmadığı sonucuna varılmıştır.

9. Bu gerekçeyle farklı tarihlerde verilen kararlar Danıştay Onuncu Dairesi tarafından onanmış ve karar düzeltme başvuruları da8/5/2019 tarihinde reddedilmiştir.

10. Başvurucular her bir karara karşı süresi içerisinde ayrı ayrı bireysel başvurularda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

11. İlgili hukuk için bkz. Cemia Tutkal ve Diğerleri, B. No: 2016/5030, 27/2/2020, §§ 13-17).

V. İNCELEME VE GEREKÇE

12. Anayasa Mahkemesinin 7/12/2022 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Mahkemeye Erişim Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucuların İddiaları ve Bakanlık Görüşü

13. Başvurucular, yaşam hakkının tehlikeye girmesi nedeniyle yaşadıkları köyü terk etmeye mecbur kaldıklarını, aileleriyle birlikte insanca yaşama koşullarından yoksun kaldıklarını, köylerinde özgür bir şekilde yaşayamadıklarını, özel hayatın ve aile hayatının korunması haklarının ihlal edildiğini, 2009 yılında açılan davanın yaklaşık on yıl sürmesi nedeniyle adil yargılanma hakkı ile etkili başvuru hakkının ihlal edildiğini, terör riskinin devam etmesi ve köyün askeri yasak bölgede bulunması nedeniyle köylerine geri dönemedikleri için mülkiyet hakkının ihlal edildiğini öne sürmüştür.

14. Bakanlık görüşünde; İdare Mahkemesinin dava konusu maddi olay ve tazminat verilebilmesi için gereken şartları değerlendirerek talebin reddine karar verdiği, başvurucunun tutumunun, davanın karmaşıklığının, toplanması ve değerlendirilmesi gereken delillerin çeşitliliğinin, kapsamının ve içeriğinin dikkate alınması gereken belirleyici unsurlar arasında yer aldığı, adil yargılanma hakkının ihlal edilip edilmediği değerlendirilirken olağanüstü hâl koşulları ile mevzuat, ilgili içtihatlar ve somut olayın kendine özgü koşullarının göz önünde bulundurulması gerektiği belirtilmiştir.

2. Değerlendirme

15. Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

''Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir.”

16. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucular tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Manevi tazminat isteminin reddedilmesi ile ortaya çıkan temel sorun başvuruculara mahkemeye etkili erişiminin engellenmesi olduğundan başvurucuların manevi tazminat istemi hakkındaki iddiasının adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkı yönünden incelenmesi uygun görülmüştür (benzer yöndeki değerlendirme için bkz. Mehmet Emin Timurtaş, B. No: 2014/2008, 22/11/2017, § 46).

17. 5233 sayılı Kanun kapsamında manevi tazminat ödenmesine ilişkin benzer iddialar daha önce bireysel başvurulara konu olmuştur. Anayasa Mahkemesi; terör ve terörle mücadele kapsamında gerçekleşen zararlara ilişkin manevi tazminat taleplerinin karşılanması için 5233 sayılı Kanun’da hüküm bulunmamakla birlikte idare hukukunun genel hükümleri kapsamında başvuruculara anılan talep hakkına sahip olduklarını, 5233 sayılı Kanun'un maddi zararların özel bir giderim usulü olmakla birlikte manevi zararların karşılanmasına da engel olmayan bir kanun olduğunu, 6/1/1982 ve 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü

Kanunu'nun 12. ve 13. maddelerinde, idarenin işlem veya eyleminden kaynaklı olarak hakları ihlal edilenlere tazminat talebinde bulunabilme imkânı tanındığını belirterek idareye yaptıkları başvuru ve açtıkları davayı tazminat hukukunun genel hükümlerine göre inceletme imkânından mahrum kalan başvuruculaların mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine karar vermiştir (Özden Sayar ve Deren Dilara Sayar, B. No: 2013/4022, 13/4/2016, §§ 51-76).

18. Anayasa Mahkemesinin anılan içtihadına göre başvuruculaların idare mahkemelerinde açtıkları davaların niteliği ve manevi tazminata ilişkin taleplerinin dile getiriliş biçimleri özel önem taşır. Bir başka deyişle tazminat talepli davanın genel hükümler çerçevesinde 2577 sayılı Kanun'un ilgili maddelerinde belirtilen usullere göre mi açıldığı yoksa manevi tazminat talebinin 5233 sayılı Kanun'a mı dayandırıldığının ortaya konulması gerekir. Manevi tazminat başvurusunun 5233 sayılı Kanun'a dayandırılması hâlinde sadece maddi zararların tazminini öngören 5233 sayılı Kanun uyarınca kurulan ve faaliyette bulunan Komisyonun manevi tazminata hükmetmesi beklenemez. Dolayısıyla Komisyona başvurunun ardından açılan davanın 5233 sayılı Kanun'a dayandırılması ve genel hükümlere göre tam yargı davası açılmaması durumlarına ilişkin yapılan başvurular Anayasa Mahkemesi tarafından kabul edilemez bulunmuştur (Seydağa Tekin, B. No: 2015/3968, 21/2/2019, §§ 41-47; Ali Ekber Çeçi ve diğerleri, B. No: 2015/5463, 23/1/2019, §§ 42-48). Manevi tazminat taleplerinin genel hükümlere dayandırılması hâlinde ise bu taleplerin başta 2577 sayılı Kanun olmak üzere ilgili kanunların usul hükümleri çerçevesinde incelenmesi gerekir. Zira 5233 sayılı Kanun manevi tazminat öngörmemesine rağmen genel hükümlere göre manevi tazminat talebini engelleyen bir hüküm de içermemektedir. Nitekim 5233 sayılı Kanun'dan bağımsız olarak genel hükümlere göre açılan manevi tazminat talepli davaların 5233 sayılı Kanun'a atıfla reddedilmesine ilişkin başvurularda Anayasa Mahkemesi başvuruculaların mahkemeye erişim haklarının ihlal edildiği sonucuna varmıştır (örnek olarak bkz. Azmi Okyay ve diğerleri, B. No: 2015/9747, 22/1/2019, §§ 31-40).

19. Somut olayda 2577 sayılı Kanun'un 13. maddesine göre manevi tazminat talebiyle açılan dava, sosyal risk ilkesi kapsamında değerlendirilerek reddedilmiştir (kararın özeti için bkz. § 8).

20. Tazminat hukukunun genel prensiplerine göre açılan manevi tazminat istemli davada 5233 sayılı Kanun’un 12. maddesinin son fıkrasındaki ve 2577 sayılı Kanun’un 2. ve 13. maddelerindeki açık düzenlemeler ile Danıştay ve Anayasa Mahkemesi içtihatları dikkate alındığında manevi tazminat talebi hakkında idare hukukunun genel hükümleri kapsamında inceleme yapılarak bir karar verilmesi yoluyla başvuruculaların mahkemeye erişimine olanak sağlanmalıdır.

21. Açtıkları manevi tazminat davasını tazminat hukukunun genel hükümlerine göre inceletme imkânından mahrum kalan başvuruculaların mahkemeye erişim hakkına müdahalede bulunulduğu açıktır. Yukarıdaki belirtilen ilkeler ışığında yapılan incelemede başvuruculaı manevi tazminat davasını tazminat hukukunun genel hükümlerine göre inceletme imkânından mahrum bırakan müdahale yönünden içtihatlardan (birçok karar arasından bkz. Mehmet Emin Timurtaş; Emir Ağgül ve diğerleri, B. No: 2014/16320, 21/11/2017) ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmadığı ve ölçüsüz müdahalenin başvuruculaın mahkemeye erişim hakkını ihlal ettiği sonucuna varılmıştır.

22. Açıklanan gerekçelerle başvuruculaın Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddialar

1. Başvurucuların İddiaları ve Bakanlık Görüşü

23. Başvurucular, karmaşık bir dosya olmamasına karşın idari ve yargısal sürecin çok uzun sürdüğünü belirterek makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

24. Bakanlık görüşünde, mevcut başvuruda inceleme yapılırken Anayasa, mevzuat, ilgili içtihatlar ve somut olayın kendine özgü koşullarının dikkate alınmasının faydalı olacağı belirtilmiştir.

2. Değerlendirme

a. Kabul Edilebilirlik Yönünden

25. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Esas Yönünden

26. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin yargılamanın süresi tespit edilirken sürenin başlangıç tarihi olarak davanın ikame edildiği tarih; sürenin sona erdiği tarih olarak -çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde- yargılamanın sona erdiği tarih, yargılaması devam eden davalar yönünden ise Anayasa Mahkemesinin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin şikâyetle ilgili kararını verdiği tarih esas alınır (Güher Ergun ve diğerleri, B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 50, 52).

27. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin yargılama süresinin makul olup olmadığı değerlendirilirken yargılamanın karmaşıklığı ve kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun yargılamanın süratle sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar dikkate alınır (Güher Ergun ve diğerleri, §§ 41, 45).

28. Anılan ilkeler ve Anayasa Mahkemesinin benzer başvurularda verdiği kararlar dikkate alındığında tüm başvuruculaların 1/8/2009 tarihinde İçişleri Bakanlığına başvuruları ile başlayan sürecin Danıştay Onuncu Dairesinin 8/5/2019 tarihli kararı ile yaklaşık 9 yıl 9 ay sonra sona ermesi nedeniyle bu sürenin makul olmadığı sonucuna varılması gerekir.

29. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmına ilişkin olarak Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

C. Diğer İhlal İddiaları Yönünden

30. Başvurucular; yaşama saygı gösterilmesi hakkı, özel hayatın ve aile hayatının korunması hakkı, etkili başvuru hakkı ve mülkiyet hakkının ihlal edildiğini öne sürmüştür.

31. Başvuruculaların mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşılmış ve ihlalin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasına karar verilmiştir. Bu kapsamda yeniden yargılama kararı ile birlikte önceki mahkeme kararları ortadan kalkmış olacaktır. Bu nedenle başvurucunun ileri sürdüğü diğer ihlal iddialarının bu aşamada inceleme yapılmasına gerek görülmemiştir.

D. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

32. Başvurucular ihlalin tespiti ve tazminat taleplerinde bulunmuştur.

33. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için ihlal edildiğine karar verilen her iki hak yönünden ayrı değerlendirilme yapılması gerekmektedir. Mahkemeye erişim hakkı yönünden verilen ihlal kararı yönünden yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasında düzenlenen bireysel başvuruya özgü yeniden yargılama kurumunun özelliklerine ilişkin kapsamlı açıklamalar için bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100). Mahkemeye erişim hakkının ihlali yönünden yeniden yargılamanın yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından başvurucunun tazminat talepleri kabul edilmemiştir.

34. Makul sürede yargılanma hakkının ihlaline yönelik olarak sadece ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararı karşılığında başvuruculaların her birisine taleple bağlı kalınarak ayrı ayrı net 40.000 TL manevi tazminat ödenmesine, tazminata ilişkin diğer taleplerin reddine karar verilmesi gerekir.

35. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 364,60 TL harcın başvuruculaların her birisine ayrı ayrı;9.900 TL vekâlet ücretinden oluşan vekalet ücretinin ise başvuruculara müştereken ödenmesine karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvuruların BİRLEŞTİRİLMESİNE,

B. 1. Mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. 1. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

2. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi nedeniyle başvuruculara AYRI AYRI net 40.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, başvuruculara tazminata ilişkin diğer taleplerinin REDDİNE,

E. Kararın bir örneğinin mahkemeye erişim hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Van 1. İdare Mahkemesine (E.2013/2122, K.2015/963; E.2014/1179, K.2015/1659, E.2015/24, K.2015/1731, E.2015/268, K.2015/1733) GÖNDERİLMESİNE,

F. 364,60 TL harcın her bir başvurucuya AYRI AYRI ve 9.900 TL vekâlet ücretinin ise

başvuruculara MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

G. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvuruculara Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 7/12/2022 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

GÖKHAN ŞENEL

B. No: 2019/32042 | Karar tarihi: 07.12.2022

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/32042

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

GÖKHAN ŞENEL BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/32042)

Karar Tarihi: 7/12/2022

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Üyeler : M. Emin KUZ

Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Kenan YAŞAR

Raportör : Fatma Burcu NACAR YÜCE

Başvurucu : Gökhan ŞENEL

Vekili : Av. Kübra YÜCEL

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, işe iade davasında Yargıtay onamasıyla kesinleşen lehe kararın maddi hata düzeltim yoluyla ortadan kaldırılarak uyuşmazlığın esasının yeniden ele alınması ve yargılamanın uzun sürmesi nedenleriyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, B.M.İ. A.Ş.de personel ve özlük işleri müdürü olarak görev yapmaktayken ücretlerinin ödenmemesi ve mobbinge maruz kalması üzerine haklı nedene dayalı olarak 16/9/2013 tarihi itibarıyla iş sözleşmesini feshettiğini ileri sürmüş; kıdem ve ihbar tazminatları ile diğer işçilik alacaklarının tahsilini 23/9/2013 tarihinde talep ve dava etmiştir.

3. Ankara 4. İş Mahkemesi (Mahkeme) 14/9/2015 tarihli kararıyla davanın kısmen kabulüne karar vermiştir. Söz konusu kararda, başvurucunun iş akdini alacaklarının ödenmemesi nedeniyle haklı bir sebebe dayalı olarak feshettiği vurgulanmış; kıdem tazminatı ile bir kısım işçilik alacağını hak ettiği belirtilmiştir. Diğer taraftan başvurucunun ihbar tazminatına

yönelik talebi ile fazlaya ilişkin taleplerinin reddine karar verilmiştir.

4. Karar davalı tarafından temyiz edilmiştir. Yargıtay 22. Hukuk Dairesi (Daire) 20/9/2018 tarihinde hükmü onamış ve karar kesinleşmiştir.

5. Davalı 15/10/2018 tarihinde, Yargıtaydan maddi hatanın düzeltilmesi talebinde bulunmuştur. Daire 19/11/2018 tarihli kararıyla ''dosyanın etraflıca yeniden değerlendirilmesi neticesinde, feshe ilişkin olarak sunulan belgelerin göz ardı edildiği, bu nedenle Dairenin kararının maddi hataya dayandığı"ndan bahisle onama kararının kaldırılmasına karar vererek Mahkemenin kararını bozmuştur. Daireye göre başvurucunun 16/9/2013-19/9/2013 tarihlerinde mazeretsiz ve izinsiz olarak devamsızlık yapması, doğruluk ve bağlılığa uymayan davranışlar sergilemesi ve otuz günlük ücretiyle ödeyemeyeceği bir şekilde işvereni zarara uğratması sebepleri ile 22/5/2003 tarihli ve 4857 sayılı İş Kanunu'nun 25/II- ı, e, g madde ve bentleri uyarınca iş sözleşmesi feshedilmiştir. Kararda; başvurucu, her ne kadar kendisinden savunma istenmesinden önce iş sözleşmesini feshettiğini iddia etmekte ise de PTT'de düzenlenen belgenin bu iddiasını doğrulamadığı ve yazılı savunma istemi ile kendi feshi arasında geçen zamanda doğan yeni bir fesih sebebini başvurucunun ileri sürmediği, dolayısıyla feshinin haklı nedene dayanmadığı, ayrıca dürüstlük kuralıyla da örtüşmediği belirtilerek kıdem tazminatı talebinin reddedilmesi gerektiği sonuca ulaşılmıştır.

6. Mahkeme 2/4/2019 tarihli kararıyla bozma ilamına uymak suretiyle yaptığı yargılama sonucunda dosya kapsamı ve Yargıtay ilamındaki gerekçelere dayanarak kıdem tazminatı ve ihbar tazminatı talebinin reddine, diğer işçilik alacaklarının kısmen kabulüne karar vermiştir.

7. Hüküm taraflar tarafından temyiz edilmiştir. Daire 13/6/2019 tarihinde mahkeme kararını onamıştır.

8. Başvurucu nihai hükmü 22/8/2019 tarihinde öğrendikten sonra 13/9/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Kesinleşen Kararın Maddi Hata Düzeltim Yoluyla Ortadan Kaldırılması Nedeniyle Adil Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

9. Başvurucu; lehine verilmiş ve Yargıtay onaması ile kesinleşmiş kararın 3 ay sonra hukuki güvenlik ilkesine aykırı olarak bozulduğunu, davanın tarafları arasında işveren lehine ayrımcılık yapıldığını belirterek adil yargılanma hakkının, silahların eşitliği ilkesinin ihlal edildiğini ileri sürmektedir.

10. Anayasa Mahkemesi, benzer iddiaları Mustafa Altın ([GK], B. No: 2018/10018, 27/10/2021) kararında inceleyerek meseleyi hakkaniyete uygun yargılanma hakkı yönünden ele almıştır. Anılan kararda, olay tarihinde yürürlükte bulunan 30/1/1950 tarihli ve 5521 sayılı mülga İş Mahkemeleri Kanunu'nda iş mahkemesi kararlarına karşı karar düzeltme kanun yolu ihdas edilmediğinden, kesinleşmiş olan mahkeme kararının maddi hata denetimi adı altında yeniden delil değerlendirilmesi yapılarak hükmün esasını değiştirecek şekilde kanun yolu denetimine tabi kılınmasının mümkün olmadığı, kanuni dayanağı olmaksızın kesinleşmiş hükme müdahale edilmesini gerektirecek zorlayıcı ve istisnai durumların yine usul hukukunda öngörülen müesseseler çerçevesinde objektif ve kabul edilebilir ölçüde

ortaya konulmadığı belirtilerek adil yargılama hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır (Mustafa Altın, §§ 66-73).

11. Bireysel başvuruya konu eldeki yargılamada Yargıtayın dosyadaki delil durumunu dikkate almak suretiyle onamanın maddi hatadan kaynaklandığı şeklinde olağan bir yargılamada kabul edilecek bir bozma gerekçesine dayanarak verdiği kararda, kesinleşmiş bir mahkeme kararının ortadan kaldırmasını gerektirecek zorlayıcı ve istisnai durumların bulunmadığı anlaşılmaktadır.

12. Somut başvuruda, anılan karardan ayrılmayı gerektiren bir durumun bulunmaması nedeniyle başvurunun bu kısmının Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı yönünden ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

13. Başvurucu, makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

14. Anayasa Mahkemesi, Güher Ergun ve diğerleri (B. No: 2012/13, 2/7/2013) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede yargılama süresinin makul olmadığı gerekçesiyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşılmıştır. Somut başvuruda da yargılamanın 5 yıl 8 ay 20 gün sürdüğü anlaşıldığından anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Bu doğrultuda başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

C. Giderim Yönünden

15. Başvurucu; ihlalin tespiti, yeniden yargılama ile 250.000 TL maddi ve 250.000 TL manevi tazminata karar verilmesi talebinde bulunmuştur.

16. Tespit edilen ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılmasına ilişkin usul ve esaslar 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinde yer almaktadır.

17. Kesinleşen kararın maddi hata düzeltim yoluyla ortadan kaldırılması nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasında düzenlenen bireysel başvuruya özgü yeniden yargılama kurumunun özelliklerine ilişkin kapsamlı açıklamalar için bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

18. Kesinleşen kararın maddi hata düzeltim yoluyla ortadan kaldırılması nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddia yönünden ihlalin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir. Öte yandan başvurucunun uğradığını iddia ettiği zararla ilgili bilgi ve belge sunulmadığından maddi tazminat talebi reddedilmiştir.

19. Makul sürede yargılanma hakkı yönünden ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında net 29.000 TL manevi tazminatın başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Kesinleşen kararın maddi hata düzeltim yoluyla ortadan kaldırılması nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. 1. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

2. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin kesinleşen kararın maddi hata düzeltim yoluyla ortadan kaldırılması nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Ankara 4. İş Mahkemesine (E.2019/5, K.2019/234) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucuya net 29.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

E. 364,60 TL harç ile 9.900 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 10.264,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 7/12/2022 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

NAZAN BOZKURT (2)

B. No: 2019/36658 | Karar tarihi: 07.12.2022

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/36658

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

NAZAN BOZKURT BAŞVURUSU (2)

(Başvuru Numarası: 2019/36658)

Karar Tarihi: 7/12/2022

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Üyeler : M. Emin KUZ

Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Kenan YAŞAR

Raportör : Gizem Ceren DEMİR KOŞAR

Başvurucu : Nazan BOZKURT

Vekilleri : Av. Nazan Betül VANGÖLÜ KOZAĞAÇLI

Av. Fatih GÖKÇE

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, toplumsal gösteriye müdahale sırasında yaralanma meydana gelmesi nedeniyle kötü muamele yasağının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 11/11/2019 tarihinde yapılmıştır. Komisyonca, kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

3. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık görüşünü bildirmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanda bulunmuştur.

III. OLAY VE OLGULAR

4. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

5. Başvurucu 8/6/2018 tarihinde Konur Sokak'ta "İşimizi Geri İstiyoruz" konulu protesto gösterisine katılmış, gerçekleştirilen müdahale sırasında yakalanarak polis merkezine götürülmüştür. Başvurucuya yakalama sırasında kuvvet uygulanmış ve başvurucu yüzünde kemik kırığı meydana gelecek şekilde yaralanmıştır.

6. Başvurucu, vekili aracılığıyla Ankara Cumhuriyet Başsavcılığına (Başsavcılık) sunduğu 22/6/2018 tarihli şikâyet dilekçesi ile 8/6/2018 tarihinde Ankara Kızılay'da gerçekleştirdiği "İşimizi Geri İstiyoruz" eylemi sırasında kolluk görevlilerinin kötü muamelesine maruz kaldığını, 8/6/2018 tarihinde Mustafa Kemal Devlet Hastanesinde yapılan muayene ve tetkikleri sonucunda göz tabanı üzerinde kemik kırığı teşhis edildiğini, bu nedenle ameliyat olmak zorunda kaldığını belirterek şikâyetçi olmuştur.

7. Başsavcılık, başvurucunun müşteki sıfatıyla yer aldığı farklı bir olaya ilişkin yürütülen soruşturma ile anılan şikayetin birleştirilerek incelenmesine karar vermiştir.

8. 8/6/2018 tarihli Olay Tutanağı'nda, başvurucuya orantılı şekilde kuvvet kullanılarak başvurucunun yakalandığı ve gözaltı aracına götürüldüğü, gözaltı aracından atlayarak kaçmak istemesi sonucu kafasını sert bir yere çarparak yaralandığı ifade edilmiştir.

9. Başvurucunun yaralanmasına ilişkin olarak yürütülen soruşturmada polis memuru E.B.nin 7/11/2018 tarihinde şüpheli sıfatıyla ifadesi alınmıştır. E.B. ifadesinde özetle başvurucuyu gözaltı aracına koyduktan sonra diğer eylemci şahsı araca almaya çalışırken başvurucunun arkasından vurmaya başladığını, aynı anda birden fazla kişiyi gözaltına aldıkları için birisini gözaltına almaya çalışırken diğer kişinin mukavemetiyle karşılaştığını, başvurucunun yüzüne vurmadığını, kendisine uygulanan mukavemete karşılık orantılı davrandığını savunmuş; bu durumun olayın görüntü kayıtlarından da anlaşılabileceğini belirtmiştir.

10. Başvurucunun 8/6/2018 tarihinde maruz kaldığını iddia ettiği kötü muamele eylemi ile ilgili olarak olayda görev aldığı anlaşılan bir diğer polis memuru T.K. Başsavcılık tarafından şüpheli sıfatıyla dinlenilmiştir. İfadesinde T.K., başvurucunun DHKP-C terör örgütünün talimatları doğrultusunda Kızılay'da "İşimizi Geri İstiyoruz" sloganıyla sürekli eylem yaptığını, eylemlere müdahale ettikleri her seferinde başvurucu veya diğer eylemcilerin hakaretlerine, tehditlerine ve direnişlerine maruz kaldıklarını, her defasında başvurucunun kendilerini şikâyet edip sosyal medyada fotoğraflarını, isimlerini paylaşarak hedef gösterdiğini, başvurucuya yönelik bir darp eyleminin kesinlikle olmadığını ileri sürmüştür.

11. Ankara Adli Tıp Şube Müdürlüğü 8/6/2018 tarihinde gerçekleştirilen tıbbi muayene ve tetkik sonuçlarını dikkate alarak başvurucunun yaralanmasının yaşamını tehlikeye sokmayıp basit bir tıbbi müdahale ile giderilebilecek ölçüde hafif nitelikte de olmadığını ve kemik kırığına neden olduğunu, orbita tabanı (maksiller kemik) kırığının hayat fonksiyonlarını orta (2) derecede etkilediğini belirten raporunu Başsavcılığa bildirmiştir.

12. Başsavcılık başvurucunun iddialarına konu 8/6/2018 tarihli olayın görüntüleri üzerinde bilirkişi incelemesi yaptırmıştır. 27/2/2019 tarihli bilirkişi raporunda; başvurucunun eylem yapıp slogan attığı, polis memurlarının megafonla "Dağılın." uyarısı yaptığı, eylemcilerin dağılmaması sebebiyle eylemcilere müdahale edildiği, müdahale esnasında eylemcilerin açıklama yapmaya devam ettiği, polis memurlarının eylemi sonlandırmaları konusunda eylemcileri uyardığı ancak eylemcilerin eyleme devam etmesi sebebiyle polis memurları tarafından kademeli güç kullanılarak ekip otosuna alındığı, ekip otosuna binerken araçtan çıkmak için polis memurlarına direndiği, bunun üzerine polis memurlarının eylemcileri tekrar araca bindirdiği belirtilmiştir.

13. Yürütülen soruşturma sonucu 28/2/2019 tarihinde Başsavcılık, kolluk görevlilerinin başvurucuya kötü muamelede bulunmadığını, başvurucunun yaralanmasının uyarılara rağmen dağılmayıp memurlara direnmesi üzerine orantılı güç kullanılmak suretiyle polis aracına götürülmesi sonucu meydana geldiğinin anlaşıldığını, 4/7/1934 Tarihli ve 2559 sayılı Polis Vazife ve Salâhiyet Kanunu'nun 16. maddesi de nazara alındığında polisin zor kullanma yetkisinin bulunması karşısında ilgili kolluk görevlilerinin üzerilerine atılı suçun yasal unsurlarının oluşmadığının tüm soruşturma evrakı kapsamından anlaşıldığını belirterek şüpheliler hakkında kamu adına kovuşturmaya yer olmadığına karar vermiştir.

14. Başvurucunun kovuşturmaya yer olmadığına kararına karşı yaptığı itiraz reddedilmiştir. Söz konusu ret kararı 16/10/2019 tarihinde başvurucuya tebliğ edilmiştir.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

15. Anayasa Mahkemesinin 7/12/2022 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Adli Yardım Talebi Yönünden

16. Anayasa Mahkemesinin Mehmet Şerif Ay (B. No: 2012/1181, 17/9/2013) kararında belirtilen ilkeler dikkate alınarak geçimini önemli ölçüde güçleştirmeksizin yargılama giderlerini ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun açıkça dayanaktan yoksun olmayan adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

B. Kötü Muamele Yasağının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

17. Başvurucu, mesleğinden çıkarılmasını protesto etmek isterken yakalama işlemi gerçekleştirildiğini ve yakalama işlemi bitmiş, gözaltı aracına konmuş olmasına karşın T.K. isimli polis memurunun yüzüne yumruk attığını, aldığı bu yumruk darbesi sonucu gözünün altındaki kemik kırıldığı için ameliyat geçirdiğini, MOBESE görüntülerinin istenmesini talep etmesine karşın talebinin karşılanmadığını, delillerin toplanmadığını, soruşturma dosyasının tamamen farklı bir tarihte, farklı kişilerin karıştığı kötü muamele şikâyetine ilişkin dosya ile hukuka aykırı olarak birleştirildiğini, soruşturmanın etkili şekilde yürütülmediğini, T.K. isimli memurun daha önce de başka bir kadına karşı gerçekleştirdiği kötü muamele eylemi nedeniyle ertelenmiş cezasının bulunduğunu belirterek kötü muamele yasağının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

18. Bakanlık görüşünde, mevcut başvuruda kötü muamele yasağının ihlal edilip edilmediği konusunda Anayasa Mahkemesince yapılacak incelemede Anayasa ve mevzuat hükümleri, Anayasa Mahkemesi ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi içtihatları ile diğer tespit ve değerlendirmelerin dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir.

19. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanında başvuru formundaki iddialarını tekrar etmiştir.

2. Değerlendirme

a. Kabul Edilebilirlik Yönünden

20. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Esas Yönünden

i. Genel İlkeler

21. Anayasa’nın 17. maddesinin üçüncü fıkrası şöyledir:

"Kimseye işkence ve eziyet yapılamaz; kimse insan haysiyetiyle bağdaşmayan bir cezaya veya muameleye tabi tutulamaz.”

22. Anayasa’nın "Devletin temel amaç ve görevleri" kenar başlıklı 5. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

“Devletin temel amaç ve görevleri... kişinin temel hak ve hürriyetlerini, sosyal hukuk devleti ve adalet ilkeleriyle bağdaşmayacak surette sınırlayan siyasal, ekonomik ve sosyal engelleri kaldırmaya, insanın maddî ve manevî varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlamaya çalışmaktır.”

23. Herkesin maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkı Anayasa’nın 17. maddesinde güvence altına alınmıştır. Anılan maddenin birinci fıkrasında insan onurunun korunması amaçlanmıştır. Üçüncü fıkrasında da kimseye işkence ve eziyet yapılamayacağı, kimsenin insan haysiyetiyle bağdaşmayan ceza veya muameleye tabi tutulamayacağı hüküm altına alınmıştır.

24. Devletin bireyin maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına saygı gösterme yükümlülüğü, öncelikle kamu otoritelerinin bu hakka müdahale etmemelerini yani anılan maddenin üçüncü fıkrasında belirtilen şekillerde kişilerin fiziksel ve ruhsal zarar görmelerine neden olmamalarını gerektirir. Bu, devletin bireyin vücut ve ruh bütünlüğüne saygı gösterme yükümlülüğünden kaynaklanan negatif ödevidir (Cezmi Demir ve diğerleri, B. No: 2013/293, 17/7/2014, § 81).

25. Anayasa ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi tarafından kötü muamele, kişi üzerindeki etkisi gözetilerek derecelendirilmiş ve farklı kavramlarla ifade edilmiştir (Cezmi Demir ve diğerleri, § 84). İşkence boyutuna varmayan fakat yine de vücutta zarar ya da yoğun fiziksel veya ruhsal ızdırap doğuran muamelelerin eziyet olarak nitelendirilmesi mümkündür (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 22).

26. Anayasa’nın 17. maddesinde düzenlenen hak kapsamında devletin pozitif yükümlülükleri bulunmaktadır. Devletin kişinin maddi ve manevi varlığını koruma hakkı kapsamında sahip olduğu pozitif yükümlülüğün usule ilişkin boyutu çerçevesinde devlet, doğal olmayan her türlü fiziksel ve ruhsal saldırı olayının sorumlularının belirlenmesini ve gerekiyorsa cezalandırılmasını sağlayabilecek etkili resmî bir soruşturma yürütmek durumundadır. Bu tarz bir soruşturmanın temel amacı söz konusu saldırıları önleyen hukukun etkin bir şekilde uygulanmasını güvenceye almak, kamu görevlilerinin ya da kurumlarının karıştığı olaylarda, bunların sorumlulukları altında meydana gelen olaylar için hesap vermelerini sağlamaktır (Cezmi Demir ve diğerleri, § 110).

27. Buna göre bireyin bir devlet görevlisi tarafından hukuka aykırı olarak ve Anayasa’nın 17. maddesini ihlal eder biçimde bir muameleye tabi tutulduğuna ilişkin savunulabilir bir iddiasının bulunması hâlinde Anayasa’nın 17. maddesi -“Devletin temel amaç ve görevleri” kenar başlıklı 5. maddedeki genel yükümlülükle birlikte yorumlandığında- etkili resmî soruşturmanın yapılmasını gerektirmektedir. Bu soruşturma, sorumluların belirlenmesini ve cezalandırılmasını sağlamaya elverişli olmalıdır. Bu olanaklı olmazsa madde sahip olduğu öneme rağmen pratikte etkisiz hâle gelecek ve bazı hâllerde devlet görevlilerinin fiilî

dokunulmazlıktan yararlanarak kontrolleri altında bulunan kişilerin haklarını istismar etmeleri mümkün olacaktır (Tahir Canan, § 25).

28. Yürütülen ceza soruşturmalarının amacı, kişinin maddi ve manevi varlığını koruyan mevzuat hükümlerinin etkili bir şekilde uygulanmasını, sorumluların ölüm ya da yaralama olayına ilişkin hesap vermelerini sağlamaktır. Bu, bir sonuç yükümlülüğü değil uygun araçların kullanılması yükümlülüğüdür (S.D. B. No: 2013/3017, 16/12/2015, § 110).

ii. İlkelerin Olaya Uygulanması

29. Başvurucunun katıldığı toplantı ve gösteri yürüyüşleri sırasında yüzünde kemik kırığı meydana gelecek şekilde yaralandığı anlaşılmıştır.

30. Toplantıya müdahale eden kolluk görevlileri tarafından düzenlenen tutanakta başvurucunun gözaltı aracından atlamak istemesi sonucu yüzünü sert bir yere çarpmak suretiyle yaralandığı belirtilmiştir. Ancak bu sert yerin neresi olduğu açıklanmadığı gibi bilirkişi tarafından incelenen kamera kaydında da buna ilişkin bir görüntü tespit edilememiştir. Nitekim soruşturmayı yürüten savcılık tarafından da bu iddia değerlendirmeye esas alınmamış, başvurucunun gözaltı işlemine direnmesi nedeniyle uygulanan hukuka uygun kuvvet kullanımı sonucu yaralandığı değerlendirmesi yapılmıştır.

31. Başvurucuya yüzünde kemik kırığı meydana gelecek şekilde kuvvet uygulanmasının hukuka uygun kuvvet kullanımıyla açıklanması mümkün görünmemektedir. Nitekim polis memurlarının tuttukları tutanak ile kovuşturmaya yer olmadığına dair verilen kararda başvurucunun yaralanma şekline getirilen farklı açıklamalar da varılan bu sonucu desteklemektedir. Dolayısıyla başvurucunun yüzünde meydana gelen kemik kırığının başvurucunun gözaltına alınması esnasında meydana geldiği anlaşılmaktadır. Bu itibarla her ne kadar başvurucu tarafından gözaltına alınmaya direnilmiş ise de bu aşamada orantılı ve kademeli kuvvet kullanılması gereğine uyulmaksızın, başvurucunun yüzünde kemik kırığı meydana gelecek şekilde kuvvet kullanılmasının nedeni anlaşılmamıştır. Bu durumda kuvvet kullanımında yetkinin aşıldığı, devletin Anayasa'nın 17. maddesi kapsamındaki negatif yükümlülüğüne aykırı davranıldığı sonucuna ulaşılmıştır.

32. Meydana gelen yaralanmanın ağırlığı değerlendirildiğinde başvurucunun maruz kaldığı eylemin eziyet olarak nitelendirilmesi mümkündür.

33. Bunun yanı sıra bireyin bir devlet görevlisi tarafından hukuka aykırı olarak ve Anayasa'nın 17. maddesini ihlal eder biçimde bir muameleye tabi tutulduğuna ilişkin savunulabilir bir iddiasının bulunması hâlinde sorumluların belirlenmesini ve gerekirse cezalandırılmasını sağlamaya elverişli, etkili bir soruşturmanın yapılması gerekir.

34. Soruşturma aşamasında, yüzünde kemik kırığı meydana gelecek şekilde yaralandığı sabit olan başvurucunun nasıl yaralandığına ilişkin somut açıklama getirilmediği, yaralanmanın orantılı güç kullanılmak suretiyle başvurucunun polis aracına götürülmesi sonucu meydana geldiğinin anlaşıldığı gerekçesiyle kovuşturmaya yer olmadığına dair karar verildiği, böylece varılan sonuçların tüm bulguların kapsamlı ve nesnel analizine dayalı olması gerekliliklerine uyulma konusunda gerekli özenin gösterilmediği sonucuna ulaşılmıştır.

35. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında güvence altına alınan eziyet yasağının usul boyutunun da ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

36. Başvurucu, bireysel başvuru formunda toplantı ve gösteri yürüyüşleri düzenleme hakkını

güvence alan Anayasa'nın 34. maddesine atıfta bulunmuşsa da bu kapsamda yalnızca çeşitli toplantılara katılması nedeniyle hakkında düzenlenen birtakım idari para cezalarından söz ederek bu cezaların daha sonra kaldırıldığını belirtmiştir. Başvurucunun bireysel başvuru formunda toplantı ve gösteri yürüyüşleri hakkının ihlal edildiğine dair olgusal olarak temellendirilmiş bir şikâyet ileri sürmediği görülmüştür. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyan dilekçesinde toplantı ve gösteri yürüyüşü hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüşse de başvurucunun başvuru süresi geçtikten sonra sunduğu bir ek beyan dilekçesi ya da Bakanlık görüşüne karşı beyan dilekçesiyle ileri sürdüğü yeni bir ihlal iddiasının incelenmesi mümkün olmadığından ayrıca bir inceleme yapılmamıştır.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

37. Başvurucu, ihlalin tespit edilmesini ve soruşturmanın yenilenmesini talep etmiştir. Başvurucunun tazminat talebi bulunmamaktadır.

38. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden soruşturma yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği soruşturma mercilerince yapılması gereken iş, yeniden soruşturma işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasında düzenlenen bireysel başvuruya özgü yeniden yargılama kurumunun özelliklerine ilişkin kapsamlı açıklamalar için bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

39. Başvurucunun tazminat talebi bulunmadığından tazminata hükmedilmesine yer bulunmamaktadır. 9.900 TL vekâlet ücretinden oluşan yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine kararverilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Anayasa’nın 17. maddesinde güvence altına alınan eziyet yasağının maddi ve usul boyutunun İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Kararın bir örneğinin eziyet yasağının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden soruşturma yapılmak üzere Ankara Cumhuriyet Başsavcılığına (Sor. No: 2018/89036) GÖNDERİLMESİNE,

E. 9.900 TL vekâlet ücretinden oluşan yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvuruculara Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihlerinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 7/12/2022 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ALİ KALENDER VE DİĞERLERİ

B. No: 2019/37023 | Karar tarihi: 07.12.2022

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/37023

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

ALİ KALENDER VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/37023)

Karar Tarihi: 7/12/2022

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Üyeler : M. Emin KUZ

Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Kenan YAŞAR

Raportör : Hasan HÜZMELİ

Başvurucular : 1. Aydi BARAN

Vekili : Av. Fahri GÜL

: 2. Ayşe SERTKAYA

Vekili : Av. Volkan BİLECE

: 3. Doğan ATAY

Vekili : Av. Mehmet ALTUNTAŞ

: 4. Ali KALENDER

Vekili : Av. Filiz SOYLU BOZAN

: 5. Fatma SARIKAYA

6. Nalan TURGUTLU BİLGİN

Başvurucular Vekili : Av. Ezgi ÖZKAN

: 7. Fatmagül DEMİRTAĞ

8. Gülbahar ŞÖFER

Başvurucular Vekili : Av. Mustafa MÜJDE

: 9. Zehide YAVUZ

10. Zuhal ÖNEN

Başvurucular Vekili : Av. İbrahim KAYA

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, idarece basın açıklaması yapmak için belirlenen alanlar dışındaki bir yerlerde, bildirimde bulunmadan basın açıklamasına katılan başvurucular hakkında emre aykırı davranıştan idari para cezası uygulanmasının toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkını ihlal ettiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucular nihai hükümleri öğrendikten sonra 7/11/2019 ila 29/3/2021 tarihleri arasında bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvurular süresi içinde yapılmıştır. 2020/38216, 2020/38320, 2020/2042, 2020/39390, 2020/39401, 2021/18326, 2021/18357, 2020/3747, 2020/3645, 2021/1943, ve 2021/412 numaralı başvuruların 2019/37023 numaralı başvuru ile birleştirilmesine Komisyonca karar verilmiştir. Başvuruların kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir. Başvurucular Aydi Baran, Zehide Yavuz, Ayşe Sertkaya, Zuhal Önen, Fatmagül Demirtağ, Gülbahar Şöfer ve Ali Kalender'in adli yardım taleplerinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

II. DEĞERLENDİRME

3. Somut olayda başvurucuların da aralarında olduğu gruplar tarafından Mersin'in farklı yerlerinde ve farklı tarihlerde basın açıklamaları ve/veya oturma eylemleri gerçekleştirilmiştir. Güncel konularda gerçekleştirilen anılan etkinlik ve eylemler 22/5/2019, 15/10/2019 ve 16/10/2019 tarihlerinde Mersin'in Akdeniz ilçesinde bulunan Özgür Çocuk Parkı'nda; 18/5/2020 tarihinde Mersin'in Çankaya Mahallesi'ndeki 4716. Sokak üzerinde ve 18/8/2020 tarihinde Yenişehir ilçesi, Gazi Mustafa Kemal Bulvarı'nda bulunan bir mağazanın önünde yapılmıştır. Mersin Valiliğinin kararlarına aykırı olarak basın açıklaması yapmak için belirlenen alanlar dışında ve/veya idareye bildirimde bulunmadan basın açıklamasına katılmaları nedeniyle başvurucular hakkında30/3/2005 tarihli ve 5326 sayılı Kabahatler Kanunu'nun 32. maddesi uyarınca emre aykırı davranışta bulunmaktan idari para cezası uygulanmıştır.

4. Anayasa Mahkemesi bildirim usulü ve uygulanmasının amacı ile sınırlamanın niteliği ve bu yükümlülüğe aykırılık hâlinde sorumluluğa yönelik ilkeleri Selma Elma (B. No: 2017/24902, 4/7/2019) kararında ortaya koymuştur. Ayrıca Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Songül Eriş ve Bedriye Kuş (B. No: 2020/38552, 30/3/2022) ve İbrahim Bilen ve diğerleri (B. No: 2019/23334, 22/2/2022) kararlarında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Anılan kararlarda devletin, kamunun huzuru ve güvenliğinin sağlanması amacıyla yapacağı düzenleme ve uygulamalarda belli bir takdir alanına sahip olduğunu belirten Anayasa Mahkemesi, usulüne uygun olarak verilmiş bir emre aykırı davranışın varlığının tek başına temel hak ve özgürlüklere müdahale için yeterli olmadığını belirtmiştir. Bu çerçevede, temel hakka müdahaleyi haklı kılacak olan kamu güvenliğinin, kamu düzeninin, genel sağlığın bozulduğunun veya bozulma tehlikesinin bulunduğunun kamu gücünü kullanan yetkili mercilerin kararlarında gösterilmesi aksi hâlde barışçıl bir gösteri veya basın açıklaması nedeniyle kural olarak cezai bir yaptırım uygulanmaması gerektiği vurgulanmıştır. Sonuç

olarak zikredilen kararlarda Anayasa Mahkemesi, başvuruya konu olaylara ilişkin kolluk kuvvetlerinin müdahalesini gerektirecek herhangi bir hâlin gerçekleşmediği, grupların olaysız dağıldığı, idare ve derece mahkemelerince başvurucuların katıldığı basın açıklamalarının kamu düzenini bozduğunu veya bozma tehlikesi ortaya çıkardığını somut olayla bağlantılı ve yeterli bir gerekçe ile ortaya konulamadığı ve dolayısıyla Anayasa'nın 34. maddesinin ikinci fıkrasında belirtilen meşru amaçları gerçekleştirmek için gerekli görülen önlemler ile başvurucuların aynı madde kapsamındaki hakları arasında adil bir denge sağlanamadığı gerekçesiyle toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşmıştır. Somut başvuruda, anılan kararlarda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Bu doğrultuda başvurucuların Anayasa'nın 34. maddesinde güvence altına alınan toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

5. Başvurucuların toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşıldığından diğer ihlal iddiaları yönünden inceleme yapılmasına gerek görülmemiştir.

III. GİDERİM

6. Başvurucular, ihlalin tespiti ile farklı miktarlarda maddi ve manevi tazminat talebinde bulunmuştur. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan GK, B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019,§§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100). İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Aydi Baran, Zehide Yavuz, Ayşe Sertkaya, Zuhal Önen, Fatmagül Demirtağ, Gülbahar Şöfer ve Ali Kalender'in adli yardım taleplerinin KABULÜNE,

B. Toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Anayasa’nın 34. maddesinde güvence altına alınan toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Kararların bir örneğinin toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Mersin Sulh Ceza Hâkimliklerine (Mersin 1. Sulh Ceza Hakimliği 2019/5694 D.İş, 2020/4781 D.İş; Mersin 2. Sulh Ceza Hakimliği 2020/4639 D.İş, 2020/4628 D.İş, 2020/4630 D.İş, 2019/3166 D. İş; Mersin 3. Sulh Ceza Hakimliği 2019/5913 D.İş, 2019/5849 D.İş, 2020/4688 D.İş, 2020/4682 D.İş, 2020/4957 D.İş; Mersin 4. Sulh Ceza Hakimliği 2020/4933 D.İş) GÖNDERİLMESİNE

E. Başvuruculların tazminat taleplerinin REDDİNE,

F. 487,6 TL harcın başvurucular Fatma SARIKAYA ve Nalan TURGUTLU BİLGİN'e AYRI

AYRI, 446,90 TL harcın başvurucu Doğan ATAY'a; 9.900 TL vekâlet ücretinin Av. Ezgi ÖZKAN tarafından temsil edilen başvurucular Fatma SARIKAYA, Nalan TURGUTLU BİLGİN'e MÜŞTEREKEN, Av. İbrahim KAYA tarafından temsil edilen başvurucular Zehide YAVUZ, Zuhal ÖNEN'e MÜŞTEREKEN ve Av. Mustafa MÜJDE tarafından temsil edilen başvurucular Fatmagül DEMİRTAĞ ve Gülbahar ŞÖFER'e MÜŞTEREKEN; başvurucular Aydi BARAN, Ayşe SERTKAYA, Doğan ATAY ve Ali KALENDER'e ise AYRI AYRI ÖDENMESİNE,

G. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvuruculara Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 7/12/2022 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

MURAT TETİK

B. No: 2020/19145 | Karar tarihi: 07.12.2022

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/19145

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

MURAT TETİK BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/19145)

Karar Tarihi: 7/12/2022

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Üyeler : M. Emin KUZ

Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Kenan YAŞAR

Raportör : Yusuf Enes KAYA

Başvurucu : Murat TETİK

Vekili : Av. Bülent Naci YÜCEL

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. İzmir Cumhuriyet Başsavcılığı (Başsavcılık) tarafından başvurucu hakkında El-Kaide terör örgütüne üye olma suçundan soruşturma başlatılmıştır. Soruşturma kapsamında başvurucu 30/11/2006 tarihinde tutuklanmıştır.

3. Başvurucu hakkında Başsavcılık tarafından El Kaide terör örgütünün amaçları doğrultusunda yönetici olarak örgütlenme faaliyetinde bulunma, terör örgütü El Kaidenin internet yoluyla propagandasını yapma, disket bomba yapma ve bulundurma, Atatürk'ün manevi şahsiyetine hakaret suçlarından cezalandırılması istemiyle 8/1/2007 tarihli iddianame düzenlenmiştir.

4. Yargılamanın yapıldığı İzmir 10. Ağır Ceza Mahkemesi (CMK 250. madde ile görevli) tarafından 16/2/2009 tarihli kararla başvurucunun El Kaide terör örgütünün yöneticisi olma suçundan 12 yıl 6 ay hapis, Atatürk'ün hatırasına alenen hakaret etme suçundan 10 ay hapis

cezası ile cezalandırılmasına; patlayıcı madde bulundurma ve El Kaide terör örgütünün propagandasını yapma suçlarından ise beraatine karar verilmiştir.

5. Yargıtay 9. Ceza Dairesi 28/6/2010 tarihinde ilk derece mahkemesi kararının bozulmasına karar vermiştir.

6. Bu kez İzmir 10. Ağır Ceza Mahkemesi verdiği 24/2/2011 tarihli kararla başvurucunun El Kaide terör örgütü adına suç işleme suçundan 7 yıl 6 ay hapis cezasına çarptırılmasına karar vermiştir.

7. Verilen kararın başvurucu müdafii tarafından temyiz edilmesi üzerine Yargıtay 9. Ceza Dairesi 5/4/2013 tarihli kararıyla, 2/7/2012 tarihli ve 6352 sayılı Yargı Hizmetlerinin Etkinleştirilmesi Amacıyla Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması ve Basın Yayın Yoluyla İşlenen Suçlara İlişkin Dava ve Cezaların Ertelenmesi Hakkında Kanun 'un 85. maddesiyle 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 220. maddesinin (6) numaralı fıkrasında yapılan değişiklik karşısında hukuki durumunun yeniden takdir ve tayininde zorunluluk bulunduğu gerekçesiyle kararın bozulmasına karar vermiştir.

8. Bozma kararı üzerine dosyayı yeniden ele alan İzmir 10. Ağır Ceza Mahkemesi 9/12/2013 tarihinde başvurucunun El Kaide terör örgütü adına suç işleme suçundan 7 yıl 6 ay hapis cezasına çarptırılmasına karar vermiştir.

9. Başvurucu müdafiinin temyiz talebi üzerine Yargıtay 16. Ceza Dairesi eksik araştırma ile hüküm kurulduğu gerekçesiyle15/6/2016 tarihinde bozma kararı vermiştir.

10. Bunun üzerine İzmir 3. Ağır Ceza Mahkemesinin 30/4/2019 tarihli kararıyla başvurucunun terör örgütünün propagandasını yapma suçunu işlediğinin sabit olduğu ancak suç tarihinden sonra yürürlüğe giren 11/4/2013 tarihli ve 6459 sayılı Kanun'un 8. maddesi ile 12/4/1991 tarihli ve 3713 sayılı terörle Mücadele Kanunu'nun 7. maddesine eklenen dördüncü fıkra hükmü uyarınca bu maddenin ikinci fıkrasında tanımlanan suçu örgüt adına işleyenler hakkında 5237 sayılı Kanun'un 220. maddesinin (6) numaralı fıkrasında tanımlanan suçtan dolayı ceza verilemeyeceğinden ceza verilmesine yer olmadığına karar verilmiştir.

11. Başvurucu 18/6/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

12. Başvurucunun temyiz talebi üzerine Yargıtay 16. Ceza Dairesi 19/4/2021 tarihli kararıyla İzmir 3. Ağır Ceza Mahkemesi tarafından verilen kararın onanmasına karar vermiştir.

13. Başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

14. Başvurucu, bireysel başvuru konusu yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Bakanlık yargılama süresinin makul olup olmadığı incelenirken olağanüstü hâl ve pandemi koşulları ile somut olayın kendine özgü koşullarının gözönünde bulundurulması gerektiğini belirtmiştir. Başvurucu; yargılandığı davada kendisiyle birlikte üç sanığın bulunduğunu, davanın karmaşık olmadığını, pandemi ve olağanüstü hâl koşullarının kendi davasıyla bir ilgisinin olmadığını belirtmiş ve ihlal iddiasını yinelemiştir.

15. Başvuru adil yargılanma hakkı kapsamında incelenmiştir.

16. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

17. Ceza yargılamasının süresinin makul olup olmadığı değerlendirilirken dikkate alınacak kriterler B.E. (B. No: 2012/625, 9/1/2014, § 34) kararında ortaya konulmuştur.

18. Anılan ilkeler ve Anayasa Mahkemesinin benzer başvurularda verdiği kararlar dikkate alındığında somut olaydaki 14 yıllık (14 yıl 5 ay) yargılama süresinin makul olmadığı sonucuna varmak gerekir.

19. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

20. Başvurucu 500.000 TL maddi, 500.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

21. Somut olayda makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

22. İhlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararı karşılığında başvurucuya net 81.000 TL manevi tazminatın ödenmesine karar verilmesi gerekir.Başvurucu, maddi zarara ilişkin olarak bilgi/belge sunmadığından maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvurucuya net 81.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

D. 446,90 TL harç ve 9.900 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 10.346,90 yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemelerde gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin bilgi için İzmir 3. Ağır Ceza Mahkemesine (E.2016/275, K.2019/163) GÖNDERİLMESİNE,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 7/12/2022 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

MURAT UZUN VE DİĞERLERİ

B. No: 2021/2633 | Karar tarihi: 07.12.2022

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/2633

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

MURAT UZUN VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/2633)

Karar Tarihi: 7/12/2022

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Üyeler : M. Emin KUZ

Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Kenan YAŞAR

Raportör : Osman ÖZDEMİREL

Başvurucular : Murat UZUN ve diğerleri (bkz. ekli tablo)

Vekilleri : bkz. ekli tablonun (E) sütunu

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvurular, davanın uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Başvurular süresi içinde yapılmıştır. Başvuruların kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir. Ekli tabloda yer alan başvurular bu başvuru ile birleştirilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

2. Anayasa Mahkemesi, hukuk davalarında makul sürede yargılanma hakkının ihlali iddiasıyla yapılan başvurularda Güher Ergun ve diğerleri (B. No: 2012/13, 2/7/2013), idari davalar yönünden Selahattin Akyıl (B. No: 2012/1198, 7/11/2013), ceza davaları yönünden de B.E. (B. No: 2012/625, 9/1/2014) ve yakın tarihli Nevriye Kuruç ([GK], B. No: 2021/58970, 5/7/2022) kararlarında bütün ilkeleri ortaya koymuş; makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşmıştır. Somut başvuruda, anılan kararlarda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Bu

doğrultuda başvurucuların Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma haklarının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Diğer İhlal İddiaları

3. Başvurucuların bir kısmı, makul sürede yargılanma hakkının yanı sıra Anayasa'da güvence altına alınan diğer hak ve özgürlüklerinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Başvurucuların iddiaları, Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuru inceleme yetkisine girdiği ölçüde ve sunulan belgeler çerçevesinde değerlendirildiğinde temel hak ve özgürlüklerin ihlal edildiğine ilişkin iddiaların 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'da düzenlenen diğer kabul edilebilirlik kriterlerini karşılamadığı anlaşılmıştır. Açıklanan gerekçeyle başvurunun bu kısmının kabul edilebilirlik kriterlerini karşılamaması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

4. Başvurucular, ihlalin tespiti ile tazminat talebinde bulunmuştur. İhlalin sonuçlarının ortadan kaldırılması için manevi zararları karşılığında başvuruculara talepleri dikkate alınarak ekli tablonun (H) sütununda belirtilen net tutarlarda manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir. Başvuruculara uğradıklarını iddia ettikleri maddi zarar ile tespit edilen ihlal arasında illiyet bağı bulunmayıp başvurucular da yeterli bilgi ve belge sunmadığından maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinde bulunan başvuruculara adli yardım taleplerinin KABULÜNE,

B. 1. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Diğer ihlal iddialarının kabul edilebilirlik kriterlerini karşılamaması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

C. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Başvuruculara ekli tablonun (H) sütununda belirtilen net tutarlarda manevi tazminatın AYRI AYRI ÖDENMESİNE, diğer tazminat taleplerinin REDDİNE,

E. Vekille temsil edilen başvuruculara ekli tablonun (G) sütununda belirtilen vekâlet ücretleri ile ekli tablonun (D) sütununda belirtilen harçların bu tabloda gösterildiği şekilde ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvuruculara Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihlerinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin bilgi için ilgili mahkemelere GÖNDERİLMESİNE,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 7/12/2022 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

MECİT KOTLUK VE DİĞERLERİ

B. No: 2021/7890 | Karar tarihi: 07.12.2022

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/7890

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

MECİT KOTLUK VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/7890)

Karar Tarihi: 7/12/2022

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Üyeler : M. Emin KUZ

Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Kenan YAŞAR

Raportör : Osman ÖZDEMİREL

Başvurucular : Mecit KOTLUK ve diğerleri (bkz. ekli tablo)

Vekilleri : bkz. ekli tablonun (E) sütunu

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvurular, davanın uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Başvurular, süresi içinde yapılmıştır. Başvuruların kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir. Ekli tabloda yer alan başvurular bu başvuru ile birleştirilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

2. Anayasa Mahkemesi, hukuk davalarında makul sürede yargılanma hakkının ihlali iddiasıyla yapılan başvurularda Güher Ergun ve diğerleri (B. No: 2012/13, 2/7/2013), idari davalar yönünden Selahattin Akyıl (B. No: 2012/1198, 7/11/2013), ceza davaları yönünden de B.E. (B. No: 2012/625, 9/1/2014) ve yakın tarihli Nevriye Kuruç ([GK], B. No: 2021/58970, 5/7/2022) kararlarında bütün ilkeleri ortaya koymuş; makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşmıştır. Somut başvuruda, anılan kararlarda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Bu

doğrultuda başvurucuların Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma haklarının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Diğer İhlal İddiaları

3. Başvurucuların bir kısmı, makul sürede yargılanma hakkının yanı sıra Anayasa'da güvence altına alınan diğer hak ve özgürlüklerinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Başvurucuların iddiaları, Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuru inceleme yetkisine girdiği ölçüde ve sunulan belgeler çerçevesinde değerlendirildiğinde temel hak ve özgürlüklerin ihlal edildiğine ilişkin iddiaların 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'da düzenlenen diğer kabul edilebilirlik kriterlerini karşılamadığı anlaşılmıştır. Açıklanan gerekçeyle başvurunun bu kısmının kabul edilebilirlik kriterlerini karşılamaması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

4. Başvurucular, ihlalin tespiti ile tazminat talebinde bulunmuştur. İhlalin sonuçlarının ortadan kaldırılması için manevi zararları karşılığında başvuruculara talepleri dikkate alınarak ekli tablonun (H) sütununda belirtilen net tutarlarda manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir. Başvuruculara uğradıklarını iddia ettikleri maddi zarar ile tespit edilen ihlal arasında illiyet bağı bulunmayıp başvurucular da yeterli bilgi ve belge sunmadığından maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinde bulunan başvuruculara adli yardım taleplerinin KABULÜNE,

B. 1. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Diğer ihlal iddialarının kabul edilebilirlik kriterlerini karşılamaması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

C. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Başvuruculara ekli tablonun (H) sütununda belirtilen net tutarlarda manevi tazminatın AYRI AYRI ÖDENMESİNE, diğer tazminat taleplerinin REDDİNE,

E. Vekille temsil edilen başvuruculara ekli tablonun (G) sütununda belirtilen vekâlet ücretleri ile ekli tablonun (D) sütununda belirtilen harçların bu tabloda gösterildiği şekilde ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvuruculara Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihlerinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin bilgi için ilgili mahkemelere GÖNDERİLMESİNE,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 7/12/2022 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ERDAL SEYİTOĞLU VE DİĞERLERİ

B. No: 2021/8019 | Karar tarihi: 07.12.2022

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/8019

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

ERDAL SEYİTOĞLU VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/8019)

Karar Tarihi: 7/12/2022

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Üyeler : M. Emin KUZ

Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Kenan YAŞAR

Raportör : Osman ÖZDEMİREL

Başvurucular : Erdal SEYİTOĞLU ve diğerleri (bkz. ekli tablo)

Vekilleri : bkz. ekli tablonun (E) sütunu

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvurular, davanın uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Başvurular, süresi içinde yapılmıştır. Başvuruların kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir. Ekli tabloda yer alan başvurular bu başvuru ile birleştirilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

2. Anayasa Mahkemesi, hukuk davalarında makul sürede yargılanma hakkının ihlali iddiasıyla yapılan başvurularda Güher Ergun ve diğerleri (B. No: 2012/13, 2/7/2013), idari davalar yönünden Selahattin Akyıl (B. No: 2012/1198, 7/11/2013), ceza davaları yönünden de B.E. (B. No: 2012/625, 9/1/2014) ve yakın tarihli Nevriye Kuruç ([GK], B. No: 2021/58970, 5/7/2022) kararlarında bütün ilkeleri ortaya koymuş; makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşmıştır. Somut başvuruda, anılan kararlarda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Bu

doğrultuda başvurucuların Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma haklarının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Diğer İhlal İddiaları

3. Başvurucuların bir kısmı, makul sürede yargılanma hakkının yanı sıra Anayasa'da güvence altına alınan diğer hak ve özgürlüklerinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Başvurucuların iddiaları, Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuru inceleme yetkisine girdiği ölçüde ve sunulan belgeler çerçevesinde değerlendirildiğinde temel hak ve özgürlüklerin ihlal edildiğine ilişkin iddiaların 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'da düzenlenen diğer kabul edilebilirlik kriterlerini karşılamadığı anlaşılmıştır. Açıklanan gerekçeyle başvurunun bu kısmının kabul edilebilirlik kriterlerini karşılamaması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

4. Başvurucular, ihlalin tespiti ile tazminat talebinde bulunmuştur. İhlalin sonuçlarının ortadan kaldırılması için manevi zararları karşılığında başvuruculara talepleri dikkate alınarak ekli tablonun (H) sütununda belirtilen net tutarlarda manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir. Başvuruculara uğradıklarını iddia ettikleri maddi zarar ile tespit edilen ihlal arasında illiyet bağı bulunmayıp başvurucular da yeterli bilgi ve belge sunmadığından maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinde bulunan başvuruculara adli yardım taleplerinin KABULÜNE,

B. 1. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Diğer ihlal iddialarının kabul edilebilirlik kriterlerini karşılamaması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

C. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Başvuruculara ekli tablonun (H) sütununda belirtilen net tutarlarda manevi tazminatın AYRI AYRI ÖDENMESİNE, diğer tazminat taleplerinin REDDİNE,

E. Vekille temsil edilen başvuruculara ekli tablonun (G) sütununda belirtilen vekâlet ücretleri ile ekli tablonun (D) sütununda belirtilen harçların bu tabloda gösterildiği şekilde ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvuruculara Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihlerinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin bilgi için ilgili mahkemelere GÖNDERİLMESİNE,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 7/12/2022 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

HAYDAR ULUDAŞDEMİR VE DİĞERLERİ

B. No: 2021/8820 | Karar tarihi: 07.12.2022

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/8820

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

HAYDAR ULUDAŞDEMİR VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/8820)

Karar Tarihi: 7/12/2022

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Üyeler : M. Emin KUZ

Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Kenan YAŞAR

Raportör : Osman ÖZDEMİREL

Başvurucular : Haydar ULUDAŞDEMİR ve diğerleri (bkz. ekli tablo)

Vekilleri : bkz. ekli tablonun (E) sütunu

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvurular, davanın uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Başvurular, süresi içinde yapılmıştır. Başvuruların kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir. Ekli tabloda yer alan başvurular bu başvuru ile birleştirilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

2. Anayasa Mahkemesi, hukuk davalarında makul sürede yargılanma hakkının ihlali iddiasıyla yapılan başvurularda Güher Ergun ve diğerleri (B. No: 2012/13, 2/7/2013), idari davalar yönünden Selahattin Akyıl (B. No: 2012/1198, 7/11/2013), ceza davaları yönünden de B.E. (B. No: 2012/625, 9/1/2014) ve yakın tarihli Nevriye Kuruç ([GK], B. No: 2021/58970, 5/7/2022) kararlarında bütün ilkeleri ortaya koymuş; makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşmıştır. Somut başvuruda, anılan kararlarda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Bu

doğrultuda başvurucuların Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma haklarının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Diğer İhlal İddiaları

3. Başvurucuların bir kısmı, makul sürede yargılanma hakkının yanı sıra Anayasa'da güvence altına alınan diğer hak ve özgürlüklerinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Başvurucuların iddiaları, Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuru inceleme yetkisine girdiği ölçüde ve sunulan belgeler çerçevesinde değerlendirildiğinde temel hak ve özgürlüklerin ihlal edildiğine ilişkin iddiaların 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'da düzenlenen diğer kabul edilebilirlik kriterlerini karşılamadığı anlaşılmıştır. Açıklanan gerekçeyle başvurunun bu kısmının kabul edilebilirlik kriterlerini karşılamaması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

4. Başvurucular, ihlalin tespiti ile tazminat talebinde bulunmuştur. İhlalin sonuçlarının ortadan kaldırılması için manevi zararları karşılığında başvuruculara talepleri dikkate alınarak ekli tablonun (H) sütununda belirtilen net tutarlarda manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir. Başvuruculara uğradıklarını iddia ettikleri maddi zarar ile tespit edilen ihlal arasında illiyet bağı bulunmayıp başvurucular da yeterli bilgi ve belge sunmadığından maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinde bulunan başvuruculara adli yardım taleplerinin KABULÜNE,

B. 1. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Diğer ihlal iddialarının kabul edilebilirlik kriterlerini karşılamaması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

C. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Başvuruculara ekli tablonun (H) sütununda belirtilen net tutarlarda manevi tazminatın AYRI AYRI ÖDENMESİNE, diğer tazminat taleplerinin REDDİNE,

E. Vekille temsil edilen başvuruculara ekli tablonun (G) sütununda belirtilen vekâlet ücretleri ile ekli tablonun (D) sütununda belirtilen harçların bu tabloda gösterildiği şekilde ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvuruculara Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihlerinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin bilgi için ilgili mahkemelere GÖNDERİLMESİNE,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 7/12/2022 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

SUAT PİRAL VE DİĞERLERİ

B. No: 2021/12872 | Karar tarihi: 07.12.2022

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/12872

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

SUAT PİRAL VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/12872)

Karar Tarihi: 7/12/2022

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Üyeler : M. Emin KUZ

Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Kenan YAŞAR

Raportör : Osman ÖZDEMİREL

Başvurucular : Suat PİRAL ve diğerleri (bkz. ekli tablo)

Vekilleri : bkz. ekli tablonun (E) sütunu

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvurular, davanın uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Başvurular, süresi içinde yapılmıştır. Başvuruların kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir. Ekli tabloda yer alan başvurular bu başvuru ile birleştirilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

2. Anayasa Mahkemesi, hukuk davalarında makul sürede yargılanma hakkının ihlali iddiasıyla yapılan başvurularda Güher Ergun ve diğerleri (B. No: 2012/13, 2/7/2013), idari davalar yönünden Selahattin Akyıl (B. No: 2012/1198, 7/11/2013), ceza davaları yönünden de B.E. (B. No: 2012/625, 9/1/2014) ve yakın tarihli Nevriye Kuruç ([GK], B. No: 2021/58970, 5/7/2022) kararlarında bütün ilkeleri ortaya koymuş; makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşmıştır. Somut başvuruda, anılan kararlarda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Bu

doğrultuda başvurucuların Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma haklarının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Diğer İhlal İddiaları

3. Başvurucuların bir kısmı, makul sürede yargılanma hakkının yanı sıra Anayasa'da güvence altına alınan diğer hak ve özgürlüklerinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Başvurucuların iddiaları, Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuru inceleme yetkisine girdiği ölçüde ve sunulan belgeler çerçevesinde değerlendirildiğinde temel hak ve özgürlüklerin ihlal edildiğine ilişkin iddiaların 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'da düzenlenen diğer kabul edilebilirlik kriterlerini karşılamadığı anlaşılmıştır. Açıklanan gerekçeyle başvurunun bu kısmının kabul edilebilirlik kriterlerini karşılamaması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

4. Başvurucular, ihlalin tespiti ile tazminat talebinde bulunmuştur. İhlalin sonuçlarının ortadan kaldırılması için manevi zararları karşılığında başvuruculara talepleri dikkate alınarak ekli tablonun (H) sütununda belirtilen net tutarlarda manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir. Başvuruculara uğradıklarını iddia ettikleri maddi zarar ile tespit edilen ihlal arasında illiyet bağı bulunmayıp başvurucular da yeterli bilgi ve belge sunmadığından maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinde bulunan başvuruculara adli yardım taleplerinin KABULÜNE,

B. 1. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Diğer ihlal iddialarının kabul edilebilirlik kriterlerini karşılamaması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

C. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Başvuruculara ekli tablonun (H) sütununda belirtilen net tutarlarda manevi tazminatın AYRI AYRI ÖDENMESİNE, diğer tazminat taleplerinin REDDİNE,

E. Vekille temsil edilen başvuruculara ekli tablonun (G) sütununda belirtilen vekâlet ücretleri ile ekli tablonun (D) sütununda belirtilen harçların bu tabloda gösterildiği şekilde ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvuruculara Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihlerinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin bilgi için ilgili mahkemelere GÖNDERİLMESİNE,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 7/12/2022 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

CEMAL ÇINAR

B. No: 2021/13674 | Karar tarihi: 07.12.2022

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/13674

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

CEMAL ÇINAR BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/13674)

Karar Tarihi: 7/12/2022

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Üyeler : M. Emin KUZ

Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Kenan YAŞAR

Raportör : Çağlar ÖNCEL

Başvurucu : Cemal ÇINAR

Vekili : Av. Murat SADAK

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, haksız gözaltı tedbiri dolayısıyla açılan tazminat davasının uzun sürmesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu 28/1/2011 tarihinde silahlı terör örgütüne üye olma suçlamasıyla gözaltına alınmış ve 31/1/2011 tarihinde serbest bırakılmıştır. Bu soruşturma neticesinde açılan davada başvurucunun beraatine karar verilmiştir.

3. Beraat kararının kesinleşmesi üzerine başvurucu 11/6/2013 tarihinde haksız olarak gözaltına alınması nedeniyle oluşan maddi ve manevi zararlarının ödenmesi istemiyle tazminat davası açmıştır.

4. İstanbul 2. Ağır Ceza Mahkemesinde (Mahkeme) yapılan yargılama sonucunda verilen kararın Yargıtay 12. Ceza Dairesi (Daire) tarafından bozulmasına karar verilmiştir. Mahkemece bozma kararı üzerine yapılan yargılama sonucunda davanın kısmen kabulüne karar verilmiş, anılan karar Dairenin 11/1/2021 tarihli onama kararı ile kesinleşmiştir.

5. Başvurucu nihai kararı 2/3/2021 tarihinde öğrenmiş ve 12/3/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

6. Komisyonca başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne ve başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

7. Başvurucu, tazminat davasının uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

8. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

9. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin yargılamanın süresi tespit edilirken sürenin başlangıç tarihi olarak davanın ikame edildiği tarih; sürenin sona erdiği tarih olarak -çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde- yargılamanın sona erdiği tarih, yargılaması devam eden davalar yönünden ise Anayasa Mahkemesinin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin şikâyetle ilgili kararını verdiği tarih esas alınır (Güher Ergun ve diğerleri, B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 50-52).

10. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin yargılama süresinin makul olup olmadığı değerlendirilirken yargılamanın karmaşıklığı ve kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun yargılamanın süratle sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar dikkate alınır (Güher Ergun ve diğerleri, §§ 41-45).

11. Anılan ilkeler ve Anayasa Mahkemesinin benzer başvurularda verdiği kararlar dikkate alındığında somut olaydaki yaklaşık 8 yıllık (11/6/2013 ile 11/1/2021 tarihleri arası) yargılama süresinin makul olmadığı sonucuna varmak gerekir.

12. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. Giderim Yönünden

13. Tespit edilen ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılmasına ilişkin usul ve esaslar 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinde yer almaktadır.

14. Başvurucu 10.000 TL maddi, 20.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur

15. Somut olayda makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır. İhlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararı karşılığında başvurucunun talebiyle bağlı kalınarak net 20.000 TL manevi tazminatın başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

16. Anayasa Mahkemesinin maddi tazminata hükmedebilmesi için başvurucunun uğradığını iddia ettiği maddi zarar ile tespit edilen ihlal arasında illiyet bağı bulunmalıdır. Başvurucunun bu konuda herhangi bir belge sunmamış olması nedeniyle maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir

17. 9.900 TL vekâlet ücretinden oluşan yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvurucuya net 20.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

D. 9.900 TL vekâlet ücretinden oluşan yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin bilgi için İstanbul 2. Ağır Ceza Mahkemesi (E.2015/163 K.2019/411) ile Yargıtay 12. Ceza Dairesine (E.2020/2137, K.2021/31) GÖNDERİLMESİNE,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 7/12/2022 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ŞERİFE ÜLKER VE DİĞERLERİ

B. No: 2021/20286 | Karar tarihi: 07.12.2022

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/20286

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

ŞERİFE ÜLKER VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/20286)

Karar Tarihi: 7/12/2022

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Üyeler : M. Emin KUZ

Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Kenan YAŞAR

Raportör : Osman ÖZDEMİREL

Başvurucular : Şerife ÜLKER ve diğerleri (bkz. ekli tablo)

Vekilleri : bkz. ekli tablonun (E) sütunu

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvurular, davanın uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Başvurular, süresi içinde yapılmıştır. Başvuruların kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir. Ekli tabloda yer alan başvurular bu başvuru ile birleştirilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

2. Anayasa Mahkemesi, hukuk davalarında makul sürede yargılanma hakkının ihlali iddiasıyla yapılan başvurularda Güher Ergun ve diğerleri (B. No: 2012/13, 2/7/2013), idari davalar yönünden Selahattin Akyıl (B. No: 2012/1198, 7/11/2013), ceza davaları yönünden de B.E. (B. No: 2012/625, 9/1/2014) ve yakın tarihli Nevriye Kuruç ([GK], B. No: 2021/58970, 5/7/2022) kararlarında bütün ilkeleri ortaya koymuş; makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşmıştır. Somut başvuruda, anılan kararlarda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Bu

doğrultuda başvurucuların Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma haklarının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Diğer İhlal İddiaları

3. Başvurucuların bir kısmı, makul sürede yargılanma hakkının yanı sıra Anayasa'da güvence altına alınan diğer hak ve özgürlüklerinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Başvurucuların iddiaları, Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuru inceleme yetkisine girdiği ölçüde ve sunulan belgeler çerçevesinde değerlendirildiğinde temel hak ve özgürlüklerin ihlal edildiğine ilişkin iddiaların 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'da düzenlenen diğer kabul edilebilirlik kriterlerini karşılamadığı anlaşılmıştır. Açıklanan gerekçeyle başvurunun bu kısmının kabul edilebilirlik kriterlerini karşılamaması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

4. Başvurucular, ihlalin tespiti ile tazminat talebinde bulunmuştur. İhlalin sonuçlarının ortadan kaldırılması için manevi zararları karşılığında başvuruculara talepleri dikkate alınarak ekli tablonun (H) sütununda belirtilen net tutarlarda manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir. Başvuruculara uğradıklarını iddia ettikleri maddi zarar ile tespit edilen ihlal arasında illiyet bağı bulunmayıp başvurucular da yeterli bilgi ve belge sunmadığından maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinde bulunan başvuruculara adli yardım taleplerinin KABULÜNE,

B. 1. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Diğer ihlal iddialarının kabul edilebilirlik kriterlerini karşılamaması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

C. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Başvuruculara ekli tablonun (H) sütununda belirtilen net tutarlarda manevi tazminatın AYRI AYRI ÖDENMESİNE, diğer tazminat taleplerinin REDDİNE,

E. Vekille temsil edilen başvuruculara ekli tablonun (G) sütununda belirtilen vekâlet ücretleri ile ekli tablonun (D) sütununda belirtilen harçların bu tabloda gösterildiği şekilde ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvuruculara Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihlerinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin bilgi için ilgili mahkemelere GÖNDERİLMESİNE,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 7/12/2022 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

REŞAT ERSAN VE DİĞERLERİ

B. No: 2021/22724 | Karar tarihi: 07.12.2022

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/22724

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

REŞAT ERSAN VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/22724)

Karar Tarihi: 7/12/2022

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Üyeler : M. Emin KUZ

Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Kenan YAŞAR

Raportör : Osman ÖZDEMİREL

Başvurucular : Reşat ERSAN ve diğerleri (bkz. ekli tablo)

Vekilleri : bkz. ekli tablonun (E) sütunu

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvurular, davanın uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Başvurular, süresi içinde yapılmıştır. Başvuruların kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir. Ekli tabloda yer alan başvurular bu başvuru ile birleştirilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

2. Anayasa Mahkemesi, hukuk davalarında makul sürede yargılanma hakkının ihlali iddiasıyla yapılan başvurularda Güher Ergun ve diğerleri (B. No: 2012/13, 2/7/2013), idari davalar yönünden Selahattin Akyıl (B. No: 2012/1198, 7/11/2013), ceza davaları yönünden de B.E. (B. No: 2012/625, 9/1/2014) ve yakın tarihli Nevriye Kuruç ([GK], B. No: 2021/58970, 5/7/2022) kararlarında bütün ilkeleri ortaya koymuş; makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşmıştır. Somut başvuruda, anılan kararlarda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Bu

doğrultuda başvurucuların Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma haklarının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Diğer İhlal İddiaları

3. Başvurucuların bir kısmı, makul sürede yargılanma hakkının yanı sıra Anayasa'da güvence altına alınan diğer hak ve özgürlüklerinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Başvurucuların iddiaları, Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuru inceleme yetkisine girdiği ölçüde ve sunulan belgeler çerçevesinde değerlendirildiğinde temel hak ve özgürlüklerin ihlal edildiğine ilişkin iddiaların 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'da düzenlenen diğer kabul edilebilirlik kriterlerini karşılamadığı anlaşılmıştır. Açıklanan gerekçeyle başvurunun bu kısmının kabul edilebilirlik kriterlerini karşılamaması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

4. Başvurucular, ihlalin tespiti ile tazminat talebinde bulunmuştur. İhlalin sonuçlarının ortadan kaldırılması için manevi zararları karşılığında başvuruculara talepleri dikkate alınarak ekli tablonun (H) sütununda belirtilen net tutarlarda manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir. Başvuruculara uğradıklarını iddia ettikleri maddi zarar ile tespit edilen ihlal arasında illiyet bağı bulunmayıp başvurucular da yeterli bilgi ve belge sunmadığından maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinde bulunan başvuruculara adli yardım taleplerinin KABULÜNE,

B. 1. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Diğer ihlal iddialarının kabul edilebilirlik kriterlerini karşılamaması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

C. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Başvuruculara ekli tablonun (H) sütununda belirtilen net tutarlarda manevi tazminatın AYRI AYRI ÖDENMESİNE, diğer tazminat taleplerinin REDDİNE,

E. Vekille temsil edilen başvuruculara ekli tablonun (G) sütununda belirtilen vekâlet ücretleri ile ekli tablonun (D) sütununda belirtilen harçların bu tabloda gösterildiği şekilde ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvuruculara Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihlerinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin bilgi için ilgili mahkemelere GÖNDERİLMESİNE,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 7/12/2022 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ERCAN GAYA VE DİĞERLERİ

B. No: 2021/27578 | Karar tarihi: 07.12.2022

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/27578

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

ERCAN GAYA VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/27578)

Karar Tarihi: 7/12/2022

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Üyeler : M. Emin KUZ

Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Kenan YAŞAR

Raportör : Osman ÖZDEMİREL

Başvurucular : Ercan GAYA ve diğerleri (bkz. ekli tablo)

Vekilleri : bkz. ekli tablonun (E) sütunu

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvurular, davanın uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Başvurular süresi içinde yapılmıştır. Başvuruların kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir. Ekli tabloda yer alan başvurular bu başvuru ile birleştirilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

2. Anayasa Mahkemesi, hukuk davalarında makul sürede yargılanma hakkının ihlali iddiasıyla yapılan başvurularda Güher Ergun ve diğerleri (B. No: 2012/13, 2/7/2013), idari davalar yönünden Selahattin Akyıl (B. No: 2012/1198, 7/11/2013), ceza davaları yönünden de B.E. (B. No: 2012/625, 9/1/2014) ve yakın tarihli Nevriye Kuruç ([GK], B. No: 2021/58970, 5/7/2022) kararlarında bütün ilkeleri ortaya koymuş; makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşmıştır. Somut başvuruda, anılan kararlarda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Bu

doğrultuda başvurucuların Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma haklarının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Diğer İhlal İddiaları

3. Başvurucuların bir kısmı, makul sürede yargılanma hakkının yanı sıra Anayasa'da güvence altına alınan diğer hak ve özgürlüklerinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Başvurucuların iddiaları, Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuru inceleme yetkisine girdiği ölçüde ve sunulan belgeler çerçevesinde değerlendirildiğinde temel hak ve özgürlüklerin ihlal edildiğine ilişkin iddiaların 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'da düzenlenen diğer kabul edilebilirlik kriterlerini karşılamadığı anlaşılmıştır. Açıklanan gerekçeyle başvurunun bu kısmının kabul edilebilirlik kriterlerini karşılamaması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

4. Başvurucular, ihlalin tespiti ile tazminat talebinde bulunmuştur. İhlalin sonuçlarının ortadan kaldırılması için manevi zararları karşılığında başvuruculara talepleri dikkate alınarak ekli tablonun (H) sütununda belirtilen net tutarlarda manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir. Başvuruculara uğradıklarını iddia ettikleri maddi zarar ile tespit edilen ihlal arasında illiyet bağı bulunmayıp başvurucular da yeterli bilgi ve belge sunmadığından maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinde bulunan başvuruculara adli yardım taleplerinin KABULÜNE,

B. 1. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Diğer ihlal iddialarının kabul edilebilirlik kriterlerini karşılamaması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

C. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Başvuruculara ekli tablonun (H) sütununda belirtilen net tutarlarda manevi tazminatın AYRI AYRI ÖDENMESİNE, diğer tazminat taleplerinin REDDİNE,

E. Vekille temsil edilen başvuruculara ekli tablonun (G) sütununda belirtilen vekâlet ücretleri ile ekli tablonun (D) sütununda belirtilen harçların bu tabloda gösterildiği şekilde ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvuruculara Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihlerinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin bilgi için ilgili mahkemelere GÖNDERİLMESİNE,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 7/12/2022 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

BÜLENT KELEŞ VE DİĞERLERİ

B. No: 2021/29077 | Karar tarihi: 07.12.2022

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/29077

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

BÜLENT KELEŞ VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/29077)

Karar Tarihi: 7/12/2022

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Üyeler : M. Emin KUZ

Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Kenan YAŞAR

Raportör : Osman ÖZDEMİREL

Başvurucular : Bülent KELEŞ ve diğerleri (bkz. ekli tablo)

Vekilleri : bkz. ekli tablonun (E) sütunu

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvurular, davanın uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Başvurular, süresi içinde yapılmıştır. Başvuruların kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir. Ekli tabloda yer alan başvurular bu başvuru ile birleştirilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

2. Anayasa Mahkemesi, hukuk davalarında makul sürede yargılanma hakkının ihlali iddiasıyla yapılan başvurularda Güher Ergun ve diğerleri (B. No: 2012/13, 2/7/2013), idari davalar yönünden Selahattin Akyıl (B. No: 2012/1198, 7/11/2013), ceza davaları yönünden de B.E. (B. No: 2012/625, 9/1/2014) ve yakın tarihli Nevriye Kuruç ([GK], B. No: 2021/58970, 5/7/2022) kararlarında bütün ilkeleri ortaya koymuş; makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşmıştır. Somut başvuruda, anılan kararlarda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Bu

doğrultuda başvurucuların Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma haklarının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Diğer İhlal İddiaları

3. Başvurucuların bir kısmı, makul sürede yargılanma hakkının yanı sıra Anayasa'da güvence altına alınan diğer hak ve özgürlüklerinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Başvurucuların iddiaları, Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuru inceleme yetkisine girdiği ölçüde ve sunulan belgeler çerçevesinde değerlendirildiğinde temel hak ve özgürlüklerin ihlal edildiğine ilişkin iddiaların 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'da düzenlenen diğer kabul edilebilirlik kriterlerini karşılamadığı anlaşılmıştır. Açıklanan gerekçeyle başvurunun bu kısmının kabul edilebilirlik kriterlerini karşılamaması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

4. Başvurucular, ihlalin tespiti ile tazminat talebinde bulunmuştur. İhlalin sonuçlarının ortadan kaldırılması için manevi zararları karşılığında başvuruculara talepleri dikkate alınarak ekli tablonun (H) sütununda belirtilen net tutarlarda manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir. Başvuruculara uğradıklarını iddia ettikleri maddi zarar ile tespit edilen ihlal arasında illiyet bağı bulunmayıp başvurucular da yeterli bilgi ve belge sunmadığından maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinde bulunan başvuruculara adli yardım taleplerinin KABULÜNE,

B. 1. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Diğer ihlal iddialarının kabul edilebilirlik kriterlerini karşılamaması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

C. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Başvuruculara ekli tablonun (H) sütununda belirtilen net tutarlarda manevi tazminatın AYRI AYRI ÖDENMESİNE, diğer tazminat taleplerinin REDDİNE,

E. Vekille temsil edilen başvuruculara ekli tablonun (G) sütununda belirtilen vekâlet ücretleri ile ekli tablonun (D) sütununda belirtilen harçların bu tabloda gösterildiği şekilde ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvuruculara Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihlerinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin bilgi için ilgili mahkemelere GÖNDERİLMESİNE,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 7/12/2022 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

MUSTAFA KILICI VE DİĞERLERİ

B. No: 2021/32751 | Karar tarihi: 07.12.2022

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/32751

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

MUSTAFA KILICI VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/32751)

Karar Tarihi: 7/12/2022

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Üyeler : M. Emin KUZ

Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Kenan YAŞAR

Raportör : Osman ÖZDEMİREL

Başvurucular : Mustafa KILICI ve diğerleri (bkz. ekli tablo)

Vekilleri : bkz. ekli tablonun (E) sütunu

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvurular, davanın uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Başvurular, süresi içinde yapılmıştır. Başvuruların kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir. Ekli tabloda yer alan başvurular bu başvuru ile birleştirilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

2. Anayasa Mahkemesi, hukuk davalarında makul sürede yargılanma hakkının ihlali iddiasıyla yapılan başvurularda Güher Ergun ve diğerleri (B. No: 2012/13, 2/7/2013), idari davalar yönünden Selahattin Akyıl (B. No: 2012/1198, 7/11/2013), ceza davaları yönünden de B.E. (B. No: 2012/625, 9/1/2014) ve yakın tarihli Nevriye Kuruç ([GK], B. No: 2021/58970, 5/7/2022) kararlarında bütün ilkeleri ortaya koymuş; makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşmıştır. Somut başvuruda, anılan kararlarda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Bu

doğrultuda başvurucuların Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma haklarının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Diğer İhlal İddiaları

3. Başvurucuların bir kısmı, makul sürede yargılanma hakkının yanı sıra Anayasa'da güvence altına alınan diğer hak ve özgürlüklerinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Başvurucuların iddiaları, Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuru inceleme yetkisine girdiği ölçüde ve sunulan belgeler çerçevesinde değerlendirildiğinde temel hak ve özgürlüklerin ihlal edildiğine ilişkin iddiaların 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'da düzenlenen diğer kabul edilebilirlik kriterlerini karşılamadığı anlaşılmıştır. Açıklanan gerekçeyle başvurunun bu kısmının kabul edilebilirlik kriterlerini karşılamaması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

4. Başvurucular, ihlalin tespiti ile tazminat talebinde bulunmuştur. İhlalin sonuçlarının ortadan kaldırılması için manevi zararları karşılığında başvuruculara talepleri dikkate alınarak ekli tablonun (H) sütununda belirtilen net tutarlarda manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir. Başvuruculara uğradıklarını iddia ettikleri maddi zarar ile tespit edilen ihlal arasında illiyet bağı bulunmayıp başvurucular da yeterli bilgi ve belge sunmadığından maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinde bulunan başvuruculara adli yardım taleplerinin KABULÜNE,

B. 1. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Diğer ihlal iddialarının kabul edilebilirlik kriterlerini karşılamaması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

C. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Başvuruculara ekli tablonun (H) sütununda belirtilen net tutarlarda manevi tazminatın AYRI AYRI ÖDENMESİNE, diğer tazminat taleplerinin REDDİNE,

E. Vekille temsil edilen başvuruculara ekli tablonun (G) sütununda belirtilen vekâlet ücretlerinin bu tabloda gösterildiği şekilde ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvuruculara Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihlerinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin bilgi için ilgili mahkemelere GÖNDERİLMESİNE,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 7/12/2022 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ENGİN TÜRK VE DİĞERLERİ

B. No: 2021/33330 | Karar tarihi: 07.12.2022

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/33330

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

ENGİN TÜRK VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/33330)

Karar Tarihi: 7/12/2022

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Üyeler : M. Emin KUZ

Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Kenan YAŞAR

Raportör : Osman ÖZDEMİREL

Başvurucular : Engin TÜRK ve diğerleri (bkz. ekli tablo)

Vekilleri : bkz. ekli tablonun (E) sütunu

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvurular, davanın uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Başvurular süresi içinde yapılmıştır. Başvuruların kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir. Ekli tabloda yer alan başvurular bu başvuru ile birleştirilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

2. Anayasa Mahkemesi, hukuk davalarında makul sürede yargılanma hakkının ihlali iddiasıyla yapılan başvurularda Güher Ergun ve diğerleri (B. No: 2012/13, 2/7/2013), idari davalar yönünden Selahattin Akyıl (B. No: 2012/1198, 7/11/2013), ceza davaları yönünden de B.E. (B. No: 2012/625, 9/1/2014) ve yakın tarihli Nevriye Kuruç ([GK], B. No: 2021/58970, 5/7/2022) kararlarında bütün ilkeleri ortaya koymuş; makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşmıştır. Somut başvuruda, anılan kararlarda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Bu

doğrultuda başvurucuların Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma haklarının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Diğer İhlal İddiaları

3. Başvurucuların bir kısmı, makul sürede yargılanma hakkının yanı sıra Anayasa'da güvence altına alınan diğer hak ve özgürlüklerinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Başvurucuların iddiaları, Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuru inceleme yetkisine girdiği ölçüde ve sunulan belgeler çerçevesinde değerlendirildiğinde temel hak ve özgürlüklerin ihlal edildiğine ilişkin iddiaların 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'da düzenlenen diğer kabul edilebilirlik kriterlerini karşılamadığı anlaşılmıştır. Açıklanan gerekçeyle başvurunun bu kısmının kabul edilebilirlik kriterlerini karşılamaması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

4. Başvurucular, ihlalin tespiti ile tazminat talebinde bulunmuştur. İhlalin sonuçlarının ortadan kaldırılması için manevi zararları karşılığında başvuruculara talepleri dikkate alınarak ekli tablonun (H) sütununda belirtilen net tutarlarda manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir. Başvuruculara uğradıklarını iddia ettikleri maddi zarar ile tespit edilen ihlal arasında illiyet bağı bulunmayıp başvurucular da yeterli bilgi ve belge sunmadığından maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinde bulunan başvuruculara adli yardım taleplerinin KABULÜNE,

B. 1. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Diğer ihlal iddialarının kabul edilebilirlik kriterlerini karşılamaması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

C. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Başvuruculara ekli tablonun (H) sütununda belirtilen net tutarlarda manevi tazminatın AYRI AYRI ÖDENMESİNE, diğer tazminat taleplerinin REDDİNE,

E. Vekille temsil edilen başvuruculara ekli tablonun (G) sütununda belirtilen vekâlet ücretleri ile ekli tablonun (D) sütununda belirtilen harçların bu tabloda gösterildiği şekilde ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvuruculara Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihlerinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin bilgi için ilgili mahkemelere GÖNDERİLMESİNE,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 7/12/2022 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

MAHMUT BELET VE DİĞERLERİ

B. No: 2021/33886 | Karar tarihi: 07.12.2022

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/33886

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

MAHMUT BELET VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/33886)

Karar Tarihi: 7/12/2022

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Üyeler : M. Emin KUZ

Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Kenan YAŞAR

Raportör : Osman ÖZDEMİREL

Başvurucular : Mahmut BELET ve diğerleri (bkz. ekli tablo)

Vekilleri : bkz. ekli tablonun (E) sütunu

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvurular, davanın uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Başvurular, süresi içinde yapılmıştır. Başvuruların kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir. Ekli tabloda yer alan başvurular bu başvuru ile birleştirilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

2. Anayasa Mahkemesi, hukuk davalarında makul sürede yargılanma hakkının ihlali iddiasıyla yapılan başvurularda Güher Ergun ve diğerleri (B. No: 2012/13, 2/7/2013), idari davalar yönünden Selahattin Akyıl (B. No: 2012/1198, 7/11/2013), ceza davaları yönünden de B.E. (B. No: 2012/625, 9/1/2014) ve yakın tarihli Nevriye Kuruç ([GK], B. No: 2021/58970, 5/7/2022) kararlarında bütün ilkeleri ortaya koymuş; makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşmıştır. Somut başvuruda, anılan kararlarda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Bu

doğrultuda başvurucuların Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma haklarının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Diğer İhlal İddiaları

3. Başvurucuların bir kısmı, makul sürede yargılanma hakkının yanı sıra Anayasa'da güvence altına alınan diğer hak ve özgürlüklerinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Başvurucuların iddiaları, Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuru inceleme yetkisine girdiği ölçüde ve sunulan belgeler çerçevesinde değerlendirildiğinde temel hak ve özgürlüklerin ihlal edildiğine ilişkin iddiaların 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'da düzenlenen diğer kabul edilebilirlik kriterlerini karşılamadığı anlaşılmıştır. Açıklanan gerekçeyle başvurunun bu kısmının kabul edilebilirlik kriterlerini karşılamaması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

4. Başvurucular, ihlalin tespiti ile tazminat talebinde bulunmuştur. İhlalin sonuçlarının ortadan kaldırılması için manevi zararları karşılığında başvuruculara talepleri dikkate alınarak ekli tablonun (H) sütununda belirtilen net tutarlarda manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir. Başvuruculara uğradıklarını iddia ettikleri maddi zarar ile tespit edilen ihlal arasında illiyet bağı bulunmayıp başvurucular da yeterli bilgi ve belge sunmadığından maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinde bulunan başvuruculara adli yardım taleplerinin KABULÜNE,

B. 1. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Diğer ihlal iddialarının kabul edilebilirlik kriterlerini karşılamaması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

C. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Başvuruculara ekli tablonun (H) sütununda belirtilen net tutarlarda manevi tazminatın AYRI AYRI ÖDENMESİNE, diğer tazminat taleplerinin REDDİNE,

E. Vekille temsil edilen başvuruculara ekli tablonun (G) sütununda belirtilen vekâlet ücretleri ile ekli tablonun (D) sütununda belirtilen harçların bu tabloda gösterildiği şekilde ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvuruculara Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihlerinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin bilgi için ilgili mahkemelere GÖNDERİLMESİNE,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 7/12/2022 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

HAKAN ZÖNGÜR VE DİĞERLERİ

B. No: 2021/34959 | Karar tarihi: 07.12.2022

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/34959

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

HAKAN ZÖNGÜR VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/34959)

Karar Tarihi: 7/12/2022

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Üyeler : M. Emin KUZ

Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Kenan YAŞAR

Raportör : Osman ÖZDEMİREL

Başvurucular : Hakan ZÖNGÜR ve diğerleri (bkz. ekli tablo)

Vekilleri : bkz. ekli tablonun (E) sütunu

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvurular, davanın uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Başvurular, süresi içinde yapılmıştır. Başvuruların kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir. Ekli tabloda yer alan başvurular bu başvuru ile birleştirilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

2. Anayasa Mahkemesi, hukuk davalarında makul sürede yargılanma hakkının ihlali iddiasıyla yapılan başvurularda Güher Ergun ve diğerleri (B. No: 2012/13, 2/7/2013), idari davalar yönünden Selahattin Akyıl (B. No: 2012/1198, 7/11/2013), ceza davaları yönünden de B.E. (B. No: 2012/625, 9/1/2014) ve yakın tarihli Nevriye Kuruç ([GK], B. No: 2021/58970, 5/7/2022) kararlarında bütün ilkeleri ortaya koymuş; makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşmıştır. Somut başvuruda, anılan kararlarda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Bu

doğrultuda başvurucuların Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma haklarının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Diğer İhlal İddiaları

3. Başvurucuların bir kısmı, makul sürede yargılanma hakkının yanı sıra Anayasa'da güvence altına alınan diğer hak ve özgürlüklerinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Başvurucuların iddiaları, Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuru inceleme yetkisine girdiği ölçüde ve sunulan belgeler çerçevesinde değerlendirildiğinde temel hak ve özgürlüklerin ihlal edildiğine ilişkin iddiaların 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'da düzenlenen diğer kabul edilebilirlik kriterlerini karşılamadığı anlaşılmıştır. Açıklanan gerekçeyle başvurunun bu kısmının kabul edilebilirlik kriterlerini karşılamaması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

4. Başvurucular, ihlalin tespiti ile tazminat talebinde bulunmuştur. İhlalin sonuçlarının ortadan kaldırılması için manevi zararları karşılığında başvuruculara talepleri dikkate alınarak ekli tablonun (H) sütununda belirtilen net tutarlarda manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir. Başvuruculara uğradıklarını iddia ettikleri maddi zarar ile tespit edilen ihlal arasında illiyet bağı bulunmayıp başvurucular da yeterli bilgi ve belge sunmadığından maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinde bulunan başvuruculara adli yardım taleplerinin KABULÜNE,

B. 1. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Diğer ihlal iddialarının kabul edilebilirlik kriterlerini karşılamaması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

C. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Başvuruculara ekli tablonun (H) sütununda belirtilen net tutarlarda manevi tazminatın AYRI AYRI ÖDENMESİNE, diğer tazminat taleplerinin REDDİNE,

E. Vekille temsil edilen başvuruculara ekli tablonun (G) sütununda belirtilen vekâlet ücretleri ile ekli tablonun (D) sütununda belirtilen harçların bu tabloda gösterildiği şekilde ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvuruculara Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihlerinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin bilgi için ilgili mahkemelere GÖNDERİLMESİNE,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 7/12/2022 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

CAHİT TEKİN VE DİĞERLERİ

B. No: 2021/35019 | Karar tarihi: 07.12.2022

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/35019

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

CAHİT TEKİN VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/35019)

Karar Tarihi: 7/12/2022

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Üyeler : M. Emin KUZ

Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Kenan YAŞAR

Raportör : Osman ÖZDEMİREL

Başvurucular : Cahit TEKİN ve diğerleri (bkz. ekli tablo)

Vekilleri : bkz. ekli tablonun (E) sütunu

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvurular, davanın uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Başvurular, süresi içinde yapılmıştır. Başvuruların kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir. Ekli tabloda yer alan başvurular bu başvuru ile birleştirilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

2. Anayasa Mahkemesi, hukuk davalarında makul sürede yargılanma hakkının ihlali iddiasıyla yapılan başvurularda Güher Ergun ve diğerleri (B. No: 2012/13, 2/7/2013), idari davalar yönünden Selahattin Akyıl (B. No: 2012/1198, 7/11/2013), ceza davaları yönünden de B.E. (B. No: 2012/625, 9/1/2014) ve yakın tarihli Nevriye Kuruç ([GK], B. No: 2021/58970, 5/7/2022) kararlarında bütün ilkeleri ortaya koymuş; makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşmıştır. Somut başvuruda, anılan kararlarda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Bu

doğrultuda başvurucuların Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma haklarının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Diğer İhlal İddiaları

3. Başvurucuların bir kısmı, makul sürede yargılanma hakkının yanı sıra Anayasa'da güvence altına alınan diğer hak ve özgürlüklerinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Başvurucuların iddiaları, Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuru inceleme yetkisine girdiği ölçüde ve sunulan belgeler çerçevesinde değerlendirildiğinde temel hak ve özgürlüklerin ihlal edildiğine ilişkin iddiaların 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'da düzenlenen diğer kabul edilebilirlik kriterlerini karşılamadığı anlaşılmıştır. Açıklanan gerekçeyle başvurunun bu kısmının kabul edilebilirlik kriterlerini karşılamaması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

4. Başvurucular, ihlalin tespiti ile tazminat talebinde bulunmuştur. İhlalin sonuçlarının ortadan kaldırılması için manevi zararları karşılığında başvuruculara talepleri dikkate alınarak ekli tablonun (H) sütununda belirtilen net tutarlarda manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir. Başvuruculara uğradıklarını iddia ettikleri maddi zarar ile tespit edilen ihlal arasında illiyet bağı bulunmayıp başvurucular da yeterli bilgi ve belge sunmadığından maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinde bulunan başvuruculara adli yardım taleplerinin KABULÜNE,

B. 1. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Diğer ihlal iddialarının kabul edilebilirlik kriterlerini karşılamaması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

C. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Başvuruculara ekli tablonun (H) sütununda belirtilen net tutarlarda manevi tazminatın AYRI AYRI ÖDENMESİNE, diğer tazminat taleplerinin REDDİNE,

E. Vekille temsil edilen başvuruculara ekli tablonun (G) sütununda belirtilen vekâlet ücretleri ile ekli tablonun (D) sütununda belirtilen harçların bu tabloda gösterildiği şekilde ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvuruculara Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihlerinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin bilgi için ilgili mahkemelere GÖNDERİLMESİNE,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 7/12/2022 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.